

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

*Anden forøgede Udgave
ved Niels Thulstrup*

TIENDE BIND

*Søren Kierkegaards Optegnelser
fra 1849 2. Januar til 1853 2. November*

SJETTE AFDELING

Optegnelser af Gruppe B og C 1849–1853

*Udgivet af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab
og Søren Kierkegaard Selskabet*

GYLDENDAL

B
4376
A3
1909
v. 10/16

gsto
vols

Søren Kierkegaards Papirer

Bind 10, 6. afdeling, der udkom første gang 1934,
er et uændret fotografisk optryk af originaludgaven,
udført af S. L. Møllers Bogtrykkeri,
København.

Printed in Denmark 1969.

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS
PAPIRER

UDGIVET AF HANS BUCHHEIT
KØBENHAVN, 1874

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

UDGIVNE AF P. A. HEIBERG, V. KUHR
OG E. TORSTING

TIENDE BIND

SØREN KIERKEGAARDS OPTEGNELSER
FRA 1849 2. JANUAR TIL 1853 2. NOVEMBER

SJETTE AFDELING

OPTEGNELSER AF GRUPPE B OG C 1849–1853

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN - MDCCCXXXIV

INDHOLD

	Side
Fortale	VII—IX
Tidstavle	XI—XXIX
S. K.'s Optegnelser af Gruppe B:	
Til: „Til Selvprøvelse“ 1851 og Anden Udgave 1852	5—21
Til: „Dømmer Selv“ 1851—52	25—34
Til: „Kjerlighedens Gjerninger“ Anden Udgave 1852 og „Christelige Taler“	37—38
Til: „Guds Uforanderlighed“ Prædiken 1851 18 Maj	41—42
Til: „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“ 1849 og „Tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger“ 1851—53 ...	45—65
Polemik: „N. N.“ og „Theophilus Nicolaus“ (o: Magnus Eirikson) 1849—50	69—88
Polemik: Rasmus Nielsen 1849—53	91—125
Polemik: Prof. Martensen og den theologiske Strid i Anled- ning af hans Dogmatik 1849—50	129—193
Polemik: „Om Mag. S. Kierkegaards Forfattervirksomhed. Iagttagelser af en Landsbypræst.“ 1851	197—244
Tillegnelsen til Biskop Mynster 1850	247—252
Polemik: Biskop Mynster og det Bestaaende 1851—53 ...	255—396
Diverse (1849—51)	399—436
S. K.'s Optegnelser af Gruppe C	439—469
Kilde-Angivelse, Manuskript-Beskrivelse og textkritiske Op- lysninger	473—537

FORTALE

Med Hensyn til Udgavens Plan, Inddeling og Materiale, Stoffets Ordning, Principperne for Udgavens Fuldstændighed og Gengivelsen af Texten henvises til Fortalen til første Bind.

Af Hensyn til Manuskripterne af Gruppen B (Forfatterskab) har vi fundet det praktisk at lade Tiende Bind omfatte hele Tidsrummet fra 1849 2. Januar til 1853 2. November; Følgen deraf er blevet, at Bindet er kommet til at bestaae af sex Afdelinger, hver Afdeling i sit Underbind. De første fire Afdelingers Indhold er udelukkende Journaloptegnelser; Femte Afdelings Indhold er dels Afslutning af Gruppen A (Journaloptegnelser, bogførte Optegnelser fra 1849 af S. K. betegnede „Mit Forhold til Hende“ og „Løse Papirer“ for hele Perioden) dels en Part af Gruppen B (1849-52); Sjette Afdelings Indhold er dels Resten af Gruppen B (1849-53) dels Gruppen C for hele Perioden.

Nærværende Sjette Afdeling af Bindet afslutter Gruppen B, hvis Manuskriptmateriale med Hensyn til Gengivelse er behandlet ganske efter samme Maade og efter de samme Principper som det dermed analoge Materiale i de foregaaende Bind.

Gruppen har tolv Afdelinger. Den første Afdeling (B 1-8) omfatter Koncept, endelig Udarbejdelse, Tryk-Manuskript og Korrekturark til „Til Selvprøvelse“ Første Udgave samt et Exemplar af Første Udgave med Rettelser til Anden Udgave.

Anden Afdeling (B 9-30) omfatter Koncept og Renskrift til „Dømmer Selv“.

Tredie Afdeling (B 31-32) omfatter et Exemplar af „Kjerlighedens Gjerninger“ med Rettelser til Anden Udgave, samt et

Exemplar af „Christelige Taler“ med Rettelser til en paatænkt Anden Udgave (sml. C 3).

Fjerde Afdeling (B 33-35) omfatter Koncept til Prædikenen „Guds Uforanderlighed“.

Femte Afdeling (B 36-63) omfatter de efter de i IX B 1-28 optagne Ændringer og Tilføjelser yderligere foretagne Ændringer til „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“, samt Omlægning af denne Cyclus til: „Tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger“.

Sjette Afdeling (B 64-82) indeholder Udkast til en paatænkt Polemik mod „N. N.“ og „Theophilus Nicolaus“.

Syvende Afdeling (B 83-102) indeholder polemiske Optegnelser vedrørende Rasmus Nielsens Forhold til S. K.'s Forfattervirksomhed.

Ottende Afdeling (B 103-143) indeholder polemiske Optegnelser vedrørende Prof. Martensen og den theologiske Strid i Anledning af hans Dogmatik.

Niende Afdeling (B 144-161) indeholder polemiske Optegnelser i Tilknytning til „Om Mag. S. Kierkegaards Forfattervirksomhed. Iagttagelser af en Landsbypræst“.

Tiende Afdeling (B 162-170) indeholder Udkast til og Overvejelser vedrørende en paatænkt Tilegnelse til Biskop Mynster.

Ellevte Afdeling (B 171-236) indeholder polemiske Optegnelser vedrørende Biskop Mynsters Forhold til det Bestaaende, tildels foranledigede ved Mynsters Hentydning til Goldschmidt i Forbindelse med en Omtale af S. K. i „Yderligere Bidrag til de kirkelige Forhold i Danmark“.

Fra det Bindet omfattende Tidsrum forefindes yderligere en Række Optegnelser af blandet Indhold uden direkte Forbindelse med Indholdet af de forudgaaende Afdelinger; disse udgør til sammen tolvte Afdeling (B 237-263).

Gruppen C omfatter: 1) (C 1) Bemærkninger og Udhævelser i et Exemplar af Nye Testamente. 2) (C 2) Udhævelser i et Exemplar af „Vollständiges Betrachtungs- und Gebetbuch von dem heiligen Alphons von Liguori“; dette S. K. tilhørende Exemplar, som hidtil forefandtes paa Universitets-Biblioteket under Ktl. Nr.

Th. bis 40660, er nu, ifølge Overbibliotekarens Resolution af 13. Marts d. A., indlemmet i Bibliotekets Samling af Søren Kierkegaards Manuskripter (C Pk. 10, Læg 2). 3) (C 3) Udhævelser i et Exemplar af „Christelige Taler“. 4) (C 4-7) Et Hefte indeholdende en Række Excerpter og Bogtitler.

Ved at følge og samle Fodnoternes Sammenvisninger vil man, ligesom i foregaaende Bind, kunne skaffe sig Oversigt over Materialet til flere af de hyppigt tilbagevendende Emner i den store Masse af Optegnelser.

København i Marts 1934.

UDGIVERNE

TIDSTAVLE

- 1813 Maj 5. S. K. født i Faderens Ejendom paa Nytorv i Kbh. (gl. Nr. 2, ny Nr. 27).
- Juni 3. S. K. døbt i Helliggeist Kirke i Kbh.
- 1821 S. K. sat i Skole i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1823 Jan. 23. Regine Olsen født.
- Febr. 15. Regine Olsen døbt i Vor Frue Menighed i Kbh.
- 1828 April 20. S. K. konfirmeret i Vor Frue Menighed i Kbh., ved første Kapellan J. P. Mynster.
- 1830 Oktbr. 30. S. K. indskrevet som Student ved Universitetet (laud.; Udarbejdelse i Modersmaalet, Græsk, Historie, Fransk: laud. p. c.).
- Novbr. 1. S. K. indskrevet i Kongens Livkorps, 7. Kompagni.
- — 4. S. K. faaet sin Afsked fra Kongens Livkorps som utjenstdygtig.
- 1831 April 25. S. K. fuldendt 2den Examens 1ste Del (Latin, Græsk, Hebraisk, Historie: laud.; Matematik: laud. p. c.).
- Oktbr. 27. S. K. fuldendt 2den Examens 2den Del (Filosofi, Fysik, Matematik: laud. p. c.).
- 1836 April 18. S. K. Samtale med Jørgen Jørgensen (se I A 166).
- 1837 Maj (imellem 8. og 16.) S. K. ved et Besøg hos Rørdams paa Frederiksberg første Gang truffet sammen med Regine Olsen (se II A 67.68).
- 1837—38 S. K. undervist i Latin i næstøverste Klasse i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1838 April 22. Regine Olsen konfirmeret i Holmens Kirke i Kbh.
- Maj 19. Form. Kl. 10¹/₂. S. K.s Optegnelse om „en ubeskrivelig Glæde“ (se II A 228).
- Aug. 8.—9. Nat Kl. 2. S. K.s Fader død.
- — 14. S. K.s Fader begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- Septbr. 7. udkom: „Af en endnu levendes Papirer. Udgivet mod hans Villie af S. Kierkegaard“. Hos C. A. Reitzel. Trykt hos Bianco Luno. (Om Andersen som Romandigter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „Kun en Spillemand“). — 42 SS.
- 1839 Febr. 2. Optegnelse af S. K.: „Du mit Hjertes Herskerinde „Regina“, gjemt i mit Brysts dybeste Løndom“ osv. (se II A 347).
- Aug. 29. S. K. opgjort sin pekuniære Status (Obligationer, Aktier, Part i Ejendommen Nytorv Nr. 2, Løsøre osv.) til: 16797 Rdl.
- 1840 2. Juni S. K. indgivet sin Examens-Ansøgning til det theologiske Fakultet.

- 1840 Juli 3. S. K. fuldendt theologisk Embeds-Examen (laud.).
 — — 19.—Aug. 6. S. K.s Jyllandsrejse.
 — Aug. 9.—Septbr. „kan i strengere Forstand siges at være den Tid, i hvilken jeg tilnærmede mig hende“ (se X⁵A 149,s).
 — Septbr. 8. S. K. friet til Regine Olsen (se X⁵A 149,s).
 — — 10. S. K. faaet Jaord af Regine Olsen (se X⁵A 149,s).
 — Oktbr. 8. Første Nummer af „Corsaren“, udgivet af Goldschmidt.
 — Novbr. 17. S. K. indtraadt i det Kongelige Pastoral-Seminarium som Nr. 252.
 — — Vidnesbyrd fra Rektor ved Borgerdydskolen i Kbh. Michael Nielsen om S. K.s „ikke almindelige Herredømme over det latinske Sprogs baade mundtlige og skriftlige Behandling“.
- 1841 Jan. 12. om Middagen S. K. efter Tur prædiked i Holmens Kirke over opgiven Text (se III C 1).
 — Juli 16. S. K.s Afhandling: „Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates“ erklæret af det filosofiske Fakultet for værdig til at forsvares for Magistergraden.
 — Aug. c. 11. S. K. sendt Regine Olsen hendes Ring tilbage.
 — Septbr. 16. S. K.s Disputats (paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag) færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 300 SS.
 — — 29. Kl. 10—2 og 4—7¹/₂ S. K. forsvaret sin Disputats for Magistergraden.
 — Oktbr. 11. S. K. endelig brudt med Regine Olsen.
 — — 25. S. K. pr. Dampskib forladt Kbh. for at rejse til Berlin.
 — Novbr. (imellem 15. og 22.) Schellings anden Forelæsning i Berlin.
- 1842 Febr. 4. Sidste Datering i S. K.s Kollegie til Schellings Forelæsninger.
 — Marts 6. S. K. med Dampskibet „Christian VIII“ ankommen til Kbh. fra Kiel.
 — Maj 29 og Juni 5. Anmeldelse i Fædrelandet, Nr. 890 og 897, af S. K.s Disputats ved Dr. Beck.
 — Juni 12. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 904: „Aabenbart Skriftemaal“, med en „Efterskrift“ til Dr. Beck (S. V. XIII, S. 397 ff.).
 — Septbr. 10. S. K.s Broder Peter Christian kaldet til Sognepræst for Pedersborg-Kindertofte.
 — Novbr. 11. S. K.s Broder Peter Christian ordineret.
 — — S. K. afsluttet Manuskript til Udgiverens Forord til „Enten—Eller“.
- 1843 Febr. 15. „Enten—Eller. Et Livs-Fragment, udgivet af Victor Eremita. Første Deel, indeholdende A.'s Papirer. Anden Deel, indeholdende B.'s Papirer, Breve til A.“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 470 + 368 SS.
 — — 20. „Enten—Eller“ kommen i Handelen (hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel), og s. D. foreløbig anmeldt i Fædrelandet Nr. 1155.
 — — 22. Anmeldelse af „Enten—Eller“ i Dagen Nr. 52.
 — — 23. Uddrag og Omtale af „Enten—Eller“ af Claudius Rosenhoff i Den Frisindede Nr. 23.
 — — 27. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1162 (underskrevet A. F. . . .): „Hvo er Forfatteren af „Enten—eller“ (se S. V. XIII, S. 407 ff.).

- 1843 Marts 1. Anmeldelse af „Enten—Eller“ af J. L. Heiberg i Intelligensblade Nr. 24, i Artiklen: „Litterær Vintersæd“.
- — 5. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1168 (underskrevet Victor Eremita): „Taksigelse til Hr. Professor Heiberg“ (se S. V. XIII, S. 411 ff.).
- — 12. til April 9. Anmeldelse af „Enten—Eller“ i Forposten Nr. 11—15 („Fragmenter af en Brevvexling“).
- April 16. Første Paaskedag til Aftensang i Frue Kirke (Biskop Mynsters Prædiken), Regine Olsen nikket til S. K.; i Tiden nærmest forud har hun „hver Mandag mellem 9—10 Formiddag“ mødt ham (se IV A 97).
- Maj 5. Datering af Forordet til S. K.s „To opbyggelige Taler“.
- — 6. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 52 SS.
- — 7.14.21. Anmeldelse af „Enten—Eller“ af J. Fr. Hagen i Fædrelandet Nr. 1227-28. 1234.1241.
- — 8. S. K. afrejst fra Kbh. til Berlin.
- — 16. „To opbyggelige Taler“ kommen i Handelen (hos Boghandler P. G. Philipsen).
- — — Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1236: „En lille Forklaring“ (se S. V. XIII, S. 416 f.).
- — — Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin.
- — 25. Poststempel-Dato for Brev fra S. K. til Emil Boesen fra Berlin. „Om en liden Stund skulle I see mig igjen. Jeg er bleven færdig med et Arbeide, der er mig af Vigtighed, jeg er i fuld Fart med et nyt, og mit Bibliothek er mig nødvendigt, ligesom ogsaa et Trykkerie“.
- — Berlin. Datering over Begyndelsen af Manuskriptet til „Gjentagelsen“ (se IV B 97,3).
- Juli Datering over Manuskriptet til Brevet til Læseren i Slutningen af „Gjentagelsen“ (se IV B 97,30). — Sandsynligvis har S. K. ved denne Tid faaet Kundskab om Regine Olsens Forlovelse med Fritz Schlegel.
- Aug. 9. Datering i Manuskriptet til Forordet til „Tre opbyggelige Taler“ (se IV B 159,7).
- Oktbr. 7. „Frygt og Bæven. Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio“ og „Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi af Constantin Constantius“ færdige fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 135 SS. og 157 SS.
- — 13. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ færdig fra Trykkeriet (Bianco Luno). — 62 SS.
- — 16. „Frygt og Bæven“, „Gjentagelsen“ og „Tre opbyggelige Taler“ kommen i Handelen, de to første hos C. A. Reitzel, den sidste hos Boghandler P. G. Phillipsen.
- — Anmeldelse af „Enten—Eller“ af H. P. Kofoed-Hansen i „For

- Literatur og Kritik. Et Fjerdingaarsskrift udgivet af Fyens Stifts literære Selskab, 1. Bd. 4. Hefte.
- 1843 Decbr. 6. „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 84 SS.
- — 19. „Urania. Aarvog for 1844, udgiven af J. L. Heiberg“, med Omtale af „Gjentagelsen“ i Artiklen: „Det astronomiske Aar“, averteret i Adresseavisen Nr. 298.
- 1844 Jan. 1. Artikel af Biskop Mynster i Intelligensblade Nr. 41—42 (under Mærket Kts): „Kirkelig Polemik“ (med Omtale af S. K.s „Opbyggelige Taler“).
- Febr. 24. Lørdag S. K. holdt sin Demis-Prædiken i Trinitatis Kirke (laud.).
- — Slutn. Anmeldelse af „Frygt og Bæven“ af J. Fr. Hagen i Theologisk Tidsskrift, udg. af Scharling og Engelstoft. 8. Bd.
- Marts 5. „To opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 59 SS.
- — S. K. tilendebragt Udarbejdelsen af: „Post-Scriptum til Enten—Eller“ (IV B 59).
- Juni 8. „Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ kommen i Handelen, hos Boghandler P. G. Philipsen (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 70 SS.
- — 13. „Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 137. — 164 SS.
- — 17. „Begrebet Angest. En simpel psykologisk-paapegende Overveielse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden. Af Vigilius Haufniensis.“ og „Forord. Morskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed. Af Nicolaus Notabene.“ (Begge hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averterede i Adresseavisen Nr. 140. — 184 og 111 SS
- — 30. Omtale af „Forord“ i Ny Portefeuille (udg. af G. Carstensen, red. af J. C. Schytte). 2. Bd., Nr. 13.
- Aug. 31. „Fire opbyggelige Taler af S. Kierkegaard.“ (Hos Boghandler P. G. Philipsen. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 205. — 111 SS.
- Oktbr. 16. S. K. flyttet fra Nørregade 230 (nu Nr. 38) til Ejendommen paa Nytorv.
- 1845 Febr. 9. S. K. hørt Prædiken af Biskop Mynster i Slotskirken (se VI B 157).
- Marts Oprindelig Datering til Hilarius Bogbinders Forord til „Stadier paa Livets Vei“. (Se VI B 7,4.8,2).
- April 29. „Tre Taler ved tænkte Leiligheder. Af S. Kierkegaard“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 98. — 100 SS.
- — 30. „Stadier paa Livets Vei. Studier af Forskjellige. Sammenbragte

- befordrede til Trykken og udgivne af Hilarius Bogbinder" (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 99. — VIII + 383 SS.
- 1845 April 30. Anmeldelse af „Philosophiske Smuler“ [af Dr. Fr. Beck] i Neues Repertorium für die theol. Literatur und kirchl. Statistik, hrsgeg. von H. Th. Bruns. 2. Bd., 1. Heft.
- Maj 6. „Stadier paa Livets Vei“ anmeldt i Berlingske Tidende Nr. 108.
- — 9. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1883 (underskrevet S. Kierkegaard): „En Erklæring og Lidt til“ (se S. V. XIII, S. 418 ff.).
- — 10. Boghandler P. G. Philipsen forpligter sig med Hensyn til det af ham af S. K. købte Rest-Oplag af 18 opbyggelige Taler: „ikke at tilstille Redakteurer noget Fri-Exemplar eller foranledige dem paa nogen Maade gjorde til Gjenstand for kritisk Anmeldelse eller Besprechen i Bladene“.
- — 13. S. K. med Dampskibet „Geiser“ forladt Kbh. for over Stettin at rejse til Berlin.
- — 19.20. Feuilletton-Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 1890-91 (underskrevet A.): „En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan“ (se S. V. XIII, S. 445 ff.).
- — 24. S. K. med Dampskibet „Geiser“ kommen tilbage til Kbh. fra Berlin over Stettin.
- — 29. „Atten opbyggelige Taler af S. Kierkegaard“ udkomne paa Boghandler P. G. Philipsens Forlag (Bianco Lunos Bogtrykkeri). — 52 + 62 + 84 + 59 + 70 + 111 SS.
- Decbr. 20. „Gæa“, æsthetisk Aarvog for 1846, udg. af P. L. Møller (med Omtale af „Stadier paa Livets Vei“, særligt „Skyldig? — Ikke-Skyldig?“ i Artiklen: „Et Besøg i Sorø“) averteret i Tillæg til Berlingske Tidende Nr. 302 som skulende udkomme den 22.
- — 25. S. K. sender Afslag til P. L. Møller paa Anmodning om Bidrag til „Gæa“.
- — 27. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 2078: „En omreisende Æstetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet“, underskrevet: Frater Taciturnus, Høvidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vei“, i hvilken det bl. a. hedder: „Gid jeg nu blot snart maatte komme i Corsaren . . . Og dog, jeg har jo allerede været der; thi ubi spiritus, ibi ecclesia: ubi P. L. Møller, ibi Corsaren“.
- — 29. Svar i Fædrelandet Nr. 2079 fra P. L. Møller: „Til Hr. Frater Taciturnus, Høvidsmand for 3die Afdeling af Stadier paa Livets Vei“.
- — 30. Manuskript til „Afsluttende Efterskrift“ indleveret i Bianco Lunos Bogtrykkeri. (Se E. P. III, S. 269 Note).
- 1846 Jan. 2. Artikel i Corsaren Nr. 276: „Hvorledes den omvandrende Philosoph fandt den omvandrende virkelige Redacteur af Corsaren“, med Tegninger.
- — 10. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 9: „Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning“, underskrevet: Frater Taciturnus.

- 1846 Febr. 7. S. K.s Idee: at uddanne sig til at blive Præst (se VII A 4).
 — — Datering til „En første og sidste Forklaring“, og oprindelig Datering til Forordet til „En literair Anmeldelse“ (se VII B 135,2).
 — — 20. „Afsluttende Efterskrift“ færdig fra Trykkeriet.
 — — 27. „Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler. Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammenskrift, existentielt Indlæg, af Johannes Climacus. Udgiven af S. Kierkegaard“. Med: „En første og sidste Forklaring“, underskrevet S. Kierkegaard. (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 49. — X + 480 + 4 SS.
 — Marts 9. S. K. paabegynder sin „Rapport“ i den første „NB-Journal“. (Se VII A 98).
 — — 27. 28. Anmeldelse af „Afsluttende Efterskrift“ i Kjøbenhavnsposten Nr. 73 og 74, af „Prosper naturalis de molinasky“ [o: P. L. Møller].
 — — 29. Artikel i Dansk Kirketidende Nr. 29, Sp. 475 ff.: „Troen og Dialektiken. Imod S. Kierkegaard“, af P. W. Christensen. Cand. theol.
 — — 30. „En literair Anmeldelse. To Tidsaldre, Novelle af Forfatteren til „En Hverdagshistorie“, udgiven af J. L. Heiberg. Kbhv. Reitzel. 1845, anmeldt af S. Kierkegaard.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel, Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 75. — 114 SS.
 — — 30. 31. Artikel i nyt Aftenblad (Udgiver og Redaktør H. Trojel) Nr. 75 og 76: „Kjøbenhavnspostens Anmeldelse af „afsluttende uvidenskabelig Efterskrift“, og: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift“.
 — Maj 2. 3. S. K. med Dampskibet „Geiser“ forladt Kbh. for over Stettin at rejse til Berlin.
 — — 5. Oprindelig Datering for Forordet til første Afdeling af „Opbyggelige Taler i forskjellig Aand“ (se VII B: 148. 150. 192,6).
 — — 7. „Theologisk Tidsskrift. Ny Række. Udg. af Scharling og Engels-toft“, 4. Bds I. Hefte, med Anmeldelse af „Philosophiske Smuler“ undertegnet: 80. [o: Licent. theol. J. F. Hagen] averteret i Adresseavisen Nr. 107.
 — — 16. S. K. med Dampskibet „Geiser“ kommen tilbage til Kbh. fra Berlin over Stettin.
 — — 19. Artikel i Den Frisindede (Redaktør og Udgiver Claudius Rosenhoff): „S. Kierkegaard og hans Recensenter“.
 — Juni 12. S. K. anskaffet sig Magister A. P. Adlers: „Studier og Exempler“, „Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik“ og „Theologiske Studier“.
 — Septbr. 7. S. K.s Optegnelser i NB-Journalen: Rapport. Resultat.
 — — 20. Artikel i Dansk Kirketidende Nr. 52, Sp. 841 ff.: „Troens Dialektik“, af P. W. Christensen, Cand. theol.
 — Oktbr. 2. Goldschmidt fratraadt Redaktionen af Corsaren med Nr. 315.
 — — 7. Goldschmidt afrejst fra Kbh. med Dampskibet „Christian VIII“

- for over Kiel at paabegynde en Udenlandsrejse til Tyskland og Italien.
- 1846 Novbr. 19. „Dr. H. Martensens trykte moralske Paragrapher, eller det saakaldte „Grundrids til Moralphilosophiens System af Dr. Hans Martensen“, i dets forvirrede, idealistisk-metaphysiske og phantastisk-speculative, Religion og Christendom undergravende, fatalistiske, pantheistiske og selvforguderske Væsen, belyst og bedømt af Magnús Eiríksson, Cand. theol.“ averteret i Adresseavisen Nr. 274.
- 1847 Jan. 24. S. K.s Optegnelse: „Gud være lovet, at alle Pøbelagtighedens Angreb kom over mig. Jeg har nu ret faaet Tid til at lære ind efter, og forvisse mig om, at det dog var en tungsindig Idee med det at ville leve ude paa en Præstegaard, for i Afsideshed og Glemthed at gjøre Poenitentse. Nu staaer jeg ganske anderledes besluttet paa Pletten end jeg nogensinde har gjort.“ osv. (se VII A 229).
- — Datering for Forord til den første Renskrift til Bogen om Adler.
- Febr. 20. til Septbr. 4. Emilie Carlén, En Nat ved Bullar-Søen, oversat paa Dansk, som Feuilleton i Berlingske Tidende Nr. 43-206. (Se VIII A 196).
- — S. K.s Læsning af: Adolf Trendelenburg, Geschichte der Kategorienlehre. Zwei Abhandlungen. Berlin 1846.
- Marts 13. „Opbyggelige Taler i forskjellig Aand af S. Kierkegaard. Første Afdeling: En Leiligheds-Tale. Anden Afdeling: Hvad vi lærer af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler. Tredie Afdeling: Lidelsernes Evangelium. Christelige Taler.“ (Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 61. — 4 + 155 + 64 + 140 SS.
- — S. K. aflagt Besøg hos Christian VIII.
- April 29. Billet fra C. Molbech til S. K. ang. „Enten—Eller“ som udsolgt (se VIII A 84).
- Maj 5. Optegnelse af S. K. om Forskæl mellem Synd og Anfægtelse (VIII A 93).
- — 14. S. K. paabegyndt Journal NB² (VIII A 107).
- — 16. H. Martensen udnævnt til Hofprædikant.
- Juni Plan for Anden Afdeling af „Christelige Taler: Stemninger i Lidelserns Strid“ (VIII A 180-184).
- — 28. Biskop Mynster faaet tildelt Rang i 1. Klasse Nr. 13.
- Juli S. K. paatænkt Rejse til Berlin, men i Stedet aflagt Besøg hos Christian VIII (se VIII A 249).
- Aug. 2. S. K. færdig med Tryk-Manuskript til „Kjerlighedens Gjerninger“. (VIII A 219).
- — 3. S. K. paatænkt Rejse til Stettin, og til Efteraaret „en ordentlig Udenlandsrejse i længere Tid.“ (VIII A 227).
- — S. K. i Underhandling med Boghandler Reitzel om dennes Overtagelse af Rest-Oplagene af de hos ham udkomne Skrifter

- af S. K.; tillige indledet Forhandling med en Mand om Salg af Huset Nytorv Nr. 2. (VIII A 227).
- 1847 Aug. S. K.s Optegnelse: „Fra nu af skulde der altsaa rykkes ind i det specifik Christelige“ (med Brug af „de occultis non judicat ecclesia“), „Synds-Forladelsen“, „Et strengere videnskabeligt Værk om den geistlige Talekunst med stadigt Hensyn til Aristoteles Rhetorik“. (VIII A 229).
- — S. K. foretaget Revision af sine ældre Dagbøger (se VIII A 231).
- — 14. S. K. tænkt paa Rejse til Berlin, men holdt tilbage bl. a. ved Tanken paa de indledede Forhandlinger med en Mand om Salg af Huset Nytorv Nr. 2. (VIII A 246).
- — 15. S. K. Samtale med Jørgen Jørgensen om Hamanns Ægteskab (se VIII A 251).
- — 16. S. K. besluttet at blive hjemme, begyndt en Badekur. „Imorgen bringes Manuscript [til „Kjerlighedens Gjerninger“] i Trykkeriet“. „Jeg føler nu Trang til i en dybere Forstand at komme til mig selv ved at komme nærmere til Gud i Forstaaelsen af mig selv. Jeg maa blive paa Stedet, og fornyes ind efter. . . . Mit Tungsind maa jeg see at faae nærmere fat . . . . Der rører sig Noget i mig, som tyder paa en Metamorphose.“ (VIII A 250).
- — Ideen til Tredie Afdeling af „Christelige Taler: Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse.“ (VIII A 256).
- — Plan for Afhandlingen „Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?“ (VIII A 271-276).
- — 23. Boghandler Philipsen tilbyder S. K. 500 Rdl. for et nyt Oplag af „Enten—Eller“ paa 1000 Exemplarer; S. K. vil have 700 Rdl.
- — 27. S. K. prædiket i Frue Kirke ved Skriftemaal før Altergang om Fredagen.
- — 28. Boghandler Philipsen vil kun give 500 Rdl. for det nye Oplag af „Enten—Eller“.
- — 30. S. K. nægter Boghandler Philipsen Forlaget for det nye Oplag af „Enten—Eller“.
- Septbr. 29. „Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Overveielser i Talers Form af S. Kierkegaard. Første og Anden Følge“. (Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 229. — 2 + 224 + 203 SS.
- Oktbr. S. K. aflagt Besøg hos Christian VIII.
- — S. K. paatænkt under Titlen „Ungdoms-Arbejder“ at udgive: 1) Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv. 2) Lovtale over Efteraaret. 3) Rosenkilde som Hummer. 4) Skrift-Prøver. (VIII A 339).
- — 11. Billet til S. K. fra Professor F. C. Petersen med Tak for tilsendt Exemplar af „Kjerlighedens Gjerninger“.
- — 14. Brev til S. K. fra Magnús Eiríksson med Bøn om pekuniær Understøttelse.

- 1847 Oktbr. Datering for et oprindeligt Forord til den senere Fjerde Afdeling af „Christelige Taler: Taler ved Altergang om Fredagen“.
- — Ideen til Nr. III af „Indøvelse i Christendom: Fra Høiheden vil han drage Alle til sig“. (VIII A 371).
- — Ideen til Nr. II af „Indøvelse i Christendom: Salig Den, som ikke forarges paa mig“. (VIII A 381).
- Novbr. 3. Regine Olsen viet til Fridrich Schlegel i Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn.
- — 4. S. K. Besøg hos Biskop Mynster: „Han sagde han havde meget travlt — saa jeg øieblikkeligt gik. Men han var ogsaa meget kold mod mig. Han er dog nok stødt for den sidste Bog [Kjerlighedens Gjerninger].“
- — S. K. paaibegyndt Journal NB³ (VIII A 400).
- — Datering for Forord til Bogen om Adler i omlagt Skikkelse.
- Decbr. 1. S. K. afsluttet Omlægning af Bogen om Adler i dens tredje Skikkelse (VIII A 440).
- — 2. P. L. Møller, Kritiske Skizzer fra Aarene 1840—47, averteret i Adresseavisen Nr. 284.
- — 14. 15. 17. Anmeldelse af „Kjerlighedens Gjerninger“ i Nyt Aftenblad Nr. 291. 292. 294. (VIII A 496).
- — J. P. Mynster, Prædikener holdte i Kirkeaaet 1846-47, averteret i Adresseavisen Nr. 294.
- — 20. Anmeldelse af „Kjerlighedens Gjerninger“ i Berlingske Tidende Nr. 297.
- — 23. M. Goldschmidt, Nord og Syd. Et Maanedskrift. Første Kvartals 1. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 302.
- — 24. S. K. tilskødet Ejendommen Nytorv 2 til Christiane Elisabeth Bützow f. Schöne, Enke efter Vexelmægler F. C. Bützow (Lavværg A. T. Hagen); Købesum 22000 Rdl., hvoraf 10000 Rdl. kontant, Resten i 4 p. Cts Prioritets-Obligationer paa 5000 og 7000 Rdl. henholdsvis til S. K. og Broderen. Skødet (tinglæst 3. Jan. 1848) indeholder Klausul om S. K.s Fraflytning af Lejligheden „søndre Halvdel af 1. Sals Etage“ til Paaskedag 1848.
- — Udkast til „Introduktion“ til Afhandlingen „Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?“ (VIII A 469). — Datering af Forordet i den endelige Udarbejdelse til Afhandlingen.
- — 28. S. K. paaibegyndt Journal NB⁴ (VIII A 483).
- — Plan for Tredie Afdeling af „Christelige Taler: Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse“. (VIII A 486).
- — Idee til „Sygdommen til Døden“. (VIII A 497).
- 1848 Jan. Instrux for Anden Afdeling af „Christelige Taler: Stemninger i Lidelsers Strid“. (VIII A 504).
- — Udkast til paatænkt Subskriptions-Indbydelse af S. K. paa „Opbyggelig Læsning“, et Fjerdingaarsskrift begyndende fra 1. Juli.
- — 20. Christian VIII død.

- 1848 Jan. 25. M. Goldschmidt, Nord og Syd. Et Maanedskrift. Første Kvartals 2. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 20.
- — 28. S. K. afsluttet Lejekontrakt med Garvmester Gram om Lejligheden Hjørnet af Rosenborggade og Tornebuskegade 156, fra April Flyttedag; aarlig Leje 290 Rdl.
- Febr. 11. P. Chr. Kierkegaard, Fortsættelser fra Pedersborg, Kirkeligt Tidsskrift. 1. Hefte averteret i Adresseavisen Nr. 35. (VIII A 545).
- — Plan for en ny Bog af S. K. under Titel: „Tanker, der helbrede i Grunden, christelig Lægedom“, hvori „Sygdommen til Døden“ anføres som en Afdeling. (VIII A 558). — Anfægtelser med Hensyn til Udgivelsen af „Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse“.
- Marts 6. Manuskript til „Christelige Taler“ indleveret i Trykkeriet.
- — 8. Artikel af Professor Sibbern om Goldschmidts „Nord og Syd“, i nyt Aftenblad Nr. 57.
- April Udkast til Nr. I af „Indøvelse i Christendom: Kommer hid alle I som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile“. (VIII A 637-639).
- — 19. S. K.s Optegnelse: „Mit hele Væsen er forandret. Min Skjult-hed og Indesluttethed er brudt — jeg maa tale“. Besøg af Lægen Oluf Bang. (VIII A 640).
- — Udkast til: „Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler“. (VIII A 643).
- — 24. 2. Paaskedag. S. K.s Optegnelse: „Nei, nei min Indesluttethed lader sig dog ikke hæve idetmindste ikke nu“.
- — 26. „Christelige Taler af S. Kierkegaard. Første Afdeling: Hedningenes Bekymringer. Christelige Taler. Anden Afdeling: Stemninger i Lidelsers Strid. Christelige Taler. Tredie Afdeling: Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse. Christelige Foredrag. Fjerde Afdeling: Taler ved Altergang om Fredagen. Christelige Taler“. (Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 101. — 103 + 74 + 96 + 77 SS.
- Maj 11. Brev til S. K. fra Sognepræst F. L. B. Zeuthen med Tak for „Kjerlighedens Gjerninger“ og Bemærkning om Næringsorg. (VIII A 644).
- — — Optegnelser af S. K. om Synds-Forladelse og Tro. „Forunderligt, hvor dog Guds Kjerlighed overvælder mig . . . nu er der vaagnet et Haab i min Sjæl, at Gud dog kunne ville hæve hiin mit Væsens Grund-Elendighed“. (VIII A 649. 650).
- — 13. S. K.s „Rapport angaaende Sygdommen til Døden“. (VIII A 651).
- — 15. S. K. paabegyndt Journal NB⁵. (IX A 1).
- — Idee til en ny Pseudonym: Anticlimacus. (IX A 9).
- Maj-Juni Udkast til Nr. I af „Indøvelse i Christendom: Kommer hid alle I som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.“ (IX A 33).

- 1848 Juli 16. S. K. paabegyndt Journal NB⁶. (IX A 152).
- — 20. S. K.s Optegnelse: „Og nu maa Læren om Syndsforladelsen for Alvor frem. Tittlen kan blive: Helbredelsen fra Grunden, eller Syndernes Forladelse og Forsoning. Forinden bliver det dog rigtigst at skrive en mindre Bog „Salig Den, som ikke forarges paa mig“. (IX A 176).
- — 24.-27. Feuilleton-Artikler af S. K. i Fædrelandet Nr. 188-191 (underskrevet Inter et Inter): „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“.
- Aug. S. K.s Optegnelser: „Det bliver dog vistnok det Rigtige: engang at give Samtiden et bestemt og ikke-redupliceret Indtryk af hvad jeg siger mig selv at være, hvad jeg vil o: s: v:“. (IX A 212).
- „ . . . Mit Helbred er meget svagt, og denne Tanke har faaet megen Magt over mig, at jeg nu skulde døe“. (IX A 216).
- Reflexioner over „indirecte“ og „directe Meddelelse“. (IX A 218. 221-224. 233-235). — Forholdet til Rasmus Nielsen. (IX A 229-231).
- — Bogen om Adler omlagt til „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“ I-VI. (IX A 216).
- — 21. S. K. paabegyndt Journal NB⁷. (IX A 252).
- — 23.-26. Onsdag-Lørdag: „de for mig mærkelige Dage (især Torsdagen eller Natten fra Onsdag til Torsdag, hvor jeg havde ladet være at bede for R[asmus] N[ielsen], fordi jeg havde været lidt utaalmodig paa ham . . . atter taget hendes Forhold [Regine Olsen] frem“. (IX A 262).
- — 26. S. K. kørt til Fredensborg, truffet Etatsraad Olsen (Regine Olsens Fader) i Skipper-Alléen og søgt Samtale med ham, men han unddraget sig. (IX A 262).
- Septbr. 1. S. K. prædiket i Frue Kirke ved Skriftemaal før Altergang om Fredagen (Thema: „Fra Høiheden vil Han drage Alle til sig“). — Udkast til Taler over: „Ypperstepræsten“ og „Pharisæeren og Tolderen“. (IX A: 266-269. 272).
- Oktbr. Datering for Optegnelse, Forord og Efterskrift til „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“. (IX B 8.10.11.14.24).
- Novbr. S. K.s Optegnelse: „Meget anstrenget er jeg dog, men nu har jeg ogsaa snart naaet Maalet. Det Skrift „Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed“ er nu saa godt som færdigt“. (IX A 293).
- — S. K.s Optegnelser om „en ganske egen Anfægtelse“. (IX A 331-334).
- — 26. S. K. paabegyndt Journal NB⁸. (IX A 376).
- Novbr.-Decbr. S. K.s Plan om at udgive et Bind: „Fuldendelsens samtlige Værker“. (IX A 390).
- Decbr. Datering for Renskrift til Afhandling af S. K.: „Hr. Phister som Captain Scipio (i Syngestykket „Ludovic“) En Erindring og for Erindringen“, underskrevet Procul. (IX B 68).
- 1849 Jan. 1. S. K. i Vor Frelzers Kirke, Visby prædiket (X¹ A 2).

- 1849 Jan. 2. S. K. paabegyndt Journal NB⁹. (X¹ A 1).
- — Plan til Forord til „Fuldbringelsens samtlige Værker“. (X¹ A 45).
- — Spørgsmaalet om Udgivelse af det færdigt liggende Forfatterskab tages op: først Embedsstilling, saa Udgivelse; „Dommen over Christenheden“ med Mærket „digterisk, uden Myndighed“. (X¹ A 56).
- — Modreflexioner: 2det Oplag af „Enten—Eller“ maa have Ledsagelse i Retning af det Religiøse. (X¹ A 74).
- — Betænkeligheder ved Udgivelsen af „Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed“; „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“ tænkes som Ledsagelse til 2det Oplag af „Enten—Eller“. (X¹ A 78.79).
- Febr. 9. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁰. (X¹ A 81).
- — 19. De „Tre Noter“ (af Bilagene til „Synspunktet“) tænkes som Ledsagelse til 2det Oplag af „Enten—Eller“. (X¹ A 115-118).
- — S. K.s Reflexionskamp om Forholdet til Christus som „Forbillede“ (Tanken om „Martyriet“) og som „Frelser“ („Forsoningen“). (X¹ A 132-135).
- — Optegnelse med Exempel paa christelig Opvækkelse i „Situation“. (X¹ A 136).
- Marts Genoptagelse af Tanken om at „træde i Karakter“ ved Udgivelse af Forfatterskabet med „Dommen over Christenheden“. (X¹ A 138 med flere).
- — S. K. har været hos Biskop Mynster og ladet et Ord falde om Ansættelse ved Pastoral-Seminarier. (X¹ A 167).
- — Optegnelse om „Vidnesbyrdet“ som „den Form af Meddelelse der sandest træffer Midten mellem ligefrem og indirecte Meddelelse“. (X¹ A 235).
- — S. K. er i Gang med Udarbejdelsen af de tre „gudelige Taler“ om „Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen“.
- April Tilbageslag i Retning af „ikke at forvildes ved altfor eensidigt at stirre paa Christus som Forbilledet“. (X¹ A 246).
- — Talerne om „Lilien og Fuglen“ bestemmes til Ledsagelse af 2det Oplag af „Enten—Eller“. (X¹ A 250).
- — S. K. har udarbejdet „Regnskabet“ („En Note“), koncentreret Extrakt af „Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed“, men det skal ikke udgives. (X¹ A 266).
- — S. K.s „Følgeblad“ til „Regnskabet“ med Beretning om „hvad der blev ham fortalt allerede som Barn: at man spyttede paa Christus, at Mængden („de der gik forbi“) spyttede ad ham og sagde: tvi Dig“. — „Dette har jeg gjemt dybt i mit Hjerte . . . denne Tanke er mit Liv“. — Indført i Journalen (X¹ A 272).
- — Tanken om at „træde i Karakter“ stemples som „selvplagerisk“ (X¹ A 273.275), som „Blanding af Tungsind og Religiøsitet“ (X¹ A 280).

- 1849 April 25. S. K. slaaer fast, at han i Forhold til det højeste christelig-religiøse Ideal: at blive „Sandhedsvidne“, maa nøjes med at blive dets „ulykkelige Elsker“ („Digteren“). (X¹ A 281).
- Maj 2. S. K. paabegyndt Journal NB¹¹. (X¹ A 295).
- — 4. Tilbageslag i Retning af at „træde i Karakter“; S. K. bestemmer at udgive de to Afhandlinger af „Cyclus“: III. „Har et Menneſke Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?“ og VI. „Om Forskjellen mellem et Genie og en Apostel“. (X¹ A 302).
- -- 5. De to Afhandlinger af „Cyclus“ er bleven sendt til Gødſwad. (X¹ A 302). — „Mærkt seer det ud; og dog er jeg saa rolig. Denne min Geburtsdag vil blive mig uforglemmeligt!“ (X¹ A 309).
- — 14. 2det Oplag af „Enten—Eller“ og „Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gudelige Taler“. (Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 111. — 51 SS.
- — 15. S. K. modtager med Bud Billet fra Fredrika Bremer, om hun kan vente hans Besøg Christi Himmelfartsdag (17. Maj); S. K. sender hende Afslag. (Se E. P. VI, S. 622).
- — 19. „Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger. Af H. H.“ (Gyldendalske Boghandling. Trykt hos Louis Klein) averteret i Adresseavisen Nr. 116. — 85 SS.
- — — „Evangelietroen og den moderne Bevidsthed. Forelæsninger over Jesu Liv af Lic. theol. R. Nielsen, Professor i Philosophien. 1. Deel“, averteret i Adresseavisen Nr. 116.
- — — Tanken om at bryde af som Forfatter efter egen fri Beslutning karakteriseres som „verdslig-stolt“: „at meddele Sandhed er religiøst, fordi man anseer det for Pligt at udsætte sig for den Lidelse, som er forbunden med at forkynde det Sande“. (X¹ A 413).
- Juni Tilbageslag: „Nei, nei, jeg kan ikke, og det er jo ogsaa som en Umulighed at jeg skulde nu kunne svinge mig høiere og distigere end da jeg var begunstiget ved at have Formue“. (X¹ A 421).
- — 4. Reflexionskampen om „Pseudonymitet“ indledes: „Som den Flod Guadalquivir etsteds styrter sig under Jorden og saa atter kommer frem: saaledes maa jeg nu styrte mig i Pseudonymitet ... og væsentligen bliver der saa at gjøre Noget i Retning af Embedssøgen og saa Reisen“. — Tilbageblik paa det „Idee-Slag“ der har staaet. (X¹ A 422).
- — S. K. har været hos Biskop Mynster, Besøget kun ganske kort, S. K. faaet Indtrykket: „indlade sig vil han ikke“. (Se X¹ A 497).
- — Motto til Skrifterne til „Indøvelse i Christendom“: „Jeg føler mig ikke stærk nok til at ligne Dig saaledes, at jeg dæer for Dig eller Din Sag; jeg nøies med det Mindre, med tilbedende at takke Dig, at Du vilde døe for mig“. (X¹ A 425).
- — Hjertesuk over ikke længere at have Raad til at være Forfatter. (X¹ A 442).

- 1849 Juni   Optegnelse om Syndsforladelsens og Forsoningens Forhold til Begrebet „Straf“, „en virkelig Transsubstantiation i Forhold til Straf“. (X¹ A 462).
- —   Optegnelse om Tungsinds-Anfægtelser overfor Tanken om Kristus som „Frelser“. (X¹ A 477. 478).
- — 22. S. K. søgt Biskop Mynster forgæves. (Se X¹ A 497).
- — 23. S. K. søgt Kultusminister Madvig forgæves. (Se X¹ A 497).
- — 24. 25. S. K. igæn ude i Tanken om at „træde i Karakter“, „at Gud ikke er tjent med Mennesker der klikke i det afgjørende Øieblik“. — „Dersom Positionen ikke tages nu i dette Øieblik, eller dog nu snarest muligt, er Total-Virkningen af Forfatter-Virksomheden tabt; endsige da, naar jeg nu først skulde lade nogen Tid gaae hen, (og hvo veed hvorlænge) søge ind paa Embedsveien, og saa udgive det Øvrige lidt efter lidt og pseudonymt“. (X¹ A 494. 499).
- — 25. S. K. har været hos Biskop Mynster, men er bleven afvist med, at han ikke havde Tid. (Se X¹ A 497).
- — Natten mellem 25. og 26. Regines Fader, Etatsraad Olsen, død.
- — Tanken om Udgivelse af „Synspunktet“ igæn opgivet, men S. K. bestemt sig for Udgivelsen af „Sygdommen til Døden“; han har sat sig i Forbindelse med Bianco Lunos Bogtrykkeri og faaet Meddelelse om, at det kan begynde Trykningen strax. (X¹ A 508. 509).
- — 27. [?] S. K. om Aftenen faaet Kundskab om Etatsraad Olsens Død.
- — Natten mellem 27. og 28. [?] S. K. sovet uroligt, med Replikker pro et contra i Samtale med sig selv.
- — 28. [?] Manuskript til „Sygdommen til Døden“ afleveret i Trykkeriet; den endelige Bestemmelse bliver, at Pseudonymen „Anti-Climacus“ sættes paa Titelbladet som Forfatter, S. K.s Navn kun som Udgiver. — „Jeg maa beklage og anklage mig selv for, at der virkelig i adskilligt af det Foregaaende som er optegnet i denne Journal findes Forsøg paa at exaltere mig selv, hvilket Gud vilde tilgive mig. Jeg er hidtil en Digter ubetinget ikke mere, og det er en fortvivlet Kamp for at ville gaae ud over min Grændse“. (X¹ A 510).
- — Optegnelser: „Den Afvei ligger dog kun altfor nær, at ville reformere, opvække hele Verden — istedetfor sig selv, og er ret en Afvei for urolige Hoveder med megen Phantasie . . . Denne Feil har jeg ogsaa, at jeg bestandigt digtende ledsager mig selv, og nu fordrer næsten fortvivlet af mig selv, at jeg skal handle saaledes som det vilde være i Charakteren“. (X¹ A 513). — „Der er egentlig skeet noget Andet. Den hele Lidelse med Reflexions-Arbeidet i den senere Tid, er egentlig blevet min egen Opvækkelse. Først nu kan jeg sige, at Kristus er kommet saaledes til at vise sig for mig, at der ved en Frelser forstaaes En, som

- hjelper En ud af sin Elendighed, ikke blot En, som hjælper En at bære den". (X¹ A 518).
- 1849 Juli 1. (Søndag). Regine „med hele Familien“ været i Helliggeistes Kirke (til Højmesse-Prædiken af Kolthoff); S. K. ogsaa været til samme Prædiken: „Hun naaede . . . at vi omtrent mødtes, idet jeg passerede ned fra Pulpituren. Hun ventede maaskee dog; at jeg skulde have hilst. Jeg holdt imidlertid Øinene hos mig selv". (Se X¹ A 570).
- — 19. S. K. paabegyndt Journal NB¹³. (X¹ A 542).
- — — „Den christelige Dogmatik. Fremstillet af Dr. H. Martensen." averteret i Berlingske Tidende Nr. 169.
- — 22. (Søndag) S. K. i Helliggeistes Kirke til Højmesse-Prædiken af Kolthoff. (Se X¹ A 570).
- — — Anmeldelse af de „Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger" i Dansk Kirketidende 4. Bind, Sp. 718 ff. (Se X¹ A 551).
- — 30. „Sygdommen til Døden. En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Opvækkelse. Af Anti-Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard". (Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri) averteret i Adresseavisen Nr. 176. — [VIII] + 136 SS.
- Aug. S. K. paabegyndt Læsningen af Martensens Dogmatik. (Se X¹ A 553 og flere Optegnelser).
- — 24. Datering for S. K.s Optegnelser: „Mit Forhold til „Hende". Noget Digterisk", indført i et særskilt Bind. (X⁵ A 148 ff.).
- — 26. Datering for Optegnelse om „Hende" i Journalen. (X¹ A 659).
- — 31. „Den evangeliske Kirkeforfatnings Oprindelse og Princip, dens Udartning og dens mulige Gjenreisning fornemmelig i Danmark. Et udførligt kirkeretligt og kirkehistorisk Votum for virkelig Religionsfrihed. Af Dr. A. G. Rudelbach." averteret i Adresseavisen Nr. 204.
- Septbr. 12. Frederikke Bremer, Liv i Norden (overs. fra det Svenske Kbh. 1849) averteret i Adresseavisen Nr. 214.
- — Datering for Forordet til de tre Taler „Ypperstepræsten" — „Tolderen" — „Synderinden".
- — 28. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁸. (X³ A 69).
- Oktbr. 15. „Mag. Søren Kierkegaards „Johannes Climacus" og Dr. H. Martensens „Christelige Dogmatik". En undersøgende Anmeldelse af R. Nielsen", averteret i Adresseavisen Nr. 242.
- — Optegnelse: „ . . . hvorledes kan ikke et Menneske lang, lang Tid, Aar efter Aar leve hen, lidende under og maaskee plagende sig selv under en bestemt Opfattelse af noget enkelt Christeligt — og saa pludselig kan der gaae et Lys op for ham, han kan komme til at see den samme Sag fra en anden Side, og nu føle en Lindring formelig som den, naar en Sulten faaer Mad, eller en Afmægtig en Lindring. Lad En, der ret er sig bevidst at være

- en Synder, have martret sig selv, ved bestandigt kun at kunne forestille sig Christus som den Hellige, saa han altsaa kun gyser for ham, og dog vedbliver at holde sig til ham — hvilken Forvandling, naar det bliver ham tydeligt, at Christus er Frelseren, er som en Læge, hvilken man jo just kalder paa i sine svageste Øjeblikke, medens man jo lige omvendt kun turde vende sig til den Hellige i sine bedste Øjeblikke.“ (Se X³ A 136).
- 1849 Oktbr. Optegnelse med Tilbageblik paa Tilblivelsen af den nye Pseudonym Anti-Climacus. (X³ A 147).
- — 29. Manuskript til de tre Taler „Ypperstepræsten“ — „Tolderen“ — „Synderinden“ afleveret i Bogtrykkeriet. (Se X³ A 148).
- — 30. S. K.s Broder holdt Foredrag i Roskilde Præstekonvent, med Omtale af de „Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger. Af H. H.“ og Sammenstilling af Martensen og S. K. som repræsenterende henholdsvis „Besindigheden“ og „Extasen“.
- Novbr. 1. Anmeldelse af Rasmus Nielsens Skrift: Mag. S. K.s „Johannes Climacus“ og Martensens „Christelige Dogmatik“, i Flyveposten Nr. 256.
- — 9. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁴. (X³ A 164).
- — Optegnelse med Tilbageblik paa Tilblivelsen af den nye Pseudonym Anti-Climacus. (X³ A 177).
- — 13. „Ypperstepræsten“ — „Tolderen“ — „Synderinden“, tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Af S. Kierkegaard.* (Paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag. Bianco Lunos Bogtrykkeri), averteret i Adresseavisen Nr. 267. — 42 SS.
- — Optegnelse om „at blive ædru“. (X³ A 178).
- — Optegnelse om „Anfægtelse“. (X³ A 182).
- — Optegnelse med Anordning af Forordene til „Indøvelse i Christendom“. (X³ A 200).
- — 19. S. K. skrevet til Schlegel med et Brev til „hende“. (Se X³ A 210. Kske Papirer, S. 131ff.).
- — 21. S. K. har modtaget Skrivelse fra Schlegel med Brevet til „hende“ indlagt uaabnet. (Se X³ A 210).
- Decbr. 16. P. Chr. Kierkegaards Foredrag i Roskilde Præstekonvent trykt i Dansk Kirketidende Nr. 219.
- — 22. „Om den indbildte Forsoning af Tro og — Viden, med særligt Hensyn til Professor Martensens „Christelige Dogmatik“. Kritisk-polemisk Afhandling“ af P. M. Stilling, averteret i Berlingske Tidende Nr. 303.
- — 28. „Aanden i Naturen“ af H. Chr. Ørsted, anmeldt i Berlingske Tidende Nr. 306. (Se X³ A 302).
- 1850 Jan. 6. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁵. (X³ A 329).
- Febr. 14. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁶. (X³ A 468).
- — Optegnelse: „Men en streng Opdragelse er det, den fra medfødt Angst til Tro“. (Se X³ A 493).

- 1850 Febr. Optegnelse. „Om Udgivelse af Skrifter om mig selv. Heller ikke „Regnskabet“ kan udgives nu . . . den Bekymring for mine Finantzer . . . i ethvert Fald kan jeg ikke holde ud længere . . .“ (Se X² A 511).
- — Optegnelse: „Angaaende Skrifter om mig selv . . . jeg skulde være ved Døden afgaaet, og saa den sidste Produktivitet være udgivet efter min Død . . . Imidlertid jeg døde ikke . . . Opdragelsen har været: efter [i 1848] at have faaet mig selv i min Idealitet efter saa stor en Maalestok, saa yderligere at indøve den Distinction, som jeg dog bestandig har gjort, mellem Idealteten og mig selv som faktisk Person . . . Lad Samtiden selv fordre Forklaringen, saa vil vi see; men saa veed jeg mig i ethvert Fald fri for utaalmodigt selv at have fremskyndet Noget . . .“ (Se X² A 515).
- Marts 2. „Journalistisk Fripostighed“, Artikel af E. Schack i Fædrelandet Nr. 52. (Se X² A 588).
- — Optegnelser om Læsningen af det Nye Testamente („Brevet fra den Elskede“), Udkast til Skriftet „Til Selvprøvelse“ I. (X² A 555-556).
- — 5. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁷. (X² A 574).
- — 8. Goldschmidt i „Nord og Syd“: „I Anledning af Hr. Schacks Artikel i „Fædrelandet“ af 2den Marts.“ (Se X² A 588).
- — 11. „Er Troen et Paradox og „i Kraft af det Absurde“? et Spørgsmaal foranlediget ved „Frygt og Bæven, af Johannes de silentio“, besvaret ved Hjælp af en Troes-Ridders fortrolige Meddelelser, til fælles Opbyggelse for Jøder, Christne og Muhamedanere, af bemeldte Troes-Ridders Broder Theophilus Nicolaus [Magnús Eiríksson]“, averteret i Adresseavisen Nr. 59. (Se X³ A 601).
- — 18. E. Schack: afsluttende Artikel i Striden med Goldschmidt, i Fædrelandet Nr. 65. (Se X³ A 588).
- — 26. Goldschmidt i „Nord og Syd“: „Hr. Schacks Bedrift“. (Se X³ A 588).
- April Optegnelse: „ . . . En Embedsstilling skulde jeg med Glæde paatage mig — men her kommer mit Tungsind og gjør Vanskeligheden . . .“ (Se X² A 619).
- — Optegnelse: „Lær Du mig o, Gud, at jeg ikke qvæler og martrer mig selv i qvælende Reflexion, men at jeg sundt maa aande i Troen.“ (X³ A 632).
- — Optegnelse: „Der gives Tilfælde, hvor den langvarige Reflecteren om at ville eller ikke at ville i Forhold til et meget afgjørende Skridt, ikke just saa lige er at forklare som Mangel paa Charakter. Tværtimod denne fortsatte Reflecteren kan være en fornøden Udmattelse, der just er Betingelsen for ret at handle afgjørende. Dette gjælder dog kun i Forhold til religieuse Afgjørelser . . .“ (Se X³ A 636).

- 1850 April 6. „Evangelietroen og Theologien. Tolv Forelæsninger holdte ved Universitetet i Kjøbenhavn i Vinteren 1849-50“ af R. Nielsen, averteret i Adresseavisen Nr. 80.
- — 11. Samtale med R. Nielsen om dennes Forfatterskab. (X⁸ A 2).
- — 18. S. K. modtaget Brev fra R. Nielsen, hvori denne „renoncerer paa at ville spadserere med mig om Torsdag“. (X⁸ A 2).
- — S. K. flyttet til Nørregade 43.
- — 30. Samtale med R. Nielsen: „Jeg sagde ham, at jeg ønskede Forholdet friere“. (X⁸ A 12).
- Maj 5. S. K. til Aftensang i Frelsers Kirke. (X⁸ A 30).
- — Udkast til Skriftet „Til Selvprøvelse“ I. (X⁸ A 34).
- — 15. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁸. (X⁸ A 44).
- — 19. Mynster prædikedet til Højmesse i Slotskirken. (X⁸ A 56).
- Juni 9. S. K. paabegyndt Journal NB¹⁹. (X⁸ A 158).
- — 14. „Dogmatiske Oplysninger. Et Leilighedsskrift“ af H. Martensen, averteret i Adresseavisen Nr. 137.
- Juli 11. S. K. paabegyndt Journal NB²⁰. (X⁸ A 254).
- — Optegnelse med Tilbageblik paa Tilblivelsen af den nye Pseudonym Anti-Climacus. (X⁸ A 265).
- — Optegnelse: „Angaaende Udgivelsen af de senere Skrifter . . . hvis jeg nu døde, . . . paa den anden Side, skal jeg leve, saa maatte jeg jo til at udgive dem“. (Se X⁸ A 289).
- — 21. S. K. hørt Visby til Højmesse i Frelserens Kirke. (X⁸ A 299).
- — Optegnelse: „Bibelen for „den Enkelte“. . . Brev fra den Elskende“, Udkast til Skriftet „Til Selvprøvelse“ I. (X⁸ A 348).
- Aug. Manuskript til „Indøvelse i Christendom“ afleveret til Trykkeriet. — „Skal jeg derimod leve, da er der intet Øieblik at spilde — og jeg har derfor nu sendt Manuscript i Bogtrykkeriet“. (Se X⁸ A 381.391).
- Septbr. 8. S. K. hørt Kofoed-Hansen til Højmesse i Frelserens Kirke. (X⁸ A 422).
- — Optegnelse: „Om min Forfatter-Virksomhed“ maa holdes tilbage endnu. Det er mig som vilde det forstyrrende komme „Indøvelse i Christendom“ for nær . . .“. (Se X⁸ A 423).
- — 11. S. K. paabegyndt Journal NB²¹. (X⁸ A 438).
- — 27. „Indøvelse i Christendom. Af Anti-Climacus. Nr. I. II. III. Udgivet af S. Kierkegaard“, averteret i Adresseavisen Nr. 227.
- Oktbr. 22. Samtale med Biskop Mynster efter at denne havde læst „Indøvelse i Christendom“. (Se X⁸ A 563-564).
- — 27. S. K. hørt Visby til Højmesse i Frelserens Kirke. (X⁸ A 583).
- Novbr. 13. S. K. paabegyndt Journal NB²². (X⁸ A 611).
- — 24. S. K. hørt Paulli til Højmesse i Slotskirken. (X⁸ A 668).
- Decbr. 18. „Clara Raphael. Tolv Breve, udgivne af I. L. Heiberg“, averteret i Berlingske Tidende Nr. 296.
- — 20. „En opbyggelig Tale af S. Kierkegaard“, averteret i Adresseavisen Nr. 299.
- — 28. „Dr. H. Martensens dogmatiske Oplysninger belyste“ af R. Nielsen, averteret i Adresseavisen Nr. 305.

- 1851 Jan. 18. [?] Optegnelser: Om „Hende.“ (X³ A 769.770.771).
 — — 19. Optegnelse: „Idag prædikede Mynster: om det christelige Livs Skjønhed — og meget skjønt.“ (Se X³ A 782).
 — — 22. S. K. paabegyndt Journal NB²⁸. (X⁴ A 1).
 — — 31. Artikel af S. K. i Fædrelandet Nr. 26: „Foranlediget ved en Yttring af Dr. Rudelbach mig betræffende.“ (Se X⁴ A 25. 80).
 — Marts 13. „Yderligere Bidrag til Forhandlingerne om de kirkelige Forhold i Danmark“ af Biskop Mynster, averteret i Berl. Tid. Nr. 61. (Se X⁴ A 195; sml. X⁵ A 166. X⁶ B 171 ff.).
 — April 20. S. K. paabegyndt Journal NB²⁴. (X⁴ A 240).
 — Maj 2. Samtale med Biskop Mynster. (Se X⁴ A 270).
 — — 5. S. K. paa Tur til Hirschholm. (Se X⁴ A 288).
 — — Optegnelse: „Hvorledes det gik til med Udgivelsen af den sidste Pseudonym: Anti-Climacus Sygdommen til Døden.“ (X⁴ A 299-303).
 — — 18. S. K. prædikede i Citadelskirken. (X⁴ A 318. 323. X⁶ B 33).
 — Juni 8. S. K. hørt Paulli til Højmesse i Slotskirken. (X⁴ A 330).
 — Aug. 7. „Om min Forfatter-Virksomhed“ og „To Taler ved Altergangen om Fredagen“, averteret i Berl. Tid. Nr. 181. (Se X⁴ A 351).
 — — 9. Samtale med Biskop Mynster: „velkommen hjem fra Visitatsen; Deres Høierværdighed har vel ogsaa allerede visiteret hos mig, de to smaa Bøger jeg har sendt Dem.“ (X⁴ A 373).
 — — Optegnelse: „Mit Forhold til Mynster nu — Indøvelse i Christendom — det med Goldschmidt.“ (X⁴ A 377).
 — — 13. Optegnelse: Anmeldelsen af mine to sidste Bøger. (X⁴ A 380).
 — Sept. 10. „Til Selvprøvelse, Samtiden anbefalet. Af S. K.“ udkommet.
 — — 16. Artikel i Flyveposten Nr. 215 af 4651 angaaende „Om min Forfatter-Virksomhed.“ (Se X⁴ A 408).
 — Novbr. 29. S. K. paabegyndt Journal NB²⁵. (X⁴ A 423).
 1852 Maj Optegnelse: „Om Hende“. (X⁴ A 540).
 — — 9. S. K. hørt Paulli til Højmesse i Slotskirken. (Se X⁴ A 540).
 — Juni 4. S. K. paabegyndt Journal NB²⁶. (X⁴ A 546).
 — — 19. Optegnelse: „Om mig selv.“ (X⁴ A 560).
 — Aug. 30. S. K. paabegyndt Journal NB²⁷. (X⁵ A 1).
 — Sept. 10. Optegnelse: „Idag er det altsaa 12 Aar siden jeg blev forlovet.“ (X⁵ A 21).
 — Oktbr. 16. „Om Magister S. Kierkegaards Forfattervirksomhed. Iagttagelser af en Landsbypræst“, averteret i Adresseavisen Nr. 244. (Se X⁵ A 60; sml. X⁶ B 144-161).
 1853 Febr. 13. Optegnelse: „Min Opgave. Og om mig selv.“ (X⁵ A 89).
 — — 14. S. K. paabegyndt Journal NB²⁸. (X⁵ A 90).
 — Marts 25. Optegnelse: „Hvad jeg har villet.“ (X⁵ A 104).
 — Maj 27. Optegnelse: „Mit Livs Operation totalt, som jeg nu omtrent forstaaer det, eller som jeg muligen vil komme til at forstaae det.“ (X⁵ A 125).
 — Oktbr. 13. Optegnelse: „Om mig selv.“ (X⁵ A 146).
 — Novbr. 2. Optegnelse: „Mit Bestik.“ (X⁵ A 147).

FORKLARING TIL DE AF UDGIVERNE I TEXT OG NOTER BENYTTETEGN OG FORKORTELSER M. M.

Med *Kursiv* betegnes Udgiver-Bemærkninger.

- *U. D.* i Marginen betegnes de udaterede Stykker.
- [†] [*] osv. betegnes at † * osv. ikke findes i Original-Manuskriptet, men er tilføjet af Udgiverne.
- almindeligt Tryk i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv indenfor Textens Plads i Original-Manuskriptet (se Fortale I, S. XX).
- — — i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv i Marginen i Original-Manuskriptet (se Fortalen VII.2, S. IX).
- — — i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv i Original-Manuskriptet begyndende indenfor Textens Plads fortsat og sluttende i Marginen.
- — — imellem || betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blyant af S. K.
- — — imellem || || betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er udslettede med Blæk af S. K.
- I, II, osv. efterfulgt af Nummer- eller Side-Angivelse henvises de til foregaaende Bind af denne Udgave.
- Ktl. Nr. betegnes Nummer i den trykte: „Fortegnelse over Dr. Søren A. Kierkegaards efterladte Bogsamling, som bort-sælges ved offentlig Auction Tirsdagen den 8de April 1856 og følgende Dage“ osv.
- S. V — „Søren Kierkegaards samlede Værker udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange“
- Kske Papirer — „Kierkegaardske Papirer. Forlovelsen. Udg. af Raphael Meyer“ (Kbh. 1904).

B

TIL:
„TIL SELVPRØVELSE“
1851
OG
ANDEN UDGAVE 1852

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.
Concept.

1
U. D.

Til 1:

Ψ 144,3: hvad er et Msk., at Du vil kjende ham? et Menneskes
Barn, at Du vil agte ham? 2
U. D.

Bøn.

Fader i Himlene! osv. væsentlig som S. V. XII, S. 305 Lin. 17—
306 Lin. 7.

M.T. Lad dette jeg nu vil sige, ikke forstyrre Dig, giv Dig velvillig hen, jeg siger det netop for at der Intet skulde skee, der kan forstyrre Andagten: det er et Ord om mig selv.

Jeg er som Forf. forvænt med den kunstige, den næsten overdrevne Udarbeidelse af det Enkelte. Naar jeg en enkelt Gang har holdt en Tale pleier jeg først at udarbeide den og efter den Maalestok og saa lære den udenad. Jeg er blevet opmærksom paa, at dette, religieust, er misligt; thi det bortleder let min Opmærksomhed fra Hovedsagen og henleder maaskee ogsaa Tilhørers Opmærksomhed paa hvad der ikke burde være Hovedsagen.

Tillige er der et Ord faldet mig paa Sinde af hiin eenfoldige Vise. Da han var anklaget, bragte en Taler ham en udarbejdet Forsvars-Tale. Socr. læste den, derpaa gav han ham den tilbage og sagde: det er en meget smuk og vel udarbejdet Tale (altsaa det var ikke fordi Talen var noget Jadsk) men jeg er nu blevet 70 Aar gl. og saa synes jeg ikke det er værd at benytte en Talers

²hiin eenfoldige Vise] sml. 121. X^b B 107 og Sammenvisninger.

1851

Kunst. Han meente 1) mit Liv er for alvorligt til at kunne være tjent med Veltalenheds Bistand 2) mine Tanker ere mit Liv, mig altid nærværende.

Saaledes ogsaa med det at prædike. *Σ Med Rødkridts-Sammenvisning*: Som det hedder: I skulle ikke sværge, men Eders Tale være Ja og Nei, og hvad derover er af det Onde, saaledes er der ogsaa en Veltalenhed, som, christeligt, er af det Onde. *Σ* Derfor har jeg besluttet at tale frit (dog er det velbetænkt, ja næsten i flere Aar).

Mig er dette smerteligt, thi det Andet var mig en Nydelse.

*Σ*Og Du, m: T:, har jeg nu saaledes noget forandret mig, o, hvis der var Nogen, der idag var kommet hid dog mere af Nysgjerrighed — o, ikke sandt Du, vil tilstaae Dig dette selv, og saa forandre Dig, saa Du ret idag vil kunne siges at have været i Kirke. <Tak derfor!>

Til Dig o, Gud, vil jeg bede for mig selv med Psalmistens Ord: sæt, o Herre, en Vagt, for min Mund; tag Vare paa mine Læbers Dør (Ψ 141,3) . . . . . || Ord,|| han sagde, ikke i Betydning af at ville tie, men i Betydning af, at Gud vilde vaage over ham og hans Talen. *Σ*

Indledning.

Tiderne ere forskjellige og kræve Forskjelligt. Der var en Tid da Evangeliet var blevet gjort om igjen til Lov, alt noget forpiint Noget. Alt var Gjærning, Gud smaalig, og Gjærningerne vare for saa stor en Deel: Hyklerie, Fortjenstligheds Indbildskhed, Ørkesløshed. Deri stak egl. Feilen, thi lader os ikke overdrive og tage Gjærningerne bort; tag blot dette bort fra Gjærningerne og lad dem saa blive i Oprigtighed, i Ydmyghed, i gavnlig Virksomhed som er Gud endnu en Ven af Armod o: s: v:.

Altsaa Alt var Gjærning. Da kom Luther og indsatte Troen i sin Ret; hvor stor Faren var, kan Du bedst slutte deraf, at han endog meente at maatte udstøde en Apostel af den Hellig-Skrift, Jacob.

Altsaa Luther indsatte Troen. Men hvad skete saa? Saa reiste

---

det hedder] Matth. 5,34-37.   Luther] sml. 145. X⁹ A 139 og Sammenvisninger.

Verdsligheden sig, og tog dette forfængeligt, glad over at være blevet fri for Gjerningerne.

Og hvor ere vi nu? Jeg er uden Myndighed, dømmer Ingen. Saa vil jeg benytte mig selv, og et Øieblik prøve mit Liv efter een lutherisk Bestemmelse af Tro: Troen er en urolig Ting. [*Hertil i Marginen et Blyants-Sammenvisningstegn cfr. Hoslagte*] Tænk, at Luther i flere Aar havde levet blandt os, og agtet paa os, ogsaa blandt andre paa mig, og nu spurgte mig: har Du Troen? Jeg kunde beraabe mig paa, at jeg som Forf. netop har sagt, at jeg ikke har Troen, dog det vil jeg ikke, jeg maa jo kaldes en Troende i samme Forstand som Andre. Altsaa har Du Troen? Men man mærker jo Intet paa Dig (udføres). Altsaa det er ikke langt fra, at jeg gaaer reject — thi siger Luther, Troen er en urolig Ting. Nu en Beskrivelse af Uroen i en Troeshelt som Luther (eenlig Msk. — Anfægtelse — Forfærdelse)

Prædiker jeg da Uro, Tumult, Alts Omvæltning, Uorden? Nei, og jeg beraaber mig paa mit Liv, der bevidner lige det Modsatte (udføres lidt)

Men christeligt gives der to Arter Uorden: den ene er Tumulten og Udvortesheden, den anden er Dødsstilheden, Uddøetheden, den maaskee farligste.

Mod den har jeg virket, virket for at vække Uro i Retning af Inderliggjørelse. Lad mig nøiagtigt bestemme hvor jeg er. Der er blandt os en høiærv. Olding; det han har villet, det Samme er det jeg vil, kun en Toneart stærkere, hvad der ligger i min Personligheds Forskjellighed, og hvad Tidens Forskjellighed maaskee kræver. Der er blandt os Nogle, som gjøre Fordring paa i strengeste Forstand at være Chrstne, endog i Modsætning til os Andre, dem har jeg ikke kunnet slutte mig til. Er jeg end maaskee lidt fremmeligere end Adskillige af Gjennemsnittet af os, jeg er kun et Digterisk fremmeligere, altsaa ikke væsentligen, altsaa jeg bliver hos Gjennemsnittet. Og her er det jeg har arbeidet for Uro i Retning af Inderliggjørelse.

Hoslagte] mangler. høiærv. Olding] sml. 56. X⁵ B 111 og Sammenvisninger. Der er . . . Nogle, som osv.] sml. X² A 335. 337. 338. Digterisk] sml. 36. X⁵ B 128 og Sammenvisninger.

1851

Thi, christeligt, er der to Arter af sand Uro: Troes-Heltenes, Sandheds-Vidnernes Troes Uro i Retning af at reformere et Bestaaende — saa langt har jeg aldrig vovet ud, det er ikke Noget for mig; og forsaavidt Nogen i Samtiden kunde synes at ville vove saaledes ud, har jeg været betænkelig. Den anden Art Uro er Uro i H. t: Inderliggjørelse. Saaledes er jo ogsaa sand Forelskelse en urolig Ting — men dog falder det ikke en Elskende ind at ville forandre noget Udvortes.

For denne Uro i Retning af Inderliggjørelse har jeg arbejdet men uden Myndighed. Istedetfor selv tomt opblæst at udgive mig for et Sandheds-Vidne og foranledige Andre til dumdristigt at ville være det Samme: er jeg en umyndig Digter, der rører ved Hjælp af disse Billeder. Som nu saaledes: Du kalder Dig en Chrsten; engang vil Du, som Enhver, døe, og saa venter Du jo <at> blive salig, lige saa salig som De, der efter en ganske anden Maalestok have maattet kjøbe det at være Chrsten. En, der havde Myndighed, hvad jeg ikke har, han vilde maaskee tale anderledes til Dig forfærdende sige, at Du var i en Indbildning, at Din Salighed var en saare tvivlsom Sag. O, saaledes tør jeg Svage ikke tale. Men jeg siger: sammenlign Dit Liv med en saadan Troendes (al din Glæde — al deres Lidelse udføres) og tænk saa paa, at I dog begge blive lige salige, og Du skal see, det vil røre Dig, og Du vil sige: saa vil jeg idetmindste atter og atter erindre disse Herlige, og ydmyge mit Liv derunder — og Du har strax her en Bevægelse, der er Uro i Retning af Inderliggjørelse.

Og denne Uro i Retning af Inderliggjørelse, den idetmindste er det dog vel der behøves. Husk paa, hvorledes det gik mig med Luther. Og sæt nu det gik de Andre lige saa med Luther.

Og tænk Dig nu Luther opmærksom paa den Tilstand, hvad vil han saa sige? Han vil sige: Gjerningerne maae dog drages frem igjen, Jacob har dog ogsaa en Ret, ikke mod Troen (det meente Jacob heller ikke) men for Troen.

Og Jacob siger: vorder ikke blot Ordets Hørere, men dets Gjørerere.

Sandheds-Vidnernes] sml. 226. X⁵ A 35 og Sammenvisninger. Jacob siger] Jak. I, 22f.

Dog for at vorde dets Gjørere, maa man jo først være dets Hører ell. Læser, hvilket jo ogsaa Jacob siger.

Og nu staae vi ved vor Text.

Saa ville vi tale om, hvorledes man til sand Velsignelse betragter sig selv i Ordets Speil.

1) Du maa ikke see paa Speilet, betragte Speilet (dets Ramme, Indfatning o: s: v:) men see Dig selv i Speilet. (det er et Ord af Savonarola — Blodvidne).

Men er det ikke det, vi gjøre. Indlednings-Videnskaberne og Alt hvad dertil hører.

Hvorledes man skal læse Guds Ord? Idetmindste som den Elskende læser et Brev fra den Elskede. [*I Marginen*: M: T: hvor høit holder Du Guds Ord i Priis? Siig nu ikke, at Du holder det saa høit, at Du intet Udtryk har, der kan beskrive det. Man kan ogsaa tale saa høit at man Intet siger. Lad os blive ved det om Brevet fra den Elskede.] — Dog Du siger: den hellig Sk. er skrevet i et fremmed Sprog. Dette er dog vel nærmest for de Lærde. Men vil Du læse det i Grundsproget. Vel saa lad den Elskedes Brev være skrevet i et fremmed Sprog. Saa vilde han først læse det med Ordbog, og derpaa vilde han sige: nu skal jeg til at læse det. Og var der saa et Ønske deri, om Noget han skulde gjøre — strax vilde [*rettet fra*: skulde] han gjøre derefter. Og sæt saa det var en Misforstaaelse, han var kommet til at gjøre for meget, troer Du han vilde fortryde det, ell. den Elskede synes mindre om ham? Eller en Discipel, der lærte for lang en Lectie, troer Du Læreren vilde synes mindre om ham.

Men hvorledes man nu læser Guds Ord. hvorfor neppe Nogen nu tør være ene med Guds Ord, medens det dog er i Alles Hænder, og Ingen advarer derimod, hvad man dog gjør i Forhold til en Medlevende, der blot er noget excentrisk.

At man kan væрге sig mod Guds Ord ved reent at sætte det til en Side — men ogsaa ved at læse det blot lærd.

---

hvorledes man osv.] sml. X⁴ A 412. Ord af Savonarola] sml. X⁴ A 283, og se Note dertil. gjøre derefter] sml. 88. X⁵ B 128 og Sammenvisninger.

1851

Altsaa man maa passe paa, at Opmærksomheden ikke henledes paa Speilet men paa at Du kommer til at see Dig i Speilet.

2) Saa maa Du i eetvæk sige til Dig selv: det er mig, der tales om.

Lad Dig ikke bedrage, naar Nogen vil listigen sige Dig, at det er Forfængelighed.

Nei, det er just Alvor. Darius med Slaven, der mindede ham om at tage Hævn. — David, der havde Propheten Nathan, der sagde: det er Dig; at Sagen blev en ganske anden, da Nathan havde sagt: det er Dig. [*I Marginen*: David er jo selv Digter og Kjender; Nathan kunde Ingen bedre henvende sig til, end just til D., der formodl. ogsaa har hørt Fortællingen beundret, maaskee gjort en æsthetisk Indvending m: H: t: et enkelt Udtryk, at det ikke var kunstrigtigt o: s: v: kort været objektiv — indtil Nathan sagde: Du est Manden. Og dog vidste jo David baade hvor afskyelig en saadan Gjerning er, han kunde selv mesterligt have fremstillet den, og han vidste jo og, at han selv havde gjort sig skyldig deri; men har dog kunnet omgaaes sig selv uden i denne Henseende at sige: Du til sig selv.]

Exempler. Du læser om ham der drog fra Jericho til Jerusalem . . . og der kom af samme Vei en Præst, som gik forbi, saa skal Du sige: det er mig (Du ikke skal benytte Dig af, at Du ikke er Præst, og sige: det var en Præst, saadan ere Præsterne.) en Levit: det er mig. En Samaritan her kan Du sige: det var ikke mig. Gak Du hen og gør lige saa: det var mig. Du skal ikke sige: jeg kan forsikre, at jeg aldrig har været i det Tilfælde at komme paa en Vei, hvor der laae En, som var overfaldet af Røvere, hos os høres ikke sligt. Har Du da heller ikke seet En paa Din Vei, hvem Bagtalelsen havde overfaldet — og der kom en Præst ad samme Vei og fortalte det videre, og en Levit, og Du.

Nicodemus. Besynderligt nok forresten at komme om Natten til Den, der er Lyset, hvad hjælper det, (Ψ 139,11: og vilde jeg sige: Mørket maa dog skjule mig, saa bliver Natten et Lys om-

---

Darius . . . David osv.] sml. X⁴ A 283, og se Noter dertil.

kring mig, Mørket selv er ikke mørkt for Dig, og Natten lyser som Dagen). Dog vi forstaae, hvorfor han gjorde det. Naar Du læser derom, skal Du ikke dømme Nicodemus, ei heller sige: ja, det var en af de Fornemme, saaledes ere de, feige og troløse — nei Du skal sige: det er mig, og det er mig der ovenikjøbet vilde søge Udflugter, altsaa endnu engang skjule mig i Nattens Mørke ved at give Sagen den Vending, som var det blot de Fornemme, der taltes om.

3) Saa maa Du ikke strax glemme, og ved at forhindre, at Du ikke strax glemmer, passe paa, at Du aldrig glemmer. [*I Marginen*: eller Du maa strax passe paa, at Du ikke glemmer, og det er det bedste, thi strax at sige: jeg skal aldrig glemme er ikke nær saa godt som at passe paa, at Du ikke glemmer det strax.]

Naar Du nu gaaer herfra, saa criticer ikke Prædikenen, det er dog ogsaa at være glemsom, uagtet det dog er at huske Prædikenen. Husk fremfor Alt Texten, læs den, naar Du kommer hjem igjen. Og Du, Qvinde, Du har jo Forbilledet, hvorledes man skal høre: gemme det i Hjertet som Maria. En Qvinde skal ikke prædike (Peters Brev) ei heller hjemme. Nei væsentligen være taus. Taushed er en uhyre Magt. (Abels Blod raaber til Himlen. Wilhelm af Oranien). En Lovprisning af den qvindelige Taushed. En Qvinde, der ganske blivende ved sit Huus, sin Gjerning, dog tilige udtrykker, at hun er taus, udtrykker, at der ogsaa er noget Andet, hun tænker paa, men ikke siger det, høist siger til sin Mand: skal vi saa gaae i Kirke næste Søndag. [*I Marginen*: Hun siger ikke Noget <derom, taler om Andet>, — og dog naar Du allerbedst sidder og seer paa hende siger Du: hun er taus. Hun er ganske nærværende ved sin huslige Gjerning, fuld af Glæde og Spøg og Munterhed, mere næsten end Børnene Glæden i Huset, og dog, som Du allerbedst sidder og seer paa hende siger Du: hun er taus.]

Til 1:

³ *Overstreget med Blyantsstreger overkors:*
 U. D. <Bøn Herre J. X. Du osv. væsentlig som S. V. XII, S. 342 Lin.
 2-8>

Chrstus er Veien

Det har han selv sagt, saa er det vel Sandhed.

Men han er det i en dobbelt Forstand: Veien her paa Jorden
 og saa i Himmelfarten.

Der skal tales om begge Dele, men vi ville saa gjerne kun høre
 om Himmelfarten, men saa tage vi ham forfængelig.

Christus er Veien.

A.

Den trange Vei.

Denne trange Vei er 1) trang i Begyndelsen (Han fødes i
 en Stald; lever i Armod og Ringhed, har ikke det han kan hælde
 sit Hoved til; saa alle Fristelser i Retning af at tage sit Liv, sit
 Kald forfængeligt (at blive Konge, noget Stort), saa hele hans Liv
 er en Fristelses-Historie (Fristelses-Historien); det at han forud
 vidste sin Skjebne, det tynger næsten stærkest i Begyndelsen,
 at al hans Arbeiden var en bevidst sig selv Modarbeiden.

Denne trange Vei bliver saa 2) trangere og trangere ind-
 til det Sidste, indtil Døden. En Vei, der lidt efter lidt bliver
 lettere, det er ikke i den Forstand Christus er Veien, en saadan
 Vei er Forstandens, der klogt udholder en Deel Lidelser bereg-
 nende saa længere hen at have Fordeel deraf.

Nei Chrsti Vei bliver trangere. „Jeg er kommet for at antænde
 en Ild, og gid den var antændt.“ „Hvor længe skal jeg udholde
 denne Slægt.“ „Hvad Du gjør gjøre Du snart.“ „Fader er det
 muligt da tag denne Kalk fra mig.“ „Min Gud min Gud hvi ha-
 ver Du forladt mig.“

³Armod] sml. 29. X^b B 128 og Sammenvisninger. Fader er det muligt
 osv.] Matfh. 26,39.

B.

Himmelfarten, saaledes er Chrstus ogsaa Veien.

Men den trange Vei bliver trang til <det> Sidste, Døden gaaer imellem — og saa Himmelfarten. En Vei, der først er trang og saa endnu i dette Liv bliver lettere, den svinger ikke saa høit som en Himmelfart, nei kun da en Himmelfart, naar Veien er trang indtil det Sidste.

C.

Og Du, m: T:, ad hvilken Vei gaaer Du. Husk paa, hvad jeg siger til mig selv: ikke om enhver trang Vei gjælder det, at Chrstus er Veien ell. at den ender med Himmelfarten.

En from Mand har sagt: at det næsten er en trangere Vei den ad hvilken En farer til Helvede (udføres). De almdl. msklige Lidelser ere heller ikke den trange Vei hvor Chrstus i strengeste Forstand er Veien

Dog man har jo tvivlet om Himmelfarten. Mon Nogen af dem, hvis Liv var mærket af Efterfølgelsen, have tvivlet? Nei, men i Ørkesløshed tvivler man. Begynd blot en lille Smule paa Efterfølgelsen, og Du skal see Visheden for at han virkelig er faret til Himmel kommer nok.

[I Marginen, overstreget med Blyantsstreger paaskraa: Det var ikke Tvivlen om Himmelfarten, der fremkaldte Grundene for, men Grundene for, der fødte Tvivlen, og den blev den Stærkere.

En Efterfølger har Andet at tænke paa, derfor tvivler han ikke om Himmelfarten, og han trænger til den, derfor troer han (fra den Spisende Spise kom).]

Naar Du begynder at tvivle om H., da gjør som jeg, siig til Dig selv: mit Liv er vistnok ikke tilstrækkeligt anstrengt i Retning af Efterfølgelsen. O, men for Alt bliv ikke Dig selv vigtig ved at tvivle |(det underlige i, at i en ældre Tid blev man sig selv vigtig ved at give Alt til de Fattige — nu ved at tvivle)| nei, gjør Til-

---

En from Mand osv.] sml. W. Körte, Die Sprichwörter und sprichwörtlichen Redensarten der Deutschen (Leipz. 1837), S. 214 (Løbe-Nr. 2928). Efterfølgelsen] sml. 22. X^b B 107 og Sammenvisninger. fra den ... kom] sml. II A 513, og se Note dertil.

1851

staaelsen og Du skal see enten bevæges Du saa til at vove længere ud i Retning af Efterfølgelsen, og saa kommer Visheden om Himmelfarten nok, ell. Du ydmyger Dig, saa Du da idetmindste ikke tillader Dig at tvivle, saa Du ydmyget siger: vil Gud være saa naadig og behandle mig som et Barn, der næsten ganske slipper for Efterfølgelsen, saa vil jeg dog idetmindste ikke være et uartig Barn, der ovenikjøbet tvivler om Himmelfarten. O, naar Du lever beundret, smigret — Du fristes let til at sige mangt et Ord, som Du hellere maatte ladet være, og som Du dog skal gjøre Regnskab for — og tillige, Du skal see Tanken om Himmelfarten gaaer Dig af Sinde, maaskee Du endog tvivler og siger: en Himmelfart, det strider jo dog mod alle Natur-Love. Men naar Du lever [*med Sammenvisning*: — og for en god Sag, thi ellers hjælper det ikke —] forladt, forfulgt, bespottet — Du skal see: Du tvivler ikke, Troen i Dig, og Lidelsernes Trang sprænger Alt — thi Du behøver Himmelfarten. Og naar Du dog ydmyger Dig under, at Du ikke vover ud i Retning af Efterfølgelse, saa tvivler Du heller ikke.

Til 1:

⁴ *Endelig Udarbejdelse til: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.*
 U. D. Af S. Kierkegaard. [S. V. XII, S. 293—370]

1 S. 293^{4—8}]

S. K.

Kiøbenhavn 1851.

2 S. 294⁵ stræbt.] stræbt.

Og derfor osv. som 5, 2. Lin. 2 f. Indgang!

3 S. 295]

Forord.

Min Lin. 2—4 atter!

i ||Juni rettet til August|| 1851.

S. K.

Overstreget med Streger paaskraa (dels med Blyant dels med Blæk):

Forord.

Hvad jeg har forstaaet som Opgaven for min Forfatter-Virkomhed er naaet.

Det er een Tanke, dette Sammenhæng fra Enten — Eller til Anti-Climacus, Religieusitetens Tanke i Reflexion.

Opgaven har beskjeftiget mig uendeligt, thi den har beskjeftiget mig religiøst; jeg har forstaaet det som min Pligt, som et Ansvar der hvilede paa mig, at faae dette Forfatterskab gjort færdigt. Om Nogen har villet købe eller læse, har beskjeftiget mig uendelig lidet.

Saa havde jeg tænkt at nedlægge min Pen, <og> skulde der gøres Noget da at bruge min Mund.

Imidlertid er jeg ved nærmere Eftertanke kommet til Erkjendelsen af, at det dog maaskee er rigtigere at jeg gjør idetmindste et Forsøg paa igjen at bruge min Pen men anderledes, som jeg vilde bruge min Mund, altsaa i ligefrem Henvendelse til Medlevende, om muligt vindende Mskr.

For at kunne vinde Mennesker er den første Betingelse, at Meddelelsen kommer til deres Kundskab; jeg maa derfor [*rettet fra*: Da det gjælder derom [*rettet fra*: om at vinde Msker], maa jeg] naturligviis ønske, at dette lille Skrift kommer til saa Manges Kundskab som muligt.

Skulde Nogen af Interesse <for> Sagen — jeg gjentager af Interesse for Sagen, ville virke for [*rettet fra*: bidrage til] dets Udbredelse: det er mig kjert. Endnu kjerere, om han vilde bidrage til dets velforstaaede Udbredelse.[§]

En Bøn, <en> indstændig, til Læseren: læs, om muligt, [*rettet fra*: tjen mig i, saavidt muligt, at læse] høit; jeg beder. Enhver, der gjør det, vil jeg takke; Enhver der foruden selv at gjøre det, bevæger Andre dertil, vil jeg takke atter og atter.

|| Blot Eet endnu. ||[§] Thi neppe [*rettet fra*: Neppe] behøver jeg vel at sige, at det, ||med at ville vinde Msker|| ikke er min Hensigt at stifte Partie, at danne verdsligt, sandseligt Sammenhold; nei, mit Ønske er kun, at vinde Mennesker [*rettet fra*: dem], om muligt Alle (hver Enkelt) for Chrstdommen.

i Juni 1851. S. K.

1852

- 4 S. 301—304] *Tilføjeelse, med Overskriften: En Forbemærkning rettet fra: Forord*
- 5 S. 308²⁷ Jeg . . . 310² Liv.“] *Tilføjeelse paa hoslagt Blad*
- 6 S. 315²⁶ Læsemaader . . . ²⁸forstaae] Læsemaader; [*i Marginen: og Lin. 26—28 forstaae; og saa det Videnskabelige, og hvad osv. som 5,5 Lin. 3f. forhærdet |(thi det Lin. 4 f. med)| at Lin. 5 f. |, og Lin. 6—8 Videnskabelige| . . . . .*]
- 7 S. 326²⁴ „Der . . . ³²ham.“]
 Det er en nydelig lille Fortælling:
 blot Parabelen efter Hersleb p. 88.
 „Der boede tvende Mænd i en Stad . . . . . det slagtede han, og lavede <det> til Spise for den Fremmede, som var kommet til ham.“
- 8 S. 327¹¹ dog behøvedes] || det har maaskee været ham muligt <selv> at fremstille Sligt i et Digterværk, at omgaaes sig selv, uden ret faae Øie paa, at han var skyldig — og der|| <dog> behøvedes
- 9 S. 327²⁴ Myndigheden] Myndigheden ||,|| ligesom viser Politie-Tegnet|
- 10 S. 333³⁵ Magt!] Magt! <Saa værer og I tause, I Qvinder; men denne Eders Taushed betydede Noget, ikke at I fandt Religionen overflødig, nei lige modsat, at I i den Grad fandt den fornøden, at I kun fandt det overflødigt at tale derom.>
- 11 S. 345²⁰ Formastelige . . . 346¹⁵ Vei!] Formastelige, vover Du at tale saaledes til Verdens [*Tilføjeelse paa hoslagt Blad: til Din Frelser osv. væsentlig som S. 345 Lin. 21—346 Lin. 15*]
- 12 S. 352² tvivle . . . ⁶Menneskene.] tvivle. <Det || frie|| Videnskabelige <(man maa tvivle om Alt)> kom op, og for ganske at

⁷ efter Hersleb] sml. 3, S. 13 („fra den . . . kom“), og se Note dertil. ¹² man maa . . . Alt] sml. IV B 1.

tilhøre det <Videnskabelige> giftede man sig paa det.>| $\leq$ Og *Lin.* 2—5 Samfundet ||, et sikkert Levebrød|| med sikkert Avancement, samt *Lin.* 5 f.>

S. 361¹ Det . . . levendegjør.] || „ || Det er Aanden som levende- 13
gjør. || “ || Det er Chrsti egne Ord. Men naar sagde han dem, i hvilken Tilstand? Det var i Gethsemane. Og var han vel mere en Døende paa Korset end han er det i Gethsemane! Var paa Korset Lidelsen en Dødskamp, o denne Kamp i Bønnen, det var ogsaa en Dødskamp; ei heller var den uden Blodets Udgydelse, thi hans Sved faldt som Bloddraaber til Jorden. Apostlene som vare med ham, formaade ikke at holde ud dem overvældede Søvn-
nen, da er det, han siger til dem: det er Aanden, der levendegjør. Ja, den levendegjør — gennem Døden.]

S. 366¹ idetmindste . . . ⁵ Haab.] i *Marginen*; i *Texten*: || Dog 14
strækker denne Forklaring ikke til, som den <da> fornemligt ikke gjorde det i Forhold til Apostlene; thi det maatte da have været en meget stærk Viin, af hvilken de endnu Dagen efter vare berusede, og endnu 20 Aar efter, og endnu i deres Dødsstund vare berusede. ||

S. 369²⁶ det vare de!] det vare de [rettet fra: de vare det]! som 15
Tilføjelse overstreget med Blyantsstreger paaskraa: — især i Sammenligning med vort Liv, det Liv vi i Virkeligheden føre; thi Søndags-Declamationer <med Papir eller uden Papir, baade> med og uden Taarer, ere kun <en Anklage mod os,> en Spot over os, naar vort virkelige, vort personlige Liv udtrykker, at hiin Maade at leve paa er af alle latterlige den latterligste Overdrivelse, eller vel rettere, at det Hele med Chrstds Indkomst i Verden er Digt og Fabel, for ikke at sige Løgn og Sludder, at ingen Satan kan begribe, hvorledes Chrstd. er kommet ind i Verden, hvorimod enhver rolig og besindig <alvorsfuld> Forstands-Betragtning let forstaaer, hvorfor Chrstd. nu || <(da Offringernes Tid længst er forbi, og der kun er Spørgsmaal om Offer og Accidentser)> || er i

1851

Verden, nemlig for at skaffe en Slump Mskr Levebrød, den størst mulige Modsætning til det Oprindelige: at leve [*rettet fra*: nu lever man] af Chrstdom oprindelige lod man sig slaae ihjel for Chrstd.

5 *Tryk-Manuskript til*: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet. Af
U. D. S. Kierkegaard. [S. V. XII, S. 293—370]

1 S. 293⁵⁻⁸] København 1851.

2 S. 294⁵ stræbt.] stræbt.

Og derfor „Giver os Indgang; vi have Ingen gjort Uret, Ingen forført, Ingen forfordelet.“ (2 Cor. VII, 2). Giver os Indgang!||

3 S. 295⁷ August] Aug. [*rettet fra*: September]

4 S. 305² Enden . . . .¹⁵ Verden.] Enden.

Derefter tom Plads

5 S. 315²⁶ er at forstaae osv.] *herudfor i Marginen med Sammenvisningstegn, men uden Sammenvisning i Texten*: ; og saa det Videnskabelige, og saa,|| hvad der maaskee gjør <Mangen> Sagen allermeest forhærdet, ||(thi <det> Videnskabelige kom man endda nok ud af det med)|| at han har [*rettet fra*: der er saa Mange, der have] giftet sig paa det Videnskabelige||, og derfor have, om ikke en videnskabelig, saa en meget afgjørende Grund til med Familie at holde paa det Videnskabelige||

6 S. 325³³ ogsaa] ogsaa , næsten ligesom i Comedien, yderst beleiligt||

7 S. 341²⁻²⁷] I Cap. I v. til 12:

Derefter tom Plads

8 S. 357²⁻²¹] II Cap. I v. til 12:

Derefter tom Plads

Levebrød] sml. 97. X⁶ B 107 og Sammenvisninger.

Første-Korrektur til: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet. Af S. Kierkegaard [S. V. XII, S. 293—370] med Rettelser, hvoriblandt følgende: 6
U. D.

- S. 294⁵ har jeg] *rettet fra:* have vi 1
- S. 295⁷ August] *Tilføjelse* 2
- S. 305²⁴ Gave, det] *rettet fra:* Gave (hvor sjældent, at et Men- 3
neske saaledes giver sine Skrifter bort!), men det
- S. 307¹⁷ tilside] *rettet fra:* ud af det nye Testament 4
- S. 307³⁰ Leve] *rettet fra:* Hurra! Leve 5
- S. 310¹⁸ thi . . . ¹⁹ udgaae] *rettet fra:* thi i „Politiken og Drik- 6
ken“, i Gadebelysningen, i Befordrings-Væsenet, item Reforma-
tioner i Renovations-Væsenet udgaae
- S. 310²⁰ Publikum] *rettet fra:* Publikum, hvad saa end Magi- 7
straten siger
- S. 311¹⁶ har . . . ¹⁷ Retning] *rettet fra:* bærer Mærke af at have 8
kastet mig mod hvad der var Tumult og sædelig Forvirring
- S. 312⁶ for . . . ⁷ Berettigede] *Tilføjelse* 9
- S. 314¹² Apostelen . . . ³⁷ gjøres.] *Med et:* cfr. Hoslagte *rettet fra:* 10
Gjerningerne maae drages frem: jeg har gjort Jacob Uret, han har
dog egentligen Ret, nemlig ikke mod Troen (og det var dog ikke
hans Mening) men for eller med Troen.
- S. 320³ saa . . . sig] *Tilføjelse* 11
- S. 320⁶ saa . . . sig] *Tilføjelse* 12

---

^{a.10} Hoslagte] mangler nu.

1851

- 13 S. 343⁶ sande] *rettet fra*: officielle
- 14 S. 343^{7 f.} spotter ikke] *rettet fra*: gjør ikke Nar af
- 15 S. 350¹³ fører til Himlen] *rettet fra*: ender med en Himmelfart
- 16 S. 351⁵ ubetinget] *Tilføjelse*
- 17 S. 351^{5 f.} de føre til Himlen] *rettet fra*: det ender med en Himmelfart
- 18 S. 352⁵ i Samfundet] *rettet fra*: i Samfundet med sikkert Avancement
- 19 S. 352³⁵ deres . . . ³⁶ Himmels] *rettet fra*: Himmelfarten er til
- 20 S. 353⁸ deres . . . Himmelfart] *rettet fra*: Himmelfarten
- 21 S. 353⁸ troende] *Tilføjelse*
- 22 S. 357¹] *Herover udslettet Overskrift med fede Typer:*
Det er Aanden, som levendegjør.
- 23 S. 357²¹ Tungemaal.] Tungemaal. *Herefter udslettet: Men de forfærdedes alle, og tvivlede, og sagde Een til den Anden: hvad monne dette være?*
- 24 S. 361³⁷ uforsøgte] *rettet fra*: forkjælede, uforsøgte
- 25 S. 367²⁷ eller . . . ²⁸ Vel] *rettet fra*: men høist lidt Skjønsomhed i Forhold til uegennyttige Opoffrelser
- 26 S. 370^{6 f.} giver Livet] *rettet fra*: atter viser, hvad et Menneske formaaer, naar han bliver godt kjørt

1851

*To Anden-Korrekturark til „Til Selvprøvelse“, I, et Stykke [S. 7
V. XII, S. 311³⁴ selv . . . S. 334³² ube-] med Rettelser, hvoriblandt U. D.
følgende:*

S. 314²¹ Han . . . ²⁵ fremhæve] *rettet fra*: For det første han 1
glemte — anden Gang, ærlige Sjel! — han glemte, hvilken ærlig
Sjel han selv var, for det andet han oversaae, han glemte, han
vidste det ikke — Du ærlige Sjel! — han vidste det ikke, hvor-
dan vi Andre ere

S. 327⁶ Kones Mand] *rettet fra*: Mands Kone 2

S. 327⁸ rystende] *rettet fra*: rystende, alt efter et høistæret Pub- 3
likums Ønske

1852

*Exemplar af: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet. Af S. Kierke- 8
gaard [S. V. XII, S. 293—270] med tre Trykfejl-Rettelser, og paa U. D.
Titelbladet følgende Rettelser:*

S. 293⁴] *herunder som Tilføjeelse*: 1
Anden Udgave.

S. 293⁸ 1851] *rettet til*: 1852 2

TIL:
„DØMMER SELV“
1851—52

(1851-52)

„Dømmer selv!“

9

Concept.

U. D.

Til 9:

At blive ædru.

Concept.

10

U. D.

Til 9:

Koncept til „Dømmer selv“, Forord [S. V. XII, S. 375]

11

U. D.

S. 375¹) Til

1

„Det at blive ædru“

[Paaskraa: For Sætteren
med mindst mulige Petit.]

Forord.

Til 9:

Koncept til „Dømmer selv“ I [S. V. XII, S. 377—419]

12

U. D.

S. 392⁸ Secretairen.] Portneren

1

S. 392¹²slidt sig op] ||havt samme Skjebne som hiin Jagthund, 2
der ved at løbe tilsidst ||slidt Benene|| op og blev en lavbenet
Grævling, han er fast bleven en lavbenet Krøvling,| &af sig eller
dog et godt Stykke af dem>

S. 392³¹ Provsten] Provsten &||(selv forresten en Søgende, der 3
allerede i længere Tid har søgt flere af de ubetinget store Kald)||>

---

^{12,3}hiin Jagthund, der osv.] se Baron for Münchhausens vidunderlige Rei-
ser, Feldtog og Hændelser, fortalte af ham selv. Udg. af A. C. Hanson (Roeskilde
1834), S. 16 f.

(1851-52)

- 4 S. 417³⁶ Aand.] Aand. Forresten osv. som 29,6 *Lin. 1—4* tvang mig, for at holde dette ud, til at maatte faae <eller at maatte fremtage> ||et|| dybere *Lin. 5—9* Aand.

Til 9:

13
U.D.

Christus som Forbillede
eller
Ingen kan tjene to Herrer.

Concept.

Til 9:

- 14 *Koncept til „Dømmer selv“ II Begyndelsen* [S.V. XII, S. 421—
U.D. 450⁴¹ Fuglen!]

- 1 S. 438⁵ at jeg ... Lidet.] at jeg destoværre ||dog|| er blevet ||til||
Noget, dog er det, ||Gud skee Lov|| ˘, desto bedre, ˘, kun Lidet.

- 2 S. 439² Dig?] Dig? Hvis jeg osv. som 29,13

- 3 S. 450⁴¹ Agt da paa Fuglen!] Agt da paa Fuglen! *Blyants-Dobbeltkors*

NB.

Hele det Følgende følger nu paa Qvartblade der ere
paginerede 1 o: s: v:

Til 9:

- 15 *Koncept til „Dømmer selv“ II Slutningen* [S.V. XII, S. 450⁴¹ Den
U.D. ... 475]

- 1 S. 450⁴¹ Den]

[Vinteren er nu snart for Haanden. [*Ovenover*: den fornøielige
Underviisning er snart forbi] Pas paa at Du har lært Noget af
Sommeren. Efteraaret.]

Blyants-Dobbeltkors Den [rettet fra: Fuglen]

S. 457³⁵ Dette . . . 458⁴ Art.] *i Marginen; i Texten:* | Dette er ²
 en wohlfeil Udgave; ingen af Dem, der i Aviserne h  kre med
 Godtkj  bs-Udgaver, har budt saa dybt, som der for Guds Reg-
 ning blev budt <ned> af Chrstds Forkyndere — bare for at faae
 Mskene til at ville vedblive at være Chrstne, ellers vilde jo ogsaa
 Forkyndernes Levebrød og Embedsstilling gaae over Styr.|

S. 463⁷ Doctrin*) *med Anm.*] Doctrin ³

En Anmærkning til det Sted i „Dømmer selv“ No II „Chri- ¹⁶
 stus som Forbillede“, det Sted, hvor der staaer: Professoren, ^{U. D.}
 denne Mand forekommer ikke i det N. T. Men denne Anm  rk-
 ning bruges ikke.

Til 16:

Til „Christus som Forbillede.“ <Denne Anmærkning an- ¹⁷
 bringes **maaskee**.> ^{U. D.}

Det Sted hvor der staaer: Til Professoren[†] svarer Christen-
 dom som objektiv Lære, Doctrin

||Det Sted: „Professoren“! denne Skikkelse omtales ikke i det
 N. T. kommer til at lyde saaledes:

Professoren, Docenten, forholdende sig til det at overtage
 Chrstd. blot som Videnskab   , liig Mathematik, Astronomie, Geo-
 graphie o: s: v:   — ||<[†]Anm.> Ogsaa i bedre [*rettet fra*: thi ogsaa
 i   ldre] Tider var der jo vel deelviis nogen christelig Videnskabe-
 lighed [*rettet fra*: en christelig Videnskab]; men den Enkelte (Und-
 tagelsen) [*rettet fra*: Den], der beskæftigede sig med dette Viden-
 skabelige, havde ||(maaskee fordi han selv f  lte, hvor vanskeligt
 det Christelige forholder sig til det Videnskabelige, hvor n  r Af-
 veien <ligger>, hvor fornødent derfor selv at danne den størst
 mulige Modvægt) han havde ||christelig   drulighed til   (hvad
 osv. som S. V. XII, S. 463 Anm. Lin. 4 f. Afgjørende)   saa Lin.
 5—11 Videnskab, ||Altsaa Professoren! Denne Skikkelse omtales
 ikke i det N. T.|| eller Lin. 11—14 im  desees et Resultat fra Vi-
 denskaben.

(1851-52)

18   *Koncept til „Dømmer selv“, Moralen* [S. V. XII, S. 478—480]
 U. D.

1   S. 478⁸ Nogen blandt os] Nogen <blandt os> | her i|| Danmark|

19   De to Afdelinger: at blive ædru og Chrstus som Forbillede der
 U. D.   vare bestemte til at hedde: Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet
 No 2 kunde maaskee faae den Titel:

Dømmer selv!

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

20   Til
 U. D.

„Det at blive ædru.“

I Begyndelsen af det sidste Afsnit, som er et lille Hele for sig,
 staaer et Par Gange:

Tilstanden er en uigjennemtrængelig Tvetydighed og et
 officielt Hyklerie

Her gaaer paa ethvert Sted de Ord: og et officielt Hykle-
 rie ud

21   Lige i Slutningen findes et Punktum angaaende et lille For-
 U. D.   ræderie, der blev begaaet mod mig som Forf., dette Punktum
 gaaer maaskee bedst ud.

22   I Dømmer selv
 U. D.   No 2: Chrstus som Forbillede

i den Passus om at blive til Ingenting, og at jeg er blevet til
 Ingenting

forandres: jeg maa beskæmmet tilstaae, at jeg destoværre er ble-
 vet, dog er det, desto bedre: gaaer: desto værre og desto bedre ud.

---

²³ Forbillede] sml. 3. 135.

Derpaa udgaaer det Punktum: Jeg har en Grad ved Universitetet, indtil de Ord: og jeg imødeseer roligt Dhrr Præsters Forsøg o: s: v:, hvilke altsaa komme til at høre til det foregaaende Punktum

I det Punktum: Nei, jeg tænker som saa. Skal jeg have med Gud at gjøre — o, og det er min Glæde o: s: v: denne Mellem-sætning forandres saaledes: o, og det bør jo dog være et Msk. hans Glæde, hans Salighed, saa han ikke bryder sig om hele Europa, o: s: v: saaledes forandres det heelt igjennem og det at blive Minister gaaer ud.

Det Punktum: Sandt, den knuser mig o: s: v: gaaer heelt ud.

Og næste Punktum kommer til at begynde: Thi det er dog

I et af de næste Punktumer istedetfor: at blive en Smule: at blive Noget

lidt tidligere: dog tilstaaende min Svagheid forandres til: dog tilstaaende det sande Sammenhæng

Hele den Side og mere fra: Hvis jeg kunde see Dig, o Gud tale med Dig o: s: v: gaaer ud lige til det Sted: frygteligt om et Msk. deraf o: s: v: Istedetfor alt det Udslettede kommer blot til at staae: Lad saa Tilintetgjørelsen, den indre Tilintetgjørelse for Gud have sit Frygtelige, sin Smerte: Begeistringens burde dog vel være et Msk. det Saligere, frygteligt o: s: v:

Omslag med følgende Paaskrifter:

23

U. D

|„At blive ædru“|

Reenskrift

1

|Hoved-Titlen bliver maaskee:|

2

Dømmer selv!

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

No I

No II

|**Dømmer selv**

3

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.|

(1851-52)

4

|Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet
2den Række|

No I At blive ædru

No II er Christus som Forbillede eller Ingen kan tjene to Herrer.

5 [Med Blyant: NB] ||En Anmærkning paa et Blad i Qvart, som er tilføjet, vistnok i No II, det er den eneste Anmærkning i det Hele, skal ikke benyttes.||

6 [Med Rødkridt: NB] ||Overkradset med Blyantsmasse: Pag. 70 findes omtrent midtvejs et Punktum: Forresten gik det underligt til med mig o: s: v: (angaaende min Skjebne som Forfatter) gaaer **maaskee** bedst ud.||

Til 23:

24 Bogen skal hedde:
U. D.

Dømmer selv!

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

Af

S. K.

Indhold

I at blive ædru.

II Chrstus som Forbillede eller Ingen
kan tjene to Herrer.

verte

Til 24:

25 Af Texten til det at blive ædru aftrykkes blot: Vorder derfor
U. D. ædru. I en Parenthes sættes nedenunder Epistelen paa 6te Søndag efter Paaske, og altsaa bruges ikke Formelen efter Alterbogen Epistelen skriver o: s: v:, men der citeres blot Stedet hos Peter I Peter. IV. 7.

Til 24:

Til det at blive ædru.

Det Sted om Candidaten, der søger „at han søger baade hos Ministeren og Portneren“ forandres til, baade hos Ministeren og Secretairen. — Sammesteds: han har næsten slidt Benene af sig eller dog et godt Stykke af dem forandres til: han har næsten slidt sig op.

Henimod Slutningen af Afhandlingen findes en lille Udgang, hvori et Punktum om mig selv: Forresten gik det underligt til med at jeg blev opmærksom paa det om Aand o: s: v.: Hele det Punktum udelades.

26
U. D.

Til 23:

<Dømmer selv.

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.>

||Samtiden|| Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

2den Række.

No II

Christus som Forbillede eller Ingen kan tjene to Herrer
Reenskrift.

27
U. D.

No I er: at blive ædru.

Til 27:

Hoved-Titlen bliver maaskee:

Dømmer selv!

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

No I

No II

28
U. D.

Til 23:

Renskrift til: Dømmer selv! [S. V. XII, S. 373—475]

29
U. D.

S. 373⁴⁻¹¹]

Af

S. Kierkegaard.

1

(1851-52)

- 2 S. 374^{4]} 1851.52.
- 3 S. 397¹² derfor!] derfor.[†]
[†]*I Marginen, overstreget med Streger overkors:* „Det er saa rørende“, siger man, „at høre Den eller Den rørende fremstille <f. E.> Armod“ — men lad ham dog vogte sig, at han ikke selv forarmes ved denne Tale. Nei, hvis det endog kunde lykkes ham at blive en riig Mand, i Besiddelse af, om muligt, alle jordiske Goder ved denne rørende Tale om Armod: Høistærede, De har truffet det, truffet Bladenes, Publikums, Menneskehedens Smag. „Hos ham er man saa tryg, Rørelsens Nydelse saa betryggende, vi forstaae hinanden“ — at det er Rigdommen det kommer an paa!
- 4 S. 402¹¹ Tvetydighed,] Tvetydighed, |et officielt Hyklerie|
- 5 S. 406^{31 f.} Tvetydighed.] Tvetydighed |eller et officielt Hyklerie|.
- 6 S. 417³⁶ Aand.] Aand. ||*Overkradset med Blyantsmasse:* Forresten er det gaaet underligt til med mig; thi egentlig er det et lille Forræderie, der af Samtiden blev begaaet mod mig som Forfatter (hvad Historien nok vil oplyse) der tvang til at maatte faae eller at maatte fremtage dybere Indtryk af Christendommen, saa det er Samtiden, der har opdraget mig, lært mig at blive opmærksom paa dette om Forræderiet, at jeg saa igjen kan lære fra mig dog i denne uendelig milde Form hvad, som sagt, ligger i, at jeg hverken har Myndighed eller Aand||
- 7 S. 438⁷ Rige,] Rige, ||Jeg har en Grad ved Universitet — det er ikke Meget, det er ikke derfor jeg taler derom; men jeg paa-staaer blot, at jeg ikke ved først at søge Guds Rige er blevet Magister,||
- 8 S. 438¹⁹ bør . . . ²⁰ sig] *rettet fra:* er min Glæde, min Salighed, jeg bryder mig ikke
- 9 S. 438²² hersteds,] hersteds, ||eller at blive Minister||

S. 438²² han] *rettet fra*: jeg

10

S. 438²⁵ enhver] ||mig som|| enhver

11

S. 438³⁰ Fordring!] Fordring! ||Sandt, den knuser mig i eetvæk, 12
 eller den rejicerer mig, den matter mig mangel Gang ud indtil
 Fortvivelse, den gjør mig til mindre end den usleste Pjalt: o,
 men jeg har dog med Dig at gjøre, o, Gud!||

S. 439³ Lad . . . ⁵; frygteligt] *I Marginen, med Blyants-Sam-* 13
menvisning; i Teksten: |Hvis jeg kunde see Dig, o Gud, tale med
 Dig som jeg taler med et Menneske Ansigt til Ansigt — hvis Du
 da vilde værdiges at tale med mig, og sige til mig: naar jeg nu
 er saaledes, ifølge mit Væsen, at saasnart jeg fæster mit Øie paa
 Din eller paa nogen selv den redeligste menneskelige Stræben,
 da er den i samme Øieblik Intet, Usselhed, Afskyelighed — kan
 Du saa, hvis det var overladt til Dig selv at vælge, om Du vil
 eller ikke, kan Du saa ville have med mig at gjøre, elske mig af
 ganske Hjerte: o, tael ikke til mig, at høre Din Stemme var jo
 lige saa tilintetgjørende som Dit Blik; og dog, dersom Du var
 anderledes, ikke var den Uendelige, hvorledes skulde et Menne-
 ske kunne elske Dig af ganske Hjerte, om Du end er Den, der hjæl-
 per ham til at elske<Dig>, som ogsaa jeg saaledes er blevet hjul-
 pet dertil, hjulpet til, hvad naturligt vel ikke var min Lyst, hvad
 jeg, om det nok saa meget havde været min ||Lyst|| Begjering,
 ellers aldrig havde turdet vove, hjulpet derved, at jeg er blevet
 lært, at et Menneske skal elske Dig! Sandt nok, der er noget
 Frygteligt i denne Tilintetgjørelse; sandt nok, der er Smerte deri,
 ikke at kunne undvære Dig, og at see i samme Øieblik Dit Blik
 retter sig paa mig, at da al mit Livs Stræben, den redeligste
 Halve-Time jeg har levet, er Intet, Usselhed, Afskyelighed —
 sandt nok, der er Smerte deri! Men da jeg dog ikke kan und-
 være Dig, ikke undvære at jeg er til for Dig, ikke undvære Din
 Kjerlighed og Naade, der er mit Liv, om den end tilintetgjør alt
 hvad der er Mit, saa kun det Dit bliver tilbage, som er mit Liv,

Naade] sml. 215. X⁶A 146 og Sammenvisninger.

(1851-52)

da det Modsatte for mig var den ubetinget utaaleligste Smerte eller var Døden: saa er mit Valg gjort, selv om det ikke var nødvendiggjort; jeg vælger Smerten, Tilintetgjørelsen, o, min Gud det vil sige, jeg vælger at være til for Dig, uendelige Kjerlighed; og tilsidst lærer jeg vel ξ , eller jeg lærer dog at jeg skulde lære, ξ endog at elske denne Tilintetgjørelse, naar jeg ene tænker paa hvad den betyder, at jeg har med Dig og Din Kjerlighed at gjøre; jeg lærer ξ eller jeg lærer dog at jeg skulde lære, ξ at stræbe ivrigere, o, for dog ligesom at have Noget der kan tilintetgjøres, for at Tilintetgjørelsens Salighed maa være desto større, naar jeg fornemmer det for Dig er Intet, Usselhed, Afskyelighed. Salige Begeistring;|

- 14 S. 445³² Noget,| Noget, ξ *overstreget med Streger paalangs*: en Konge, en Hertug, en Cardinal i Fløiel ||med Sløife||, en ||euro-pæisk berømt|| General med Laurbær, en ||Ditto Ditto Kunst-ner med Stjerner, eller en forgudet Dandser- eller Sangerinde o: s: v: || ξ

- 15 S. 447²⁹ min.] min. | Og til syvende og sidst er der maaskee ikke saa stor Forskjel mellem Tyven, Bagvaskeren og mig; naar det ret kom til Stykket blev jeg maaskee ogsaa en Tyv og en Bagvasker.|

- 16 S. 463⁷ Doctrin ^o). *Med Anm.*] Doctrin. *Anm. paa løst Blad med følgende Paaskrift*: Ad pag. 152 til det Sted: Til Professoren svarer Christendommen som objektiv Lære, Doctrin.

Denne Anmærkning anbringes maaskee.

- 30 *Renskrift til „Dømmer selv“, Moralen* [S. V. XII, S. 478—480]
U. D.

- 1 S. 478¹] <Hvis det skal bruges.

Anbringes efter den sidste Pagina i Bogen med et
reent Blad foran.>

Til „Dømmer selv.“

- 2 S. 479¹⁶ selv, saa skal] selv |<gjøre det sande Forsvar for det til Dommen over sig,> og gjøre en langt ubetydeligere Skikkelse til den Berettigede ligeoverfor en saadan Usandhed| — skal

TIL:
„KJERLIGHEDENS GJERNINGER“
ANDEN UDGAVE
1852
OG
„CHRISTELIGE TALER“

Exemplar af: Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Over- 31
veielser i Talers Form af S. Kierkegaard. [S. V. IX, S. 3—365] med U. D.
talrige Rettelser, hvoriblandt følgende:

S. 3⁵] S. Kierkegaard. 1

Herefter til Indføjelse: Anden Udgave.

Paalangs ad Siden: Oplag 525. 5 paa Velin.

S. 3¹⁰ 1847.] *rettet til: 1852.* 2

Paa anden Side af Titelbladet paalangs:

For Sætteren.

Jeg huskede ikke Andet end at det var Correctur jeg læste, istedetfor at det var Manuscript, derfor har jeg ikke blot udslettet i Texten men skrevet *ℋ* i Margenen. ||— en overflødig Bemærkning|. Især i første Deel er det en Mængde Citations-Tegn der ere borttagne fra de Ord: Digter og Næste.

S. 7¹⁸ I Efteraaret 1847.] *Tilføjelse* 3

S. 29¹⁴ at man gjør] *rettet fra: ret at gjøre* 4

S. 33^{35 f.} Dette kan imidlertid] *rettet fra: Men dette kan* 5

S. 33³⁸ da „Digteren“ ikke kan] *rettet fra: og „Digteren“* 6
 kan ikke

S. 100⁶ vi kunne] *rettet fra: saa kunne vi* 7

S. 103³² udpine] *rettet fra: udgive* 8

1852

- 9 S. 195⁶ Anden Udgave.] *Tilføjelse*
- 10 S. 195¹¹ 1852.] *rettet fra*: 1847.
- 11 S. 199¹⁸ I Efteraaret 1847.] *Tilføjelse*
- 12 S. 302²⁷ kun . . . besværge] ||men|| kun kunde bede og besværge *rettet fra*: og forgjeves bad og besvoer

(1849-52)

- 32 *Exemplar af*: Christelige Taler af S. Kierkegaard. [S. V. X, S. U. D. 3—317] *med de til Udgaven i S. V. benyttede Rettelser*: [S. V. X, S. 347—355].

TIL:
„GUDS UFORANDERLIGHED“
PRÆDIKEN 1851 18. MAJ

d. 18 Mai 1851.

33

Guds Uforanderlighed
Prædiken.
Concept.

1851 Maj 18.

Til 33:

Koncept til: „Guds Uforanderlighed“ Begyndelsen [S. V. XIV, 34
S. 283¹—286²⁰ uforanderlig.] U. D.

S. 283¹⁶ Uforanderlige! . . . 284⁶ M. T.] Uforanderlige! 1

M: T:

S. 284²² Om . . . 285³⁸ Uforanderlige.] Tilføje, med Rødkridts- 2
Sammenviſning

S. 286²⁰ uforanderlig.] uforanderlig o: s: v: 3

Til 33:

Koncept til: Guds Uforanderlighed. [S. V. XIV, S. 283—294] 35
U. D.

S. 283¹—286¹⁹] Guds Uforanderlighed. 1

Text Jacobs Brev.

Overstreget med Blyants-Streger overkors:

Af den forelæste Text kunde man ogsaa tage Anledning til at tale om den msklige Foranderlighed [*rettet fra*: Uforanderlighed], det || Sørgelige || [*i Marginen*: Nedtrykkende, det Trættende] i al denne Vexlen, saa det er <som var> alt Aands-Fortærelse og ond Møie; det Sørgelige i, at det saa ofte er til det Værre at Forandringen er, det Glædelige at det dog stundom ogsaa er til det Bedre; det Trøstelige, at til syvende og sidst || faaer det da Alt Ende. || xer der da, Gud være lovet, een Hoved-Forandring ved det Forander-

1851

lige: at det faaer Ende!> Dette gav Texten vistnok Anledning til, og det msklige Liv giver da hvert Øieblik Anledning til at tale derom.

Dog ligger det Texten i dens Heelhed nærmere at tale om Guds Uforanderlighed, at al god Gave kommer ned ovenfra, at vi derfor skulle være hurtige til at høre langsomme til at tale, langsomme til Vrede.

Saa lader os da tale om Guds Uforanderlighed, men ikke svigefuldt saa <vi> fortie Noget, eller blot see Sagen fra een Side, trættede af den msklige Foranderlighed tale om Guds Uforanderlighed <ene> som det Trøstelige, nei vi ville tale, som Sandhed fordrer det, baade til Forfærdelse og til Beroligelse. <om Dig, Du Uforanderlige!>

- 2 S.293¹⁴ Nyt.] Nyt. || Det udføres saa. Og derpaa anprises endnu engang Guds Uforanderlighed. ————— || <Dog dette ville vi ikke videre udføre o: s: v:>

|| Men har Du nu ogsaa selv erfaret Guds Uforanderlighed, eller er det Dig maaskee som havde Du snarere erfaret det Modsatte. Da Du var Barn havde Du da ikke en anden Forestilling om Gud end nu som Ældre, er det ikke gaaet Dig med Gud, som det gaaer med et Msk., at Du || i Aarenes Løb || <ved nærmere Forhold> finder ham anderledes end Du havde forestillet Dig, i Aarenes Løb finder ham forandret.

Lad os kun tale ret mskligt derom. Der tales stundom saa tilforladeligt om Guds Uforanderlighed, at just Tilforladeligheden er som en Sviig. Thi det gjælder i alle Forhold: den Uerfarnes Tale har gjerne en mistænkelig Tilforladelighed og Vished, den Erfarnes Tale seer i første Øieblik mindre tilforladeligt ud, men holder dog bedre.

Saa tales der om Guds Uforanderlighed. At sige med eet Ord om han skulde kunne forandre sig eller vel endog <stundom> næsten ville bedrage et Msk.: o, man vilde gyse. Tag saa Luther, han var dog vel en || af Fortsættelsen er kun bevaret Brudstykker paa en smal Strimmel af et forøvrigt fjærnet Blad

TIL:

„EN CYCLUS ETHISK-RELIGIEUSE
AFHANDLINGER“

1849

OG

„TRE ETHISK-RELIGIEUSE SMAA-
AFHANDLINGER“

1851—53

ad pag. 70.

36
U. D.

Anm. Dersom nu Nogen vilde spørge mig saaledes „Du, Anticlimachus, er Du da selv en saadan Extraordinair som Den, Du her har fremstillet[†]?“: da maa jeg dertil svare „naturligviis, det er mig selv, hvis ikke havde jeg jo ingen Profit af at skrive det, og saa var jeg jo gal at spille min Tid paa at fremstille noget Saadant; det er ganske ligefrem, uden Omsvøb, mig selv, naturligviis“. Dog, dog hvordan er det jeg sidder og snakker; o, det er |dog| egentligen ogsaa Synd af Spørgeren saaledes at føre mig paa Glatiis, ved fristende Spørgsmaal, der bringer mig til at glemme hvad der staaer paa Titelbladet: at det er Digting, at sætte Snare for det stakkels forfængelige Hjerte, og saa maaskee, naar han har franarret mig den Hemmelighed, jeg gemmer dybest i skjult Inderlighed, bag efter spotte mig, at jeg var kommet til at svare paa et Spørgsmaal, som jeg slet ikke kan svare paa. Thi, om jeg <nu> gik i Fælden, <om jeg brød Hemmeligheden,> hvad kan det hjælpe, at jeg siger: det er mig selv? jeg er jo ikke et „mig selv“, jeg <,Digteren,> er jo <atter> ikke selv noget virkeligt Menneske, men en digtet Person[§]. Nei, nei, frist mig ikke, lad os opgive denne Samtale, der, enten den varer fem Minuter eller ti Aar, der, enten jeg siger ja eller jeg siger nei, enten jeg benægter, eller jeg forsikkrer, ja om det saa var ved alt hvad Heligt er, kun fører, om man saa vil, til Eet, nemlig til Intet.

[†]at vi kunne udraabe Dig til Anfører og slutte os til Dig som den Forventede?“

[§]eller En, som Ingen er.

[§]pag. 70] 5: IX B 2, Slutn. Digteren] sml. 2. 88.

1849

37 Anmærkning til Afhandl. No 2.U. D. Dersom osv. *Udarbejdelse til*: [36]:1 ⁴ fremstillet[†]?“ *med Tilf.*] fremstillet[†]“[†] at *Lin. 24* til Dig2 ^{6f.} fremstille noget Saadant] sidde og fremstille noget Saadant,
naar det ikke var mig selv3 ⁸ o . . . ⁹ Synd] o [*rettet fra*: aah], det er dog egl. Synd4 ¹⁵ Thi . . . ¹⁶ hvad] ||nei, nei lad være|| thi hvad5 ¹⁷ et . . . ¹⁹ Person^s. *Med Tilf.*] mig selv, jeg er jo selv ikke noget
virkeligt Msk. men en digtet Person.**38****En Anmærkning til Overflod**

U. D.

[36 med følgende *Ændringer*]:1 ¹ ad pag. 70.] *udslettet med Blyant*2 ² Anm.] *udslettet med Blyant*3 ² Nogen . . . saaledes] <en> Nogen <— og hvad kan ikke en
Nogen falde paa — skulde kunne falde paa at ville spørge mig: >
||vilde spørge mig saaledes||4 ^{2f.} Anticlimachus] *udslettet med Blyant*5 ¹⁰, der . . . ¹¹ Digtning.] *Komma'erne forandret til Parenteser*6 ¹², naar . . . ¹⁴ Inderlighed.] *Komma'erne forandret til Parente-
ser, og Indholdet udslettet med Blyant*7 ¹⁵ Spørgsmaal, . . . paa.] Spørgsmaal,[†] ||som jeg slet ikke kan
svare paa||.[†], hvilket jeg jo allerede <, ved Titelbladet,> havde besvaret,⁸⁷ Afhandl. No 2] se IX B 2.

forsaavidt jeg kan besvare det, og hvilket jeg i anden Forstand slet ikke kan svare paa.

¹⁶ <om . . . -heden,>] *udslettet med Blyant*

8

[*Med Blyant*: I No 2] |til Efterspillet. Slutning|

39

<„i de tre ethisk-religieuse Smaa-
Afhandling af F. F.“>

U. D.

<Anm. — —> Og nu i 48 har vi da faaet Nyt nok; men naar Alt kommer til Alt er maaskee just dette det Ny, hvilket denne nye Tid har bragt, at den som aldrig nogensinde før nogen Tid — ja det er unegtelig noget ganske Nyt — trænger til det Gamle, at den som ingen anden Tid nogensinde behøver disse redelige, selvtugtede Individualiteter, der intet Nyt have at bringe.

||*Med Blyant*: i Oct. 48||

Som umiddelbar Tilføjelse: — ξ Saaledes i religieus Henseende, saaledes ogsaa, hvad jeg forøvrigt anseer for mig uvedkommende, saaledes ogsaa i politisk Henseende. Thi $\geq$ ||Og|| nu i 48, nu er det da blevet fra Grunden gjort aabenbart, hvad de Faae, der kunde see og skønne ogsaa saae, at den forrige Tids Feil sandeligen ikke var, at Regjeringerne misbrugte [*rettet fra*: ikke brugte] Magten men lige det Modsatte^(†), at de ikke vidste og ikke havde sædeligt Mod til at vove at bruge Magten, kort at Feilen var: at der ikke blev regjeret. Nu er det dog vel aabenbart, at, hvad der politisk forstaaet behøves, er indeholdt i eet eneste Ord: Regjering, [*Blyantsklamme og i Marginen lodret Blyants-Streg* saa, hvad altid var Tilfældet i den forrige Tid, hvis — for at jeg skal tale i bibelske Udtryk — Styrelsen nu skulde sende Dommere, da maatte disse ikke komme som før for at dømme Regjeringen men for af al Magt at hjælpe til at der kunde blive regjeret. Skylden for det Hele bærer et indbildsk, halvstuderet, ved Presse-Smigre-

^(†)at det at regjere ikke var et Ansvar for Gud men et Studium for det meest raffinerede Coquetterie

²⁰Sml. IX B 8.

1849

rier demoraliseret Bourgeoisie, der i Egenskab af Publikum meente at skulle regjere. Men maaskee aldrig i Historien er det seet at Nemesis kom saa hurtig; thi i samme Nu, paa samme Klokkeslet som Bourgeoisiet afgjørende greb efter Magten reiste 4de Stand sig. Nu skal det rigtignok hedde, at det er den der er den Skyldige, men det er usandt, den er kun det uskyldige Offer over hvem det kommer til at gaae ud, den bliver skudt ned, forbandet — og det skal være Nødværge, er det ogsaa i en vis Forstand det er Nødværge, fordi Bourgeoisiet stødte Staten omkuld.]

Til Forord til „Cyclus“ Nr. V:

- 40 Saa vil det ogsaa blive aabenbart, hvad der laae til Grund for
 U. D. Katastrophen, at den er Modsætningen til Reformationen: da saae
 3 Alt ud som religiøs Bevægelse og viste sig at være politisk Bevægelse, nu seer Alt ud som Politik, men vil forklare sig til religiøs Bevægelse. Og naar dette bliver aabenbart, da vil det (hvad
 6 enten man nu i Tide har været betænkt paa det i den Henseende Fornødne, eller ikke) tillige blive aabenbart, at Det der behøves er: „Præster“. Der skal Slaget staae; skal der væsentligen
 9 seires, maa det skee ved Præster; hverken Soldater eller Politie-Agenten, ξ eller Diplomat, ζ eller politiske Projektmagere formaae det. „Præster“ er det der ville behøves; Præster, der, i Besiddelse af ønskelig videnskabelig Dannelse, ere indøvede i — hvad
 12 man i Modsætning til den videnskabelige Exerceren paa Tælling kunde kalde <—> Aandsnærværelsens Fægtning, til Kamp ikke
 15 saa meget med videnskabelige Angreb og Problemer, som med de menneskelige Lidenskaber; ξ Præster der kunne adsplitte „Mængde“ og gjøre den til Enkelte; ζ Præster, der ikke gjorde for
 18 store Fordringer til at studere, og Intet ønskede mindre end at herske; Præster, der, om muligt, mægtigt veltalende, ikke vare mindre mægtige i at tie og taale; Præster, der, om muligt, Hjertekjendere, ikke vare mindre lærte i Afholdenhed fra at dømme og

⁴⁰Sml. IX B 10-23. Mængde] sml. 97. X⁵A 159 og Sammenvisninger. Enkelte] sml. X⁵A 133 og Sammenvisninger.

fordømme; Præster, der vidste at bruge Myndighed ved Hjælp af den Konst, at gjøre Opoftrelser; Præster, der vare forberedte paa, opdragne, dannede til at lyde og lide, saa de kunde formilde, for- 3
 mane, opbygge, røre, men ogsaa tvinge — ikke ved Magt, Intet mindre, nei ved den egne Lydighed tvinge, og fremfor Alt taal- 6
 modigt lide alle den Syges Uartigheder uden at forstyrres, saa lidet som Lægen forstyrres af Patientens Skjeldsord og Sparken under Operationen. Thi Slægten er syg, og, aandelig forstaaet, 9
 syg indtil Døden. Men som det saa ofte gaaer, naar den Syge selv skal angive Stedet, hvor han lider, da viser han paa et reent for- 12
 keert Sted: saaledes med Slægten. Den mener — ja det er baade til at lee og til at græde over — den mener, som sagt, at det er 15
 et nyt Ministerium der skal hjælpe. Men sandeligen det er Evigheden der behøves — fordres der noget stærkere Beviis end dette, †||at Socialismen mener, at Gud er det Onde, saa siger den 18
 det jo selv;|| thi det Dæmoniske indeholder altid det Sande omvendt. Det er Evigheden, der behøves, og Lægen maa, om end i en noget anden Forstand, dog som <det> var Skik i en ældre 18
 Tid, ordinere: Præsten.

Dette osv. som IX B 22, S. 321 Lin. 4 f. saa Vigtige og Afgjørende, mit første Udsagn om mig selv! — „uden Myndighed“. 21

† I Marginen: at det er hørt fra Socialismen, dette frygtelige Suk [i Blyantsklammer: fra Helvede]: Gud er det Onde; skaf os blot af med ham, saa faae vi Lindring. Saa siger den jo selv, hvad 24
 det er den behøver;

„Christelige“ Præster er det der ville behøves, ogsaa med 41
 Hensyn til den af alle Farer største, som dog ligger langt nærmere end man muligt troer, at, naar Katastrophen slaaer ud og 3
 forklarer sig til religiøs Bevægelse (og Styrken i Communismen er aabenbart den i samme dæmonisk indeholdte Ingredients

lide] sml. 103. X⁵ B 107 og Sammenvisninger. ⁴¹ Sml. 40.

1849

- af Religieusitet endog christelig Religieusitet): saa vil der, som Padehatte efter en Regn, fremkommø dæmonisk inficerede Skikkelser, der snart formasteligen ville gjøre sig selv til Apostle paa lige Linie med „Apostlene“, & <nogle> ogsaa med den Opgave at fuldkommengjøre Christendommen, & snart endog selv være Religionsstiftere, Opfindere af en ny Religion, der ganske anderledes skal tilfredsstille Tiden og Verden end Christendommens „Askese“. Tiden for de videnskabelige Angreb paa Christendommen var allerede forbi før 48, vi vare <allerede> langt inde i de lidenskabelige, de Foragedes. Men disse er ikke det Farligste; det Farligste er, naar de Dæmoniske selv blive Apostle — omtrent som naar Tyvene udgive sig for Politie — selv Religionsstiftere, der ville finde forførdeligt Tilhold i en Tid, som bliver saaledes kritisk, at det, evig forstaaet, sagt om den Tid, er evig sandt: det er Religieusitet der behøves — sand Religieusitet nemlig; medens det, dæmonisk forstaaet, siges af den samme Tid om sig selv: det er Religieusitet vi behøve — nemlig dæmonisk Religieusitet.
- 18 Dette osv. som IX B 10, S. 311 Lin. 30 f. Digter, ||og|| forøvrigt er en Slags Tæinker, men — ja hvor ofte har jeg nu gjentaget og indskærpet dette Lin. 32 f. selv — „uden Myndighed.“

S. K.

- ⁴² „Christelige* Præster osv. som 41 Lin. 1 f. den ||Fare,|| af alle U. D. Farer maaskee største, Lin. 2—4 Communismen o: s: v: ||) || er aabenbar den i samme <dæmonisk> Lin. 5—S. 50 Lin. 2, komme dæmonisk-inficerede Lin. 2 f. til ||Pr|| Apostle, paa lige Linie med „Apostlene“, & <nogle ogsaa> under den Opgave at fuldkommengjøre Chrstd. & Lin. 5—7 Chrstds Lin. 8 f. Chrstd. Lin. 9 allerede Lin 10 disse [rettet fra: dette] er ikke det Farligste, det Farligste Lin. 11 f., der [rettet fra: som] Lin. 13 som bliver [rettet fra: der vil blive] Lin. 13 evigt forstaaet sagt om den Tid er Lin. 14—17 Religieusitet.

Til „Cyclus“ Nr. V:

Til et Sted i Opsatsen om „Adler“ kunde maaskee føies en 43
Anmærkning som kom bag efter med Datum under. Febr.

I dette besynderlige dobbelt-satiriske Faktum (at <M:> A., aabenbart levende hen i saa godt som hedenske Kategorier, bliver christelig Præst, og at han, efter at han ved en <religieus> Opvækkelse er bragt det Christelige adskilligt nærmere, bliver afskediget — uden at dog Stats-Kirken i det Første egl. har noget Ansvar, og medens den da i sidste ||Tilfælde|| har fuldeste Ret) er indeholdt noget Andet, som jeg allerede i sin Tid var opmærksom paa, men som Aaret 48 da ganske anderledes har gjort mig opmærksom. Skal det lykkes Staten og Kirken at styre det Kirkeligt-Bestaaende igjennem disse Tidens Vanskeligheder, da maa den, til denne Hensigts Opnaaelse, fremtidigen ganske anderledes fæste sin Opmærksomhed paa Pastoral-Seminarier end hidtil. Den videnskabelige Dannelse som Studenten faaer ved Universitetet, hvor priselig den end forresten kan være, vil sjeldnere komme ham til Gavn, stundom være ham til Skade i den Strid, i hvilken han som Præst vil blive at føre, naar Tiderne oprøres saaledes fra Grunden som nu: den videnskabelige Excerceren paa Tælling vil der ikke blive Brug for. [rettet fra: ikke gavne.] Og naar det saa bliver aabenbart, hvad der ligger til Grund for denne Tids Katastrophe, at den er Modsætning til Reformationen — der saae alt osv. som 40 Lin. 3 at blive Lin. 3 f. men det vil forklare sig at være religieus Bevægelse — naar dette bliver aabenbart, da vil det tillige Lin. 7 f. der seires Lin. 9 Politie-Agenten, eller politiske Projektmagere formaae det. Men „Præster“ dannes egl. ikke ved Universitetet; vel sandt de dannes bedst i Livet, dog skal der være Tale om en foreløbig Dannelse, saa maa det være ved et Seminarium. „Præster“ er det der <ville> Lin. 11 f. af en Lin. 12, vare indøvede i „Aandsnærverelsens-Fægtning“ Lin. 14—16; Præster, der ikke Lin. 16—19 mindre øvede i at tie og taale;⁵ Præster, Lin. 20—S. 49 Lin. 7 <og Sparken> Lin. 8—11 <med> Lin. 12 —, at det Lin. 14 be-

1849

høves[†], og Lægen maa, ||som|| om end i en noget anden Forstand, dog som {rettet fra: end} det var Skik i en ældre Tid ordinere: „Præsten“.

i Febr. 49.

[§]Præster, S. 49 Lin. 1 f. Opoffrelser;

[†] — behøves der noget stærkere Beviis end dette: at Socialismen mener, at Gud er det Onde; den siger det jo selv thi det Dæmoniske indeholder altid det Sande omvendt —

||det er||, at det S. 49 Lin. 22—24 Lindring.

Overkradset med Blyant:

44 Det Fornødne, hvis „En Cyclus ethisk-religieuse Smaa-Af-
U. D. handler“ <eller No 2 deraf> skal udgives pseudonymt.

I saa Fald bliver saa blot en Anmærkning p. 70 n: at udslette, og en Anmærkning p. 252 at forandre.

Til 44:

45 NB [*Understreget med Blyant*: d. 1 Aug. 49.]
1849 Aug. 1.

cfr. Journalen NB¹² p. 51.

Anti-Climacus skal blive staaende som den høiere Pseudonymitet, og derfor kan denne Opsats ikke bruges, med mindre det skulde være af en ny Pseudonym. Det vil sige, jeg kan ikke selv være Forf. af denne Opsats.

<Dette var skrevet, uden at eftersee Skriftet selv, men nu seer jeg, at det jo aldrig har været paatænkt, at det skulde være af mig som Forf. Det er af Anti-Climacus selv. Det lader sig ogsaa gjøre. Dog er en ny Pseudonym maaskee bedre.>

---

⁴⁴en Anmærkning] 5: VII B 235, S. 66 *), se VIII B 9, 15 og 9, 17 a. ⁴⁵Journalen NB¹² p. 51] 5: X¹A 594.

Til 44:

Climacus og Anticlimacus
 en dialektisk Opfindelse
 af
 Anticlimacus.

46
U. D.

skrevet i 49.

Til 44:

Kan udgives særskilt med følgende lille Forord

47
U. D.

Ligesom Joh: Climacus har skrevet, udgivet og tilbagekaldt en Bog, til hvilken han har skrevet en Efterskrift: saaledes — nei ikke saaledes, thi jeg har ingen Bog skrevet, jeg lader blot som havde jeg skrevet og udgivet en — og saa kommer Ligheden: saaledes har jeg skrevet denne Efterskrift til en Bog, som jeg ved en Fiction tænkes at have skrevet.

<Climacus og Anticlimacus.
 En dialektisk Opfindelse.
 af
 Anticlimacus.>

48
U. D.

<Efterskrift>

5

Jeg, Anticlimachus |som har skrevet denne lille Bog (| et stakels enkelt, et slet og ret Menneske som Folk er fleest |)| er barnefødt i Kjøbenhavn, omtrent ja til Punkt og Prikke jævnaldrende med Johannes Climachus, med hvem jeg i een Forstand har Meget, har Alt tilfælles, men fra hvem jeg dog i en anden Forstand 10 er uendelig forskjellig. Han siger nemlig om sig selv, at han ikke er Christen; det er til at blive rasende over. Derover er jeg ogsaa blevet saa rasende, at jeg $\propto$ — hvis ellers Nogen kunde narre det ud af mig — $\succ$ siger lige det Modsatte, eller fordi jeg siger lige det Modsatte om mig, kunde jeg blive rasende over 15 hvad han siger om sig. Jeg siger nemlig, at jeg er en saa overordentlig Christen som der aldrig nogensinde har været til, men

1849

vel at mærke jeg er det i skjult Inderlighed. Jeg skal nok passe paa, at Ingen, Ingen mærker Noget, end det Mindste; men forsikre kan jeg og jeg kan forsikre (dog virkeligt forsikre det kan jeg ikke, thi saa brød jeg jo Hemmelighedens Skjul) at jeg i
5 skjult Inderlighed er, som sagt, en saa overordentlig Christen, som han aldrig nogensinde har været til.

Læseren, der foruden at være min Ven, tillige er en Ven af Forstaaelse, vil forøvrigt let see, at der trods min overordentlige Christelighed dog er noget Ondskabsfuldt i mig. Thi det er klart
10 nok, at det er af bare Chichane mod Johannes, at jeg har taget den Stilling, som jeg har taget. Var jeg kommet først, saa havde jeg sagt om mig, hvad han nu siger om sig, og saa havde han været nødsaget til at sige om sig, hvad jeg siger om mig.

Thi vi ere i Slægtskab sammen, men vi ere ikke Tvillinger, vi
15 ere Modsætninger. Der er mellem os et dybt, et Grund-Forhold; men trods de meest fortvivlede Anstrengelser fra begge Sider komme vi dog aldrig længere, aldrig nærmere end til den fra-stødende Berøring. Der er et Punkt og et Nu, hvori vi berøre hinanden, men i samme Øieblik fare vi fra hinanden med Uendelighedens Fart. Som hvis fra Bjergenes Spidse tvende Ørne styrtede
20 sig ned mod eet Punkt, eller som hvis fra Klippens Tinde en Ørn styrtede sig ned, og fra Havsens Dyb en Rovfisk med samme Fart søgte op mod Fladen: saaledes søge vi begge det samme Punkt; der er en Berøring, og i samme Nu fare vi fra hinanden, hver til
25 sin Yderlighed.

Det Punkt, vi søge, er det: saadan slet og ret, ganske eenfoldigt at være en sand Christen. Der er en Berøring, men i samme Nu fare vi fra hinanden: Johannes siger om sig selv, at han ingen Christen er; og jeg siger om mig selv, at jeg er en saa overordent-
30 lig Christen, som han aldrig har været til, vel at mærke i skjult Inderlighed.

Hvis det engang skulde træffe sig saa, at vi i Berøringens Nu forvexlede os med hinanden, saa jeg kom til at sige om mig hvad Johannes siger om sig, og omvendt: saa vilde dette ingen For-
35 skjel gjøre. Kun Eet er umuligt, at vi To kom til begge at sige

det Samme om os; men derimod er det muligt, at vi begge kunne forsvinde.

Virkelig til ere vi ikke; men Den, der naaer at blive slet og ret, ganske eenfoldigt en sand Christen, han vil kunne, som Søemanden fortæller om Tvillingerne, efter hvilke han styrer, saaledes vil han kunne fortælle om os to Brødre: Modsætningerne. Og som Søemanden fortæller om det Eventyrlige, han har seet, saaledes vil Den, der naaer at blive slet og ret, ganske eenfoldigt en sand Christen, kunne fortælle om det Eventyrlige, han har seet. Maaskee lyver Søemanden i hvad han fortæller — det vil ikke være Tilfældet med hvad den sande Christen fortæller om os; thi sandt er det, at vi to Brødre ere eventyrlige Skikkelser, men sandt er det ogsaa, at han har seet os.

Anti-C.

Climacus og Anti-Climacus.

49

en dialektisk Opfindelse

U.D.

af

Anti-Climacus

Concept.

Til 49:

<Climacus og Anti-Climacus

50

en dialektisk Opfindelse

U. D.

af

Anticlimacus.>

|Efterskrift.|

Jeg, Anticlimachus (som har skrevet denne Bog, et stakkels enkelt, <et> slet og ret Msk. som Folk er fleest) er barnefødt i Kiøbh. omtrent jævnaldrende med Joh: Cl., med hvem jeg i een Forstand har Meget tilfælles, men fra hvem jeg i en anden Forstand er uendelig forskjellig. Han siger nemlig om sig selv: at han ikke er en Christen; det er til at blive rasende over. Derover er jeg ogsaa blevet saa rasende, at jeg [*i Marginen*: , hvis

Nogen kunde narre det ud af mig,] siger lige det Modsatte, ell. fordi jeg siger lige det Modsatte kunde jeg blive [rettet fra: er jeg blevet] rasende over hvad han siger. Jeg siger nemlig, at jeg er en saa overordl. Christen som der [rettet fra: han] aldrig nogensinde har levet, men vel at mærke <jeg er det> i skjult Inderlighed. Jeg skal nok passe paa, at Ingen Ingen mærker end det Mindste, men forsikre kan jeg og jeg kan forsikre [i Marginen: (dog virkelig forsikre <det> kan jeg ikke, thi saa brød jeg jo Hemmelighedens Skjul)], at jeg ||som sagt|| i skjult Inderlighed er som sagt en saa overordl. Christen som han aldrig nogensinde har levet.

Læseren, som foruden osv. (*bortseet fra Ortografi og Interpunktion*) som 48, S. 54 Lin. 7—9 det er da klart nok |at see|, at det Lin. 10—12 om mig selv hvad han nu siger om sig selv, og saa havde han været nødsaget til at sige om sig selv, hvad jeg siger om mig.

Thi Lin. 14 f. imellem Lin. 15—17 <aldrig nærmere> Lin. 17 f. Nu, hvor [rettet fra: hvori] vi Lin. 18—24 en Berøring — og Lin. 24 f. Yderlighed.

Det Punkt Lin. 26—30 som der aldrig nogensinde har levet [i Marginen: som han aldrig har været til], vel at mærke i skjult Inderlighed.

Hvis Lin. 32—S. 55 Lin. 1 os; <men Lin. 1 f. forsvinde.>

Virkelig Lin. 3—5 fortæller |om Hercules Støtter ell.| om Tvillingerne, hvorefter han styrer, saaledes Lin. 6—13 seet os.

Anticlimachus.

51 En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger med Udskydelse af No V
U. D. („Det om Adler“):

1 No I.

[IX B 1]

2 No II.

[IX B 2 med Ændringerne IX B 7]

No III.

3

[IX B 3]

No IV.

4

[IX B 4]

No V.

5

[IX B 6] med følgende Ændringer:

IX B 6,1 a Numret paa Titelbladet] med Blyants-Overkradsning a
rettet til: V

Anm. VII B 235, S. 144^{22—32}] med Ændringen VIII B 9,17a med b
Tilbagerettelserne

Til „Cyclus“ nyt Nr. VI:

52

Paategninger paa Omslag:

U. D.

<|De dialektiske Forhold: det Almene, den Enkelte, den sær- 1
lige Enkelte|

og>

Psychologisk Opfattelse af Mag. Adler som Phænomen, som
Satire over den hegelske Philosophie og Nutiden.
<skrevet i 46.>

Hvis det <om Adler> skulde udgives, kunde det faae som Ho- 2
ved-Titel:

En Slags literair Anmeldelse.

|Begge Afhandlinger kunne udgives sammen, og hedde blot: 3
to ethisk-religieuse Afhandlinger.

De ere skrevne i 46.|

Til 52:

Paa Omslag:

53

Jeg havde tænkt mig Muligheden af, at gjøre det sidste Afsnit U. D.
af det om Adler til en egen lille Afhandling; i saa Fald ligger det
Fornødne her.

Desuden er her et muligt lille Forord til den hele Afhandling
om Adler.

1849

Til 53:

54

U. D.

Forord.

Forsaavidt en Theolog — og kun for Theologer er denne Afhandling skrevet — ved et flygtigt Øiekast skulde komme til det Resultat, at Afhandlingen er for stor i Forhold til den Mand, om hvem den handler: saa vil jeg bede ham af den Grund dog ikke at lade Afhandlingen ulæst. Den indeholder Begrebs-Udviklinger og i mine Tanker meget væsentlige Begrebs-Udviklinger. Disse kunde jeg godt have fremstillet i Modsætning til vor Tids Begrebs-Forvirring uden at tage Mag. Adler med. Men jeg mener det er en stor Lykke at have En, der ganske nøiagtigt udviser hele Tidens Forvirring, saa man kan gjøre en Begrebs Udvikling til et Clinicum. Derfor har jeg anlagt saa stor en Maalestok <for Mag. Adler.>

Til 53:

55

U. D.

VI.

En harmfrie Satire over den
bestaaende Christenhed.

3

Som en Introduction til denne <lille> Satire vil jeg tænke mig en Begivenhed, et Faktum. En theologisk Candidat, Laudabilist, 6 <eller> for den Sags Skyld Egregiist, lever personligt hen i væsentlig hedenske Kategorier, har personligt intet Indtryk af Christendommen, uden at dette dog falder ham paa; thi theologiske 9 Kundskaber og videnskabelig Dannelse har han i høj Grad. Saa kommer for ham den Tid, da han kan komme i Betragtning ved Embeds-Søgning; han søger — og bliver christelig Præst i Christenheden. Efter saa i nogen Tid at have været Præst, bliver han 12 <hvad der psykologisk er ganske i sin Orden>, just fordi han som Hedning eller skjøndt Hedning var blevet christelig Præst, 15 det er, fordi han ikke tidligere var blevet opmærksom paa, at han ikke var Christen, og i den Tilstand havde paataget sig at være Præst, 18 pludseligen saa stærkt berørt af det Religieuse, at han hvirvles hen i religious Excentricitet, forvexler sig selv med en

Apostel — og han maa fjernes fra Embedet. I denne Begivenhed, jeg her har tænkt mig, ligger et Dobbelt-Satirisk: at han som væsentlig Hedning bliver — christelig Præst, og at han, bragt 3
det Christelige adskilligt nærmere, bliver afskediget. Kirkestyrelsen har i intet <af> Tilfældene egentligen Noget at bebreide sig. Han var jo theologisk Candidat, altsaa kvalificeret til Embeds- 6
Ansættelse, >han var jo Christen saadan som Alle ere Christne.> og de occultis non judicat ecclesia. Hvad det Sidste angaaer, hans Fjernelse fra Embedet, da var denne jo uomgaaelig. 9

En saadan Begivenhed, hvis jeg tænkte mig den at finde Sted i Virkelighedens Forhold, vilde ved det første Satiriske i mine Tanker indeholde noget meget Opvækkende, den vilde forunde 12
en Leilighed til at gjøre et Indblik i, hvad der maaskee forstaaes ved, at Alle saadan ere Christne, man maatte faae en Mistanke om, hvorvidt det dog ikke er et Sandsebedrag med de mange 15
Christne i den geographiske Christenhed. At dømme og fordømme kan her jo ikke være Tale om, det er jo en digtet Begivenhed; og desuden langt fra mig og mit Væsen er al slig udvortes Travl- 18
hed. Men for hver Enkelt især kunde en saadan Begivenhed være en Opvækkelse til at betænke denne Sag, at Alle saadan ere Christne, hvilket Resultat han end forresten kommer til. 21

Maaskee er det ikke saaledes (jeg veed Intet og vil Intet vide) men lad os tænke det, at Mange saadan leve hen som Christne og egentligen ere Hedninger, idet nemlig Tilværelsen, den dem 24
omgivende Verden har forvandlet sig til et stort Sandsebedrag, som atter og atter paa enhver Maade bestyrker dem i, at de ere Christne. Lad os tænke os disse Mange i en ældre Alder, Hver 27
især konstituerende

Til 53:

Det Sidste af det om Adler kan blive en lille særskilt Afhand- 56
ling: U. D.

Adlers Navn forties.

En harmfrie Satire over den bestaaende Christenhed.

Som Introduction til denne lille osv. som 55 Lin. 4—6 væsentlig [rettet fra: reent] Lin. 7—9 og Dannelse har han. Saa kommer Touren for ham til at søge Embede; han søger og <—> bliver Lin. 11 Christenheden. Nu <først efter nogen Tid at have været Præst> bliver han saa stærkt Lin. 17—S. 59 Lin. 1 Begivenhed ligger Lin. 2 f. bliver christelig Præst — og Lin. 3—5 har Intet at bebreide sig; han var jo Candidat og de occ. non judicat ecc., det Sidste var uomgaaeligt.

I dette dobbelt Satiriskes Første ligger i mine Tanker noget meget Opvækkende.

Efterspil.

Opvækkelse kunde det altsaa synes at Christenheden behøver. Og saaledes er det ogsaa, sand Opvækkelse nemlig. Men just fordi fra en anden Side seet <der i> vor Tid er Utaalmodighed og Nyfgenhed nok, formeentlig reformatorisk Stræben og Lyst til at nappe Nyt (hvilket da Alt er Intet mindre end det Reformatoriske) kan det vel behøves at der er Modvægt. Jeg vil derfor for at fuldende denne lille Satire her til Slutning <forsøge at> fremstille en sand Skikkelse, der ret egl. er $\leq$ ved Tyngde (Gravitet) $\geq$ „Modvægten“, Modvægten mod usand Opvækkelse — og Gud skee Lov det er ingen Digtning det er en virkelig Person.

Saa lad mig da nævne Navnet, honoris causa, men ogsaa for at belyse: Sjellands beundrede Biskop.

<Som sagt inventeret Noget har han ikke, men han har, og eminent, været „Modvægten“ Modvægten mod al usand Opvækkelse.

i Febr. 49.>

— Og Spørgsmaalet er det dog, hvorvidt vor Tid behøver en Extraordinair, ||en Reformator||, der har noget Nyt at bringe; men vist er det, den behøver ||(og ||det|| <nu i 48> er <det> maaskee det Nye ved denne Tid, at den fremfor nogen anden tidligere behøver)|| disse redelige, selvtagne Individualiteter, der intet Nyt have at bringe men ere troe i det Gamle.

|| Og Spørgsmaalet er det dog — ja saaledes vilde jeg have talt <endnu> i 47, Spørgsmaalet er det dog, hvorvidt vor Tid behøver||

||Hele denne Passus er med Undtagelse af Parenthesen skrevet i 46 ell. 47.||

|| Anmærkning I denne sidste Passus er der indskudt en Parenthes fra iaar, det Øvrige er som Alt fra 46 og 47. „Denne Tid“, maa altsaa forstaaes om 48 o: s: v.: Jeg var i 46 og 47 tvivlsom, om hvorvidt Tiden behøvede en Reformator med noget Nyt, nu er jeg ikke tvivlsom, den behøver ene og alene det Sidste.||

I Marginen:

Anmærkning Og nu i 48, kan der da intet Spørgsmaal være, thi naar Alt kommer til Alt er det maaskee det Nye ved denne nye Tid: at den fremfor enhver anden tidligere, at den som ingen anden absolut behøver disse redelige, selvtagne Individualiteter

Tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger:

Tre <ethisk eller> ethisk-religieuse
Smaa-Afhandlinger

af.

||F: F:||

M. M.

(1851-53)

57

U. D.

1

(1851-53)

2

Forord.

Denne lille Bog, som væsentligen kun vil kunne interessere Theologer, er skrevet i 46 og 47.

||F: F:|| M. M.

3

Indhold.

No 1. Noget om hvad man kunde kalde „Præmisse-Forfattere“

No 2. De dialektiske Forhold: det Almene, den Enkelte, den særlige Enkelte.

No 3. En Aabenbaring i Nutidens Situation.

4

No 1.

[51,1]

5

No 2.

[51,2]

6

No 3.

[51,4]

58 Ændringer i No 2 af „Tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger“:
U. D.

1 VII B 235, S. 43⁶ (selv . . . Gud)] *udslettet*; i *Marginen med Blyant lodret Streg* og NB

2 S. 43¹¹ Forhold:] Forhold: ξ Stats-Kirkens øverste Geistlige, visseligen ogsaa dens troeste Tjener, ξ

3 S. 43¹¹ — og . . . ¹³ lære.] — |og Enhver gjør vel i her at beundre; thi Den der| <han> udtrykker <ogsaa> det Almene |skal man netop gjøre sig en Glæde af at beundre, ||thi|| <da man> |af ham kan ||man|| <man> lære.

4 S. 43¹⁸ Alvorens ædruelige] |Alvorens ædruelige

5 S. 43²³ som en Grund-Pille.] som ξ med Blyants-Sammenvisning: en af dets fasteste. ξ |en Grund-Pille|.

S. 44³ som man længes efter Ungdommens Liflighed,] *udslettet med Blyants-Bølgelinie* 6

VIII B 9,14 h z, i paradox,z] *overkradset med Blyant* 7

S. 44²² Naar han . . . ²³ Viisdom.] *udslettet med Blæksløjfer* 8

S. 44³³ Viisdom] *med Blæk-Overkradsning rettet til: Besindighed* 9

S. 44²⁴ Aar og Forstand] *udslettet med Blæksløjfer* 10

S. 44³⁴ Viisdom] *med Blæk-Overkradsning rettet til: Besindighed* 11

S. 44²⁸ køle] *med Blæk-Overstregning rettet til: svale* 12

S. 45¹¹ var altsaa] *med Blæk-Overstregning rettet til: er* 13

Til 59
tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger af F. F. U. D.

Til Afhandlingen No 2, var i sin Tid, forsaavidt den skulde være skrevet i mit Navn, føiet en Anmærkning. Den findes i Journalen NB¹⁰ p. 22 og lyder:

... Jeg er (fraseet den Forskjel, at jeg har haft min Frihed) osv. som X¹ A 99 Lin. 1—3 Emolumenter men Lin. 4—8 Farer, og Lin. 8 f. Avis-Publikum [rettet fra: Publikum] Lin. 9—14 Oppositionen.

Til de tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger af F: F: 60
cfr. Journalen NB.¹¹ p. 266. U. D.

Lovtalen over Biskop Mynster, som findes i No 2, er holdt indenfor den Forudsætning, at „Statskirke“ „den bestaaende Christenhed“ ere Begreber, som have Gyldighed. At man fra et christeligt Standpunkt maa negte dette, er jo noget ganske Andet. Men antages disse Begreber at have Realitet (og det skylder

⁶⁰Journalen NB¹¹ p. 266] o: X¹A534f. Mynster] sml. 56.97.

(1851-53)

man at antage i en Opfattelse af Biskop M., da det jo dog er billigt at opfatte en Mand efter hans egen Idee og Tanke) saa er han stor og at beundre. Paa den anden Side Biskop M: kan man kun angribe, naar man angriber hine to Begreber.

61 cfr. Journalen NB¹² p. 1.

U. D.

Ulykken ved Udgivelsen af de tre Smaa-Afhandlinger er:

nævner jeg ikke Adler, saa forstaaes Alt om mig selv, som vilde jeg dog indsmugle, at jeg selv er den Overordl., og Forvirringen blev den fataleste. nævner jeg Adler, faaer jeg med det fortvivlede Menneske at gjøre, hvilket jeg foringen Priis vil; derfor blev jo den hele Afhandling i sin Tid hugget i Stykker.

[*Paaskraa i Marginen*: Afhandlingen N° 3 kunde maaskee udgives særskilt.]

62 Til tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger.

U. D.

<cfr. Journalen NB¹² p. 1.>

Maaskee kunde der i Forordet tilføies:

Den mere Vidende vil let falde paa, at et ell. andet bestemt Phænomen har foranlediget disse Smaa-Afhandlinger; han vil saa ogsaa let opdage, hvilket det kan være. Men deels er det da ogsaa blot i allernødtørftigste Forstand Anledningen, deels var Phænomenet ikke meget glædeligt og endeligt er det vel for største Delen glemt, derfor vil jeg ikke engang her i Forordet nævne det.

(det var Adler.)

---

⁶¹ Journalen NB¹² p. 1 | ☞: X¹ A 544.   ⁶² Journalen NB¹² p. 1 | se til 61.

Angaaende de tre ethisk-religieuse Afhandlinger.

Maaskee udgives blot de to første. Titlen bliver altsaa: Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger af P. P. (ikke F. F.) udgivne af S. Kierkegaard.

Efterskriften til No 2 kunde saa maaskee bruges.

Og derpaa det Blad som ellers var paatænkt muligt at følge med „Dømmer selv“ her bruges, saaledes.

Et reent Blad: **Moralen**. Derpaa Overskriften: Moralen. Af S. Kierkegaard. Kiøbenhavn i Foraaret 1853.

Til det Sted i Moralen hvor der lige i Begyndelsen staaer i en Parenthes: thi jeg svinger bestandigt ned efter i Retning af ydmyg Tilstaaelse maatte saa føies en Anmærkning. A n m. cfr. min hele Forfatter-Virksomhed, saa vel de æsthetiske som de opbyggelige Skrifter; særligen Indøvelse i Chrstd. det tre Gange gjentagne Forord; Artiklen mod Dr. Rudelbach i Fædr.; ganske særligen Følgebladet til „Om min Forfatter-Virksomhed.“ Tillige maatte saa i det første Punktum staae: Saa høit som her af Pseudonymen er udviist (thi jeg o: s: v: Fremdeles i det første Punktum af næste Passus: efter de Ord i Charakter af det her Antydede tilføies: udtrykkende i sit Liv Chrstdommens strengeste eksistentielle Fordringer (i Retning af Forsagelse, Selvfornægtelse, Askese o: s: v:) o: s: v:

Moralen] se S. V. XII, S. 478 ff. thi jeg svinger osv.] sml. S. V. XII, S. 478. Saa høit som osv.] sml. S. V. XII, S. 478. i Charakter af osv.] sml. S. V. XII, S. 478.

POLEMIK:

„N. N.“ OG „THEOPHILUS NICOLAUS“

(o: MAGNUS EIRIKSSON)

1849—50

Den bevæbnede Neutralitet.

64
U. D.[I Marginen: Det om Grundtvig som
findes i den Mappe: Skrift-Prøver.]

Maaskee kan jeg med to Ord oplyse Confusionen og give mit Svar. Det er vistnok en feil Opfattelse af Forholdet, hvis Hr. N. N. antager, at jeg har udgivet hele den store Bog for at give ham Anledning til i et Par Spalter prentet at føre et aldeles overflødigt Beviis for — at han har misforstaaet den.

Til 64:

Høistærede! Deres lærde Apparat er gigantisk. De veed man 65
fortæller om tvende Svømmere, der vilde maale Kræfter, at da de U. D.
mødte ved Strandbredden bar den Ene en Kasse under Armen; den Anden spurgte hvad der var i den, og han svarede: Mad, som jeg pleier at tage med fordi jeg svømmer i flere Dage. Herover blev den Første saa forskrækket, at han gav Kjøb. Saaledes kunde jeg næsten ogsaa fristes til at opgive mig selv ved Synet af al den Mad, om jeg saa tør sige, De har taget med Dem. Og en Dialektiker er jo netop som en Svømmer. Forøvrigt har det dialektisk seet ogsaa en anden Side, thi istedenfor at lade sig imponere af at den Anden havde taget Mad med, skulde den Første have indseet at han havde Fordelen, fordi den Anden var for besværet til at svømme. 3

⁶⁴ Grundtvig] sml. 66. X⁴ A 505 og Sammenvisninger. Skrift-Prøver] VI B 194 ff. Hr. N. N. antager] maaske er der hentydet til cand. theol. P. W. Christensens (sml. IV A 141, og se Note dertil) Artikel i Dansk Kirketidende, Nr. 52 (20. Septbr. 1846), Sp. 841 ff.: „Troens Dialektik“ (sml. VII¹ B 87).

1849

[*I Marginen*: Det lærde Apparat kan være godt nok, men Hovedsagen er det Dialektiske. Man fortæller om en Franskmænd, at han med national Selvfølelse viste en Engellænder sine fine Manchetter som noget kun Franskmænd kunde inventere. Engelskmanden svarede: ja Opfindelsen er Deres, men Engellænderen har dog forbedret den ved at føie Skjorten til. Og det Dialektiske der er den Existerende ham hans Skjorte, det lærde Apparat er Manchetterne.]

Til 64:

#

⁶⁶
U. D. Her existerer et Blad som kaldes „Kirke-Tidende“ Som alle andre Forskjelligheder efterhaanden forsvinde i vor Tid, saa ogsaa den mell. Trykt og Snak. Et Blad er det paa en Maade, dog vil jeg hell. betegne det som en Tidende for nogle Aktionairer. Disse Actionairer spekulere i Grundtvig, og saaledes spekuleres der jo i saa mange Ting i vor Tid. Spekulationen er at holde Grundtvig i absolut Priis som et mageløst Ur-Genie og derpaa ved et nært <og ømt> Forhold til hans Kjoleskjøder at sikkre et vist aarligt Udbytte, der er: næstendeels at være Genie. [*I Marginen*: Et Actie-Selskab, der spekulerer i Robbe-Fangst har saaledes den Virksomhed at fange Robber, og Udbyttet er det Tran, der ligelig fordeelt bliver Dividenden.] Det er nogle theol.-Candidater, der ved at berøres af det Grundtvigske Idee-Phosphor blive produktive. [*I Marginen*: De af Candidaterne som ikke kunne skrive nøies med i en mindre Kreds af Fruentimer ell. Asylbørn at være næstendeels Genie ved det levende Ord.] Det forstaaer sig det er gjerne i det Høieste een ell. to Spalter i Kirketidende, og Produktionen selv legitimerer sig just hell. ikke. De kunde forsaavidt (disse Candidater) mest passende, i Henseende til at være produktive, sammenlignes med Stryge-Svovelstikker. Man tager en saadan Candidat, naar han er berørt af Grundtvig, ved Benene <vender ham aldeles ligesom en Svovelstik> og stryger ham af i Kirke-Tidende, saa giver det een, to, høist tre Spalter. Saa er

⁶⁶Grundtvig] sml. 64. 67.

han færdig for den Gang, indtil saa igjen en ny Dypning gjør en ny Strygning mulig.

Siegfried Ley.

Alt hvad der gjøres ved Addresser.

Forøvrigt maa jeg blot tilføie, at hvis hver enkelt vil ganske simpelt svare for sig selv, skal jeg med Fornøielse indlade mig med ham, men naar de vil være 12, vil jeg blot lee af dem, og bliver de 24 skal jeg bestræbe mig for at gjøre dem endnu latterligere.

Til 64:

Grundtvig maa især ansees for farlig; paa Grund af de forskjellige Bestemmelser han forener i sit Liv vil han være istand til at slaae mig ihjel idetmindste paa 4 forskellige Maader. Først i orientalsk ell. nærmere bestemt jødisk Stiil vil han som „Ypperstepræst og Prophet“ byde Jorden at aabne sig og sluge mig. Dernæst i apostolisk som „Apostel“ vil han overlevere mig til Satanas, saa tager Fanden mig. Fremdeles som Helt og Skjald i ølnordisk Stiil vil han slaae mig ihjel med Thors Hammer. Og endeligen vil han i Qvalitet af „Mageløs“ ved det levende Ord aldeles tilintetgjøre mig. Endeligen vil han som Dogmatiker være istand til at gjøre mig til en vissende Green, det har han gjort ved hele den græske Kirke, da det viste sig den ikke vilde passe ind i hans Theorie. Saa maa jeg visne, og at det er skeet, vil Enhver, der ikke før har kjendt mig forvisse sig om blot han faaer mig at see — thi jeg er ikke af de Fede.

67
U. D.

Dersom en Mand, der var kjed af Livet gik ud for at ende sine Dage, og der da under Veis faldt en Tagsteen ned og slaae ham ihjel: da vilde han vel ansee det for en sjelden Lykke. Og saaledes med mig som Forfatter, nu jeg er kjed af det, saa kommer Grundtvig yderst beleiligt og slaaer mig ihjel.

Johannes Climacus.

Siegfried Ley] sml. VI B 29, S. 104, og se Note dertil. ⁶⁷Grundtvig] sml. 66. det har han gjort osv.] sml. N. F. S. Grundtvig, Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum (Kbh. 1817. — Ktl. Nr. 1970), S. 62. Dersom en Mand osv.] sml. I A 158.

1850

68 [†]Svar til Hr. Theophilus Nicolaus, Forfatter af en saaledes
U. D. betitlet Bog:

Svaret er blandt Andet Deres egne Ord p. 178.

„Skal man absolut gaae ud fra Kirkens Dogmer, saa ville vi
5 gjerne troe, at der til syvende sidst ingen anden Udvei bliver til
overs end at etablere Absurditetsprincippet som Troens Princip;
thi disse Dogmer maae vistnok forekomme enhver tænkende og
tillige religiøs Aand at indeholde saare meget absurd og paradox
(stridende saa vel imod Forstand som Fornuft).“⁵
10 De paatager Dem altsaa i Grunden at forsvare min Sætning
om Paradoxet, og slaaer jo derhos — hvad kunde jeg forlange
mere! — gjennem hele Bogen ganske ||drabeligt|| gevaltigt løs
paa den speculative Dogmatik og Speculationen, dødbringende,
dersom ellers Slagene træffe, af hvilke eet allerede vilde være
15 nok, dersom det træffer; jeg skulde beraabe mig paa Dem, hvis
det ikke af andre Grunde kunde have sin Vanskelighed.

NB[*I Marginen: For Sætteren NB een Linies Plads imellem.*]

Den nye og eiendommelige Vending De giver Sagen, er da
denne. De bortkaster hele Christendommen, og siger derpaa med
20 en triumpherende Mine omtrent som saa: hvor er nu det Para-
doxe? Rigtigere burde De sige: hvor er nu Christendommen? —
Forunderlige Situation forresten! Jeg, Joh. Climacus, siger, at jeg
„ingenlunde udgiver mig for at være en Christen“ (cfr. Afsl. Efter-
skrift) men lader Christendommen <staae>; De forkaster hele
25 Christendommen — og vedbliver saa at være Christen, derhos i

[†]Anm. Da der intet literairt Tidsskrift existerer i Danmark,
har jeg for disse Linier udbedet mig en Plads i dette Blad, og maa
derfor bede, desto værre for mig, vel de fleste af Abonenterne
om Undskyldning, at de <paa en Maade> intet Numer af Bladet
30 faae iaften, da Mit neppe vil interessere.

⁵Anm. Det i Citatet Spatierede er af Forf. selv spatieret og
saaledes overalt i denne Artikel hvor der i det af Bogen Citerede
findes noget Spatieret.

---

⁶⁸en . . . Bog] se 69; sml. X² A 601, og se Note dertil. Afsl. Efterskrift]
S. V. VII, S. 537.

denne Egenskab af Christen langt fra at gjøre nogen smaalig Forskjel paa $\geq$ (cfr. Titelbladet) $\geq$ „Jøder, Christne, Muhamedanere.“[†]

NB [*I Marginen*: For Sætteren NB een Linies Plads imellem]

Hvad Abrahams Tro angaaer, hvilken De især holder paa, da undgaaer De heller ikke her just saa ganske det Absurde; thi det Absurde er ogsaa tilstede i Forhold til Abrahams Tro. Derfor kaldes ogsaa Abraham Troens Fader, fordi han har den formelle Bestemmelse af Tro, at troe mod Forstand, medens det da aldrig er faldet den christne Kirke ind, at Abrahams Tro havde den christelige Tros Indhold, der forholder sig væsentligt <til> et senere Historisk. Dette med Hensyn til de Vanskeligheder, De gjør Dem selv for at vise en Modsigelse mellem tvende forskellige Forfattere, af hvilke den ene beskæftiger sig „lyrisk dialektisk“ med Abraham, den anden „existentielt“ med det Problem „at blive Christen“: Johannes de silentio, der forresten jo ikke udgiver sig for en Troende, men selv siger „jeg har ikke Troen“, og Under tegnede, der ikke udgiver sig for en Christen, hvad han selv siger han ikke gjør.

NB [*I Marginen*: For Sætteren NB een Linies Plads imellem.]

Og nu dette Besynderlige! De, en erklæret Rationalist, der vil have Alt bort, hvad der hedder det Absurde, det Paradoxe o: D:, De skaffer det blandt andre Maader bort paa følgende, for en Rationalist mærkelige Maade: De antager — og det er ganske tydeligt af deres Bog — at umiddelbare Meddelelser af Gud, højere

[†]Anm. Det er vel derfor ogsaa Dem selv De mener, naar De p. 205 taler om „En, der, muligviis af lutter Religiositet forkaster alle Christendommens eiendommelige Læresætninger“. Det for Dem eiendommelige er saa kun at vedblive at være Christen. Dog dette er nu Deres Eiendommelighed, som mindst jeg skal formene Dem. Derimod har De vistnok ikke Ret til (p. 204 og 5) dunkelt at antyde, at den verdensberømte Conferentsraad Ørsted i sit Inderste skulde være i hiint Tilfælde: muligviis af lutter Religiositet at forkaste alle Christendommens eiendommelige Læresætninger.

Titelbladet] se 69. selv siger] S.V. III, S. 84.

1850

- Vink, Syner, Aabenbaringer o: D: det er Altsammen Noget, som er ganske naturligt og i sin Orden, Noget, som den virkelig Religieuse — og saaledes formodentlig ogsaa De selv, i ethvert Fald Deres Hr. Broder — af Erfaring veed Beskeed om, ligesom vi
- 5 Andre om det Dagligdagse. Forstaae mig ret, Det der forundrer mig er, at den Talende er en Rationalist, der vil have det Overnaturlige bort paa denne — ja en rationalistisk Maade er det idetmindste ikke.

NB [*I Marginen*: NB For Sætteren een Linies Plads imellem.]

- 10 Endeligen et Ord om Deres videnskabelige Forsøg, der omtrent staaer au niveau med <Hr.> Magnus Eiriksons „Tro, Overtro, Vantro“. Hvad vi Pseudonymer, der, vel at mærke, jo sige om os selv, „at vi ikke udgive os for at have Troen“, kalde det Absurde, det Paradoxe, det er, efter Deres Forklaring, ingenlunde
- 15 det Absurde men meget mere „det høiere Fornuftige“; dette dog ikke i speculativ Forstand. Nei, Speculationen, de Speculative (Prof. Martensen o: s: v:) haanes dybest ned i Afgrunden, saa dybt, ja saa dybt, at Joh. de silentio, ifølge Deres Forsikkring, staaer uendelig høiere, og altsaa endnu dybere ned med de Spe-
- 20 culative, da De formodentligen igjen staaer uendelig høit over Joh. de silentio. I Sandhed det lader sig vente, at dette maa blive noget høit Noget. Altsaa „det høiere Fornuftige“. Tag Dem dog iagt med den Bestemmelse; dersom det Absurde ikke er det negative Kjende og Prædiket, som dialektisk betrygger, at der quali-
- 25 tativt er sluttet af for det Omfang „det blot Menneskelige“, saa har De egentligen intet Kjende paa Deres høiere Fornuftige; De risikerer da, at Deres „høiere Fornuftige“ ikke ligger paa hiin Side af „det Menneskelige“ i det Guddommeliges $\leq$ det Aabenbaredes $\geq$ himmelske Regioner, men paa denne Side, og noget
- 30 længere nede, i Misforstaaelsens underjordiske Egne. Det Absurde er det negative Kjende. „Jeg“ siger den Troende „jeg kan sandeligen ikke nøies med kun at have retoriske Prædikater for

Tro... Vantro] o: Tro, Overtro og Vantro, i deres Forhold til Fornuft og Forstand, samt til hinanden indbyrdes (Kbh. 1846). Martensen] sml. 91. X⁶ B 111 og Sammenvisninger.

at bestemme, hvor jeg har mit Liv, hvor jeg, aandelig forstaaet, saa at sige, er. Men det Absurde det er Kategorie, og en Kategorie, der kan holde igjen. Naar jeg troer, da er visseligen hverken Troen eller Troens Indhold det Absurde, o, nei, nei — men jeg forstaaer ypperligt, at for Den, som ikke troer, er Troen og 5 Troens Indhold det Absurde, og jeg forstaaer tillige, at saasnart jeg selv ikke er i Troen, er svag, naar Tvivlen maaskee begynder at røre sig, at da strax Troen og Troens Indhold saa smaat begynder at blive mig det Absurde. Dog saaledes var det vel Guddommens Villie: for at Troen — det om et Menneske vil have 10 Troen eller ikke — kunde være Prøven, Examen, blev Troen knyttet til det Absurde, og det Absurde saaledes dannet og sammensat, at kun een Magt kan magte det — Troens Lidenskab: dens Ydmyghed, skærpet ved Syndsbevidsthedens Smerte.“

NB [*I Marginen*: NB For Sætteren een Linies Plads imellem.] 15

De slutter med den Opfordring til Hr. Climacus, i Anledning af deres Bog paa ny at tage den Sag om Paradoxet under Overveielse; den samme Opfordring rettes til „de Ærede, som nærmest synes at stemme overeens med mig (Climacus)“, endeligen til „alle Tænkende“ dog formodentligen kun i disse Riger og 20 Lande. Frygtelige Anskrig! Jeg for mit Vedkommende føler mig ikke ved Deres Bog opfordret til paa ny at tage den Sag om Paradoxet op. Derimod skjønner jeg ikke rettere end, at hvis De fremtidig vil yttre Dem om Christendommen hvad enten De nu lader Opbud desangaaende udgaae til „alle Tænkende“ eller 25 ikke, bliver De nød til først at tage Christendommen op, som De, vistnok uden selv at mærke det, tabte i Ivrighed for at bevise, at der intet Paradoxt er i Christendommen, Noget, der, som sagt, lykkedes Dem overordentligt: baade Paradoxet og Christendommen, Een for Begge og Begge for Een, vare som blæste bort. 30

Efterskrift.

Deres Stræben er vistnok velmeent, redelig, uegennyttig, derom tvivler jeg ikke, den kan forsaavidt vistnok ogsaa i en alminde-

---

den Opfordring . . . den samme Opfordring] anf. Skr. S. 180.

1850

ligere Forstand kaldes religiøs, kan have virkelige sædeligt Værd, især sammenlignet med det rettroende døde Kød i Christenheden — det er denne Forestilling om Dem, der har bestemt mig til at svare. Men i Forhold til Christendommen er De i en Grund-Vildfarelse, og, qua Tænkere er De ikke, som Joh. de silentio, i „Frygt og Bæven“ men høist ugeneret i megen Uklarhed.

„Frygt og Bæven“ har De i den Grad misforstaaet, at jeg slet ikke kan kjende den igjen. Hvad der absolut beskæftiger Joh. de silentio (saa „Problemerne“, der ere Bogens Tankebestemmelser, lyde „gives der en teleologisk Suspension af det Ethiske?“, „gives der en absolut Pligt mod Gud?“) alt Dette, det vil sige Hovedsagen, dermed tillige Abraham og Isaak har De som ganske overseet eller glemt og derimod med en næsten forelsket Forkjærlighed kastet Dem alene paa — hvad der er blevet Hovedindholdet af Deres Bog — den Historie om Prindsessen, et lille Exempel, en Approximation, der dog af Joh. d. s. udtrykkeligt kun bliver benyttet, ikke ligefrem for at belyse Abraham, thi han kan alligevel ikke forstaae Abraham. [*som Tilføjelse øverst paa Siden med Rødkridts-Sammenvisning: medens De i den Grad glemmer Poin-* ten, at belyse Abraham, og i den Grad glemmer Abraham, at De anskaffer Dem et nyt Forbillede for Troens Ridder: Captain Jessen af Søetaten cfr. p. 94 note.]

Og selv Tilfældet med Prindsessen er da hos Dem gjort ganske ukjendeligt. Joh. de s. gaaer ud fra den Antagelse, at det er for den Elskende, menneskelig talt, umuligt at komme i Besiddelse af Prindsessen. Dette er Antagelsen. Og det er nu en Vedtægt blandt fornuftige Folk, især da blandt Tænkende, at Antagelsen skal staa fast. Det gjør den ogsaa hos Joh. d. s., hvis ikke, var det da ugjærligt at oplyse det Mindste betræffende Forskjellen mellem Resignation og Tro. Læs nu denne Historie hos Dem. Hos Dem beskæftiger „Troens Ridder“ sig med at forstaae, at det da ikke er umuligt at komme i Besiddelse af Prindsessen, ja, at det af flere Grunde er „muligt“, hvad især bliver „Troens Ridder“ tydeligt, naar han — og denne Mulighed det er dog vel hvad vi

kalde det, menneskelig talt, Mulige — „betragter sig selv, sin egen Personlighed“ (cfr. p. 92), „da Troens Ridder med Hensyn til indre menneskelig Værd ikke staaer paa et lavere Trin end de fyrstelige Personer“, saa Forbindelsen ingenlunde er nogen Maisalliance. I Guder, hvad er dog dette! Historien lig- 5
 ner ikke mere end slet ikke hiint lille Exempel i „Frygt og Bæven“. Hos Dem er det egentligen et Slags Apologie, der føres for det, at forelske sig i en Prindsesse, der vises, at det, menneskelig talt, meget godt er muligt (Antagelsen var, at det, menneskelig talt, var umuligt) at komme i Besiddelse af hende, der vises, at 10
 det ingenlunde er absurd, naar en Mand, maaskee af ringe Herkomst, hvis han blot er Troens Ridder, forelsker sig i en Prindsesse: de to kan <, menneskelig talt, meget> godt faae hinanden. Og som nu fyrstelige Personer pleie at sende deres Portrait til den Elskede, saa følger hos Dem et Slags Portrait af Troens Rid- 15
 der <(lidt plumpere men ellers omtrent lignende Hedenskabet's Beskrivelse af „den Vise“) >formodentlig bestemt for Prindsessen. Altsaa, for at gjentage, hos Dem er det, menneskelig talt, muligt for den Elskende at komme i Besiddelse af Prindsessen, hvad han let forvisser sig om, især naar han „betragter sig selv, sin egen 20
 Personlighed“, dens høie indre Værd, der fuldkommen giver ham Rang med fyrstelige Personer <ja endog p. 105 over „Konger og Fyrster“>. Hos Joh. de s. var Antagelsen, at det, menneskelig talt, var umuligt; og mindst af Alt har vel han tænkt paa, at der i den Forstand skulde gøres Alvor med, at det var en Prind- 25
 sesse. Joh. d. s. er ingenlunde saa aristokratisk, han kunde lige saa godt, aldeles lige saa godt have brugt en borgerlig Pige, en Tjenestepige. Kun det er ham det Vigtige, denne Antagelse, at den Elskende er forelsket med hele sin Sjæl, og at det, menneskelig talt, er umuligt at komme i Besiddelse af hende. Fra denne An- 30
 tagelse, naar den holdes fast, kan saa Forskjellen mellem Resignation og Tro belyses, hvad der er gjort i „Frygt og Bæven“ — og til intet gjort ved Hjælp af Deres Prindsesse.

Ærb. Joh. Climacus.

1850

69
U. D.

Svar til Hr. Theophilus Nicolaus, Forfatter af en saaledes betitlet Bog: Er Troen et Paradox og „i Kraft af det Absurde“ et Spørgsmaal foranlediget ved „Frygt og Bæven af Johannes de silentio“, besvaret ved Hjælp af en Troes-Ridders fortrolige Meddelelser, til fælles Opbyggelse for Jøder, Christne og Muhamedanere, af bemeldte Troes-Ridders Broder Theophilus Nicolaus.

Svaret er <, især i Forhold til Titlen,> kort, Deres egne Ord p: 178.

De paatager osv. (*bortseet fra Ortografi og Interpunktion*) som 68 Lin. 10—12 ganske gevaldigt løs paa | Speculationen: den Lin. 13 f. træffe; | i Marginen: af hvilke eet allerede vilde | *rettet fra*: eet af dem vilde | *rettet fra*: kunde| allerede| være nok dersom det træffer;| jeg Lin. 15 f. Vanskelighed.

Den Lin. 18—23 være Christen Lin. 23—S. 73 Lin. 2 paa <(cfr. Titlen)> „Jøder, Christne, Muhamedanere.“ [*Som Tilføjelse øverst paa Siden med Rødkridts-Sammenviisning*: Det er derfor <vel> blandt Andre ogsaa Lin. 18 f. om „En, der, muligviis, af lutter Religiøsitet, forkaster alle Christendommens eiendommelige Læresætninger“ men som formodentligen <dog> beholder den Eienommelighed tilbage, ligesom De, at vedblive at være Christen.]

De S. 75 Lin. 16—18 Opfordring rettes til Dhr. Prof. Nielsen og Mag. Stilling. | rettes Lin. 18—30 bort.

Ærb. Joh. Climacus.

Paalangs i Marginen: Saa kunde maaskee Efterskriften bruges hertil.

70
U. D.

Til Hr. Theophilus Nicolaus.
Høistærede!

Dette synes mig besynderligt, hvad synes Dem? En Mand — det er Dem — skriver en Bog blandt Andet for at oplyse mig om, hvorledes det egl. hænger sammen med Troen, dens dybe Væsen

o: s: v:, alt Noget jeg — ak og just| <ak,> ved at skrive derom — efter Deres Formening har viist, at jeg ikke rigtigt forstaaer mig paa. Vel; jeg takker <Dem> ærbødigst om ikke for Belærelsen saa for Deres havte <uhyre store> Uleilighed med at skrive den store Bog, <jeg siger uhyre store Uleilighed jo mindre nemlig Belærelsen er, desto større er <jo> Uleiligheden, eller i ethvert Fald, desto mere maa jeg føle mig forpligtet til ganske udelukkende, i de stærkeste Udtryk at takke Dem for Uleiligheden. |>

Men videre. I den samme Bog yttre saa den samme Mand til Slutning det Ønske at jeg (Joh. de silentio) nu vilde tage Anledning deraf til ret at fremstille Troen, thi det er jeg (Joh. d. s.) efter samme Mands Mening just istand til [*rettet fra: ret Manden for*]. Per deos obsecro hvad er det for Hexerie; De har jo selv gjort det x, saa nu behøver det da ikke mere at gøres <hvorfor der ogsaa rigtigt staaer paa Titelbladet af Deres Bog, at Spørgsmaalet er foranlediget ved Frygt og Bæven, og besvaret af Dem.>, og dernæst De har jo gjort det just i den <samme> Bog x, og just i den samme Bog, hvor De ved Begyndelsen erklærede, at De skrev for at oplyse mig. Hvad vil saa dette sige? Eller er det maaskee Deres Mening at sikre mig en <||i en ganske egen Forstand|| Slags> fast <dialektisk forresten temmelig urolig> Stilling og et livsvarigt Engagement ved alternerende at deeltage med Dem <i Deres Bevægelse>, saaledes, at naar nu jeg skrev igjen <en> Bog for at oplyse Dem, saa skriver De igjen en for at oplyse mig, og vi to bleve for dette Liv <de Uadskillelige,> tvende Medarbeidere, der om det ikke kan siges, som ellers om Ægtefolk, at de drage i lige Aag med hinanden, dog troligen vedbleve at drage i ulige Aag med hinanden. Vor Samvirken kunde da <maaskee> blive et Sidestykke til hiin Disput mellem en Catholik og en Protestant <om Troen>, der endte med, at de overbeviiste hinanden [*som Tilføjelse forneden tilvenstre paa Siden: saa Catholiken blev Protestant og Protestanten Catholik.*] Disputen endte, ja tag det der, nei just idet den endte begyndte den ||igien|| men omvendt, og saa endte den igjen det vil sige saa begyndte den og endte og begyndte og endte og begyndte og begyndte og endte — men er

1850

det da ikke som den skinbarlige Satan stod i det, endog blot Fortællingen om denne Disput, det er, som kunde end ikke den faae Ende.

Nei, nei, Ærede, Høistærede, Dyrebare, er jeg ellers kommet heldig fra, hvad der unegteligt var en saare vanskelig Opgave for En, der hedder „de silentio“: at tale [*som Tilføjelse forneden tilhøje paa Siden*]: og det har jeg jo gjort i „Frygt og Bæven“] — hvor han skal tie, det maa De troe, det veed Joh. d. s. fra Grunden af. <Han veed det i „Frygt og Bæven“ og dog spøgende ut supra.>

Ærbødigst

Joh. de silentio.

Efterskrift. Lad mig dog erindre Dem om Mottoet, som staaer paa „Frygt og Bæven“: Was Tarquinius Superbus mit den Mohnkopfen sprach, verstand der Sohn aber nicht der Bote.

Til 70:

- 71 NB. Opfordringen til Udtalelse er rigtignok ikke til mig men til
U. D. Joh: Climacus (cfr. p. 180) men da De ellers udenvidere identificerer Joh. d. s. og Joh. Cl. saa bliver Sagen da den samme. Og at De identificerer Joh. de s. og Joh. Cl. sees stadigt væk, men f. E. p. 155 saa aabenbart som det er muligt. Det hedder: . . . den Forfatter, som først (og det er Joh. d. s.) . . . og som dernæst (men det er Joh. Cl.): alt-saa gjøres de tvende Forfattere til een.

- 72 Svar til Hr. Theophilus Nicolaus ||[†]|| <Forfatter af en saaledes
U. D. betitlet Bog: og nu Titlen heel og holden[§]>

||fra

Johannes Climacus.||

||[†] Anm. Forfatter af Skriftet:||

[§] Øverst tilhøje paa Siden: Anm. Da der 68 Lin. 26—30 inter-essere.

Svaret er blandt Andet [*rettet fra*: meget kort, det er] osv. (*bort-seet fra Ortografi og Interpunktion*) som 68 Lin. 3—9 Fornuft).^{††}

Videre har jeg Intet at sige. || De Lin. 10—12 ganske gevaltigt Lin. 12—14 Slagene træffe [*rettet fra*: Slaget træffer]; jeg Lin. 15 f. Vanskelighed.

De vil hjælpe Christendommen paa den Maade, at De kaster alle Dogmerne over Bord, afskaffer Christendommen — indsætter det gamle Testamentes Tro: og denne Tro det er Christendom.

Lad os blot [*rettet fra*: bare] faae det klart, saa kan vi To snart blive enige — enige om, at vor Uenighed ingen Controvers tillader, da Striden maatte blive en anden, om hvad det Christelige er, ikke om, at det Christelige er et Paradox, hvori vi jo ere enige. De tilstaaer, at i det faktisk Christelige er Paradoxet; saa kaster De hele Christendommen bort og siger triumpherende: dette er Christendom — hvor er nu det Paradoxe [*rettet fra*: Paradoxet]? Rigtigere skulde De sige: hvor er nu Christendommen.

Forunderlige Situation forresten! Jeg siger „jeg er ingen Christen“ (cfr. Afsluttende Efterskrift) men lader Christendommen staae; De kaster hele Christendommen bort og saa siger De: „jeg er Christen“. De synes virkelig selv at være en saadan som Den, De omtaler i Deres Skrift p. 205 „En, der, muligviis af lutter Religiøsitet forkaster alle Christendommens eiendommelige Læresætninger“; det for Dem eiendommelige er saa, alligevel at beholde Christendommen tilbage og at vedblive at være Christen. *§ Paalangs ad Siden*: Dog dette er nu Deres Eiendommelighed, som jeg idetmindste ikke skal formene Dem; men hvad De vistnok ikke har Ret til, er dunkelt at antyde (cfr. p. 204 og 5), at den verdensberømte Physiker Conf. Ørsted i sit Inderste skulde være i hiint [*rettet fra*: samme] Tilfælde: muligviis af lutter Re-

^{††}Anm. De Ord i det Citerede, der ere spatierede, ere ogsaa spatierede hos Forf., og saaledes er det Tilfældet overalt hvor der findes noget Spatieret i det af Bogen Citerede.

1850

ligiøsitet at forkaste alle Christendommens eiendommelige Læresætninger. >

Dog ved [rettet fra: Blot Eet endnu. Ved] at kaste hele Christendommen over Bord og vælge Abrahams Tro, undgaaer De alligevel [rettet fra: dog] ikke saa ganske det Absurde; S. 73 Lin. 5—8 Tro (at troe mod Forstand) | skærpet derved, at det endog | <idet [rettet fra: saa] det Ethiske <ikke> er Pligten men Anfægtelsen og det tillige er> |er| som var der en Selvmodsigelse i Gud eller dog i hans Villie til Abraham, idet han det ene Øieblik knytter Forjættelsen til Isaaks Liv, det andet Øieblik forlanger, at Abraham selv skal ofre Isaak, medens Lin. 8—18 gjør.

Forunderlige Situation forresten <, hvori De bringer Dem selv ved Deres Talen om Abraham.>! De, en erklæret Rationalist, der vil have Alt bort, hvad der hedder det Absurde, det Paradoxe [rettet fra: Paradoxet] >det Overnaturlige> o: D:, De skaffer det blandt andre Maader [rettet fra: andet] bort paa følgende >for en Rationalist mærkelige> Maade: Lin. 23—Side 74 Lin. 6 have det Overnaturlige [rettet fra: Absurde] bort paa denne — ja en rationalistisk Maade er det idetmindste ikke. |Vilde det ikke ogsaa forundre Dem om De hørte følgende Tale af Don Quixote: al Overtro, alt hvad der hedder det Absurde, Paradox o: D: det skal Alt udryddes af Spanien, derfor er det at jeg og 50,000 andre vandre Riddere virke.|

Efterskrift.

Paalangs i Marginen til 72:

⁷³ NB af Det indtil „Efterskriften“ findes en senere Redaktion og U. D. Anordning, der blot med Angivelse af Passussernes Begyndelse henholder sig til Dette.

Efterskrift.

⁷⁴ U. D. Deres osv. (bortseet fra Ortografi og Interpunktion) som 68, S. 75 Lin. 32 f. jeg aldeles ikke, Lin. 33—Side 76 Lin. 4 Men |i For-

⁷³en senere Redaktion] o: 75.

hold til Christendommen er De i en Grund-Vildfarelse. | [som Tilføjeelse øverst tilhøjre paa Siden: |og| qua Lin. 5 f. Uklarhed.]

„Frygt og Bæven“ Lin. 7—17 benyttet ikke for <ligefrem> at belyse Abraham, thi han kan alligevel ikke [rettet fra: men for at belyse, at han ikke kan] forstaae Abraham. [som Tilføjeelse med Rødkridts-Sammenvisning: medens Lin. 19—22 note.]

Og selv Lin. 23—S. 77 Lin. 15 følger derpaa hos Lin. 15—32 belyses, hvilket er gjort i Frygt og Bæven — og tilintetgjort ved Hjælp af Deres Prindsesse.

Ærb.

Joh. Cl.

Titlen paa hans Bog aftrykkes heel og holden i Noten.||

75
U. D.

Ny Redaktion af indtil Efterskriften.
refererer sig til den tidligere.

De forsvarer i Grunden min Sætning o: s: v: den hele Passus. Den nye og osv. (bortseet fra Ortografi og Interpunktion) som 68 Lin. 18—S. 73 Lin. 2 Muhamedanere.“

Som Tilføjeelse med Rødkridts-Sammenvisning: Anm. Det S. 73 Lin. 25—34 Læresætninger.]

Hvad Abrahams Tro angaaer, hvilken De især holder paa [rettet fra: især holder Dem til rettet fra: fremhæver], da undgaaer De heller ikke her just saa ganske det Absurde. o: s: v: den hele Passus.

Og nu ||endelig|| dette Besynderlige! De, en erklæret Rationalist o: s: v: den hele Passus.

||Saa Efterskriften og Det om Frygt og Bæven.||

Endeligen S. 74 Lin. 10—18 at Joh. de silentio [rettet fra: jeg] Lin. 18—21 Joh. de s: [rettet fra: ham rettet fra: mig]. Lin. 21—S. 75 Lin. 14 Smerte.“

Hertil øverst tilhøjre paa Siden: [med Rødkridt: NB] Den løse Lap, der er mærket saa, tilføies sidst, inden Efterskriften.

⁷⁵den tidligere] s: 72, sml. 73. Den løse Lap] s: 76.

1850

Til 75:

76
U. D.

[*Med Rødkridt: NB*] denne Passus kommer umiddelbart foran [*rettet fra: inden*] „Efter-skriften“.

De slutter osv. (*bortset fra Ortografi og Interpunktion*) som 68, S. 75 Lin. 16—17f. Overveielse, || ell. paa nye at tage den op||; Den samme Opfordring rettes $\lessgtr$ „de Lin. 18—21 Anskrig! $\gtrless$ || til Dhr Prof. N. og Mag. St.|| Jeg Lin. 21—30 bort.

77
U. D.

Angaaende Theophilus Nicolaus.

Skulde der svares maatte det blive et Par Ord af mig, og saa forresten lidt Oplysning af Anti-Climacus; men personligt maa jeg ingen Oplysning give.

Det Par Ord af mig findes i denne Pakke, samt Elementerne til Anti-Climacuss Svar.

Til 77:

78
U. D.

Naar jeg f. E. troer Det ell. Det i Kraft af for Gud er Alting mulig, hvor er saa det Absurde? Det Absurde er den negative Bestemmelse, der betrygger, at jeg da ikke f. E. havde overseet en ell. anden Mulighed, der endnu laae indenfor det msklig Omfang. Det Absurde er Fortvivlelsens Udtryk: msklig er det Umuligt — men Fortvivlelse er det negative Kjende paa Troen.

Saaledes med Forargelse og Tro — Forargelse er det negative Criterium, der befæster Qvaliteten mell. Gud og Msk.; men den Troende er dog ikke forarget, — lige modsat han udtaler Forargelsen, men har bestandig Forargelsens Mulighed som negativ Bestemmelse.

Men „Troen“ er maaskee aldrig før fremstillet af En, der netop har lige saa megen Dialektik som Umidd. Kun han er i eetvæk opmærksom paa, at den Umiddelbarhed, om hvilken han taler, er den nye Umiddelbarhed, og just dette sikkres ved det negative Kjende. Tag et andet Forhold. Salighed — og Lidelse, her er det

⁷⁷ denne Pakke] Omslaget, hvorpaa 77 findes, har omsluttet 78-82.

sande Udtryk: Saligheden er i Lidelsen. Men saaledes fremstilles det sjældent. Et Msk. har maaskee selv lidt ubeskriveligt inden han vandt Troen — nu har han Troen, nu er Alt lutter Salighed. Denne Fremstilling viser, at han ikke er Dialektiker; thi han har intet Kjende paa, hvor denne hans Salighed ligger, om han ikke muligt er løbet ind i et Sandsebedrag. Men hans Fremstilling behager Msk.; thi de tage ved Hjælp af ham Saligheden forfængelig, nøies med Tro paa anden Haand o: s: v:

Til 77:

<Dette kan bedst tillægges Anti-Climacus.>

79
U. D.

Gjerne paatager jeg mig korteligen repeterende at [*rettet fra*: Forresten skal jeg gjerne korteligen repeterende] indskærpe, hvad andre Pseudonymer [*rettet fra*: Pseudonymerne] have indskærpet. Det Absurde er ikke saadan i Flæng det Absurde ell. Absurditeter. (hvorfor ogsaa Joh. d. silentio: hvor Mange i vor Tid have endog blot Forestilling om, hvad det Absurde er). Det Absurde er Kategorie, og der vil i Forhold til nøiagtigt og begrebsrigtigt at bestemme det christelig Absurde høre den meest udviklede Tænkning. Det Absurde er Kategorie, er det negative Kriterium paa det Gudd. ell. paa Forholdet til Gud. Idet den Troende troer er det Absurde ikke det Absurde — Troen forvandler det; men i ethvert svagt Øieblik er det ham igjen mere ell. mindre det Absurde. Troens Lidenskab er den eneste <der> magter det Absurde — hvis ikke saa er Troen ikke i strengeste Forstand Tro men en Art Viden. Det Absurde slutter negativt af for Troens Sphære, der er en Sphære for sig. For Trediemand forholder den Troende sig i Kraft af det Absurde, saaledes maa Trediemand dømme; thi Trediemand er jo ikke i Troens Lidenskab. Nu har Joh. de silentio aldrig udgivet sig for en Troende, lige omvendt, erklæret at han ikke var en Troende — for negativt at belyse Troen.

Saaledes er dog nok Alt i sin Orden, og Misforholdet egl. det, at Joh. de silentio er en heel Potens skarpsindigere og mere dialektisk og bedre underrettet end Theophilus Nicolaus, der vil be-

⁷⁹Joh. d. silentio] S. V. III, S. 148.

1850

rigtige ham. Theophilus N. har ikke dialektisk Spendkraft til at sikkre sin Troes Lidenskab et negativt ligesaa høit Udtryk som hans formeentlige Tro. Dette vil sige, hans Tro er en langt lavere Bestemmelse af Tro.

Thi det Absurde — og Tro det er det Lige for Lige, som er fornødent hvis der skal være Venskab og hvis det skal holdes dette Venskab mell. to saa ulige Qvaliteter som Gud og Msk.

I Kategorien det Absurde er der derfor ret forstaaet slet Intet Afskrækkende, nei, den er just Modets og Begeistringens. Tag en Analogie: Kjerlighed gjør blind. Ja men det er jo dog en forbistret Historie, at man bliver blind — nu ja saa kan Du jo slaae lidt af paa Blindheden, saa man ikke bliver ganske blind — men tag Dig iagt, idet Du slaaer af paa Blindheden, slaaer Du ogsaa af paa Kjerligheden: den sande Kjerlighed gjør ganske blind.

Og den sande Tro den aander sundt og saligt i det Absurde. Den svagere Tro, den maa skimte og speculere, ligesom den svagere Kjerlighed, der ikke havde Mod til at blive ganske blind, og just derfor blev en svagere Kjerlighed, ell. fordi den var en svagere Kjerlighed, ikke blev ganske blind.

Til 77:

⁸⁰
U. D. At der er en Forskjel mell. det Absurde i Frygt og Bæven og Paradoxet i Afs. Efterskrift er ganske rigtigt. Det Første er den blot personlige Bestemmelse af den eksistentielle Tro — den anden Tro i Forhold til en Lære.

Forf. vil have det Absurde bort — han antager at Troen er i Kraft af høiere Vink, høiere Meddelelse o: s: v: p. 140.143. See nu nærmere til. Joh. de silentio siger ikke at han er den Troende — men „høiere Vink“ o: s: v: kan vel for den Troende være intet mindre end det Absurde — men for Trediemand! Imidlertid hjælper dette ikke med Hensyn til Abraham, thi for ham er just Collision mell. de to høiere Vink: Guds Tilsagn om Isaak — og Guds Fordring at han skal ofre Isaak, et tredie „høiere Vink“ omtales ikke.

Forøvrigt er en Bemærkning i Afsl. Eft: p. 193 lin. 14.13.12. o: s: v: fra neden af Vigtighed.

Ligeledes alle de nærmere Bestemmelser, som Joh: Climacus giver for at sikkre, at det Absurde ikke saadan er i vulgair Forstand det Absurde. <p. 437 lin. 9.10 o: s: v: fra oven samt Anmærkningen dersteds.>

Det Absurde er det negative Criterium paa Det, som er høiere end msklig Forstand og msklig Viden. Forstands-Operationen er at mærke det som saadant — og saa at henstille det til Enhver, om han vil troe det.

Vigtig er ogsaa i Afs. Eft. p. 470, 71 o: fl.

Eet er forresten at troe i Kraft af det Absurde (blot Troes Liden-skabens Formelle) og at troe det Absurde. Det første Udtryk bruger Joh. de silentio det andet Joh: Climacus.

Til 77:

Indvendingen at der er Strid mell. det Absurde <i Joh. de silen-⁸¹ tio> og i Joh. Cl. er Misforstaaelse. Saaledes kaldes jo ogsaa Abra-^{U. D.} ham i det N. T. Troens Fader og dog er det vel klart, at hans Troes Indhold ikke kan være det Christelige, at Jesus Christus har været til. Men Abrahams Tro er den formelle Bestemmelse af Tro. Saaledes ogsaa med det Absurde.

Til 77:

<Maaskee blev det rigtigst, hvis der skal oplyses Noget, da at⁸² bruge en Pseudonym: Anti-Climacus.>^{U. D.}

I Anledning af Theophilus Nicolaus.

Skulde jeg rose mig selv af Noget, vilde det blandt Andet være af den Besindighed, med hvilken jeg — medens der af digteriske

---

Afsl. Eft: p. 193 . . . o: s: v:] o: S. V. VII, S. 219 ff. p. 437 . . . o: s: v:]
o: S. V. VII, S. 484 ff. Anmærkningen dersteds] o: S. V. VII, S. 488 ff.
p. 470 . . . o: fl.] o: S. V. VII, S. 532 ff.

1850

Personer, Pseudonymerne, blev opdrevet Alt for indtil det Yderste at fremstille Idealet eller Idealiteterne — den Besindighed, med hvilken jeg giennem en heel Forfatter-Virksomhed, ædrueligt har vaaget over, derhos paa enhver Maade, ogsaa ved Villighed til at spendere mig selv, betrygget: at Forvirringen ikke afstedkommedes, at jeg forvexledes med Idealet.

Af det foreliggende Skrift er det bleven mig tydeligt — hvad forresten allerede af nogle Skrifter af en Navngiven var mig tydeligt — at der blandt os lever en Mand, der med største Fornøielse <dersom vi blot ere villige> er villig til selv at ville være Idealet: „Apostelen“, der reformerer hele det Bestaaende, „Guds Ven og Fortrolige“ hvis Liv ved „særdeles Beskikkelser“ styres og ledes. Derom kan jeg ingen Mening have.

Blot Eet endnu. Dersom Theoph. N., er Den, hvem jeg anseer Forf. at være, har det været mig paafaldende, hvor ulige bedre han skriver nu end tidligere. [*Indklammet med Blyant: Men Misforstaaelsen er saa stor, at hverken Joh. de silentio ell. jeg kan indlade mig med ham. Skulde Joh. de silentio indlade sig med ham maatte det blive spøgende, men det finder jeg dog ikke at burde give mit Minde til.*] <Men Misforstaaelsen er saa stor, at der neppe er noget Haab om Forstaaelse.>

<Forøvrigt skal jeg gjerne lade en anden Pseudonym, der ikke som Joh. de silentio siger sig selv ikke at have Troen, men netop ligefrem, thetisk siger sig at have Troen: Anti-Climacus gjentage hvad forresten er sagt i Pseudonymerne.>

POLEMIK:
RASMUS NIELSEN
1849—53

Med Blyant:

Polemika

R. Nielsen

af

Joh. Climacus

Stiiløvelser i Charakter, som ikke skulle bruges.

83

U. D.

Til 83:

Denne Bog synes lagt an til at skulle være et Enten—Eller,[†] 84
den bliver maaskee kun: et hverken-eller. U. D.

Det er væsentligen Joh: Climacus der er benyttet, og han er
den eneste, der ikke er citeret.

Forf. har blot fordærvet Sagen ved det lærde Apparat, og den
hele Detail. Slige Undersøgelser maa afgjøres in toto, ikke saa
man handler om det enkelte Mirakel.

Joh. Climacus havde rigtigt seet, at Opgaven var en Digter-
Tænker Opgave. Troens Helt — Fritænkere — Speculanten: og
saa Joh. Climacus udenfor ved ikke engang selv at være Chrsten.

Det Hele, totalt betragtet, er Copisterie.

[†]Anm. Selv Forordet erindrer lidt for stærkt om Victor Ere-
mitas Forord til sit Enten — Eller: at det ikke bliver afgjort, om
nu Æsthetikeren har Ret ell. Ethikeren — at det er en Proces —
hvilket igjen lidt for stærkt erindrer om Joh: Climacus, der kal-
der sin Bog: et Indlæg.

⁸³R. Nielsen] sml. 84-102. 108. X⁵ B 111 og Sammenvisninger. — Sml. X²
A 266, S. 196. ⁸⁴Denne Bog] sml. X¹ A 343, og se Note dertil. Victor
Eremitas Forord] S. V. I, S. XV f. er en Proces] sml. Evangelietroen, S.
VII f. Joh: Climacus, der kalder] S. V. VII, S. III.

1849

Og desuden en utrolig Mængde smaalig Copisterie, og daarlig Copisterie. F. E. den Beskrivelse af Troen i Begyndelsen, at den Troende gaaer paa Hovedet som ligefrem er af Frygt og Bæven.

I Egenskab af Tænker har Forf. intet Nyt præsteret, sammenlignet med Joh. Climacus, og i Egenskab af Digter har han slet Intet præsteret. Hvortil saa den Bog. I en saa lille Literatur som den danske er en saadan Bog noget nær et Falsum. Forf. burde sømmeligt have indtaget sin Plads som Anmelder af Joh. Climacus, istedetfor at klistre en ny Bygning op, der væsentligen er Plagiat.

[I Blyantsklammer: Det manglede blot, at Forf. havde faaet privat Hjælp af Mag. Kierkegaard.]

Maaskee vil Bogen forøvrigt gjøre Lykke; det er jo seet før, at der ved Siden af den Originale har staaet samtidigen en Copist — og Copisten gjorde Lykke med Det forkludret, Det som i sin sande og væsentlige Skikkelse kostede den Første Livet.

Til 84:

85 benyttet er især: Joh. Climacus. Læren om Paradoxet. Hele
U. D. den afgjørende Vending: ikke at begribe Troen, men at begribe sig i at troe, ikke at begribe Paradoxet, men at begribe, at man ikke kan begribe Paradoxet. Springet.

Det at blive aabenbar og at gjøre aabenbar.

Troens Helt af Frygt og Bæven.

Til 83:

86 Forf. bekæmper Middelmaadigheden — tildeels med laante
U. D. Kræfter: hvilken Middelmaadighed! Just Middelmaadigheden er hans Beliggenhed, naar man kjender nøiere til de literaire Forhold.

I Forhold til Synspunkterne Dialektiken er Conturerne, Structur-Tegningen og Phantasie-Lidenskab Hovedsagen: det lærde Apparat, Detaillen (Gjennemgaaen af hvert Mirakel f. E. og saa videre)

i Begyndelsen] sml. Evangelietroen, S. 30 ff. af Frygt og Bæven] sml. S. V. III, S. 87.

det Sinkende. Det er netop Middelmaadighed: at kluddre dette sammen. Men Forf. har formdl. havt liggende et Apparat, som skulde bruges, og saa tænkt det lod sig gjøre paa den Maade. Det er Middelmaadighed.

Det er Middelmaadighed: i Forhold til visse Ting, hvor det gjælder om absolut at kunne, der ogsaa saadan at ville være en lille Smule med.

Det Hele er Middelmaadighed, selv dette: Talen henvender sig til Publikum, det er Forelæsninger som ere „hørte af en hæderlig Forsamling“ <dediceret til Dronningen <som vel har betalt det Hele.>> og som nu udgives; der er sørget for et Citat af enhver af vore navnkundige Forf. o: s: v:.

Den eneste Fare denne Forf. havde haft, var at tage sit Punkt med Risiko fra Pseudonymerne: denne Fare har han undgaaet ved et privat Forhold til Mag. Kierkegaard. Det er rørende hvad han siger om Johannes d. Døber: han var ikke den Mand, der forstod sig paa at skifte Standpunkter — det gjør Systematikeren R. Nielsen.

Til 86:

1850

Ogsaa dette er jo dog Middelmaadighed: at hugge ind som den absolut Uforfærdede — og saa, saa har den Vedkommende selv den Forestilling, at en Stærkere allerede har vundet Slaget; og saa, saa har den Vedkommende en Forestilling om, at den eneste Fare af nogen Betydning, der kunde være Tale om, var just at udsætte sig dristigt for den Fare, hvad nu Mag. K. vilde tage for en Stilling — og den har han unddraget sig, saa der er en Anden, der holder — paa den Modige.

87
U. D.

Selvstændighed er ikke: ogsaa at ville være Det, om hvilket det gjælder absolut at kunne, fordi Naturbetingelse, Genialitet o: s: v: fordres; nei, Selvstændighed er saa (istedetfor at fuske paa ogsaa at ville være) ubetinget, ubetinget glad at ville beundre.

[hørte af . . . Forsamling] se Evangelietroen, S. VI f. siger om Johannes d. Døber] Evangelietroen. S. 198.

1849

Til 83:

88

Offentlig Retssag.

U. D.

Joh. Climacus paa egne og nogle

Hr. Lic. Theol.

andre Pseudonymers Vegne contra R. Nielsen Professor
i Philosophie R a D.

Som bekjendt er det det allerfarligste Art Bedrag, naar Tyvene hitte paa at udgive sig for Politie. Saaledes ogsaa naar Den, der bekjæmper Middelmaadighed, Middelvei, Halvhed o: s: v: selv er af samme Bonitet kun i et nyt Mønster saa nyt, at ordl. de Fleste ikke kunne have nogen Forestilling om dette nye Falsum.

1) Man bekæmper denne Jadsken fra det Ene i det andet, som Middelmaadighed og Halvhed er stærk i — men hvo er da denne Talende? Prof. R. Nielsen. Forhen Systematiker — da Systemet gjorde Lykke — Forfatter af <systematiske> Subscriptionsplaner, som endnu ikke ere indfrie — og som nu udendviæresættes sig ind i dette og lader som Ingenting. Havde der været Charakter, havde han først og fremmest paa en Pagina efter Titelbladet sat en officiel Erklæring. Men hvilken Middelmaadighed — saadan at skulke sig til den Overgang? Hvilken Middelmaadighed, saa at bekæmpe Middelmaadighed tildeels endog med laante Vaaben hvilken Middelmaadighed.

2) I alle Forhold hvor Accenten absolut falder paa det at kunne, absolut at kunne enten-eller, i alle disse Forhold er ingen Stræben tænkelig, intet „til en vis Grad“. Opgaven for No 1 er at gjøre det; Opgaven for No 2 er en sædelig: at sætte al sin Glæde i at beundre No 1, forsagende at ville fuske; og gjør No 2 det er han væsentlig lige saa stor som No 1. Ellers er det en Usandhed, og kan være en oprørende Usandhed. Thi noget Absolut er sjældent forstaaet af Msk.; naar da Den, der ligger No 1 saa nær, at han i Sandhed kan beundre, naar han forfalsker dette Forhold til selv at ville være det: saa bliver let i denne syndige Verden No 1 „Offeret“ og No 2 o: Løgneren bliver Helten.

Som sagt i Forhold til absolut at kunne er enhver „Stræben“ Middelmaadighed og latterlig Middelmaadighed. Naar en Clown staaer paa Hovedet — og da en Borgermand (en Agent Bærenhd)

⁸⁸Subscriptionsplaner] sml. 89, og se Note dertil. Agent Bærenhd] sml. II A 571, og se Note dertil.

ogsaa vil: da er denne Stræben ikke agtværdig men latterlig; og det hjælper ikke at han siger: jeg indrømmer gjerne, at det ikke er saa godt som No 1. men det er dog en agtværdig Stræben, det er dog til en vis Grad. Naar den nydeligste Pige i hele Byen har faaet sig til Pintse ret en allerkjereste lille Hat, der klæder hende ubeskriveligt, og da Madam Petersen Possementmager Petersens Kone siger: det maa jeg ogsaa have: saa er det latterligt.

Saaledes ogsaa med at ville meddele existentiell Dialektik i Dobbelt-Reflexionens Form — naar man ikke kan absolut. Her kan ikke være Tale om en agtværdig Stræben. At forsøge derpaa er Middelmaadighed.

3) Den Tjeneste at staae paa Post ved „Paradoxet“ for at stramme Tankerne absolut lidenskabeligt: til den Tjeneste fordres en Soldat, der nærmest ligner en Skarpskytte. Lad os blive ved Skarpskytten. I denne Tid bekjendtgjøres oftere, at man behøver Skarpskytter, som behæge at melde sig for den og den Officeer. Sæt der da en Morgenstund kom en „firstolet Holsteensvogn“, med 8 Personer, den ene af dem var en Skarpskytte, de Andre hans Familie; sæt — det kan vi gjerne antage — at Skarpskytten viste sig ved Prøve-Skydningen at være en udmærket Skytte — men han vilde absolut have sin 4stolede Holsteensvogn og sin Familie med: maatte saa ikke Officeren sige: nei, det er en Umulighed, det er Afsindighed; det er urimeligt fordret af enhver Soldat, men især af en Skarpskytte.

Saaledes nu ogsaa naar En, der vil gjøre Tjeneste ved „Paradoxet“ desuagtet spinder sin Stræben paa gl. systematisk Viis ind i allehaande Hensyn.

Prof. N. Bog ere Forelæsninger, som ere holdte „for en agtværdig Forsamling“ Ah, der er altsaa noget nær sikkert en Opinion. <Han dedicerer Bogen til Dronningen> Han henvender sin Tale til Publikum. Han passer nøiagtigt paa at faae et Citat af ethvert Navn i Literaturen — til Anbefaling: kort han synes at stole paa, at „Paradoxet“ af en Anden er saa dygtigt gennemkæmpet,

bekjendtgjøres oftere] se f. Eks. Adresseavisen 1849, Nr. 8 (10. Jan.). 10 (12. Jan.). for Forsamling] sml. 86, S. 93, og se Note dertil. dedicerer osv] sml. 86, S. 93, og se Note dertil.

at man nu uden nogensomhelst Fare kan forfægte det som i sin Tid Systemet.

Hvilken Middelmaadighed.

4) Den hele Bog er, som det synes, lagt an til at skulle være et Enten-Eller.[†] — den er blevet et hverken-eller.

Svinget, som der er gjort og skulde gøres, er: fra Objektivitet til Subjektivitet: det subjektive Problem at blive Chrsten (cfr. afsl. Eft.) og dette var Themaet i hele Skriftet: Svinget fra Systemet. Dernæst at forcere Stillingen: Paradoxet, og at fornagte den saaledes, at ingen Dialektik kunde tage den tilbage. Dernæst, at Accenten uendeligt skulde falde paa: det Existentielle. At Opgaven ikke er: at begribe Troen, men at forstaae sig selv i at troe; ikke at begribe Paradoxet, men at begribe, at man ikke kan begribe det. Troens Sphære som en ganske egen qualitativ Sphære for sig.

Disse Erobringer bleve gjorte i Afsl. Eft. Opgaven var lige saa meget en Tænkens som en Digters og omvendt, fordi den var det Existentiel-Pathetiske. Men hvad der var at betragte som den Overflod der er af det Onde var hele det lærde Apparat, Detaillen hist op og her ned. Det er nu den eneste Forbedring af Prof. N. — forvirrende, og sinkende at sætte Apparat til, medens han som Tænkner Intet Nyt har præsteret, og derimod viist, at han ikke er Digter.

Hvilken Middelmaadighed.

5) I en vis Forstand burde jeg maaskee ikke klage. Thi hele Bogen, og især enkelte Partier af den, er at betragte som en Anmeldelse af mit Skrift: afsluttende Efterskrift.

Hvad fordres til en Anmeldelse? At der nogenlunde nøiagtigt gjengives det anmeldte Skriffs Tanker og Tanke-Bestemmelser. Det gør Prof. R. N. i sin Bog virkelig i Forhold til Afsl. Eft. Det

[†]Anm. Den erindrer ligefrem <i sit Forord> om Forordet af Victor Eremita; og om min Titel paa afsluttende Efterskrift: eksistentielt Indlæg.

---

det Existentielle] sml. 2.97. Digters] sml. 36.121. Den erindrer osv.] sml. 84, og se Note dertil.

Eneste, han ikke gjør, er: han nævner ikke Bogen — han lader som Tankerne ere hans. Et andet Msk. vilde maaskee kalde dette et Plagiat; jeg, en Humorist, kalder det en Slags Anmeldelse. Tankerne ere dog alligevel mine: det veed Prof. N. og jeg — altsaa er det dog en Art Anmeldelse.

Men som Anmeldelse betragtet er det dog en Middelmaadighed, en Halvhed.

Hvad man har for en Uleilighed med disse Pseudonymer! Jeg har nu ikke kunnet styre Joh: Climacus før han fik dette sagt. Ganske Uret har han vistnok ikke; men dog mener jeg, at han er noget ensidig. Den polemiske Stilling, jeg bestandigt har indtaget, har maaskee virkeligt gjort Prof. N. tvivlraadig, hvorvidt han skulde citere ell. ikke, han har maaskee troet, at gjøre rigtigt i, ikke at citere.

Imidlertid turde dog her være en Misforstaaelse. Jeg har bestandigt polemisk afviist enhver taabelig og misforstaaet Anerkjendelse — men jeg har ogsaa ganske consequent i de stærkeste Udtryk paaskønnet enhver sand og værdifuld Anerkjendelse. Jeg har ingen Skyld. Lad mig oplyse hvorledes jeg tænker mig Forholdet. Naar et Msk. gjør et andet Msk. en Velgjerning, og da, i christelig Selvfornegtelse siger til den Anden: jeg beder Dig, ikke at tale derom til Nogen: hvad saa? Ja, dersom den anden er en Utaknemlig, der alligevel ikke ønskede at takke og ære sin Velgjører, saa kan han benytte sig deraf, og sige, det er hans egen Villie. Men mon en i Sandhed Taknemlig vilde gjøre det? Nei, han vilde sige: jeg kan meget godt forstaae det Smukke i at han endog beder mig om at tie, men just derfor, og om han saa ti Gange blev vred paa mig, just derfor føler jeg Trang til at berømme ham, for hvad han har gjort mod mig. Hvad Prof. R. N. som Forf. af foreliggende Bog skylder mine Skrifter, det veed han nok bedst selv. At han kan sige, at jeg jo selv har forlangt, ikke at blive citeret — nemlig af en Misforstaaende, og overhovedet ikke at blive citeret: kan han ogsaa sige: og jeg kan ikke afgjøre om han, for paa nogen Maade at tillyve sig Noget har ladet være

1849

at citere — ell. det er for, — at gjøre mig en Tjeneste. Men er det derfor, hvorfor saa citere mig et Par enkelte Gange, og ikke betræffende det uendelig langt Mere denne hans Bog totalt skylder min Forf.-Virksomhed.

Til 83:

89
U. D.

Prof. R. Nielsen staaer ene!

Et Knæstykke.^[†]

„Systemets“ gehorsamer Diener [*rettet fra*: Øientjener]; den smagfulde Forfatter [*rettet fra*: Forfatteren] af en lovende Subscriptionsplan, der $\leq$ (evig ung) spotter Aarenes Magt, og $\geq$ endnu bestandigt kan kaldes lovende $\leq$ en Subscriptionsplan, der ubegribeligt nok, ikke allerede har oplevet andet Oplag; $\geq$; Opfinderen af den $\leq$ vistnok $\geq$ meest fjerntskuende Udsigt, som nogen-sinde er blevet serveret en Læser paa Omslaget af et lille (bitte) første Hefte „der var første Hefte af første Deel af en Logik, som igjen skulde være første Deel af en altomfatiende Encyclopedie“: Prof. R. N., $\leq$ der ikke uden [*rettet fra*: med saa megen] Larm og Ophævelse som mulig < i sin Tid > trolovedes med Systemet, en Forbindelse for hvilken der mere end tre Gange paa det Høitideligste blev lyst fra Prædikestolen, Prof. N. $\geq$ der altsaa efter msklig Sandsynlighed var saa dybt som muligt indgaaet med Systemet og for evigt, han har nu — mærkværdige Forskjel og Modsætning! — i al Stilhed opgivet Systemet med Alt hvad som dertil hører, og træder nu frem indtagende den absolute Isolation i Kamp for Paradoxets qualitative Spændstighed. Og da denne Kamp naturligviis ikke kan kæmpes uden af En, der absolut og ubetinget staaer ene, saa staaer Prof. N. $\leq$ kæm-

^[†]Anm. Denne Artikel er foranlediget ved Hr. Professorens nyeste Skrift: Evangelietroen og den moderne Bevidsthed.

⁸⁹ en lovende Subscriptionsplan] sml. II A 546, og se Note dertil. III B 192, S. 230 f. V B 47, 7. paa Omslaget af osv.] $\geq$: paa 2. Side af Titelbladet til: R. Nielsen, Den speculative Logik i dens Grundtræk. 1. Hæfte (Kbh. 1849. — 2.-4. H. udkom 1842-44). Professorens nyeste Skrift osv.] se til 84.

pende $\geq$ absolut og ubetinget ene $\leq$ Prof. N., $\rangle$ der engang, hvad enten nu Systemet i ham fandt en Støtte ell. ikke, fik Understøttelse af Systemets fond ad usus publicos, Opinionen [*rettet fra*: støttede sig ved Systemet], og senere, som politisk Skribent, fik $\langle$ contra opinionem $\rangle$ Understøttelse af Regjeringens Particulair-Casse. $\geq$

Prof. Nielsen staaer ene! Lader os et Øieblik dvæle ved denne Tanke. Der er noget Opløftende i at see en Mand staae ene, end mere naar han staaer ene i Kamp mod Alt og mod Alle, og allermeest naar det er en Mand, der har været saa forvænt med at have Understøttelse. En Mand, der saaledes staaer ene, har brudt og bryder med alle Hensyn og alle Magter, at staae ene, at ville staae ene, det er hans Løsen. At det er en farefuld Stilling det veed han, at han maaskee ogsaa kunde falde for Overmagten, det veed han: men ene vil han staae, hvad enten han nu skal seire ell. han skal ligge under [*rettet fra*: falde]. Ingen Ven vil han have, ingen Tilhænger, ingen Understøttende, ingen Hjælper, $\leq$ ingen Understøttelse af det Offentlige, ingen af det Private, ingen af Opinionen, ingen af Chatollet $\geq$ nei ene vil han staae, ene. Det er et opløftende Syn. En, der saaledes staaer ene, ham behøver Kunsten ikke at fremstille i overnaturlig Størrelse, thi saaledes at staae ene er den overnaturlige Størrelse. — Og saaledes staaer Prof. N. ene.

Prof. N. staaer ene! Det vil da sige, fraregnet en lille Ubetydelighed: Pseudonymerne og Mag. Kierkegaard. Men at han benytter dem, at der i Skrifter $\leq$ (Evangelietroen og den moderne Bevidsthed) $\geq$ ikke findes een eneste væsentlig Tanke, uden at den enten skyldes Pseudonymerne ell. Mag. K., at Stilen indtil Latterlighed næsten er Copisterie, at Udtrykkene endog mange Gange ere laante: det har han $\leq$ saa godt som $\geq$ ganske fortiet — naturligviis for at kunne staae ene, og for saaledes staaende ene, ret med den indre Sandheds Bemyndigelse og Eftertryk at kunne, som han dømmende gjør det, bekæmpe Middelmaadigheden og Halvheden og Hensyns-Theologerne, og den hele halv-videnskabelige Jadsken af det Ene og i det Andet.

1849

Saaledes staaer Prof. Nielsen ene. Det er, ja det er kun et Knæstykke. Naar man tegner en Eenøiet af fra den Side hvor han har Øiet, saa kan Ingen falde paa Andet end at den Mand har to Øine, og naar man indtil Knæerne dækker, dækker det Understøttende, saa seer det ogsaa ud som stod Prof. Nielsen ene. Den Kamp som Pseudonymerne og Mag. K. har gennemkæmpet for „Paradoxet“ mod Systemet, en Kamp, hvortil der ganske rigtigt fordres en ene staaende, en Kamp, i hvilken Hr. Prof. N. jo i sin Tid meget passende kunde have taget partes for Systemet — denne Kamp synes Hr. Prof. at være blevet saa forelsket i, at han har besluttet at lege den efter. ξ maaskee i den Tanke, at Pseudonymerne og Mag. K. i det Hele taget have kæmpet Sagen saa seierrigt igiennem, at man uden Fare tør vove sig i den Kamp — naar man da blot undgaaer en Kamp med Pseudonymerne og Mag. K. $\geq$ Hans Kæmpen er derfor et Blendværk, thi væsentligen er Faren forbi, hvorimod „Systemet“ just stod paa sit Høieste, da Pseudonymerne begyndte; hans Staaen-ene er et Bedrag, thi han staaer ene som En, hvem en Anden holder paa; hans Fortjeneste af Sagen, for hvilken han kæmper er ingen, thi ξ det Ny han sætter til, er galt, $\geq$ ved at gaae for meget i Detail ξ ved at gaae i det <concrete> Enkelte, ved at stille Troens Tanke — ligeoverfor Tvivlens, altsaa, ved dog at indlade sig paa ell. med Tvivlen $\geq$ taber han snarere igjen Paradoxets Position end han yderligere hævder det.

Prof. Nielsen staaer ene! Nu ja, om det ogsaa ikke saa ganske har sin Rigtighed med, at han staaer ene, saa er der derimod noget Andet, der vel noget nær staaer ene: et Plagiat af den Art. Ja, i Sandhed et saadant Plagiat er, idetmindste i dansk Literatur, ene staaende. Hvilken Middelmaadighed — og det er jo især Middelmaadigheden, Middelveis-Theologien, og Theologerne, hvilke den enestaaende Prof. N. som [rettet fra: som en rasende Roland] den Enestaaende, $\circ$: som den Overlegne, bekæmper — hvilken Middelmaadighed at ville copiere det at staae ene ved saa godt som ganske at fortie, hvorfra man har Det, ved Hjælp af hvilket man gjør saadan Plads i Literaturen.

1850

Om Prof. Nielsen et muligt Fremtidigt
betræffende.

90
U. D.

skrevet noget over
medio Mai. 50.

Til 90:

Om Prof. Nielsen, et muligt Fremtidigt
betræffende.

91
U. D.

Da N. nu vel selv har indseet, at hiint qualificerede Bedrag, der var hans første Begyndelse, baade var et Misgreb og maatte mislykkes, at atter her som altid det Eenfoldige dog havde været det Klogeste: saa er det ikke utænkeligt, at han kunde faae i Sinde at kaste sig til den modsatte Yderlighed, og fortælle at jeg har draget ham til mig, som var dette Alts Forklaring.[§]

I saa Fald bliver først at forelægge ham nogle Spørgsmaal: 1) om han ikke søgte mig 2) om jeg ikke har været aldeles uvidende om hans Productivitet, indtil den blev publici juris 3) om jeg ikke har misbilliget den, 4) om jeg ikke ogsaa har misbilliget Angrebet paa Martensen.

Fremdeles vilde jeg saa tilføie. Maaskee kunde Nogen mene at jeg kunde have oplyst Noget om, at jeg saaledes privat søgte at sætte N. i min Sag. Dertil maatte jeg svare, at Sligt syntes mig først lod sig gjøre, naar jeg havde seet hans første Præstation. Og da saa den kom, forandrede Sagen mærkeligt for mig. Skulde jeg tale om Prof. N. maatte jeg sigte ham for et meget qualificeret Bedrag imod mig. Dette syntes mig for haardt; jeg meente, at det dog maaskee ogsaa kunde ligge i at min Maalestok var for stor, tillige meente jeg, at jeg dog burde see Tiden lidt an.

Til 91:

[§] Det første Bedrag var i Retning af usand Selvstændighed; det andet Bedrag vilde blive i Retning af at have havt et umiddelbart Discipel- Forhold til mig, som havde jeg umiddelbart sagt ham, hvad han skulde gjøre.

92
U. D.

---

⁹¹ §] se 92. Martensen] sml. 68. 95. ⁹² §] se 91.

1850

93
U. D.Angaaende Hr. Prof. Nielsens Forhold til
min Forfatter-Virksomhed.1

Vistnok vil det forekomme de Fleste en overdreven Samvittighedsfuldhed, at meddele en Oplysning som denne. Imidlertid vil jeg dog forskyldte at meddele den.

Gjennem de sidste to Aar har jeg forsøgt [*rettet fra*: stræbt], ved privat Samtale, at sætte Hr. Prof. N. ind i min Sag. Hvad derimod hans Productivitet i den forløbne Tid angaaer, da har jeg, 10 hvad han vil kunne bevidne, holdt mig uvidende om den, indtil den enkelte Bog ved Trykken var publici juris. Jeg har da læst den igjennem, sagt min Mening om den, og jeg har, hvad Hr. Professoren ogsaa vil kunne bevidne, væsentligen haft meget at indvende mod den hele Productivitet, dog at min Indvending 15 vistnok er fra et ganske andet Synspunkt end de Indvendinger, der ellers gjøres mod denne Productivitet.

Men at jeg besluttede mig til i privat Samtale udførligere at meddele mig om min Sag, dermed har det følgende Sammenhæng. Det var i Sommeren 1848. Jeg var væsentligen færdig med hvad 20 jeg indtilvidere har forstaaet som min Opgave. Da blev jeg, tildeels ogsaa ved nogen legemlig Svaghed, stærkere end sædvanligt mindet af Tanken om Døden, saa stærkt, at jeg forstod det som min Pligt, idetmindste at gjøre et Forsøg paa ved privat Samtale at sætte en Anden ind i Sagen. Jeg valgte Prof. N., der selv 25 noget iforveien havde søgt Tilnærmelse.

2

Fra Ideens Synspunkt, ogsaa ethisk, har jeg, som antydte, mangen Indsigelse at gjøre imod den Vending, Sagen har faaet ved Prof. N.s Opræden. Men til paa Prent at gjøre Indvendingen synes 30 mig ikke nu Øieblikket at være, blandt Andet ogsaa fordi Indsigelsen vilde være indenfor en saadan Relativitet, at den, sandt, kun vilde forstaaes af meget Faae, hvorimod den, gesvindt, let kunde benyttes til at forvirre endnu Flere.

---

⁹³Jeg valgte Prof. N.] sml. IX A 229-231.

Een Fortjeneste har Prof. N. udisputeerligt: at have draget Op-
mærksomhed hen paa en Sag, hvilken enkelte Andre hersteds
paa den høfligste Maade af Verden (ved at gjøre mig til saadan et
curieust eiendommeligt og sær merkwürdigt Genie o: D:) have
forsøgt saadan at praktisere udenfor, langt, langt bort, hen i Sær- 5
hedernes og de ausserdienstliche Merkwürdigheders fjerne Egne,
eller at forvandle til en Overdrivelse, man lader drive over.

Maaskee vilde Nogen vente, at naar Dette er saaledes, at jeg
saa i langt stærkere Udtryk maatte takke Hr. Prof. N. Dette kan
jeg godt forstaae; men jeg forstaaer tillige, at en Saadan ikke har, 10
hvad jeg har, min Forestilling om den Sags Rigtighed, hvilken
jeg har havt den Ære at tjene, dens Seierrighed, endnu mindre
min Forstand paa, at Hemmeligheden ved Sagen er: den kommer
igjen; at jo mere man gjør Forsøg paa at lade den drive over —
hvad jeg selv, i Ideens Interesse, underfundigt stundom har un- 15
derstøttet — desto alvorligere og seierrigere kommer den blot
igjen, om ikke ved mig saa ved en Anden. Thi min Opgave har
det vel væsentligen været, at sætte den ind, om muligt at und-
drage den Opmærksomheden indtil — den stod der, ligesom en
Hærfører skjuler omhyggeligt, at det ene Troppekorps efter det 20
andet afsendes — indtil Armeen staaer der, dog at min Opgave
vel ikke var at levere Slag, det var en Stilling der skulde tages
— uindtageligt. Men Dette er formodentlig atter Prof. Nielsen
næst mig Den eller dog en af dem, der bedst forstaaer.

S. K. 25

I Sommeren 1850.

Kladde til 93:

94

U. D.

³] Tilføjeelse med Blyant

1

⁷ Gjennem . . . ⁸ ved] *rettet fra*: Jeg har gjennem de sidste to 2
Aar gjort mit Bedste for, i

1850

- 3   ²⁶2] *Tilføjelse med Blyant, og derunder med Blyant overkradset, som oprindelig Overskrift:*

Et Ord angaaende Prof. N.s Forhold
til min Pseudonym Joh. Cl.

- 4   ²⁷Fra ... ²⁸Indsigelse] *rettet fra*: Vistnok kunde jeg fra Ideens Synspunkt have mangan Indvending
- 5   S. 103^{1ff.} at have osv.] *hertil i Marginen, indklammet med Blyant og derpaa overstreget med lodrette Blækstreger*: efter først med en Flid, Interesse og Iver, der hører til Sjeldenheder, at have sat sig ind i Skrifterne, ||derpaa||
- 6   S. 103²⁰Hærfører] *rettet fra*: General

95
U. D.

Om Prof. N.s Optræden.

Der synes mig at være en usand Vigtighed, som har skadet Sagen istedetfor at gavne.

Sagen er ganske simpel. Prof. N. har studeret Pseudonymerne og mine Skrifter — han kan dem næsten uden ad.

Nu forekommer det ham, at den i disse Skrifter indeholdte Betragtning ingenlunde tilstrækkelig har fundet Indgang. Han vil virke derfor.

Vel. Men hvad gør saa han? Han tilegner sig væsentligen selv Tanke-Indholdet, Udtrykkene, Alt (der er næsten ikke det mindste Ny i hans Fremstilling) og engang imellem citerer han et enkelt Sted af Skrifterne. Gjør han længere Citater, deler han bestandigt saaledes, at saa derpaa følger, hvad han kalder hans Eget, hvilket saa igjen, forunderligt nok er ordret Citat.[†]

[†]Saaledes Hovedsætningen i hans undersøgende Anmeldelse, saaledes hans Definition af Troen i de 12 Forelæsninger p. 124, en Definition der introduceres med disse Ord: at jeg her paa min Viis skal give en kort Forklaring siging jeg.

---

⁹⁵undersøgende Anmeldelse] se til X²A 266, S. 196.   12 Forelæsninger] se til X⁸A 2.

Mon Nogen vilde falde paa, paa den Maade at foredrage Hegels Philosophie f. E.

Derved har han skadet Sagen. Istedetfor det Lige fremme: at vedgaae at det Hele tilhører en Anden, og at han blot vil udbrede det — foranlediges Læseren til i eet væk at blive utaalmodig, ved at mindes om, at Det og Det Det og Det o: s: v: er Citat, og dog ikke citeret. Istedetfor at faae Læseren til at give sig hen i Ideerne, bliver han tilbøieligere til at anklage Prof. N. for Plagiat. Denne Tvedydighed forstyrrer.

Sæt endeligen, for at tage igjen hiint Exempel med at foredrage Hegels Philosophie — sæt det var En, der i længere Tid havde nydt Hegels personlige Omgang, og derved faaet mangfoldige yderligere Bidrag og Meddelelser — mon saa Nogen vilde aldeles fortie dette Forhold, og i eget Navn wirtschafte med dette.

Maaskee er den Sag, hvilken jeg har den Ære at tjene, uredeligt blevet behandlet af Adskillige ved ikke at ville lade den vederfares Ret, men, om muligt ignorere den: men Prof., der ethisk træder op mod denne Uredelighed — forskylder næsten en større.

Det eneste der tilhører Prof. N. er Angrebet paa Martensen (det vil sige at anbringe dette Navn) og saa et Forsøg paa at svinge forkeert ind i ny Theorie, istedetfor ind i Praxis.

Om Prof. Nielsen (de 12 Forelæsninger og i det Hele).

96
U. D.

1) At der skal svinges af fra Theorien — det docerer han igjen, men han svinger ikke af; der er ingen μεταβασις εις αλλο γενοσ, hos ham hedder det: derpaa maa der svinges af.

Det havde Pseudonymen Alt gjort rigtigt, netop derfor har han maattet holde ud at staae Tiden saa fremmed.

Istedetfor nu dog idetmindste at gjøre opmærksom paa, at Pseudonymen har gjort det — docerer N. Og saaledes gaar Sagen 50 pc. tilbage.

Fremdeles mangan Bemærkning som jeg privat har gjort til ham som et Vink, hvorefter der skulde handles, det mynter han strax ud i docerende Stiil, og jeg læser nu med Forbauselse i §§.

1850

Jeg siger til ham, for at han skal rette sig derefter, sving af — saa bliver det en §, hvori der læres: der maa svinges af — men N. svinger ikke af.

2) Bryster han sig meget af, at hans Optræden er „hensynsløs“.

Selvbedrag! Hans Mening er formdl. (og saaledes vil det ogsaa blive forstaaet), at det Hensynsløse er, at angribe Prof. Martensen. — Jo, jeg takker, et Angreb, for hvilket der væsentligen ligger et personligt Pikanterie til Grund, saa N. selv mundtligt til mig har vedgaaet, at han forstod „at det var et Bedrag mod min Sag at gjøre det Angreb paa M.“

Og fra den anden Side. Hans hele Optræden er hildet i eet Hensyn: at vilde gjælde for noget mere end han er, ved væsentligen at fortie, efter hvilken Maalestok han skylder Pseudonymerne og mine Skrifter, samt min Omgang, at have dog saa megen Overskuelse som han har.

3) Jeg frygter for, at hans Ulykke vil blive, at han kommer i Ubehageligheder, som tjente han virkelig en Idee — thi saaledes vil det tage sig ud for Andre; og ikke vil naae at finde den indre Tilfredsstillelse, som er forbundet med i Sandhed at tjene en Idee, fordi han nemlig hell. ikke virkelig gjør det. Der er en Usandhed i hans hele Optræden betræffende hans Forhold til Mit og mig, at han privat til mig taler i et ganske andet Sprog, men officielt ikke har Mod til at tale ud som han i sit Indre dømmer om min Sags Betydning.

Jeg finder mig deri; han vil nok spinde sig selv saadan ind, at han enten vil blive frygteligt straffet ved at gaae og tære paa sin Usandhed, ell. at det virkelig kommer til Ideens Gjennembrud.

(1850-52)

97
U. D.

Angaaende Prof. N. Forhold til min
Forfatter-Virksomhed.

Complimenter er jeg ingen Ven af, dog blot den Bemærkning: det er altid sjældnere, at en allerede ældre Mand, i Embedsstilling og Carriere, har Lyst til at sætte sig ind i noget Nyt især af en

Martensen] sml. 95. 97.

Samtidig som Ingenting er, og endnu sjeldnere, naar man saa ovenikjøbet paadrager sig Ubehageligheder, som Prof. N. har gjort det ved at gjøre det kjendeligt, at have sat sig ind i mit Forfatterskab.

Til Sagen. Vedkjendende mig de liberaleste Anskuelse i Retning af Lighed mellem Msk. og Msk. (thi jeg holder mig til Chrstd. til dette Du skal elske Næsten, hvad jeg i Skrift stærkt, hvad ogsaa mit Liv idetmindste kjendeligere har udtrykt) kæmper jeg mod det Begreb „Publikum“ mod det „Numeriske“ eller mod den Brug man har gjort af dette Begreb, der har demoraliseret Mskheden, forvirret Begreberne, endevendt Staterne, afskaffet Chrstd. $\leq$ Dernæst har jeg kæmpet for, at gjøre det kjendeligt, at Chrstd. ikke er det Objektive, et Hvad, en Doctrin, men en Existeren og Existents-Meddelelse, et Hvorledes, at Chrstd. er: hvorledes det Christelige betjenes. Og for at gjøre dette dog nogenlunde kjendeligt, har jeg sat en Forfatter-Existents ind og holdt den Aar efter Aar, en Forfatter-Existents, der har været frigjort fra ethvert endeligt Hensyn til jordisk Fordeel, tjenende et I og for sig værende. Dette Existentielle er just det Christeligere ved mig. $\geq$ [*Med Blyant: NB*] *Indklammet med Blyant*: Ethisk er det „Numeriske“ det Onde, og selvfølgelig har enhver Officiant, jeg forstaaer her ved enhver Embedsmand i Stat eller Statskirken Tjeneste $\leq$ (dog taler jeg bestandigt nærmest kun om Kirken og Chrstd., hvad der beskæftiger mig, og forstaaer altsaa ved „Officianterne“ Præsterne, Lærerne i Religion, |der have at foredrage, at al Regjering er fra Gud og ikke fra Gaden og fra Publikum det Numeriske|) $\geq$ af al Magt at kæmpe herimod, at udsætte sig her, thi her er Faren — ak, og just her vil Ingen, Ingen udsætte sig. Det har jeg gjort, og har derved væsentligen kæmpet for Regjering, og tjent Lærerne [*rettet fra*: de Regjerende]. Men idet jeg saaledes har kæmpet følger det næsten af sig selv, at der ved hele min Taktik mangel

I Marginen: <med Blyant: NB> Det Indklammede bliver en Anmærkning

---

Numeriske] sml. 40.212. afskaffet Chrstd.] sml. 232.X⁴ B 107 og Sammenvisninger. Existeren] sml. 88.111.

(1850-52)

Gang er faldet en underlig Belysning over Dhrr. Officianter, thi just ved min Stræben blev det kjendeligt, hvad de burde gjøre, og hvad de forsømte; stundom (dette er ikke til at undgaae) saae det næsten ud som slog jeg i Retning af dem. Dette er dog ikke saa, det var kun Øienforblendelse thi (og dette har jeg saa bestemt atter og atter gjort tydeligt) det jeg væsentligen bekæmper er just al Chrstds [rettet fra: Regjerings] Arvefjende: det Numeriske, saa har Officianter følt sig rammede, da maa det være, fordi de ogsaa have fusket i at ville virke ved det Numeriske. Dette paa den ene Side. Paa den anden Side tilstaaer jeg, at det Bestaaendes Officianter vistnok burde have været mere skjønssomme mod mig end de have været. Men Sligt gjør for mig ingen væsentlig Forandring mit Bestik staaer uforandret. ≤Thi jeg forsvarer det Bestaaende — ja, om saa det Bestaaende tog mig det meget ilde op [rettet fra: blev rasende over at skulde forsvares paa den Maade] og altsaa vilde gjøre [rettet fra: gjorde] mig til Angrebet: gjør Intet til Sagen, jeg forsvarer det Bestaaende.≥]

Da [rettet fra: Nu] kommer Prof. N. og gaaer ind paa Mit. ≤Hvad maatte han nu gjøre hvis han skulde følge mit Bestik? Han maatte enten existentielt vove længere ud end jeg i uegennyttigt at tjene Sag (thi det Christelige er ikke det Objektive, men det existentielle Hvorledes) eller han maatte nøies med at lede Opmærksomhed hen paa mit existentielle Hvorledes. Men ingen af Delene gjør han. Derimod tager han (der da paa den anden Maade har sikkert sig jordisk Fordeel lige saa vel som M. og Andre og altsaa existentielt er eensartet) han tager nogle Sætninger af en Pseudonym gjør dem til Doctrin og ≥ ||Hvad gjør han ≤derpaa≥? Han|| angriber Prof. Martensen. Det var efter mine Begreber et Misgreb, havde han at raade for Mit, saa var jeg øieblikkeligt situeret ganske anderledes end jeg hidtil var, jeg var blevet Opposition, istedetfor at jeg er lige det Modsatte. ≤; og jeg var blevet Opfinderen af en ny Doctrin istedetfor istedetfor at jeg existentielt kæmper for Chrstd. som det existentielle Hvorledes.≥ Biskop M. , Prof. Martensen |o: s: v: de| er [rettet fra: ere] i det Bestaaendes

jordisk Fordeel] sml. 4. 105. Martensen] sml. 96. 99. Biskop M.] sml. 60. 100.

Tjeneste — og jeg kæmper med|| for det Bestaaende. Maaskee gjør nogen af det Bestaaendes Officianter [*rettet fra*: gjøre de] mig Uret, og paaskjønner [*rettet fra*: paaskjønne] ikke min i Sandhed uegennyttige <Stræben>, vel desto uegennyttigere bliver den. Muligt, at en Officiant [*rettet fra*: de] ikke rigtigt forsvare det Bestaaende, desto vigtigere, at jeg ikke svækker Nyttens af min Forsvaren, ved officielt at angribe ham [*rettet fra*: dem]. Nei, det Numeriske er det jeg kæmper imod. Ak, men som sagt, her vil Ingen tage Parties — heller ikke Prof. N., min ivrige Læser, han vil derimod angribe Prof. M.||

Dog oprindeligen har dette vel heller ikke været Prof. N. Tanke. Han traadte frem med en stor Bog, det var Begyndelsen. Det var en selvstændig Optræden, mine Skrifter vare næsten ikke omtalte. Det var altsaa væsentligen en selvstændig Optræden. § Nu og fra min Side skete der ingen Indsigelse betræffende, hvorvidt han skyldte mine Skrifter mere eller mindre end hvad han angav. § Nu, og mig kunde det da aldrig falde ind at gjøre noget Anskrig, om hvorvidt Prof. N. ikke væsentligere skyldte mine Skrifter. Men hvad skeer? Omverdenen kaster sig mod Prof. N. og siger: det er jo slet ikke Andet end det Kierkegaardske. Saa kommer Prof. Martensen med sin Dogmatik, i Forordet til hvilken findes en Yttring, hvilken Prof. N. vel maa have Ret i at forstaae myntet paa sig. Og saa — saa tager Prof. N. eet af mine Skrifter og retter Angrebet paa Prof. M.

Fra mit Synspunkt er dette en aldeles forkeert Vending af Sagen. Jeg har da heller ikke med eet eneste Ord antydnet, at jeg paa nogen Maade billigede denne Sagens Vending, jeg har tiet ubetinget, indtil jeg nu taler. Det kunde aldeles ikke falde mig ind at ville formene Prof. N. i hvad han anseer for det Rette; jeg har blot, følende det som min Pligt, <villet> vise, hvorledes jeg forstaaer hans Optræden i Forhold til hvad der er Hovedsagen i min Forf. V.

Til Slutning blot eet Ord. Prof. N. er een af dem, der bedst forstaaer det, han vil vistnok ogsaa være billig nok til at ville for-

Dogmatik; Forordet til osv.] H. Martensen, Den christelige Dogmatik (Kbh. 1849. Ktl. Nr. 653), S. II f. (Forordet dateret „i Juli 1849“). Sml. X²A70, S. 57.

(1850-52)

staae, at jeg, en ganske bestemt Opgave forpligtet, har maattet gjøre dette Skridt. Jeg kunde med Sandhed takke Prof. N., at han voldende sig selv Bryderie, har bidraget til at henlede Opmærksomheden paa mit Forfatterskab, men jeg kan ikke ubetinget gjøre det, fordi han, som sagt, har, efter mine Begreber, bragt det i en forkeert Belysning. Og at dette kunde hænde ham, kan jeg kun altfor let forstaae, ak, thi den resignerede Opgave: uden at være Noget, at kæmpe mod det Numeriske, mangen Gang med Utak paa to Steder, baade af Mængden og af dem, for hvis Skyld man udsætter sig, denne resignerede Opgave maa man paa særlig Maade, i Lidelser, være dannet til at faae Øie for og Mod paa, ellers undgaaer den En, om man end var nok saa begavet.

98
U. D.

Noget angaaende mit Forhold til
Prof. Nielsen.

Til 98:

99
U. D.

Da jeg i sin Tid blev opmærksom paa Prof. Nielsen (der efterat der i mange Aar havde bestaaet et Uvenskab imellem os saa han end ikke vilde hilse mig, en Dag hilste mig, hvorpaa jeg over Veien talte til ham og han kom over til mig) talte jeg oftere med ham paa Spadseretoure. Han udtalte sig da flere Gange i, efter den Maalestok, begeistrede og eleverende Udtryk om [*rettet fra*: om mig og] min Sag, min Forfatter-Virksomhed o: s: v:, at det var mig klart, at han var tilbøilig til at vippe mig op i det Overordentliges høieste Regioner; om dette nu var en øieblikkelig Exaltation, eller det var lidt Smigrerie for at bedaare mig, kunde jeg den Gang ikke afgjøre, men vist er det, at han stadigt gjorde det den Gang, og at han ogsaa senere er vedblevet <privat> at tale saaledes.

Saa sendte jeg da i sin Tid Bud til ham og bad ham komme til mig.⁵ Han kom øieblikkelig. I Betragtning af, at han, som sagt,

---

⁵Anm. For at repetere hvad i Journalerne ofte nok er optegnet: jeg var den Gang paa det Nærmeste ved at være færdig med min

var kun altfor tilbøilig til at vippe mig saa høit, fandt jeg det fornødent, at ikke hele min Sag skulde tages forfængeligt og verdsliggøres, at indskyde en tempererende Mellembestemmelse mig selv betræffende. Jeg sagde til ham og saa høitideligt som muligt: jeg er en Poeniterende. Videre oplyste jeg Intet desangaaende, det vedkom jo ikke ham <jeg dvælede heller ikke videre derved,> men jeg gjentog det flere Gange, just for at forebygge Forfængelig- og Verdsliggjørelse.

Hvad ham angaaer, da har han oftere <, om ikke strax saa længere hen,> tilstaaet mig: at han var kjed af at staae <i> Skyggen for [rettet fra: af] Martensen, der skulde være Alt og han være Ingenting, saa M. endog indtog i Videnskabernes Selskab den Plads der tilkom ham; at han vilde frem, men at han indsaar, at det var umuligt at komme saaledes, at man slap mig forbi; han har tilstaaet mig, at han selv forstod, at det han havde haft at gjøre, var, uden at have noget Forhold til mig, selv at styre ud med den Risiko, at jeg faldt ham i Flanken <og at dette egl. var Faren>, men at han ikke følte Kraft dertil, og derfor søgte personlig Tilnærmelse.

Det varede ikke længe førend jeg fik Anledning til at blive betænkelig ved dette Forhold; hans store Bog aabnede egl. mine Øine for en Mistanke. Han vilde privat og næsten smigrende, sikre sig sit Forhold til mig, <og> at jeg forholdt mig roligt, og offentligt vilde han ignorere endog næsten min Forfatter-Virkosomhed og hvad Forestilling han havde om den.

Productivitet, hvor jeg meente at maatte standse; Tanken om en nærforestaaende Død havde ualmindelig stærkt paanødet sig mig: jeg ansaar det da for min Pligt, at forsøge ved Samtale at sætte et andet Menneske ind i min Tankegang. Men hans <samtidige> Productivitet i den Tid har jeg været aldeles ukjendt med førend den blev publici juris, ligesom han heller ikke har seet een eneste Linie af noget af mine Manuscripter eller har vidst det Mindste derom.

Martensen] sml. 97.100. i Videnskabernes Selskab] sml. X²A 298, og se Note dertil. sætte... i min Tankegang] sml. 93, og se Note dertil.

(1850-52)

Jeg har lidt saare meget med ham; thi han har sandelig Kræfter, og jeg havde taget ham ind i mit Guds-Forhold. Jeg følte mig religiøst forpligtet til at holde ud, i Haab om, at Sandheden maatte blive ham tydeligere og tydeligere. Han volder mig Lidelser og Besvær, men jeg haaber, at Sandheden maatte blive ham tydeligere og tydeligere.

1853

100

U D.

Angaaende Prof. Nielsens Forhold til min
Forfatter-Virksomhed.

Litterair Revisions-Artikel.

d. 1853.

S. K.

I No af dette Blad siger Prof. N. bag ved det Hele ligger de Kierkegaardske Skrifter som Revisionen.

Poscimur, vi opfordres! Saa vilde jeg da, for dog at gjøre Noget, foretage en Revision af Prof. N.s Skrifter eller disse Skrifters Forhold til min Forf. V.

I Aaret udkom Prof. N.s store Bog:

Tænk nu først et Øieblik paa mig og paa Mit. Dersom jeg skulde sige hvori min Ulykke som Forf. har ligget da kan jeg det let, den ligger i, at jeg <har> — ak, næsten som en Døende! — arbeidet meget for anstrengt, meget for hurtigt. Disse store Bøger, denne Masse har man ikke faaet Tid til ordl. at læse, man har bladret i dem og er saa næsten blevet kjed af dem „der er altfor meget.“ Hvis der da var En, som uegennyttigt [ovenover: for min Skyld] vilde komme mig til Hjælp, hvad maatte han saa have at gjøre? Han maatte i Erkjendelsen af, hvori Ulykken laae, forstaae det som sin Opgave, at see, saa at sige, at faae disse Masser huggede i mindre Stykker, at faae Samtiden til at indtage dem i mindre Portioner, o: s: v: og Eet maatte han see var hvad han sidst af Alt maatte gjøre, da <det> vilde være det for mig allerfarligste: ogsaa i store Bøger at ville gjøre det Samme eller noget Lignende, af hvad jeg har gjort.

¹⁰⁰No af dette Blad] o: Fædrelandet 1853, Nr. 12 (15. Jan.). I Aaret udkom] se til X¹ A 497.

Dog maaskee har det ikke været for at komme mig til Hjælp at Prof. N. optraadte — i ethvert Tilfælde han begyndte med den store Bog.

Saa læste jeg denne store Bog. Den gjorde paa mig det Indtryk: Forf. maa næsten have lært mine Skrifter udenad, i den Grad gienkjender jeg Tankens Vending og Sprogets Vendinger og Udtrykket, ja næsten skulde jeg troe, at jeg havde talt meget med den Mand, i den Grad gienkjender jeg Udtrykkene i den store Bog, der dog kun citerer en eneste Linie af Kjerlighedens Gjæringer og forresten blot i en Note nævner „de Kierkegaardske Skrifter.“

Imidlertid, mig kunde det da paa ingen Maade falde ind at gjøre Anskrig, hvor fatalt det end var mig, at i et Øieblik hvor Samtiden maaskee var ifærd med at blive træt af mine store Bøger, at der saa kommer En og vil gjøre det Samme ogsaa i en stor Bog.

Men hvad skeer? Hvad jeg hverken kunde eller vilde gjøre, det paatager Omverdenen sig at gjøre. Fra alle Kanter lyder det om den store Bog: det er jo ikke Andet end det Kierkegaardske.

Saaledes stod Sagen, da udkommer Prof. M. Dogmatik. I Forordet til denne findes en Yttring, som Prof. N. og vel med Føie finder myntet paa sig, atter betræffende mine Skrifter, maaskee ogsaa forholdende sig til et tidligere personligt Mellemværende mellem disse tvende Mænd atter betræffende mine Skrifter, hvorom jeg dog ikke er vidende og hvorom jeg, hvis jeg var det, dog ikke kunde tale paa Prent.

Hvad gjør saa Prof. N.? Han udgiver en ny Bog, en lille Bog. Sammenstilling mellem Prof. M. Dogmatik og min Afs. E. Her citerer han næsten 40 Pagina af Afsl. Eftersk. — saa veed jeg da, at nu har han selv gjort Rede for, hvorfra han har det. Det er sandt, dog er der <en> Forskiel mellem at være Den, der selv oprindeligen begynder saaledes, og at være Den, hvem Omverdenen maaskee tvinger til at gjøre det. Og alligevel er det for den Sags Skyld ikke ganske nøiagtigt gjort. Thi den lille Bog indeholder jo ikke

citerer... af Kjerlighedens Gjæringer] S. 383 f., Noten. i en Note] S. 411. (Sml. dog ogsaa S. 189, Noten). Prof. M.] sml. 99.101. I Forordet til osv.] sml. 97, S. 109, og se Note dertil.

blot de 40 Pagina men ogsaa hvad Prof. N. selv har at sige, og her findes meget som dog igjen er Reminiscent, ja det er saa forunderligt, at stundom endog da naar Prof. N. udtrykkelig bruger den Form „for at tale med mine egne Ord“ og derpaa spatierer det — altsaa saa stærkt som muligt til Forskjel fra Pseudonymen — |saa er det igjen ordret af Pseudonymen, men et andet Sted.

Her vil jeg standse, for Revisionen er dette nok, den senere Bog „tolv Forelæsninger“, forandrer det heller ikke.

Og nu tilbage til den store Bog, eller rettere til sammes Forord. Af dette erfarer vi nemlig hvad Prof. N. egl. vil. Han vil „Middelmaadigheden“ tillivs. I Sandhed priselige Foretagende; og hvad kunde vel være mig ønskeligere, kjerkomnere!

Lad os nu antage — dette er kun Antagelse, det er ikke i fjerneste Maade for at faae noget Saadant insinueret; thi er det saaledes, saa skal jeg nok selv sige det, og sige det eftertrykkeligt for Alvor, men insinueres skal det ikke — lad os antage, at det er, som Prof. N. stiler paa, at det er saa, at der f. E. i Biskop M.s Adfærd mod mig, eller i Prof. M.s er noget Smaaligt er Middelmaadighed: men nu [rettet fra: hvad er saa] Prof. N.s? ||er den ikke Middelmaadighed? Jeg siger jo|| <Det er dog vel ikke Middelmaadighed, det er Enthusiasme? Jeg mener nei, jeg mener, det er Middelmaadighed>, men det er i et nyt Mynster og derfor skuffer det, det er nemlig den Middelmaadighed at ville „ogsaa“, at ville ogsaa gjøre det Samme.|

|Dog| da jeg her er i den fatale Situation ikke at kunne undgaae <at> tale om mig selv, saa tillade man mig at tale billedligt, lidt novellistisk; jeg skal nok faae det gjort kjendeligt hvad der skal sees, medens jeg — og det er der <da> vel Ingen, som kan have Noget mod — ved Billedet gjør det Hele saa ubetydeligt som muligt.

Altsaa, jeg antager, at her i Byen lever en ung Pige, Josephine Walther. Hun er ingen Skjønhed, men det er en kjøn Pige, et yndigt lille Væsen, klædelig og takkelig o: s: v: Hun faaer sig iaar til Sommer en ny Hat, en Sommerhat. Det er hendes egen Opfindelse, den er ikke ganske af samme Snit som de andre unge

Pigers, ikke ganske paa Moden — men hvad der er Hovedsagen — jo ogsaa ved et Hovedtøi — den klæder hende allerkjereste, hvad <hun> i al Uskyldighed — og det tør hun meget godt være — er vidende med sig selv om, og dette bidrager atter til, at den klæder hende allerkjereste. Hvad saa? Hvis nu de andre unge Piger hersteds, eller de der angive hvad der skal være det Almdl. <i Sommer.>, vilde <benytte sig> deraf, at denne Hat ikke er ganske saaledes som det Almdl., til at paastaae, at den ikke er smuk og at den ikke klæder J.: det er smaaligt, det er Middelmaadighed. Dette er den ene Side. Nu den anden Side. Ved Volden boer der en Enkefrue Petersen afdøde Kammerraad P. Hustrue. Ogsaa hun kommer til Kundskab om J.s Hat. Hvad gjør hun? Hun siger: „Da skal jeg min Sandten ogsaa have mig en saadan Sommerhat.“ Er dette Smaalighed, Middelmaadighed? det er jo Enthusiasme. Jeg mener nei, jeg mener, at det er Middelmaadighed, og at det er derfor det ogsaa hævner sig. Thi ikke blot at Frue P. naturligviis seer reent forkeert ud [*rettet fra*: kommer til at see ud som om hun var gal], men hun er virkelig ikke langt fra at tabe Forstanden, fordi hun ikke kan faae det i sit Hoved, at den ikke klæder hende, naar den klæder J. „da det dog er aldeles af samme Sort Tøi, samme Snit ξ og Façon ξ . . . , det er ξ (<ja,> er det ikke hvad jeg siger?) det er ξ til at blive gal over.“ — Skal jeg fortælle videre? thi jeg antager, at herved blev det. Men jeg kan ogsaa gjerne fortælle videre, hvad der endnu kunde være skeet. Det kunde være kommet saavidt, at vor stakkels J. maatte betragte det som en Uret hun kom til at lide, thi sagde hun: „det er dog ogsaa ret uheldigt med denne Frue P., nu er der blevet en Allarm i Byen, og henledet en Opmærksomhed derpaa, saa jeg ikke mere kan, ja jeg formelig tør ikke mere gaae med min Hat — og (her kom en Taare i J.s Øie) den klædte mig ved Gud nydelig. Naa, blæse være med det ξ og lad saa det være godt ξ ! Dog een Straf kunde jeg ønske over Frue P. (her er atter J. kommet til sig selv og <det velsignede Barn> smiler saa fornøiet som nogensinde) <een Straf,> at hun hele Evigheden igjennem skal gaae med den Hat paa, og saa begjærer jeg Eet, at jeg faaer hende at see „Tjener-

inde Frue Petersen“. — Lad mig endnu ikke slippe dette Billede. Det Hele er jo <vistnok> en Bagatel men lad mig dog vise, hvad Frue P. kunde have gjort; naturligviis kan der i et saadant Bagatellerie kun være Tale om en Bagatel hun kunde have gjort, men dog kan det sees, det som jeg ønsker seet. Lad os antage at J. W. kjender Frue P. kommer der i Huset: saa kunde Frue P. have kastet sig over paa J.s Side og forsaavidt Nogen vilde stikle paa J.s Hat, kunde Frue P. være kommet hende til Hjælp. Og dersom da en af de andre unge Piger for at drille havde sagt til Frue P.: Frue P., De skulde virkelig selv see at faae Dem saadan en Hat, siden De er saa entusiastisk for den, saa skulde Frue P. have svaret: aa, pas hun <bare> sig selv Jfr. Næsviis; jeg er en ældre Kone og veed meget godt hvad der anstaaer mig; men det jeg vil det er hvad jeg herved gør, jeg vil slaae i Bordet for Jer allesammen, at det er en smuk Hat, at den klæder J. godt, at hun skal have Lov ufortrædigt at gaae med sin Hat. Og dersom jeg var tilstede ved denne Leilighed, saa vilde jeg <tage mig den Frihed at> sige: det var min Tro en god Tale, $\leq$ som trods manges Prædiken fortjente, at man forlangte den udgivet i Trykken, og da jeg nu engang er kommet i Selskab, hvor jeg ellers aldrig kommer, vil jeg $\geq$ (uden at jeg mener at forskyldte nogen Efterbelse) gjøre det Samme som Frue P., jeg vil $\leq$, hvad jeg herved gør, $\geq$ slaae i Bordet: Ære være Frue P., og Skam for Den som ikke Frue P.s Skaal vil drikke o: s: v: — — See saaledes skulde det være.

Maaskee er jeg forstaaet? . . Godt, det er Hovedsagen.

Forresten kan jeg saa ogsaa gjerne gjøre Sagen lidt betydeligere og alvorligere.

Vi tale jo om det at have ualmindelige Evner. Det er ikke derom jeg vil tale, nei, men i Forhold til det at have ualmdl. Evner er der en Forskiel, paa hvilken jeg længst har, som Psycholog, været opmærksom, om hvilken ogsaa Enhver vil vide nogen Beskeed, naar jeg nævner den. Forskjellen er: at have ualmdl. Evner paa almdl. Vilkaar, og at have dem paa særligt Vilkaar,

Det er om dette Sidste jeg vil tale $\leq$ <dog> atter ikke om de

ualmdl. Evner, men om det særlige Vilkaar. 3. Hedenskabet veed Beskeed desangaaende, derfor heed det: Guderne ere misundelige. Meningen heraf er ikke, at Guderne ere saaledes misundelige at de negte Gaverne, nei, derpaa tænkte Hedningen ikke ved den Tale, nei, Guderne give de store Gaver — — men, men, der er et særligt Vilkaar! Dette Vilkaar forandrer Sagen; det er ikke <just> saa ganske ligefrem med de store Gaver — ak, Guderne ere misundelige! „Halvdelen, o, Halvdelen, det er nok, mere end nok, og jeg skal hele mit Liv love og prise Eder, I gode Guder; men dette Vilkaar, paa hvilket jeg fik det Dobbelte — ak, jeg tør ikke lade Eder 3, I Mægtige, 3 see hvad der foregaaer i mit Indre inderst inde, 3, hvor turde jeg det, 3 men er dog Guderne ikke misundelige!“ Saaledes i Hedenskabet. I Sagnene forekommer det Samme. Der er En, som har ualmdl. Evner, men han er, saa hedder det, underlig. Hvad betyder dette? Det betyder han har dem paa særligt Vilkaar. Saaledes i Sagnene. I Samtidighed fortælles det stundom sagnagtigt om et Msk. han har ualmdl. Evner men han er underlig. Hvad er dette? Det er han har dem paa særligt Vilkaar. Som han fører ingen Anden Buestrængen 3 disse <just disse> Toner aflokke ingen Anden Strengeligen 3 — men der er noget Underligt ved det Hele, man paastaaer <næsten> at kunne høre det med <i hans Spil> 3 eller med i Sangen 3 dette Underlige: hvad er dette? Det er han har sin Virtuositet 3, han har sin Digtergave 3 paa særligt Vilkaar. — Dette veed ethvert Msk. mere eller mindre Beskeed om; Msket mærker <det> instinktagtigt paa sig, saasnart han kommer i Berøring med en Saadan; en Yngling, en ung Pige, der da ere Intet mindre end lagttagere, mærke det <paa> sig selv i en Saadans Nærhed. Der er Øieblik, hvor man kunde fristes til at ønske hans Evner, i samme Øieblik siger man til sig selv: nei, nei, o Vilkaaret!

Men er det nu allerede en Misforstaaelse i Forhold til ualmdl. Evner paa almdl. Vilkaar at ville mene ved Flid og Stræbsomhed at kunne gjøre ogsaa det Samme: i Forhold til ualmdl. Evner paa særligt Vilkaar, er dette tillige en Slags Brøde. O, han svarer vistnok frygtelige Skatter og Afgifter for det Ualmdl. han er <!> 3 kunde

Du vilde ligesom tage det fra ham det Smule han er, de ualmdl. Evner, og lade ham beholde Vilkaaret. Og selv om en Saadan langtfra <ikke> hedensk ruger over den Fortvivlelse, at Guderne ere misundelige, selv om han ret inderligt er forligt med sin Skjebne og med Gud ξ — og med Vilkaaret, $\geq$, fuldt og fast er enig med sig selv, at Gud er god: det særlige Vilkaar det er dog en Smerte, og han driver det vistnok aldrig høiere i Glæde end til Veemod.

Dog det er ikke derom jeg egl. vil tale, endnu mindre gjøres dette for paa en fin Maade at faae insinueret, at jeg skulde have ualmdl. Evner. Nei, desangaaende mener jeg som saa. I Regelen skal et Msk. ikke selv sige Sligt, om det end var nok saa sandt. Der gives særlige Tilfælde, hvor det derimod endog er et saadant Msks Pligt for Gud at sige det om sig selv; men saa skal det siges høirøstet over hele Folket ξ og saa bestemt som muligt $\geq$, insinueres <eller indsmugles> skal det aldrig.

Altsaa om hvad Evne jeg muligen kan have, derom ønsker jeg ingenlunde at tale her. Lad dem <nu> være som de være vil; det derimod jeg vil tale om, og som jeg <endog> anseer det for min Pligt at sige, er: hvad Evne jeg har, jeg har den paa særligt Vilkaar. Der er maaskee Adskillige, som have større Evner, og kunne gjøre noget langt større end jeg; men der er ikke een Eneste, der kan gjøre just det Samme som jeg, nei, ikke en Eneste.

Og her ligger Prof. N.s Feiltagelse. Enten — Eller. Enten har man Eiendommelighed eller man har den ikke. Har man den, saa følger man sin Eiendommelighed. Men i Forhold til en Andens Eiendommelighed kan man kun, hvis man vil forholde sig til den, forholde sig understøttende. Hvad man derimod ikke kan, er: og-saa at ville gjøre det Samme.

Det har varet noget længe inden denne Artikel kom. Deels forekom det mig at Prof. N. havde faaet Spektakel nok, saa kunde jeg ikke beslutte mig til, i et saadant Øieblik at yttre mig, naar jeg ikke kunde erklære mig for ham; deels har jeg maaskee ogsaa været foranlediget til <at> vente <og forsaa vidt til at holde hen>.

om der ikke skulde komme Noget, efter mine Begreber, Sandere ud af Prof. N.s Deeltagelse for Mit.

Forresten har den saaledes forløbne Tid været noget piinagtig for mig, blandt Andet ogsaa fordi det let kunde faae Udseende som var jeg den Utaknemlige, thi medens alle Andre gjorde mig Uret, var Prof. N. den Mand, som paatalte min Ret — og saa lod jeg ham i Stikken — — jeg har forstaaet det anderledes, at just Prof. N. har gjort Uret mod mig. Det kan dog nok <heller> ikke have været saa (om end Omverdenen tvang ham noget hen i den Retning) at det var for at understøtte mig, at han optraadte, det var dog nok snarere for dækket af mig at fuldkomme hiint Kunststykke: ogsaa at gjøre det Samme, eller noget Lignende, saa han maaskee ikke havde haft Noget mod, om Samtiden, i Be-
tragtnings af at jeg engang ved en underlig Misforstaaelse var kommet paa Kant med den <var ilde lidt>, havde accepteret hans og ladet mig drive af <eller vraget mig>, og Omsætningen var blevet, at Prof. N. havde taget mine Skrifter og skrevet dem af, og derpaa havde Samtiden optaget det som Nielsensk, <hvad der ikke vilde behage den som Kierkegaardsk.> Dette skete dog ikke.

Ei heller var det vel for min Sags Skyld at Prof. N. angreb Prof. M. I ethvert Tilfælde var det mig ikke med. Deels frembragtes atter her let det Skin, som var det maaskee mig, der lod Prof. N. rage Kastanierne af Ilden, som var det <at> angribe Prof. M. det jeg oprindeligen skulde have gjort, men hvortil jeg maaskee ikke havde haft Mod; deels bortleledes ved denne Flankefægtning Opmærksomheden fra hvad der hovedsagligen beskæftiger mig; og endeligen naar det skulde gøres, skulde det gøres langt eftertrykkeligere.

Maaskee kommer nu <som man siger og som Prof. M. engang sagde til mig> Touren til mig, at Prof. N. skal til at have fat i mig. <hvilket han dog maaskee ikke skulde gjøre, thi <jeg> kan med Sandhed sige, som der staaer i Evangeliet „Ven, jeg gjør Dig ikke Uret“, og tilføie, som der staaer i Epistelen hvad jeg siger

1853

„er ikke af Vildfarelse, ikke heller af ureen Hensigt, ei heller med Sviig.“ Heller ikke kan jeg, end ikke i dette Øieblik, opgive Haabet om, at disse lykkeligere Evner, disse dygtige Studier, denne Arbeidskraft og Vedhængen ved Arbeidet, denne senere erhvervede Mæthed i Forhold til hvad almindeligviis eftertragtes, dog engang maatte virkelig komme min Sag tilgode. Men nu var Øieblikket kommet, da jeg engang maatte offentligere gjøre det kjendeligt, hvad jeg privat ofte nok <og ganske anderledes udførligt> har sagt Prof. N., at min Taushed ingenlunde betydede, at jeg samtykkede i den Vending, han havde givet Sagen.

Dog skulde det skee, at nu, som sagt, Touren kom til mig, blot det da ikke bliver anonymt; det vilde være beklageligt. Jeg seer¹⁰¹ Blot det saa dog ikke bliver anonymt. |Jeg seer|, at man nu ligefrem nævner Prof. N. som Forf. af en nylig udkommen anonym Bog, betræffende hvilken en ligeledes anonym Artikel i Flyveposten oplyste, at det var en ny Retning i Chrstd. Herre Gud, er det kommet saavidt i Chrstd., at det ansees for et Fremskridt i Chrstd.! Her kan jeg ikke — ja om saa Prof. N. <kun> aandede Hengivenhed for mig — her kan jeg ikke tie, her kan jeg ikke gaae med, jeg maa nu tale, her maa jeg bryde af, hvad jeg gjør ved denne Artikel.

|Jeg er mig bevidst at have stræbt at gjøre Ret saa godt som muligt. Mit Forhold til Biskop M. har i længere Tid været mig tvivlsomt, saa besluttede jeg mig — det har jeg nu |

101
U. D.

Angaaende Prof. R. Nielsens Forhold
til min Forfatter-V.

Revisions-Artikel.

I dette Blad No   siger Prof. N. bag ved det Hele ligger de
K. Skrifter som den ventende Revision.

en . . . anonym Bog] 5: Et Levnedsløb i Underverdenen. Udg. af Walther Paying [5: Rasmus Nielsen] (Kbh. 1853). — Avert. som udk. Adresseavisen 1853, Nr. 36 (12. Febr.). i Flyveposten] 1853, Nr. 67 (21. Marts). ¹⁰¹Sml. 100.

Poscimur, vi opfordres! Saa vil jeg da, for dog at gjøre Noget, foretage en Revision af Prof. Ns senere Skrifter ell. hans Forhold til min F. V.

Livs-Tanken, Nerven i Mit og min hele Virken er: Chrstdom kan ikke doceres, Chrstd. er Karakterbetjeningen, at man i at sige og forkynde det Christelige er — nu kommer det Christelige — villig til at give Afkald paa Fordeel og Profit, er uegennyttig, villig til at lide. Dersom Min Stræben har noget Værd er den ene alene at bestemme og vurdere i Retning heraf, om jeg: ikke har forkyndt det Christelige saaledes, at jeg fik Profit og Fordeel (det er netop det Uchristelige og i ethvert Fald Nerven i Mit er just at forhindre dette, at standse) men saaledes, at jeg ingen Fordeel har haft deraf, ja mindre end have Fordeel har bragt Offere derfor og lidt derfor.

Dette tør jeg nu med Sandhed sige om mig selv i den Række Aar jeg har været Forf., Enhver vil vist ogsaa være villig til at indrømme mig det, og paa den anden Side jeg kunde naturligviis hverken ønske eller ville være vidtløftig i denne Henseende, da det jo just hører med til Uegennyttighed, ikke at hendrage Opmærksomheden paa Offeret man bringer. Jeg gjør det jo ellers heller ikke, og her gjør jeg det kun fordi jeg maa gjøre det, hvis jeg skal revidere Prof. N. Forhold til min F. V.

Naar dette altsaa er Nerven i Mit — og nu en Ny vil træde til, hvis han da virkelig skal forholde sig sandt til Mit, saa maa han gjøre et af 3. 1) Han maa være villig til at bringe endnu større Offere end jeg har bragt. I saa Fald staaer han høiere end jeg — thi, om man vil sige, at jeg først har rettet Opmærksomhed hen paa at det Christelige er: Charakter-betjeningen, gjør Intet til Sagen, thi er det Christelige Charakter-Betjeningen, og han er større Charakter, saa staaer han ogsaa over mig. 2) Han kan være villig til at bringe Offere efter en lignende Maalestok som jeg, saa staae vi lige. 3) Han kan sige: det er ikke min Leilighed at bringe Offere, men da jeg seer, hvor ubilligt man benytter sig af Mag. Ks Uegennyttighed, saa vil jeg anvende nogen Tid og Flid

1853

paa at vise, at Mag. K. dog virkelig har Ret i at fremhæve Charakter-Betjeningen og derfor ogsaa er — i Charakter deraf, ikke docerer Dette om Charakterbetjeningen. I saa Fald forholder han sig dog endnu sandt til Nerven i mit.

Førend jeg gaaer videre blot Eet. Jeg havde holdt ud en Deel Aar, jeg var allerede ifærd med at trænge Noget igjennem, Omvæltningen i 48 gjorde betydeligt til at det jeg har villet blev kjendeligere — nu var Øieblikket da det, om jeg saa tør sige, lod sig plukke af og <—> docere af En, der da gav Charakter-Betjeningen en god Dag — Herre min Gud, men det er jo just Nerven i mit, at det ikke maa doceres, men skal betjenes i Charakter, hvorved man gaaer Glip af Profitten, medens kun at docere det bringer Profitten.

Altsaa Prof. N., saa at sige, melder sig i 48. Han vil nu ind paa Mit. Godt. Min Sag maatte vel svare ham: De forstaaer vel, at det betyder, at De nu er villig til at bringe Offere. Imidlertid afkræver den ham ingen Løfte eller Sligt, han er jo fri — og det synes at Prof. N. i en Side-Replik har sagt til sig selv: nei, saa min Sjæl og Salighed om jeg er betænkt paa at bringe Offere, jeg haaber tværtimod at gjøre Lykke ved nu at docere det Kierkegaardske, thi det er vel nu ifærd med at trænge igjennem, saa tager jeg det, fortier endog K., og docerer det.

Dette er Betydningen af hans store Bog, hvormed han begyndte, hvormed han gjorde det Værste han kunde gjøre (thi nu en stor Bog igjen var mig det Farligste udføres) og i Forord til hvilken han forkynnder, at det han vil bekæmpe er Middelmådigheden — thi dette Nielsenske det var det Sjeldne, det Ædle, det Uegennyttige, det Høie.

Nu jeg kunde jo ikke reclamere. (udføres).

Men Omverdenen standser over: det er jo slet ikke Andet end det Kierkegaardske.

Ham vederfares virkelig hvad han havde fortjent.

Saa vilde han være den redelige Mand og vælte sig ind paa Prof. M. — igjen for dog at have nogen Profit af at være kom-

met ud, og lidt Hævn fordi der var raabt efter ham: stop Tyven.

Mig har denne Tid været piinlig — at see det saadan lige under sine Øine dette Afskyelige. At Prof. N. kom forkeert fra det, det kunde jeg ikke bevirke, thi jeg kunde ikke reclamere, altsaa det var Omstændighederne.

Jeg har været indigneret. Men da jeg privat sagde Prof. Nielsen i Begyndelsen var hans Svar, og det blev senere gentaget: det kommer nok, det bliver nok sandere. Saa holdtes jeg hen, ja jeg anseer det saa som min Pligt, at troe godt, at betragte ham som en Slags Ven, at være uhyre angest, at jeg da for Gud i Himlens Skyld ikke gjør ham Uret — medens dog min Forstand saa tydeligt seer Bedrageriet.

Nu bryder jeg af, og hvorfor? fordi Prof. N. nu har forkluddret det saaledes for sig selv, at det vistnok nu snart vil blive det profitabelste for ham ganske at kaste sig over paa mig, og nu, da Omverdenen tvang ham til at være ærlig, og da det saa ikke viste sig profitabelt nok at angribe M., nu at gjøre Det, som han fra Første af skulde have gjort, og vilde have gjort, dersom han virkelig havde været redelig mod mig og Mit.

Prof. R. Nielsens Forhold til min Forf. V.

Revisions Artikel.

102

U. D.

I dette Blad <No> siger Prof. N.

bag det Hele ligger de K.^s Skrifter som den ventende Revision.

Poscimur, vi opfordres! saa vil jeg da foretage en Revision af det Nielsenske.

Priset være Tidens Magt til at gjøre aabenbar! $\approx$ Man tillade mig dette lille lyriske Udbrud, — og Sligt pleie jo dog vi Msker at holde hinanden til Gode: hvor ubetydeligt end et Msk. er og

---

¹⁰² Sml. 100.101.

1853

hans Liv, altsaa ogsaa dets Skjebner — vi tillade ham dog, naar noget Glædeligt vederfares ham, da at turde sige, ogsaa høit: priset være Styrelsen, priset være Forsynet, priset være Tidens Magt
o: s: v: .: 3

Antaget — Sligt kan man jo tænke sig — at jeg f. E. var død i 48, saa vilde jeg have søgt at sikkre mig, at Prof. N. havde <saa at sige> overtaget min Forf. V. [*rettet fra*: mine Ideer], og var blevet at betragte som den sande Opfattelse.

Heldigviis døde jeg ikke. Det varede heller ikke længe, førend jeg begyndte at opdage, at dette med Prof. N. nok var en betænkelig Misforstaaelse.

Nu er det Punkt naaet, at hvis jeg nu f. E. døde, vilde Prof. N. være den af alle hvem jeg mindst kunde ønske betragtet som den sande Opfattelse af min Stræben.

Skridt for Skridt har jeg privat sagt Prof. N., og eftertrykkeligt nok, at jeg ikke har kunnet billige eller samtykke hans Optræden, den <første> store Bog lige saa lidet som Angrebet paa Prof. M.

Hvorfor har jeg da ikke gjort det offentlig, thi det maa jo have været piinligt for mig, da jeg jo vel maa have kunnet see, at Adskillige fortolkede min Taushed <som> Samtykke? Ganske vist har dette været piinligt for mig, men Grunden hvorfor jeg ikke før offentligen har yttret Noget, er, at jeg paa forskjellig Maade har været foranlediget til at haabe (paa Prof. N.) [*i Marginen*: at bie at vente], endog saaledes foranlediget, at jeg har forstaaet <det> som min religieuse Pligt at haabe [*i Marginen*: at bie at vente], ikke (idetmindste ikke saaledes, at jeg i Kraft deraf handlede offentligen) at ville see, hvad forresten min Forstand meget godt saae.

I sig selv er Sagen ubetydelig, kun det ønskede jeg klart, at medens Prof. N. maaskee repræsenterer en ny Retning, en maaskee langt betydningsfuldere Retning — den sande Opfattelse af, hvad jeg har villet, repræsenterer han 3, efter min Dom, 3 ikke, [*i Blyants-Parentes*: medens han vistnok maa siges efter en ganske ualmdl. Maalestok at have bemægtiget sig de K. Skrifter, lært dem uden ad, saa han, om jeg saa tør sige, gjør alle Omsætnin-

gerne i kierkegaardsk Stiil, Udtryk, Vendinger o: s: v.:] [*i Margi-
nen*: men, som sagt, maaskee en ny Retning, derhos maaskee det
langt Betydningsfuldere.]

Nærmere i nogensomhelst Henseende at oplyse, interesserer
mig egl. ikke. Skulde det gøres, saa blev der vel igjen Vidtløftig-
heder og nye Misforstaaelser. Kun den Misforstaaelse har jeg vil-
let afværge — det kan jo gøres kort — den Misforstaaelse, hvis
Nogen fra min Taushed skulde ville argumentere betræffende
min Enighed med Prof. N., hvad han maaskee saa meget desto
mere kunde fristes til, som han <maaskee> er vidende om, at jeg
ikke saa sjelden, af og til spadserer <og samtaler> med Prof. N.
„Hvad have vi mere Vidnesbyrd behov“ — thi han kan da ikke
vide og allermindst kunde det vel falde ham ind, at Indholdet af
disse Samtaler fra det Øieblik jeg fik Prof. N. store Bog at see
(altsaa fra det Øieblik af jeg blev sat istand til at kunne see) væ-
sentligen har været Dette: jeg kan aldeles ikke billige Deres
Optræden, Prof. N. [*Indklammet med Blyant*: Det Høieste jeg fra
mit Synspunkt kan gøre — og ikke sandt, hvad saa end Andre
vilde bilde Dem ind, dette forstaaer De dog! — er at forholde
mig taus og vente, om muligt, hvad jeg dog for mit Vedkommende
forstaaer som et Ansvar, jeg paadrager mig, og som jeg engang
maa indfrie.]

Hvad...Vidnesbyrd behov] Luk. 22,71.

POLEMIK:
PROF. MARTENSEN OG DEN
THEOLOGISKE STRID I ANLEDNING
AF HANS DOGMATIK

1849—50

Til

103

Prof. Martensen.

U. D.

Der er et Sted i denne Dogmatik der er som sagt om mig: naar Troen fremstilles sandt og skarpt, vil den altid i samme Grad møde mere Modstand.

Rigtigt! Men nu Prof. M.s egen Existeren som Docent, Prædikant, der gaaer ud paa at mediere, formilde, o: s: v: — han synes ikke at ville udsætte sig for den Modstand, der følger naar Troen fremstilles skarpt og sandt. Men for dog at gjøre Noget, tager han hiin Sætning op med i sit Foredrag — Satiren over sig selv. See, saaledes kan jeg ikke. Hvad jeg kan forstaae, det skal ogsaa, med Guds Bistand, mit Liv dog tilnærmelsesviis udtrykke, mit Liv skal ikke udtrykke lige det Modsatte — og mit Liv udtrykker virkelig, at naar Troen fremstilles sandt og skarpt møder den Modstand, og <(endnu engang satirisk nok)> blandt Andre er ogsaa Prof. Martensen med, Prof. Martensen, der tillige docerer, at naar Troen fremstilles sandt og skarpt møder den Modstand, men selv ingen Modstand møder, naturligviis da han jo medierer, og derimod møder <ogsaa> som Modstand mod min Stræben, der fremstiller Troen skarpt og sandt. Til Lykke og Velsignelse! Hr. Prof.]

Chrsteligt forstaaet er det at meddele Sandhed det at lide — for Martensen synes det at være det at gjøre Carriere. Denne Forskjel er ingen betræffende en enkelt § og Deslige, den er en Forskjel toto coelo.

Naar man har nogen Gave, og saa — det Hjertelag, saa er det

---

¹⁰³ Martensen] sml. 102.105. et Sted] sml. X¹ A 616. Dogmatik] sml. 97, S. 109, og se til X¹ A 553. lide] sml. 40.227.

1849

ikke vanskeligt for et Msk. at henrive, fortrylle, røre, bevæge de Medlevende saaledes ved sin Skildring af den lidende Sandhed, ved sine Taarer, naar han fremstiller den bespottet, bespyttet, hudflettet o: s: v: — det kan han, hvis han har det Hjertelag, gjøre i den Grad, at en beundrende Samtid lønner ham med Penge, Ære, Anseelse, Purpur o: s: v: See, det kan jeg ikke. Kan jeg tænke denne Tanke, at Sandheden maa lide i Verden, saa skal, med Guds Bistand, mit Liv dog nogenlunde udtrykke Ligheden hermed, og jeg skal ikke vredes paa dem, der hjælpe mig til at komme til at lide (om jeg end seer, hvorledes de gjøre mig Uret) men jeg vilde forbande Den ell. Dem, der bedaarede mig til at tjene Penge, Ære, Anseelse, Magt glimrende Livsstilling ved at fremstille den lidende Sandhed. Den lidende Sandhed, men det er jo Chrstd., Chrstd. er just: at Sandheden maa lide i denne Verden. <Og dette udtrykker mit Liv dog nogenlunde; i ethvert Fald det udtrykker ikke det Modsatte.>

Rødkridts-Dobbeltkors

Hvad her er sagt finder jeg fornødent engang at sige. Jeg havde oprindeligt tænkt, at mit Liv dog maaskee skulde røre visse Samtidige, naar de saae, hvorledes jeg villigt gav Afkald paa alle jordiske Fordele og udsatte mig for alle Farer, ikke i fjerneste Maade hverken som Concurrent (hvad jeg dog vel ogsaa var) ell. paa anden Maade forstyrrede dem i at naae alle Timelighedens Fordele. Dog, deri maa jeg betragte mig som skuffet.

Nu vel, men i ethvert Tilfælde fordrer jeg Eet: de skulle saa idetmindste tie, ikke gaae saa vidt at de frækt angribe mig, som var mit Liv, fordi det dog lidt tilnærmelsesviis udtrykker det Chrstlige, en latterlig Overdrivelse.

Det er lapset af Prof. Martensen, der selv kun er en ubetydelig Tænkere og væsentlig kun Referent og Correspondent for tyske Tænkere og Professorer, det er lapset af ham, det er et Falsum, at han i en Fortale til sin Dogmatik vil gjøre mig til et Slags fortumlet Hoved, der blot tænker i Indfald o: s: v:

---

ubetydelig Tænkere] sml. X² A 295, og se Note dertil. i en Fortale]
sml. X² A 118. X³ A 70. 95. 105, og se Noter dertil.

Til 103:

*Rødkridts-Dobbeltkors*104
U. D.

Her kunde dog først komme endnu en Passus. Der er en Maade at virke paa for Sandheden ved Hjælp af Sandsebedrag: man sikkrer sig en høi Embedsstilling, faaer Indflydelse paa manges Fremtid o: s: v: — See paa den Maade kan jeg ikke virke for Sandheden, saa lidet som jeg kan forstaae, at det skulde være Meningen af de Ord: tragter først efter Guds Rige og hans Retfærdighed.

Et <theologisk> Point de vüe

105
U. D.

Det der i Forhold til Chrstd. falder Mskene vanskeligt er at blive det for Alvor, <at blive Christen — i dette Liv> den egl. Afdøen fra Verden — i dette Liv <Forsagen af Kjød og Blod, af den glimrende Carriere, af Ære og Anseelse o: s: v: || — i dette Liv>. Hvad gjør man saa? Man forlægger hele Scenen til Skjærdsilden, til hiinsides — der er Klosteret, der er Afdøelsen, — jo jeg takker, en død Mand, han vil ordl. extravagere i <at> spege sig. <i at afholde sig fra Ægteskab o. D:> Imidlertid bestaaer paa denne Side af Graven hele Chrstheden med alle disse Millioner Chrstne — og de mange store Levebrød og høie Embedsstillinger: det er jo ogsaa Synd for dem.

En saadan Dogmatiseren, der er den completteste Satire over Chrstheden, og det bedste indirecte Beviis for at Joh: Climacus [rettet fra: jeg] har Ret, høres ikke blot med dyb Beundring foredraget ex cathedra af en Tænkere for Tænkere, den vilde ogsaa høres med Jubel paa en Dandsebod foredragen af en Dandser for Meddandsere: fryd Dig ved Livet i Dine Dages Vaar — naar Du er Død, saa gaaer Du i Kloster.

<Joh: Cl. har viist, at den hele moderne Speculations Grundforvirring er at have rykket det Christelige en heel Sphære til-

¹⁰⁴de Ord] Matth. 6,33. ¹⁰⁵Afdøen] sml. 231. X⁴ A 142 og Sammenvisninger. Man forlægger . . . hiinsides] sml. X³ A 678, S. 438, og se Note dertil. Levebrød] sml. 97.114. fryd Dig . . . Vaar] se den til II A 127 anf. „Visebog“, S. 86 f. — Sml. S. V. XIV, S. 59.

bage, ned i det Æsthetiske. Den her projecterede „perspectiviske“ Forrykkelse af det Christelige er om muligt endnu mere forrykt. > Det hele bliver apokalyptisk, Scenen forflyttes reent til den anden Verden, der bliver man Chrsten, der afdøer man o: s: v: Og dette <forrykte> Chancement proponeres, mærkeligt nok, just i en Tid, hvor man ikke er langt fra, at lade hele det Hiinsidige staae hen som et Spørgsmaal. I Sandhed en saadan Dogmatiseren maa i alle Maader tilfredsstillende Tiden, der just ønsker at practisere Chrstd. udenfor, men dog <derhos> deels at bevare et <men saa lidet som muligt generende> Muligheds- Forhold til den, og deels at conservere de mange gode Levebrød og Embedsstillinger.

Saaledes Martensen, den dybsindige M., der allerede i den ikke mindre dybsindige Frederikke Bremer har fundet en Kjender, der dybsindigt forudsiger at M.s Dogmatik vil gjenføde hele Videnskaben i Norden, maaskee ogsaa i Nord America hvorhen Forløberen, den reisende Fr. B., nu er reist. Og ikke blot dette, ogsaa den trods sin overfladiske Tilsyneladelse (Erscheinung) ikke mindre dybsindige Berlingske Tidende, ell. Gross. Nathansen, der efter hans egne Ord <ved en anden Leilighed> „har skjenket“ som man seer: skjenker og formdl. ogsaa: vil skjenke „dansk Litteratur sin særdeles Opmærksomhed“, han siger om M.s Dogmatik, at man i hver en Linie føler en Overbeviisning. || Ak jeg er nu anderledes lært, at det eneste Beviis for en Overbeviisning er Ens Liv. || Men er De nu ogsaa ganske sikker Hr. Gr., tør De sige: ved Gud. Betænk det vel; De vil selv indsee, hvor vigtig denne Eeds Aflæggelse kunde blive, da her ikke er Talen om mindre, end, som Fred. B., forudsiger det: den theologiske Videnskabs Gjenfødelse i Norden, og som vi tilføie (hvad vel Beskedenhed har forbudet Frederikke B. at tilføie) i Nordamerica. Tør, De, Hr. Grosserer, <tør De> sige: ved Gud. <De vil vist selv indsee, hvor vigtigt det, i Betragtning af denne Eeds Aflæggelses store Betydning, hvor vigtigt det er, inden der skrides til Eedens Aflæggelse,

Martensen] sml. 103.106. Frederikke Bremer] sml. X¹ A 658, og se Note dertil. Dogmatik vil gjenføde osv.] sml. X² A 155, S. 119, og se Note dertil. hans egne Ord] sml. VI B 191, og se Note dertil. — Sml. ogsaa S. V. XIII, S. 602. han siger] sml. X² A 155, S. 119, og se Note dertil.

at gjøre Alt saa høitideligt som muligt. [*Paalangs i Marginen*: Thi om nu ogsaa jeg, der er anderledes lært, at det eneste Beviis for at man virkelig har en Overbeviisning er Ens Liv, om nu ogsaa jeg *<med Rødkridts-Sammenviisning>* til Gjengjeld for Deres megen Skjenken > vilde skjenke Dem Eedens Aflæggelse: Publikum, det gemene Bedste som Holberg siger, vil vist neppe gjøre det.]>

En Discipel af Joh. Climacus.

En Yttring af Hr. Prof. Martensen som dog
ikke er til at forsvare.

106
U. D.

At en Mand der er Professor i Theol., in specie i Dogmatik, hele Aaret rundt saa lang Dagen er ved at tale *ex cathedra*, i sin Dagligstue, i Selskaber <selv i Søvn> forraader, at han er Philosoph: det vilde jo være ganske i sin Orden. Desto mere nødsages man at tage et Hensyn, hvis Ytringer skulde undslippe ham, der ingenlunde ere Philosophie, at ikke nogen af Vane i Tillid til Opinionen <i Søvn> skulde ansee <ogsaa> Dette for Philosophie.

Ytringen findes i Fortalen til hans Dogmatik
p. III lin: 18 o: fl. fra oven.

Den første Deel er ganske rigtig. Der var virkelig for nogle Aar tilbage en Deel Studerende og Andre om hvem det gjaldt hvad De siger at de vare blevne: absolute i Viden, de meente, at „Systemet“ een af Dagene var færdig, at Systemet indeholdt al Viisdom, og at de altsaa ved at være Actionairer i „Systemet“ vare lyksaliggjorte i absolute Viden. Det er historisk sandt, og skyldes vel for største Delen daværende Lector Martensen, der directe fra Tydskland hjemkommen med Standpunkternes Philosophie og Løftet om Systemet vistnok væsentlig bidrog til denne Exaltation, der fordærvede adskillige Studerende eet ell. to af deres bedste Aar.

Altsaa det er ganske sandt der ere nogle som ere absolute i Viden. Men nu Modsætningen! Modsætningen dannes saaledes: nogle som for tidligt ere blevne absolute i Tro. Maaskee, men De

¹⁰⁶ Martensen] sml. 105.107.

1849

sigter aabenbart til noget bestemt, og her passer dette slet ikke. Det er mig bekendt, at der i dansk Literatur er gjort et temmeligt storartet Forsøg paa at gjøre „Tro“ til det Absolute — men jeg veed ikke af, at den, der gjorde det, paa nogen Maade har forsøgt at fremstille sig som absolut i Tro. Tværtimod for ret at vise den uendelige Afstand, erklærede han endog at han selv ikke havde Troen, men stræbte. Det blev fremstillet, at Troen er det absolute, og i den Grad, at for nogenlunde eksistentielt at udtrykke at man er en Troende, for at bevare sig i Troen, vil man have fuldt op at gjøre. Er dette at være ell. sige sig at være absolut i Troen.

Og hvor er saa Modsætningen — over hvilken De formodl. staaer, De som jo altid staaer over Modsætninger, selv naar disse ere fingerede — Modsætningen mell.: at være absolut i Viden, og at ansee Tro for det Absolute.

Jeg henstiller det til Dem selv, om det ikke synes Dem, at denne Yttring er uheldig. Mig synes, ||at|| [†]De burde enten ved at tie sikkre Dem at være Philosoph (si tacuisses . .) ell. ved at tale retfærdiggjort, at De er det.

[†]uden at jeg paatager mig at afgjøre, hvilken af Delene, der vil være det Sikkreste for dem.

(1849-50)

107

U. D.

Paludan-Müllers Anmeldelse.

Han viser <blandt andet>, at der i M.s Dogmatik er <stadigt> en Dobbeltsidighed. Men en lignende synes Anmeldelsen at lide af. Medens Anmelderen ikke uheldig efterviser, at Ms D. er „svævende, dobbeltsidig, ubestemt, ikke videnskabelig o: s: v: indblander han dog med passende Mellemrum en fortløbende Lovtale over dette videnskabelige Værks høie Værd, dets Forfatters videnskabelige Mod, dets Architectonik, dets indre Nødvendighed o: s: v: det indblander han, ell. det blander sig ind som Kater Murrs Levnetsløb i Kapelmester Kreislers Papirer.

---

¹⁰⁷ Paludan-Müllers Anmeldelse] sml. X²A 74, og se Note dertil. — Ktl. Nr. 709. M.s] sml. 106.109. Kater Murrs] sml. I C 93.

Dette er en psykologisk Gaade, som kun lader sig forklare paa een af to Maader. Man pleier ellers at sige *procul a Jove procul a fulmine* — og forsaavidt skulde man synes at man kunde være ganske dristig i Aalborg i Forhold til en Professor i Kiøb. Men, men Indflydelsen af at leve i en Kjøbstad kan være en anden. Man har hørt saa meget om Martensen som Philosoph — og nu som Prædikant! Man har hørt allerede for et Par Aar siden, at der var sidste Søndag en saadan Trængsel, at en Dame fik Ondt, og at Graveren opgav Haabet om at gaae om med Tavlen, saa smækfuldt var der, saa kompakt var Menigheden: det var en Umulighed at trænge igjennem; det formaaede kun Hofprædikantens begejstrede Overbeviisning — Graveren kunde ikke trænge igjennem med Tavlen. Dette virker forstyrrende paa en Mand i en Kjøbstad. — Eller, Hr. P.-Müller har følt at han formaaede at vise Svagheden i M.s Dogmatik, og nu tænkt, saa gjør Du rigtigst i at gjøre den til noget Overordentligt — desto større bliver Din Seier.

Til R. Nielsen.

108
U. D.

Det bliver vel bedst, at De tager en lille Position mod „Systemet“

Indlagte er Noget, jeg har henkastet i Anledning af et Sted i „Forordet“ til Systemet. Vil De læse det igjennem. Selv kan jeg paa ingen Maade forsvare at tage *Partes*.

Til Slutning var det maaskee rigtigst, at lade indflyde et Par Bemærkninger i denne Retning. 1) Et dogmatisk System er < chri- steligt, > en Luxus-Artikel; i stille Veierligt, naar man kan inde- staae for, at da idetmindste Gjennemsnittet af Msk. ere Chrstne, kan der blive Tid til Sligt; men hvor naar var det vel Tilfældet? Og naar det stormer — saa er det Systematiske af det Onde, saa skal alt Theologisk være opbyggeligt. Det Systematiske indehol- der et indirecte Falsum som var det i sin Orden med at vi i Sand-

¹⁰⁸ R. Nielsen] sml. 83-102.109.

(1849-50)

hed alle ere Chrstne — siden der er Tid til at systematisere. 2) Et dogmatisk System skal ikke opføres paa Basis: at begribe Troen, men paa Basis: at begribe, at man ikke kan begribe Troen. Sagen er, christeligt, skal „Præsten“ og „Professoren“ sige Eet og det Samme, kun Prof. sige det i anden Potens. Gives der rebelske Aander, som ikke ville nøies med Præsten, saa skal de komme til det Strengere ved at komme til Prof. Christeligt er Alt Optugtelse, det Stigende er at komme til den strengere Tugt. Man skal ved at løbe fra „Præsten“ ikke slippe ind i speculativ Kjælenskab men komme til en endnu strengere Tugt.

109
U. D.

Blot et Ord i Anledning af Prof. Nielsen
og Mag. Stillings Optræden

At ville i Danmark skrive en Dogmatik, in specie naar man er Prof. Martensen, i Danmark at ville skrive en Dogmatik ξ (der indirecte forraader intet mindre end Uvidenhed om, at jeg er til) ζ og deri ignorere <hele> min Forfatter-Virksomhed, ξ eller vel endog i Forord at ville henkaste et Par løse afvisende Ord ζ deri er der — ganske simpelt og eenfoldigt — deri er der noget Forkeert, i Grunden er det Lapserie.

Man har villet forklare Prof. N. og Mag. Stillings Optræden af personlig Uvenskab mod Martensen. Maaskee. Men det kunde dog ogsaa forklares paa en anden Maade, af Uvillie over dette Lapserie, en Uvillie, der maa være saa meget større, naar man, som Prof. Nielsen — der in parenthesi bemærket jo dog ogsaa er Prof. ved Kiøb. Universitet og en bedre Kjender af Hegel end Prof. M. — har anvendt flere Aar paa at sætte sig ind i disse Skrifter.

Jeg for mit Vedkommende har adskilligt at indvende imod den Vending min Sag har faaet — men derom ønsker jeg ikke at sige

¹⁰⁹ Nielsen] sml. 108.110. Stillings] sml. 121. X² A 525 og Sammenvisninger. Stillings^s Optræden] sml. X² A 290, og se Note dertil. Martensen] sml. 107.111.

eet Ord, saa længe det paa nogen Maade <i Danmark> skal lægges disse Mænd til Last, at de have vovet at studere mine Skrifter og at vedgaae det.

Adskilligt foranlediget ved Prof. Nielsens
„undersøgende Anmeldelse“ af
Joh. Climacus.

110
U. D.

Til 110:

Foranlediget ved Hr. Prof. R. Nielsens
Anmeldelse af „Mag. S. Kierkegaards
„Johannes Climacus.““

111
U. D.
3

Som Joh. Climacus naturlige Værge har jeg i Anledning af denne Anmeldelse et Par Bemærkninger at gjøre.

1

6

Betræffende det, rigtigt anførte, Uddrag af „Joh. Cl.“ som Hr. Prof. har leveret, er [rettet fra: har jeg naturligviis] Intet at indvende. Derimod mener jeg, at Hr. Prof. har gjort Uret mod Joh. Cl. <først> ved enten ikke at have forstaaet, eller hvis han har forstaaet det, da ved at have fortiet, at hele Værket, og dets Anlæg, og dets Structur har en langt dybere Betydning end de enkelte Theses han har ladet aftrykke; dernæst ved, enten ikke at have forstaaet, eller hvis han har forstaaet det, ved at have fortiet, at Joh. Cl. just ved Form-Reduplicationen af Indholdet (Christendommen er „en Existents-Meddelelse“ — en eksisterende Humorist) langt lykkeligere har undgaaet eller rettere fuldkommen overvundet den Vanskelighed: at komme til at docere, at der „Troen“ betræffende ikke skal doceres; at „Troen“

¹¹⁰Prof. Nielsens] sml. 109.111. undersøgende Anmeldelse] sml. 95, og se Note dertil. ¹¹¹R. Nielsens] sml. 110.112. Existents-] sml. 97.116.

(1849-50)

svinger ind i det Eksistentielle til Fordybelse i at eksistere i Troen;
 at vil man „gaae videre“, at saa Martyriet ligger som det Næste,
 3 at det derimod ikke er at gaae videre dette Letfærdige, at gaae
 fra Troen til Speculationen, at det er at gaae tilbage; at Troen
 ikke skal begribes, at skal der „begribes“, da i Maximum det, at
 6 Troen ikke kan begribes og ikke skal begribes o: s: v:.

2

Naar det er som Hr. Prof. selv saa aabent siger det paa flere
 9 Steder <i Bogen>; naar han har forandret Standpunkt: fra Systemet i Retning af Joh. Cl.; naar Det, han fremsætter i den undersøgende Anmeldelse er „hvad han mener at have lært af Pseudonymen, er et Laan“: hvorledes forstaaer man saa Titelbladet og Motto'et? Bogen kaldes en undersøgende Anmeldelse af de tvende Skrifter: Prof. Martensens Dogmatik og Johannes Climacus. Men
 12 stricte taget er den dog kun en Anmeldelse af det ene Skrift, Prof. Martensens Dogmatik; det andet Skrift <er> egentligen ikke anmeldt, derimod benyttet til at anmelde eller angribe
 15 Prof. Martensens Dogmatik. Og dog synes det, af Bogens Titel, at dømme, som skulde begge $\leq$ de „anmeldte“ $\geq$ Skrifter være lige for — Anmelderen, der da, saaledes forstaaet, vel selv er hiint
 21 yndede Tredie, hvilket atter Motto'et synes at tyde paa. Paa Titelbladet staae de to Navne $\leq$ lige over for hinanden <ligeligt> som Anmeldelsens Gjenstand $\geq$, Motto'et lyder: *magis amica veritas*;
 24 og dog er Hr. Professorens Forhold til det ene af Skrifterne det ovenfor med hans egne Ord beskrevne. Enten er nu her en Uklarhed, eller Hr. Professorens Tanke maa være, om end paa en ganske ny og <endnu snurrigere end den hidtil almindelige> snurrig
 27 Maade, dog at ville være hiint yndede Tredie. Og da nu Joh. Cl. <— at jeg et Øieblik skal tale ham efter Munden —> er efter hiint
 30 yndede Tredie, som Fanden er efter en Sjæl, saa maa jeg vel føle ham i, at gjøre opmærksom paa denne Mislighed.

||S. K.||

Endeligen maa jeg takke Hr. Prof. Nielsen, at han ved sin Bog
 33 synes at have viist, at han ikke vil høre til Dem ell. tilhøre Dem,

selv... siger det] se S. 7. 42. 44 f. 130. Martensens] sml. 109. 112.

der, for verdsligt, sandseligt tildeels bestialsk, at beholde Overmagten over hvad der, aandeligt, langt har Overmagten, benytte sig af den Fordeel, at den hele Stræben er for ideal og for uegennyttig, 3
 Sagen for god og for reen, til at kunne forstaaes af Mængden eller vurderes i Øieblikket. [*Tilføjeelse i Marginen og paa Foden af Siden:* tilmed da jeg <især da nu <i <alt> Tidens Fremgang bedre og bedre> 6
 belært ved det Tilbagelagte>, den Eneste, der egl. kan belyse Forfatterskabets hele Totalitet, hidtil religiøst har følt mig forpligtet til Taushed i denne Henseende, om jeg end, for det Tilfældes 9
 Skyld, at jeg f. E. skulde dø imorgen, allerede over Aar og Dag har Alt liggende færdigt, renskrevet, paa Punkt og Prikke færdig til Trykning, en „Rapport til Historien“. O, hvor mange ere 12
 der vel, der have haft endog blot et Øiebliks Tid til at betænke, hvorvidt dog Det, der formeentligen saa let og saa sikkert var forklaret som min Forfængelighed, Stolthed, mit Hovmod og 15
 Overmod, hvorvidt det dog ikke for en stor Deel var Guds frygt, og Tausheden, som jeg har iagttaget, atter Guds frygt.]

S. K. 18

Til 110:

Et Par Ord¹ Foranlediget [*rettet fra:* foranlediget] ved Hr. 112
 Prof. Nielsens Anmeldelse af Mag. S. Kierkegaards Joh. C. U. D.

Som Joh. Cl. naturlige Værge, har jeg i den Anledning et Par Bemærkninger at gjøre.

1). Den Brug Hr. Prof. gjør af hvad han har anført kan tildeels være ganske rigtig; men han har dog i en anden Forstand gjort Uret mod Joh. Cl. ved *osv. væsentlig (bortset fra Ortografi og Interpunktion) som 111 Lin. 10—13; og dernæst* ξ har han dog egl. gjort Uret mod Joh. Cl. ξ ved enten *Lin. 13—S. 138 Lin. 6 o: s: v:.*

2) Naar det er som Hr. Prof. selv saa aabent siger det paa flere Steder, naar han har forandret Standpunkt, naar det, som frem-

¹¹² Nielsens] sml. 111.113.

(1849-50)

sættes er hvad han mener at have lært af Joh. Cl., er et Laan: hvorledes hænger det sammen med Titelblad og Motto. [udføres.] [Tilføjelse øverst paa Siden og i Marginen: Bogen S. 138 Lin. 13—23 veritas. Men det ene af Skrifterne er jo netop det, han har benyttet som et Laan, har lært af, i Forhold til hvilket han har forandret sit Standpunkt, og uden at der i Bogen er avanceret nogen Tankebestemmelse, ud over Pseudonymen. Hvad vil saa denne Titel: Anmeldelse, og dette Motto magis amica veritas sige?]

Det kunde synes at dette er at være meget nøieregnende. Det er ogsaa saaledes; og saaledes er, <og> maa jeg ξ Rødkridts-Sammenvisning (om end paa en anden Maade end her, naar den Vedkommende er En, som ingenlunde skjønnes at have Forudsætninger til at kunne anerkjende, hvor villig han end er) $\geq$ være i Forhold til enhver anerkjendende Bedømmelse af de Skrifter, hvis Udgiver ell. Forf. jeg er, i denne Henseende netop lige saa nøieregnende som jeg er ligegyldig ved enhver ugunstig ell. nedsættende Dom. Exemplet ligger nær nok. Det er ogsaa min Mening, at Hr. Prof. M. med en Yttring i Forordet til hans Dogmatik om visse Enkelte, som kun kunne tænke i Aphorismer, Indfald, Glimt o: s: v: har meent in specie Joh. Cl: [Tilføjelse paa Foden af Siden: <om Hr. Prof. end maaskee> af forskellige Grunde har bestemt sig til at fortie Navnet] Men sandeligen i den Anledning har jeg ikke havt ikke eet Ord ikke eet eneste at sige, Gud bevare mig derfra.

3) Endeligen skylder jeg <paa Pseudonymens Vegne> at takke Hr. Prof. N. Naar man selv er en Ældre, allerede i flere Aar Prof., naar man tildeels har gjort sin Carriere ved Hegel, naar man ogsaa saa temmelig har været indvant i visse Kredses Levemaade: saa er det ikke lidet, næsten fristes jeg at sige, det er noget Stort, at kunne frigjøre sig fra alt Dette og faae et Indtryk af noget Sandt, der er saa ueensartet. Dette agter jeg høiligen; tillad mig Hr. Prof., at give denne min Følelse et Udtryk. Fremdeles. Naar Forholdene ere saa smaae som i Danmark, naar det er saa saare let, verdsligt,

---

Prof. M.] sml. 111.113. en Yttring] sml. 103, S. 130, og se Note dertil.

at sikkre sig Overmagten over min hele Forf.-Virksomhed, ved, [*i tilføjet Blyants-Parenthes*: som |saa| Mange], at benytte sig af den Fordeel, at min Stræben er for ideal min Sag for god og reen til at kunne forstaaes af Mængden og anerkjendes [*rettet fra*: vurderes] i Øieblikket: vilde det at tie være Uretfærdighed mod Den [*rettet (tildeels ved Blyants-Udstregning) fra*: saa skylder man den Tak], som ved Redelighed her har gjort en hæderligere [*rettet fra*: gjør den hæderlige] Undtagelse, især da formdl. just det her at have viist sig som en hæderligere [*rettet (tildeels med Blyants-Overkradsning) fra*: at være den hæderlige] Undtagelse vil udsætte ham for nedsættende Omtale og adskillig Ubehagelighed fra en anden Side. [*rettet fra*: Vedkommende.]

Til 110:

Prof. Nielsens Anmeldelse af <Mag. S. Kierke-
gaards> „Joh. Cl.“

113
U. D.

Som Forf. finder jeg mig rolig i enhver Forhaanelse, at være en Gjenstand for den fornemmere og den ringere Pøbels Grinen; jeg har til mit Forsvar ikke eet Ord at sige, ikke eet eneste, Gud bevare mig derfra. Jeg finder mig rolig i enhver ugunstig og nedsættende Dom: jeg har ikke eet Ord at sige eet eneste.

Men Den, der paatager sig at anerkjende mine Skrifter ell. noget af dem, han faaer med mig at gjøre. Ydmyg for Gud, i megen Frygt og Bæven, veed jeg godt hvo jeg er, hvilke Evner mig ere forundte, hvilke Offre jeg har bragt for at have den Ære at tjene Sandheden, hvilket frygteligt Ansvar mit hele Liv er underlagt; og jeg veed ogsaa, at der ikke lever en Eneste, som er i Besiddelse af alle Forudsætninger til i Sandhed at kunne bedømme mig.

Dette foranlediget ved den anerkjendende Brug som Hr. Prof. N. har gjort af „Joh. Cl.“ i den nysudkomne undersøgende An-

¹¹³Nielsens] sml. 112.114.

(1849-50)

meldelse. $\leq$ der vel kan siges tildeels ganske rigtigt at have benyttet et lille Partie af Joh. Cl., men, totalt forstaaet, egl. har gjort hiint Værk Uret, ved enten ikke at have forstaaet ell. at have fortiet, at hele Værket og dets Anlæg og Structur har en langt dybere Betydning end de enkelte Theses, Prof. har ladet aftrykke. $\geq$

Naar man allerede i flere Aar er Prof., Ridder af D.; naar man <tildeels> har gjort sin Carriere ved den hegelske Philosophie; naar man derhos allerede er saa temmeligt indvant i visse Kredses Levemaade: saa er det ikke Lidet, næsten fristes jeg til at sige, det er noget Stort, at kunne frigjøre sig fra alt Dette [*rettet fra*: al denne Usandhed] for at faae et Indtryk af noget Sandt, der er saa ueensartet. Jeg agter dette i høieste Maade.

Men jeg savner i „den undersøgende Anmeldelse“ et energisk fremspringende, et marqueret afgjørende Udtryk for, i hvilken Grad det ikke er Pseudonymen der har trængt til Hr. Prof. Anmeldelse, men Hr. Prof. der har lært Noget af den, benyttet den, laant af den. Dette sidste Udtryk er jo rigtignok af ham selv brugt, men ingenlunde bestemt nok. Og desuden der er laant adskilligt mere end hvad han specificerer; ja, den hele Relativitet i hvilken Anmeldelsen er holdt er igjen laant, ikke af Pseudonymen, men af min „litteraire Anmeldelse af to Tidsaldere“, og dog er vel mit Forhold til Forf. af Hverdagshistorien et ganske andet end Hr. Prof.s in casu. Og endeligen. Hvad vil Bogens Titel sige? [*rettet fra*: Der er noget usandt i Bogens Titel.] Den kaldes en Anmeldelse. Men stricte taget er den kun en Anmeldelse af den ene (Prof. M.s Dogmatik), den anden er ikke anmeldt, men benyttet til at anmelde ell. angribe hiin Dogmatik. Og dog synes det ved Bogens Titel at det skal være som vare begge Skrifterne lige for — Anmelderen, der saa formdl. er hiint yndede Tredie, hvad atter Mottoet synes at antyde. Paa Titelbladet staaer to Navne, Mottoet lyder: magis amica veritas. Altsaa er veritas ham magis amica end baade den ene og den anden, ogsaa mere end den, hvilken han har benyttet som et Laan, som Det, han har lært af,

<og uden at han <i Bogen> har præsteret det Mindste, som er mere end hvad han har laant af Pseudonymen.>

Dette kunde synes meget nøieregnende. Det er det ogsaa. Jeg er i Forhold til Anerkjendelse netop lige saa nøieregnende som ligegyldig mod nedsættende Dom. Exemplet ligger nær nok. Det er virkelig ogsaa min Mening, at en Yttring af Hr. Prof. Martensen i Forordet til hans Dogmatik om visse Enkelte, der kun kunne tænke i Aphorismer, Glimt, Indfald, er myntet paa Joh. Climacus. Men sandeligen i den Anledning har jeg ikke haft eet Ord at sige ikke eet eneste, <Gud bevare mig derfra.>

Sagen er offentlig, derfor er dette ogsaa offentligt — Udfaldet mig ingenlunde ligegyldigt. Bliver det ikke efter Ønske, vil det smerte mig; jeg havde haabet paa Prof. Nielsen. Han er, hvilket Øieblik han vil, verdsligt, langt, langt stærkere end jeg, har, verdsligt, langt, langt Overmagten over mig, hvad Øieblik han vil slutte sig til de Mange, der benytte sig af den Fordeel, at min Stræben er for ideal, min Sag for god og reen, til at kunne anerkjendes i Øieblikket. Men skal saa være: nu vel; lad saa den Sag styrte mig yderligere i Skjendsel og Vanære, yderligere bringe mig Tab og Smerter: <reen skal den holdes og> Jeg slipper den ikke denne Sag, hvilken jeg ydmyg for Gud, i megen Frygt og Bæven, har den Ære at tjene

Til 110:

Der er i Afsl. Efterskrift indeholdt et Dobbelt.

114
U. D.

A

I strengeste Forstand, christeligt forstaaet, er der ingen christelig Videnskab; og i ethvert Fald skal den christelige Videnskabsmand hos „Troen“ anholde om den Indulgents, at turde sysle med Videnskab, da ikke Videnskab er Superieur men Inferieur.

Dette er ikke noget nyt Princip, thi det er selve det Christeliges Princip; mindst er det et nyt vidensk. Princip, som skulde nu gjøres til Videnskab, at der ingen Videnskab er. <Nei dette er det Chrstliges Grændse.>

(1849-50)

Afsl. Eft. gjør Svinget rigtigt fra Troen ind i Troen, til det Existentielle — ikke til det Speculative, og allermindst til dette, som det Høiere.

Kan Nogen ikke nøies med Troen og at blive staaende ved Troen: nu vel, saa haves ogsaa noget Høiere i Beredskab til ham: Martyriet, det efter den Maalestok eksistentielt at virke for det Chrstlige, at udlees, bespottes, ihjelslaaes. Dette er i christelig Forstand den eneste Gaaen videre.

Det Chrstlige i strengeste Forstand er selve det Existentielles Utaalmodighed, det Eviges Utaalmodighed. Stilles det ganske saaledes, saa er her hverken Tid til Videnskab, ell. til at blive til noget Stort i Verden ell. til at gifte sig o: s: v:.

Saa strengt kan det Chrstlige være. Men det Chrstlige kan ogsaa være overordl. mildt, forlange saa blot en lille Qvittering af hver især. Føler En Lyst og Duelighed til at sysle med Videnskab — vel, derimod er Intet at indvende, naar han da erkjender, at det er en Indulgents, der indrømmes ham, at Chrstd., og Gud i Himlene ved Chrstd. har en ganske anden Fordring til ham, hvis han vilde. Men gaaer Videnskaben saa vidt, at den erklærer, at man ikke kan blive staaende ved Troen, at man maa gaae videre — til Speculationen som det Høiere: nu vel, saa maa det eksistentielle Sikkerheds-Politie skride ind.

I strengeste Forstand holder Chrstd. paa den eenlige Stand. Men Chrstd. kan ogsaa være mild, ubeskrivelig. Er der et Elskende Par der ønsker at giftes — o, Chrstd. er Mildheden selv, den næsten føier dem, om fornødent skulde være, i deres Ægteskab at forvandle dem Vand til Viin — meh naturligviis der udbedes en lille Qvittering af hver især, at det er Indulgents, at Chrstd., at Gud ved Chrstd. kunde gjøre ganske andre Fordringer til Hver især af de Elskende deres Liv. Men vendes Forholdet om, forkyndes det mir nichts und Dir nichts, at Ægteskabet er Livets Alvor, den eenlige Stand er Phantasterie: saa maa det eksistentielle Sikkerheds-Politie skride ind, og der kommer en Betjent.

Er det Ære, Hæder og Anseelse, høi Embedsstilling et Msk. attraaer — nu vel Chrstd. er egl. ingen Ven af denne Tragten,

<og> strengt christelig forstaaet er det at blive en Nar i Verden den egl. Opgave; men eh bien, Chrstd. er Mildheden selv, og giver lidt efter. Dog det forstaaer sig, en Qvittering, om jeg tør bede, en Qvittering til Vitterlighed, at man erkjender det for Indulgents. Vendes Forholdet om, bliver det erklæret for Livets Alvor at tragte efter Hæder, Ære, høi Embedsstilling, fedt Levebrød: saa maa det existentielle Sikkerheds-Politie skride ind. Saa sendes der en Betjent — ja en Betjent. Han docerer ikke; thi der skal ikke doceres; ei hell. docerer han, at der ikke skal doceres — nei men der er noget vist i ham, som betyder: her er Magten.

For dog at gjøre alt saa mildt som muligt (thi det Chrstlige kan være Mildheden selv) ogsaa for en Forsigtigheds Skyld, for hverken at gjøre for store Fordringer til ham ell. til Andre, omklædes denne Betjent med en Humorists Incognito[†]. ξ en Humorist, paa hvis Pande stod det Ord, han bestandigt brugte: lad os være Mennesker, behagelige Mennesker. ζ Næsten som var det en Spøg meddeler han hvad han har at meddele; han regner paa, at Vedkommende skal tage sig det ad notam — og saa kan den Sag gaae ganske stille af. Tillige naaes hermed, at Dommen om denne Humorist vil afgive Maalestokken for, hvorvidt der skal gaaes strengere frem, hvorvidt det virkelig er bevidst Frækhed af Videnskaben, at den vil „gaae videre end Troen“, hvorvidt det virkelig er bevidst Frækhed af Ægteskabet og hiin Stræben efter at blive noget Stort i Verden at ville gjøre sig til Livets Alvor, ell. det maaskee er lidt Eenfoldighed, lidt Tankeløshed, forandiget ved, at det strenge Chrstlige nu i saa mange Aar er gaaet i Glemme.

See dette er Betydningen af Afsl: Eft. Dens Protest mod Videnskaben er consequent gennemført, der er en μεταβασις εις αλλο

[†] A n m. men allerede Frater Taciturnus sagde om sig selv: hidser ham ikke, saa kunde han blive farlig.

Levebrød] sml. 105. 229. Frater Taciturnus sagde] S. V. VI, S. 458.

(1849-50)

γενος. Der doceres ikke, at der ikke skal doceres, paa ingen Maade, alt sættes over i det Existentielle og Auctor selv er en eksisterende Humorist. Havde Auctor været en Kloddrian, saa havde han i et docerende Foredrag doceret, at der ingen Videnskab er, og saa conniveret med Tidens Grund-Vildfarelse en Overtro paa det at docere, han havde saa opnaaet, hurtigt at blive forstaaet, han havde gjort Lykke. Ved at være consequent gik han Glip af alt dette, og sig bevidst, at hvad han havde at meddele og havde meddeelt, at det skal frem, det skal frem, forberedte han sig paa at udholde det Martyrium, som det altid er, saadan i nogle Aar, at blive ignoreret, anset for en Overflødighed, en Narrestreg o: D:.

For ogsaa at anbringe mig selv her. Udgivelsen af Afs. Eft. havde kostet mig mell. 5 og 600 rd; der blev solgt 60 Exemplarer; den blev ikke omtalt nogetsteds; en vis videnskabelig Clique udsprede den Opinion, at det var noget Jadsk — og den triumpherende Pøbelagtighed i Spidsen for sine hujende Tusinder, aftegnede mig, et Offer for Griin og Forhaanelse.

Gjør Intet til Sagen: det skal frem. Dette Skrift er kun eet Moment i min Forfatter Virksomheds Totalitet, men et vigtigt Moment, men et Værk, der ved sit Indhold, sin kunstneriske Struktur, sin dialektiske Consequents eier en betydningsfuld Fremtid.

B.

Skal der være en christelig Videnskab, da skal den opføres ikke paa Basis: at begribe Troen, men paa Basis: at begribe: at man ikke kan begribe Troen.

Paa dette Punkt har Prof. Nielsen taget Positionen. Kun burde dette været den Thesis, hvorom han havde samlet Alt. Nu, og hvorfor gjøre en Røverkule af mit Hjerte: jeg tilstaaer, det er med min Medviden, at han har taget denne Position, uden at jeg dog har forud seet ell. kjendt hans lille Bog. Forøvrigt ligger der noget indirecte Satirisk i denne Tilstaaelse; thi den er kun motiveret

---

Nielsen] sml. 113.116.

ved den Strenghed, jeg har existeret i som Forf. ell. er det jo da saa aldeles det Almdl., at man, naar man finder En, der synes at kunne gaae med paa den Sag, man har den Ære at tjene, at man da tager derimod.

Og saa blot Eet endnu. Hvad her er fremsat, er hvad jeg nu forstaaer; fra Begyndelsen har jeg ikke forstaaet dette saa klart, som nu. Min Forfatter-Virksomhed er dog tillige min egen Udvikling og Opdragelse; just derfor har jeg fra Begyndelsen været saa streng i, at afholde mig fra at indlade mig med Andre, fordi jeg forstod, at jeg selv blev opdraget og udviklet ved en høiere Magt.

<Anhang.>

Min Forfatter-Virksomheds [*rettet fra*: Saa det om min Forfatter-Virksomhed lige fra Programmet (hiin Artikel i Fædrelandet: aabenbar Skriftemaal) dette findes i Slutningen af] Gang er forud beskrevet i en Artikel i Fædrelandet: aabenbar Skriftemaal, som udgik da jeg var færdig med Manuscriptet til Enten—Eller. Jeg vilde som Forf. ingen jordisk Løn have, og derfor vilde jeg, at naar de faae Aar, i hvilke jeg kunde være Forf., vare forløbne, skulde Alt i Literaturen staae uforandret: Magten og Værdigheden i Hænderne paa Heiberg, Mynster, Madvig.

Heiberg forstyrrede det strax; han blev lapset.

Martensen har jeg altid anseet for mistænkelig, dog var det min Tanke (som sees af hiin Artikel) at nærmest skulde Prof. Nielsen holde for paa Speculationens Vegne. Martensen er nu bleven lapset i Forordet til hans Dogmatik. Hans Feil er at have villet ignorere, og saa tilsidst frækt at ville gjøre det Hele til Ingenting. — R. Nielsens Fortjeneste er at være blevet opmærksom (ikke lidet, naar man er en ældre Mand). Hans Feil er, at han saa dog gjør det, at der ingen Videnskab er, til Videnskab,

Artikel i Fædrelandet] S. V. XIII, S. 397 ff. udgik da osv.] sml. IV B 19. Mynster] sml. 100. 137. Heiberg forstyrrede] sml. IVA 162, og se Note dertil. Martensen . . . lapset] sml. 103, S. 130, og se Note dertil.

(1849-50)

istedetfor at det er et Dobbelt, existentielt, i Retning af Opvækelse, er der ingen Videnskab; som Indulgents er der Videnskab, men paa Basis: at begribe, at man ikke kan begribe Troen. <Og dernæst er det hans Feil, istedetfor <at indskrænke sig til> eenfoldig at tilstaae Noget om sig selv, strax at ville benytte det Lærte til at angribe en Anden.>

Madvig staaer uforandret, som fra Første af, en Gjenstand for min Veneration.

Og Mynster ligesaa. Her kan saa en Lovtale komme over Mynster.

Til 114:

---

115 Ugift er jeg; jeg der dog nok tør sige om mig selv, at have
U.D. skrevet eet af de meest talentfulde Forsvar for Ægteskabet. Jeg har paa enhver Maade gjort det muligt, at forklare mit Liv saa let som muligt, som var min Eenlighed ikke noget Høiere end Ægteskabet, men noget langt lavere.

Tilnærmelsesviis udtrykker mit Liv det Christelige: at være en Nar i Verden; men jeg har gjort Alt saa let som muligt, for ikke at trykke for stærkt, og derfor henledet Opmærksomheden mere paa en hedensk Ironie end paa det Christelige.

„Man hidse mig ikke“, saa kunde det blive farligt, vistnok ogsaa for mig selv, men sandeligen ogsaa for de Andre. Ret har jeg, det veed jeg. Magt har jeg, det veed jeg ogsaa. Og hvilken Magt? Den Magt, som ligger i, at jeg, for om muligt at gjøre lidt Godt til Vederlag for hvad jeg personligt forbrød, i mit Forhold til Styrelsen forstaaer mig i, at gjøre Poenitentse ved i Sandhedens Tjeneste at bringe Offere og udsætte mig for Farer. Løn har jeg ikke, og skal jeg ikke have — og dog, jeg har den Løn, som Paulus taler om, naar han siger: min Løn er, at jeg gjør det uden Betaling.

---

¹¹⁸ Paulus . . . siger] 1 Kor. 9, 18.

Til 114 :

Om Prof. Martensen; Prof. R. Nielsen;
Joh. Climacus

116
U. D.

af
S. K.

Afsl. Efterskrift. Det er ikke noget nyt Princip, thi det er selve det Christelige Princip; mindst er det et nyt videnskabeligt Princip, som skulde nu det gøres til en Videnskab, at der ingen Videnskab er.[†]

≤Det er Chrsts Grændse.≥ Svinget er gjort rigtigt fra Troen ind i Troen, til det Existentielle, ikke til — det Speculative, som gaaer videre.

Kan Nogen ikke nøies med det, føler han Trang til at gaae videre: saa har Chrstd. ogsaa det i Beredskab for ham: Martyriets Udmærkelse, at blive udleet, forhaanet, bespottet, bespyttet, ihjelslagen.

Er hermed nu Videnskaben afskaffet ell. gjort umulig? Nei. Men Dommen om den christelige Videnskab er blevet en anden. Istedetfor Videnskabens opblæste Indbildskhed med at gaae videre end Troen: er Troen indsat i sin Herligheds-Ret, og Videnskaben, ell. Videnskabsmandens Liv at betragte som en Nydelse, en Glæde, o: s: v: han kan ønske, som ogsaa kan bevilliges ham, naar han vel at mærke, melder sig for Troen, faaer og anerkjender sit Tilhold om behageligst at ville blive indenfor sin Grændse, erkjender Videnskaben ikke for det Høiere men for det Lavere.

Hvo skal nu fremstille dette? Det kunde en Bodsprædikant i strengere Forstand. Men maaskee stikker Ulykken ikke saa dybt, og i ethvert Tilfælde Forsigtighed er ogsaa en christelig Dyd.

[†]Anm. Dog maa den Sætning: en Viden om, at man ikke kan begribe Troen og ikke skal begribe den fastholdes i Modsætning til en Begriben af Troen.

¹¹⁶ Martensen] sml. 113.117. R. Nielsen] sml. 114.117. Existentielle] sml. 111.121.

(1849-50)

Saa udsendes der en Humorist. Han, siger det. At det er en Humorist er just Skaansel. Han vil blot bringe visse Ting i Erin-
dring, betyde Mskene dem — og saa ikke videre.

Men tillige vil han ved Dommen over sig lære status at kjende. Bliver Dommen den: det han siger er Phantasterie — Viden-
skaben; det er sgu, christelig forstaaet Alvor — saa er den christe-
lige Videnskab fræk — <og> saa har han at tage strengere For-
holdsregler. &det vil sige, ved at trykke en lille Smule stærkere
paa Correctivet.>

Lad mig oplyse det Samme ved andre [*rettet fra*: reent] existen-
tielle Forhold. Chrstlig forstaaet er det Chrsteliges Grændse: at
blive en Nar i Verden. Dersom der nu er et Land, en By, hvor
som det hedder, alle ere Chrstne, og hvor dog ganske i almdl.
mskelig Forstand, de Flestes Stræben er i Retning af Hæder, Ære,
Anseelse: nu saa er det, naar disse dog ville være Chrstne, for-
nødent at bringe det Christeliges strengere Fordring i Erindring.
Hvorledes gøres det? Det kan gøres af en Bodsprædikant i Cha-
rakter. Men maaskee er det meget for stærkt et Middel, og i
ethvert Fald Forsigtighed er ogsaa en christelig Dyd. Altsaa der-
til bruges en Humorist. Han fremsætter <den strenge> Fordring.
Skaanende lader han som var det næsten Spøg, medens der dog
i Fremstillingen er behørige Dolkestik.^[†] Det er nu overladt til
Vedkommende at benytte Vinket. Bliver nu Dommen: nei, at
trakte efter Hæder Ære og Anseelse det er Livets Alvor, det
Andet er Phantasterie — saa er man fræk; og saa vil det blive
fornødent at skrue Correctivet lidt skarpere.

Saaledes f. E. Ægteskabet. Christelig forstaaet er i strengeste
Forstand det Christelige: den ugifte Stand. Har Chrstd. derfor
Noget imod Ægteskabet? Nei, men Ægteskabet har, christelig
forstaaet, at respectere, at det er en Indulgents. Bliver Ægteska-
bet verdsligt opblæst, bliver det fræk og vil være Livets Alvor

---

[†] I *Marginen*: Anm. Men allerede Frater Taciturnus sagde
om sig selv: hidser ham ikke, thi saa kunde han blive farlig.

<og at> den ugifte Stand skal være Phantasterie: saa maa der blive Sag. Hvo skal nu gjøre det, ell. være Aktor? Ja, en ugift Mand, en Bodsprædikant, der lader hele den religieuse Accent falde paa, at han er ugift. Men maaskee er dette dog for strengt. Saa bruges en Humorist. Han lader være at gifte sig — men han underskyder en ganske anden letsindig Forklaring, for ikke at trykke for stærkt og ængste; imidlertid foredrager han det Chrstlige. Det er Skaansel. Bliver nu Dommen om ham: at han er en Phantast, saa maa Correctivet skrues nogle Tommer stærkere.

Prof. Nielsens Fortjeneste er at være blevet opmærksom. Hans Feil er, at han dog gjør et Forsøg paa at gjøre dette igjen til Videnskab. Dernæst at han dog, istedetfor at indskrænke sig til indtil videre eenfoldigt at tilstaae Noget om sig selv, og sit tidligere Standpunkt — strax vil benytte det Lærte til at dømme Andre.

Prof. Martensen har villet ignorere det Hele, og er tilsidst blevet fræk i Forordet til hans Dogmatik.

Min Forfatter-Virksomheds Gang er forud beskrevet i hiin Artikel aabenbar Skriftemaal, som udgik, da jeg var færdig med Manuscriptet til Enten—Eller. Jeg vilde som Forf. ingen jordisk Løn have, og derfor vilde jeg, at naar de faae Aar, i hvilke jeg kunde være Forf., vare forløbne, skulde Alt i Literaturen staae uforandret: Heiberg — Mynster — Madvig.

Heiberg forstyrrede det strax. Han blev lapset. —

Hvad Martensen angaaer, har jeg altid anseet ham for mistænkelig, men, hvad ogsaa Programmet viser, nærmest udviist Prof. Nielsen til Den, der skulde holde for paa Speculationens Vegne. Martensen er nu blevet lapset.

Madvig staaer uforandret.

Og fremfor alle Mynster her kunde saa en Lovtale komme over Mynster.

(1849-50)

*Til 114:*117
U. D.

Fra Joh. Climacus

Corsarens Uanstændighed — har jeg fundet, christeligt, i sin Orden. Et Par Ord i Forordet til sin Dogmatik af Martensen har jeg i en vis Forstand ogsaa fundet i sin Orden: Sligt gjør hverken fra ell. til.

Men naar man vil benytte et Skrift saaledes som Prof. N. har benyttet mit: saa maa jeg bede om et vis Respekts-Udtryk. Det er ikke mit Skrift, der trænger til Prof. N. — har han lært Noget af det, saa lad ham signalisere.

Harde han forstaaet det, vilde han ell. have seet Følgende. Dersom Alvor, især for en Tænker, er det at være consequent: saa var og er just den Humor, hvori det hele Skrift er holdt den høieste Alvor, Form-Reduplicationen af Indholdet: at der ikke skal doceres, hvor væbnet man end er til at kunne gjøre det.

Nu at pille enkelte ordrette Theses ud deraf, see at give det Skin af Doceren, ja næsten lade som var nu Sagen først blevet rigtig Alvor: det er, Halvhed, thi det er Halvhed: at docere at der ikke skal doceres, og det er, i dialektisk Forstand, Dumhed, naar man forud har det Consequentere liggende for sig, og nu vil gjøre det bedre.

Til 114:

118 U. D. Eftertrykket falder langt fra tilstrækkeligt paa, at dette Værk kun er et Leed i en heel Totalitet.

Dernæst er Protesten mod Speculationen just indeholdt i Skriftets Form lige saa dybt som i dets Indhold. Det har været Martyriet at udholde denne Misforstaaelse. I Prof. Nielsens faaer vi dog igjen uvilkaarligt det Indtryk: at det docerende Foredrag er det eneste alvorlige er „Alvoren“. Ved at han tager nogle enkelte Sætninger, der tildeels vare docerende og udarbejder dem sammen,

¹¹⁷ Corsarens] sml. 125. X⁴ A 167 og Sammenvisninger. Martensen] sml. 116. 120. Prof. N.] sml. 116. 118. ¹¹⁸ Nielsens] sml. 117. 119. 120.

synes det som vil han dog conspirere med den Indbildning: at det docerende Foredrag er Alvoren. Paa den Maade lider Skriftet en uhyre Uret. Skriftets Fortjeneste at være i sin Form consequent svarende til sin Meddelelse svækkes Indtrykket af.

<Det burde ogsaa være indskærpet, at Joh. Climacus ikke er Mag. Kierkegaard; men en digtet Person. Mængden forvexler altid Sligt.

Han (Nielsen) tillyver sig paa en Maade en Fortjeneste af Pseudonymen, som var det ham, der ordnede det Hele og bragte det under Synspunkter; men saa vel de enkelte Punkter som hvad der staaer under dem ere ordret aftrykte.>

Til 110:

Hr. Prof. Nielsen! Hvilken Sammensætning; og hvorfor sætte 119
os saaledes sammen? U. D.

Til 110:

Man siger: det er ikke Andet end en Efterligning af Mag. 120
Kierkegaard. Men det er dog ikke ganske sandt. Naar en Efter- U. D.
ligner er et aldeles ubekjendt Msk. altsaa hidtil ikke til — og det han leverer er ikke Andet end en Efterligning: saa er det ikke Andet end en Efterligning. Men hvad er da i dette Tilfælde med Prof. Nielsen det Andet? Det Andet er, at Prof. Nielsen jo dog er Prof. ved Universitetet ligesom Martensen, velstuderet i Hegel, adskilligt bedre end Martensen, Forf. af filosofiske Skrifter ligesom M., og saa at han vil anvende sin Tid og Flid til at efterligne: det gjør, at Efterligningen dog er Andet end en Efterligning.

¹²⁰ Man siger | sml. X² A 269, og se Note dertil.
118.121. Martensen | sml. 117.121.

Prof. Nielsen | sml.

(1849-50)

121
U. D.Om Prof: Nielsens Forhold til min Pseudonym:
Johannes Climacus.

A.

Hvad jeg ikke kan billige.

- 5 1) „Der skal ikke doceres“, dette har hos Pseudonymen fundet sit adæquate Udtryk derved, at der ikke doceres; der er xi Forhold til det Docerende² dannet μεταβασις εις αλλο γενοσ, Ideen redupliceret i Formen: Alt er forvandlet til Digter-Meddelelse af et stakkels enkelt Menneske som Folk er fleest, en
10 eksperimenterende Humorist, Alt sat i Existents. Deraf kom det vistnok, at Pseudonymen stod en docerende Samtid saa fremmed, just fordi han var saa consequent.

Anderledes hos Prof. N. Formen, Fremstillingen, Foredraget er mere eller mindre docerende, især da sammenlignet med Pseudonymens; mange videnskabelige Reminiscentser, om hvilke
15 Prof. erindrer, erindre om „Professoren“: saa det dog mere eller mindre bliver en Slags Doctrin, at der ikke skal doceres.

I Ideen seet er Sagen gaaet tilbage, thi den har faaet en mindre consequent Form.

- 20 2) Hos Pseudonymen fortættedes Christendommens Indhold i det mindst mulige Minimum[†], just for desto stærkere at give Farten i Retning af at blive Christen, og for desto intensivere at bevare Nervekraften samlet til at kunne beherske Forvirringen, at ikke det „Parenthetiske“ kommer frem.

- 25 Anderledes hos Prof. N. Hos ham breder Indholdet sig, han

[†]Anm. Dette har vor stræbsomme Prof. Scharling (der nu ogsaa stræber at berigtige baade Prof. N. og mig og Mag. Stilling, uden dog, som det synes, først at have, eller maaskee efter for-
gives at have stræbt at sætte sig ind i Sagen) fundet besynder-
30 ligt — naturligviis.

¹²¹Nielsens] sml. 120.123. Digter-] sml. 88.212. Existents] sml. 116.215. har . . . fundet besynderligt] se den til X³ A 69 anf. Anmeldelse. S. 368 f. Stilling] sml. 109.123.

gaaer ind paa Undersøgelse om det enkelte Mirakel o: s: v: o: s: v:, kort han gaaer i det Enkelte. I samme Øieblik er det vanskeliggjort at give Farten og at holde den qualitative Spænding; thi Tvivl og Reflexion forholde sig væsentligen til dette Adspredende, det Enkelte, og ere de stærkere, saasnart man indlader sig derpaa. 5

I Ideen seet er der tabt, Problemets Spænding noget afmattet — og dog er vistnok nu Flere blevne opmærksomme paa Sagen.

3) Der skal svinges af fra Videnskaben, fra Theorien. Hos Pseudonymen dvæles der ikke ved denne Tanke, Pseudonymen selv er ietvæk Svinget, hele Skriftet er Frastødet og Svinget ind i eksistentiel Inderlighed. 10

Anderledes hos Prof. N. Her dvæles der ved denne Tanke, der gaaes i det Enkelte, den samme Tanke gennemføres i Forhold til de enkelte theologiske Discipliner, lutter Dvælen. Men i samme Secund der dvæles eet Secund, i samme Secund er ogsaa Videnskaben ifærd med at blive den Stærkere; thi Videnskaben er og ligger i det Dvælende, medens Troen er selve det Existentielles Impetus bort fra Det, hvorfra man skal bort. I samme Secund, der dvæles, skyder ogsaa Theorien sig frem og begynder at vinde Skikkelse; thi Theorien er og er i det Dvælende. Og hos Prof. N. gjøres Svinget ikke, det finder ikke sit fra al Theoretiseringen kvalitativt forskellige Udtryk; der dannes en Slags Slutnings-Paragraph: saa maa man bestandigt huske paa, at der skal svinges af. N. er meget for Professor- alvorlig til saaledes consequent som hiin spøgefulde Joh. Climacus at kunne svinge; thi at „svinge“ at „svinge af“ — saa man aldeles tager sig selv tilbage — er umuligt uden Eenheden af Spøg og Alvor. 15 20 25

I Ideen seet er der tabt — medens vistnok nu Flere ere blevne opmærksomme paa Sagen. 30

4) Pseudonymens som alle Pseudonymernes Betydning er: Inderligheds Meddelelse. Paa Ideens uendelige Afstand fra Virkeligheden, i en anden Forstand denne dog saa nær, bliver Inderligheden hørlig. Men der er intet endeligt Forhold til Virkeligheden, der angribes Ingen, der nævnes intet Navn; Ingen forpligtes til 35

(1849-50)

nu at <skulle> tilegne sig denne Meddelelse, Ingen nødes, uden at dog deraf følger, at Ingen skulde, ved sig selv, have Sandheds-Pligt mod denne Meddelelse.

Saaledes forstaaet er Prof. Ns Angreb paa Prof. Martensen ikke
 5 et Fremskridt, især som det er gjort. Der er taget nogle enkelte Theses ud af Pseudonymen og disse ere forvandlede til en Disputations Gjenstand: om nu Prof. M. har Ret eller Pseudonymen. Paa den Maade er hiint „stakkels enkelte Menneske, et Menneske som Folk er fleest“, Pseudonymen (repræsenteret ved disse
 10 Par Sætninger) forvandlet til ogsaa en Slags Docent, der bringes i en lærd Strid med høiærværdige Prof. M. Herved er Qvalitets-Forskjellen tabt: at det er Inderligheds-Meddelelse, der enten, som Pseudonymen har gjort det, „uden Myndighed“ maa gjøres hørlig paa Ideens Afstand, eller med Myndighed paabydes; men
 15 det er ingen Discussions eller Disputations Gjenstand. At ville debattere om Inderlighed er egentligen at man ikke har, eller kun til en vis Grad, ɔ: ikke inderligt, har Inderlighed, hvad man kan lære af Joh. Climacus.

Mod Prof. Martensen kan den ikke mindre speculative Prof.
 20 N. have Ret, men i Forhold til Pseudonymen, er der, i Ideen seet tabt.

5) Hvis jeg vilde tale om Hr. Prof. N.s Forhold til hele min Forfatter-Virksomhed, eller til Pseudonymen i Almindelighed taget, eller hvis jeg vilde gaae i det Enkelte i Forhold til Hr. Prof.s
 25 Skrifter: kunde jeg have saare Meget at indvende. Men Sagen, der allerede er vidtløftig nok, vilde saa kun blive yderligere vidtløftig. Blot een Bemærkning mener jeg at burde gjøre. At Hr. Prof. N. har benyttet Pseudonymerne er Noget, han selv om ikke strax saa dog efterhaanden har gjort opmærksom paa; men efter hvil-
 30 ken Maalestok vil egentligen kun en Læser af dem kunne see &og jeg vel bedst&. I Grunden er det ligegyldigt; jeg omtaler det blot for ikke, hvis en Anden fremhævede det, det skulde synes, at der maatte være et endeligt Sammenhold mellem Prof. N. og

mig, siden jeg fortiede det, jeg der sagtens maatte have seet det.

I Ideen seet er der tabt et Noget, Sagen ikke mere paa den intensive Spidse som hos Pseudonymen, Problemet ikke saa kvalitativt spændt, derimod er Prof. Martensen angrebet og en Disputation om Troen intenderet. Dog saaledes er det jo Verdens Gang. En Anskuelse er altid sandest første Gang; anden Gang er den allerede blevet noget mindre sand, men da udbreder den sig mere, vinder mere og mere Opmærksomhed og Indgang [*I Blyants-Parenthes*: , langt om længe har den fuldkomment seiret, er antaget, agtet, skatteret af Alle, og er nu blevet aldeles Galimathias.]

Der var i mine Tanker noget Andet, Prof. N. kunde have gjort, noget Simplere og Eenfoldigere end hvad han har gjort, o, men just dette Simple og Eenfoldige er det Store, hvortil der vilde udkræves en ganske ualmindelig Charakter, hvorfor man heller ikke er berettiget til at fordre det af Nogen, medens jeg meget godt kan være forpligtet til at takke Prof. N., for hvad han har gjort. Det Simple og Eenfoldige, det Store havde været dette. Prof. N. havde i en ganske ligefrem kort lille Erklæring sagt: disse Skrifter have overbeviist mig; hvilken Forfatterens eller Forfatterernes Mening er, om han angriber eller forsvaret Christendommen, er mig umuligt at afgjøre; det er just Kunsten ved dem. Her kan ikke og skal ikke være Tale om at gjøre ham denne Kunst efter, det vilde dog blive noget Halvt, det er umuligt, at Nogen kan gjøre dette mere end halv saa godt som han, den Første. Nei, Forfatteren blive nu vred derover eller ikke vred derover: jeg forvandler Alt til ligefrem Meddelelse, mig til en tjenende Fortolker. Denne intensive dialektiske Spænding og Knibskhed giver sig kun for en Voldtægt, men ligeoverfor en Voldtægt er den ogsaa værgeløs, thi dens Point er just: ingen Mening at have. Vel, saa er jeg den Mand, der veed kort og godt at bruge „Troens“ Vold. Dette havde været „den Andens“ kvalitative μεταβασις εις άλλο γένος, hvorved han selv igjen blev en Første. Havde

(1849-50)

han gjort det, havt Resignation og Charakter dertil, havde han været større end Pseudonymen. Prof. N. gjorde noget Andet. Hans Præstation bærer Præget af: at ville „ogsaa“ ligesom Pseudonymen, stundom endog at ville „gaa videre.“ Dette var en

5 Feil. Thi i Forhold til hvad der i den Grad er beregnet paa eien-

dømmelig Genialitet er det en Feil, at en Anden vil „ogsaa“, selv om denne Anden har endnu flere Evner end Prof. N. og endnu større Udholdenhed og Flid end Prof. N.

B.

10 Hvad jeg maa — nei billige dette Udtryk passer sig ikke, jeg er jo ikke paa nogen Maade en Instants. Men i mine Tanker er det noget Sjeldnere, at en allerede ældre Mand ξ , der længst har betrygget sig den sikke Udsigt af den slagne Landevei, $\exists$, har Styrke og Lyst til med saa megen Interesse og saa meget Ar-

15 beide at <ville> sætte sig ind i noget fra hvad tidligere har beskæftiget ham saa aldeles Ueensartet. Det er i mine Tanker noget Sjeldnere, at en Medlevende i Forhold til en anden Medlevende vil, medens han tillige udsætter sig for Ubehagelighed fra andre Sider, i den Grad anvende sin Tid og Kraft paa at forholde

20 sig tjenende, om jeg end mener, at, i Ideen seet, Tjenesten har sin Mislighed. Hvad man sjeldent nok finder hos de Unge — det er noget Sjeldnere at finde Det, just Det hos en Ældre: Ungdom, Phantasie, Mulighed. Een Fortjeneste, og en ikke saa lille, har Prof. N. udisputeerligt: at have draget Opmærksomheden hen

25 paa min Sag, hvilken Andre hersteds paa den høfligste Maade af Verden (ved at gjøre mig til saadan et ganske <curieust> eien-

dømmeligt og sær merkwürdigt Genie og Deslige) have forsøgt saadan at praktisere udenfor, langt, langt bort hen i Særhedernes og de ausserdienstliche Merkwürdigheds fjerne Egne, hvad jeg

30 meget godt har seet, men just i Tillid til min Sag ikke brydt mig stort om.

Maaskee vilde Nogen vente, at naar Dette er saaledes, at jeg saa i langt stærkere Udtryk maatte takke Hr. Professor N. Dette kan jeg godt forstaae; men jeg forstaaer tillige, at en Saadan ikke

har, hvad jeg har, min Forestilling om den Sags Rigtighed, hvilken jeg har havt den Ære at tjene, dens Seierrighed, endnu mindre min Forstand paa, at Hemmeligheden ved Sagen er: den kommer igjen, jo mere man gjør Forsøg paa at lade den drive over — hvad jeg selv underfundigt stundom har understøttet — desto alvor- 5
ligere og seierrigere kommer den blot igjen.

C.

Man har villet forklare Prof. Nielsens Optræden mod Prof. M. alene af personligt Uvenskab. Mig synes at en anden Forklaring dog altid ligger lige saa nær. I saa smaae Forhold som vore at 10
skrive en Dogmatik z, der endog giver sig af med at „agte paa Tidernes Tegn“ z og deri ville aldeles ignorere min Forfatter-Virksomhed, eller vel endog at ville feie den af med et Par skjødesløse Ord i et Forord — til en Dogmatik, der, besynderligt nok, indirecte bærer umiskjendelige Mærker af, at man dog ikke er 15
saa ganske uvidende om, at min Forfatter-Virksomhed er til: ja, det er besynderligt; jeg har ikke vidst bedre at gjøre end at smile, thi jeg har ikke Noget at sige i den Anledning. Men dette Besynderlige har for en Anden ogsaa en anden Side at sees fra, og mig synes, at det meget godt lader sig forstaae, at Nielsen (der, in 20
parenthesi bemærket, jo dog ogsaa er Prof. ved Kiøbhvs Universitet og en bedre Kjender af Hegel end <Prof.> Martensen) føler sig opfordret til at paatale en saa besynderlig Adfærd, han som har fundet hiin Forfatter-Virksomhed saa betydelig, at han har anvendt flere Aar paa at sætte sig ind i den. At der fra Ideens 25
Synspunkt i Retning af Pseudonymen kan gjøres Indvending mod det Nielsenske Angreb paa Prof. Martensen derom er jo her ikke Tale, derimod var der Tale derom paa sit Sted. Blot dette: det er en Feil, stundom en Brøde, at ville ignorere Correctivet; men det er at alterere Correctivet at ville forvandle det til Doctrin, og ikke 30
mindre at ville efterligne det, thi Correctivet skulde jo ikke benyttes af En, der ogsaa vil være Correctivet, men af En, hvis Storhed, ja hvis Overlegenhed over Correctivet just vilde være

(1849-50)

den Ophøiethed, med hvilken han kort og godt sagde: jeg har villet lade mig corrigere.

Efterskrift.

Det er mig af uendelig Vigtighed, at der er fuld Sandhed i hvert
 5 mit offentlige Forhold, det er mig for Ideens og Sagens Skyld af uendelig Vigtighed, at det er holdt, at jeg har staaet ene, at der Intet har været, der kunde ligne et Coterie. Saaledes er det ogsaa: jeg har med intet Menneske privat indladt mig betræffende min Sag.

10 Kun med Een har jeg gjort en Undtagelse, men samvittighedsfuldt holdt Forholdet saa jeg veed, at der i Forholdet Intet har været, der kunde ligne et Coterie.

Denne Ene er Prof. Nielsen. Jeg var omtrent færdig eller imødesaae snart at kunne blive færdig med den Produktivitet, jeg maa
 15 ansee for at have været min Opgave; Tanken om at jeg ikke vilde leve længe, paatrængte sig ualmindelig stærk: da ansaae jeg det for min Pligt idetmindste at gjøre Forsøg paa at sætte et andet Menneske ind i min Sag. Jeg valgte Prof. Nielsen, der selv søgte Tilnærmelsen og med afgjort Imødekommen tog mod Tilbudet.
 20 Saa har jeg da i Løbet af $1\frac{3}{4}$ eller $1\frac{1}{2}$ Aar anvendt megen Tid og mange Samtaler for at sætte ham ind i min hele Tanke-Gang. Men med Hensyn til hans Productivitet i den forløbne Tid har jeg med den smaaligste Samvittighedsfuldhed bevaret mig uvidende, indtil det Øieblik naar den var publici juris, jeg har ikke
 25 seet en Linie deraf tidligere, og med Undtagelse af den store Bog (der jo er Indholdet af Forelæsninger, holdte ved Universitetet) har jeg ikke engang talt med ham derom, og selv betræffende den store Bog var det ikke mange Ord, der forud vexledes. At dette er saaledes vil Hr. Prof. N. kunde bevidne, der jo ogsaa fra sin
 30 Side har vaaget over, at Dette ikke skete; og vil han tillige kunde bevidne, at han aldrig har faaet een eneste Linie af noget Manuscript af mig forud at see, eller det mindste Ord at vide derom, saa han den Dag idag er lige saa uvidende om Manuscripter jeg en stor Deel af den Tid har haft liggende væsentligen færdige,

Jeg var omtrent osv.] sml. 124, og se Note dertil.

lige saa uvidende som han var den første Dag, jeg talte med ham. Dette er holdt med den yderste Samvittighedsfuldhed; thi det var mig saa vigtigt, ikke at faae ham til at gjøre Noget, som jeg vilde det, men at faae at see, hvorledes han, der tillige var den omhyggelige Læser af Skrifterne, selvstændigt vilde gjøre det, medens jeg som sagt har anvendt megen Tid og mange Samtaler for overhovedet at sætte ham ind i min Tanke-Gang. Naar det enkelte Skrift af ham da var udkommet, satte jeg mig ind i det og meddeelte ham derpaa min Dom. Hr. Prof. N. vil kunne bevidne, at jeg ikke har billiget denne Productivitet, medens jeg stadigen forventede mere af „det Næste“.

Dette er Forholdet. For en almindelig Betragtning maa det vistnok synes, at Hr. Prof. Ns Vilkaar bliver meget fattigt, han der jo kunde have levet hen i betrygget Anseelse, hvis han ikke, istedetfor at ignorere, havde — og det er just det Priisværdige — vovet at ville indlade sig paa denne Sag, betræffende hvilken det dog gjælder, at man ikke just behøver et Lynceuss Blik for at see, at det er denne Sag, der skal frem, at vistnok især een af Pseudonymerne væsentligen har afgivet Correctivet, men at dette er et Moment indenfor en heel Sag, der væsentligen er færdig, blot skal frem, og at denne Sag er Christendommen, ført gjennem alle Reflexionens Forvirringer tilbage til Troens Eenfoldige, i hvilken Henseende jeg, formelt, har lært usigeligt meget af hiin Oldtidens ædle, „eenfoldige“ Vise. Om nu Vilkaaret ogsaa synes Prof. N. saa fattigt, vil beroe paa, hvilken Forestilling han har om Sagens Betydenhed. Man tillade mig at bruge mig selv et Øieblik. Med mine Evner har jeg i 7 Aar udholdt at være Forfatter i næsten søvnløs Anstrengelse. Det er Blomsten af mit Liv, det har kostet mig min bedste Kraft. Da jeg Intet har tjent ved at være Forfatter, har det altsaa Aar efter Aar kostet mig Penge, jeg ellers kunde <have> brugt paa anden Maade. Da jeg Ingenting er blevet til, har det altsaa kostet mig et Arbeide, med hvis halve Kraft jeg rigelig kunde have udfyldt en vidtløftigere Embedsstilling, hvor

„eenfoldige“ Vise] sml. 2. 145.

(1849-50)

- Arbeidet lønnes paa forskjellig Maade. Endelig har det kostet mig — dette krævede Ideen — at blive et Offer for Pøbelagtighedens Forhaanelse, derhos (hvad jeg ikke selv har fremkaldt) adskilligt efterstræbt af en vis literair Fornemheds Misundelse. I Sandhed Vilkaaret er fattigt! Dog saa er der Eet; Andre see det ikke, men jeg seer det: min Forestilling om Sagen, jeg har havt den Ære at tjene — og Alt er uendelig forandret. Giv mig Ungdommen igjen, hiint 28de Aar da jeg begyndte: jeg byder atter — men paa den samme Sag. Gjør
- 10 Vilkaaret endnu fattigere, Møisommelighederne og Lidelserne overflødige: jeg byder atter — men paa den samme Sag. Siig til mig: der er de 7 Aar; men 1 Minut før 12 den sidste Aften i det syvende Aar vil Du <afmægtig> synke sammen; Du vil ikke døe, o, nei, Du vil maaskee leve længe, men afkræftet af den
- 15 uhyre Overanstrengelse: jeg byder atter — men paa den samme Sag.

122   *Koncept til [121]:*

U. D.

- 1   S. 156¹¹ Prof. M.] Hr. Prof. |<Hofprædikant og Ridder> M.
- 2   S. 156³¹ I Grunden...157² det.] I den undersøgende Anmeldelse er der anvendt en Slump Pagina til at referere — det er altsaa Citat. Men da hænder det igjen der som andetsteds, at Prof. saa i Modsætning til dette Citerede leverer sit Eget — og saa er <stundom> det igjen næsten ordret Citat. <I Grunden... det.>
- 3   S. 157³ I Ideen... 158⁸ end Prof. N.] *Tilføjelse paa en hoslagt Lap*
- 4   S. 159⁶ igjen.] igjen.

Indrammet med Blyant: Efterskrift. Jeg er en Ven af den størst mulige Sandhed i mit offentlige Forhold. Man tillade mig derfor at sige Noget, som jo ellers ikke vedkommer Nogen.

Jeg var væsentligen færdig med hvad jeg agtede at meddele, havde det færdigt i Manuscript, jeg har aldrig ventet at leve længe: jeg forstod det som min Pligt at gjøre et Forsøg paa at sætte et andet Msk. ind i min Sag. Jeg valgte Prof. N., der selv søgte Leiligheden. Hans Productivitet har jeg med den smaaligste Samvittighedsfuldhed været aldeles uvidende om, indtil det Øieblik naar den var publici juris — Dette vil Hr. Prof. kunde bevidne; at jeg ikke har billiget den, vil Hr. Prof. ogsaa kunne bevidne. Men sandt er det, jeg har i Løbet af $<1\frac{1}{2}$ ell. $>$ 2 Aar anvendt megen Tid for at sætte ham ind i min hele Tanke-Gang.

S. 161¹⁵ istedetfor] istedetfor |, <collegialt med sin mangeaarige 5
Ven, Prof. M.,>||

S. 162¹⁶ Sag.] Sag. Denne samme Sag: fortættet i Løbet af 7 6
Aar — og om det var muligt at bruge en endnu kortere Tid, da saa meget desto bedre; thi jo kortere Tiden er, jo intensivere er Trykket — fortættet i Løbet af 7 Aar at faae gjort opmærksom paa Chrstd.: denne samme Sag, at have naaet dette, er mig et Liv; det bliver hos mig naar jeg ikke længere er Forf., jeg skilles ikke fra det i Døden.

[Med Blyant: # cfr. Hoslagte]

Til 122:

[Med Blyant: #] ad pag. 12.

123
U. D.

Indklammet med Blyant: Anderledes kan jeg ikke yttre mig. Derude paa de „70,000 Vand“, hvor jeg ligger, hvor jeg er grusom mod mig selv, <paa Strømmen> der er Tjenesten streng, msklig talt, utaknemlig, saa skal det være. Det er i hvert Tilfælde ikke utænkeligt, at Prof. N. kunde blive saa utaalmodig over dette, at han giver mig Døden og Djævelen, eller idetmindste en god Dag. I saa Fald vil jeg <atter> Intet vide at gjøre uden at smile, thi jeg

Hoslagte] c: 123. ¹²³pag. 12] c: 122,6. Prof. N.] sml. 121.124.

(1849-50)

vil i den Anledning Intet have at sige. Der kan ogsaa skee noget Andet, at det just nu bliver ham klart, hvad han skal gjøre, at han gjør det, og bliver den Rette, hvad jeg med Glæde vilde see ogsaa i Ønsket om <at see> Afløsning[†]. Idee-Tjeneste er en saa streng og saa anstrengende Tjeneste, at i mine Tanker intet Msk. kan udholde den et heelt Liv. Men saa er igjen Ideen lige saa mild som den er streng; den tillader med største Redebonhed den Enkelte at træde af, kun saa længe han er i dens Tjeneste ingen Halvhed. Saa lever han glemmende Verden og glemt, i den be- grændset stillere lille Virksomhed ell. ganske ubemærket, taknemlig for hvad der forundtes ham, forresten Gud lige saa velbehagelig. Thi for Gud gjør det da ingen Forskjel; om Een ved at tjene Ideen omskaber Verden, en Anden ved at skære Svovelstikker tjener Udkommet: de ere begge Gud lige velbehagelige, lige elskede, hvis der ell. er den samme Fromhed i begge. Saaledes har jeg tænkt mig det.

[†] hvad forresten ogsaa Mag. Stilling synes at tegne til, der unegteligt er en Mulighed, hvor der allerede er fyret godt under, eller der er saa langt ude, at han har et Begreb om „Strømmen“.

124
U. D.

Angaaende mit Forhold til <Hr.> Prof. R. Nielsen.
officiel Artikel.

I Midten af Aaret 1848 blev det mig ved forskjellige Overveielser, alle førende til det samme Punkt, tydeligt, at jeg burde <at det var min Pligt,> idetmindste <at> gjøre et Forsøg paa <ved personligt Forhold> at sætte en Anden ind i mine Anskuelse, saa meget mere som jeg meente at skulle høre op at være Forfatter.

Jeg valgte Prof. Nielsen, der iforveien allerede havde søgt en Tilnærmelse.

Siden den Tid har jeg i Regelen talt med ham een Gang hver Uge; men saa lidet som han forud har seet eet eneste af mine

---

Stilling] sml. 121.137. ¹²⁴R. Nielsen] sml. 123.125. I Midten af Aaret 1848] sml. 121, S. 160. IX A 212.216.229-231.

Manuscripter eller været vidende om, hvad jeg som Forfatter videre vilde gjøre, lige saa lidet har jeg seet hans Manuscripter forud ell. været i concretere Forstand vidende om, hvad han vilde gjøre qua Forfatter. — Hans første Skrift: „Evangelietroen og den moderne Bevidsthed“ har jeg havt Noget imod, men vistnok af ganske andre Grunde end man ordentligviis vil falde paa. Hvad Angrebet paa Prof. Martensen angaaer da overraskede det mig og var mig ikke kjert, men vistnok af ganske andre Grunde end man ordentligviis vil falde paa.

Man vil vel indrømme mig, at jeg temmelig let kunde have draget Flere til mig, og dannet et Sammenhold hvis det havde været mig om at gjøre, verdsligt at seire og paa denne uværdige Maade.

Da jeg har talt offentligt om dette Forhold, skylder jeg Hr. Prof. Nielsen et Par Ord. Naar man <allerede> er en ældre Mand, indviet i Sandsebedragenes beqvemme og taknemlige Tjeneste, er Overgangen til Idee-Tjenesten forbunden med saa stor Vanskelighed og Anstrengelse og Selvfornegtelse, at alene Hr. Professor Nielsens Beslutning at ville er, om ikke <strax> noget Stort, saa dog noget Usædvanligt. At det ogsaa har tildraget sig Opmærksomheden, har Hr. Professoren jo erfaret — han faldt i Unaade, som naturligt, hos Sandsebedragenes orthodoxe Tjenere[†]. Og denne Unaade lod man ham ogsaa mærke — alene saaledes er Hr. Prof. Nielsens fortsatte Stræben, sin Beslutning tro, om ikke strax noget Stort saa dog noget Usædvanligt især i Danmark, Smaalighedens og Sandsebedragenes forjættede Land, hvor Profitten, man har af sin Stræben, er Forklaringen, der gjør En forstaaet, derved <igjen> agtet og anseet, medens det, ingen Profit at have, gjør Ens Stræben meningsløs. At jeg derimod, hvor meget jeg end kan have at indvende mod det Præsterede, finder god Mening ja det Godes Mening i denne Stræben, det skylder jeg, da jeg offentligt har talt om dette Forhold, offentligt at tilstaae.

[†], der freidigt kunne pukke paa at være blevne <denne> deres første Kjerlighed troe.

Martensen | sml. 121.126.   deres første Kjerlighed troe | sml. X²
A 495, og se Note dertil.

(1849-50)

125

U. D.

Replik i Charakter.

Som det hedder skal jeg <qua Forf.> være en Hader af Tilhængere, Tilhang samt Alt hvad dertil hører; deri er ogsaa adskiligt Sandt.

Jeg har i den Anledning tidligere oplevet en Collision. Min Disputats er om Ironien; man satte mig i Forhold til Pseudonymerne Victor Eremita o: s: v: — og da nu Prof. Heiberg samtidigt enten forholdt sig taus eller syslede med Astronomien: saa betragtedes jeg vel <dengang> af Mange som Ironiens Repræsentant hersteds. Samtidig florerede, som bekendt, efter en ganske enorm Maalestok den litteraire Foragtelighed og Nederdrægtighed, der ikke uklogt styrede ud under Flaget: Ironie. Her var en Forvexling mulig; hiin Pøbelagtighedens Ironie kunde see at forvandle mig til Chef for Ironien hersteds — saa Pøbelagtigheden ogsaa blev Ironie. Dette skete. Det uartige Barn i Literaturen den lille Goldschmidt (der, in parenthesi bemærket, jo nu skal være blevet ganske artig, saa han, efter hvad Barberen siger, næsten „hver Maaned“ ell. „hver Uge“ faaer i Charakterbogen for Opførsel: mg, og betragtes af Publikum i Classe med andre Redakteurer, kun med den Forskjel, at han tillige faaer Charakter for Opførsel) paatog sig at udføre det, ved beundrende at uddødeliggjøre mine Pseudonymer.

Den Gang var der saa vist Ingen der paatog sig den Uleilighed at skille mig af med denne Tilhænger. Jeg maatte selv <for at> indfrie mit Princip, udsætte mig for Meget, og blev det betragtet som Særhed af mig, at jeg vilde være saaledes consequent, saaledes ironisk, uagtet det dog er indlysende, at naar de Tusinde og Tusinde ere ironiske, saa er der for den væsentlige Ironiker Intet at gjøre uden at vende hele Forholdet om, og blive Gjenstand for denne Ironie.

Nu er Sagen en anden <og Scenen er paa det religiøse Gebeet, hvor jeg er Forfatter>. Som det hedder skal nu en af Uni-

¹²⁶Heiberg] sml. 114. Goldschmidt] sml. 117. 151, 11. ganske artig] sml. X²A 303. uddødeliggjøre] sml. X²A 586, og se Note dertil. Som det hedder] sml. 120, og se Note dertil.

versitetslærerne, Lic. theol. R. Nielsen, Professor i Philosophien været blevet min Discipel ell. Tilhænger, saa hedder det. Hvad skeer? Det snarest mulige kommer i Scharlings og Engelstofts Tidsskrift en theol. cand. Hiorth springende for at skille mig af med den Discipel; paa Conventet, umiddelbart derefter i Kirketidende farer <Grundtvigianeren> Dr. Kierkegaard i Harnisk ell. ud af sit gode Skind, hvordan man nu vil tage det, bare for at skille mig af med den Discipel. I Sandhed dette vilde være nok til at overbevise mig om, at det i dette Øieblik maa være en taknemlig Opgave at støde til Prof. Nielsen; det vilde være nok, men tillige hører jeg jo, at Hr. Prof. <ved hvert Skridt> allerede skal have været udsat for flere Ubehageligheder fra de Indflydelsesrige.

Og hvad gjør jeg? Jeg tier. Hvilken uhyre Inconsequents, og hvilken Daarskab, jeg som kunde have saa stor Profit af med to Linier at cassere ham <i Egenskab af Tilhænger>, hvad der jo staaer i min Magt.

Hvilken Profit kunde jeg have? lad os see. 1) kunde jeg <derved> profitere den Accent, som han har lagt paa mit Forfatterskab ell. en Deel af samme; thi fordi jeg cassetede ham i Egenskab af Tilhænger maatte han jo <alligevel> vedstaae hvad han har sagt, da han, fæstet i Ærens Tjeneste som vi Andre, jo ikke som Goldschmidt hører til de Begunstigede, og Privilegerede, der nyde Godt af Foragtelighedens Privilegium. 2) Jeg vilde gjøre næsten alle Partier her hjemme en Tjeneste. Som en Følge der af vilde jeg blive elsket og agtet; der vilde <i et Tutti> blive sagt om mig: det er en Tænker, en consequent Tænker, og en yderst agtværdig Charakter — og saa veed jeg nok, hvad jeg tænker: derfor gjør jeg det ikke.

Lad os gjøre et Tankeexperiment. Jeg vil tænke mig, at der er gaaet en Tid, Prof. N. har trængt igjennem, <saa godt som> Alt bøier sig for ham. Til den Tid <vil> neppe Nogen faae travlt for at angribe ham. Saa skal jeg nok, rykke ud med, hvad jeg har at

---

R. Nielsen] sml. 124. 127. cand. Hiorth] sml. X² A 34, og se Note dertil. paa Conventet osv.] sml. X² A 256, og se Note dertil. Dr. Kierkegaard] sml. 130. X² A 650 og Sammenvisninger.

(1849-50)

indvende mod ham ξ ; og saa vil det vel atter hedde at jeg er sær, en Egoist o: d: ξ . [*Med Blyant indklammet*: Thi til den Tid vilde jeg virkelig have Profit af at han er Tilhænger, nu vilde jeg have Profit af, at slaae en Streeg over ham. Saa vil det formdl. atter hedde at jeg er sær, en Egoist o: s: v: . Give Gud, at jeg indtil min sidste salige Ende altid maa af Verden blive kaldt en Egoist!]

Indtil videre har jeg Intet at sige m: H: t: Professor Nielsens Optræden; jeg hader nemme Seire, og jeg afskyer at handle egen-nyttigt, meest da, naar jeg veed, at det tillige vilde blive berømmet som noget yderst Respektabelt, Consequent, og Agtværdigt.

126
U. D.

Skjemt.

I adskillige Aar og med stor Flid har jeg beskæftiget mig med det Problem om Troen, og successive nedlagt min Stræben i betydelige Skrifter — da kommer pludselig en theol. Cand. en Hr. Hiorth (i Scharlings og Engelstofts Tidskrift) <springende> og gjør den hele Sag af i 10 Linier. Der staaer jeg Forf., jeg den Bedragne ell. maaskee Bedrageren, der har bedraget mig selv, Forlæggeren, Kjøberne o: s: v: — Det Eneste jeg kan sige til mit Forsvar: jeg vidste ikke af, at Hr. Hiorth var til — havde jeg vidst det o: s: v: .

De 10 Linier er ved nærmere Eftersyn nok en § af Martensens Forelæsninger.

Vistnok er Hr. H. meget glad ved at have absolveret theol. Attestats, jeg betvivler ikke, at hans Manuducteur her med Sandhed kunde sige til ham Dagen forinden: De kan Martensens Dogmatik udmærket baade uden og inden ad. See, alt dette er jo meget glædeligt. Men det Forkeerte er, at Hr. Hiorths Glæde svinger forkeert ind i Virkeligheden. I et Gratulations Brev til Prof. M. paa smukt Papir kjønt skrevet vilde Lovtalen over M.s Dogmatik være paa sin Plads. Men i Literaturen er det Forvirrende.

Dette er Skjemt — jeg har ikke Tid til at indlade mig alvorligt med en saadan Forf. Som en Dragt Prygl er den forkortede Opdragelse, naar man ikke har Tid til udførligere at opdrage, saaledes ogsaa Comik. Noget skulde der dog siges.

---

¹²⁶ Hr. Hiorth] sml. 125. Martensens] sml. 124. 128.

Naar en Forf., just for desto bestemtere at bestemme det Punkt, hvilket hele Forfatterskabet, totalt betragtet, <i successiv Fremskriden> stundom, for at udvise de discrete Momenter og dialektiske Eensidigheder, benytter digteriske Forf. (Pseudonymer) „digtede Tænkere“, der forfølge en Consequents eensidigt til dens Yderste; naar denne Forf. selv saa eftertrykkeligt som muligt indskærper at dette er saa (cfr. min Efterskrift til Afsl. E.); naar han paa det indstændigste beder Enhver, der vil yttre sig om den Sag, gjøre Forskjellen mell. Pseudonymen og ham (cfr. min Efterskrift til Afsl.): saa, ja saa har denne Forf. gjort Alt for at forhindre Misforstaaelse — men det forstaaer sig, der er saa jo dog alligevel en maaskee forønsket Leilighed for ethvert ubetydeligt Hoved til ved at sluddre dette sammen, mig med den Pseudonyme, at faae Leilighed til at sige: at jeg er eensidig — hvilket ikke er viist, men mener han, at Pseudonymen er eensidig, saa har jeg jo selv sagt det. *) Saaledes kom nu f. E. en theol. Cand. Hiorth springende i Sch: og E: Tidsskrift. En saa Hurtig har naturligviis ikke Tid til slige smaalige Distinctioner.

Overhovedet Enhver, der ikke er saa redelig mod min Sag, sig selv og mig, at han vil tilstaae sig selv, at han her er truffet paa en Forf., hvor der virkelig er Noget at lære: hans Dømmen bliver kun Confusion. Er Forholdet virkelig dette, at enhver Student, Candidat, næsten enhver Professionist, enhver journalistisk Næringsdrivende blot ved at bladdre lidt i en af mine Bøger, kan dømme om hvad der er Frugten af mit Studium min Flid: saa er jeg virkelig en Daare, jeg som Aar efter Aar holder ud med Jernflid at arbeide, og dog ikke driver det videre, end at Enhver endog veed mere.

*) Anm. Fraseet hvad jeg kan have at indvende mod den Brug Hr. Prof. R. Nielsen har gjort af min Pseudonym Joh. Cl.; den Fortjeneste har han dog at have afholdt sig fra at forvexle Pseudonymen med mig.

¹²⁷ Efterskrift til Afsl. E:] S. V. VII. S. 545f. Efterskrift til Afsl.] S. V. VII, S. 547. Cand. Hiorth] sml. 126. R. Nielsen] sml. 125. 137.

(1849-50)

128
U. D.

Foranlediget ved en Anmærkning i
Magnus Eiriksons sidste Bog „speculativ
Rettroenhed o: s: v:“

I denne Anmærkning fortælles, at Mag. Kierkegaard i hans Skrift „afsl. Efterskrift“ har spottet ja forhaanet den martensenske Theologie (den speculative Professor m: m:).

Herved maa bemærkes: afsl. Efterskrift er ikke af mig, men af en Pseudonym, Joh. Climacus, og bag i den findes en tilstrækkelig Oplysning om mit Forhold som Udgever. Dernæst er Prof. M. aldrig nævnet noget Sted i den; og ikke blot dette, men Scenen er med Flid holdt saaledes, at den vel snarere end i Danmark er i Tydskland, fra hvilket Land jo ogsaa Speculationen „som gaaer videre“ stammer. Der er dannet en comisk Type som hedder „Privat-Docenten“, en Type jeg mener er ret værdifuld. Alt er holdt saa digterisk som muligt, fordi jeg, som Udgeveren, ikke er nogen Ven af endelig Qævlerie; og Tydskland næsten gjort til Scenen, fordi jeg, der dog ell. kjender temmelig nøie til Hr. Prof. Martensens <og de danske Moderne [*rettet fra*: Hegelsk]-Speculative> „videnskabelige“ Præstationer, ikke veed af, hverken at han ell. De have føiet end det mindste Nye [*som mulig Rettelse*: noget Nyt] til hvad en nogenlunde velstuderet kjender fra Tydskerne. At man en Tidlang her i Danmark har gjort sig vigtig med hvad man har lært og tildeels ordret gjengivet efter Tydskerne <som var det Ens Eget>, at man har compileret diverse forskellige tyske Tænkere, Professorer, Privat-Docenter, Repetenter: det veed jeg vel. Men forsaavidt det ikke er dette Falsum man vil fremstille comisk, forsaavidt det er den moderne Speculation <(især det efter-hegelske Slængs)> man vil i Retning af „Troen“ tage en Stilling imod, saa er det digterisk sandt, at holde Scenen saa ubestemt, at den saa omtrent er i Tydskland, kjendelig paa „Privat-Docenten“, af hvilke der den Gang <, om end i forskjel-

¹²⁸ sidste Bog] Speculativ Rettroenhed, fremstillet efter Dr. Martensens „christelige Dogmatik“, og Geistlig Retfærdighed, belyst ved en Biskops Deeltagelse i en Generalfiskal-Sag. (Kbh. 1849). I denne Anmærkning] anf. Skr. S. 108. bag i den] sml. 127, og se Note dertil. Prof. M.] sml. 126. 129.

lige Mønstre, > var et Mylder i Tydskland, medens der faktisk ikke var een eneste Privat-Docent i Danmark det Aar, da afsl. Efter-skrift udkom. Dette har jeg som Udgiveren været mig bevidst, ja jeg har blandt Andet ogsaa forstaaet Afsl. Eft. som en Dansk-hedens Protest mod den moderne Speculation, <forstaaet, hvad jeg dog nok ogsaa i Tiden vil faae Ret i, at naar den tyrraniske Opinion, ved hvilken „Systemet“ holdt sig, er forsvunden, at man da vil give min Pseudonym Ret i, at det var ægte dansk at opfatte denne Speculationens Overdrivelse comisk, uden dog at glemme, at det ogsaa er dansk, at elske og ære sund Videnskab, som nu f. E. græsk Videnskab, hvilken egl. er den, Pseudonymen bruger, medens han jo tillige skylder en tidligere tydsk Viden-skabelighed ogsaa Hegel selv saare meget.>

En naiv Argumentation. <ell. en mislig
Tagen til Indtægt. Som mulig Rettelse: en
Profit per nefas.>

129
U. D.

For at modbevise Hr. Cand. Mag. Eiriksons Paastand at Prof. M. er en Hykler der ikke har Troen o: s: v: argumenterer „Flyve-posten“ paa følgende Maade. Hr. Prof. M. har som Prædikant en stor Mængde Tilhørere, har snarere forøget end formindsket dette Antal — ergo er Hr. Prof. M. en redelig Mand, ergo har han Troen og den sande Lære. Men Herre Gud, har Flyveposten da ikke ogsaa et stort Antal Subscribenter og snarere forøget end formindsket det! hvilken Uretfærdighed mod Hr. Prof., at forsvare ham saaledes, naar man selv er Flyveposten med de mange Subscribenter. I Grunden er det Uforskammet af Flyveposten saaledes at tage sig Hr. Prof. M. til Indtægt; thi egl. argumenterer Flyveposten stiltiende omvendt til Profit for sig selv: Hr. Prof. er en agtværdig Mand med den sande Lære, han har mange, mange Tilhørere — ergo er Flyveposten der ogsaa har mange, mange Subscribenter et agtværdigt Blad.

¹²⁹ Mag. Eiriksons] sml. 128. Prof. M.] sml. 128. 130. argumenterer „Flyveposten“] sml. X² A 155, S. 119, og se Note dertil.

(1849-50)

Enten er Flyveposten sig <ikke> dette bevidst, og saa er dens Argumentation høist naiv, da Beviset forvandler sig til Modbeviset; thi Intet er, under Antagelsen: „Flyveposten“, saa lettere at bevise end at M. E. maa have Ret i Alt hvad han siger — har ikke „Flyveposten“ et stadigt voxende Subscibent-Antal. Eller Flyveposten er sig dette bevidst, og i saa Fald sorterer den <tilsigtede> Profit under nefas ell. utilladelige Sportler. Vistnok kunde det være Flyveposten yderst Profitabelt at faae godtgjort ell. antaget: at man udendvidere fra den numeriske Bestemmelse af Subscibenter, Tilhørere <Antal> o: s: v: kan slutte ligefrem til Sandhed; men just derfor er det maaskee tjenligst at erindre om det stadige daglige Modbeviis, som Flyvepostens Tilværelse afgiver. *Med Rødkridts-Sammenvisning*: Saaledes forstaaet gavner Flyvepostens Tilværelse Sandheden, og jeg kunde af den Grund næsten være tilbøielig til at subscribere paa den.

1849

130
U. D.

[Med Blyant betegnet: Peter.]

Dr. Kierkegaards Halvtimes-Læsning
i sidste Convent.

Ved sidste Convent bliver tilfældigviis en Halvtime tilovers, da Forhandlingerne ere forbi. Hvad er herved at gjøre, „hvad skulle vi bestille“, maatte vel Spørgsmaalet lyde. Mit Forslag er, at man havde gjort det til Gjenstand for Discussion. I saa Fald vilde man formdl. i Kirketidende have faaet at læse: derpaa gav det Spørgsmaal, om, hvorledes man skulde benytte en tiloversbleven Halvtime, Anledning til en livlig og fornøielig Discussion, hvori næsten alle Brødrene og da alle Grundtvigianere deeltoge; den varede $2\frac{1}{2}$ Time.

Dog Formanden, (Grundtvigianeren F. Fenger) der altid veed Udvei, og altid har den ordførende første Herre (Grundtvigiane-

---

¹³⁰ Peter] sml. 125. 131. i sidste Convent] sml. 125, og se Note dertil. F. Fenger] Johannes Ferdinand Fenger, f. 1805; 1828 Lic. theol., 1833 Sognepræst for Lyngø og Broby; fra 1836 Formand for det danske Missionselskab. — Sml. VIII A 382.

ren Dr. K.) i Baghaanden, veed ogsaa her Udvei. Han anmoder Dr. K. at udfylde Tiden med et lille Foredrag.

Dr. K. træder frem; han har tilfældigviis kun havt en Halv-times-Tid Aftenen iforveien til at forberede sig paa et Tilfælde. Det træffer sig jo meget heldigt. En halv-Times Tid — en halv Times Forberedelse: charmant!

Gjenstanden for hans Foredrag er $\leq$ mærkeligt nok $\geq$: tvende Mærkeligheder i den nyeste Tid af dansk Literatur: Mag. K. bekjendte Skrifter og Prof. M. Dogmatik og hele dogmatiske Virken. Dette er mærkeligt nok; thi disse tvende Mærkeligheder er jo ikke et historisk længst Tilbagelagt, hvorom Dommen har fæstnet sig (noget Saadant egnede sig vel bedst til et Halv-Times Foredrag) men et Samtidigt, der, hvis det ellers er Mærkeligheder, egnede sig bedst til lidt alvorligere og udførligere Behandling.

„Ved at stirre paa Kirkens-Historie“ har Hr. Dr. K. opdaget at der er tvende Veie: Extasens og Besindighedens. Vi tilføie, ved at stirre paa Verdens-Historien lige siden Skabelsen vilde han opdage det Samme — og ved at stirre mod Kirkens og Verdens Ende vil han opdage det Samme. Der er to Veie: Extasens og Besindighedens. Egl. er der dog en tredie: Snaksomhedens, den ulige meest befarne, den egl. Hovedlandvei saa vel gennem Kirkens som Verdens Historien fra Begyndelsen til Enden. Dette vil sige: den Bemærkning om de to Veie er en yderlig triviell Bemærkning; det Ny er kun den præensionsfulde Form, at det er ved at stirre paa Kirkens Historie Dr. K. har opdaget dette; havde det været ved at lægge Kort op han havde opdaget det, saa havde det dog været morsomt.

Fra Synspunktet de to Veie betragter nu Dr. K. $\langle$ de $\rangle$ to Mærkeligheder. Foredraget holdes i en gemütlig jævn Passiar-Tone, er velvilligt anerkjendende mod begge. Prof. M. Arbejder kjender Dr. K. maaskee især fra den Tid han var Manucteur men hvad Mag. Ks bekjendte Skrifter angaaer skjønnes Dr. K. kun have et yderst skjødesløst Kjendskab, paa hvilken Mangel den velvillige Anerkjendelse kun lidet bøder. Til en saadan Opfattelse af Mag.

1849

K. (der da gemütlig udenvidere er forvexlet med alle Pseudonymymer) behøver man blot en lille Smule flygtig Læsning i een eneste af Pseudonymerne neppe det, saa lidet som de Kunstnere der fabriquere Nüremberger-Billeder, som forestille Wellington, Alexander, Roat o: s: v: behøve at have seet disse Herrer — og dog faae dem til at ligne.

Imidlertid Sagen har ogsaa sin alvorligere Side. Der er et Partie, et Selskab, der, saa at sige, speculerer i Dr. K. Foretagendet er, at sikkre den Opinion at Dr. K. er en ganske overordentlig Dygtighed; Speculationen er saa, at beregne et vist Procent Udbytte til samtlige Herrer Interessenter, der have en saadan Mand paa deres Partie; og Dr. K. synes hjertelig nok, til at gaee ind derpaa. Man kan nu villigt og med Glæde gjøre Hr. Dr. K. ualmindeligere Indrømmelser; men betænkeligt er det dog, (som det er ubilligt mod de virkelige Forf.) at Hr. Dr. næsten altid unddrager sig en virkelig Maalestok, og et Spørgsmaal er det, om han ikke har taget Skade ved Selskabsglæderne paa Conventet og andre Steder, samt om han ikke er forvænt ved at sysle med Magelighedens taknemlige Smaa-Præstationer, der særligen elskes og agtes i vor Tid, som er lysten efter bon-bon og Slikkerie, misundelig paa virkelig Dygtighed, Hader af Alvor og Strengthed.

At holde et saadant Foredrag i Conventet, ja derimod er ikke eet Ord at sige. Men hvorfor skal det saa trykkes? Og naar det saa er trykt, saa argumenteres der omvendt, det bliver mere end almdl. Avis-Artikel, det er jo holdt paa Conventet, en Deel Landsbypræster interesserede i at holde paa det, for at blive ξ , om muligt, $\geq$ Magt ved Hjælp af et Foredrag, for hvilket, saasnart man vil anlægge Maalestokken, Forsvaret er: ih, det var jo en Ubetydelighed, blot bestemt til at udfylde en Halv-Time paa Conventet.

Joh: Climacus.

S. K.

Roat] γ : Equilibristen C. R., nedstyrtet den 12. Juni 1827 paa Rosenborg Eksercerplads; se Kjøbenhavnsposten 1827, Nr. 48 (16. Juni).

1849

Protest.

131

U. D.

I dansk Kirketidende No har den for sin ualmindeligere Dygtighed bekendte Grundtvigianer Pastor Lic. theol. Kierkegaard leveret en Slags Anmeldelse af mine Skrifter, et Partie i et af ham paa Conventet holdt Foredrag. Denne Anmeldelse eller Omtale maa jeg af Grunde, som det dog her vilde blive for vidtløftigt at gaae ind paa, protestere; end ikke det findes iagttaget, hvad jeg dog saa gjentaget har indskærpet og saa indstændigt bedet iagttaget: at man ikke vil forvexle mig med mine Pseudonymer, Noget man <da> i en mindre travl Verden end ikke vilde behøve at indskærpe eller indstændigt bede iagttaget, <men udenvidere turde forudsætte vilde blive iagttaget.>

Hvad der har bevæget mig til dette Skridt er Følgende. For det Første er Anmeldelsen eller Omtalen affærdiget i tildeels meget anerkjendende Udtryk. For det Andet er Anmelderen, beklageligt nok, min Broder — og det Sandsebedrag ligger vistnok de Fleste kun altfor nær: Anmelderen er Forfs Broder, han kjender ham fra hans tidligste Barndom — ergo[†]; han er endogsaa den ældre Broder, som allerede var Student, da den anden endnu gik i Skole — ergo: Ergo maa jeg gjøre dette Skridt.

S. K.

[†]er hans Opfattelse den tilforladelige

Klogskabs-Regler.

132

U. D.

1ste Regel.

Selv vogter man sig vel for at præstere Noget, især da noget betydeligt; man indskrænker sig klogt til Magelighedens taknemlige Smaapræstationer, i hvilke Mskene have Velbehagelighed, og som lønnes efter en omvendt stigende Proportion. At præstere noget Betydeligt er yderst uklogt især i et saa lille Land som Danmark, hvor Misundelsen i saa Fald øieblikkeligt er paafærde, hvorimod man er aldeles sikkert mod Mis-

¹³¹ Kirketidende] sml. X² A 256, og se Note dertil. Kierkegaard] sml. 130.132.

1849

undelsen ved at være en abstrakt Mulighed, om hvem saa Rygtet beundrende fortæller: dersom han vilde . . . han kunde.

2den Regel.

Man følger saa nogenlunde med Tiden, gjør sig nogenlunde bekendt med hvad betydeligt der præsteres i Samtiden — og indtager da leilighedsviis en Critikers Standpunkt. I een Spalte, paa een Pagina stundom i <en> halv Snees Linier viser man Eensidigheden i denne og denne Præstation, en Præstation der maa-skee har kostet Vedkommende Aars <daglige> Flid. Critiken har naturligviis langt, langt, langt flere Læsere end den virkelige Præstation. Critikeren lønnes overflødigt i Penge, elskes og agtes af saa godt som Alle, da det jo naturligviis maa være de Fleste yderst kjerkomment, at den Sætning atter og atter indskærpes: at i hver Slægt de Faae, som præstere noget virkeligt Betydeligt, ere hver paa sin Viis Eensidigheder, og de sande Viismænd derimod de Tusinder, som Intet præstere. Derfor faaer Critikeren endnu som Tilgift den Løn, at Rygtet lovprisende gjentager og gjentager: dersom han vilde . . . han kunde.

3die Regel.

Man er opmærksom paa, at der dog altid ere Nogle, som indsee baade det Meningsløse og det Uforsvarlige [*rettet fra: Lurvede*] i Critikens Adfærd.

Hvad gjør man saa? Man skriver en Kritik og profiterer altsaa Alt, hvad derved er at profitere. Men i Critiken gjentager man flere Gange: jeg critiserer ikke. Dette er Raffinement <eller en besynderlig Art Indskrænkethed > eller en lige saa besynderlig Uagtsomhed.>.

Consequentsen af at have forstaaet det Ubillige, det Oprørende i ved en halvtimes Kritik at [*i Blyants-Parenthes: beskubbe den virkelige Præstation for hvad den med Rette tilkommer, og*] tillyve sig en usand Overlegenhed — Consequentsen deraf er naturligviis at lade være at kritisere, [*i Blyants-Parenthes: enten*] at forholde sig ganske taus eller at samle sig til virkelig Præsta-

tion. [*I Blyants-Parenthes*: Raffinementet er herover: Det Nye er]: foruden at profitere hvad enhver Critiker profiterer, tillige <om muligt> at profitere de Faaes Agtelse, der see dybere i Sagen, deres Agtelse fordi man afholder sig fra at criticere o: fordi man i Critiken skriver det ind med „jag critiserer ikke“.

Dette, synes mig, burde en Dialektiker, som Dr. Kierkegaard, selv have forstaaet. Havde han forstaaet det, havde han maa-skee holdt det Foredrag han har holdt paa sidste Convent („om to Mærkeligheder i dansk Literatur, Mag. Kierkegaards bekjendte Skrifter og Prof. Martensens Dogmatik og hele dogmatiske Virken“) men han havde ikke ladet det trykke.

Atter her er en In-Consequents. Man vil have Fordelen af, at det jo blot er <mundtligt, foredraget> paa et Convent [*i Blyants-Parenthes*: man] for at udfylde en tilovers bleven Halvtime [*i Blyants-Parenthes*: har foredraget] — og derpaa lader man det trykke⁵. Muligt er der endnu en Inconsequents, at Nogen saa bag efter argumenterer omvendt, : det Trykte er mere end en almindelig Avis-Artikel — thi det er jo <et Foredrag> holdt paa Conventet.

⁵Virker da det Trykte ikke som trykt selv om der ovenover „trykkes“: mundtligt; eller <er> det Trykte ikke trykt, fordi der ovenover „trykkes“: Halvtimeslæsning!

Et Intermezzo i Øieblikkets
theologiske Kamp

af en der staaer ganske udenfor.

Andet Oplag af Martensens Dogmatik er <som man seer af Avisen> udkommet. Et Forord underretter Læseren om, at Prof. haaber hvis Tid og Leilighed forundes at faae et lille Skrift fær-

Kierkegaard] sml. 131. Foredrag] sml. 131, og se Note dertil. ¹²³Andet Oplag... udkommet] se til X³A 70. Martensens] sml. 130. 135. haaber... Skrift færdigt] sml. X³A 74, og se Note dertil.

dig end nu i Løbet af Sommeren. Endnu i Løbet af Sommeren. Altsaa det er ikke ganske vist, at det kommer end nu i Sommer. Trods den Hurtighed der vistnok vil blive anvendt er det dog ikke sikkert, det er nok muligt, at det først kommer til Vinter.

Og der er dog vistnok Adskillige, ja Mange, der ere spændte paa dette Svar, som allerede længe have gaaet spændte paa dette Svar, indtil de nu faae at vide at det muligt endnu i Løbet af denne Sommer vil komme. Er det forsvarligt Prof. M. at spænde Folk saaledes. Der er vistnok allerede Flere, som det har taget forskrækkeligt paa at gaae i denne Spænding. De seer i Dem Prof. M. den dybe speculative Genius; de veed, at De med eet eneste Ord kan klare op for os Alle sammen — skulde der da ikke blive saa megen Tid tilovers i den forløbne allerede lange Tid. Tænk paa disse lidende Msker, der lider under denne frygtelige Spænding, der er saa frygtelig naturligviis ikke fordi de ansee Angrebene for saa frygtelige, men fordi de har en saa uhyre Forestilling om Deres Overlegenhed, og at De saa ikke kan spendere dette eneste Ord, der vil være nok til at klare Alt. See, disse lidende Msker har De maaskee allerede paa deres Samvittighed, og de faaer muligt flere. Thi naar da Svaret kommer — hvis det saa ikke er himmelsk, guddommeligt, forklaret: saa vil det maaskee bekomme Adskillige ilde, just fordi de have gaaet i denne uhyre Spænding. Det er farligt naar man er uhyre spændt — og Forklaringen kommer, og denne ikke svarer til Spændingen, man har gjort. Det er farligt ogsaa for En selv; thi det faaer let Udseende af, at man kun har gjort Spænd.

Jeg har derfor tænkt at burde gjøre den Smule som jeg formaar, at bidrage efter ringe Evne til at give de Spændte en anden Retning ved at give deres Tanker en anden Retning. Mit Forslag er midlertidigt at udfylde Tiden med følgende Overveelse.

Om Forskjellen mellem et populairt og et speculativt Svar.

Denne Aphorisme findes i en af Journalerne, som ligge i Pulsten.

Et Intermezzo i Øieblikkets theol.
Kamp af En, der staaer alde-
les udenfor.

1850

134

U. D.

§1ste Afdeling>

Til Svar paa de snart Aar gamle Modsigel-
ser „Jeg haaber, om Tid og Leilighed for-
undes, at faae et lille Skrift færdigt endnu
i Sommerens Løb.“ Endnu i Sommerens
Løb <—> Allerede! <Og dog det er jo ikke
engang vist, det vil jo beroe paa „om der
forundes Tid og Leilighed“. Tid og Leilig-
hed — Ih Gud Fader bevares! Kommer da
Svaret først til Vinter, saa er det altsaa fordi
der ikke før har været ham forundt Tid og
Leilighed — det følger af sig selv. Skulde
Svaret aldrig komme, saa er det <altsaa> ikke
af nogen anden Grund end fordi der aldrig
forundtes ham Tid og Leilighed — naturlig-
viis.>

§2den Afdeling>

Om Forskjellen mellem et populairt
og et speculativt Svar.

Denne Aphorisme findes i en af Journalerne, som ligge i Pulten.

§3die Afdeling>

<|| Slutning. ||>

Tiderne have forandret sig, <de> ere forandrede — saa er det
farligt, uforandret at ville gjøre det Samme. Hvad engang var
Snildhed, der, ganske rigtigt, ogsaa snildt naaede sin Hensigt,
hvad senere dog blev beundret som Snildhed, selv om det ikke
naaede sin Hensigt: det er nu gennemskuet af det større Antal
og bliver saaledes en Taabelighed, der forfeiler sin Hensigt. Ikke
siger jeg, at Verden derfor er blevet bedre, jeg siger kun at de

¹³⁴ Sml. 133.

1850

ældre Maader, paa hvilke man imødekom Verdens ||uforandrede|| Længsel <efter> at blive bedraget, nu ikke mere ere brugbare, saa at En, der nu bruger disse Maader let kommer til at staae som Den, der synligt staaer med i Munden en hviid Pind, der skal gjøre ham usynlig.>

¹³⁵ <NB Anmærkningen maa anbringes
U. D. ved Artikkens Slutning, maaskee og-
saa i Form af en Efterskrift.>

I Anledning af en Yttring i Prof. M.s
dogmatiske Oplysninger.

Yttringen findes p. Efterat have bemærket at Pseudonymerne er indirecte Meddelelse og M. ikke disponeret til at indlade sig paa Sligt, tilføies: heldigviis er da ogsaa Chrstd. ligefrem Meddelelse. Heldigviis! Uheldigviis er dette vistnok det Uheldigste Prof. M. kunde <sige>; ja jeg betvivler, at han, selv med sin redeligste Villie, og selv om han tilkaldte Hofprædikant Pauli [rettet fra: de tvende andre Hofprædikanter], skulde have Held til i saa faae Ord at sætte en saa frygtelig Beet som denne. Og da den er sat med vanlig Aplomb og Sufficance, bør det dog vistnok paatales, især da denne Betragtning er et Forsøg paa saadan ganske udendvidere, som var det længst afgjort, at tage just det Essentielle i Chrstd. forfængeligt.

Altsaa Chrstd. er ligefrem Meddelelse.

Chrstd. er sat ind i Verden af vor Herre J. Chr. Hvad han har sagt, ja, det er ligefrem Meddelelse; han har ligefrem sagt, at han og Faderen er Eet, sagt troer paa mig o: s: v: . Men lad os see lidt nøiere til; hvad var det for et Msk., hvilken var hans Existents Form. Det var et Msk. i en ringe Tjeners Skikkelse, levende i Armod, uden at have Det, hvortil han kunde hælde sit Hoved, saa udstødt af Synagogen, levende <,udenfor Selskabet,> i Selskab

¹³⁵ Anmærkningen] s: 136. Prof. M.s] sml. 133. 136. dogmatiske Oplysninger] sml. X³ A 164, og se Note dertil. p.] s: S. 13. Pauli] sml. X³ A 127 og Sammenvisninger.

med Syndere og Toldere og Spedalske, forladt af Forestillingen, forfulgt, saa anklaget, dømt, <hudflettet> bespottet, bespyttet, afskyet som en Forbryder og forladt <af> Alle korsfæstet — og han siger **ligefrem** Faderen og jeg vi ere Eet, troer paa mig o: s: v.: Gud i Himlene er dette ligefrem Meddelelse hvad er saa indirecte Medd. Er dette ligefrem Medd., nu vel, saa har jeg feilet frygteligt, saa tilbagekalder jeg herved hvert et Ord, jeg har skrevet som Daarskab og Nonsens.

Lad mig danne et Exempel for at oplyse det om den indirecte Meddelelse, og lad mig dertil benytte <Dem selv> Prof. M. Antaget, at De er i Besiddelse af en vis Dygtighed til at forkynde Chrstd. forstaaet som Lære ell. Doctrin. Dette antages. Men Livet havde ikke føiet sig for Dem som det i Virkeligheden har føiet sig for Dem. Det er næsten bizarrt, men vi kan jo antage <det>; det er i Forhold til hvad De nu er en besynderlig Metamorphose De gyser blot ved at tænke den, kan neppe udholde dens Mulighed det Minut, medens De læser derom, <og> tænk da, hvad det vil sige at udholde det Dag ud og Dag ind i Virkelighed <for saa i Sandhed at kunne forkynde Chrstd.> — De var en simpel Arbeidsmand, trøieklædt, gik med Kaskjet, spiste i en Kjelder paa gammel Mønt boede i Slippen <paa Qvisten> — men hvad De sagde, ja, Gud bevares, det var fuldkommen lige saa godt som Det, De nu siger. Her er et lille Exempel paa indirecte Medd. Hvad vilde nemlig saa skee? Man vilde blive opmærksom, man vilde sige: der er virkelig Noget i hvad den Mand siger. Men saa vilde man see paa Skikkelsen og saa vilde man sige: men det gaaer jo dog i al Evighed ikke an at antage, at en Trøieklædt, der gaaer med Kaskjet, spiser i en Kjelder at det skulde være Sandhed hvad han siger. See dette er indirecte Medd. Og Sligt lader sig ogsaa tænke under christelige Forudsætninger, at den Vedkommende just gjorde dette af Kjerlighed til Sandhed, og derfor selv, christeligt, forhindrede sig i at gjøre Lykke og komme frem i Verden, tænkende paa Forbilledet.

Læseren og jeg vi ville nu for Modsætningens Skyld fæste Blik-

ket paa høiærværdige Hr. Hofprædikant, Prof. Æres-Doctor Rid-
der Martensen, og paa hans Høiærværdigheds **ligefrem** Med-
delelse af Chrstd. For det Første, De sidder i en brillant Nærings-
vei, det vil enhver Næringsdrivende kunne skjønne. Det er altsaa
ligefrem, det er ligefrem at hvad De siger er sandt og godt og
„den sunde Lære“, siden det kaster saa meget af sig. Det vil, hvis
Nogen tvivler, hvad Øieblik det skal være Flyveposten kunne
bevise [rettet fra: bevidne]. Fremdeles, De bærer Ornat, det im-
ponerer. Saa har De, som De nok selv veed, ovenikjøbet en Strim-
mel Fløiel ned foran, og paa dette Fløiel funkler Ridderkorset —
det distinguerer. Alt er ligefrem. Den „længst forventede“ 6te
Søndag er kommet; De bliver afhentet i en Karreet med rød Kudsk.
Naboer og Gjenboer veed, naar de en Søndag Morgen seer den
røde Kudsk, at det saa betyder: nu tager Hofprædikant hen for i
ligefrem Meddelelse at forkynde Chrstd. Den kongelige Karreet
med Deres Høiærv. uden paa og den røde Kudsk inden i, ell. hvad
det var jeg vilde sige, med den røde Kudsk uden paa og Deres
Høiærv. inden i rumler afsted. Den holder ved Slotskirken. En
rød Tjener aabner under mange Buk; den Forbigaaende standser,
siger: det er Hans Høiærv. Hof-Prædikanten som i **ligefrem** Med-
delelse forkynder Chrstd. Den stadselige Hofprædikant <det dan-
nede Publikums Udvalgte> træder ind i den pragtfulde Slotskirke
frem for en udvalgt Kreds af Udvalgte, og prædiker i **ligefrem**
Meddelelse f. E. over disse Ord af Apostelen: Gud har udvalgt
det i Verden Ringe og Foragtede. Her er Alt ligefrem, ja, Gud
bedre det, kun altfor ligefrem: er det ogsaa Chrstd.?

Agt paa Forskjellen mell. directe og indirecte Medd., hvilken
er Omvendtheden. Naar det er Arbeidsmanden, saa hjælper det
ikke, hvor godt det er, det han siger, man slutter: det kan ikke
være Sandhed, siden det er et saadant Msk. Naar det er <en>
Mand i et stort Embede, Ridder o: s: v: hører man neppe hvad
han siger, men slutter: det maa være den sunde Lære siden han
er i et saadant stort Embede og er Ridder.

Flyveposten | sml. 129, og se Note dertil.

Og her nu til Slutning min Contra-Sætning. Aldrig er ethisk-religieus Sandhed sat ind i Verden i ligefrem Meddelelse og aldrig kan den sættes ind i Verden i ligefrem Medd. Og hvorfor ikke? Det kan forklares med to Ord. Naar ethisk-religieus Sandhed meddeles, saa maa der jo være Nogle, hvem den meddeles. Men enten maa nu Meddeleren antage, at disse ere i Sandheden. I saa Fald har han jo Intet at meddele men at tie. Eller han antager, at De, til hvem Meddelelsen henvender sig, ikke ere i Sandhed — og denne Antagelse gaaer Meddelelse af ethisk-religieus Sandhed altid ud fra. Men i saa Fald maa han (hvad der categorisk rigtigt svarer til at de Modtagende, efter Antagelsen, ere i Usandheden) anbringe et Frastød, der betrygger, at Meddelelsen af Sandheden ikke ved den ligefremme Tilegnelse forvandles til Usandhed. Men en Meddelelse der i sit Første er Frastød er indirecte Meddelelse.

Og aldrig, aldrig har Sandheden i sit Første i den Grad været Frastødet som netop i Chrstd.

<Den Anmærkning, som staaer paa første Side anbringes her.>

Til 135:

Anm. Ved denne Artikel bryder jeg naturligviis med Prof. M. og det hele Compagnie. Prof. M. kunde sømmeligt have sagt: vel forstaaer jeg, at Chrstd. <i sin Sandhed> er indirecte Meddelelse, men dertil har jeg ikke Kræfter. I saa Fald skulde jeg sandeligen ikke have haft et Ord at sige, thi det er netop saa omtrent hvad jeg vil sige. Men den Fripostighed: uden videre at afskaffe Chrstd., formodl. for at indsætte Næringsveien og Ridderkorset og den Fløiels Mave i Hæder og Værdighed som Livets Alvor: det bør ikke taales.

136
U. D.

---

¹³⁶ Prof. M.] sml. 135.137.

1850

137
U. D.

Erindringer af Pseudonymernes Liv.
Et Indlæg i Øieblikkets theol. Strid.
af
S. K.

Forord.

Forsvaret for Tonen i denne lille Opsats er ganske kortelig følgende. I dogmatiske Oplysninger erklærer Prof. M. uden videre at Ps. er lutter Talemaader. Forsaavidt er jeg da aldeles ugeneret; thi en saadan tildeels ogsaa dum Oplæsthed berettiger til en hvilkensomhelst Tone.

At jeg har fundet fornødent at sige dette forud vil Læseren maaskee ikke forundre sig over førend han har læst dette som nu følger. Thi Tonen, der virkelig bliver brugt er den mildeste og fredsommeligste, for en Deel er det Idyll, Erindringer „erindrer De det var i Kongenhaven“ o: D:

Indgang.

Dogmatiske Oplysninger ere udkomne! Det kan man kalde Oplysninger. Er der Noget, som de ikke oplyse, saa maa det være, fordi det ikke forekommer i dem [*rettet fra*: Oplysninger], og saa kan man jo ikke forlange af Oplysningerne, at de skulle oplyse det, man kunde saa i det Høieste forlange, at det skulde med i Oplysningerne. — Det kan man kalde Oplysninger. De oplyse ikke blot for os men jeg er overbeviist om, at Fredrikke Bræmer (der med saa mange sympathetiske Baand er knyttet til Martenssens Dogmatik) idet hun seer denne Lysning, strax, uden at vide det Mindste derom forud, vil ane, at det er Ms Oplysninger, med mindre hun (som baade læste Dogmatiken forud i Udhængs-Ark, anmeldte den forud samt at M. vilde reformere Videnskaben i hele Norden, endelig ilede forud til N. America, formdl. for at berede Dogmatiken Indgang) med mindre hun ogsaa forud har vidst,

---

¹³⁷ Sml. 135. Prof. M.] sml. 136. 138. erindrer... Kongenhaven] J. L. Heiberg, Nei, 4. Sc. Fredrikke Bræmer] sml. 105, S. 132. og se Note dertil.

at den Taktik var Martensen betænkt paa, hvis der skulde komme Angreb, at vente saavidt som muligt til de vare glemte — og saa at udgive „Oplysninger“.

Til Sagen.

Medens som sagt Prof. Martensen affærdiger hele „denne vidtløftige Literatur“ (Pseudonymerne, og formodl. mig med Mag. K.) som Talemaader, saa forklarer han gjentaget paa andre Steder, at han egl. intet Kjendskab har til hele denne Literatur. Det er næsten som at ville have baade i Sæk og i Pose: at ville være fornem <paa tvende hinanden modsatte Maader> i Retning af ignorere <ikke at have læst> — og tillige at dømme fornemt, hvilket jo indeholder den Indrømmelse at have læst — dog det er vel Mediationen, der er hans Existents-Kategorie, i Kraft af hvilken han saa ogsaa lader sig høre een ell. anden sjette Søndag over den Text: man kan ikke tjene to Herrer. — Dog nok derom.

Altsaa han vedgaaer selv, at han kun har et ganske ubetydeligt Kjendskab til hele denne Literatur. Muligt er heri noget ganske sandt; men naar det blot siges saaledes, kan den Virkning det frembringer, være mindre sand. Paa almdl. Læsere, som ikke nøiere kjende til Forholdene, kan det komme til at gjøre det Indtryk, at disse Pseudonymer er en Literatur for sig selv, som ikke har det allermindste med Prof. M. at gjøre, hvorfor det da er ganske naturligt, at Prof. M. kun har et meget ubetydeligt Kjendskab til den.

Men dette er saa langt som muligt fra at være Tilfældet. Hvor meget ell. hvor lidet han nu kjender til denne Literatur i Betydning af at have studeret: der er ubetinget ingen samtidig Literatur, om hvis Tilværelse han i den Grad er og længe har været vidende.

Thi ikke sandt det vil De dog ikke negte Prof. M., De vil dog ikke komme i den Forlegenhed at være den Eneste i Kongeriget, der nægter det: at disse Pseudonymer lige fra Begyndelsen paa en høist forstyrrende og generende Maade greb ind i dette med

Systemet. Og dette med Systemet var igjen væsentligen knyttet til Deres Navn. At det er saa, har end ikke Deres ivrige Apologet Prof. Scharling vovet at negte, men talt ganske bona fide derom som om en Alle vitterlig Sag. Havde man foreslaaet ham at tale anderledes, vilde han vistnok have forstaaet dette, som vilde man at han skulde være fræk — og dertil er Prof. S. meget for agtværdig og retsindig en Mand.

„Systemet“ i Danmark og Pseudonymerne høre væsentligen sammen.

Erindrer De . . . det var „Systemet“ Ja det var en mageløs Bevægelse og Røre der var dengang med Systemet, og Prof. M., <den dybe Genius,> som lovede det, og Prof. Heiberg som ogsaa lovede, og Stilling og Nielsen, og Tryde og Gud veed — ja der var <saa omtrent> ikke eet Msk. i hele Kongeriget ell. dog ikke i Hovedstaden uden at han paa een ell. anden Maade forholdt sig til Systemet spændt i Forventning. Det var Systemet. Ønsker man troe Skildringer af Tilstanden fra den Tid, Livsbilleder, saa læse man een ell. anden af Pseudonymerne, som for Historien have opbevaret disse. Som sagt: det var Systemet.

Og saa var det Pseudonymerne. Ja det er sandt, der var een Mand, hvis han ikke tilfældigviis var, hvad han er, „Overhoved“, han vilde dog alligevel være Overhoved, thi han rager et Hoved over alt det Andet. Han var heller ingen Ven af „Systemet“, som da ogsaa oprindeligt egl. stilede efter at svække just ham ved at fortælle, at han var blevet gammel o: s: v.; ikke kunde fatte Systemet o: s: v.; hvorom man kan efterlæse i Pseudonymerne f. E. i Nicolaus Notabene. Han, dette Overhoved, han trykkede fra oven — men forresten var det Pseudonymerne. — Altsaa: og saa var det Pseudonymerne.

Og saa — ja Gud veed hvorledes det egl. gik til, saa var det forbi med Systemet, det nævntes næsten ikke mere, Mange gik det endog saaledes, at de uvilkaarligt kom til at smile naar det Ord „Systemet“ nævnedes. <Det Hele var gaaet ganske stille af,

---

Scharling] sml. 123. 235. Heiberg] sml. 125. 171. Stilling] sml. 121. 145. Nielsen] sml. 127. 139. Tryde] sml. X^b B 111 og Sammenvisninger. i Nicolaus Notabene] se S. V. V, S. 35 ff. 54.

hvortil formdl. ogsaa bidrog, at Pseudonymerne bestandigt kun gjorde indirecte Angreb> _____

Her nu nogle Erindringer af Pseudonymerne.

Da i Midsommer Manuscriptet til Enten — Eller var omtrent færdigt, skrev jeg en lille Artikel i Fædrelandet med mit Navn under: Aabenbar Skriftemaal. Den begyndte med at jeg, aldeles uopfordret fralagde mig Forfatterskabet til alt Muligt, der hidtil var skrevet i Journaler o: D: — og tillige benyttede jeg Leiligheden til at bede Læseverdenen for Fremtiden aldrig at ansee mig for Forfatter af Noget, mit Navn ikke stod paa. — Denne Artikel indeholdt ogsaa Vink: at det f. E. var Biskop M. og Prof. Heiberg, jeg mener der skulde holdes paa. — Og hovedsaglig, stak det allerede her frem, at jeg sigtede paa Systemet. „Det er Systemet o: s: v:

Nu nogle Citater af Forordet til „Frygt og Bæven.“ af Forordene. af Afsl. Efterskrift. _____

I 1850 udkom Martensens Dogmatik. Den kalder sig ikke noget System. Hvad man i Aarene nogle og fyrretive forstod ved Speculation — og det er det eneste Begreb af Speculation der er blevet gjort gjeldende — har M. opgivet.

Forsaaavdt var her Intet at sige. Pseudonymerne have tjent uegennyttigt i religiøs Interesse have aldrig forlangt nogen Aerkjendelse, naar blot det med Systemet gik over, har de aldrig gjort Mine til at gjøre deres Fortjenester gjeldende.

Men i Forordet til denne Dogmatik skriver Prof. M. om visse Andre „der kun kunne tænke i Glimt, Indfald, Strøetanker.“ Det var myntet paa Pseudonymerne, som han jo dog selv siger kun at have læst glimtviis. Dette var en Usandhed; saaledes har mindst Prof. M. Lov til at tale om Pseudonymerne.

Imidlertid taug baade Pseud. og jeg.

Men hvad skeer? Der var noget tidligere foregaaet en Forandring med et Par af de i sin Tid ivrigste Systematikere, i den hele

---

Artikel i Fædrelandet] sml. 114, S. 147, og se Note dertil. Biskop M.] sml. 114. 145. I 1850] se til X¹ A 553. i Forordet] sml. 103, S. 130, og se Note dertil.

Række <af> Aar Prof. Martensens litteraire Venner, hvis speculative Blik, han sagtens har erkjendt, siden han valgte dem og holdt saa mange Aar ud med dem — medens han nu ganske en passant synes at have opdaget, at det er to Ubetydeligheder, hvilket enten paa den ene ell. paa den anden Maade er værst for Prof. M.: enten at han i saa mange Aar har været Busenfreund med to Ubetydeligheder, ell. at de virkelig ere Betydeligere, thi i saa Fald er jo Deres Dom om M. af Betydning.

Altsaa disse to Systematikere (Prof. N. og Mag. St.) de havde <ogsaa> forandret sig, men saaledes at de mere accentuerede, hvad de skyldte Pseudonymerne, til hvilke de nu sluttede sig.

De paatalte blandt Andet ogsaa det Usømmelige i hiint Forord. Baade Pseudonymerne og jeg taug.

Saa kom „dogmatiske Oplysninger“, og nu blev hele Pseudonymernes Litteratur erklæret for ikke andet end Talemaader — og nu taler jeg.

Prof. Martensen nyder vistnok en Deel Anseelse her hjemme. Jeg kunde nu vedblive hvad jeg hidtil har gjort: passe Mit, bringe Offrene, tie, forresten i mit stille Sind smile lidt ad at see al denne Anseelse, erhvervet ved saa meget — og dette vil jeg gjentage paa Dommens Dag — <saa meget> slet og ret Lurvet og Charakterløst. Det falder mig naturligt, og derfor har jeg i en Række Aar baaret mig saaledes ad. Men jeg har opdaget, at hvad der saaledes i mig dels er en Aandsbestemmelse, dels christelig Selvfornægtelse, at det igjen paa en lurvet Maade benyttes.

Ydmyg for Gud, underdanig under den Sag, jeg har den Ære at tjene, har jeg redeligt stræbt i at tjene Sandheden at tage Sandsebedragene bort. Jeg tænkte dog muligen at røre een og anden af Dem, der ikke havde Lyst til at tjene Sandheden paa det Vilkaar. Men det er ikke skeet. Og det, at jeg saa, istedetfor at rette directe Angreb paa de Andre, at jeg saa taug, var saa villig til at lade Spøgens Belysning at falde over mit Liv kun forbeholdende mig Eet: i mit Inderste, i min Arbeiden, i min Handlen, der at vide Beskeed om Alvor efter en noget andet Maalestok end de

saa kaldte Alvorlige — dette har man saa endog benyttet til at gjøre mig til en Særling — og sig desto fastere i, at det at tjene Sandheden ved Hjælp af Sandsebedrag, at det er den sande Alvor.

Saa har jeg forstaaet det som min Pligt engang at tale noget anderledes.

Prof. Martensen.

138
U. D.

. . . . Nei Prof. M. at tale saaledes om Pseudonymerne og min hele Forfatter-Virksomhed, det gaaer ikke an, De nedsætter Dem <selv> derved for dybt.

Thi lad mig dog ogsaa engang tale paa den Maade — og maa-skee er det ogsaa min Pligt engang at tale paa den Maade.

See, at De, Hr. Prof., er en distingueret Mand, ja det seer og veed vi Alle. Men De, Prof. M., just De, især da som Chrstds Forkynder burde dog have saa meget dybere Forstand paa Livet, at De saae, at ogsaa jeg er en distingueret Mand.

Kun er der den Forskjel, at de Udmærkelsens Tegn, som jeg bærer, ikke, som Deres, funkle med Øieblikkets Glands — men kun i det historiske Perspektiv vise sig som hvad de i Sandhed ere.

Jeg tegnes i Karricatur, betegnes med Øgenavn, spilles i Komedien, overøses af Mængden med Forhaanelse — og for en god Sags Skyld: seet i historisk Perspektiv svarer dette rigeligt til det i Øieblikket at være Ridder af D. ell. vel endog Kom. af D. Men i Øieblikket er det ene ikke det Andet — og De har det Andet: De er Hof-Præd. med sort Flæiel foran og med Ridderkorset paa, hvilket slet ikke vil vise sig i det historiske Perspektiv.

Paa nogle Aar nær i [rettet fra: I næsten] lige saa lang Tid som De har arbeidet [rettet fra: været] i Embedsstilling, har jeg arbeidet som Forfatter, mindst sagt vistnok lige saa anstrænget som De — men jeg er Ingenting blevet til ell. blevet til Ingenting; dog

¹⁸⁸ Martensen] sml. 137.139. betegnes ved Øgenavn osv.] sml. X⁴
A 87, og se Note dertil.

1850

har jeg arbeidet — og jeg har tjent en Idee. Seet i historisk Perspektiv er dette en Udmærkelse som fuldelig svarer til det i Øieblikket at være Prof. i Theol. ved et Universitet. Men i Øieblikket er det Ene ikke det Andet, og det Andet har De: De er Prof. i Theol. ved K. Universitet, Æres-Doctor i Kiel, hvilket slet ikke vil interessere historisk.

Jeg har holdt ud Aar efter Aar for egen Regning, stundom givet Penge til, in toto faaet Udgifterne ind, altsaa Intet tjent — det har jeg gjort af Ærbødighed for den Sag, hvilken jeg har haft den Ære at tjene, men, ikke forstaaet, er jeg just paa Grund af dette blevet erklæret for en Særling o: D:. Seet i historisk Perspektiv er dette en kostelig Udmærkelse, der rigeligt svarer til det i Øieblikket at nyde Anseelse som en alvorlig og praktisk Mand, der sandeligen ikke gør Noget $\leq$ ikke det Mindste, $\geq$ uden at han veed, hvad Fordeel han har deraf.

Dog jeg afbryder. Som sagt, just De Prof. M., burde dog have saa megen Forstand paa Livet, at De saae, at ogsaa jeg er en distingueret Mand, om hvem en Chrstds Lærer [*rettet fra: man*] ikke skal tale saaledes. Eller har De da virkelig over al den Art Alvor med Embedsstilling, Professuren, Hofprædikanten o: D: ganske glemt „Alvoren“, hvad Chrstd. egl. er.

Og saa blot Eet endnu. Gid De ikke havde tvunget mig til at tale saaledes. Jeg har aldrig paataget mig at forpligte nogen Anden, jeg har kun forpligtet mig selv. Jeg har seet, hvorledes de Andre, hver paa sin Viis, reve det Jordiske og Timelige til sig, medens jeg gik Glip af Alt; men jeg har Ingen angrebet — saa kunde De ogsaa have tiet. Men dette er for galt. Dog det var det Mindste af det. Men ved at tvinge mig til engang at tale saaledes, fremskynder De muligt en Katastrophe, der ellers maaskee kunde være undgaaet, i ethvert Tilfælde endnu nogle Aar, hvad jeg bestandigt har ønsket. Der lever iblandt os en Olding, hvis betydningsfulde Liv har udtrykt noget ganske Bestemt; det var mit Ønske, at Alt maatte blive uforandret, indtil han lukkede sit Øie, $\langle$ uforstyrret af nogen Omvæltning, $\rangle$ smuk i Døden som hans Liv var det. Hvor meget dette har beskæftiget mig, veed Ingen som jeg, der lige fra Begyndelsen aldrig har skjult for ham, hvor uenig

jeg var med ham — hvor enig jeg end tillige, fra første Begyndelse, har været med mig selv om, at han er stor, paa vor Skueplads den Eneste, som det ogsaa er hans Magt der bærer Dem Prof. M. Brister det nu tidligere <Prof. M.:>, saa hils De ham fra mig og siig, hvad Sandhed er, at det var Deres Skyld, Deres Lapsérie med at spille vigtig, hvor De burde været skjøn som, at der, skaansomt, var indrømmet Dem Frihed til at tie.

Angaaende Prof. Martensen.

139

U. D.

I Forordet til sine tolv Forelæsninger taler Prof. N. <, i Anledning af Pseudonymerne,> med særlig Hensyn til vore Forhold, om at der gives en Overlegenhed, der kan slaa saaledes ihjel, at det comiske fremkommer, at den Ihjelslagne indbilder sig at leve.

At der herved sigtedes til Pseudonymernes Forhold blandt Andet ogsaa til Prof. M., er ikke vanskeligt at forstaae.

Nu seer jeg det er blevet Sandhed. I „dogmatiske Oplysninger“ har Prof. M. givet et Livstegn fra sig. Dette skulde rigtignok synes det bedste Beviis for at han ikke er død. Men nei. Naar man gjør Fordring paa at være en anseet Mand, som Prof. M., og man saa med sit Navn under vil paa Prent sige om samtlige Pseudonymer, „denne hele Literatur“, <at det ikke er Andet end Talemaader om lykkelige og ulykkelige Elskere, Troens Risiko> — saa er man død.

Hvad der før kun kunde yntes om, det er nu vitterligt: Prof. M. er død. Blot er min Forklaring en anden end Prof. N.s: det er ikke Pseudonymerne, der have slaaet ham ihjel, de have kun bragt ham et farligt Saar; han har slaaet sig selv ihjel. <Og gjælder det om ethvert Selvmord, som der staaer i Komedien af Heiberg, at der dog er Intet, der saaledes fordærver et Msk. paa Sjel og Legeme, som et Selvmord: endnu fordærveligere er et moralsk Selvmord.>

¹⁸⁹ Martensen] sml. 138.140. I Forordet] S. VI. tolv Forelæsninger] sml. 95, og se Note dertil. Prof. N.] sml. 137.139. at det . . . Risiko] Dogmatiske Oplysninger. S. 10. i Komedien] J. L. Heiberg, Skuespil (Ktl. Nr. 1553-59). 1. Bd. (Kbh. 1833), S. 10 f. (Pottmager Walter. 1. Act, 1. Sc.).

1850

- 140 Den egentlige Begrebs-Udvikling kommer Prof. Martensen slet
 U. D. ikke ind paa. Vil man sige til ham: den findes jo i Pseudonymerne, saa svarer han: ja, Pseudonymerne ere mig aldeles uvedkommende [*rettet fra*: har jeg egl. ikke med at gjøre] (cfr. p. 12. lin. 12.). Vil man sige: den findes hos Prof. N., saa svarer han: ja, det er ikke Andet end hvad der findes hos Pseudonymerne (cfr. p. 18 lin. 4 fr. o.), <medens han tillige gjentaget forsikkrer, at han kun har et saare ringe og fragmentarisk Kjendskab til Pseudonymerne (p. 12. 13.), men dog (p. 18) siger at han efterat have læst Prof. N. var lige saa klog som tilforn — da han ikke havde læst Pseudonymerne. Besynderligt, besynderligt saaledes at ville have baade i Sæk og i Pose, at ville være fornem paa to Maader: ved fornemt at ignorere, og ved tillige at have en fornem Dom.>

- 141 For En, der, som Prof. Martensen, agter paa Tidernes Tegn er
 D. U. Prof. M. et besynderligt Tidernes Tegn, Tegn paa, at det er en forvirret Tid.

- 142 Tag Dem dog iagt for „Paradoxet“ Prof. M. Der gjærer meget
 U. D. i Tiden; og naar den først har rendt alle de glimrende Carrierer overende som Prof. Bisp o: D: — saa kommer vi til Paradoxet igjen, og det bliver den forargelige Sag at tjene Chrstd., ikke som hidtil da man gjorde glimrende Carriere ved at tjene Chrstd. — hvori intet Forargeligt, Paradoxt er for det verdslige Msk.

- 143 Exempla gloria.
 U. D.

Et Exempel vil være nok for at karakterisere vor stortalende speculative Dogmatiker Prof. M. som Dialektiker. Her er det.

¹⁴⁰ Martensen] sml. 139. 141. p. 12. lin. 12] disse og de følgende Side- og Linietal henviser til „Dogmatiske Oplysninger“. Prof. N.] sml. 139. 145.

¹⁴¹ Martensen] sml. 140. 142. agter . . . Tegn] sml. 121, S. 159, og se Note dertil. ¹⁴² Prof. M.] sml. 141. 143. ¹⁴³ Prof. M.] sml. 142. 145.

Han fordrer, med fuld Aplomb i Udtryk, Mine og Stemme, at man i **ligefrem** Meddelelse skal forklare ham Paradoxet. Var det muligt, saa er eo ipso Paradoxet ikke til. Joh. Cl. har længst oplyst denne Confusion ved at tage det Tilfælde med: den uudsigelige Glæde — hvis saa En (med stor Dybsind og Vigtighed) vilde fordre at man ligefrem skulde udsige den, saa bliver enten den Adspurgte latterlig, hvis han indlader sig paa dette Forsøg, ell. hvis han forsigtig undgaaer det, er og bliver den anden latterlig, alt mere latterlig i Forhold jo mere Dybsind og Vigtighed han paatager sig.

Det er nok. En ung Student vilde man tilgive det — en speculativ Prof. bør gaae reject derpaa; men derfor kan man gjerne vedblive at **være** speculativ dyb speculativ Dogmatiker — som Prof. M. er det.

Denne Latterlighed kunde være undgaaet ved at have læst Joh. Cl., i hvis og samtlige Pseudonymers Værker Prof. Martensen kun finder Glimt Indfald o: s: v: — medens han selv oplyser at han ikke har havt Leilighed til at gjøre sig bekjendt med hele denne Literatur — ja hvad Under saa at man ikke har fundet Andet end Glimt. Dersom man slet ikke har haft Leilighed til at gjøre sig bekjendt med hele denne Literatur, saa er det jo snarere forunderligt, at man har fundet Glimt; og har man kun havt Leilighed til glimtviis at gjøre sig bekjendt med hele denne Literatur, hvor naturligt da, at man ikke har fundet Andet end Glimt, som have været En desto mere ubehagelige jo mere man er vant til at leve, dialektisk, i Mørke.

Det er faldet mig ind om Hr. Prof. ikke har taget feil og oprindelig villet sige (istedetfor at han ikke havde fundet Andet end Glimt) hvad han nu siger: at han ikke har haft Leilighed til at gjøre sig bekjendt med hele denne Literatur — hvilket forresten er maadelig nok for en dansk speculativ Professor i Dogmatik; i en anden Forstand heller ikke sandt, da hiin Literatur dog ogsaa har virket med til at Prof. forandrede sit Standpunkt.

Joh. Cl. har . . . oplyst] S. V. VIII, S. 185 f.

POLEMIK:

„OM MAG. S. KIERKEGAARDS FOR-
FATTERVIRKSOMHED. IAGTTAGEL-
SER AF EN LANDSBYPRÆST.“

1851

Angaaende

144

Landsbypræstens Bog „om Mag. K.s Forfatter-Virksomhed.“ U. D.

Til 144:

Foranlediget ved og betræffende en nylig udkommet lille Bog 145
 [rettet fra: Piece].[†] U. D.

„Proportionerne ere i alle Forhold smaae i det lille Land“ har 3
 jeg etsteds sagt paa et af de Par Blade, jeg nys udgav „om min
 Forfatter-Virksomhed“.

Og det er sandt. Jeg har nu i en Række Aar skrevet, om man 6
 saa vil, en lille Literatur. Ja, det har jeg ofte nok faaet, som man
 siger, paa min Tallerken. Fornemt har det hedt: intet Menneske
 kan have Tid til at læse alle disse mange Bøger, hele denne vidt- 9
 løftige Literatur o: s: v.: Og jeg Stakkel er næsten blevet latter-
 lig, jeg som har anvendt saa megen Flid paa Udarbeidelsen af
 hver eneste Pagina i disse mange Bøger! Men Proportionerne ere 12
 smaae i det lille Land. I et saa lille Land tør man med Sikkerhed
 regne paa, at der neppe samtidigt er to Forfattere end sige flere,
 der arbeide efter en saadan Maalestok. Altsaa en saadan Forfat- 15
 ter staaer forladt, ene. Ingen er medinteresseret i at opretholde
 Forestillingen om denne Arbeiden. Nu vel saa kan jo Kjøbstaden
 blive enig om, at forvandle det, at der er „saadan en Masse“ til 18
 en latterlig Overdrivelse, til Commerce. Dette vil paa een Gang
 tilfredsstille Raaheden og den fornemmere Misundelse. Om dette

[†]Anm.: Om Mag. Kierkegaards Forfattervirksomhed. lagttagel- 21
 ser af en Landsbypræst.

¹⁴⁴Landsbypræstens Bog] se til X⁴A 60, S. 66. ¹⁴⁵nylig udkommet]
 Bogen er averteret som udk. Adresseavisen 1851, Nr. 244 (16. Oktbr.). et-
 steds . . . paa osv.] S. V. XIII, S. 493. nys udgav] se til X⁴A 351.

1851

ikke ganske er lykkedes, forsøgt er det — ved Hjælp af, at Forholdene ere smaae i det lille Land.

- 3 Denne hele Literatur er da heller ikke, med Undtagelse af „Enten — Eller“, blevet anmeldt.^[†] Og dog var der jo tidligere to eller tre $\leq$ litteraire $\geq$ Tidsskrifter, og eet af dem eksisterer endnu:
- 6 Scharlings og Engelstofts theologiske Tidsskrift. Men Proportionerne ere smaae, snarere kunde jeg maaskee sige omvendte: smaae Bøger anmeldes udførligt, de store anmeldes slet ikke.
- 9 Dog lad mig ikke sige Usandhed. I dette Tidsskrift er flere af mine Skrifter, endog stadigt fort eftersom de udkom, blevet anmeldte, nemlig saaledes: i Texten blev Titlen trykket, dertil en Note saa
- 12 lydende: Redaktionen har intet Exemplar faaet. Og saaledes var jeg i længere Tid en staaende Artikel. Besynderligt, tænkte jeg. Imidlertid blev jeg saa vant dertil og saa fortrolig dermed, at det
- 15 engang faldt mig ind, om ikke $\leq$ muligt $\geq$ de høiærværdige Redakteurer kunde faae i Sinde at gaee videre og lægge paa. Efter mine Begreber contraherer Redaktionen af en Literatur-Tidende med
- 18 Subscribenterne, har derfor selv at anskaffe de Bøger der udkomme, men har ikke at skrive Forfatterne til Skat.

- Saa blev der fra en anden Kant, og — ja, det vakte ogsaa For-
- 21 argelse! — af en Professor, afgjørende henledt Opmærksomhed paa idetmindste eet af mine Skrifter. Der blev ogsaa nu mere lagt Mærke til det Besynderlige i, at Mag. K.s Skrifter aldrig ameld-
- 24 tes i hiint Tidsskrift. Redaktionen greb sig an; der maa gjøres Noget, har den vel sagt til sig selv. Og der blev gjort Noget. Titlen paa en ny Bog af mig blev aftrykt og omtrent saaledes anmeldt:
- 27 det er besynderligt, at Ingen har paataget sig at anmelde disse

- ^[†]Paa hoslagt Lap: Anm. Thi hvorfor jeg ikke betragter det som Anmeldelse, at Hr. Grosserer Nathanson har skjenket ogsaa
- 30 mine Skrifter en Deel af den Opmærksomhed, han, for at bruge hans egne Ord, „har skjenket Literaturen“, formodentligen ogsaa skjenker og vil skjenke, hvad jeg forresten gjerne skjenker ham:
- 33 det skjenker man mig vel Forklaringen og Beviset for.

en Professor] s: R. Nielsen, sml. 140. 162. det er besynderligt osv.] sml. Om Mag. S. Kierkegaards Forfattervirksomhed, S. 3. skjenket . . Opmærksomhed] sml. 105, S. 132, og se Note dertil.

Bøger, hvad de fortjene saavel i og for sig som paa Grund af den
 Anerkjendelse de have vundet i forskjellige Kredse. Det var en
 kort Anmeldelse, og tillige en besynderlig Anmeldelse; der mang- 3
 lede blot, at den havde endt med, hvad der engang hersteds var
 philosophisk Talebrug: dog Stedet (til en Anmeldelse) er her ikke.
 Imidlertid, det var dog en Anmeldelse, hvor kort og besynderlig 6
 den end var, en Anmeldelse — og Proportionerne ere smaae.

Dog nu gaaer min Stjerne op i Danmark. Nu er der kommet en
 særskilt lille Bog ud, en Slags Anmeldelse. „Om Mag. S. Ks For- 9
 fattervirksomhed. Iagttagelser af en Landsbypræst.“

En Mand i Comedien siger: da jeg aldrig har lagt nogen Plan,
 har jeg heller aldrig havt den Sorg, at see min Plan mislykket. 12
 Jeg kan sige: mine Forventninger ere aldrig blevet skuffede i
 Livet, thi jeg giver mig ikke af med at have Forventninger. Og
 det er en Lykke, som jeg seer; thi ellers vare mine Forventninger 15
 her blevet skuffede. En Forventende vilde i mit Sted have tænkt
 saaledes. „En Landsbypræst.“ Det er ypperligt, just hvad jeg
 kunde ønske! Derude paa Landet, der har man Tid, Fred og Ro 18
 til ret at læse; og der er man uforstyrret af alle disse løse Domme
 i Hovedstaden, hvilke dog øve deres Indflydelse selv paa den Fa-
 steeste. „Om Mag. S. Ks Forfattervirksomhed.“ Ubetaleligt! Alt- 21
 saa det er ikke om en enkelt Bog, og altsaa er det en Mand, der
 har læst disse mange Bøger, læst dem med Flid, med Omhu, som
 jeg har skrevet dem — det er ubetaleligt. „Iagttagelser.“ Det 24
 kunde ikke være ønskeligere! Iagttagelser; det er ikke flygtige
 Bemærkninger i Hast af en flygtig Pen, nei, Iagttagelser! Jeg
 forestiller mig: i flere Aar har han fulgt med og anstillet Iagt- 27
 tagelser — det er mageløst, saa det føier sig for mig! Dyrebare
 Menneske og Landsbypræst; om De end maaskee høfligt vil være
 villig til at erkjende, at De har lært noget af mine Skrifter: o, 30
 hvorledes skulde jeg kunde gjøre Dem Gjengjæld! Men som sagt
 — mine Forventninger skuffes aldrig.

Det sande Sammenhæng er dette. For ikke længe siden udgav 33
 jeg selv en lille Ting: om min Forfatter-Virksomhed, <en Bog,
 som Landsbypræsten — og deri er jeg enig med ham — finder,

1851

- hvor lille den er, at være lige saa mærkelig som noget af de større Skrifter. > Nu er Øieblikket, har maaskee Landsbypræsten tænkt,
- 3 nu er Øieblikket kommet til at skrive en Anmeldelse af Mag. Ks Forfatter-Virksomhed. Naivt siger han det selv (p. 4.): „dette mærkelige Moment (at Mag. Ks Skrift „om min Forfatter-Virk-
- 6 somhed“ udkom) bør man iagttage og nytte (fortræffeligt: nytte!), thi det kommer maaskee ikke mere igjen.“ Min lille Bog har Landsbypræsten da læst [*rettet fra: faaet fat i*], tilstaaer forresten
- 9 — fornemt! — selv, at han „uagtet den bedste Villie ikke har kunnet overkomme at læse alle den ærede Forfatters Bøger“ (p. 5.) Men den lille Bog „om min Forfatter-Virksomhed“ har
- 12 han læst og det er betræffende den han gjør nogle Bemærkninger, flygtigt anbringende et enkelt Sted af en af de andre Bøger. Men saa burde jo hans Bog have havt en anden Titel, ikke hedt:
- 15 „om Mag. Ks Forfattervirksomhed. Iagttagelser“ men: nogle Bemærkninger ved Mag. Ks lille Skrift „om min Forfatter-Virksomhed.“ Ja det burde den; men Proportionerne ere smaae. Skrifterne, de enkelte, bleve ikke anmeldte; Forfatter-Virksomheden blev ikke anmeldt. Nei, et Par Blade jeg selv har skrevet „om min Forfatter-Virksomhed“ bliver — „nyttet“ — til en Anmel-
- 21 delse, den eneste, der er blevet denne Literatur til Deel. Og Anmelderen siger ikke engang dette, nei han lader, som var det ham, der løste den dog maaskee ikke lette Opgave at opfatte hele min
- 24 Forfatter-Virksomhed; den <maaskee> ikke lette Opgave — ja med mindre det skulde gjøre ham den let, „at han ikke har kunnet overkomme at læse alle disse Bøger.“
- 27 Dog selv om Forfatteren strax paa Titelbladet havde sandere udtrykt, hvad der var at vente: Grunden hvorfor jeg vilde kunne sige, at mine Forventninger ikke blive skuffede, vilde dog allige-
- 30 vel ene være den, at jeg giver mig ikke af med at have Forventning.

- Jeg skal nu ved et Par Exempler vise, at der, til Oplysning af
- 33 min Forfatter-Virksomhed, ikke just er Noget at hente hos denne <som Dialektiker idetmindste ubetydelige> Forfatter, hvem ogsaa — det Indtryk gjør <egentligen> den lille Bog paa mig — det

Spørgsmaal synes meest at beskjæftige: „kunne Mag. Ks Skrifter blive populaire?“ blive populaire, det vil sige, faae en saadan Udbredelse, at det blev sandelig Magt. Thi ellers — det Indtryk 3 faaer jeg idetmindste af den lille Bog — skulde denne Forfatter ikke have uleiligt hverken sig eller mig. Men, kunne disse Skrifter blive populaire? blive det? Thi om Mag. Ks Særhed end er 6 til Hinder, og betrygger, at han ikke vil gjøre noget for Udbredelsen, der er jo nu Andre, der interessere sig for dem; der er Prof. Nielsen, Mag. Stilling — og ganske rigtigt, disse tvende Mænd 9 blive ogsaa, dog uden at nævnes men umiskjendeligt betegnede, etsteds i den lille Bog i Unaade afskedigede af denne Landsbypræst 12, der tager Commandoen og fjerner disse To, som have villet slutte sig til mig. Gud skal vide, om det ogsaa er en Landsbypræst. Idetmindste er han ualmindelig stolt paa Ærmet, som man siger, fornem, ikke just mod mig, om end han tager [rettet fra: 15 sikkrer] sig tilstrækkelig Overlegenhed, men mod Andre, og hans hele Væsen, hans Attitude er Fornemhed. Er det en Landsbypræst, er det Skade, at han er anonym. Ellers kunde maaskee 18 Ministeren blive opmærksom paa ham, og faae ham forflyttet til Hovedstaden, med mindre Tilfældet skulde være, at det selv for den almægtigste Minister var umuligt at forflytte denne Lands- 21 bypræst til Hovedstaden.

Nu til Exemplerne. I det lille Skrift „om min Forf. V.“ er der viist, at en Deel af Forfatterskabet, den æsthetiske, totalt betrag- 24 tet, er et Majeutisk i Forhold til Forfatter-Virksomhedens Totaltanke: det Christelige. Derom mener Landsbypræsten, at Majeutik lader sig ikke anbringe i Forhold til det Christelige, og med hele 27 Eftertrykket (paa urette Sted!) viser han — hvad formodentligen jeg ikke før har vidst — at hverken Christus eller Apostlene have brugt Majeutik. Enhver Læser af mine Skrifter maa vide — og 30 hvis Landsbypræsten var Læser, vil han ogsaa vide <det —> at baade Pseudonymerne og jeg saa bestemt og saa gjentaget have

Stilling] sml. 137. etsteds i . . . Bog] S. 19 f. om det . . . Landsbypræst] L. J. M. Gude (f. 1820) var 1848-66 Sognepræst i Hunseby, Lolland. (Derefter Domprovst i Roskilde; d. 1895). mener Landsbypræsten] se anf. Skr. S. 9 ff. viser han] anf. Skr. S. 16 f.

1851

- udhævet, at der er en afgjørende Forskjel mellem at forkynde Christendom for Hedninger (Ikke-Christne) og Christendoms Forkyndelse i „Christenhed.“ Her bliver Operationen nemlig i Retning af Sandsebedrag, det Sandsebedrag, at der leves hen i den Indbildning, at man er Christen. Men hvor der er Sandsebedrag, der er Majeutik paa sit rette Sted, hvad jeg, selv i det lille bitte Skrift om min Forfatter-Virksomhed, har fundet Plads til at faae sagt i en Note; men end ikke den har vel Landsbypræsten kunnet overkomme at læse. Derimod gaaer det rask fra Haanden for ham med dette om, at hverken Christus eller Apostlene have brugt Majeutik, hvilket, aldeles til Overflod, endog udførligere oplyses med Exempler, der ogsaa oplyse det — ja, men det var ikke det der skulde oplyses. Det er kjedeligt, at hvad der saa udførligt, saa omhyggeligt, saa dialektisk nøiagtigt, som overhovedet jeg formaaer det, er udviklet i Skrifterne, det behager en Landsbypræst at ignorere, for, i et henrivende Foredrag, at gjøre en intetsigende Indsigelse.
- Videre. Som bekjendt bestaaer mit Forfatterskab af to Dele: en pseudonym og en navngiven. Disse Pseudonymer ere digtede Personligheder, digterisk holdte, saa hvad de sige bestandigt er Replik i Charakter af deres digteriske Individualitet; stundom har jeg i et Forord med Navn under nøiagtigt angivet, hvorledes jeg forstod, hvad Pseudonymen sagde. At det nu vilde afstedkomme en latterlig Forvirring, om man vilde gjøre alle disse digtede Personligheders Replikker til mine Ord, er Noget Enhver <blot> med en Smule sund Menneske-Forstand vil indsee. Dog for en Forsigtigheds Skyld har jeg en Gang for alle, indstændigt, bedet det iagttaget, at naar man vil citere Noget af Pseudonymerne, man da ikke vil gjøre Citatet til mine Ord (cfr. min Efterskrift til „Afsluttende Efterskrift“). Det er let at see, at En der kunde have Lyst til, som man siger, lidt Commerce i Literaturen, han behøver blot at tage saadan Hulder til Bulder Citater saa af „Forføreren“ saa af Johannes Climacus saa af mig o: s: v: trykke det sammen som var det Alt mine Ord, vise Modsigelsen herimellem, frembringe et saa forvirret broget Indtryk som var Forfatte-

i en Note] S.V.XII, S. 496***. har jeg... bedet] sml. 127, og se Noter dertil.

ren en Slags gal Mand, Hurra! Det kan man gjøre. Og Enhver, der benytter sig af, at jeg har et Digterisk med, til at citere Skrifterne paa en forvirrende Maade, han er, efter mine Begreber, tilnærmelsesviis, enten en Chicaneur eller en literair Commercebroder.

I det lille Skrift „om min Forf: V.“ staaer: „det maa ende med ligefrem Meddelelse“, jeg begyndte nemlig med Pseudonymer, der repræsenterer den indirecte Meddelelse, hvilken jeg med Navn under ikke har benyttet; og noget tidligere (i Forordet af mig til „Indøvelse i Christendom“, hvis Forfatter, den sidste Pseudonym, Anti-Climacus, atter foredrager det om den indirecte Meddelelse) staaer: jeg forstaaer det Hele (hele Bogen) som sagt til mig, at jeg maa lære at henflye til „Naaden“. Altsaa, det ender med ligefrem Meddelelse. Det er dette Landsbypræsten har faaet at rende med — ja, thi han bliver ikke staaende ved de citerede Ord, han ikke blot gaaer, han haster videre. Han slutter nemlig i en Hast saaledes: naar det ender dermed, saa maa det jo være det Høiere: ergo er, ogsaa efter Mag. Ks egen Lære, ligefrem Meddelelse høiere end indirecte. Og nu tager Landsbypræsten sig sammen — til Bedste om ikke for enhver Landsbypræst, saa dog vistnok til Bedste for sig selv — og derpaa udgyder han sig — til Bedste om ikke for enhver Landsbypræst, saa dog vistnok til Bedste for sig selv — i en Lovtale over den ligefremme Meddelelse og det Lige fremme. I veed det ikke, siger han, hvor vanskeligt det er dette Lige fremme — men er det saa vanskeligt, vilde en ironisk Dialektiker vel sige, saa er det jo ikke saa ganske ligefremt det Lige fremme — I veed det ikke, hvor vanskeligt det er det Lige fremme — men er det saa vanskeligt, vilde den ironiske Dialektiker vel sige, saa er det da ligefrem at gaae til, dette Lige fremme, saa er det vel det Lige fremme, man, majeutisk hjulpen, „kommer til“ (cfr. Mag. K.) — I veed det ikke, hvor vanskeligt det er det Lige fremme, I, mine Sognebørn, I veed det ikke, Du, min Menighed, Du veed det ikke, hvor vanskeligt dette Lige fremme er, hvil-

det maa . . . Meddelelse] S. V. XIII, S. 495. jeg forstaaer . . . „Naaden“] S. V. XII, S. (III). Han slutter . . . saaledes] anf. Skr. S. 24 f. udgyder han . . . Lovtale] se anf. Skr. S. 25 ff.

1851

- ken, men $\leq$ sømmeligt $\geq$ fortiet $\leq$ ikke usømmeligt offentliggjort $\geq$,
 Proces, der i „Landsbypræsten“ ligger bag ved dette Ligefremme.
 3 Men nu har <dog> Mag. K. forsaavidt gjort Gavn, at I, paa alle
 hans Anstrengelser for at naae det Ligefremme, kan see, hvor
 vanskeligt det Ligefremme er, som vi Landsbypræster, eller jeg
 6 „Landsbypræst“ præsterer.

Undskyld at jeg afbryder Deres Velærværdighed, det er noget
 Andet, der beskjeftiger mig, end hvad der vilde beskjeftige en
 9 ironisk Dialektiker $\leq$: Forskjellen mellem det Ligefremme, som
 bruges af Enhver, Peer og Poul, vistnok ogsaa af adskillige Lands-
 bypræster, og det Ligefremme, til hvilket der kommes. $\geq$. Fordi jeg
 12 har sagt, at det maa ende med ligefrem Meddelelse, følger deraf,
 at det er det Høiere? Hvor staaer det i min Bog? Dette Sving
 Deres Velærv. paa egen Haand og for egen Regning. Jeg taler om
 15 det at komme til det Ligefremme, og siger: for Den, der saaledes
 opdrages, maa det ende med det Ligefremme — og „hele For-
 fatter-Virksomheden er min egen Opdragelse“ (cfr. om min For-
 18 fatter-Virksomhed); men jeg siger endnu ikke, at det er det Høi-
 ere, eller at ligefrem Meddelelse udenvidere er høiere end in-
 directe. Naar En begynder med, digterisk (altsaa kun som et
 21 Phantasie-Høiere) digterisk (men derfor ogsaa ved Pseudonymer,
 digtede Personligheder) at udvise indirecte Meddelelse, og nu
 lader sig opdrage — men at han trænger til Opdragelse sees deraf,
 24 at hans Begyndelse kun var et Digterisk, et Phantasie-Høiere:
 saa maa det ende med det Ligefremme. Og „hele min Forfatter-
 Virksomhed er min egen Opdragelse“, jeg ikke en Lærer, men
 27 en Lærende, om jeg end mener, at der ved den Bevægelse, For-
 fatterskabet beskriver, $\leq$ tilnærmelsesviis $\geq$ er naaet at gjøre op-
 mærksom paa det Christelige, saa hvis f. E. en Yngling har læst
 30 alle Skrifterne i chronologisk Orden, eller hvis en Yngling vil læse
 dem i denne Orden, og hengive sig i Læsningen, vil det forhaa-
 bentligen $\leq$ tilnærmelsesviis $\geq$ være naaet, at han er blevet op-
 33 mærksom paa det Christelige. Men Den, der opdrages, maa ende
 med det Ligefremme. Anderledes med „Læreren“, i eminent For-
 stand „Læreren“, der, efter fuldendt Opdragelse nu begynder, og

hele ... Opdragelse] S. V. XIII, S. 501.

i Charakteer, begynder med indirecte Meddelelse. Han ender ikke med ligefrem Meddelelse; nei, han bliver i Charakteren og i den indirecte Meddelelse, dør i Charakteren, i Almindelighed 3 ikke nogen stille Død. Men en saadan „Lærer“ saae dette mit sandselige Øie aldrig — jeg veed ikke om Deres Velærv. saae en Saadan, selv naar De saae Dem i Speilet. Dog Noget, hvor lidt 6 det end er, er dog immer Noget. Saa tænker jeg, en Digter, „en egen Art Digter“ (cfr. Forordet til mine to Taler ved Altergangen), der bringer os dette — naturligviis kun digterisk — saa nær som 9 muligt, det er dog immer Noget. Men han er kun en Digter, en Lærende, En, der selv bliver opdraget og trængt tilbage, Skridt for Skridt (thi allerede efter „Afsluttende Efterskrift“ slog jeg af), 12 han kan ikke saaledes overtage indirecte Meddelelse i Charakteer. Men Læreren, i eminent Forstand „Læreren“, han er indirecte Meddelelse i Charakteer, og indtil det Sidste. Saaledes er, 15 at jeg skal nævne det Høieste, Christus indirecte Meddelelse i Charakteer indtil det Sidste. Ogsaa en Hedning, hvem jeg ellers ikke her ønskede at nævne, men som jeg dog vil nævne, da jeg 18 saa ofte har peget paa ham, ogsaa Oldtidens eenfoldige Vise var indirecte Meddelelse indtil det Sidste. Ligefrem Meddelelse hænger sammen med Menneskenes Trang til hinanden indbyrdes; 21 jo mindre Kræfter, jo hurtigere ligefrem Meddelelse. Heroerne trænge ikke til Andre — og blive i indirecte Meddelelse, som er det Høiere. Gud-Mennesket kan end ikke give ligefrem Medde- 24 lelse, da han er i et af ham selv frit valgt og almægtigt fastholdt Incognito, er Modsigelsens Tegn, hvem Ingen kan begribe, men som kan gjøre Alle aabenbare. — Og fra en anden Side viser det sig 27 ligeledes, at indirecte Meddelelse i Charakteer kun er for Heroer eller hvad der er endnu høiere. Indirecte Meddelelse i Charakteer negter ligefrem Forstaaelse med andre Mennesker, med no- 30 get eneste andet Menneske; fordrer „Tro“; bestemmer sig og sig at være i umiddelbart Forhold til Gud: Intet forbittret og ophidser os andre Mennesker i den Grad som dette. Om en saadan 33 Charakteer nok saa meget for Gud er forvisset med sig selv om, at det er af Kjerlighed til Menneskene han gør det: hjælper ikke.

1851

Dersom han strengt bliver i Charakteren og aldrig kommer uden-
for indirecte Meddelelse: vi andre Mennesker, jeg med, vi døm-
3 me ham fra Livet [*rettet fra*: vi slaae ham ihjel]; enhver anden
Forbrydelse mene vi tilgivelig, kun denne ikke, det er at ville
være mere end Menneske, Gudsbespottelse. I hvor mange tu-
6 sinde Aar Verden end skal staae: der vil bestandig være Livs-
straf for indirecte Meddelelse i Charakter. Enhver saadan hero-
isk Charakter bliver da et Offer. Men da ingen saadan Heros
9 tør sige om sig selv, at han er Sandheden, saa vil der i hans her-
lige Døds Øieblik dog kunne være det Spørgsmaal, om han har
forstaaet, saa at sige, sin Ordre rigtigt, om han ikke har stram-
12 met for stærkt, om han ikke skulde have slaaet Noget af; og i saa
Fald vilde han formodentligen ikke være blevet offret. Kun i For-
hold til Gud-Mennesket, hvis Død jo tillige <ogsaa> har en anden
15 Betydning, er dette Spørgsmaal umuligt; thi han var Sandheden.

Dog indirecte Meddelelse; og jeg har jo ogsaa selv, under Navn,
et Sted ξ (i Anmeldelsen af to Tidsaldere, til hvilken Landsby-
18 præsten henviser) ζ givet et Billede af Fremtiden, hvor der an-
tydedes, at de Styrende og Ledende, Lærerne, ville, ligesom
hemmelige Politie-Agenten, være ukjendelige, bære deres re-
21 spektive Distinktion skjult, være i et Incognito. Altsaa indirecte
Meddelelse, at være incognito! dette Skjulte misbilliger hans Vel-
ærværdighed. Og Landsbypræsten er ikke uden Veltalenhed; Mo-
24 tivet er ligeledes for en Taler, at ivre mod alt dette skjulte, for-
ummædede Væsen, at slaae paa den Stræng om Jesuitisme — men
Stedet, er det ogsaa paa rette Sted, eller er det maaskee som en
27 udmærket deilig Ligtale holdt ξ — af en Feiltagelse — ζ ved en
Brudevielse. Præsten ivrer mod den indirecte Meddelelse, mod
at skjule sig, nei, siger han, aabenlyst frem „den Vei fulgte de
30 christelige Lærere, denne Vei fulgte ogsaa Martyrerne, de holdt
sig ikke ukjendelige i Sikkerhed i Baggrunden“ o: s: v: (Pag.
31n. 32ø.). Undskyld Deres Velærv. Fordi En er ukjendelig eller
33 i et Incognito, deraf følger ikke, at han holder sig i Baggrunden,
stundom er en saadan Mand just midt i Trængselen, og <maaskee>
allermindst staaer han „i Sikkerhed i Baggrunden.“ Dog dette

til hvilken... henviser] anf. Skr. S. 30f. der antydedes] S. V. VIII, S. 99f.

fraseet, der er noget Andet jeg maa dvæle ved. Altsaa, her er en
 Mand, der begeistret taler begeistrede Ord: man skal gaae frei-
 digt, aabenlyst frem, ikke holde sig ukjendelig i Sikkerhed i Bag- 3
 grunden. Hvo er denne Talende? En Anonym. Ypperligt! En Ano-
 nym, nei det er fortræffeligt! Thi fordi man er i et Incognito, der-
 for kan man, som sagt, godt personligt udsætte sig, man kan for 6
 den Sags Skyld, skjøndt man er incognito, meget godt blive baade
 kagstrøgen og hængt og brændt. Men at være anonym er ikke
 blot at holde sig i Sikkerhed i Baggrunden, det er ganske at holde 9
 sig udenfor. Men Landsbypræsten mærker Intet. Formodentligen
 har han declameret sig saa varm, saa han ikke mærker, hvad en
 koldere Dialektiker strax mærker, at han selv har gjort Situa- 12
 tionen endog vanvittig comisk. Landsbypræsten siger selv etsteds,
 at jeg, ved at udgive den lille Bog „om min Forf: V.“ har afkastet
 Masken, er traadt aabenlyst frem. Situationen er nu altsaa denne: 15
 til En, der er traadt aabenlyst frem træder en Anonym[†], og de-
 clamerer — i et henrivende Foredrag — mod alt dette skjulte
 og forummede Væsen, mod Jesuitisme. Hvor river Du mig hen, 18
 Du varme, fulde, veltalende Mand? Dog jeg lader mig ikke hen-
 rive i Galimathias. — Og der er endnu noget Andet jeg her maa
 dvæle ved. Lad os antage, at det er sandt, at denne anonyme For- 21
 fatter er en Landsbypræst. Hvad vil det sige? Det vil sige, en
 Mand der — langt fra mig at tale nedsættende derom, Gud for-
 byde det, jeg siger blot, hvad det er — det er en Mand, der i et 24

[†]Anm. Maaskee kan jeg her faae Plads for en almindeligere
 Bemærkning. Jeg er overhovedet ingen Ven af Anonymitet. Men
 naar man, som jeg i min lille Bog „om min Forfatter-Virksom- 27
 hed“ er — jeg kan jo nu beraabe mig paa Landsbypræstens Vid-
 nedsbyrd — traadt aabenlyst frem: saa er det, efter mine Be-
 greber, usømmeligt, om En vil anonymt tage fat paa denne lille 30
 Bog. Dog om det er usømmeligt eller ikke, er mig mindre vigtigt;
 men hvis jeg denne lille Bog betræffende dybere indlader mig
 med en Anonym, kunde Situationen let blive meningsløs; og der- 33
 for kan jeg, den betræffende, ikke godt indlade mig dybere med
 en Anonym.

1851

Embede i Kirkens Tjeneste lønnes med en fast aarlig Gage for at forkynde Christendom for en Menighed. Og denne anonyme
 3 Gagerede, det er ham, som foreholder mig Stakkel, at „man ikke bør holde sig i Sikkerhed i Baggrunden“. Ja, det er sandt, det bør man ikke; men det bliver Vrøvl naar Deres Velærværdighed
 6 siger det, <og> ikke mindre fordi det er mig Stakkel det siges til. || Hvis — vi kan jo tænke os det — en af disse Præster, man har under et Laag i Snustobaksdaasen, og som springer op, naar man
 9 trykker paa en Fjeder, hvis der var et Positiv eller saadan Noget inden i denne Præst, saa han ~~sk~~nede i Daasen~~en~~ kunde sige et Par Ord f. E: man bør ikke holde sig skjult i Sikkerhed i Baggrunden
 12 — saa vilde dette, objektivt, være meget sandt, men er dog Vrøvl. Og saaledes med Deres Velærværdigheds Tale. || Dog dette kan være et Exempel paa, hvorledes det ofte forholder sig med Chri-
 15 stendoms Forkyndelse i „Christenhed“: Det der siges er (objektivt) meget sandt; men det bliver Vrøvl ved Hjælp af den Talende, og ved Hjælp af de Millioner Sandsebedrag, som Christenheden
 18 er belemret med. Og som sagt, mindre Vrøvl bliver det just ikke, fordi det er mig, der maa holde for. Herre Gud, naar <galt> skal være, saa er jeg dog vel mindre skjult i Baggrunden end Deres
 21 Velærv. Der er endda hersteds ikke mange, der have staaet saaledes i Gabet som jeg.

[*Paa hoslagt Ark, med Rødkridts-Sammenvisning*: I min lille
 24 Bog staaer: „Christeligt er det ikke det Eenfoldige, fra hvilket man gaaer ud, for saa at blive interessant, vittig, dybsindig, Digter, Philosoph o: s: v.: Nei, lige omvendt; her begynder man, og bliver
 27 saa eenfoldigere og eenfoldigere, kommer til det Eenfoldige. Dette er ogsaa i Reflexion, som det faktisk var det oprindeligt, den christelige Bevægelse.“ Altsaa: her begynder man. Hvorledes, siger
 30 Landsbypræsten, begynder man her? hvor begynder da den Eenfoldige? Og nu begynder Landsbypræsten her (om det er Eenfoldighed eller List afgjør jeg ikke) en Diatribe om, hvorvidt det
 33 skulde gøres fornødent at benytte alle disse Reflexions Apparater, som jeg har brugt; han taler varmt de Eenfoldiges Sag, maa-

I min . . . staaer] S. V. XIII, S. 495.   siger Landsbypræsten] anf. Skr. S. 21. begynder . . . en Diatribe] anf. Skr. S. 21 ff.

skee er Landsbypræsten En, der har opgivet de Dannede, eller som mener, at de Dannede har opgivet ham, og som nu tager sig af de Eenfoldige. Hertil maa svares: jeg har sagt: dette er i Reflexion Bevægelsen, altsaa, her begynder man i Reflexion. Jeg har ikke sagt: her begynder man; men her begynder man i Reflexion. Er den Eenfoldige ikke i Reflexion, saa er det heller ikke Bevægelsen for ham; er han <derimod> i Reflexion, saa er han ikke den Eenfoldige, og saa gjælder det om at komme til det Eenfoldige, det gjælder, hvad der ogsaa staaer i min lille Bog, „at man ikke reflecterer sig ind i Christendom, men ud af Andet, og bliver, eenfoldigere og eenfoldigere, Christen.“ — Der staaer: dette er i Reflexion den christelige Bevægelse „som det faktisk var det oprindeligt.“ Da man, og det var jo det oprindelige, blev Christen i en ældre Alder, da er det jo aabenbart, at der laae en heel Dannelse, en Verdens-Dannelse foran, saa Hedningen, der nu blev Christen, ikke reflecterede sig ind i Christendom, men ud af Andet og blev eenfoldigere og eenfoldigere. Han var maaskee Digter, Philosoph, dybsindig, vittig — der begyndte han, og blev saa, eenfoldigere og eenfoldigere, Christen. Men i „Christenhed“ bliver man meget tidligt, som det hedder, Christen, enten som Barn (ved Daaben) eller som Halvvoxen (ved Confirmationen), det er ikke langt fra, at det seer ud næsten som fødtes man Christen. Barnedaaben kan foranledige eller hænger sammen med et uhyre Sandsebedrag; ikke som var det min Mening i fjerneste Maade at ville have Barnedaaben bort, nei, jeg vil blot gøre opmærksom paa Sandsebedraget, hvad der ogsaa er gjort i store Bøger, hvortil dette Sted i „Regnskabet“ sigter. Lader man dette staae hen, at man saadan naturligviis er Christen saadan fra Barn af, saa forrykkes Synspunktet for det Christelige. Man er saa Christen, det er vi Alle; man gaaer nu videre, man bliver Philosoph o: s: v: Paa den Maade udelades eller forbigaaes reent det Afgjørende: Omvendelsen; thi et Barn bliver dog vel ikke Christen ved Omvendelse. — Betræffende hvad Landsbypræsten fremhæver, at Christendoms Forkyndelse bør være eens for Alle, og ikke gøre

i min . . . Bog] S.V. XIII, S. 495.

1851

den Forskjel paa Eenfoldige og Reflecterende, er jeg til en vis Grad enig med ham. Derimod mener jeg, det er en Forskjel, og
 3 at der derfor bør gjøres Forskjel mellem at forkynde Christendom for en i den Forstand Eenfoldig, at han er Uvidende, at han behøver at faae det hele eller en Deel af det Christelige at vide
 6 — og mellem at forkynde Christendom for Dem, der have mere end tilstrækkelig Viden, men som ere hildede i Sandsebedrag, hvis Viden dog kun er Udvorteshed. Og jeg mener, at det just er
 9 Tilstanden i „Christenhed“, at der er det ξ (jeg taler naturligviis ikke her om Børn, om Skole-Ungdommen) $\gg$ sjeldnere at finde En, der behøver at faae det Christelige at vide, at det Almindelige er,
 12 at man veed det, men saa indbilder sig, at det er at være Christen. Og forsaavidt er jeg ganske enig med Landsbypræsten, at Christendoms Forkyndelse bør være eens for Alle, forsaavidt jeg
 15 mener, at vi Alle, mere eller mindre, ere i det Sandsebedrag at indbilde os at være Christne. — Jeg er ikke af samme Mening som Landsbypræsten, naar han især vil fæste Opmærksomheden
 18 paa det: at vedblive at være Christen. Herved kan man let komme til at styrke i Sandsebedrag, just fordi det i „Christenhed“ saa saare let er et Sandsebedrag, at jeg indbilder mig at være Christen, og hvis saa, bliver det blot at gaae videre i, at fordybe mig
 21 i Sandsebedraget, naar jeg stræber at vedblive at være — hvad jeg kun indbildt er. Nei, just fordi til „Christenhed“ svarer det
 24 uhyre Sandsebedrag med at indbilde sig at være Christen, just derfor skal i „Christenhed“ ξ o, Socrates, Du ædle eenfoldige Vise, paa Liv og Død en Hader af Sandsebedrag!) $\gg$ Opmærksomheden ξ (i een Forstand hvor ironisk!) $\gg$ samles paa det: at blive Christen. Med En, der saaledes er den Eenfoldige, at han skal have det Christelige at vide, er det, som sagt en anden Sag. Jeg
 30 mener derfor heller ikke, at man udenvidere kan anprise den simple og eenfoldige Forkyndelse, om hvilken Landsbypræsten taler, som det Normale, ei heller udenvidere beraabe sig paa Forkyndelsen i det nye Testamente; thi dels var „Forkynderens“ og de første Forkynderes Liv, existentielt, den rene Gjennemsigthed, deres Liv var Læren, derhos — læg vel Mærke dertil! — ietvæk ubetinget tilveiebringende „**Situationen**“ for det at

blive Christen, det var ikke Mystifikationen, Embedsmænd ud-
 pyntede med utallige Sandsebedrag, deels var den historiske Si-
 tuation intet Sandsebedrag, der var intet Sandsebedrag betræf- 3
 fende det at indbilde sig at være Christen. Men hvor der er
 Sandsebedrag (og det er vistnok det Almindelige), og hvor man
 er i Reflexion (og det er vistnok det Almindelige): der gjælder det 6
 just om potenseret at fæste Opmærksomheden paa det at blive
 Christen. Der har vistnok været mange, mange Præster, der er
 vistnok mange Præster, som, uagtet de jo endog kan forkynde 9
 Christendom, dog egentligen trængte til at blive opmærksomme,
 ikke paa det at vedblive at være, men paa det at blive Christen.
 Bestemmelsen: i „Christenhed“ ɔ: fra Barn saadan at være Chri- 12
 sten, er et Sandsebedrag, sætter Alt i Reflexion, gjør at der (sam-
 menlignet med den Situation, da Christendommen forkyndtes for
 Ikke-Christne, Hedninger, Jøder) endog i anden Potens maa sam- 15
 les Opmærksomhed paa det: at blive Christen. Og om det at blive
 Christen hedder det i min lille Bog, at det er Problemet i det
 meget udførlige Værk „Afsluttende Efterskrift“, og at dette Værk, 18
 som er Midtpunktet i hele Forfatterskabet, at dette Værks Pro-
 blem er hele Forfatterskabets Problem, totalt betragtet, Proble-
 met κατ' ἐξοχην.] 21

„At gjøre opmærksom paa det Christelige er Kategorien for
 min Forfatter-Virksomhed totalt betragtet“ saaledes staaer der i
 den lille Bog „om min Forfatter-Virksomhed“. Denne Passus er 24
 endog dobbelt understrøget, saa meget er det mig magtpaalig-
 gende at faae det udhævet. Og hvorfor skulde jeg gjøre en Røver-
 kule af mit Hjerte, nei, jeg tilstaaer, at jeg, efter først at have tak- 27
 ket Styrelsen, saa med en vis Tilfredsstillelse seer tilbage paa de
 Aar, i hvilke jeg har været Forfatter. Der er <Intet> sparet, hver-
 ken Tid eller Flid eller Penge; neppe en Dag kan jeg siges at have 30
 været ganske fri; ei heller har jeg personligt sparet mig selv, men
 ≤i en Idees Tjeneste≥ udsat mig for allehaande Ubehageligheder
 — blot at det kunde naaes dette Punkt: at faae gjort opmærksom 33
 paa det Christelige. Om jeg døde imorgen; jeg har ikke forlangt
 mere, jeg kan aldrig noksom takke, at dette forundtes mig. Lands-

1851

bypræsten er af en anden Mening ξ — han er jo ogsaa Lærer! ξ
 Han mener, det kan være godt nok at have gjort eller at blive
 3 opmærksom paa det Christelige; men at det kan man ikke blive
 staaende ved, man maa langt videre. Aah ja! Men, som han siger
 i Comedien, først Degn, først i Sandhed opmærksom! Men Lands-
 6 bypræsten er vistnok af den Mening, at Alle, kun jeg ikke, er
 langt videre. Hans Mening er vistnok: lad der være 1 Million
 Mennesker i Danmark, saa er der altsaa omtrent 1 Million
 9 Christne i Danmark, der er 1000 Præster, der er Provster og
 Bisper, der er Gravere og Undergravere og Ligvogne ξ Christen-
 tøiet færdigt baade for dem, som skal fødes og dem, som skal
 12 døe ξ , Alt er, christeligt, i sin Rigtighed: saa er det fast latterligt,
 at der kommer et Menneske og gør de Anstrengelser, som Mag.
 K. har gjort litterairt, og saa ender med at fortælle, at han har
 15 villet gjøre opmærksom paa det Christelige. At gjøre os opmærk-
 somme paa det Christelige, hvilket Galskab, vi ere jo langt videre,
 ξ langt videre ξ , vi ere $\langle$ sande $\rangle$ Christne. „Ja det er anden Sag,
 18 det maa være undgaet min Opmærksomhed“. Vi ere saa langt
 videre i det at være Christne, at vi ere færdige at være komne
 ud paa den anden Side af det. I saa Fald blev det vistnok rigtigst,
 21 at der igjen blev gjort opmærksom paa det Christelige. Dog Spøg
 til Side; jeg er for det Første fornøiet, hvis jeg har naaet dog
 dette: at gjøre opmærksom paa det Christelige. Om hans Velærv.
 24 med sin Christendoms Forkyndelse formaaer endog blot det, fri-
 stes jeg til at betvivle, efter at have læst denne hans lille Bog.

Og er der overhovedet vel Mange, som kunne siges at gjøre i
 27 Sandhed opmærksom paa det Christelige, og altsaa Mange, Mange,
 der ere blevne gjorde i Sandhed opmærksomme, er dette antage-
 ligt? [*I Marginen*: Jeg mener nei.] 'naar selv Biskop Mynster (stor
 30 som Kunstner, uforglemmelig som Taler, mægtig Personlighed,
 eneste i sit Slags!) naarselv hans Christendoms Forkyndelse, stren-
 gere bedømt (saa f. E. Luther, ikke engang det ny Testament er
 33 Dommeren) dog paa forskjellig Maade er en tilsløret, en i Sandse-
 bedrag hildet Forkyndelse! Og nu den da forresten ingenlunde

i Comedien | Holberg. Erasmus Montanus. 1. Akt., 2. Sc. Mynster | sml.
 137.156. Luther | sml. 2. 232.

saaledes hverken begavede eller udviklede Mand, Prof. Martensen, kan hans Christendoms Forkyndelse i Sandhed siges at gøre opmærksom paa det Christelige? Da jeg i hans sidste Bog (3
) hvor han forsvarer Folke-Kirken, saae, at han tiilstaaer, at der vistnok ere Mange i Kirken, om hvis Christendom der maa siges, at den kun er Tilnærmelse, faldt det mig paa, 6
 men Prof. M.s Christendom og Christendoms Forkyndelse er den mere end en Tilnærmelse? Hvorfor da tale saaledes, hvorfor ikke, som jeg har gjort det, sige det om sig selv og sige: jeg er kun en 9
 Digter? || Dog disse tvende Mænd ere vel i samme Tilfælde som ||
 [I Marginen: Derimod ere der vistnok ikke Faar, der, ligesom] Landsbypræsten, at de || endnu ikke have kunnet faar det i deres 12
 Hoved, hvortil det Socratiske skal paa det christelige Gebeet. Det kan man godt sige, <og> er man hildet i Sandsebedrag, gjør man rigtigst i at sige det saa længe som muligt, halvt fornemt halvt 15
 troskyldigt; thi <det> Socratiske er just beregnet paa at anbringe den Træk, der generer Sandsebedrag mere end Træk generer Gigtsvage, at anbringe den Belysning som Sandsebedrag ikke 18
 kunne taale. Men kan De ikke begribe, hvad det Socratiske skal til, saa kan jeg godt begribe det. Og skulde det være saa, som Landsbypræsten fortæller i Anledning af min Forfatter-Virksom- 21
 hed, at det hersteds er hændt, at et Par Mænd (Prof. Nielsen og Mag. Stilling) ved min Hjælp som Fødselshjælper have aborteret, ere komne for tidligt ned: jeg skal, med Guds Bistand, om ikke 24
 som Fødselshjælper saa dog som Socratiker, hvis fornødent gjøres, nok sørge for, at den i Sandsebedrag hildede Christendoms Forkyndelse hverken for tidligt eller for silde kommer ned fra sin 27
 illusoriske Høide. Den i Sandsebedrag hildede Christendoms Forkyndelse. Thi selv, om man vilde antage, at Forkyndelsen (Det der siges med Munden eller Pennen) objektivt var i streng Forstand 30
 istand til at gøre opmærksom paa det Christelige: naar Forkynderens Liv, eksistentielt, er saa lidet, som nu almindeligviis, i Charakter af det Christelige, <og derved igjen selve den objektive 33
 Forkyndelse forandret> naar det at forkynde Christendom fra at

Martensen] sml. 143.162. hans sidste Bog] sml. S. 135 et Par Mænd osv.] sml. S. 201, og se Note dertil.

1851

være Lidelse er blevet sat over i at være Nydelse, naar det at
 at være Forkynder, aldeles conformt med Verdslighed, er blevet
 3 som andet verdsligt Embede og Levebrød, naar |den kirkesty-
 rende Biskop endog synes at sætte en Ære i at være qua Kirkesty-
 rer||en snild Politiker|| <det som „Biskop“ at styre Kirke betyder at
 6 beflicte sig paa at sætte en Ære i at være en snild Politiker og
 Verdensmand>, naar det at høre Christendom er blevet mere eller
 mindre Kunstnydelse ||o: s: v: o: s: v:||, <naar man har <meent>
 9 — og ved denne Mening, hilset som den Forventede, høstet stor-
 mende Bifald i „Christenhed“, entusiasmeret en studerende
 Ungdom, fortryllet Dannelsen, imponeret saa godt som Alle —
 12 meent, at Christdommen maatte have Speculationen til Hjælp
 for at hævde sin Anseelse og tilfredsstille Tiden; naar det at gaee
 i Kirke er blevet noget Ringere end det at gaee paa Forelæsninger,
 15 det at troe lavere end det at begribe; naar en videnskabelig Ver-
 densbevidsthed søger, ein, zwei, drei at sluge Christdommen
 saaledes, at denne kun bliver et historisk Moment indenfor Ver-
 18 densbevidstheden;> [med Rødkridts-Sammenvisning paa hoslagte
 Blad: naar denne videnskabelige Verdensbevidsthed, om ikke til
 Bedste for den saa <til Bedste> for Folket, populariseret, mir nichts
 21 und Dir nichts, foredrages, fordi ogsaa Præsten, og saa ogsaa Me-
 nigheden skal være lidt Professor; [med Blyants-Sammenvisning:
 naar Forkyndelsen høist er, som det i ældre Tid heed, en perfectio
 24 partium o: har alle Læresætninger fuldstændigt, men ikke gra-
 duum o: er uden existentiell Inderlighed, istedetfor hvilken man
 kun har en uchristelig Brouten af og Trodsen paa, at man har
 27 hiin perfectio partium aldeles complet, completttere end nogen-
 sinde, maaskee endog complettet med nye Tilsætninger og Di-
 stinktioner, ret som, vilde Pseudonymen sige, ret som var ikke
 30 een eneste christelig Sætning i existentiell Inderlighed uendelig
 meget mere sand Christendom end den completteste Ramse og
 Ramsen ex cathedra maaskee endog paa eet Been; naar de pa-
 33 thologiske Tilstande, hvilke Christdommen forudsætter (en
 sønderknust Samvittighed, Frygt og Bæven, Bekymring for sin
 Sjels Frelse, Anfægtelse o: s: v:) enten slet ikke forekomme eller

i en saadan Ubetydelighed, at det vel snart bliver fabelagtigt, at Sligt har været til, ligesom at Menneskene en Gang bleve 700 Aar gamle, eller ligesom, for at tage et andet Forhold, ligesom 3 Lystspillets, Vaudevillens, Hverdagshistoriens Maalestok, karakteristisk, er blevet vor Tid det Sande, „Menneskets Maal“, Tragediens Maalestok den en Overdrivelse, for ikke at sige en 6 latterlig Overdrivelse; naar den faktiske Virkeligheds perspektiviske Tegning skjuler det Christeliges Perspektiv, saa det skuffende seer ud, som var <dog> Christendommen et Rige af denne 9 Verden; naar Situationen for det at blive Christen (og uden Situation dobbelt vanskeligt at blive Christen) er „Christenhed“ 3: er, christeligt, just Situationsløshed;] naar Christendommen selv 12 for ||de|| ikke Faar af Dem, hvem den <dog> virkelig beskjeftiger, altsaa ikke videnskabeligt, ikke verdenshistorisk, men fromt, mere eller mindre er blevet næsten kun en Stemning, en Stemning, der 15 endog vakler mellem Erindren og Forventen, altsaa ikke et Nærværende; naar Christendommen, dette himmelske Budskab om Guds Forbarmelse over os Mennesker, mere og mere i den 18 Grad, forkyndt i Menneske-Frygt, taber sin guddommelige Reising, at det vel snart, omvendt, bliver os Mennesker, der maa se at forbarme os over den, see ved nogle Grunde og nogle Be- 21 viser at hjælpe den til at komme gennem Verden, saa et Menneske let kan ledes i Fristelse, om ikke han, der ved sin betydelige Personlighed, eller ved sin overlegne Dannelse, eller ved sit fine 24 humane Væsen dog til en vis Grad accrediterer Christendommen hos de Dannede, om han ikke $\leq$ ved sin objektive Fremstilling $\geq$ har saa store Fortjenester af Christendommen, at denne kommer 27 i en Gjæld til ham som den aldrig kan komme ud af o: s: v: o: s: v: — naar dette er saaledes; og jeg overfalder ikke Nogen, sætter ikke Nogen en skarpladt Pistol for Brystet, jeg spørger Dig blot: 30 for Gud, tør Du negte det? — altsaa naar dette er saaledes,] kan der saa $\leq$, hvis man ikke seer at komme i Forstaaelse med Christendommen ved Hjælp af den Tilstaaelse, at man kun er Digter, $\geq$ 33 være Tale om endog blot i Sandhed at gøre opmærksom paa det Christelige, end sige, at man skulde kunne lade haant om dette,

1851

som noget længst Tilbagelagt, „noget for de første Begyndere“? Ja vist, for de første Begyndere, maaskee objektivt talt, saadan i
 3 Luften, saa der maaskee tales om en anden Klode, en anden Tid, et andet Sted, hvor de Fremmeligere ere, men her, hvor ξ ere de Mange, som ere Fremmeligere, hvor $\geq$ ere de Fremmeligere $\leq$ at
 6 jeg kan lære af dem $\geq$? Jeg gjør mig ikke selv bedre end Andre; jeg har strengt dømt min Forkyndelse af Christendom og mit Liv, og jeg har aabenlyst tilstaaet: Kategorien for min Forfatter-Virk-
 9 somhed er at gjøre opmærksom paa det Christelige, og jeg er kun en egen Art Digter og Tænker. Jeg er kun en Digter. Er dette maaskee endnu for meget sagt om mig? Hvis saa, jeg skal gjerne
 12 slaae af, tale endnu mere nedsættende om mig selv; kun det Christelige slaaer jeg ikke af paa. At gjøre opmærksom; naar jeg nu tænker derpaa, det overvælder mig, er det ikke for meget sagt
 15 om hvad der er naaet? Nu, jeg har ikke sagt, at det var naaet, jeg har sagt, at det er Kategorien for min Forfatter-Virksomhed. Forlanger Nogen det, jeg skal være villig $\langle$ nok $\rangle$ til at tilstaae, at det
 18 endnu langt fra ikke er naaet — saaledes er jeg villig nok til at slaae af; men paa det Christelige slaaer jeg ikke af.

Altsaa jeg har sagt: jeg er kun en Digter. Dette skal jeg dvæle
 21 lidt ved; thi Landsbypræsten har ogsaa fat deri. Han mener at have fundet en Mislighed i mit. Jeg skal (forresten er det igjen især Pseudonymer, der, som jeg selv siger i „om min Forf.-V.“ heller
 24 ikke have ladet mig gaae Ram forbi) have talt imod, at Digtere og Talere gav sig af med at forkynde Christendom — og saa siger jeg selv, i Forordet til to Taler ved Altergangen 1851, at jeg ikke
 27 er et Sandheds-Vidne, men kun en egen Art Digter og Tænker ξ — hvad jeg visseligen vel har betænkt. $\geq$. For det Første mener jeg nu, at det allerede maatte tjene til min Anbefaling, at det er
 30 mig selv der siger det, at det ikke er mig, der har givet mig Udseende af at være noget mere, og at det saa var en Anden, der kom og viste, at jeg selv kun er en Digter. Dernæst. Det er i For-
 33 ordet til de to Taler ved Altergangen, og der staaer udtrykkeligt,

noget for . . . Begyndere] sml. Om Mag. S. Kierkegaards Forfattervirk-
 somhed, S. 9 ff. Han mener] se anf. Skr., S. 19. selv siger] S. V. XIII,
 S. 507. Forordet til osv.] S. V. XII, S. 267.

at det er „her, ved Alterets Fod“ at jeg siger dette; og næste Passus begynder: saaledes vendt har jeg Intet videre at tilføie. Hvad der videre siges i Forordet, følger, efterat der først er sagt: Idet jeg derpaa vender mig til den anden Side. Altsaa, for Alterets Fod! Hvad vil det sige? Det vil sige: for Gud. Jeg taler i det Øieblik ikke med Hs. Velærv., ei heller med noget Menneske. Og da siger jeg: jeg er kun en Art Digter og Tænker. Sæt det var saa, at jeg, menneskelig talt, kunde have Ret i at sige noget mere om mig selv, for Gud, maalt med Idealiteten, turde jeg aldrig sige mere. Dog lad det være saa, at jeg ogsaa menneskelig talt kun er en Digter, kan det derfor ikke være sandt, Alt hvad Pseudonymerne (ogsaa de Pseudonymer i Forhold til hvis Tale jeg selv i Forordet siger tre Gange gjentaget, at jeg forstaaer det Hele som sagt til mig, at jeg maa lære at henflye til „Naaden“) og jeg have sagt om at være Digter paa det religiøse Gebeet? Derfor kan det jo lige fuldt være sandt. Og det bliver bestandigt saa en Redelighed af mig, at jeg selv siger det, ikke gør mig bedre. Og hvis jeg ikke havde gjort det, hvis jeg havde kaldt mig et Sandheds-Vidne, vilde vel Landsbypræsten have sigtet mig for en Usandhed, da han (p. 27. n. 28 ø.) anseer det at være Sandheds-Vidne for et saa høit Ideal (er dette til Forskjel fra de lave Idealer?) at det i Virkeligheden er uopnaaeligt.

Og lad os see lidt nøiere til. Jeg mener rigtignok, at min Fremstilling eller Belysning af det Christelige er visse Points det Sande nærmere end hvad hersteds ordentligviis haves af Christendoms Forkyndelse — men jeg er kun en Digter. Dette kan nu „Præsten“, om han saa vil, tage sig til Indtægt, han kan sige: at være Præst er noget langt Høiere, en Digter, deri har Mag. K. Ret, forslaaer ikke i Forhold til det Christelige — og Mag. K. er kun en Digter, snurrt nok det siger han selv. Men det har jeg ikke sagt. Jeg har ikke sagt, at jeg, maalt med „Præsten“ <: > saadan enhver Præst, kun er en Digter; men maalt med Idealet er jeg: kun en Digter. Jeg har saaledes ogsaa, just for at skruet det at prædike op i Priis, i Forordet til min „opbyggelige Tale“ stadigt gjentaget, at det er ikke Prædikener, eller udviist „Prædikenen“ som noget Høiere. Dette kan saa „Præsten“, om han saa vil, tage sig til Ind-

1851

tægt. Han kan sige eller præke saaledes: en Præst prædiker, det er det langt Høiere. Men forsaavidt kan det være godt, at Mag. K. 3 er med, thi han belyser, hvad vi Præster præstere. Hans opbyggelige Tale er ikke daarligt Arbeide, men dog er den, som han selv siger, endnu ikke Prædiken. Der seer I, lille Børn, hvad vi Præster 6 præstere, og at det er sandt som der staaer i Verset I læste fra Eders Barndom: „hvo kan bedst? Det kan vor Præst.“ Men Det har jeg ikke sagt. Jeg har ikke sagt, at jeg maalt med „Præsten“ 9 : saadan enhver Præst ikke kan prædike, jeg har sagt, at maalt med Idealet er min opbyggelige Tale ikke endnu Prædiken. Jeg har ogsaa sagt: „at jeg for Gud betragter hele min Forfatter-Virk- 12 somhed som min egen Opdragelse“, jeg er ikke en Lærer, men en Lærende. Dette kan nu enhver Religionslærer, enhver Musik-Gymnastik- enhver Time-Lærer, om han vil, tage til Indtægt, og 15 sige: der seer man hvad det er at være Lærer, naar Mag. K., som dog er en begavet Mand, kun er en Lærende, hvad han selv siger. Men det har jeg ikke sagt, at jeg, maalt med enhver Time-Lærer, 18 ikke kunde kaldes en Lærer, men at jeg, for Gud maalt med Idealerne af det at være Lærer kalder mig selv en Lærende. Overhovedet er der Noget jeg holder Omgang med, hvad jeg stundom maa fri- 21 stes til ξ at antage, β , at andre Mennesker ikke holde Omgang med: Idealerne. Saa er det intet Under, om jeg bliver misforstaaet, thi al min Talen, især om mig selv, gjenlyder altid af hvad der forefalder 24 mellem dem og mig i denne Omgang. Og det er <vel> ved denne Art Tale, som dog i Sandhed ikke træder noget andet Menneske for nær, at jeg maa komme til at genere Spidsborgerligheden, 27 vel at mærke, naar den forhindres i at faae Lov til at benytte sig deraf, hvad det synes mig Landsbypræsten har villet. Efterat have fuldendt en Forfatter-Virksomhed har jeg i en lille Bog (om min 30 Forf.-V.) ydmyg for Gud og i Ydmygelse for Idealerne talt om mig selv i Udtryk, der trykke mig saaledes ned, at vel neppe en Yngling end sige nogen Mand vilde tale saaledes om sig selv, om 33 først i en ældre Alder at blive opdraget, at trænge til Opdragelse. Dette vil saa i Grunden Landsbypræsten benytte sig af, han vil give Sagen den Vending: denne hele Kierkegaardske Literatur

skulde egentligen slet ikke være trykt. En saadan Proces foregaaer i alle os Lærere. Men her seer I, hvor fortræffeligt det Bestaaende er med sine 1000 „Lærere“; Mag. K. ligger langt bagved, 3 og kalder sig derfor med Rette kun en Lærende. Nei, Deres Høi- eller hvad det var jeg vilde sige Deres Velærværdighed ikke saaledes! Skal dette være Meningen, saa — og det er endogsaa min 6 Pligt i det Øieblik — saa siger jeg: nei, skal „Landsbypræsten“ o: enhver Landsbypræst være Maalestokken for det at prædike og det at være Lærer, saa er det snarere mig, der har prædiket 9 og mig der har været Lærer.

Landsbypræsten er en dannet Mand, derom vidner den lille Bog, saa meget mere som den jo er anonym og Forfatteren alt- 12 saa ugeneret. Kun Efterskriften stikker paafaldende af, er endog næsten ikke uden en vis Raahed. Paa den Maade at omtale et alvorligere Opbyggelsesskrift som her mit sidste („Til Selvprø- 15 velse“) omtales, saaledes at rive nu eet og nu et andet Sted eller Udtryk ud af det Hele, for i det ene Tilfælde at haane, i det andet Tilfælde at vrænge derefter: vilde neppe nogen Præst gjøre 18 med Navn under. — Den velærv. Landsbypræst er en høflig Mand. Han lader det ikke mangle paa at kalde mig en udmærket, en aandrig, den ædle Forfatter o: s: v.: Han siger tillige: „at denne 21 mærkværdige Forf. gjør en Undtagelse fra det Almindelige ogsaa heri, at han lige fra Begyndelsen ved sin store og hurtige Productivitet har taget et saa langt Forspring for Critiken, at den ikke 24 har kunnet naaet ham.“ Meget forbunden. Dog maaskee er der en Anden, hvem denne Høflighed egentligen kommer til Gode. Thi hvor meget end Landsbypræsten indrømmer mig i Forhold 27 til Andre, det er tydeligt, der er En, han anseer for mig $\leq$ betydeligt $\geq$ overlegen, Landsbypræsten, han selv. Jo større da jeg bliver, desto større bliver han igjen, den Overlegne; alle Anerkjendelsens Dryp paa mig er dog kun Dryp af, at det regner paa Præ- 30 sten.

1851

Til 145, S. 200 efter Lin. 26:

Til et Sted i Begyndelsen

146

U. D.

Den lille Bog „om min Forfatter-Virksomhed“ er en Abbre-
 3 viatur, i Forhold til Forfatterskabets Omfang endog i høi Grad
 en lille bitte Abbreviatur, et Ord i den, et Comma betyder stund-
 6 ges endog i høi Grad at behøve Commentar — det har den ogsaa
 i allerhøieste Grad, den har jo Skrifterne, til hvilke den baglænds
 9 præsten vender Sagen noget anderledes; i een Forstand holder
 han sig til den, som begyndtes der her, næsten som havde jeg
 intet Videre skrevet, og nu skulde vi To til at discutere om denne
 12 lille Bog — dog i det Tilfælde, at det skulde lykkes Præsten at
 vinde en Fordeel over mig, da skal det formodentligen have til-
 bagevirkende Kraft til at bedømme hele min Forfatter-Virksom-
 15 hed. Min Situation er ikke taknemlig. Oplyser jeg f. E., at jeg dette
 eller hiint Punkt betræffende maa henvise til den meget udfør-
 lige Fremstilling i det og det af Skrifterne, hvad altsaa Præsten
 18 kunde vide, ogsaa burde vide, naar han vil tale om min Forfatter-
 Virksomhed: maaskee skulde det træffe sig saa snurrigt, at det
 var just et af de Skrifter, Landsbypræsten ikke har læst — og han
 21 har jo selv sagt fra Begyndelsen, at han ikke har kunnet over-
 komme at læse alle. Tog jeg Sagen paa en anden Maade, næsten
 som var alle Bøgerne slet ikke til, og begyndte med Landsby-
 24 præsten, da maatte det blive meget udførligt — og jeg latterlig;
 man har i Kjøbenhavn, uden Grund, leet nok af mine store Bø-
 ger, men det vilde virkelig være latterligt, om jeg nu, i Anledning
 27 af Tobak for 1 Skilling, skrev en lille Literatur igien til Oplysning.
 Men tabte jeg et Øieblik Taalmodigheden, saa der maaskee und-
 slipper mig en Yttring om, at en dog betydeligere Forfatter hver-
 30 ken kan have Tid eller Lyst eller Leilighed til paa Prent at holde
 Confirmation med enhver Landsbypræst: saa har vi da Spillet
 gaaende, saa var den vel fundet, den maaskee forønskte Leilig-
 33 hed til generalfiskaliter at reise Anklagen mod mig for Stolthed,
 Hovmod, Arrogance, det Farligste i Danmark, hvor Forholdene

ere smaae, hvor vi Alle kjende hinanden, og hvor en offentlig Personlighed ikke saa meget i Retning af Dygtighed og Præstation bedømmes af en Indsigtsfuld, som han bedømmes af „Enhver“, og Dommen er i Retning af: hvordan kan Du lide ham? kan Du godt lide ham? — <0,> Barndommens Erindring, thi saaledes var det i mine Drengenaar i Skolen. 3 6

Men skulde det skee, hvad vel ikke er sandsynligt, skulde det skee, at Præstens lille Bog, i Betragtning af det især for en Præst dog Uværdigere: anonymt at angribe Navngiven, almindeligere mødte Uvillie: Præsten er sikkert, han er jo anonym! En Anonym har altid Alt at vinde Intet at tabe. En saadan anonym Præst vil jo derfor ogsaa meget godt kunne vedblive at virke til Velsigelse i sin Menighed, tidligt (objektivt!) indprente Ungdommen Ærbødighed for ærlig og aabenlys Færd i Livet, strengt (objektivt!) advare mod og straffe den skjulte Skyld, som sniger i Mørket — at Præsten selv giver sig af med anonymt at angribe Navngiven, det veed Ingen, derfor er han jo anonym! Det vilde vel forstyrre en Menighed, om den fik at vide, at dens Præst stundom gik paa Dandsebod; men det vilde vel ogsaa forstyrre en Menighed, om den fik at vide, at dens Præst stundom, for at angribe Navngiven, søgte hen paa det skumle Sted der langt, langt borte som i en Afkrog af Verden hvor „Ingen“ kommer, der bag det afsides Gjerde, hvor den feige, skulende Frygt søger sammen med Udskuddet af Samfundet, hvor den fiint klædte Foragtelig hed fra Salonerne mødes med den i Pjalter fra Kjelderhalsen i godt Compagnie, bag Anonymiteten — et blandet Selskab, og dog nei, de ere jo Ligesindede, Dusbrødre, Eensartede, een Samfundskjede omslynger denne Frihed, denne Lighed, dette Broderskab, Anonymiteten. Gid Forfatteren ingen Præst var! Om det er saa, at Dag-Pressen er det Onde i Staten, lad det et Øieblik være uafgjort. Men at en af Hovedaarsagerne til Demoralisationen i Samfundet er Anonymitet, det er vist. Du Menneskeheds onde Aand, blot eet Skridt videre, hjælp Mennesket til, om muligt, at udfinde en Maade, paa hvilken man ogsaa anonymt kan spille, drikke, hore, voldtage, stjæle, rane, myrde — men anonymt: og Slægten skal 9 12 15 18 21 24 27 30 33

1851

i føie Tid være forvandlet til den vildeste, raaeste, uteerligste, meest forvorpne Dyre-Slægt. Saa prædiker da (kun ikke anonymt, 3 ei heller objektivt!) mod Anonymitet, I Præster — og hvis I ikke allerede have gjort det atter og atter, indtrængende, I have i eet Punkt, christelig, sveget Eders Pligt, I have et Ansvar, en Skyld; 6 prædiker mod Anonymitet, med Fynd og Klem, skaffer Frygt og Bæven igjen tilveie, og Gysen, efterlyser, og atter efterlyser dette Bortkomne, i hvis Sted det Objektive blev sat, efterlyser det atter 9 og atter, indtil det haves igjen dette Bortkomne, Samvittighed — Himlen velsigne Eder om I gjøre det: men ingen Præst foregaae med det slette Exempel, anonymt at ville sigte paa Navn- 12 givne.

Saa et større Mellemrum inden den næste Udgang: Jeg skal nu ved et Par Exempler oplyse o: s: v:

Til 146:

147 De to Udgange, som <muligen> skulie tilføies i Begyndelsen, U. D. tilføies ikke foran den Udgang: Jeg skal nu ved nogle Exempler 3 vise o: s: v:, men foran den lille Udgang, der <gaaer> lige foran, hvilken kommer til at lyde:

Dog selv om Titlen paa Landsbypræstens Bog havde været sandere, og selv om han, sandere, havde været navngiven: Grunden 6 hvorfor jeg alligevel med Sandhed vilde kunne sige, at mine Forventninger ikke ere blevne skuffede, er ene og alene den, at jeg 9 ikke giver mig af med at have Forventninger. Noget Andet er, hvad man let opdager, Forfatteren, at Forfatteren langt fra ikke er nogen almindelig Landsbypræst; og hvad man ogsaa let mærker, er, 12 at han selv føler sig som den Overlegne.

Jeg skal nu med nogle Exempler vise o: s: v: dog skal der ikke staae: at der Intet er at hente, men: hvad der er at hente. 15 Tillige gaaer de Ord u d: at han er en ubetydelig Dialektiker.

Til 145, S. 212 Lin 10—12:

Det Sted hvor der staaer: der er Gravere, Undergravere og 148
Ligvogne o: s: v: forandres saaledes: U. D.

(Pseudonymen vilde tilføie: der er Gravere, Undergravere og Ligvogne; Christentøiet haves i Beredskab for dem, som skulle fødes, og for dem, som skulle døe) Alt er, christeligt i sin Rigtighed o: s: v:

Til 145, S. 219 efter Lin. 10:

Tilføies efter den Udgang (i Slutningen) som 149
ender med, at jeg, maalt med „Landsbypræ- U. D.
sten“ har været Lærer. 3

Ydmyg for Gud er jeg fuldt forvissat om, at den Art Christen-
doms Forkyndelse, jeg har repræsenteret, er betimelig; be-
timelig, fordi den paa den mildeste Maade, kun rørende, bevæ- 6
gende i Retning af Inderliggjørelse, stræber at bringe os Sandse-
bedragene til Bevidsthed, men, som Afvei og Misvisning, forsager,
stundom ogsaa, ved at tage Polemik mod Andre, søger at afværge 9
enhver tumultuarisk Consequents. At det ogsaa mere og mere
erkjendes, at denne Forkyndelse er betimelig, maa enhver upar-
tisk Iagttaget indrømme; at det, hvis jeg ikke havde forstaaet det 12
som min Pligt en Tidlang at holde saa stærkt igjen, allerede nu
vilde være mere erkjendt, at det vil blive mere og mere erkjendt,
er min Overbeviisning. Men jeg kan godt forstaae, om en og an- 15
den Ældre, der ikke kan beslutte sig til at rive sig ud af Sandse-
bedragene og saa da heller ikke vil finde sig i at der røres ved
dem, jeg kan godt forstaae, om han er eller dog officielt stræ- 18
ber at være af den Mening, at hele Mit er til Overflod og Over-
drivelse; jeg kan ogsaa godt forstaae, hvis han i de Kredse, der
bevæge sig om ham, eller i hvilke han bevæger sig, stræber offi- 21
cielt at udbrede denne Mening. Men jeg troer ikke, at en saadan
Ældre derved vil udrette meget, jeg frygter snarere, at han, paa
en smerteligere Maade end ellers, vil komme til at føle, at det er 24
ham der er blevet gammel. Men jeg mener ikke at have noget

1851

Ansvar, jeg der dog vistnok har viist en sjelden Hengivenhed for de Ældre, saa stundom min Adfærd, især i de Yngres Øine, har
 3 seet ud som Svaghed og paadraget mig deres Misfornøielse, skjøndt den dog maaskee ikke var Svaghed i al sin Eftergivenhed.

Til 144 :

150 <Betræffende og> foranlediget ved et nyligt udkommet lille Skrift.
 U. D.

Forfatteren er en anonym Landsbypræst, eller maaskee en Anonym som ikke er Landsbypræst, i ethvert Tilfælde han er baade objektivt og subjektivt lige tilforladelig.

Først et Exempel paa det Sidste. Her benyttes saa det om anonymt at ivre mod alt dette skjulte og formummede Væsen — men lidt forkortet. [*Med Blyants-Sammenvisning, paalangs i Marginen*: Forsaavidt er der meget der taler for, at Bogen er af en Præst. Foruden mange andre Steder er der ogsaa et Sted <lige> i Slutningen <maaskee [*rettet fra*: vistnok]> af samme Art som det her omtalte, atter tydende paa, at det er en Præst. Forfatteren lægger mig <*med Sammenvisning*: og som han selv udtrykkelig siger, just i Egenskab af „Præst“, > paa Hjerte, at den bedste [*rettet fra*: sande] Løn for aandeligt Arbeide er den man ikke seer. Seer vi det! Det er objektivt meget sandt, men det kunde nok være det var Vrøvl, naar vi fik at vide hvo den Talende er; det lader sig jo kun altfor godt gjøre: at see meget nøie paa sin jordiske Fordeel og Løn (hvad jeg virkelig ikke har gjort) og saa med et himmelsk Blik sige: den bedste Løn er den som ikke sees. Seer vi det! <*med Blyants- og Rødkridts-Sammenvisninger*: Maa jeg, uden Fortrydelse, være saa fri at spørge Deres Velærv.: hvor meget koster den Tale? Maaskee maa jeg tage mig den <ærb.> Frihed at sende <*uden Sammenvisning*: jeg har just en udmærket god, ung Gaas, feed og delicat, ligesom Talen, maaskee maa jeg tage mig den ærb. Frihed at sende> Dem en Gaas, mindre kan jeg ikke godt byde for denne himmelske Tale, der i Sandhed er holdt aldeles uanmodet; men derfor bør den ogsaa betales bedre.

Og langt fra mig at ville indføre, hvad der vistnok heller ikke var ønskeligt for Præsten, om der blev indført den Praxis: den bedste Løn for aandeligt Arbejde er den, som ikke sees.> <Med Sammenvisning: Dog Spøg til Side. Men min alvorlige Mening er. Behøver jeg en saadan Formaning, og paa Prent: vel; men lad det saa være en virkelig Præst, med Navn under, en alvorlig, forsøgt, en værdig Mand, som maaskee tilmed kan beraabe sig paa et Liv villigt til at bringe Offer: jeg er et velopdraget Msk. Men min Forfatter-Existents er for alvorligt, for anstrengt for uegennyttigt et Liv, til at det kan blive Andet end Galimathias, naar en anonym L. o: altsaa saadan enhver L. skal formane saaledes.>]

Nu et Exempel paa det Første, hans objektive Tilforladelighed. Landsbypræsten har udfundet, at der i „Regnskabet“ ikke med eet Ord er omtalt den Strid, som hos <os> er ført om Forholdet mellem Tro og Viden, medens dog de paa den ene Side kæmpende Tvende (Prof. N. og Mag. S.) saa afgjørende have benyttet og fremdraget mine Skrifter eller især eet. Og saa, siger Landsbypræsten, saa kommer Mesteren og gjør Regnskabet op og taler ikke et Ord herom. Ergo — det er vel Landsbypræsten Mester for at slutte og for at faae sat i Circulation — ergo har Mag. K. misbilliget disse Tvendes Optræden. Det er jo ogsaa paafaldende, at der <ikke> siges et Ord derom i „Regnskabet“; enhver alvorlig og samvittighedsfuld Ikke-Læser af „Regnskabet“ vil ||ogsaa|| strax føle det — thi Læseren vil vide, at Regnskabet er af Dato 15 Martz 1849 altsaa ældre end hiin Strid. Derimod er der et „Følgeblad“ til „Regnskabet“ af Novbr. 1850, deri findes ||ogsaa|| en Hentydning. Naturligviis naar man paa et Par Blade skal fastholde det Perspektiv: hele Forfatterskabet, saa kan der ikke bruges mange Ord; og en Strid, hvilken jeg hverken har begyndt eller ført eller deeltaget <i>, kan jo ikke forlange at omtales i „min Forfatter-Virk-somhed.“ I Følgebladet <siges> at det der behøvedes var blandt Andet, og at jeg <især> ved Pseudonymer har repræsenteret: en gudelig Satire. Her er det dog vel ikke let muligt, ikke at komme til at tænke blandt Andet ogsaa paa Joh. Climacus. Heri ligger

siger Landsbypræsten] S. 19. I Følgebladet] S. V. XIII, S. 507.

1851

tillige min Indvending mod Prof. Nielsens Taktik. Min Tanke er: der skal styres i Retning af det Existentielle, det er derhen vi skal. Mod en Videnskabelighed, der, som man siger om Mad, blæser <op>, skal der saaledes derfor, ikke kæmpes videnskabeligt, der skal bruges Satire, gudelig, gudfrygtig Satire. Den er brugt. Saa kommer Prof. N. — ja Joh. Cl. vilde vel sige: saa kommer der en Professor og vil forvandle Sagen til et dog $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ eller $\frac{5}{8}$ videnskabeligt Professor-Mellemværende, det er slapper Stramningen [*rettet fra*: pointerer Stillingen tilbage], lader Sagen, i Ideen seet, gaae tilbage, hvorimod der ganske rigtigt — thi det Ene svarer til det Andet — vindes mere Udbredelse for Sagen. Dette kan jeg fra mit Standpunkt [*rettet fra*: Synspunkt] ikke bilige. Men da det forekom mig, at Prof. N. tilstrækkelig havde exponeret sig, item at man brugte endog temmelig simple Midler for at komme ham tillivs, har jeg ikke villet rykke frem med <min> Indvending. Den vilde blive indenfor en saadan Relativitet, at den dog kun vilde blive ret forstaaet <af meget Faa>, am Ende vel bedst af Prof. N.; derimod vilde den, efter al Sandsynlighed, øieblikkeligt være blevet brugt mod Prof. N., og brugt til ny Forvirring. Saa har jeg tiet; at man har angrebet Prof. N., voldt ham Ubehageligheder nok, deri kan jeg ikke blande mig, jeg har tiet. Men naar en anonym Landsbypræst i en lille Bog „om Mag. Ks Forf. V.“ benytter et Sted til (altsaa lige for <mine> Øine, om man saa vil, i mit Huus) at haane disse Tvende, og til at argumentere mod dem fra min Taushed: saa vil jeg ikke tie. Og nu har jeg talet. Dog da jeg i det Sagte har antydnet min Indvending mod Prof. Nielsens, msklig talt, hidtil vistnok meget utaknemlige Optræden, hvad jeg dog troer ikke videre har forstyrret eller berøvet ham dens Værd i hans Øine: saa lad mig ogsaa antyde den anden Side af Sagen. Jeg har med Glæde, og sandeligen heller ikke uden Skjønsomhed seet, med hvilken Iver og Interesse Prof. N. har sat sig ind i mine Skrifter, en virkelig Læser. Men naar man selv er en Ældre, længst i Embeds Carriere, saa er det ikke noget Almindeligt, at ville, og især paa saa lille en Scene, i saa smaa Forhold, og i Forhold til En, som Ingenting

er, at ville have baade Anstrengelse og Bryderie — det er ikke noget Almindeligt, nei det er det ikke, det kan jeg jo ypperligt vide af den Maade paa hvilken jeg qua Forf. almindelig er blevet behandlet.

Kladde til [145]:

151
U. D.

¹⁻² med Anm.] Foranlediget ved og betræffende et
nylig udkommet ||Piece:|| lille Bog:

1

Af
S. K.

S. 198⁴ anmeldt. *Med Anm. Lin. 28—33*] anmeldt. *Med Anm. 2*
paa hoslagt Lap

S. 198¹⁶ lægge paa.] <lægge paa.> ||forlange foruden et Fri-Ex- 3
emplar f. E. en Gaas, eller 4 Snese Æg, saa en anden Forf. kunde
komme i det Tilfælde, <at blive anmeldt saaledes,> at Titlen paa
hans Bog blev trykt, dertil en Anmærkning saa lydende: Redak-
tionen har vel faaet sit Fri-Exemplar, men ikke de 4 Snese Æg.||

S. 200²⁵ „at han| ||at han som han selv siger (hvortil man gjerne 4
føie et „naturligviis“; thi det er jo Tonen i Literaturen) — at
han|| „at han

S. 200³² Jeg . . . S. 201²³ Exemplerne.] *Tilføjelse (med Blyants- 5*
Sammenvisning) paa hoslagt Blad; i Texten: ||Jeg skal nu tage
||et|| Hensyn til et Par Steder i hans lille Bog.||

S. 201¹¹ i Unaade afskedigede] *rettet fra:* schoflede

a

S. 201²⁷ og . . .²⁸ han —] ||og disker nu op om|| <og ||slaaer nu, 6
saa det knager — ikke <i> mig, thi mig rammer han ikke — <men
maaskee> i Prædikestolen, idet han|| med ||samt|| hele Eftertryk-
ket (||kun Skade at det falder|| paa urette Sted<!>) viser <han> —>

1851

7 S. 202¹⁷ Indsigelse.] Indsigelse. |Paa den Maade at repetere med enhver Landsbypræst kan jeg ikke.'

8 S. 203⁶ I . . . S. 206¹⁵ -heden.] *Tilføjelſe (med Rødkridts-Sammenvisning) paa hoslagt Ark; i Texten, overstreget med Blyants-Streger overkors:*

Nu videre. I det lille Skrift om min Forf. V. er der nu med et Par Ord erindret om, hvad der saa ofte og saa vidtløftigt er udført især af Pseudonymer ξ der have repræsenteret den indirecte Meddelelse: Forskjellen mell. indirecte og ligefrem Meddelelse. I min lille Bog staaer nu: det maa tilsidst ende med ligefrem Meddelelse. Det er dette Landsbypræsten har faaet — at rende med, ja thi han ||fører Sagen videre||. ξ bliver ikke staaende ved de citerede Ord, han ikke blot gaaer, nei han haster videre. ξ Han slutter nemlig <i en Hast> saaledes: naar det ender dermed, saa maa det jo være det Høiere — ergo er, ogsaa efter M. Ks egen Lære, ligefrem Meddelelse høiere end indirecte. Og nu tager Landsbypræsten <sig sammen> — til Bedste for alle Landsbypræster <— ||og Degne||> ||og alle de Ligefremme — <paa>|| ξ og udgyder sig derpaa — til Bedste for alle Landsbypræster — ξ i en Lovtale over den ligefremme Meddelelse. Man veed det ikke, siger Hans Velærv., hvor vanskeligt den er. Men forsaavidt har Mag. K. dog gjort Gavn, at paa alle hans Anstrengelser, inden han naaede det Ligefremme, sees, hvor svært det er, som vi Landsbypræster. ||, alle vi Landsbypræster og hele Cleresiet præstere.||

Undskyld, at jeg afbryder Deres Velærv. For det Første fordi jeg har sagt, at det maa ende med ligefrem Meddelelse, følger deraf, at det er Høiere? Hvor staaer det i min Bog? Det er noget, Deres Velv. tilføier af Deres Eget. ξ *Med Blyants-Sammenvisning:* Og dernæst er der da slet ingen Forskjel mellem det Ligefremme, hvormed enhver Peer Vrøvler <baade> begynder og ender, og det: at komme til det Ligefremme? Fremdeles er, der ingen Forskjel mellem et ungt Msk., der i Phantasie forud for sig selv, men dog ogsaa derfor, forsigtigt, kun digterisk udviser

indirecte Meddelelse, og nu lader sig opdrage, og kommer til det Lige fremme, det Eenfoldige, er der ingen Forskjel mellem ham og „Læreren“ i eminent Forstand, der egl. først begynder der og nu i Charakter bruger indirecte Meddelelse? Jeg har forstaaet, at det er en Socrates „Chrsthed“ behøver, men jeg har ikke udgivet mig for at være en Saadan, jeg har digterisk udviist denne Mulighed, og derpaa Skridt for Skridt trukket mig tilbage, dog haabende paa, just ved denne Bevægelse at faae gjort opmærksom. Jo mindre jeg reduplicerer, jo flere faaer jeg til at gaae ind paa hvad jeg siger, det veed jeg meget godt. Sæt Alle gik ind derpaa, saa vilde jeg sige endnu Eet: seer her et Bidrag til at bevise, at det er evig vist, at Sandheden selv og hvad der i strengeste Forstand <er af Sandhed> maa lide i denne Verden. Thi jeg, jeg kom ikke til at lide stort, og nu, da jeg har vundet Alle, har jeg jo endog gjort Lykke. Men tillader mig nu blot at vise Eder Eet: hvorledes jeg Punkt for Punkt trak mig tilbage, slappede Stramningen. Havde jeg gjort det Modsatte, saa ||havde min|| Undergangen [rettet fra: Undergang] ||været|| vis <i denne Verden>. Men dette turde jeg ikke; thi jeg turde da ikke — Gud forbyde det! — kalde mig selv Sandheden, og jeg turde ikke en Gang kalde mig selv et Sandheds-Vidne, men kun en Digter. Men jeg forholdt mig dog til Sandheden. Jeg vendte ikke Forholdet om, og sagde, hvis Alle flokkedes om mig, seer her Beviset for, at jeg er af Sandhed. Nei, hvis det skulde skee, at Alle flokkes om mig, da vilde jeg benytte just det Øieblik, til at bringe i Erindring, at det er naaet ved at jeg har slappet Stramningen — det er dog idetmindste at gjøre opmærksom paa det Sande.}

Indirecte Meddelelse er den høieste Meddelelse. Men den er egl. kun for det Over- Msklige. Derfor har jeg heller aldrig med Navn under vovet at bruge den. Derimod har jeg digterisk frembragt digtede Personligheder med — det har jeg som Digter Lov til — en Idealitet som er mere end msklig. De foredrage saa det om den indirecte <Meddelelse>, der er Dobbelt- Reflexionens. Den sidste Pseudonym (Anti-Cl.) i hans sidste Bog udvikler atter dette om den indirecte Medd. I det tre Gange gjentagne Forord siger

1851

jeg, at jeg forstaaer dette (Bogen) som sagt til mig, at jeg maa lære at henflye til Naaden.

Saa kom min lille Bog, og jeg gav ligefrem Meddelelse, det vil sige, jeg slap Pseudonymerne; saa meget meente jeg var naaet ved dette Digteriske, at der kunde være Tale om at være blevet opmærksom.

Saa slog jeg af — den ligefremme Meddelelse er et Lavere. Jeg slog af allerede efter [*rettet fra*: ved] Afsl. Efterskrift, jeg brugte ligefrem Meddelelse, og uden ved Siden af at bruge Pseudonymer.

Thi der er Noget jeg har forstaaet, og meget tidligt, Noget Deres Velærv. ogsaa burde have forstaaet da De jo er Præst. Sandheden er i denne Verden i Minoriteten, i den Grad, at hvis En var Sandheden, vil han blive forladt af Alle og ihjelslagen. I samme Grad som han er af Sandhed, i samme Grad vil han komme til at lide. Dette er Chrstd., vist nok nu længst glemt, da vi alle ere Chrstne, og det staaer fast med Embederne og alt dette.

Naar man har forstaaet dette, saa bliver Spørgsmaalet man maa gjøre sig selv: hvor langt tør Du vove ud. Jeg vovede et Digterisk ud, saa langt at, der ||muligen|| kunde gøres opmærksom. Gud veed det <, det> er lidt, men det er dog immer Noget, og dog maaskee mere end Deres Velærv. har vovet. Skal Du være i strengere Forstand af Sandhed, saa maa Du bruge indirecte Meddelelse, men skal Du i Charakter bruge indirecte Meddelelse, saa staaer der Livsstraf derpaa. Indirecte Meddelelse, hvortil! Hvis den ikke bruges, saa bliver Du Docent, og Din ligefremme Læren vil frembringe et Sandsebedrag. ||Lad En docere, at han er Gud, men ligefrem — hvad saa? Saa hjælper man ham til at blive malet ud som Gud. Den indirecte Meddelelse bruger den Forsigtighed, at være i Skikkelsen af en ringere <Tjenere>||
 <Du kan i ligefrem Meddelelse docere Selvfornegtelse — og derved komme til selv at gjøre glimrende Lykke i Verden: det er Sandsebedraget. Agt derimod paa Forbiiledet. En siger ligefrem (ja det er sandt, det var ligefrem) at han er Gud; men for en Forsigtigheds Skyld (det er den indirecte Meddelelse) er han i Skik-

kelse af en ringere Tjenere, i Armod^z og med Almagts-Kræfter holder han [rettet fra: at holde] dette fast: det bliver [rettet fra: saa bliver det] hans Død. Dette har jeg forstaaet, og derfor har jeg kun vovet digterisk at udvise en indirecte Meddelelse. Men jeg har ikke sagt, at den ligefremme Meddelelse var et Høiere.

S. 207¹⁰ Men . . . ²⁰ Galimathias. med Anm. Lin. 25—35] Tilføje- 9
løse paa hoslagt Blad med Rødkridts-Sammenvisning

S. 208¹⁸ Og . . . ¹⁹ mig] rettet fra: En anonym gageret Embeds- 10
mand han ivrer [rettet fra: advarer] mod det at holde sig skjult i Sikkerhed i Baggrunden, og det er den Stakkels Mag. K.

S. 208²² jeg.] jeg, ||kjendt af Enhver, udleet til sine Tider, spilt 11
i Comedien, serveret som Carricatur < o: s: v: > || — og meget ordentligt betjent, det var jo ogsaa — som Biskop M. rigtig har sagt det — det var een af vore talentfuldeste Forfattere Corsarens G. der gjorde. [Overstreget med Blæk-Streger overkors og paa-
skraa: Og hvad | saa forresten || det angaaer, at De, efter Sleiermacher, fordrer, at Fremstillingen af Chrstd. skal være kydisk —
saa maa jeg gjøre opmærksom paa, at der er ogsaa en anden < Art > Kydiskhed, som er ønskelig, den angaaer ikke saa meget Fremstillingen som det personlige Liv, den Kydiskhed, at man holder lidt igjen i Henseende til at gjøre sig det at forkynde Chrstd. profitabelt. Og paa denne Art Kydiskhed har jeg dog Noget beflittet mig.]

S. 208²³ I . . . S. 211²¹ εἰς οὐρανόν.] Tilføje løse paa hoslagt Ark sam- 12
menvist med Rødkridts NB

S. 212²⁶ Og . . . S. 216²⁴ forbi] Tilføjelser paa hoslagt Ark, Lap 13
og Blad, med Rødkridts-Sammenvisninger

S. 217²³ Og . . . S. 219¹⁰ Lærer.] Tilføje løse paa hoslagt Blad, 14
sammenvist med Dobbeltkors

¹¹ i Comedien] sml. X¹ A 177, og se Noter dertil. som Biskop M. rigtig har sagt det] sml. X⁴ A 195, og se Noter dertil. Corsarens G.] sml. 125.171. De . . . fordrer] se S. 25 ff.

1851

- a S. 218²⁴ denne Omgang.] denne min Omgang „med Idealerne|. |Sæt jeg i denne Omgang med Idealerne kom til den Erkjendelse, jeg er en Daare, et Vrøvlhoved — og sæt jeg saa, det kunde jo ligne mig, sagde det: hvad saa? Saa kunde Enhver, som vilde det, tage sig dette til Indtægt, og sige: Mag. K. er dog virkelig et ret godt Hoved; men der seer man, hvor høit vi Andre staae, thi vi ere fornuftige, kloge, vise, han en Daare, som han selv siger. Men det sagde jeg ikke, jeg sagde ikke, at jeg var det sammenlignet med ethvert Msk., men maalt med Idealiteten.|
- b S. 219⁷ saa siger jeg] saa |løfter jeg stolt det Hoved, jeg ydmyg for Gud bøier i Ydmygelse under Idealerne, og|| siger <jeg>

15 S. 219^{31 f.} Præsten.] Præsten.

[*Overstreget med Blyants-Streger overkors:* Landsbypræsten maa tilstaae, uagtet den bedste Villie ikke at have kunnet overkomme at læse alle den ærede Forf. Bøger. | Det er fornemt. | Men Herre Gud, jeg idetmindste har da heller ikke bedt Deres Velærv. om at yttre Dem. Men det er fornemt at tale saaledes. Hvis der var en Mand, paa hvis Dom og offentlige <Dom> jeg lagde saa megen Vægt, at jeg bad ham ret indstændig at yttre sig — dersom han da sagde: men jeg har virkelig med min bedste Villie ikke kunnet overkomme at læse alle Bøgerne, og <jeg> synes dog at jeg vil have læst dem, førend jeg vil tale om hele Deres Forfatter-Virks.: saa vilde jeg maaskee <sige>: o, lad det ikke holde Dem tilbage, De vil nok kunne have en Dom om det Hele uden at have læst hver enkelt Bog; og Deres Dom er mig vigtig. Lad os saa antage, at han fødte mit Ønske, yttrede sig paa Prent, og skrev, jeg maa tilstaae, at jeg med min bedste Villie ikke har kunnet overkomme at læse alle Bøgerne: ja, det er der Mening i. — Landsbypræsten siger [*i Marginen:* p. 5]: Det forstaaer sig, naar en Forfatter har skrevet saa meget, kan det langtfra Alt være lige godt. Men møder man endog lange Strækninger, hvor Tankens Traade ere spundne saa fiint, at de ikke kunne holde Opmærksomheden o: s: v.: Det er atter den Overlegne. Noget Andet er om jeg ikke allerede maa være glad ved at have en saadan Læser. Naar jeg tænker paa at Prof. M. kun har gjort sig ganske

flygtigt bekendt med denne vidtløftige Literatur, saa er her dog maaskee avanceret lidt, ligesom den 5 Linier lange Anmeldelse i S. og E. Tidsskrift var et Avancement i Forhold til den tidligere. — Forfatteren siger [*i Marginen*: p. 14.] „Ironien har sine to Sider: bliver den anvendt paa rette Sted, da er den det Ypperligste og Bedste . . . men anvendt paa urette Sted, bliver den lige saa let den kjedsommeligste Trivialitet der kan tænkes.“ Det er Belærende, især for Ironiens Magister, thi han veed ikke at gjøre Forskjel paa hvor den skal bruges hvor ikke — vil man have det at vide maa man gaae til „Landsbypræsten.“ — Forfatteren taler (p. 26) med en vis Despekt om „det hele Spil af dobbeltreflekterede Kategorier hos en Tusindkonstner i Dialectik.“ Det er Pseudonymerne der dimitteres paa den Maade af — den overlegne Landsbypræst. Dog er han ikke ubillig. „Dersom vi skulde opleve den Tid, at disse Skrifter atter synke i Anseelse, hvad man for det i Sandhed Uforgængeliges Skyld i dem høilig maatte beklage.“ Det er atter Overlegenhed. I Forhold til hvad man dog maaskee helst saae var borte — og hans Velærv.s lille Bog er dog nok ikke beregnet paa at skaffe disse Skrifter Indgang [*rettet fra*: Anseelse] — ær det Overlegenhed, > at være saa høimodig, allerede nu at erklære, at man høilig maatte beklage, hvis det skete, hvad Landsbypræsten dog mener saa let kan skee, thi det umiddelbart <følgende> Punktum forklarer, at disse Skrifters Indklædning derstøde an mod Kydskheden i den religieuse Composition ikke længe ville kunne holde, naar der i Tiden skal slides meget paa dem. — <Og endeligen findes der lige i Slutningen atter et Exempel paa denne Landsbypræstens Overlegenhed. Han fortæller, at jeg taler om ikke at have fundet tilstrækkelig Paaskjønnelse. Det er ikke sandt, nemlig, at jeg taler derom. Jeg mener, at det just ikke kan kaldes taknemlige Vilkaar, under hvilke jeg har arbejdet. Da jeg derfor skrev den lille Ting om min Forf. V., tænkte jeg som saa, det kunde næsten synes affecteret om Du ikke lader et Ord desangaaende indflyde. Jeg skrev da disse Ord: „Skulde jeg af Nogen eller af Nogle være blevet behandlet uskjonsomt, da vedkommer dette jo

Anmeldelse] sml. 145, S. 198. Dersom . . . beklage] anf. Skr. S. 27. disse Ord] S. V. XII, S. 493.

1851

egl. ikke mig.“ Er det at klage? Men Landsbypræsten siger: „Naar Forf. taler om, at han ikke skulde have fundet tilstrækkelig Paa-skjønnelse, da tør vel en Præst tillade sig den Erindring, at den bedste Paaskjønnelse for aandeligt Arbejde er den, som en Forfatter ikke selv faaer at vide.“ Aa, ja, hvorfor skulde der ikke være en Landsbypræst, der kunde sige mig det? Men en anonym Landsbypræst o: en hvilkensomhelst Landsbypræst? Nei, det synes mig passer sig ikke. Objektivt er nemlig Yttringen meget rigtig; men naar en hvilken som helst Landsbypræst er den Talende kan det let blive et uheldigt Forsøg i den høitidelige Stil. Naar en hvilkensomhelst Landsbypræst skal være Læreren og jeg den Lærende, var det dog maaskee snarere dette jeg skulde lære — hvad jeg i en anden Forstand godt kunde behøve at lære — om det ikke havde været rigtigt, at jeg qua Forf. havde seet lidt mere paa min jordiske Fordeel.}

Dersom jeg skulde indlade mig paa Enkeltheder, vilde det blive for vidtløftigt. Blot endnu een Bemærkning. Naar Landsbypræsten p. 19, hentyder til, at der hos os ere Nogle, der have skiftet Standpunkt og beraabende sig paa mig forfægtet Skilsmissen mellem Tro og Viden, nu vil paa en Maade forekaste [*rettet fra*: foreholde] disse, at jeg i den lille Bog om min Forfatter-Virksomhed, intet Hensyn har taget dertil: da maa bemærkes, at „Regnskabet“ er ældre af Marts 1849. Desuden var den Strid om Mediationen nærmest knyttet til en af Pseudonymerne, og der vilde, naar jeg skulde saa kort fattet som muligt tale om Forf. V. totalt betragtet dog ikke let kunde være blevet Plads for Yttringer i den Henseende, thi for at yttre mig desangaaende maatte jeg blive lidt udførligere.]

Til 151:

152
U. D.

Om Mag. K.s Forfatter-Virksomhed. lagttagelser af en Landsbypræst.

I første Hefte af Concepten findes en tre Blade, som ere krydsede med Blyant, paa hvilke der er en Exposition af, hvad det

---

Landsbypræsten siger] S. 39. ¹⁵³tre Blade] o: 151,8.

1851

betyder, naar der i „om min Forfatter-Virksomhed“ staaer, at det maa ende med ligefrem Meddelelse, om denne er høiere eller lavere: det har |sin| et Værd, især halv anden Spalte Margen paa et af de krydsede Blade.

Til 145:

Kladde til [146]

153
U. D.

Til 146:

De i Begyndelsen <muligt> tilføiede to Udgange [*rettet fra:* 154
Blade] anbringes bedst foran den lille Passus: At jeg alligevel U. D.
ikke er blevet skuffet <er> ene og alene fordi jeg ingen Forvent-
ninger har.

Og denne Passus kunde komme til at lyde:

Dog, osv. som 147 Lin. 5—10 opdager, at Forfatteren langt fra
ikke Lin. 12 Overlegne. [*Overstreget med Blyants-Streger paa-*
skraa: Men da han nu tillige er en artig Mand, der næsten rutter
med smigrende Prædikater om mig som Forf: saa vil jeg ved et
rask Skridt see een Gang for alle at komme ud af denne Høflig-
hedens Gjæld til: jeg udnævner ham herved til Excellence; saa
veed jeg da, at Ingen skal beskylde mig for at knibe. Tillige vil
herved Opmærksomheden ganske bortledes fra at gjette paa, hvo
denne Landsbypræst kan være, da som bekendt ingen Landsby-
præst i Danmark er Excellence.]

Jeg skal Lin. 13—15 Dialektiker.

Til 145:

Kladde til [149]

155
U. D.

Til Hs Excellence, høiærværdig Hr. Biskop Dr. Mynster. 156
U. D.

I et for nylig udkommet lille Skrift: „om Mag. K.s Forf. V. Iagt-
tagelser af en Landsbypræst.“ findes der, trods den overlegne

---

halv anden Spalte Margen] s: 151,8 Lin. 27 — S. 229 Lin. 27. ¹⁵⁶ Myn-
ster] sml. 145.162-170.

1851

Tone, dog adskillig Uredelighed, adskilligt reent Galimathias, adskillig dialektisk Uklarhed: Jeg har ikke et Ord at sige. I Efterskriften er mit sidste Skrift (Til Selvprøvelse) behandlet paa en næsten uanstændig Maade: jeg har ikke et Ord at sige; selv om Landsbypræsten ikke var anonym, jeg vilde <vel> alligevel ikke have et Ord at sige.

Men lige i Slutning af Efterskriften findes der en Yttring, som <paa en Maade> angaaer Dem, høiærv. Hr. Biskop, eller mit Forhold til Dem, eller den Maade, paa hvilken jeg i mit sidste Skrift (Til Selvprøvelse) har tilladt mig at betegne mit, den Yngres, Forhold til „den høiærværdige Olding“: dette beskjeftiger mig, i høi Grad. At det gjør det, at det i høi Grad beskjeftiger mig, vil, det haaber jeg, tjene til Undskyldning for, at jeg paa Prent uleiliger Dem.

Nu Citatet af min Bog og saa det Landsbypræsten siger.

Jeg vil nu ikke tale om, at det, efter mine Begreber, er en Næsviished af en anonym Landsbypræst paa den Maade næsten at ville overtage Deres Partes, at tale paa en Maade, som, den Sag betreffende, kun een Mand er berettiget til at bruge: De, høiærv. Biskop, der dog, [visseligen], selv om De vilde have sagt noget Lignende, visseligen [rettet fra: vistnok] ikke vilde have sagt det paa den samme Maade.

Dog til, hvad det er jeg vil: foranlediget af denne Landsbypræsts Yttring paa Prent, vil jeg — tilgiv det! — henvende det Spørgsmaal til Dem, om De skulde mene noget Lignende, misbillige, at jeg paa den Maade søgte at bestemme mit Forhold til Dem?

Saasart det gjælder om Biskop M., er jeg, det veed Enhver, strax paa Pletten. Jeg søger strax at skaffe paalidelig Oplysning — det har jeg gjort ved at henvende mig til Dem selv høiærv. Hr. Biskop. Et Ord af Dem, og jeg skal strax være rede til enhver nærmere Oplysning, item til, hvis der befindes noget Forkeert i hvad jeg har sagt [rettet fra: deri], noget Usandt, øieblikkeligt at retractere. Hvad vel de fleste Yngre have modtaget overleveret fra de Ældre, men jeg ganske særligen fra en afdød Fader, Ær-

bødighed og Hengivenhed for — hvad jeg nu saa gjerne kalder Dem — „den høiærv. Olding“, κατεξοχην, : det har jeg ξ, til mit eget Bedste, > bevaret redelig; jeg skal, det haaber jeg, følge Deres Høiærv. med den samme Hengivenhed indtil det Sidste — og om en anonym Landsbypræst maaskee vilde mene, at jeg forfølger Dem med denne Hengivenhed, det skal ikke forstyrre mig. Ja, om De selv var af den Mening: Du min Gud hvad skal jeg gjøre? hvad der saaledes hænger sammen med mit Væsen som Hengivenhed for Dem: det kan ikke forandres.

I Anledning af: Landsbypræstens Bog om min Forf: Virksomhed. 157
U. D.

Til 157:

I Anledning af et nyligt udkommet lille 158
Skrift: U. D.

Dersom dansk Literatur ikke just i den seneste Tid havde afgivet et endog temmelig storartet Exempel paa sørgelig Misbrug af det at ignorere, at just det Betydeligere ignoreres, skulde jeg ikke have omtalt denne lille Bog. Jeg gjør det, fordi jeg kunde befrygte, at, hvis den ikke omtaltes Nogen skulde slutte saaledes: den omtales ikke — ergo er den noget Betydeligt.

Bogen hedder: Om M. Ks Forf. V. Dette er ikke just ganske sandt. Den handler ikke om min Forf. V. høist handler den om et for nylig af mig udgivet lille Skrift: om min Forf. V., og strengt taget kun om een Pagina af dette lille Skrift — hvorfor saa: om Mag. K. F. V.?

Fremgangsmaaden er følgende. Der tages et Par Sætninger som findes paa hiin Pagina — og derpaa udtaler Landsbypræsten sig: nu, derimod er Intet at indvende, at en Forfatter udtaler Sit — men hvorfor saa: om M. K.s F. V.? Til den udførlige nøiagtige, dialektiske Udvikling i mine Skrifter (o: til Forf. Virksomheden) tages intet Hensyn: med Fornøielse, jeg har ikke haft Bud efter Landsbypræsten, ikke i fjerneste Maade uleiligt ham med Anmodning om <at> yttre sig — men hvorfor saa: om Mag. Ks Forf. V.?

1851

Landsbypræsten fortæller selv, at han ikke har kunnet overkomme at læse alle mine Skrifter: <meget vel —> men hvorfor saa: om Mag. Ks Forf. V.?

Landsbypræsten siger, at paa Grund af min store og hurtige Produktivitet har Critiken ikke kunnet følge mig. Nu kommer da Critiken, den kommer — spændt Forventning! — den kommer for med een stor og god Gjerning at igjøre Fyldest indhente alt det Forsømte, den kommer i Skikkelse af en Landsbypræst med en Bog om Mag. Ks Forf. V., der ikke handler om M. Ks F. V.! Og for at det Ene kan svare til det Andet, seer jeg, at Berlingske Tidende ogsaa strax henleder det videnskabelige Publikums særdeles Opmærksomhed paa Landsbypræstens lille Bog. <Fortræffeligt; det er Mage til Broget: en Landsbypræst repræsenterende Critiken, og Gr. Nathanson i Spidsen for Brandcorpset ell. hvad det var jeg vilde sige i Spidsen for det videnskabelige Publikum. Nægt saa om Du kan, at Tilværelsen er et harmonisk Hele!>

Bogen er heelt igjennem skrevet i et — dog hvad Under vel, da der ingen Tanke-Bestemmelser ere til at holde igjen, som kunde gjøre Fremstillingen vanskelig — <i et> heelt igjennem flydende Sprog; stundom er Foredraget henrivende — i Galimathias. <Saaledes f. E. det deilige Sted, hvor den anonyme Landsbypræst ligeoverfor en Navngiven — i et henrivende Foredrag! — ivrer mod det at være skjult.>

Forf. er en høflig Mand, høflig mod mig, maaskee endnu mere mod sig selv, <den, kjendeligt nok, formeentlig Overlegne,> saa alle Anerkjendelsens Dryp paa mig, dog maaskee egl. kun ere deraf, at det regner paa Præsten.

Til 157:

159
U. D.

Foranlediget ved et nylig udkommet lille Skrift:

Destoværre afgiver dansk Literatur i den senere Tid et endog temmelig storartet Exempel paa Misbrug af det at ignorere, at

---

Berlingske Tidende] 1851, Nr. 246 (22. Oktbr.).

just det Betydeligere ignoreres. Forsaavidt gjør man, selv hvor det ellers var det Rigtige, rigtigst <i> ikke at ignorere, at ikke Nogen skal forledes til den Slutning: det og det Skrift ignoreres ergo er det noget Betydeligt. [Forresten er jeg overhovedet ingen Ven af det at ignorere. Hvad der skrives om En, læser man jo dog gjerne, saa kan man saamænd ogsaa gjerne tage et Hensyn dertil; selv om man ikke gjør det for Autors Skyld, kan man dog skylde de Samtidige, sin Læser det; jeg har aldrig yndet denne Fornemhed.] [*I Marginen*: Desuden kan det ogsaa være Noget [*rettet fra*: et Hensyn] man skylder de Samtidige, sin Læser, at tage et Hensyn til, hvad man forresten handlede rigtigst i at ignorere.]

Der er nyligt udkommet en <lille> Bog: om Mag. Ks Forf. V. lagttagelser af en Landsbypræst. <der forresten taler i en, især for en Landsbypræst, paafaldende overlegen Tone, saa man, hvis man skulde gjette, vel maatte gjette: enten, at det ingen Landsbypræst <er>, men en Mand, der er vant til at tale i Overlegenhedens Tone, og nu glemmer hvad han selv har hittet paa, Mystifikationen, at han er paa Maskerade og skal spille Landsbypræsten; eller at det er en Landsbypræst, som, i Betragtning af at han er anonym, mener at kunne tage den Fornøielse med: at spille den Overlegne, tillige beregnende: saa er Du fuldkomment sikkert ikke at blive kjendt, Ingen vil falde paa at det er Dig.>

Skulde det paa nogen Maade være denne Forfatters Alvor at ville indlade sig [*rettet fra*: gaae ind paa Sag] <, belære mig, berigtige mine Anskuelser, eller forlange nogen Oplysning af mig,>, skal jeg være villig dertil. Men førend jeg indlader mig maatte jeg gjøre et Par Betingelser. [*I Marginen*: skal jeg herved tillade mig fra min Side at angive et Par Betingelser, jeg maatte gjøre, hvis jeg skulde indlade mig.]

1) Jeg maa forlange, at Titlen paa hans lille Bog forandres; den er ikke ganske sand, vildledende. Det er ikke et Skrift: om Mag. Ks Forf. V., det er om den lille Bog, jeg nys udgav: „om min Forf. V.“, og stricte taget er det ikke engang om den heel og holden men om en Pagina eller to. Hans Fremgangsmaade er at tage et Par Sætninger fra hiin Pagina og derpaa at udtale sig og

1851

Sit, uden at tage noget Hensyn til den udførlige, nøiagtige, dialektiske Fremstilling i selve Skrifterne : uden at tage noget Hensyn til min Forf. V. ̧ — og desuagtet kalder han sit Skrift: Om Mag. Ks Forf: V. |lagttagelser .̧ Dette maatte altsaa forandres.

2) Maa jeg forlange, at han nøiagtigt opgiver hvilke Bøger <af mig> det er han har læst. At jeg maa gjøre denne Betingelse foranlediger han selv; thi han fortæller selv etsteds: at han ikke har kunnet overkomme at læse alle Bøgerne. Det vil jeg meget gjerne troe; men jeg har da heller ikke paa nogen Maade uleiligtet Landsbypræsten med Anmodning om at yttre sig. Skal jeg dermed indlade mig, saa vil jeg være sikkret, at jeg ikke kommer til at fægte i Luften, at det ikke, naar jeg f. E. oplyser at Det og Det maatte Landsbypræsten vide af det og det Skrift, at det altsaa er uredeligt at lade uvidende derom, naar han vil tale om min Forf. V.; at det saa <ikke> skal træffe saa snurrigt, at det er just et af de Skrifter Landsbypræsten ikke har læst. Altsaa det maa jeg forlange bestemt opgivet, hvilke Skrifter han har læst. Maaskee var det ogsaa bedst, at han erklærede, om han har læst disse Skrifter heelt eller kun Partier deri, at det ikke, hvis jeg f. E. oplyste, at Det og Det maatte Landsbypræsten vide af det og det Skrift, som han, ifølge eget Opgivende, har læst, at det saa ikke skulde træffe sig saa snurrigt, at just det Partie i det Skrift havde han ikke faaet læst.

[Med Blyant i Marginen, med Blyants-Sammenvisning: NB NB cfr. Hoslagte]

3) Maa jeg forlange at han sætter Navn under.

Betydningen af hele min Forf. V. ja jeg tør sige af mit Liv er just en Stræben i Retning af om muligt at skaffe Personlighed tilveie, at ̧bidrage til aţ faae gjort <om muligt> Ende paa det Objektive, hvad der har afskaffet Samvittighed, demoraliseret Samfundet, forvirret Synspunktet for Chrstd. Just derfor var det, at jeg ved en saadan lille Bog som den „om min Forf. V.“ satte det Hele over i Personlighed. Saa derpaa, især den Bog betræffende, at indlade mig med en Anonym, vilde være en besynderlig

Hoslagte] : 160.

Selvmodsigelse, det vilde være faktisk <at> indrømme just det jeg bekæmper, thi Anonymitet er Objektivitet, Upersonlighed.

Og Landsbypræstens lille Bog giver da ogsaa strax et ypperligt Exempel paa, hvilket Galimathias man kan komme ind i ved Hjælp af dette Objektive, dette der — maaskee for Sagens Skyld! — vil være objektivt. Selv anonym træder Landsbypræsten op etsteds i Bogen ligeoverfor <mig> en Navngiven og ivrer — i et henrivende Foredrag! objektivt! — mod det at være skjult. See, det er Vrøvl; og jeg vil ikke ind i Vrøvl. Det er just dette objektive Vrøvl, som jeg ligger i stadig Kamp med. Og al Sqvadrøneren om, at det er for Sagens Skyld, at man er anonym o: s: v: alle disse Talemaader som engang vare i Welten, de ere allerede ganske godt paa Retour.

Jeg er Navngiven; jeg er heller ikke hvad man kalder et ganske ubekendt Msk., forløber jeg mig, griber jeg feil, har jeg Uret: der er, om jeg saa maa sige, Noget at slaae paa. Saa vil jeg ogsaa have et Msk. ligeoverfor mig. Jeg vil ikke fægte med Luften, og endnu mindre vil jeg indlade mig med, hvad jeg af Alt meest bekæmper, og jeg tør sige i Chrstds Interesse, Upersonlighed.

≤Betingelserne jeg gjør er vistnok yderst billige, det troer jeg ethvert billigt Msk. vil indrømme, og Enhver, der har Begreb om Chrstd. vil ubetinget være enig med mig. Om det behager nu Een nu en Anden, nu Een i Arrigskab, nu Een af Feighed, nu Een hykkelsk „ene for Sagens Skyld“, at rende hen og blive anonym for anonymt at angribe den Navngivne: [*med Rødkridts-Sammenvisning*: om ogsaa en Præst kunde falde paa Sligt — og hvis den anonyme Landsbypræst virkelig er en Præst er det jo nu skeet] det maa jeg finde mig i, da jeg lever i et Samfund, der endnu ikke, hvad dog andetsteds er skeet, har faaet Øinene op for, at Anonymitet er en af Grund-Aarsagerne til Demoralisationen i Samfundet, som den ogsaa især har bidraget til at afskaffe Chrstd.; men jeg indlader mig ikke med den Anonyme. Jeg tør ikke paa- drage det Ansvar, at det med Sandhed skulde kunne siges om mig, at jeg ved at indlade mig med en Anonym, har udtrykt, at

1851

der maaskee kunne gjøres Indvendinger mod Angrebet selv, men at der ikke <(hvilket dog just er det der skulde indskærpes)> var noget imod, at en anonym angreb Navngiven.>

Til 159:

¹⁶⁰ [Med Blyant: NB NB pag. 3.]

U. D.

Lad mig ved et Exempel strax oplyse hvad jeg mener. I min lille Bog („om m. F. V.“) staaer etsteds: den hele pseudonyme Productivitet er at betragte som et Majeutisk i Forhold til Forfatter-V.s Total-Tanke, det Christelige. Her bliver altsaa, siger Landsbypræsten, Spørgsmaal om det Majeutiskes Anvendelse i Forhold til det Christelige. Og hans Mening er, at det Majeutiske ikke lader sig anvende i Forhold til det Christelige†. Han udtaler derpaa sig og Sit; han viser med hele Eftertrykket (paa urette Sted!), at hverken Chrstus ell. Apostlene have brugt Majeutik; han bliver vidtløftig, han tager Exempler, han udfører dem, Exempler, der ogsaa oplyse det — ja, men det var ikke det der skulde oplyses. Baade Pseudonymerne og jeg have atter og atter indskærpet, at Eet er at forkynde Chrstd. for Ikke-Chrstne (hvor der altsaa i Forhold til dem som skulle blive Chrstne ikke kan være Tale om noget Sandsebedrag betræffende at indbilde sig at være det), et Andet at forkynde Chrstd. for Chrstne, at Situationen Chrsthed, (ell. at man fra Barn er foranlediget til at indbilde sig at man er Chrsten), <sætter Alt ind i Reflexion> er et uhyre Sandsebedrag; men hvor der er Sandsebedrag er just det Majeutiske paa rette Sted. Dersom jeg nu oplyste dette, hvis Rigtighed hverken Landsbypræsten ell. noget Msk. eller Satan selv skal

---

† An m. I Kjøbenhavnsposten er som jeg seer Landsbypræstens Bog bleven anmeldt, og Anmelderen udhæver dette som Cardinal-Punktet i Landsbypræstens.

---

¹⁶⁰ NB NB pag. 3] henviser til S. 240, Lin. 25. I min . . . etsteds] S. V. XIII, S. 496. I Kjøbenhavnsposten] 1851, Nr. 250 (28. Oktbr.).

kunne modbevise, <saa> var det ikke utænkeligt, at Landsbypræsten svarede: efter hvad Mag. K. nu har oplyst, er Sagen virkelig ikke en anden. Dette kan nu være godt nok; men Sagen har dog faaet en forkeert Stilling. Det er ikke mig, der nu først oplyser det, det er Landsbypræsten, der enten ikke har læst ell. slet har læst mine Skrifter. Har han ikke læst — hvorfor vil han saa tale: om Mag. Ks Forf. V. Har han læst slet (som han har endog betræffende det lille Skrift om min Forf. V.; thi ogsaa i det vilde han finde korteligt antydnet, hvad der saa udførligt, saa nøiagtigt, saa dialektisk er udviklet i Skrifterne) saa har han fortjent en Tilrettevisning, naar han vil berigtige, hvad han har læst slet. En Tilrettevisning, som han ikke skal have Lov at unddrage sig ved den Forklaring „at han ikke har kunnet overkomme at læse alle Skrifterne.“ » Jeg er, det tør jeg sige, (og var jeg det ikke, mit Livs Bekymring havde lært mig det) baade føielig og villig, men Eet vil jeg: at der skal være Mening og Orden og Sømmelighed — ellers vil jeg ikke indlade mig.

Til 159:

Dette Blad bruges maaskee ikke.

161
U. D.

Gid — og det var jo muligt — gid den anonyme Landsbypræst slet ikke var en Præst! Det osv. som 146, S. 221 Lin. 17 f. stundom gaaer Lin. 19 f. »stundom», for at sigte paa Navngiven, »stundom søger hen paa det skumle Sted, der », Lin. 21—23 det skjulte Gjerde, Lin. 23 f. med Selskabets faldne Aander, hvor Lin. 24—30 f. uafgjort; men at Anonymiteten er en af Hovedaarsagerne til Demoralisationen i Samfundet, det Lin. 32 f. til, om det var muligt, at opdage ogsaa en Maade, paa hvilken man anonymt — objektivt altsaa, maaskee ene for Sagens Skyld! — kan Lin. 34 f. myrde, men Lin. 35—S. 222 Lin. 2 da — (dog ikke anonymt, ei heller objektivt!) — mod Anonymitet I Præster — og den Præst, der ikke har gjort det, har, christeligt, i eet Punkt sveget sin Pligt,

1851

har et Ansvar, en Skyld; prædiker mod Anonymitet, ξ , med Fynd med Eftertryk, $\geq$ skaffer Frygt og Bæven igjen tilveie, og Gysen, efterlyser og atter efterlyser dette Bortkomne, istedetfor hvilket <man har sat> det Objektive, efterlyser det atter og atter, indtil det haves igjen dette Bortkomne, Samvittighed: men ingen Præst foregaae med det slette Exempel, anonymt at sigte paa Navngiven.

TILEGNELSEN
TIL BISKOP MYNSTER

1850

Tilegnelsen til Mynster kunde maaskee bruges. 1) har jeg altid 162
ønsket det. 2) er Øieblikket gunstigt, da Martensen bliver pole- U. D.
misk udsondret fra en anden Kant 3) kan Mynster bruge den i
dette Øieblik.

Men nei, jeg kan ikke saa godt 1) for det Næstes Skyld; 2) og
jeg svækker ogsaa Indtrykket af hele Forfatterskabet, naar han
bliver den eneste Levende, der faaer en Dedication, han med
hvem jeg dog er saa uenig. 3) er det næsten Synd for R. Nielsens
Skyld, om jeg end kunde vende Sagen just derved lidt bedre for
ham, saa han faaer ene Martensen. 4) Er der en levende Person
der har en langt større Fordring, og som intet har med Literatur
at gjøre, hvor altsaa Eftertrykket kan falde, og sandt, paa det reent
Personlige, og mit Livs Guds-Forhold.

<Var det muligt den kunde bruges maatte 163
den dog etsteds forandres saaledes: tidlig U. D.
en Olding i Besindighed, nu — o skønne 3
Alvor! — en Olding i Alder og Besindig-
hed <—> o: s: v:>

Hvad vel de fleste Yngre have modtaget overleveret fra de 6
Ældre, men jeg ganske særligen fra en afdød Fader; hvad jeg, til
mit eget Bedste, med sønlig Pietæt har bevaret redeligt: det øn-
skede jeg her at give et offentligere Udtryk ved denne Tilegnelse, 9
der, i sin øvrige Ubetydelighed, dog maaskee har een Betydning,
at den, i en vis Forstand, er lige saa gammel, og — ak men kun
ved Hjælp af Afløsningen! — lige saa ung som Gjenstanden, den 12

¹⁶³ Mynster] sml. 156. 163-170. 171. Martensen] sml. 145. 171. R.
Nielsens] sml. 145. 207.

1850

Høiærværdige Olding, der ung overlever Slægterne, tidlig — o Livets Alvor! — en Olding i Viisdom, nu — o, skønne Alvor! —
 3 en Olding i Alder og Viisdom, men hjertefrisk som en Yngling. Hvad er det og nemlig at bevare sig selv? Det er i Ungdommens Dage, medens Blodet er varmt, og Hjertet banker heftigt, da at
 6 kunne svale næsten med en Oldings Besindighed; og det er, naar Dagen holder, og det lakker ad Aften, da at kunne opflamme næsten med en Ynglings Ild. Men saaledes bevarende sig selv, har
 9 han tillige bevaret det Bestaaende; han har aldrig rokket ved det Bestaaendes Piller, han har tværtimod staaet og staaer urokket som dets fasteste. Han har aldrig havt noget Nyt at bringe, det
 12 var altid det Gamle; naar han for det nye Oplags Skyld reviderer første Udgave af sine første Prædikener, finder han „i det Væsentlige Intet at forandre“ — som havde han maaskee været saa
 15 heldig siden den Tid at overkomme een eller anden frisk arriveret Nyhed; og naar han engang paa Dødsleiet til Vitterlighed reviderer alle Prædikenerne, da vil han finde „i det Væsentlige Intet
 18 at forandre“. Nei, det var Alt det gamle Bekjendte, der dog i ham || havde || fandt et saa [*med Sammenvisning, paa Foden af Siden:* friskt, saa] riigt, saa stærkt, saa mægtigt, saa veltalende, saa ind-
 21 trængende Udtryk, at han gennem et langt Liv bevæger Mange ved dette Gamle, og at, naar han engang er død, Mange ville længes efter dette Gamle og denne Gamle, som man i Sommerens
 24 Hede kan længes efter Kildens Kølighed.

Tillad det da, Høiærværdige Hr. Biskop, lad det ikke mishage Dem, at modtage denne Tilegnelse, for hvilken jeg fra Begyndelsen har søgt en Plads, og meent at finde den passende just her
 27 ved en Slutning, at jeg kunde faae udtrykt, hvad jeg ønskede udtrykt, saa stærkt som muligt: at jeg ved Slutningen ikke er kommet af Stedet, men staaer ved Begyndelsen.

Blot eet Ord endnu, en Bøn til Dem, Høiærv. Hr. Biskop, De ville ikke misbillige [*rettet fra:* tilgive], at jeg tilføier hvad jeg nu
 33 tilføier. Jeg har aldrig for Dem lagt Dølgemaal derpaa; men just fordi jeg som Forfatter altid saa stærkt beundrende har fremhævet

naar han . . . reviderer osv.] se til VII B 235, S. 43.

Dem, derfor vil De vist ogsaa billige, at jeg engang offentligt siger det, og her: hvis jeg et Øieblik tør tænke mig som religiøs Forfatter sammen med Dem: vi ere yderst forskellige [*rettet fra*: saa 3 forskellige som det er muligt], saa omtrent Modsætninger indenfor det Christelige. Blot Dette; det kan umuligt svække Indtrykket af min Hengivenhed og Ærefrygt, mig forekommer det snare 6 re at maatte forhøje det.

Til 163:

Hans Excellence

Højærværdige Hr. Biskop Dr. Mynster

St. af D. og D. M. m.

164

U. D.

helliges

dette lille Skrift

i

dyb Ærefrygt.

<Skulde den bruges maatte etsteds <saaledes> forandres: tidlig en Olding i Besindighed, nu — o, skønne Alvor! — en Olding i Alder og Besindighed o: s: v:> 165
U. D.

Hvad osv. som 163 Lin. 6—8 Pietet Lin. 8 f., der i |alt| sin Lin. 10 f. — ak, men Lin. 12 Afløsningen — S. 248 Lin. 1 højærværdige Lin. 1—3 Viisdom men hjertefrisk som <en> Lin. 3—5 varmt og Lin. 5—7 helder og det lakker ad Aften da Lin. 8 lld. [Men [*rettet fra*: Og] Lin. 8 f. han har [*rettet fra*: Og see, fordi han var saaledes, og fordi han er saaledes, derfor har han heller] aldrig Lin. 9—11 bringe, |nei| det Lin. 11—16 Dødsleiet ||ikke for det nye Oplags Skyld, men|| til Lin. 16—19 ham fandt [*rettet fra*: havde fundet] <et saa friskt> ||et|| saa riigt, Lin. 20 veltalende <saa indtrængende> Lin. 22 ved det Gamle, Lin. 23 f. Kølighed.^[†]

¹⁶⁶ [†] se 167.

1850

Tillad det da, høiærværdige *Lin. 25* Dem at *Lin. 26 f.* <just> her ved en Slutning. [*Med Blyantsklammer i Marginen: ||Og hvorfor? For at der da intet Selvisk skulde <synes at> være deri, som ønskede jeg, ved Begyndelsen at vinde en høit staaende Beskytter [rettet fra: Bestaaende]; og for || at jeg Lin. 28 f. muligt: || ikke at jeg ved Begyndelsen <(hvad jo dog væsentligen kun kunde være det Overleverede)> nærede denne Ærefrygt, derimod [rettet fra: men] || at jeg ved Slutningen <||, i den Henseende, || ikke er kommet af Stedet, men> staaer ved Begyndelsen.*]

Sammenvisning med Blyants-Dobbeltkors:

Blot eet Ord endnu <en Bøn til Dem, høiærværdige Hr. Biskop,> — De ville ikke misbillige [*rettet fra: tilgive*] || mig det. || [*med Sammenvisning: <at jeg tilføier> hvad jeg nu tilføier.*] Jeg [*rettet fra: , jeg*] har aldrig for Dem lagt Dølgemaal derpaa, men just fordi jeg <som Forf.> altid saa stærkt [*med Sammenvisning: beundrende*] har fremhævet Dem, derfor vil De vist ogsaa [billige, at jeg engang offentlig siger *rettet fra: indrømme mig <engang offentlig> at sige*] det <, og> her: hvis [*rettet fra: dersom*] jeg et Øieblik tør tænke mig som religiøs Forf. sammen med Dem: vi ere yderst forskjellige [*rettet fra: saa forskellige som det er muligt*] [*med Sammenvisning: saa omtrent Modsætninger indenfor det Christelige.*] Blot dette; det kan umulig svække Indtrykket af min Hengivenhed og Ærefrygt for Dem, mig forekommer det snarere at maatte forhøje det.

166
U. D.

Til 165:

Hans Excellence

Høiærværdig Hr. Biskop Dr. Mynster
St. af D. og D. M. m. m.

helliges

dette lille Skrift

i

dyb Ærefrygt.

Til 165:

[†] *Paalangs i Marginen*: Skal dette bruges, maa det bemærkes 167
paa Omslaget af „tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger af U. D.
F. F.“ (som ligge i Blik-Kassen) thi der staaer det oprindeligt.

Hans Excellence

168

Høiærværdige Hr. Biskop Dr. Mynster

U. D.

St. af D. og D. M. o: s: v:

tilegnet.

Til 168:

Hvad der vel i Almindelighed er overleveret de Yngre fra de 169
Ældre, men mig ganske særligen af en afdød Fader; hvad jeg, U. D.
[fra det Øieblik jeg overtog Arven] [med Sammenvisning, foroven 3
paa Siden: , til mit eget Bedste og til Gavn for min Stræben,],
med sønlig Pietet har bevaret redeligt, [og hvis Sandhed jeg, til
Bedste for mig selv og min Stræben, har sandet mere og mere, i 6
samme Grad som jeg bevarede det redeligere] [vover jeg her ved
denne Tilegnelse *rettet fra*: — [i *Blyants-Parenthes*: tillader] jeg
[i *Blyants-Parenthes*: mig] her, ved Tilegnelsen af dette lille Skrift,] 9
at give et offentligere Udtryk [: en taknemlig Hengivenhed og
Ærefrygt rettet fra: — „en taknemlig Hengivenhed og *Ærefrygt*“],
der i sømmelig Beskedenhed mener dog muligt at kunne have 12
eet Værd, at den er lige saa gammel, og — ak, men kun ved Hjælp
af Afløsningen! — lige saa ung som Gjenstanden for denne *Ære*-
frygt og Hengivenhed, den høiærværdige Olding, der ung over- 15
lever Slægterne: tidlig — o, Livets Alvor! — en Olding i Viis-
dom, nu — o, skønne Alvor! — en Olding i Alder og Viisdom dog
hjertefrisk som en Yngling. 18

Tillad det da, høiærværdige Hr. Biskop, [og] lad det ikke være
Dem ubehageligt at modtage denne Tilegnelse, der fra Begyndel-
sen af har været mig en Trang, for hvilken jeg har søgt, og nu 21
mener at have fundet det passende Sted [i *Blyants-Parenthes*: just

¹⁶⁷ staaer . . . oprindeligt] se VII B 235, S. 43 f.

1850

- her, ξ i en vis Forstand ξ ved en Slutning.] [*Indklammet med Blyant*: Det har været mig en Trang; thi jeg har følt mig i Gjeld til
- 3 Dem, i Gjeld til en Afdød, i Gjeld til mig selv, i Gjeld til de Medlevende, kort paa enhver Maade i Gjeld. Af en saa dyb Gjeld kommer man naturligviis ikke ud paa een Gang, det veed jeg vel
- 6 — o, men fra den anden Side ønsker jeg jo netop ogsaa, og med samme Inderlighed, for stedse at maatte blive i Gjelden.]

I dyb Ærefrygt

9

S. Kierkegaard.

Til 168:

170

||Høiærværdige Hr. Biskop.||

U. D.

Hvad osv. som 169 Lin. 1 f. jeg, fra det Øieblik jeg overtog Arven, med sønlig Pietet har bevaret redeligt, og Lin. 5—7 redeligere <—> tillader jeg mig her, ved Tilegnelsen af et lille Skrift at give et offentligere Udtryk: en taknemlig Hengivenhed og Ærefrygt, der Lin. 12 <muligt> Lin. 12 f., <men> Lin. 13 f. som ||Navnet „Mynster“ er det iblandt os, Oldingens|| [*paa Foden af Siden med Sammenvisning*: Gjenstanden Lin. 14 f. Olding], der ||tidlig en Olding i Viisdom,|| ung overlever Slægterne: tidlig ξ — o, Livets Alvor! — ξ en Olding i Viisdom, nu ξ — o, skjønnne ||Løn! —|| Alvor! — ξ en Olding i Alder og Viisdom dog [*rettet fra*: men] hjertefrisk som Yngling. ||saa vel snart en ny Afløsning behøves [*rettet fra*: der vel snart behøves en ny Afløsning] for at holde ud med denne Olding, der gjør „Samtidighed“ (det ellers og i og for sig Letteste af Alt) til en Opgave, og en meget vanskelig Opgave selv for den næsten et Halvtaarhundrede Yngre.||

Tillad det da, Høiærværdig Hr. Biskop, og lad Lin. 19—21 <nu> Lin. 22 Sted just her, ved en Slutning. Det S. 252 Lin. 2—4, [*med Sammenvisning*: i Gjeld til de Medlevende,] kort paa enhver Maade i Gjeld. Af [*rettet fra*: Dog af] Lin. 4—6 netop ogsaa [*rettet fra*: ogsaa just], Lin. 6 f. Gjelden.

I dyb Ærefrygt

S. K.

POLEMIK:
BISKOP MYNSTER OG DET
BESTAAENDE

1851—53

	<u>1851</u>
En Yttring af Biskop Mynster. [†]	171
[I Marginen i Blyants-Klammer: og,	U. D.
foranlediget derved, Noget om	
vore literaire Forhold.]	3

Stemning

(Dette sættes med mindst mulig Petit) 6

Denne Sag kan *xi* i *Blyants-Parenthes*: i sit Første *z* synes, er
maaskee en Ubetydelighed, det er muligt; men fra den anden
Side, det er ogsaa muligt, at den er af høist alvorlig Betydning 9
<baade> for vore literaire og sædelige Forhold.

Yttringen findes p. 44. „Iblandt de glædelige Fremtoninger —
vi optage dette Ord efter en af vore talentfuldeste Forfattere — 12
der under disse Forhandlinger have viist sig, er den Gjenklang,
en Røst har fundet, der nylig (see „Fædrelandet“ No 26) hævede
sig mod den „Troen paa o: s: v:““ 15

Den Talende er Hs Ex. Sjellands høiærværdige Biskop. Den
talentfulde Forfatter, „een af vore talentfuldeste“, som er første
Opfinder af Ordet „Fremtoning“, hvilket Biskoppen nu, i sprog- 18
lig Interesse, adopterer, er: „Corsarens“ Goldschmidt, for Tiden
Ethikeren, Aristokraten, den elegante, galante, piquante Redak-
teur af „Nord og Syd“, uden at han dog hidtil (hvad jo heller ikke 21

[†]Anm. i hans sidste Bog: Yderligere Bidrag til Forhandlingerne
om de kirkelige Forhold i Danmark. 1851.

---

¹⁷¹Mynster] sml. 162. 172-226. 232. hans sidste Bog] sml. X⁴A 195,
og se Note dertil. Troen paa o: s: v:] S. V. XIII, S. 438 ff. Goldschmidt]
sml. 151, 11. 232.

1851

vedkommer „Elegancen“, men vel Christendommens Lærer, den
 øverste Geistlige, Sædernes beskikkede Værge) har fundet sig
 3 foranlediget til end med et Ord at tilbagekalde sit 6aarige offent-
 lige Forbigangne. Den „begavede“ — thi Biskop M. synes at
 spørge ene og alene om Talent! — den begavede Forfatter i „Fæ-
 6 drelandet“, hvis Ord citeres, er: mig, S. Kierkegaard.

1) Kan jeg i dette Selskab egentligen Andet end være til Uleiligh-
 ed med — hvad der vistnok er $\leq$ almindelig $\geq$ bekjendt som mit
 9 fra Første af uforandret staaende Udtryk i Forholdet til denne
 Mand — min „dybe Ærefrygt“ for Biskop M.?

2) Har her Biskop M. ikke svækket Indtrykket af sig selv? M.
 12 og G. forholde sig omvendt til hinanden. Det Farligste af Alt for
 G. er at komme Biskop M. saaledes nær; i ethvert andet Selskab
 vil hans offentlige Forbigangne ikke stikke saa grelt af som her,
 15 med mindre han angrende tilbagekalder det. M. og G. kunne kun
 svække hinanden ved at komme hinanden nær, det vil sige, M.
 er det da egentligen der bliver svækket; thi G. er paa anden
 18 Maade sikkert. Enhver Anbefaling af M. for G. er minus, er Tab
 for M.; enhver Anbefaling af G. for M. er minus for M. Exempel paa
 det Første haves strax i den sidste Bog af Biskop M. Pag. 5. takker
 21 Biskop M. G. for at have gjort ham bekjendt med en fransk For-
 fatter, der siger „der er intet agtværdigere end“ „et Folk, der
 forsvare sine Sæder.“ Det er G., der gjør Meddelelsen, „Cor-
 24 sarsens“ G., som i 6 Aar, skjult bag Sjoueren, formodentligen „for-
 svarede“ „Sæderne“ — ved at nedbryde dem, og ved, med sørge-
 ligt stigende Fremgang, at arbeide for at indføre en udenlandsk
 27 Demoralisations nye Sæder! Og det er Biskop M., der takker —
 G.! — for denne Meddelelse!! Og det er ikke en isnende Ironie,
 nei, det er den fornemme Mands forbindtligt protegerende Com-
 30 pliment til en formodentlig fortjent Inferieur!!! Dog det hjælper
 ikke, det er Ironie alligevel, Ironie over dem begge, eller rettere
 det er en $\leq$, isnende eller brændende ligesom man vil, $\geq$ Ironie
 33 over Biskop M.; thi G. er paa anden Maade sikkert.

3.) I det citerede No 26 af „Fædrelandet“ har jeg, meget stærkt,
 i den sidste Bog Biskop M., svagere, sigtet paa det Mislige i den

mulige Coalition mellem de saa kaldte Gammel-Orthodoxe og radicale Politikere, det mulige $\leq$ blot politiske $\geq$ Sammenhold mellem det qualitativ Ueensartede: Combinationen, M. et G., er virkelig en endnu splidagtigere Forening af det Ueensartede — er den der ikke? 3

4.) I den travle Verdsligheds verdslige Travlhed raabes kun paa 6 Talent, spørges kun om Talent og Talent og Talent. Den Christne har en anden Anskuelse, som næsten ikke spørger om Talent, eller dog ikke først, eller dog ikke ene, men væsentligen om, hvad 9 Brug der gjøres af Talentet. Enhver Christen er forpligtet til i Livet at opretholde denne Anskuelse, enhver Geistlig særligen, den øverste, af Alle meest, høitideligst og helligst — ikke saa? 12

5) For at opretholde denne Anskuelse har jeg, om end i menneskelig Skrøbelighed, dog stræbt af yderste Evne med mangan Opoffrelse. Dette er Biskop M. bekjendt. For at gjøre Anskuelsen 15 kjendelig udsatte jeg mig ogsaa for at blive udgrinet og forhaa- net af „Corsarens“ G., der udtrykte den modsatte Anskuelse end- og foragteligt; jeg blev det, blandt Andet, hvis jeg ikke husker 18 feil, ogsaa engang, nu curieust nok, just fordi jeg (i Efterskriften til „Afsluttende Efterskrift“) takkede Firmaet Kts „i dyb Ære- frygt“. Saa er det dog virkelig for mig et besynderligt Abraca- 21 dabra: denne Ligelighed ligeoverfor den christelige Instants, den høiærv. Biskop: at der — ligeligt, i eet Aandedrag, uden end den mindste Angivelse af eller Hentydning til Forfatter-Charakteren, 24 der altsaa vel enten $\langle$ her $\rangle$ er det Eensartede altsaa ikke er, eller overhovedet er det Ligegyldige $\leq$, hvilket er en uchristelig An- skuelse af Livet $\geq$ — er, ifølge Biskop M.s Dom, to talentfulde eller 27 begavede Forfattere, „Corsarens“ G. og S. K. — det seer jo næsten ud som skulde vi To nu ogsaa $\leq$, under $\langle$ egne eller under $\rangle$ høi- ærværdige Auspicier, $\geq$ danne et Sammenhold, hvad jeg dog skal 30 sikkre mig imod; — men er alt Dette ikke saaledes?

6.) Christendommen er Eenhed af Mildhed og Strenghed, i een Forstand uendelig streng; og den Christne gyser for denne usalige 33 Forvexling af høimodig christelig Overbærelse og feig, verdslig-

i Efterskriften] S. V. VII, S. 542.

1851

- klog Svaghed. Først en Evighedens Hukommelse, indtil Sædelighedens Fordring (<ved> Straflidelse, ved restitutio in integrum, 3 hvor denne er mulig, ved Tilbagekaldelse eller Deslige — og er der da in casu ikke i fjerneste Maade Tale om en Mands private Liv, men om et sexaarigt offentligt Forbigangent) er indfriet, og 6 saa en næsten mirakuløs Glemsomhed: det er Christendom. Det er ogsaa Christendom ifølge Mynsters, i alle Henseender udmærkede og mig saa uforglemmelige Prædiken <hvilken jeg til min 9 Opbyggelse har læst, læser og vil læse atter og atter>. Men saa er det vel ogsaa Christendom, at gjøre derefter? Ikke mener jeg, at det er Christendom, at der nu blev holdt en ny Prædiken om: 12 at man skal gjøre efter Prædiken, og saa en ny om: det Farlige i blot at prædike om, at man skal gjøre efter Prædiken om:, og saa i nte Potens en Prædiken om. Dette er efter min 15 Mening at bevæge sig bort fra Christendommen. Og af den Mening var ogsaa den simple borgerlige Mand, „forhen Hosekræmmer her i Byen“, <min afdøde Fader>, af hvem jeg i Christen- 18 dom blev opdragen ved Mynsters Prædiken — og er dette dog ikke ogsaa sandt?

- 7.) Skal det Ord „Fremtoning“ endelig anbringes: det maa 21 være let at finde Plads og Leilighed næsten paa enhver Pagina. Men vælges just den Linie, just den, hvor Opfinderens literairt kvalitative Modsætning ogsaa (saadan ganske udendvidere) 24 fremhæves som en begavet Forfatter — næsten som var denne Sammenstilling beregnet paa at skulle staae og ret iøinefaldende som et Slags απομνημονευμα, som Overleveringen til den næste 27 Generation fra den ældre, her <og paa Christendommens Vegne>, repræsenteret af Alvorens strenge Olding: at det var ganske eens Bier to Talenter <og>, hvad saa, naar engang M. længst er død, <G.> 30 længe kan løbe med og <om end med Urette>, benytte mod mig, hvis jeg nu tier> — vælges den Linie, just den: synes dette saa ikke søgt eller som at forraade en Hensigt; har jeg Ret eller har 33 jeg Uret?

8). Biskop M. er i sproglig Henseende vel noget nær absolut Instant <og> i Nord, hvad dog maaskee G. endnu ikke har naaet at

være hverken i Nord eller i Syd. Saa er da nu dette Ord: Fremtoning optaget i Sproget; Biskop M. har „optaget“ det. I Ord-
bøgerne vil det da paa en Maade blive at henføre til M., eller 3
deres Navne vilde blive forenede, for stedse forenede — ogsaa et
απομνημονευμα. Nøiagtigt kunde maaskee deres Forhold til dette
Ord (ligesom et Fruentimmer hedder f. E. Madame Hansen fød 6
Jensen) betegnes saaledes: Mynster fød G. — er dette for meget,
eller er det Biskop M., der har gjort for meget?

9.). Denne Passus af Biskop M. kan være en Anerkjendelse, 9
der bliver mig til Deel af den høiærværdige Olding, den kan ogsaa
være en Fornærmelse mod mig; det kan være en Feiltagelse
af Uvidenhed, en Distraction, det kunde ogsaa være en Intrigue: 12
det kan være det meest Forskjellige.

Var det, bestemt, en Anerkjendelse: det vilde være mig
usigeligt kjert, paa gammel Viis, at takke „i dyb Ærefrygt“. Det 15
var mit, og mig et dyrebart, Ønske, at jeg ved Enden af min Forfatter-Virksomhed, i Forholdet til denne Mand, ikke maatte være
blevet anderledes ældre eller en selvstændigere Anseelse, end at 18
jeg kunde ende som jeg begyndte med dette næsten barnlige, dog
derfor maaskee værdifuldere: i dyb Ærefrygt.

Var det, slet og ret, en Fornærmelse: jeg skal tie; til For- 21
nærmelse har jeg idetmindste ikke hidtil pleiet at tage Hensyn.

Men det er et ubestemt Noget; og jeg har, om end med bekymret Sind, at gjøre opmærksom, at her er et tvetydigt Noget — med 24
mindre da maaskee Biskop M. er ganske uvidende om visse Ting,
eller har en, dog, christeligt, neppe holdbar Mening om dem.

Dog det er sandt, det kunde jo ogsaa være en Intrigue, det 27
var muligt, en Mistæneligere kunde falde paa det, en Intrigue,
beregnet paa, at hvis jeg ikke taug — hvorved <maaskee> Hensigten i en anden Forstand var opnaaet — der maatte komme til 30
ξ, hvad der vilde kjede Folk og altsaa skade mig, > at rippes op i
visse Ting, og jeg komme i Spektakel idetmindste med G., og jeg
(dog nok ellers <den> baade Ordknappe og Taalsomme) blive 33
fremstillet som den forskrækkeligt Pirrelige og sygeligt Forfængelige,
derhos den indbildsk Selvretfærdige ξ, den <(risum tene-

1851

3 atis!)) næsten pietistisk Snerpede og Indskrænkede, især ved
 Siden af den humane, dannede, milde christelige Kjerlighed i For-
 hold til et ilde anvendt offentligt forbigangent Liv, ξ , den Genius-
 sens intellectuelle Aandsfrihed, ζ hvilken blev Mynsters taknem-
 lige Rolle. Var dette muligt: det kan jeg naturligviis, christeligt,
 6 ikke billige; og intellectuelt kan jeg ikke forstaae det. Naar man
 er den Stærkere, hvortil Intrigue, den Svageres Vaaben! Naar
 man er Biskop M.: per deos obsecro, hvortil: per G.! Naar man
 9 er Biskop M. — hvis man vil mig til Livs, religiøst forstaaet,
 cassere mit Liv, hvis Betydning netop er i Retning af det Reli-
 gieuse, og ikke i Retning af at være ogsaa et Talent a la „Cor-
 12 saren“ — hvorfor saa til den Ende begynde med at svække sig
 selv ved saaledes at tilkalde G., der for at bruges af Biskop M.
 først maa eclatant give Tilbagekaldelse eller <han maa> bruges
 15 geheimt; naar man er den høiærværdige Ex., og vil f. E. til Ny-
 havn, hvorfor og hvortil ad Peder Madsens Gang, ξ med *Blyants-*
Sammenviisning: hvor der saa let kan tilstøde Noget, medens ad
 18 Hovedgaderne Alt vil i dybeste Ærbødighed tage Hatten af og
 gjøre Plads for den høiærværdige Excellence. ζ

For mig har det betydet uendelig meget, dette „i dyb Ærefrygt“;
 21 for dem, der agte paa mig, den religiøse Forfatter, har det, det
 veed jeg, haft Betydning, dette „i dyb Ærefrygt“: saa bør jeg ogsaa
 være lidt nøieseende. Vil Biskop M. klatte sin Anseelse ud, nu,
 24 saa maa jeg idetmindste see mig for, at jeg ikke klatter min „dybe
 Ærefrygt“ ud. Jeg bør være nøieseende; men jeg mener ikke selv,
 og jeg mener heller ikke, at de, som agte paa mig, for hvem alt-
 27 saa det har haft Betydning, dette „i dyb Ærefrygt“, ville finde, at
 jeg har været for nøieseende; tværtimod vilde vel nogle af dem
 strax finde, at det var verdslig-klog Svaghed af mig, om jeg taug.
 30 Ak, og om jeg taug, Andre vilde tale!

Forunderligt ubemærket i en vis Forstand (jeg har jo neppe
 drevet det til en Gang at blive ordentligt anmeldt) men ogsaa
 33 næsten skjebnesvangert har jeg gaaet min utaknemlige Gang
 gennem Literaturen.

Da jeg begyndte: sandeligen jeg har Intet begjeret af Verden;

hvorfor ikke, og efter hvilken Maalestok ikke, kan jeg ikke videre
 oplyse, da det hænger sammen med mit Livs inderste og inder-
 ligste Historie og dets Smerter. Men medens jeg Intet begjerede 3
 for mig selv, nærrede jeg den meest afgjorte Hengivenhed for de
 ansetere ældre Firmaer i Literaturen; det var mit Ønske, at naar
 jeg engang havde tilbagelagt min Vei, hvilken jeg aldrig har meent 6
 skulde medtage mange Aar, at det da maatte være forsaavidt som
 en Gjennemgang, at alt det Gamle fandtes uforandret aldeles paa
 samme Sted, som det stod, da jeg begyndte. Min Hengivenhed og 9
 Ærbødighed for de Ældre udtrykte jeg foreløbigt i en Artikel i
 „Fædrelandet“ 1842: aabenbar Skriftemaal, som var en Slags
 Signalisering, og hvor jeg ganske særligen fremhævede som Gjen- 12
 stand for min Veneration: Prof. Heiberg, [*med Blyant understreget,*
og i Marginen et Spørgsmaalstegn: Prof. nu Minister Madvig], og
 Biskop Mynster, hvad jeg ogsaa senere, efterat min Forfatter- 15
 Virksomhed var begyndt og i fuld Gang gjorde i „Fædrelandet“
 ; & ; hvad <ogsaa> endeligen (i Efterskriften til „Afsluttende
 Efterskrift“) blev antydet paa det Høitideligste. 18

Saa kom da „Enten—Eller“ Foraaret 1843. Jeg havde bestan-
 digt kun udtrykt ærbødig Hengivenhed for Prof. Heiberg, ogsaa
 modtaget Beviser paa hans Velvillie; i hele „Enten—Eller“ er 21
 der dog vel ikke een eneste Stavelse, der kan fornærme ham, men
 vel Høfligheder til ham: dog Prof. H. kunde ikke modstaae, han
 maatte (i Intelligentsbladet) gjøre sig <usandt> vigtig, stræbende 24
 at gjøre det latterligt, at det var saa stor en Bog o: s: v.: Det Hele
 var kun et Tjat, som han dog maaskee altid er kommet til at be-
 tale dyrt nok. 27

Saa blev det tydeligere og tydeligere, at jeg egentligen er re-
 ligieus Forfatter. Her staaer en anden Mand Prof. Martensen, ikke
 et af de gamle Firmaer, men en yngre Mand, betræffende hvem 30
 jeg ganske billiger — thi jeg paatager mig ikke at være Instants
 i Literaturen — Biskop Ms Dom: at det er en talentfuld Mand,

i „Fædrelandet“ 1842] Nr. 904 (12. Juni); S. V. XIII, S. 399 ff. Heiberg]
 sml. 137. gjorde i „Fædrelandet“] 1845, Nr. 1883 (9. Maj); S. V. XIII,
 S. 418 ff. i Efterskriften til osv.] S. V. VII, S. 542. i Intelligents-
 bladet] sml. IV B 25 ff. Martensen] sml. 162. 207.

1851

- naturligviis ikke i den Forstand, som naar Talen er om Goldschmidt's, hvad nu maa bemærkes, da det er en Dom af Biskop
- 3 M.. Fra en Udenlandsreise hjemkommen i det beleilige Øieblik med Hegels Philosophie, vakte han stor Sensation, gjorde overordentlig Lykke, vandt hele den studerende Ungdom for sig
- 6 og for „Systemet“, der endog truede med at skulle gjøre ak, han min Ærefrygt, Biskop Mynster overflødig. Saa gjorde han Embeds-Carriere, indtraadte i anseet Stilling, fik sit Liv's betrygget
- 9 paa enhver Maade ogsaa <ved>, efter vore Forhold, mægtige Forbindelser, senere tillige som <fornem> Geistlig sat i <ny> Rapport til hele den dannede Verden. Jeg var Ingenting og blev Ingenting;
- 12 men hengav mig til den, ogsaa pecuniært, for mig dyre Fornøielse at være Forfatter i Danmark; saa blev jeg endog mindre end Ingenting, udgrinet og forhaanet, hvad igjen den fornemmere Mis-
- 15 undelse benyttede mod mig, thi den vilde ikke forstaae, hvad den vel heller ikke kunde vide, at's det var's noget Religieus, der bestemte mig, men den vilde ikke forstaae, at det dog var en respectable Handling af mig i Retning af vore demoraliserede litteraire
- 18 Forhold. Med Prof. Martensen, som han var, da han repræsenterede „Systemet“, var jeg uenig, og han med mig, kan jeg tænke,
- 21 da Opinionen, som han og „Kredsene“ raadede over, altid lød paa, at Det, jeg præsterede, var noget antiqueret Noget. Jeg for mit Vedkommende lod Pseudonymerne udtrykke Uenigheden, men
- 24 saa fortonet og fordrevet, at Scenen lige saa gjerne kunde være i Tydskland, hvor „Privat-Docenten“ den Gang var en staaende Charakter, medens vi ikke havde een eneste. Martensen blev
- 27 aldrig nævnet, det Hele, i Situation, holdt digterisk, hvad der baade digterisk tilfredsstillede mig, og hvad der var mig en Glæde, fordi jeg vidste, hvor stor en Ven, han den Gamle iblandt os,
- 30 Sjællands høiærværdige Biskop, er af Fred. — Men M. kunde ikke modstaae; i Fortalen til Dogmatiken kom der et Tjat. Hvorfor dog et Tjat: slaae til for Alvor, eller tie ganske! [*I Blyants-*
- 33 *Parenthes:* |Forresten kommer han maaskee dyrt nok til at betale det Tjat. |]

---

i Fortalen til Dogmatiken] sml. 137, S. 187, og se Note dertil.

Og saa kommer nu Biskop M. — o, min Gud! — ogsaa han med maaskee et Tjat! Hvis det er saa: give Gud det havde været et Dommedagsslag! Thi jeg falder endda maaskee ikke for et 3 Dommedagsslag, end ikke af Biskop M.; og heller ikke for et Tjat. Men er det et Tjat, saa er der en Anden, der let kan falde. Thi naar en ganske lille bitte Mand kommer ud af sig selv og vil slaae 6 et Dommedagsslag: saa falder han let. Men naar en stor Mand tjatter, saa er han i det Øieblik ude af sig selv; og det at være ude af sig selv det er ligesom det at snuble, og det at snuble, især 9 naar man er en stor Mand (thi en ganske lille bitte Mand kan snuble 17 Gange uden at falde) er ikke langt fra det at falde. Maaskee kan Biskop M. slaae mig ihjel ved et Dommedagsslag, det er 12 muligt[†], men det er ikke vist. Derimod er det vist, han kan dræbe sig selv ved at tjatte. Dette har bedrøvet mig; jeg bøier, dog nei, ikke mit Hoved, som jeg har løftet stolt over alle Forhaanelser, 15 og over al den Ubillighed der blev viist mod mig, dog derfor ikke uskønsom mod, hvad Velvillie og Deeltagelse der er blevet < mig > til Deel; men mit Sind er nedbøiet, naar det er Biskop M.! 18 — Jeg begjerede, da jeg begyndte som Forfatter, Intet; jeg har Intet begjeret senere[§]. Jeg havde kun eet Ønske, et barnligt, at

---

[†] Anm. Og bagefter vil Biskop M. dog maaskee fortryde det. 21 Thi sandeligen, naar Søen gaaer saa stærkt som nu — hvis den af mig foreslaaede Taktik ved Brugen af Idealerne, ikke kan styre det Bestaaende igjennem, saa er det umuligt. M.^s Regjerings-Tak- 24 tik er beregnet paa Magsveier; og det er ikke Magsveier. Men paa den anden Side, M. er aldeles uundværlig som Repræsentation. 27

[§] I *Marginen*: Anm. Thi at det har været mit Ønske, min Tanke, at ende som Landsbypræst, at jeg senere ogsaa har tænkt paa en Ansættelse ved et Pastoralseminarium, forholder sig jo ikke til 30 min Forfatter-Virksomhed, men til at jeg er en theologisk Candidat, der, ved at anvende de forløbne Aar som Forfatter, dog vel har anvendt dem lige saa godt, som naar en anden Candidat maa 33 anvende dem til at informere.

1851

naar jeg engang nedlagde min Pen, at da Mynsters Anseelse
 maatte straaale, om muligt herligere, end den straaledede ved Be-
 3 gyndelsen. Da jeg kæmpede dernede i de lavere Egne mod „Sy-
 stemet“, schoffet af den fornemme Opinion, at det var noget
 antiqueret Noget, for egen Regning udleet af Mængden; da var
 6 det Mynsters Sag, der gennemkæmpedes, det var M., der seirede.
 Lønnen var, at han complimenterede Martensen. Dog ikke et Ord,
 ikke en Mine af mig; lige glad, usigelig glad, bukkede jeg „i dyb
 9 Ærefrygt“; thi Mynsters Anseelse straaledede herligere — og blæse
 være med mig; og Martensen er dog en virkelig Dygtighed. Nu
 trækker han Goldschmidt frem[†]. Jeg kunde sige det var utak-
 12 nemligt, ubilligt. Nei, nei! Men jeg har forgjeves, næsten søvn-
 løst, speculeret over, hvorledes dette kunde forklares ind i M.s
 Fordeel. Det kan det ikke, umuligt, ak, umuligt<!>|| — hans An-
 15 seelse straaaler ikke saaledes mere; og jeg er <i een Forstand> kjed
 af Livet.|| For mig frygter jeg Intet. Men just som jeg stod og var
 ifærd med at stikke Kaarden i Skeden, er her skeet Noget, som
 18 ikke lader sig gjøre godt. Og det var mig, som var det min afdøde

[†] Anm. Og G. har dog gjort uberegnelig Skade saa vel i vore
 litteraire som sædelige Forhold, saa det vel < i sin Tid > havde
 21 været fornødent, om just den christelige Biskop, Literaturens
 Overhoved M. selv havde taget Partes for strængt at kalde til
 Orden. Men Ingen vilde; saa maatte jeg, en Subaltern, tage For-
 24 retningen, der, ogsaa derfor, blev taget lidende. Medens saa G.,
 og med den største Udbredelse i Danmark og med den, privile-
 gere, tøilesløseste Ugenerethed rasede mod mig med hele sit
 27 Talent (og han er jo „een af vore talentfuldeste Forfattere“ cfr.
 Mynster, af hvem han nu er accrediteret aldeles i samme For-
 stand som f. E. vor talentfulde Martensen, Paludan-Müller, jeg
 30 og hvem vi saadan have) var jeg usigelig glad ved at bukke „i
 dyb Ærefrygt“ for den Gamle; thi hvad Misligt der var i M.s
 Taushed eller Uvidenhed kunde skjules — og blæse være med
 33 mig, naar jeg < blot > naaer, at M.s Anseelse straaaler uforandret.

Faders Fordring til mig: Du skal fremstille Christendommen ind-
 til dens yderste Strenghed; men Du skal holde det digterisk, Du
 maa Ingen angribe, for ingen Priis gjøre Dig selv bedre end den 3
 Ringeste, hvad Du nok veed, Du ikke er. Under den Belysning
 vil saa M. som ethvert Menneske ogsaa vise sig at have svage
 Sider; dog maa Du i Henseende til Fremstillingen af Christen- 6
 dommen Intet slaae af. Men saa maa Du tillige anvende Alt, hvad
 Du formaaer, for at gjøre det saaledes, at dog M.s Anseelse, naar
 Du er færdig, straalere herligere end ved Begyndelsen. Det er ikke 9
 saa. Den christelige Biskop, den høifornemme, den straalende Ex-
 cellence har saaret sig selv paa G. Var det muligt, at det var for
 at saare mig: sandeligen, naar der er saa Meget paa Spil, mig det 12
 Ligeegyldige! Men der er skeet Noget, som ikke kan skjules, No-
 get, som ikke kan gjøres godt igjen, Noget, som enhver Second-
 Lieutenant i Literaturen, der veed hvad Christendom er, kan see, 15
 og ligeoverfor hvem jeg ikke — just det er det, jeg har specule-
 ret mig næsten søvnløs over — har Magt til, i Biskoppens For-
 deel, at forklare det som høiere Statsklogskab, eller som Besin- 18
 dighed og Viisdom, eller som intellectuel Aandsfrihed, eller som
 christelig Kjerlighed og Overbærelse o: s: v: kort ikke som no-
 get Stort af den store Mand, ikke paa nogen af de Maader, der 21
 kunde lade Biskoppens Anseelse straalet uforandret. Ak, og med
 en, næsten mig selv ubegribelig, Nødvendighed, er — ak, Smer-
 ternes Ophav, om endogsaa Salighedens Udspring! mit Væsen 24
 altid: Enten—Eller.

Betræffende Goldschmidt et Ord. At jeg aldrig har villet ham
 det ilde, det veed han vist selv; at jeg har villet og vil ham det 27
 vel, veed jeg. Da han fik mig i „Corsaren“: det var en Slags Tri-
 umph, som, det er jeg fuldkommen overbeviist om, han dog aldrig
 havde end i fjerneste Maade ønsket, hans Beundring for min For- 30
 fatter-Virksomhed var vistnok meent. Dog gik det ham maaskee
 <ogsaa>, som naar en Fisker fanger for stor en Fisk. Men aldrig

1851

har jeg i fjerneste Maade ønsket noget Ondt over ham; nei ham ønskede jeg bort fra „Corsaren“. Han vilde ikke den Gang; saa
 3 gik han lidt senere. Personligt beskjæftiger han mig ikke, uden forsaavidt jeg ønsker, at hans Talent maa finde en god Anvendelse. Det, der beskjæftigede mig, er noget Andet. „Corsaren“, især med
 6 dens $\leq$ aldeles $\geq$ abnorme Udbredelse (thi nu er Udbredelsens Forhold et ganske andet, tillige har Livet i Danmark faaet et mægtigt pathetisk Opsving) var et Opløsningens Symptom i Danmark
 9 [med Blyant indklammet: ||, medens dog Alle vare Christne, og medens vi havde|| $\leq$ Dette bliver en Anmærkning. Anm. Og — for at fremhæve et Curiosum — dog vare vi alle Christne, og vi
 12 havde $\geq$ en mandstærk Geistlighed, der naturligviis ex officio havde vaaget og vaagede over Sæderne, hvorfor de lønnes af Staten; en Geistlighed med Biskop M. i Spidsen, der streng over
 15 Sæderne, streng vil, (i den sidste Bog), at der ved det borgerlige Ægteskab skal i den offentlige Mening hefte en Plet, „<som> vi i det mindste ikke skulde søge at udslette“ (p. 20.).] Dette vil der
 18 ogsaa historisk kommes tilbage paa om ikke af mig. Men saa barnagtig er jeg ikke, at jeg troer, det var G., omtrent — for at citere en Bog fra den Tid, min Anmeldelse af „To Tidsaldere“ — om-
 21 trent ligesom naar man til Børn siger: det var Katten. Nei; om G. kommer vel an, vil være mig kjert. Jeg troede ogsaa, at han (om ikke just i Egenskab af Ethiker; thi hans Forsøg i denne
 24 Retning ere dog ikke heldige) som kløgtigt Hoved med Aandsnærværelse og hurtigt Blik $\leq$ og stundom med rask resolveret Lidenskab $\geq$ — da han begyndte „Nord og Syd“, selv skulde have
 27 givet en Tilbagekaldelse af sit offentlige Forbigangne; thi hans Forsøg paa at gjøre de <6> Aars Pengeforretning ved „Corsaren“ til et ironisk Gjennemgangsmoment i hans Livs Udvikling, for-
 30 værrede snarere Sagen, da hans offentlige Forbigangne forholder sig omvendt til „Historie“ $\circ$: det maa, om muligt, glemmes — ellers er det en slem Historie. Det gjorde han ikke; jeg har ikke
 33 gjort Mine til end med et Ord at forlange det. Nu vil Biskop M. hjælpe ham: saa maa Biskop M. fordre dette, hvad, paa de sæde-

---

 min Anmeldelse] S. V. VIII, S. 88.

lige og literaire Forholds Vegne, vi Andre igjen maatte fordre af Biskop M. Det kan han ikke bebreide mig; mig gjør det virkelig ondt, at Sagen er kommet til at stille sig saaledes for G., der for- 3
resten vist er en af dem, der bedst see, hvad Tvetydigt i Retning af mig, der kan ligge i Biskop M.s Yttring, og hvor farlig den kan være for Biskoppen. 6

S. Kierkegaard.

Kladde til [171]: 172

U. D.

11—15] Yttringen findes. 1

16—S. 256⁶] Den første Passus. 2

S. 256¹⁶ nær] nær 3

[Saa den Passus hvori Citatet af Biskop M.s Bog p. 5.]

S. 264¹⁶ Intet.] Intet; || hverken G. ell. M. eller dem Alle [*i* 4
Marginen: de Andre]. Jeg trækker endnu en Gang den Kaarde, jeg just var ifærd med at stikke i Skeden.||

S. 265⁹ Begyndelsen.] Begyndelsen. |Han kan nu ξ, christe- 5
ligt, > falde for en Secondlieutenant i Literaturen ξder veed hvad Chrstd. er> — og saa lad mig selv føre Stødet [*rettet fra*: ham falde for mig.]|

S. 267^{5f.} Biskoppen. S. Kierkegaard.] Biskoppen. 6

En Yttring af Biskop Mynster.† 173

U. D.

ξ<*Paalangs*: Med mindst mulig Petit.>

Stemning 3

Denne Sag kan synes, osv. som 171 Lin. 7—9 af yderst alvor-
lig Betydning <baade> for vore literaire og sædelige Forhold.

—>

†Anm. 171 Lin. 22 f. 6

1851

Yttringen *Lin. 11—15* o: s: v:."

Den *Lin. 16—21* heller slet ikke *Lin. 21—S. 256 Lin. 1* den
3 høieste Geistlige, *Lin. 2—4* „begavede“ Forfatter — *Lin. 4—6*,
S. Kierkegaard.

Hvad er Dette? *§ Blyants-Sammenvisning*: Hvilket besynder-
6 ligt blandet Selskab, og af Alt ubegribeligst, at det er Biskop M.,
der, saa at sige, gjør Selskabet! Og hvad er saa Dette? *§* Er det en
Anerkjendelse, der bliver mig til Deel af den højærværdige Ol-
9 ding, for hvilken saa jeg, paa gammel Viis, kan takke „i dyb Ære-
frygt“? I saa Fald er det virkelig generende, for ikke at sige uan-
stændigt, at G. skal være tilstede. Han || rakkede mig i sin Tid
12 saadan til, og . . . || . . . . . „Aah, hvo læser Sligt, eller bryder
sig om Sligt, eller husker Sligt.“ Ja, ja, men det var blandt Andet
ogsaa en Gang, netop fordi, fordi, fordi jeg (i Efterskriften til „Af-
15 sluttende Efterskrift“) „i dyb Ærefrygt“ takkede Biskop M. Og
saa er det dog virkelig generet, at han skal være tilstede ved den
Leilighed. Man har jo heller slet ingen — jeg veed ikke, om Bi-
18 skop M. forud har sikkret sig nogen — Garantie for, at han ikke,
til en Afvexling, gaaer hen og bliver under Haanden Medarbejder
af hiint Blad, at det da ikke for mig skal gaae af uden offentlig
21 Forhaanelse, hver Gang jeg „i dyb Ærefrygt“ takker Biskop M.
Nei, oprigtigt talt, hans Tilstedeværelse gjør, at jeg kan ikke be-
slutte mig til at takke for en Anerkjendelse, der i samme Aand
24 drag aldeles ligeligt anerkjender G., og saaledes gjør Forskjellen
i Forfatter-Charakteer, som der dog maaskee er, og som,
christeligt, er det Væsentlige, enten til det Ligegyldige, eller til
27 det aldeles Eensartede, som derfor ikke bestemmes o: benægter
Forskjellen. — Er det da maaskee en **Fornærmelse**, maaskee til-
lige en, ved at anbringe G., endog listigere udtænkt Plan mod mig,
30 hvad en Mistænkeligere maaskee kunde falde paa? I saa Fald er
det, med Hensyn til det Sidste, virkelig en Lykke, at G. er tilstede,
eller at vi Alle see, at G. er tilstede. Thi en saadan Plan hemme-
33 ligt anlagt kunde muligt blive farlig for mig: med denne Publicitet
kan den ikke blive farlig, idetmindste ikke for mig, men vel for
Biskop M., maaskee endog, aandelig forstaaet, livsfarlig.

Og nu (og især i et Øieblik, da baade jeg <i No 26>, meget stærkt, og saa Biskop M. ξ i den sidste Bog ζ , om end svagere, har sigtet paa Misligheden i en mulig Coalition mellem de saakaldte 3 Gammel-Orthodoxe og radicale Politikere, dette mulige Sammenhold mellem det qualitativ Ueensartede) ξ nu ζ denne gaadefulde Hieroglyph, denne, religieust mærkelige, politiske Combination: 6 Mynster et Goldschmidt, hvad betyder den? Og hvad betyder saa <igjen> det, at jeg er kommet med? Det er jo aldeles meningsforstyrrende, jeg kan jo i det Selskab kun være til Uleilighed med 9 min „dybe Ærefrygt“ for Biskop M. Dog, maaskee er just Meningen af det at jeg er kommet med, den er just, hvad det kommer med stundom kan betyde, at jeg er til Uleilighed, at jeg skal 12 bort, see at komme af Veien. I Guds Navn! Men forresten, staaer jeg da i Veien eller for nær? Jeg har en Slump Aar igjennem i Forholdet til Biskop M. holdt ud at være — ja, hvad jeg har været, det er baade til at lee og til at græde over — jeg har været: 15 „i dyb Ærefrygt“ Ingenting, en hverken verdslig eller geistlig Ansættelse i Livet, høist maaskee en Slags christelig Ansættelse. 18 Men alligevel, staaer jeg i Veien: o, min Gud, hvad jeg formaaer for om muligt yderligere at fjerne mig, det behøvede Biskop M. ikke at købe saa dyrt, saa dyrt som han formodentlig vil komme 21 til at betale Combinationen: M. et G. Et Ord af ham, et Vink er mig nok. Og skal jeg saa atter, paa denne Afstand, vedblive, saavidt efter mine Begreber Sandhed tillader det, at tjene hans Re- 24 gjereren med uforandret Iver, Begeistring, Lyst og Munterhed.

Dog jeg tilstaaer det, Combinationen: M. et G. anseer jeg for en Umulighed. Og jeg kan heller ikke sige, som man stundom 27 siger: hver af dem er god for sig; nei, om M. siger jeg, som Købmændene: han er god; om den Anden tier jeg. Min Mening er: M., som enestaende, er det største, det mægtigste Firma i Dan- 30 mark; M. et G. den største Umulighed i Danmark. Enhver anbefaling af M. for G. er minus, er Tab for M. Enhver anbefaling af G. for M. er minus for M. G. kan maaskee bruges, men af en 33 Politiker; han kan maaskee understøtte — men ikke Biskop M. M. og G. kan, ved at komme hinanden nær, kun svække hinanden,

det vil sige, M. bliver svækket; thi G. er paa en anden Maade
sikkert. Man seer et Exempel strax i den sidste Bog. Pag. 5 S.
3 256 *Lin.* 20—23 f. Corsarens G., der i 6 Aar formodentlig *Lin.* 24—
28 for Meddelelsen! *Lin.* 28—30 til en Inferieur!!! Dog det hjælper
ikke, det er alligevel Ironie, Ironie over dem begge, eller rettere
6 — thi G. han er sikkert — det er en Ironie over Biskop M.

Dette er, efter alvorlig Overveielse, at sige, naar Biskop M. et
Øieblik er som ikke sig selv nærværende, saa [*rettet fra*: i den
9 Grad glemmer sig selv, at] man et Øieblik næsten kommer til at
glemme, at Biskop M. er Biskop, Kirkens øverste Geistlige, Sæ-
dernes beskikkede Værge, og er — Biskop M.! At tie, hvad jeg
12 helst havde villet, kan jeg ikke forsvare, ogsaa for min egen Skyld.

Lad mig tænke det Utænkelige, at Biskop M. tilføjede mig en
stor Uret, men saaledes, at jeg ene og alene havde med ham at
15 gjøre: jeg skal tie, jeg skal, med Guds Hjælp, gjøre hvad mere er,
jeg skal skjule; saa høit holder jeg denne Mand, saa vigtig saa
betydningsfuld anseer jeg ham for Samfundet at være. Men naar
18 han saaledes anbringer G.: nei![†] | Biskop M. er den strenge, strenge

[†]Anm. Dog da Alt muligt her er saa misligt, vil den opmærk-
somme Læser maaskee bemærke, at jo egentligen Ingen, uden
21 Auctor, kan med Bestemthed vide, om ikke, hvad en Mistænke-
ligere maaske kunde falde paa, muligt G. just er anbragt for at faae
mig ud, faae mig til at yttre mig, at jeg da kunde komme i Spek-
24 takel idetmindste med G. I saa Fald vilde jeg altsaa rigtignok ikke
tjene Biskop M. ved at tie; jeg var saa tværtimod nu, ved at tale,
gaaet i Snaren — hvis der er en Snare. Fik saa at være! Er der
27 Snare: jeg kan kun ønske Den til Lykke, der skal fange mig i
Snare; jeg er som født til at lade mig narre og fange. — Forsaa-
vidt der forresten i denne Sag skulde, hvad jeg saa saare nødtig
30 vilde, skee G. end den mindste Uret; jeg er uskyldig; desangaa-
ende maa han holde sig til Biskop M. Men det er, efter mine Be-
greber, det Værste, der kunde hænde G., det Strengeste, der kunde
33 udgaae over ham, at M. saaledes tog sig af ham; i ethvert andet
Selskab slipper han lettere fra sit Forbigangne, eller det stikker

Dommer; i sin sidste Bog er han saa streng, at han vil, at der ved et borgerligt Ægteskab skal i den offentlige Mening stedse hefte en Plet, „som vi i det mindste ikke skulde søge at udslette“ p. 20. 3
Saa skal det heller ikke — idetmindste ikke upaataalt af mig — være den Tradition, der fra denne strenge Dommer overleveres til den næste Generation; [*Tilføjelse paa hoslagt Blad*: Biskop M. 6
er streng; i den sidste Bog vil han, at der ved det borgerlige Ægteskab skal i den offentlige Mening stedse hefte en Plet, „som vi i det mindste ikke skulde søge at udslette“ (p. 20). Og Biskop M. skal 9
være streng. I een Forstand er Christendommen uendelig streng; og *S. 257 Lin. 33—S. 258 Lin. 2* Fordring er, ved Tilbagekaldelse eller Deslige, indfriet, og saa en næsten mirakuløs Glemsomhed: 12

ikke saa stærkt af <som her>, med mindre han da skulde ville blive den Angrende. | Jeg har i sin Tid maattet finde mig i, at, midt i et christeligt Samfund, Alt i den Grad var verdsligt, at det var 15
som umuligt at reise Pathos, naar man vilde tale om det dog i Sandhed Alvorlige, hvorledes Foragtelighedens Presse, for at tjene Penge, demoraliserede om muligt hele Befolkningen. Det havde 18
været en Opgave for Biskop M., som da for enhver Christendommens Lærer, der ret egentligen for slige Tilfældes Skyld er med i Samfundet, har at garantere Samfundet, i samme Forstand som 21
Politiet i Forhold til hvad man kalder Forbrydelser, hvilke dog ikke i fjerneste, fjerneste, fjerneste Maade ere saaledes farlige eller fordærvelige for Samfundet som denne en foragtelig Pres- 24
ses — formodentlig uskyldige — Lystigheder, især naar denne — hvad nu ingenlunde er Tilfældet, men hvad i sin Tid var Tilfældet — har naaet Omvendthedens Udbredelse 3: den største, 27
som noget Blad havde, og altsaa egentligen vendt op og ned paa Samfunds-Ordenen. Saaledes var det i sin Tid, det var som umuligt at reise Pathos. Nu kommer <Biskop> M. G. til Hjælp — det 30
hjælp; nu kan jeg, hvad Øieblik det skal være, bruge Pathos. Sandt nok maaskee har jeg nu ikke Biskop M. med men mod, og han kan — ja, det er Sandhed — han kan med Pathos: men jeg kan, 33
med Guds Hjælp, ogsaa — især naar jeg har en god Sag.

1851

det er Christendom. At dette er Christendom, det veed jeg, jeg som
 fra Barn blev ved Mynsters Prædiken i Christendom opdragen —
 3 af en simpel borgerlig Mand, „forhen Hosekræmmer her i Byen“,
 min afdøde Fader, som forstod og lærte mig at forstaae Prædike-
 nen saaledes, at man skulde gjøre efter hvad der stod i den. Skulde
 6 Nogen, skulde Alle (hvad der da ingen Grund er til at antage)
 ville negte, at dette er Christendom: der er Een, som ikke vil, ikke
 kan negte det: Biskop M. Var dette muligt, saa lukker jeg dem op,
 9 disse hans Prædikener, og ikke blot dette, jeg kalder dem frem,
 disse hans stadige Tilhørere, og ikke blot dette, jeg kalder dem frem
 af Gravene disse hans ξ afdøde ξ stadige Tilhørere, og jeg siger til
 12 dem: vidner for mig, at dette er, efter Biskop M.s Lære, Christen-
 dom — og saa er det dog vel ogsaa Christendom at gjøre derefter.
 Dog nei, nei det behøves ikke, Biskop M. er jo, saaledes som
 15 Christendommen fordrer det, streng.

Men saa skal det heller ikke — idetmindste ikke upaataalt af
 mig — være den Tradition, der fra denne Alvorens strenge Ol-
 18 ding overleveres til næste Generation,], at der — uden at For-
 fatter-Charakteren marqueres, hvorved Dommen ξ (dersom da
 Biskop M. ikke er aldeles uvidende om visse Ting) ξ bliver en
 21 Tvetydighed, der kan betyde Forfængeliggjørelsen af mit Liv og
 min Stræben — var to talentfulde eller begavede Forfattere: Cor-
 sarens G. (thi det hjælper ikke at kalde ham Redakteuren af „N.
 24 og S.“, dermed udslettes Pletten ikke, der, efter en rigoristisk
 [rettet fra: efter den strenge rettet fra: især efter Mynsters strenge]
 Theorie, vel ikke bør udslettes men stedse hefte ved ham, medens
 27 der, efter den christelig-strenge [rettet fra: min, den mildere] An-
 skuelse i ethvert Tilfælde maatte fordres en Tilbagekaldelse ξ da
 der ikke <i fjerneste Maade> er Tale om hans private Liv, men
 30 om det 6aarige offentlige Forbigangne ξ) Corsarens G. og S. K.;
 det skal ikke være Traditionen, hvormed saa G., naar Biskop M.
 længst er død, længe kan løbe „Biskop M. har selv sagt det og i
 33 eet Aandedrag.“

Er maaskee Biskop M. aldeles uvidende om G.s hele, 6aarige,
 offentlige Forbigangne. Vel; men saa paatage Biskop M. sig heller

ikke udenvidere at introducere G. Vil Nogen sige: „men er det
 da ikke sandt, hvad Biskop M. har sagt, at G. er en talentfuld
 Forfatter“? Svar: saaledes skulde af Alle sidst Biskop M. døm- 3
 me. En Christen har og skal udtrykke en ganske anden Ansku-
 else af Livet, en Anskuelse, der næsten ikke spørger om Talent,
 eller dog ikke først, eller dog ikke ene. Og Kirkens øverste Geist- 6
 lige er fremfor Alle, paa det Høitideligste og Helligste, forpligtet
 til (hvad allerede enhver Geistlig er fortrinligt forpligtet til) at
 udtrykke, at opretholde denne Anskuelse af Livet derude i Livet, 9
 midt i den travle Verdsligheds verdslige Travlhed, hvor der ide-
 lig og idelig kun raabes paa Talent, idelig og idelig spørges blot
 om Talent og Talent og Talent. 12

Dog vil Biskop M. alligevel saaledes udenvidere anerkjende
 G.s Talent, saa vælge han et andet Sted, en anden Forbindelse;
 dette vil være saare let at finde, der maa jo næsten paa enhver 15
 Pagina kunde findes Leilighed til at anbringe det Ord [*rettet fra*:
 dette i enhver Henseende dog vistnok uheldige Ord]: Fremtoning.
 Men han vælge ikke den Forbindelse, just den Forbindelse, han 18
 bruge ikke det Sted, just det Sted, og saa nærgaaende, at Dom-
 men over begge bliver eet eneste Aandedrag, det Sted, hvor han
 vil fremhæve en Forfatter, betræffende hvem det er ham bekjendt, 21
 at han, om end i menneskelig Skrøbelighed, dog af yderste Evne,
 med mangan Opoffelse har kæmpet for at gjøre den Anskuelse
 af Livet kjendelig, der ikke spørger om Talent, men om hvad Brug 24
 man gjør af Talentet, og til den Ende, for at gjøre dette kjende-
 ligt, har udsat sig for at blive, hvad han ogsaa blev, udgrinet, for-
 haanet af Corsarens G. i Spidsen for den mandstærke Pøbel- 27
 agtighed, han, skjult bag „Sjoueren“, i 6 Aar havde — formodent-
 lig den Ære — at commandere. Vælges denne Forbindelse, just
 denne, bruges dette Sted, just dette, saa bliver dette Dommens ene 30
 Aandedrag — især af Biskop M.! $\leq$ dersom han da ikke er aldeles
 uvidende om visse Ting $\geq$ — en Tvetydighed. Og saa har jeg —
 <thi> til slet og ret Fornærmelse pleier jeg idetmindste ikke at 33
 tage Hensyn — jeg har, om end med bekymret Sind, at gjøre det
 aabenbart, at det $\leq$ (dersom da ikke Biskop M. er aldeles uvidende

om visse Ting) > er en Tvetydighed, hvilket jeg nu har stræbt, derfor endende Artiklen som den begyndte: hvad er Dette?

3 Maaskee kan jeg benytte Leiligheden her, til forresten at faae sagt et Par Ord.

Det har fra Begyndelsen (hvad jeg ogsaa har sagt Biskop M.)
6 været mit Ønske og min Tanke, at ende som Landsbypræst. Jeg er <nu> vel væsentlig færdig som Forfatter, hvad man ogsaa kan see paa Svinget, jeg gjør i Fortalen til den sidste Pseudonym. En
9 lille Piece „om min Forfatter-Virksomhed“, der har ligget i om-trent 2 Aar, vil maaskee blive udgivet.

Dog har jeg gennem en 4 a 5 Aar ogsaa haft en anden Tanke.
12 I Kjendskab til mine Evners særlige Beskaffenhed, men ogsaa fordi jeg meente, at det kunde convenere det Bestaaende og Biskop M., har jeg, tillige for min egen Skyld, ønsket en Ansættelse
15 ved et Pastoralseminarium. I Aarenes Løb har jeg indstændigt foredraget dette for Biskoppen. Men nei! Maaskee var det en for-keert Vei, jeg slog ind, hvis jeg vilde til Maalet, maaskee har jeg
18 raadet over andre Midler til snarere at naae det. Men kun saa-ledes ønskede jeg det: i Pietets-Forstaaelse med Biskop M. og, om ikke af den høiærværdige Oldings Haand — thi han bortgiver
21 jo ikke Embeder — saa dog saaledes, at jeg kunde sige, at jeg skyldte Biskop M. det, takkede ham derfor. Dette Ønske er op-givet.

24 Blot et Ord endnu til Slutning. Ikke tør jeg sige, at jeg fra min Faders Huus har den Ære at kjende Biskop M.; det vilde og næsten have været et unaturligt Forhold, da det jo noget nær er den
27 størst mulige og meest fjernende Forskjellighed i Livs-Vilkaar: Ophøiethedens hæderlige Bemærkethed, og den, dog forresten jo ogsaa paa sin Viis, hæderlige Ubemærkethed i Ringheden.
30 Men fra min Faders Huus kjender jeg Biskop M.s Prædiken; han efterlod mig meget Godt i Arv, blandt Andet ogsaa Biskop M.s Prædiken, hvilken jeg til min Opbyggelse har læst, læser, og vil læse

Landsbypræst] sml. 249. X⁶ A 146 og Sammenvisninger. En lille Piece] sml. 145, og se Noter dertil.

atter og atter, med hvilken jeg har raadført mig — ogsaa netop i Anledning af det Skridt: at modsætte mig den litteraire Foragtelighed — og agter at raadføre mig, hver Gang jeg skal handle. 3
Jeg har om denne Mands Prædiken kun Eet at sige til Enhver, der agter paa min Røst: hører ham, læser ham, og atter siger jeg: hører ham, læser ham! For mig ønsker jeg: at hver Gang jeg frem- 6
tager Biskop M.s for at læse til min Opbyggelse, at jeg da stærkere og stærkere maa føle den Afdødes Nærværelse, den Afdøde, af hvem jeg blev opdragen ved Mynsters Prædiken. Saa er jeg, 9
gudelig forstaaet, vel forsørget; thi Biskop M. siger ypperligt, hvad jeg skal gjøre, og den Afdøende siger: vil Du nu strax gjøre det.

Dog i denne Henseende, i Henseende til at gjøre det, og gjøre 12
det strax, har jeg vistnok saare langt tilbage, naaer det vel aldrig fuldkomment. Thi noget ganske Andet er, at jeg, digterisk, har — men dog vel ogsaa med redelig Frygt og Bæven vaagende over, 15
at da, for Gud i Himlens Skyld, jeg ikke blev forvexlet med det Fremstillede — vidst at fremstille Idealerne og udhæve Idealiteten; men saa har jeg heller aldrig udgivet mig for væsentligen 18
mere end en egen Art Digter. Det er derfor heller ikke saa, som Dr. Rudelbach endte sin Replik mod mig i „Fædrelandet“ No :
„at jeg har offret den Ene Store, Verden ikke kjender, min Tid, 21
min Flid, mit Liv.“ Dette er en Misforstaaelse, dog sjældent villig, især efter min Artikel i samme Blad. Men det er en Misforstaaelse; væsentligen er jeg kun en Digter. Jeg har ikke 24
„offret“, ikke „min Tid“, ikke „min Flid“ — høist kan jeg siges, til en Idees Tjeneste at have indviet eller helliget min Tid, min Flid i en Deel af mit Liv; og mindst har jeg dog vel offret — „mit 27
Liv.“ Nei! Væsentligen er jeg kun en Digter, som elsker hvad der saarer: Idealerne; hvad der uendeligt sinker: Idealerne; hvad der, menneskelig talt, gjør et Menneske ulykkeligt: Idealerne; 30
hvad der „lærer at henflye til Naaden“†: Idealerne; hvad der saa,

†Anm. cfr. det tre Gange gjentagne Forord af mig til den pseudonyme „Indøvelse i Christendom“, den sidste Bog jeg 33
har udgivet.

„Fædrelandet“ No] 38 (14. Febr. 1851). min Artikel] S.V. XIII, S. 436 ff.; sml. X⁴ A 79. det ... Forord] S.V. XII, S. (XI), 71.139.

1851

i høiere Forstand, gjør et Menneske ubeskrivelig lykkeligt: Idealerne — naar han ret kunde lære i Uendelighedens Selvbekymring at hade sig selv. Ubeskrivelig lykkelig, skjøndt han dog, ydmyget, dybt, dybt ydmyget for Idealerne, har maattet ξ og maa ζ tilstaae sig selv og Andre, at der er det uendelig Høiere, hvilket han ikke naaede, dog usigelig glad ved at have seet det, skjøndt det dog er det og Dette, der kaster ham til Jorden, ham, den altsaa Ulykkelige, || — ja, maaskee for Tiden, men ikke for Evigheden: hvilken usigelig Lykke, hvilken Salighed! *og herunder*: S. Kierkegaard. || <, nei, nei den for evig Lykkelige. For evig! Thi af alt Timeligt og Jordisk kan man blive træt og mæt, saa det vilde være en Qval, hvis det skulde vedblive evigt. Men Den, der faaer Øie paa Idealerne, han har i samme Secund kun een Bøn til Gud: en Evighed! Og denne Bøn er i samme Secund hørt; thi Idealerne og Evigheden ere evig uadskillelige. Saa har han, den Lykkelige, en Evighed til at see! Og skulde han blive færdig, saa har han — hvilken Lykke! — en Evighed til at begynde forfra. Og det har ingen Hast, der er Tid nok, evig god Tid, endnu en Evighed . . . . . : usigelige Lykke og Salighed!

Og i stille Veierligt, naar Tilværelsen er som beroliget i Sandsebedrag, kan man mene, at kunne undvære alt dette Phantasterie om Idealerne, mene, at det just vil forstyrre Alt, og det er sandt, det vil forstyrre alle Sandsebedragene. Men naar Alt vakler, naar Alt vil splittes ad i Partier, Smaa-Samfund, Sector o: s: v:; naar, just fordi Alle ville regjere, enhver Regjeren næsten gjøres umulig: da er der igjen dog endnu een Magt, der kan holde Styr paa Menneskene: Idealerne, rigtigt anbragte. Thi Idealerne, rigtigt anbragte, træde, for det første, Ingen for nær, fornærme ikke Alles, fornærme Ingens Herskesyge, hvad saa let En kan gjøre, der selv vil være den Herskende; og dernæst splitte Idealerne ethvert Opløb, gribe den Enkelte, og holde Styr paa ham. Jeg be- raaber mig paa mit eget Liv. Ved megen Omgang med Idealerne er jeg blevet, det tør jeg sige — en god Undersaat, hvad maaskee endda er sjældent nok i disse Tider, da Alle ville regjere.

S. Kierkegaard.>

Kladde til [173]:

174

U. D.

S. 268¹⁻⁴] paa hoslagt Blad

1

S. 269⁹ med...¹⁰ Biskop M.] *rettet fra*: med min „dybe Ære- 2
frygt“ for Biskop M., og min Foragt om ikke for Sjoueren, — thi
han er da ikke kommet med, saa galt er det da ikke — saa <dog>
for Den, der i 6 Aar lod sig repræsentere af en Sjouer.

S. 269^{13 f.} forresten, staaer jeg da] <forresten, staaer jeg da>|| har 3
jeg da staaet Nogen|| <|Biskop M:|>

S. 269²⁰ fjerne mig] fjerne mig || som f. E. ved at blive til en 4
lille Smule||

S. 276³³ Undersaat . . .³⁵ S. Kierkegaard.] Undersaat $\leq$ hvad 5
Lin. 33 f. regjere. $\geq$, || med hvem en Regjering maa kunne være
fornøiet, og paa hvem, — det synes mig — Den, der har Lyst til
at regjere maatte sætte Priis.||

Foranlediget ved en Yttring af Biskop
Mynster†

175

U. D.

Yttringen osv. som 171 *Lin. 9—15*

3

Den Talende *Lin. 16—18* hvilket nu Biskoppen, formodentlig
af reen sproglig *Lin. 19 f.* den || „dydzirede“ || [*i Marginen*: ele-
gante, galante og piquante] Redacteur af „Nord og Syd“, uden 6
at han dog hidtil har fundet sig foranlediget til end med eet ene-
ste Ord angrende at tilbagekalde sit offentlige Forbigangne. || For-
fatteren || $\leq$ Den *S. 256 Lin. 4 f.* Forfatter $\geq$ i „Fædrelandet“, hvis 9
Ord citeres, er mig S. Kierkegaard. I Sandhed et besynderligt
blandet Selskab! Og af Alt 173 *S. 268 Lin. 6 f.* Selskabet!

† Anm. osv. som 171 *Lin. 22 f.* Danmark.

12

^{174, 1} Sml. 196, og se Note dertil.

1851

Men da jeg som Forfatter, fra Første af og Aar efter Aar, i Forholdet til Biskop M. vistnok altid har, saavidt efter mine Begreber Sandhed tillod det, bukket dybt nok, medens Adskillige have meent, at jeg har bukket kun altfor dybt[†]; da fremdeles Enhver, som kjender mig, veed, hvor stor en Glæde det er mig at kunne være enig med Biskop M., hvor usigeligt kjert det maatte være mig, hvor næsten taknemligt jeg vel vilde paaskjønne, naar Enigheden var saa stor, at den høiærværdige Olding, som nu i dette Tilfælde, endog mener at kunne gjøre mine Ord til sine ξ ; da endeligen, hvad jeg beder særligen bemærket, Sagen er af høist alvorlig Betydning saavel for vore literaire som vore sædelige Forhold $\geq$: saa anseer jeg det for min Pligt ikke at tie, ikke ved min Taushed foranledige Nogen til den Misforstaaelse, som var jeg ganske i Enighed med denne Anerkjendelse, ret glad og taknemlig. Nei! Thi til Grund for al min Ærbødighed og Ærefrygt for Biskop M. ligger dog fornuftigviis bestandig dette: at han er sig selv; men her er, efter mine Begreber, Biskop M. fra sig selv, enten ikke vel underrettet, som han pleier at være det, og som det var hans Pligt at være det, eller hvis saa, da ikke sig selv nærværende i sit Livs, sin Personligheds, sin Stillings Væsent-

---

21   [†]Anm. Paa Prent har jeg da ogsaa maattet høre ilde derfor, blandt Andre — det er nu et Curiosum — af Goldschmidt, der i sin Tid rakkede mig ξ i *Blyants-Parenthes*: in effigie $\geq$ til fordi, 24 fordi, ja fordi jeg, rigtignok efter den størst mulige Maalestok, havde gjort Plads for [*rettet fra*: fremhævet] Biskop M. | Dette fandt jeg ganske i sin Orden, det tilfredsstillede mig <endog ret> 27 inderligt, ogsaa for Biskoppens Skyld: at jeg, den æreklære Forfatter blev forhaanet af Vanæren — fordi jeg udtrykte, at Biskop M. var Ærens Stormester. | Jeg fandt det ganske i sin Orden af 30 den literaire Foragtelighed, under hvilken Rubrik for mig kun to Mennesker sortere ξ <og kun> indtil videre $\geq$: Goldschmidt og P. L. Møller. Og da jeg i sin Tid besluttede mig til at udtrykke dette, 33 havde jeg beraadført mig || med Gud, min Samvittighed og || — <ogsaa> med Biskop M.^s Prædiken.

lige. Jeg kan ikke være tjent dermed; ikke mener jeg, at jeg ikke
 skulde kunne være tjent med, om det behager Hans Ex. at aner-
 kjende Goldschmidts Talent, paa ingen Maade, det vedkommer 3
 jo <slet> ikke mig, men jeg kan ikke være tjent med, at det skeer
 i samme Aandedrag, der drager mig frem, hvad man kunde fri-
 stes til at forstaae som en listigere udtænkt Fornærmelse mod 6
 mig <listigere udtænkt, forsaavidt den <, hvis det er en Fornær-
 melse,> ikke er ligefrem, men ved at skyde G. imellem, <saa> at
 i ethvert Tilfælde ingen Indsigelse kan gøres i Retning af Biskop- 9
 pen uden ved en Sigtelse i Retning af G. — z. Og Biskop M. kan
 ikke være tjent med saaledes at anerkjende G.s Talent. Thi af
 Biskop M. (tilmed i en Bog, hvor man selv misbilliger politisk 12
 Sammenhold mellem det Ueensartede cfr. p. 37, item i en Bog,
 hvor man er saa streng i Iver for „Ægteskabets Hellighed“, at
 man endog vil, ||at blot det at have indgaaet et borgerligt Ægte- 15
 skab, skal i den offentlige Mening efterlade en Plet|| [*i Marginen:*
 at der ved et borgerligt Ægteskab stedse i den offentlige Mening
 skal hefte en Plet] „som vi idetmindste ikke skulde søge at ud- 18
 slette“ cfr. p. 20) af Biskop M. er man berettiget til baade at vente
 og fordre, ikke een af disse vimse, letfærdige, politisk-æsthetiske
 Domme, men Alvorens og Betænksomhedens ethiske Dom. — 21
 Altsaa hverken Biskop M. eller jeg kan være tjent dermed. Og
 de Mange, der have været vante til, for fuld Sum, ubetinget at
 honorere Biskop M.s Domme, derhos maaskee, hver paa sin Viis, 24
 redeligen arbeidet for at holde Biskop M.s Domme i høieste Priis
 som fra absolut Firma: de kunne heller ikke være tjente dermed.

Usaligere end den af mig (i „Fædrelandet“ No 26) omtalte 27
 „usalige Forvexling af Politik og Christendom“ (hvilken Yttring
 Biskop M. nu billigende har gjentaget) om muligt usaligere er
 denne usalige Forvexling af Talent og Charakter. I den travle 30
 Verdsligheds verdslige Travlhed, „hvor Guld er Dyd, Mægt Ret,

---

usalige... Christendom] S. V. XIII, S. 438. Biskop M.... har gjen-
 taget] anf. Skr. S. 44.

1851

Mængde Sandhed“[†] der raabes ogsaa idelig paa og spørges idelig kun om Talent og Talent og Talent. Men det er jo en christelig
 3 Stat, i hvilken vi leve! Og i en christelig Stat ere jo Alle Christne! Og den Christne er forpligtet til at udtrykke en ganske anden Anskuelse af Livet, en Anskuelse, der <næsten> ikke spørger om
 6 Talent ||men om Redelighed||, eller dog ikke først eller ene spørger om Talent. Og vi ere jo i den christelige Stat alle Christne! Dog jeg slaaer af. Men Lærerne i Christendom, de ere dog vel
 9 paa den høitideligste og helligste Maade forpligtede til at udtrykke denne Anskuelse af Livet. Og Den, der staaer øverst iblandt dem, hvem saa Manges Øine vogte paa, han dog vel af alle meest forpligtet til at udtrykke denne Anskuelse!

Men forholder Sagen sig dog ikke anderledes? Her er Tale om et Menneske, hvis offentlige Liv i en Række af Aar har sorteret under
 15 Bestemmelsen: Foragtelighed. Nu derimod arbejder han i ethvert Tilfælde paa anstændigere Sted. Ved hans Side — ja det er ikke mig, der bringer disse to Mennesker sammen, det havde jeg for
 18 ingen Priis gjort — staaer den geistlige Mand, den høitstaaende Geistlige, den høieststaaende, Sjellands høiærværdige Biskop. Saa er vel Forholdet dette. Den Første er den Angrende; og det
 21 er Kjerligheden, den christelige Kjerlighed, der formildende skjuler over det Forbigangne. Og jeg — ja, der skal jo være en ond Aand i ethvert Paradiis, en ond Aand, der forstyrrer Paradisets
 24 Fred og Samdrægtighed — jeg er den Stolte, den Hoffærdige, den Indbildske, den Selvretfærdige, der ikke vil glemme.

Nei, i Sandhed! Sagen forholder sig noget anderledes. At jeg
 27 skulde have noget personligt mod ham, vilde vel end ikke falde Goldschmidt selv ind. Da han i sin Tid ved at udgive „En Jøde“ ønskede at betræde en hæderligere Vei, var jeg Den, hos hvem
 30 han søgte Raad; og jeg opmuntrede ham paa enhver Maade, anvendte ogsaa nogle Samtaler for at gjøre ham det indlysende, at Corsaren var hans Fordærvelse. Saa udsatte jeg mig for hans An-

---

33 [†]Anm. cfr. Ypperstepræsten — Tolderen — Synderinden tre Taler ved Altergangen om Fredagen af S. K.

greb. Siden den Tid har jeg ladet hans Virksomhed aldeles uom-
talt; jeg havde en tidlang ventet, at han skulde have Kraft til en
Tilbagekaldelse af sit Forbigangne, og skulde han da have seet, 3
at jeg kan være lige saa hurtig til at glemme, som jeg er langsom,
hvor det er Pligt. Thi jeg har i Sandhed aldrig villet ham det ilde,
og jeg har heller ikke været uopmærksom paa hvad Talent han 6
kan have.

Men Sagen er, jeg er fra Barn anderledes lært, oplært ved
Biskop M.s Prædiken — af en simpel borgerlig Mand, min af- 9
døde Fader, „forhen Hosekræmmer her i Byen“, som forstod
og lærte mig at forstaae Prædikenerne saaledes, at man skulde
gøre efter hvad der stod i dem. Dersom da Goldschmidt nu var 12
den Forskudte, Den, over hvem Mængdens, Verdens strenge Dom
udgik, dersom han intetsteds kunde komme an, men Alt lukkede
sig for ham — dersom han selv misbilligede sit forbigangne offent- 15
lige Liv: hvad jeg i saa Fald, efter Biskop Mynsters Prædiken, har
at gøre, det veed jeg, og holder jeg mig for mit Vedkommende til
Biskop M.s Prædiken og saa til min salig Fader. Men saaledes er 18
Forholdet ikke. G. er ||, ganske naturligt,|| ovenpaa *med Blyants-*
Sammenvisning, med Blyant: cfr. Hoslagte§ ||igien — stort ander-
ledes er jo denne Verden aldrig, hvad man ogsaa kan lære forud 21
af Biskop M.s Prædiken|| — og ikke eet Ord fra ham i Retning
af at tilbagekalde det Forbigangne, tværtimod har han etsteds i
det af Biskop M. læste „Nord og Syd“ triumpherende vedgaaet, 24
at han var Forfatteren af „Corsaren.“†

†Anm. Forsaavidt forresten Nogen mener, at det med Corsa-
ren det er nu glemt, længst glemt, da feiler han vistnok høiligen. 27
Just det med Corsaren vil blive erindret, det gaar til Historien.
Den var et Opløsningens Symptom i Danmark. Og der vil komme
en Repetition. Blandt Andet ogsaa derfor anbragte jeg mig, som 30
jeg i sin Tid gjorde. Da var Øieblikket ikke til at opgjøre Sagen,
da gjaldt det blot om at købe Fordringen — saa kommer vel Re-
petitionen, der kan blive besværlig nok ogsaa for adskillige Kloge, 33
der i sin Tid var saa overordentlig tause.

Hoslagte] 5:176-177. har han... vedgaaet] sml. X³A 605, og se Notedertil.

1851

Dog naar saa er, saa lærer Christendommen sandeligen ikke, at den Christne skal være Den, der tager sig protegerende af et
 3 saadant Menneske; nei den Christne osv. som 171, S. 257 Lin. 33—
 S. 258 Lin. 2 Fordringer indfriet — og saa en næsten mirakuleus
 Glemsomhed: Det er Christendom. At dette er Christendom, er
 6 min Mening. Skulde (hvad der da forresten ikke er Grund til at
 antage) skulde Alle ville falde paa at negte, at dette er Christen-
 dom: der er Een, som ikke kan negte det: Biskop M. I saa Fald,
 9 saa lukker jeg dem op, hans Prædikener, og ikke blot dette, men
 jeg kalder dem frem, hans stadige Tilhørere, og ikke blot dette,
 men jeg kalder dem frem af Gravene, hans afdøde stadige 173,
 12 S. 272 Lin. 11—12 Christendom — og skulde det saa være Chri-
 stendom, at gjøre det Modsatte deraf? Nei, det skal man ikke saa
 let faae mig til at gjøre, jeg holder hardt ved Mynsters Prædiken —
 15 og saa er der igjen <En>, der holder hardt ved mig, tager mig i
 Nakken, som man kan tage en Dreng og ruske ham, og siger: vil
 Du <see at> gjøre derefter — det er ikke Biskop M., nei, det er
 18 min afdøde Fader.

Ikke tør jeg sige, at jeg har den Ære at kjende Biskop M. fra
 min Faders Huus. Det vilde ogsaa næsten have været et unatur-
 21 ligt Forhold, da det jo noget nær er den størst mulige og meest
 fjernende Forskjellighed i udvortes Vilkaar. Ophøiethedens hæ-
 derlige Bemærkethed, og den, forresten jo dog ogsaa paa sin Viis,
 24 hæderlige Ubemærkethed i Ringheden. Men 173, S. 274 Lin. 29—
 31 Prædiken. Jeg har om denne Mands Prædiken kun Eet at sige til
 Enhver, der vil agte paa min Røst: hører ham, læser ham, og atter
 27 siger jeg: hører ham, læser ham! [Indklammet med Blyant: Chri-
 steligt forstaaet og meget strengt taget har jeg maaskee endog
 saaledes forfeilet mit Liv: jeg burde maaskee, istedetfor at spille
 30 min Tid paa selv at skrive store Opbyggelsesskrifter, rigtigere
 have gjort det til min Virksomhed at gaee omkring til hver En-
 kelt og sige til ham: læs M., hør M. Thi sandeligen æsthetisk,
 33 rhetorisk, kunstnerisk o: s: v: er der af M. præsteret mere end
 nok — ak hvis blot Nogen gjorde derefter.] For mig selv ønsker

jeg: at hver Gang jeg tager M.s Prædiken frem for at læse til min
Opbyggelse, at jeg stærkere og stærkere maa fornemme den Af-
dødes Nærværelse, den Afdøde, af hvem jeg blev opdragen ved 3
Mynsters Prædiken. Saa er jeg, i gudelig Henseende, vel forsør-
get; thi Biskop M. siger særdeles rigtigt, hvad jeg skal gjøre, og
den Afdøde siger: vil Du nu strax gjøre det. 6

Jeg skal ikke videre tale om, hvor smerteligt denne Sag har
berørt mig; jeg vilde alligevel ikke blive forstaaet. Men maaskee
kan det dog i een Henseende komme mig til Gode: at jeg bedre 9
vil blive forstaaet af Een og Anden i Henseende til visse Skridt,
jeg stundom føler mig forpligtet til at gjøre.

Naar jeg den sjeldne Gang i en Journal-Artikel værger mig 12
mod en *anerkjendende* Misforstaaelse, da hedder det strax: det
er Hovmod, Stolthed o: D:. Denne Gang er det mod Biskop M.
Saa tænker jeg da, at ikke min arrigste Fjende skulde falde paa, 15
at det er af Hovmod. Eller man forklarer saadanne Ytringer af
mig som Overmod, at det skulde være Følelsen af en vis Kraft,
der forlokker mig til at ville spille den Stærke. Men her kan jo 18
ikke være Tale om, at jeg er den Stærkere. Jeg er Ingenting: Bi-
skop M. en *ikke blot* ved Stilling men ogsaa ved Traditionen
mægtig Mand, der vel snart kan gjøre det af med mig. Desuden 21
har han (hvad der forresten vel for Biskop M. i een Forstand maa
betragtes som en Substraction) han har nu Goldschmidt. Og han
har jo allerede een Gang viist, efter hvilken uhyre Maalestok han 24
er mig overlegen, det var frygteligt saa han kunde gjøre Kaal paa
mig, om end maaskee dog hans umaneerlig store Styrke for en
Deel stak — i Sjoueren, eller i, at han var skjult bag Sjoueren, 27
og var den privilegerede Prostitution, hvorimod han nu, hvad for-
saavidt maaskee kan være lidt generende, er paa anstændigere
Sted *med Blyants-Sammenvisning, med Blyant*: cfr. Hoslagte 30
og ovenikjøbet fremkaldt eller indkaldt et publico encomio or-
natus af Biskoppen. Men da hans Overlegenhed var efter en saa

1851

uhyre Maalestok, saa vil han sagtens alligevel have Overlegenhed nok over mig, og vil han jo nu noget nær kunne betragte sig som
 3 af Biskoppen foranlediget til, at jeg ikke skal sige, tilkaldt for at befatte sig med den offentlige Morals, Sædernes[†], Christendommens, Kirkens Anliggender. Vi indskrænke os til med spændt Forventning at imødesee Resultaterne, ak, os var det ganske undgaaet, hvad der ikke undgik Biskop M.s Overblik: vi har jo Goldschmidt.

||S. Kierkegaard.||

9 [†]Anm. I den sidste lille Bog, p. 5, har da ogsaa Biskop M. takket Udgiveren af „Nord og Syd“, at han har gjort 171 S. 256 Lin. 21—23 Sæder. “ “ Idet jeg unddrager mig Selskabet med G.; til-
 12 lader jeg mig —, o, paa gammel Viis! — „i dyb Ærefrygt“ at være af samme Mening som den højærv. Olding. Ogsaa mig som os Alle er det vistnok gavnligt at høre dette sagt; gid Biskop M. vilde
 15 gjentage det atter og atter, han er den Mand, som kan sige det og som skal sige det. Men just fordi det er agtværdigt, at et Folk forsværer sine Sæder, just derfor fandt dog vel den Agtværdige det
 18 i sin Tid ikke blot ikke agtværdigt men frygteligt, da den literaire Foragtelighed 6 Aar igjennem Σ med sørgelig Fremgang Σ anvendte Alt for at nedbryde Sæderne og for at indføre en udenlandsk Demoralisations nye Sæder i vort lille Land. Og derfor bliver igjen
 21 dette Hele for mig som Vanvid. Det er G., der gjør Meddelelsen, G.! Og det er Kirkens Styrer og Leder, Sædernes beskikkede
 24 Værge, det er Hs Ex. højærv. Biskop M., der takker — Goldschmidt! — for denne Meddelelse!! Og det er ikke en drøbende Ironie, nei det er den fornemme Mands forbindtligt protegerende
 27 Compliment til en Inferieur!!!

S. Kierkegaard.

Til 175, S. 281 Lin. 19:

176 Med Blyants-Sammenviisning, med Blyant: ad pag. 7.

U. D. Anm. Efter hvad man maa slutte af „Nord og Syd“ omgaaes
 3 han nu (maaskee til Forandring fra den mangeaarige intime Om-

gang med Sjouer-Redakteuren, som forhaanende gjorde al Anseelse i Penge og spottede enhver Regieren) han omgaaes nu nogle Grever og Baroner, med hvem han underholder sig om Fædrelandets Vel og Fremtid. Det havde heller ikke været umuligt, at han paa disse Herrers indstændige Bønner havde ladet sig bevæge til — naturligviis for at give Sagen Anseelse i Folket — at træde i Spidsen for et patriotisk Foretagende. Men det er ham umuligt, han kan ikke, han har, som han saa træffende selv siger, ikke Historie tilfælles med disse Herrer. Saa fornem er han, saa stolt af sin Historie! Han har nemlig Corsarens Historie; og sandt er det, ingen adelig Familie saa lidet som nogen borgerlig har en saadan Historie at være stolt af. Og saa har denne hans Historie tillige i saa høi Grad det **piquante** Point, at det dog nok er ønskeligt for den Vedkommende, om hans Historie — ja, ellers er Pointet i „Historie“, at den „erindres“ — „glemtes“, hvilket jeg for min Deel gjerne vilde gjøre, naar blot en Tilbagekaldelse var kommet, da denne hans Historie jo ikke vedgaaer hans private men hans offentlige Liv.

18

Til 176:

ad p. 7 i Anmærkn. Han omgaaes nogle Grever og Baroner: 177
U. D.

med hvem han -- maaskee — er Duus, og med hvem han, Skarpretteren, patriotisk underholder sig patriotisk om patriotiske og til Almeenvellet sigtende Gjenstande, om Fædrelandets Vel og Fremtid, især naar han bliver Minister, dog først Kammerjunker med mindre han nu skal anbringes i det Geistlige.

Til 175, S. 283 Lin. 30:

Med Blyants-Sammenvisning ad p. 11.

178
U. D.

[anstændigere Sted†]

[†] Anm. Dog det forstaaer sig, jeg har ingen — og jeg veed ikke, om Biskop M. har sikkert sig nogen — Garantie for, om ikke

han omgaaes nu osv.] sml. X¹ A 588.

1851

- G., da Talen er om mig, maaskee kunde foretrække (aldeles ligesom P. L. Møller i sin Tid paa anstændig Sted, i „Fædrelandet“,
- 3 svarede, om end med tvungen Høflighed, dog høfligt paa den samme Tiltale, i Anledning af hvilken saa den ugenerede Corsar rasede) enten ganske at forholde sig taus i „N. og S.“, eller der
- 6 at være høflig, men saa, yderst geheimt at blive — en ny Forandring — Medarbejder ||igjen|| af Corsaren. Og i alt Dette — jeg gyser ved at tale derom, men det er Sandhed, tier jeg, saa siger
- 9 en Anden det — i alt Dette, som altsaa paa en Maade vil kunne komme til at skee for hans Regning, har Biskop M. vovet sig ind — og hvorfor? Sandt nok, hvis Sligt skulde skee, kan man være,
- 12 ikke Christendommens Lærer, derimod den høifornemme Mand, der er uvidende om alt Saadant; men, sandeligen, saa skal man heller ikke være den høifornemme Mand, der saaledes pointerer
- 15 G., før han har givet ganske anden Garantie for, hvo han er.

179 Kladde til [175]:

U. D.

- 1 3] Yttringen findes p.
- 2 S. 278¹ Men . . . S. 279²⁷ dermed. *med Anm.*[†]] *Tilføjelse paa hoslagt Blad*
- a ²⁹Rubrik] Rubrik, |lad mig dog engang sige det|,
- b ^{32 f.}— <ogsaa>] [*i Blyants-Parenthes*: |— dette er bogstavelig Sandhed|] — <ogsaa>
- c *I Texten overstreget med Blyants-Streger overkors:*
- Dersom jeg gik i Selskab — hvis da en Mand bragte mig sammen med Corsarens G. vilde jeg <formodentlig> øieblikkelig tage min Hat og gaae. Men hvis det var en Mand, for hvem jeg nærede den Ærbødighed som for Biskop M. vilde jeg, (hvor forunderligt det end maatte forekomme mig at skulle forklare just en saadan Mand Noget dette betræffende) jeg vilde forklare, hvorfor jeg handlede saaledes.

---

i „Fædrelandet“] sml. VII A 98, S. 42 og se Note dertil.

Det er dette jeg agter nu at gjøre. Og da det er en Sag, der har en vis Betydning for vore litteraire Forhold, ξ og en meget alvorlig Sag ξ haaber jeg at blive læst med Opmærksomhed. ξ Mener $\langle$ forresten $\rangle$ Nogen, at det osv. som S. 281 Lin. 26 f. høiligen. Tværtimod det med Corsaren vil just blive Lin. 28—31 Sagen, det gjaldt blot Lin. 32 f. nok ikke blot for G., der den Gang $\langle$ altid $\rangle$ havde Munden saa fuld, men ogsaa for adskillige Kløge, der den Gang vare saa overordl. tause. ξ

Altsaa til Sagen. I 6 Aar var G. Redacteur af „Corsaren“.[†] Skjult bag en Sjouer spottede han al Øvrighed (udføres) Skjult bag en Sjouer tilfredsstillede han alle disse Pirrelighedens, Hadskhedens, Hævnjerrighedens $\langle$ Misundelsens $\rangle$ Lidenskaber. (udføres)

Skjult bag en Sjouer udspyede han Forhaanelser, forvirrede den menige Mands Begreber, besmittede Ungdommen, vildledte den tjenende Classe, krænkede Alt, forfulgte Msk. efter deres Død. (udføres). [I Marginen: arbejdende for at bringe nærmere og nærmere den formodl. gyldne Tid, hvilken en af de gl. Profeter har forkyndt som den strengeste Straf over Israel: Dreng skulle dømme Eder.] — Landet er lille; Hangen til $\langle$ Smaalighed var stor|i det lille| $\rangle$ |Kjøbstadsaand og smaalig Snakken om hinanden har altid været i Danmark||; ingen Begivenhed rensede Luften ξ ; ingen Forbindelse med større Land bragte Livet i Svingning ξ — Alt blev stillestaaende. ξ Kun ξ Foragtelighedens Næringsvei florerede med stigende og stigende Subscription; Pøbel-Triumphatoren ξ , skjult bag Sjoueren, ξ svælgede i Skjøge-Overflod. — Ingen vilde have det Bryderie at paatale det. Da gjorde jeg det ξ og gjorde det religiøst, |kæmpende|| lidende, ikke ved at slaae men ved at lade mig slaae. ξ Foragtelighedens Presse gjorde naturligden størst mulige Anstrengelse for at overøse mig med Forhaanelse. Dette finder jeg ξ i een Forstand ξ i sin Orden, gjør $\langle$ mig $\rangle$ idetmindste hverken fra ell. til i en Dom om Corsaren og G. Hensigten var upaatvivleligt [rettet fra: vistnok], ved en Slags Ostracisme at vise mig i Landflygtighed. Dette skete dog ikke, jeg fandt mig ikke foranlediget til at reise udenlands, hvor skulde det ogsaa

Dreng . . . dømme Eder] sml. X³ A 48, S. 35, og se Note dertil.

1851

være faldet mig ind [*rettet fra*: være muligt], jeg som <er> ganske anderledes lært, opdragen ved Biskop Mynsters Prædiken, af hvilken jeg søgsaa med Lethed skal faae mit Liv ud. Jeg reiste altsaa ikke. Derimod skete der noget Andet: G. „solgte“ Corsaren — og reiste udenlands. — Han kommer saa hjem, begynder et anstændigere Tidsskrift: N. og S. Men ikke et Ord fra ham i Retning af angrende at tilbagekalde det Forbigangne, nei han lader som Ingenting. Og dog var det just denne Tilbagekaldelse af det Forbigangne, der i Sædelighedens Navn maatte fordres, før der kan være Tale om, at nogen Mand, der vil opretholde Sædeligheden i det offentlige Liv, kan ville vurdere hans Talent; men fremfor Alt maa da en Lærer i Chrstd. gjøre denne Fordring.

†Anm. Det har han nu selv vedgaaet etsteds i N. og S. dog ikke just angrende nei triumpferende.

- 3 S. 280¹² Anskuelse!] Anskuelse! [*overstreget med Blyants-Streger overkors*: , og ||da|| for Alt <at> afværge denne høist usalige Forvexling af verdslig, blot msklig, fornem [*rettet fra*: Fornemhed og] Værdighed og christelig Værdighed [*rettet fra*: Charakter]. Dog skete det anderledes; de offentlige Forhold demoraliserede mere og mere — men der var ingen Chrstds Lærer, der „i Virkeligheden“ vidnede derimod. Og stille Timer kan nu være godt <nok>, men skal disse stille Timer være al Chrstdommen i et Land, saa er der kun saare lidt Chrstd. i det Land; selv om der i de stille Timer søhøirøstet bliver sagt, at der skal gøres efter hvad der høres, det er endnu for lidt.]
- 4 S. 281^{19 f.} ovenpaa . . . Hoslagte>] ovenpaa sømed Blyants-Sammenvisning, med Blyant: cfr. Hoslagte]
- 5 S. 282¹⁹ Ikke . . . ²⁴ Ringheden.] Tilføjelse i Marginen; i Texten *overstreget med Blyants-Streger overkors*:

⁴ Hoslagte] s: 180.

I den lille Artikel, som jeg følte mig foranlediget og forpligtet til at skrive mod Rudelbach, den lille Artikel som synes at have vundet hans Høiærv.s Biskoppens Bifald, i den lille Artikel stod om Dr. R., at jeg kjender denne Mand fra min Faders Huus. Langt fra at jeg kan sige noget Saadant i Forhold til Hans Ex. Biskop M. Og dette er jo ganske naturligt, det <er> jo næsten den størst mulige Forskjellighed i udvortes Vilkaar: den hæderlige Bemærkethed, og den, forresten jo ogsaa paa sin Viis, dog hæderlige Ube mærkethed.

S. 282²⁷ ham! . . . ³⁴ ønsker jeg] ham! [Tilføjel se paa hoslagt 6
Lap med Blyants-Sammenvi sning, med Blyant indklammet: Christeligt Lin. 28—34 derefter. I Texten i Blyants-Parenthes: Skulde jeg gjøre, <et,> efter mit Begreb, godt Ønske for Andre, da vilde jeg ønske hver især, at han havde hvad jeg har haft i Forhold til Mynsters Prædiken: en afdød Fader.] |Og for mig selv vilde jeg ønske| ξ med Blyants-Sammenvi sning: For mig selv ønsker jeg ξ

S. 283¹⁶ Hovmod.] Hovmod. |thi for [rettet fra: i Forhold til] 7
Biskop <M:> har jeg dog vel lige fra Første af bukket dybt nok. — [I Marginen overstreget med Blyants-Streger overkors: Saa heed det, da jeg <nys> skrev Artiklen mod Dr. R., hvilken rigtignok saa igien Biskop M. <nu> har billiget med Tilføiende, at denne min Røst skal have fundet billigende Gjenklang, skjøndt jeg dog kan forsikkre, at mig er der ogsaa kommet en anden Art Gjenklang for Øre.]

S. 283²⁶, om end . . . S. 284^{7f}. Goldschmidt. uden Anm.] Tilføj- 8
else i Marginen, i Lin. 30 med Rødkridts-Sammenvi sningsmærke; i Texten overstreget med Blyants-Streger overkors: Sandt nok, jeg har stundom tænkt paa, hvad jeg ogsaa tildeels har fundet bekræftet [rettet fra: bestyrket] ved hvad jeg stundom har læst i N. og S.: mon G.s Styrke ikke for en stor Deel stak i Sjoueren, saa (ligesom Madame Voltisubito ikke kan uden hun hører Pidske-

*Sml. 181. Madame Voltisubito osv.] sml. S. V. VI, S. 326.

1851

smeldet,) G. ikke rigtigt kan naar han ikke har Sjoueren, [*i Marginen*: ||hvad der saa at sige er hans Muse: Sjoueren||] ikke er oprømt og lyksaliggjort i den begeistrende Bevidsthed, at han er skjult bag Sjoueren og at han er den privilegerede Prostitution. Og nu har han jo ikke Sjoueren. [*i Blyants-Parenthes*: — men saa (ja jeg gyser, dog det skal siges, det er jo blot historisk Referat) saa har han derimod nu Biskop M., ell. for at udtrykke det Samme paa en anden Maade:] Men derimod har jo nu [*rettet fra*: nu har jo] Sjellands Biskop, ved ligesom velsignende at lægge Haanden paa ham, gjengivet ham det Tabte, omtrent som naar en Qvinde, hvis tidligere Liv var Letfærdighed, uden Anger og Bod, ved Hjælp af den kirkelige Vielse bliver en ærbar Ægtehustrue eller Danneqvind. Dog jeg tilstaaer <det>, det er et Spørgsmaal, om G. ret er tjent dermed |. Det er min Mening: han var <dog vistnok i Grunden> freidigere, lykkeligere, mere [*rettet fra*: ganske] i sit Element, mere [*rettet fra*: ganske] sig selv i Skjul bag Sjoueren; derimod vil den maaskee genere ham denne Belysning, Belysningen af Sjellands høiærv. Biskop.

9   *Anm. S. 284⁹⁻²⁸] Tilføjelse paa hoslagt Blad med Rødkridts-Sammenvisning*

10   *Anm. S. 284^{28 f.} Inferieur!!! S. Kierkegaard.] Inferieur!!! [*i Blyants-Parenthes*: |Og det er — hvad vistnok forresten er exempelløst i hele Biskop M.s litteraire Liv — det er allerede anden Gang han paa Prent takker samme G. for det Samme!!!!] [*i Blyants-Parenthes*: Skulde dette varsle godt for Sæderne]?*

Til 179,4:

180   [*Med Blyant*: ad pag. 7.]
U. D.   Goldschmidt er ovenpaa[†]

[†]Anm. Efter osv. Kladde til [176]

1   ³nu] [*i Blyants-Parenthes*: ||i den allerseneste Tid||] <nu>

S. 285¹ Sjouer-Redakteuren] Sjouer-Redakteuren ||og den 2
øvrige Stab||

S. 283¹ træde] *rettet fra*: stille sig 3

S. 285¹⁸ Liv.] Liv. [*Med Blyant indklammet og overstreget med* 4
Streger overkors: Altsaa han kan ikke stille sig i Spidsen for disse
Aristokrater, ikke være det bekjendt ikke forsvare det — som
offentlig Charakter: saa gjør han hvad han kan for dem, han
protegerer dem, anbefaler dem i N. og S., siger: dette er sande
Adelsmænd og Patrioter — saa sandt — ja Hamlet sværger ved
en Ildtang, og G. sværger ved sig selv. Jeg har aldrig kjendt disse
Herrer, har heller aldrig noget Øieblik tvivlet om, at de vare sande
Adelsmænd og Patrioter — men skal G. være Cautionisten kunde
man fristes til at blive betænkelig.]

Til 179,8:

Rødkridts-Sammenvisningsmærke Til det Sted i Slutningen <p. 181
11.> at G. nu er paa anstændigere Sted U. D.
en Anm. Dog osv. *Kladde til* [178]

S. 286⁷ Corsaren.] Corsaren. ||Det vilde blive en interessant- 1
piquant Combination: den høieste christelige Instants i Samfun-
det, Sjellands Biskop — og saa G. som hemmelig Medarbejder
af „Corsaren“, der igjen maaskee vilde faae et Opsving, siden
den, betjent af G., blev brugt mod mig.||

Den gjensidige Svækkelse, 182
eller U. D.

Biskop Mynster og Goldschmidt. 3

I sin sidste Bog[†] har hans Exc: Biskop M. (hvad der vistnok er
bemærket) ||formodentligen for saa vel christeligt som aristokra-

[†]A nm. Yderligere osv. som 171 Lin. 22 f. 6

[†]Hamlet . . Ildtang] sml S. V. VII, S. 447.

1851

- tisk at styrke sig selv og Kirkens Sag, ξ ved en rask Ressionution $\geq$ tilkaldt „Corsarens“ Redakteur, G. Stricte taget er det vel egent-
- 3 ligen den elegante Redakteur af „Nord og Syd“, han har tilkaldt. Men da denne samme G. || ξ udendvidere accrediteret den bekjendte Goldschmidts ikke ubekjendte Talent, som tilhørende „en af vore
- 6 talentfuldeste Forfattere“, Goldschmidt, der $\geq$ endnu ikke har (hvad der jo heller ikke i fjerneste Maade vedkommer „Elegancen“) fundet sig foranlediget til at tilbagekalde sit 6aarige **offentlige**
- 9 Forbigangne, hvad der dog i saa høi Grad maatte interessere Excellencen, inden han nobiliterer ham, ξ , Literaturens Overhoved inden han accrediterer ham, $\geq$ og den christelige Biskop, inden
- 12 han absolverer og velsigner ham. |saa er man berettiget til at sige, at det er Redakteuren af „Corsaren“, der er tilkaldt. Redakteuren af „Corsaren“, den virkelige, hvad G. (etsteds i det af Excellen-
- 15 cen Biskoppen læste „Nord og Syd“) har vedgaaet at være; thi den juridiske (i en anden Forstand den virkelige) var som bekjendt: en Sjouer.||
- 18 I et af Scribes Stykker, „Kammeraterne“, omtales et Selskab, som kaldes Selskabet for den gjensidige Beundring. Denne Forening mellem M. og G. ξ , eller M. med G. ved Haanden, $\geq$ kan
- 21 bedst kaldes Foreningen til den gjensidige Svækkelse; det er ingen lykkelig Forening ξ , hvad enten nu G. skal betragtes som saa at sige viet til høre eller kun til venstre Haand. $\geq$ M. og G. osv.
- 24 som 171, S. 256 Lin. 12—15 tilbagekalder. M. og G. Lin. 15 f. M. ξ , hos hvem der er saa Meget at tage af, $\geq$ er Lin. 17 f. sikkert ξ , men bliver dog svækket, forsaavidt hans <tidligere> Svaghed bli-
- 27 ver stærkere belyst ved Modsætningen, og hans minus et større minus ved Maalestokken. $\geq$ Enhver Lin. 18—24 Aar formodentlig „forsvarede“ Lin. 25—32 en Ironie Lin. 33 sikkert.
- 30 Denne Forenings Tilblivelse er en Begivenhed — liig Pengeforandringen — || baade i vore sædelige Forhold, der ligesom vendes op og ned, og|| i vore litteraire ξ Forhold $\geq$. Alle de ældre, veder-
- 33 hæftige Firmaer (hvis Domme derfor aldrig ere blot æsthetiske, men ethisk-æsthetiske, saaledes, at naar det Ethiske ikke særligen bemærkes, betyder det, at det med det Ethiske her er aldeles

i sin Rigtighed) ere garanterede af M.s ethisk-aristokratiske Anseelse, ligesom de igjen støtte denne. Ak, og jeg, jeg er da ruineret! Jeg eiede ogsaa et saadant Mynstersk Papir; jeg troede det var et herligt Papir, vragede „i dyb Ærefrygt“ Alt i Sammenligning dermed, ak, jeg, den uforsigtige Pengemand, der havde anbragt Alt i eet Papir, og til en saa uhyre høi Priis som „dyb Ærefrygt“[†]! Da M. om ikke gik, saa dog standsede ξ , ikke Udbetalingen, nei, han betalte vel snarere for rask ud, og det var derved det standsede: det var i Literaturen den eneste, om ikke Fallit, saa dog Standsning, der kunde berøre den underordnede, religiøse litteraire Virksomhed, hvori jeg Aar efter Aar har ||, troskyldigt, || siddet hen, saa at sige, i den lave Stue (|| derfor | ogsaa „i dyb Ærefrygt“) der hvor Hans Excellence boer paa første Sal i de høithvælvede Haller.

Det Eneste, der er vundet ved denne Forenings Tilblivelse — og dog maaskee en tvivlsom Vinding, men, utvivlsomt, til gjen- sidig Svækkelse — er, at Sproget er blevet beriget med et nyt Ord, der vil blive et Minde om denne Begivenhed, det Ord: Fremtoning; og det er til den Ende godt valgt. Ordet skyldes G. Biskop M. derimod er i sproglig Henseende vel noget nær absolut Instants i Nord, hvad S. 258 Lin. 35—S. 259 Lin. 4 <ogsaa> et $\alpha\pi\omicron\mu\nu\eta\mu\omicron\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha$ Nøiagtigt kunde maaskee deres Forhold til dette Ord betegnes saaledes: Mynster født Goldschmidt.

En saadan Overbærelse og Imødekommen mod G. burde da i ethvert Tilfælde ikke skee paa en religiøs Forfatters (S. Kierke-

[†]Anm. Hvis jeg ikke husker feil, blev jeg ogsaa engang just derfor haanet af „Corsarens“ G., fordi jeg (i Efterskriften til „Afsluttende Efterskrift“) „i dyb Ærefrygt“ takkede det høiærværdige Firma Kts, eller som den ugenerede G. sagde: Biskop M. — maaskee forstod den Talentfulde allerede den Gang, at Biskop M.s Anbefaling ikke staaer saa høit i Priis [rettet fra: kan kjøbes langt billigere], og forstod altsaa, hvilken indskrænket ξ , troskyldig Stakkel jeg var.

haanet af „Corsarens“ G.] sml. VII A 26, og se Note dertil. i Efterskriften] S. V. VII, S. 548.

1851

- gaard) Bekostning; thi det er Potensation. Og det gjør den. Just der⁹⁾, hvor G. fremhæves stærkere — o, lysende „Fremtoning“![†]
- 3 — der . . . nedsættes, nei, det var ikke det Værste, nei der fremhæves (men aldeles uden videre[§], uden den mindste Hentydning til Forfatter-Charakteren ξ , i eet og samme Aandedrag[§]) ogsaa
- 6 den religiøse Forfatter som ogsaa, efter den christelige Biskops Dom, en „begavet“ Forfatter.

Dog selv om dette ikke var; en saadan Imødekommen og Over-
 9 bærelse mod G. er (hvis da ikke Biskop M. er aldeles uvidende om visse Ting; thi saa er Sagen en anden, at han burde være vidende, om ikke i og for sig selv, saa idetmindste naar han vil

- 12 ⁹⁾*I Marginen:* An m. cfr. p. 44. Iblandt de glædelige Fremtoninger, — vi (Biskop M.) optage dette Ord efter en af vore talentfuldeste Forfattere (Goldschmidt) — der under disse Forhand-
 15 linge have viist sig, er den Gjenklang en Røst har fundet, der nylig (see „Fædrelandet“ No 26) (S. Kierkegaard), om hvem det saa nogle Linier længere nede, igjen ved et Citat af samme Ar-
 18 tikel i „Fædrelandet“ hedder: den begavede Forfatter.

[†]An m. For mit Vedkommendes Skyld som Stilist, maa jeg dog bemærke, at det da ikke gjelds, at jeg her har brugt Ordet; jeg
 21 finder det, i sproglig Henseende, ikke saa heldigt, at jeg da idetmindste først vil betænke mig, om jeg vil bruge det.

- [§]*I Marginen:* An m. Thi om hvilken Brug disse tvende Forfattere
 24 have gjort af deres respektive, meget ærede Talent, derom siges der, end ikke ved Hjælp af blot et forskjelliggjørende Prædikat, <ikke> et Ord. Maaskee er der ingen Anledning til det der, hvor disse
 27 to Forfattere, lige overfor den christelige Biskop, bringes hinanden saa nær som muligt; maaskee. Eller maaskee antages de at have gjort den samme Brug af deres Talent; maaskee. Eller
 30 maaskee er dette hele om „hvad Brug man gjør af Talentet“, hvilket, christelig, er det ene Vigtige, maaskee er det det LigeGYldige, og der skal i Virkeligheden (thi med de „stille Timer“ er det no-
 33 get Andet)| ene og alene spørges om Talent o: Christendommen skal i Virkeligheden afskaffes; maaskee.

drage G. saaledes frem) efter min Mening om, hvad Christendom er, ikke at billige [*rettet fra*: utilladelig]. Christendom er Eenhed af Mildhed og Strengthed; først Strengthed, for nemlig at 3 forhindre den „usalige Forvexling“ af høimodig christelig Overbærelse og verdslig-klog Svaghed. Men Strengtheden er ikke i fjerneste Maade her engang antydet. 6

Og jeg veed dog nok ogsaa, hvad Christendom er; jeg, som fra Barn blev i Christendom opdragen (af en simpel, borgerlig Mand, „forhen Hosekræmmer her i Byen“, min afdøde Fader) ved Mynsters Prædiken, denne i alle Henseender udmærkede og mig ufor- 9 glemmelige Prædiken, hvilken jeg til min Opbyggelse har læst, læser og vil læse atter og atter. 12

Men kunde det saa ikke just efter Christendommens Lære og Mynsters Prædiken og min afdøde Faders Forstaaelse af den være Christendom her at tie? *Med Blyant*: cfr. Hoslagte] |Ja, 15 hvis jeg ikke, næsten barnligt, og næsten som paa den Afdødes Vegne, havde sat „dyb Ærefrygt“ ind. Thi saa kan jeg ikke tie; saa vilde min Taushed blive en Usandhed og Svaghed. Hvorimod 18 jeg meget godt kan i dybeste Ærbødighed tale om denne vor eneste [*rettet fra*: overordentlige] Prædikant, betræffende hvis Prædiken jeg kun har Eet at sige til Enhver, der agter paa min 21 Røst: hører ham, læser ham, og atter siger jeg: hører ham læser ham.

Havde M. ladet G. give en Tilbagekaldelse, inden han saa- 24 ledes drog ham frem: da kunde jeg, efter mine Begreber, aldeles uforandret have „i dyb Ærefrygt“ takket (og maaskee for sidste Gang; thi jeg var just nu ved Enden som Forfatter) den høiær- 27 værdige Olding for den Anerkjendelse, der paa hiint Sted bliver mig til Deel; thi (ligeoverfor Biskop M.) er det sandeligen <mig> det Ligeegyldige, hvad maaskee Een og Anden, der agter paa mig, 30 vilde stødes over, at Anerkjendelsen paa hiint Sted dog alligevel falder lidt fattigt.

1851

Efterskrift.

Maaskee — maaskee ikke — vil man nu forsøge at fremstille
 3 mig som den skrækkelig Pirrelige og sygeligt Forfængelige: jeg,
 den dog nok ξ , hvad mit Liv vidner, $\geq$ baade Ordknappe og Taal-
 somme; eller som den indbildsk Selvretfærdige: jeg som har —
 6 dog ikke for min Æres Skyld, og heller ikke for min Æres Skyld
 ved at gjøre det — stillet mig selv saa „langt borte“; eller som
 den (risum teneatis!) næsten pietistisk Snerpede og Aandsind-
 9 skrænkede: ak, Ironiens Magister; eller som den Utaknemlige,
 der ikke paaskønner, hvad Biskop M. har gjort for ham — jo,
 jeg takker. Dog naturligviis, vil Nogen sige „har da M. ikke skre-
 12 vet Prædikener, og holdt Prædikener?“ saa er mit Svar: derfor
 har jeg tidligere takket atter og atter „i dyb Ærefrygt“, og tak-
 ket atter i denne Artikel. Ønsker Nogen endnu engang at høre
 15 denne Historie? Dog jeg kjeder vel. Thi for mit Vedkommende,
 jeg ønskede |grumme| gjerne at fortælle den Historie endnu
 mangan Gang ξ , sigende: hører ham, læser ham! $\geq$. I mit, som
 18 det en Deel Aar er ført, stillere og eensformigere Liv „paa Væ-
 relset“ spørges der kun lidet Nyt (om hvo der nu er første Præ-
 dikant, gjør meest Lykke, har fleest Tilhørere) derimod elskes
 21 maaskee desto inderligere det gode Gamle. Og „Mynsters Præ-
 diken“, den Historie, den glemmer jeg aldrig; lad mig fortælle
 den endnu en Gang: hører ham, læser ham!

S. Kierkegaard.

Til 182, S. 295, Lin. 15:

183

ad pag. 5.

U. D.

Jeg mener: nei. Jeg har, næsten barnligt, <og> næsten <som> paa
 3 den Afdødes Vegne, sat „dyb Ærefrygt“ ind. Og her har dog M.
 noget svækket Indtrykket af sig selv. Tillige har han maaske
 <gjort> uberegnelig Skade idetmindste i vore literaire Forhold ved
 6 saaledes udenvidere at accreditere G. og ganske i samme Forstand†

---

† Anm. Vilde M. sige: „jeg har ikkun sagt, at G. er et Talent,
 vil Nogen negte det?“ Da maatte jeg i Anledning af et saadant

som den Forfatter, der blandt de Yngre meest har gjort det Ethiske og Religiøse gjeldende. Let kunde ogsaa dette blive et af Oldingens sidste Ord, altsaa denne Dom blive Arven fra den ældre Generation (og her repræsenteret af Alvorens strenge Olding) til den næste: at der vare to eensartede Talenter, G. og S. K., hvad saa G. længe kan løbe med, naar M. længst er død og borte. Saa kan jeg ikke tie;

Svar vende mig bedrøvet bort. Thi fordi G. er et Talent (hvad da sandeligen ikke er en Nyhed, som man behøvede en M. til at sige; det have de tusinde Munde, jublende for „Corsaren“, raabt atter og atter, saa det der behøvedes just var en Enkelt, der talte anderledes, en Biskop M.) deraf følger ikke, at det ikke er Usandhed, naar der ikke siges mere. Men at tale saaledes, at forsvare sig saaledes, det vilde være dette Juristerie, som idelig forekommer især i den Verden, hvor G. er triumpherende, men som hverken anstaaer Aristokratiets høifornemme, straalende Repræsentant, ei heller den christelige Biskop, eller for at sige det sammen og endnu stærkere, ikke anstaaer: Biskop M.! Og hvad det vil sige, o, hvo veed dog det saaledes som jeg, der maaede denne Høide fra mit lave Stade, derfor „i dyb Ærefrygt“!

Kladde til [182].

184
U. D.

S. 292³ elegante] elegante |, galante piquante|

1

S. 292²² Forening] Forening og ingen heldig Ægteskab *rettet fra: ell. Ægteskab*||

S. 292²⁴ M. og G. . . .²⁹ sikkert.] G. og M. forholde sig omvendt til hinanden.

Saa den Passus med Citatet af Biskop M.s Bog p. 5. § Dog kommer et Sted til at lyde saaledes: M., hos hvem der er saa Meget at tage af, er det da egl. der (positivt) | der bliver svækket; thi G.

1851

er paa anden Maade sikkert, men S. 362 Lin. 1—3 Maalestokken. > < Dog udelades den Linie: skjult bag Sjoueren; og den Mellemsætning: — isnende eller brændende, som man vil — >

- 4 S. 293¹ ethisk-aristokratiske| <ethiske og aristokratiske>
- 5 S. 293² Ak . . . ¹⁴ Haller med Anm.] Tilføjelser; i *Texten overstreget med Blæk og Blyant*: Det er nu forbi, det Hele sprængt. Alle de ældre Firmaer vare vante til, for fuld Sum, ubetinget at honorere enhver Lap, hvor paa stod: talentfuld Forfatter undertegnet Mynster. Da kommer G. med en saadan Seddel og Underskriften er rigtig! Det er Standsningen, der kan ingen Cours noteres. Ak, og jeg! Jeg gjemte ogsaa en saadan Seddel, jeg troede det var et prægtigt Papir, har i Sammenligning dermed forsmaaet Alt: ak, jeg er ruineret!
- 6 S. 293¹⁹skyldes . . . ²³Goldschmidt.] skyldes G. Nu den Passus der, dog ikke <det Punktum, hvori> Parenthesen om Madam Jensen og ikke Spørgsmaalet hvormed Passussen ender.
||*Overstreget med Streger paaskraa*: Vil Nogen sige: „at tale paa den Maade om Biskop M.“ O, min Ven, min Ven; Den, der i 7 Aar har bukket „i dyb Ærefrygt“, han har dog vel vurderet Biskop M. Men han forstaaer maaskee ogsaa bedst at vurdere, hvad det vil sige, naar man en Dag med Forfærdelse faaer at høre, at Biskop M. har været paa Dandsebod. Og den her brugte Toneart er — efter høist alvorlig Prøvelse — i Stiil omtrent halv saa letfærdig som denne Handling af Biskop M.||
- 7 S. 294¹² *) . . . ¹⁸ Forfatter.] Tilføjelset med Rødkridts-Sammenvisning:
Anm. cfr. hos Biskop M. p. 44. de 5 Linier citeres. || Den Talende er Hs Ex. Sjellands høiærv. Biskop. <M.> Den talentfulde Forf., „en af vore talentfulde“ som er Ordets Opfinder er G. Forf. i Fædrelandet, den „begavede“ Forf., hvis Ord citeres er mig.|| Navnene skrives ind i Citatet: vi (Biskop M.) optage det . . . een

af vore talentfuldeste Forf. (Goldschmidt) i Fædrelandet No 26 (S. K.) her tilføies: om hvem det saa nogle Linier længere nede, igien ved et Citat af hiin Artikel i Fædrl. <, hedder>: den begavede Forfatter.

S. 294²³ § ...³⁴ maaskee.] *Tilføjelse paa hoslagt Lap med Rød- 8*
kridts-Sammenvisning

S. 295¹⁵ Christendom . . . Hoslagte§] Chrstd. [*rettet fra*: min 9
Pligt] her at tie? §*med Rødkridts-Sammenvisning*: cfr. Hoslagte§

S. 296¹ Efterskrift.] *i Marginen*: _____ 10
Dette bliver en: Efterskrift.

S. 296²³ f. ham! S. Kierkegaard.] ham! 11

Til 184,9:

Rødkridts-Sammenvisningsmærke ad pag. 4. 185

I Slutningen, hvor der tales om at jeg ikke kan tie: U. D.

<Jeg mener: nei.> Jeg osv. *Kladde til* [183]

Af „Gjensidig Svækkelse“ kunde benyttes blot de 4 første 186

Passusser eller Udgange, og saa tilføies: U. D.

Da jeg aldrig pleier at blande mig i Andres, men høist den 3
sjeldne Gang at værge mig, og ikke <engang> mod Fornærmelse
men mod misforstaaende Aerkjendelse: kunde det synes besyn-
derligt, at det herseer ud, som blandede jeg mig i Andres. Deter ikke 6
saa. I <den> samme sidste Bog[†] har Biskop M., aerkjendende,
ved en noget blandet Bekjendtgjørelse faaet mig blandet ind i
dette — ja, naar man er ene med Biskop M., efter mine Begreber 9
§(derfor „i dyb Ærefrygt“)§, det hæderligste Selskab i Danmark,

[†] Anm. cfr. pag. 44.

⁹ Hoslagte] 5: 185.

1851

men saasnart Goldschmidt, og isærdeleshed saaledes ganske uden-
videre[§], kommer med — det, efter mine Begreber, besynderligst
3 blandede Selskab i Danmark. Naar saa er, kan jeg ikke, sandt,
siges ved denne Artikel at blande mig i Andres, tværtimod jeg
drager mig kun ved denne Artikel $\leq$ i dybeste Ærbødighed^z ud
6 af et blandet Noget, hvori jeg var blevet indblandet.

Biskop M. er, efter mine Begreber en for det kirkelig Bestaa-
ende aldeles uundværlig Repræsentation. Desto ønskeligere og
9 vigtigere var det derfor, at han i de forvirrede Tider bevarede sin
Optræden, om muligt, strengere end nogensinde, at han midt i
Forvirringen kunde være Magten over disse <, mulige,> forvirrede
12 og forvirrende Combinationer af Politikere og Religieuse, Noget
hvortil jeg (i Artiklen i „Fædrelandet“ No 26) har hentydet me-
get stærkt, hvad nu Biskop M. i sin sidste Bog billigende har gjen-
15 taget, og paa et andet Sted i samme Bog selv hentydet til, om end
svagere. — Biskop M. er, efter mine Begreber, en for det kirke-
lig Bestaaende aldeles uundværlig Repræsentation. Desto mere
18 kan jeg kun beklage, at han et Øieblik har kunnet, efter mine
Begreber, forfeile, hvad det vil sige at styrke sig, hvad Christen-
dom er, og hvad det er at være Biskop M.

21 At regne paa, at denne Biskop M.s Pointeren skulde, hvad den
Velmenende maatte ønske, gaae ubemærket hen, var vistnok at
gøre Regning uden Vert. Thi deels har M. Fjender, som ogsaa
24 have Øine, og deels har Biskop M. nu gjort Sit, for i Goldschmidt
at faae sig $\leq$ — lysende „Fremtoning“! —^z en Allieret, der, om
ikke strax, for ikke at være altfor uforsigtig, saa dog om nogen
27 Tid nok vil gjøre Sit, for $\leq$ ved sin „Fremtoning“^z at lade os vide,

---

[§]Anm. Thi osv. som 182, S. 294 Lin. 23—25 ikke et Ord:
den ene er „talentfuld“, den anden „begavet“. Maaskee var der
30 Lin. 26 disse tvende Forfattere, og ligeoverfor den christe-
lige Lin. 27—30 „om hvad Brug der gjøres af Talentet“ Lin.
30—32 skal <, udenfor „de stille Timer“, > ene og alene spørges
33 om Talent; maaskee. ||Men||

at han har seet, at han er accrediteret og engageret ξ , det være
nu for Evigheden eller kun i Ugeviis ξ . Saa har jeg meent, det
var det ene Rigtige og Forsvarlige af mig, at jeg, om end — Gud 3
veed det! — ugjerne, sagde et Par Ord itide.

||S. Kierkegaard.||

<Blot en Bemærkning endnu. Aldrig har jeg gjort Mine til end 6
med et Ord at forlange nogen Tilbagekaldelse af Goldschmidt
betræffende hans offentlige Forbigangne. Paa ingen Maade. Og
det jeg her taler om, er noget ganske Andet. Dersom der nemlig 9
er nogen Mand i Kongeriget, om hvem det gjælder, at han, for
sin egen Skyld, burde have brugt den Forsigtighed, inden han
accrediterede G.s Talent, da først, om dette saa kun blev en Form, 12
at affordre ham en Tilbagekaldelse betræffende hans offentlige
Forbigangne: saa er denne Mand Biskop M. Og af ham maatte
egentligen vi Andre fordre det; paa Literaturens Vegne, thi han 15
har gjennem en Række Aar taget mod Æren og Anseelsen af at
være Overhovedet for Ærens Literatur; og paa Christendommens
Vegne, da han er Kirkens øverste Biskop, Sædernes beskikkede 18
Værge. En saadan Mand burde for sin egen Skyld passe paa Sligt.
Ellers kan saa let Indtrykket af ham svækkes, et, især i disse disso-
lute Tider uerstatteligt Tab. Og at dette er saaledes, kan vel Mange 21
føle, men maaskee ikke Mange stærkere end Den, der, hvad vist-
nok er almindelig bekjendt, fra Første af <og> uforandret i For-
holdet til denne Mand har bukket „i dyb Ærefrygt.“ 24

S. K.>

Kladde til [186]:

187

U. D.

S. 301⁵ ||S. Kierkegaard.||] ||S. K.||

1

S. 301⁸ Og] || Det jeg taler om og som i sin Tid beskjeftigede 2
mig noget ganske Andet end G.|| Og

1851

188
U. D.

En Yttring af Biskop M.

Yttringen.

Første Passus.

Høiærværdige Hr. Biskop! Det Ord „Fremtoning“: mig synes ikke det er et heldigt Ord; der er noget altfor Ziirligt, noget For-dringsfuldt og overdrevent Høitideligt i dette Ord, der for den menige Mand vistnok bestandig vil søm end ved en Misforstaaelse, <men> der vanskeligt udryddes, lyde som skulde han bruge to Sandser, for nemlig at „see“ Frem- „toning“. Kort mig synes der er noget Søgt i det Ord. Og oprigtigt talt mig synes ogsaa der er noget Søgt i den hele Passus i Deres Bog, hvor Ordet anbringes: Selskabet, oprigtigt talt, er søgt, og, om end (hvad jeg ikke betvivler, snarere befrygter) valgt, dog ikke just noget udvalgt Selskab; og Ordet er søgt; og Stedet, hvor det anbringes, er søgt; og Forbindelsen <, hvori det kommer med mig,> er søgt. Der er noget underligt Søgt i det Hele.

Er det ogsaa virkeligt Deres Alvor at ville adoptere dette Ord; er det af „reen“, pure sproglig Interesse, at De saaledes har adopteret det? Det vilde <naturligviis> interessere mig at vide, jeg som ξ, i Forholdet til Dem, ξ fra Første af og uforandret — ak, „i dyb Ærefrygt“! — har taget Troen fangen under Lydigheden, og — ak, „i dyb Ærefrygt“! — lystret hvert et Vink! Nu, og i sproglig Henseende er De vel saa omtrent absolut Instants i Nord, hvad G. dog maaskee endnu ikke har drevet det til at være hverken i Nord eller i Syd. Det vil derfor interessere ikke blot mig men enhver Stilist, om det virkelig er Deres ramme Alvor hermed at have optaget det i Sproget.

Mig er det, som var der her Noget fortiet [*med Sammenvisning paa Foden af Siden*: , at De har villet have G. anbragt lige paa det Sted, og saa i en snever Vending har maattet gribe til at adoptere dette Ord; mig er det som var der her Noget fortiet] — omtrent som i Dommen over G. Thi, at han er en talentfuld Forf., kan man godt sige; men naar man ikke siger mere, kan det dog godt være, at man egl. fortier Noget. Hvis saa er: det kaldes en Reticents. En Reticents har — i hvilken Anledning man kan efter-

læse flere interessante catholske & casuistiske Skrifter — den mærkelige og — dog det er jo sagtens ogsaa Dem, den geistlige Mand bekendt — den bekvemme Egenskab, at den i sit Første er Sandhed. Bag en Reticents er man derfor altid dækket især ligeoverfor en ubesindig Angribers første Anløb. Han farer nemlig til og siger: her er en Usandhed. Saa svarer den Angrebne, hvis han svarer, : hvorledes, vil Nogen negte at det er sandt, hvad jeg har sagt.

Vi bedre Theologer & (og jeg regner mig til de bedre Theologer thi jeg er af den Mynsterske Skole) seer os altid bedre for, hvor vi fatte en Mistanke om [rettet fra: mærke], at der er saadan Noget paafærde. Vi indskrænke os til at sige: det er sandt, hvad der siges — men, men, mon det ikke er en Reticents.

Altsaa; det er sandt: G. er en talentfuld Forf. Det kan Biskop M. godt forsvare at have sagt & Ingen kan angribe ham, uden at tabe. Derfor kan der godt være fortiet Noget.

Men er det da ogsaa sandt, kan Biskop M. godt forsvare at have sagt, at G. er en talentfuld Forf. aldeles i samme Forstand som S. K.? Naar man saaledes & som Biskop M. her > i eet Aandedrag <aldeles> ligeligt anerkjender to Talenter: saa maa den anden Side „Forfatter-Charakteren“ enten være det for begge Fælles, hvorpaa der derfor naturligviis ikke reflecteres, eller hvis der er en væsentlig Forskjel i Forf.-Charakteren, og denne aldeles forties, maa der sluttes, at den Dømmende anseer Forf.-Charakteren for det Ligegyldige — og dette er en uchristelig Betragtning, thi, christeligt, er denne det eneste Væsentlige, Talentet det langt Underordnede.

Nu paastaaer jeg (hvad efter mine Begreber Ingen bedre kunde vide end den christelige Instant, den høiærv. Biskop), at der, i Henseende til Forf.-Charakteer (og blæse være med Talent, det siger jeg som Christen, jeg den Unge; det burde snarere han den Gamle sige) er væsentlig Forskjel.

Og saa er her ved en Reticents, der aldeles udendvidere ordner disse to Forfattere ligeligt paa Talentet, en Usandhed <og en Fornærmelse.>

1851

189
U. D.

En Yttring af Biskop M.

Stemning

Med mindste Petit

Denne Sag kan synes, er maaskee en Ubetydelighed <, det er muligt>; fra den anden Side den kan ogsaa være af høist alvorlig Betydning for vore literaire og sædelige Forhold.

Yttringen.

Den første Passus.

Denne „Anerkjendelse“ sætter mig, den religieuse Forfatter (og ovenikjøbet ligeoverfor den christelige Instant, den høiærv. Biskop) aldeles uden videre au niveau med Goldschmidt, der $\leq$, ikke uvittig som han er, $\geq$ for sin Deel dog muligt, og maaskee i mere end een Forstand, vil sige, som Islænderen sagde til Kongen: det er for meget Deres Velærværdighed.

[*paa Foden af Siden*: med mindre — utroligt! — enten G. ikke mere er snild, eller — utroligst! — her skulde være en hemmeligere Forstaaelse med Biskoppen, saadan lidt Intrigue.]

Jeg kan ikke ret blive klog paa dette eller paa den høiærværdige Olding: om jeg skulde i den Grad have misforstaaet mig selv, mit Liv, slagen med Blindhed, og det er Oldingen, der seer rigtigt med sit forklarede Blik, at der mellem disse tvende Forfattere ingen Forskjel er, som er værd at nævne eller antyde, end ikke hvor man i eet og samme Aandedrag <vil> fremhæve begge; eller om jeg maaskee seer rigtigere, og det er Synet, der skuffer den gamle Mand, og Hukommelsen betræffende hvad Chrstd. er, samt betræffende, hvad man skylder sig selv, naar man er: Biskop M.!

Er det en Anerkjendelse, der bliver mig til Deel af den høiærværdige Olding, burde jeg, i Consequents af hele mit Forbigangne fra Første af, finde en Leilighed til, (hvad der var, er og vilde <være> mig en usigelig Glæde) at takke „i dyb Ærefrygt“. Dette agter jeg dog ikke at gjøre; men jeg vil finde mig i, at min Taushed bliver som Inconsequents opfattet af Enhver, der for-

staaer denne Yttring af Biskoppen som, utvetydigt, Anerkjendelse. Og det er for at forklare den Taushed, i Henseende til at takke i dyb Ærefrygt, som fra min Side vil blive iagttaget, at jeg skriver disse Par Ord.

Er det ξ , slet og ret, $\geq$ en Fornærmelse, saa er jo min Tausshed aldeles i sin Orden; thi til Fornærmelse har jeg idetmindste ikke $\langle$ hidtil $\rangle$ pleiet at tage Hensyn, $\langle$ da jeg har stræbt, religiøst at betjene den Sag, hvilken jeg har den Ære at tjene, og derfor $\langle$ (sandeligen ikke af Stolthed men i Troskab) $\rangle$ kun værget mig og den mod anerkjendende Misforstaaelse. $\rangle$

S. K.

Den Talende er: osv. som 171 Lin. 16—18 nu, [*i Blyants-Parenthes*: formodl. af reen sproglig Interesse,] adopterer, er: Corsarens G., for Tiden Ethikeren, Aristokraten, [*i Blyants-Parenthes*: den elegante, galante og piquante [*rettet fra*: „dydzirede“]] Redakteur af „N. og S.“, uden at han dog hidtil har S. 256 Lin. 2—4 Forbigangne. Forf. i „Fædrelandet“, hvis Ord citeres og saaledes at Biskoppen ender med at gjøre dem til sine, er: mig, S. K.

Dette er en Fornærmelse mod mig; saaledes maa jeg forstaae det. Om det har været Biskoppens Mening og Hensigt at ville fornærme mig, ja, hvad veed jeg det. Om han, hvis det ikke har været hans Hensigt, burde have kunnet vide, at jeg maatte forstaae det saaledes, afgjør jeg ikke. Pro virili stræber jeg at efterkomme det Socratiske: fra det Lidet jeg forstaaer af en Ting at slutte beskedent til det Meget, jeg ikke forstaaer. Det Lidet, jeg forstaaer, er: dette er en Fornærmelse mod mig. Det Meget, jeg ikke forstaaer, er: Biskoppen.

Blot Eet endnu, et Ord jeg længe har haft paa Hjerte, og som jeg haaber netop ved denne Leilighed at faae sagt med ganske særdeles Eftertryk. Jeg har om Biskop Mynsters Prædiken kun Eet at sige til Enhver, der agter paa min Røst: hører ham, læser ham, og atter siger jeg: hører ham, læser ham. Hans Prædikener ere fortræffelige. Selv kan jeg ikke noksom paaskjønne, hvad jeg

1851

- skylder disse Prædikener [*i Blyants-Parenthes*: , hvilke jeg arvede efter min Fader, disse Prædikener,] hvilke jeg til min Opbyggelse
 3 har læst, læser, vil læse atter og atter, <og som jeg [har raadført mig med og agter at raadføre mig med *rettet fra*: pleier at raadføre mig med] hver Gang jeg skal handle.> [*med Blyant*: †]
 6 [*I Blyants-Parenthes*: |I dyb Ærefrygt|]
 S. K.

Til 190:

- 191 [*Med Blyant*: †] Derfor har jeg som Forf. fra Første af og Aar
 U. D. efter Aar i Forholdet til Biskop M. altid, saavidt efter mine Begreber Sandhed tillod det, bukket saa dybt som muligt — det vil vistnok være de Fleste bekjendt, ogsaa dem, der have misbilliget dette af mig; item har jeg, saavidt efter mine Begreber Sandhed
 6 tillod det, fra Første af og stadigt efter den størst mulige Maalestok i Literaturen gjort Plads for hans Højærv. — det vil vistnok være de Fleste bekjendt, ogsaa Dem, af hvem jeg derfor har maattet høre ilde privat ell. paa Prent. <*Med Rødkridts-Sammenvisning*: Jeg har havt en usigelig Glæde af at gjøre det, og har i dette Øieblik den Glæde, hvilken Ingen kan tage fra mig, : at have gjort
 12 det.>

192

Motto

- U. D. [*Indklammet med Blyant*: Det, der staaer fast, er Mynsters Prædiken; den underkaster jeg mig, efter den ønsker jeg at dømmes — kan Biskop M. forlange mere? Derimod underkjender jeg hele Biskop M.s verdslige Klogskab, ikke just fordi jeg mangler verdslig Klogskab, nei men jeg underkjender den som en meget lav Instants, fra hvilken jeg appellerer til — Mynsters Prædiken.]

†] se 191.

G. med „Corsaren“ skulde ikke have den Triumph at faae mig til at reise. Naar det er Biskop M.: o, min Gud, kan dette hjælpe det mindste, med Glæde! Jeg gaaer paa Landet. Blot endnu en Gang vender jeg mig om: hører ham, læser ham!

193
U. D.

Og hvor søgte ere Citaterne. Et Ord af en fransk Forf., som Goldschmidt altsaa kun har oversat! Og saa et uheldigt Ord som: Fremtoning. Man seer saa tydeligt, at det er Biskoppens Hensigt at trække ham frem, han maa næsten gjøre Vold for at finde en Leilighed.

194
U. D.

Mynster kan nu, christeligt, falde for en Secund-Lieutenant i Literaturen, der veed hvad Chrstd. er: saa lad mig selv føre Stødet.

195
U. D.

Dette er, især af Biskop M., en Fornærmelse. Desto værre er den ikke værst mod mig, men mod en anden: Biskop M., desto værre! Saa langt jeg rækker: vee Den, der havde vovet at fornærme Biskop M. saaledes: at han kunde dømme saa letsindigt.

196
U. D.

Historien skal dømme, om jeg (hvad saa ofte er Tilfældet i Forholdet mellem den Ældre og den Yngre, der rykker frem) øieblikkeligt fik travlt, ell. noget Øieblik har havt travlt for at svække Mynsters Betydning, og gjøre ham overflødig, hvad i min Tid kun „Systemet“ forsøgte, dog — dette kan jeg sige med en sjelden god Samvittighed, og det faaer et eget Point, naar jeg siger det — forgjeves; eller om jeg ikke glad har vaaget over denne Biskop M.s Betydning og Uundværlighed, og, som det nu synes, med større Troskab, end han selv.

Meget begjerlig har jeg aldrig været efter Ære og Anseelse, og i ethvert Tilfælde jeg har ingen ønsket uden saaledes, at den kunde tjene til <at> forherlige Biskop M.s. Det er nu forstyrret.

¹⁰⁶ Dette] henviser til 174.1, der oprindelig har været tænkt som Indledning til 196.

1851

For mig derfor ønskeligt, at jeg væsentligen er færdig som Forf.; en ganske lille Piece „om min Forf. Virksomhed“, der har ligget i omtrent to Aar, vil maaskee blive udgivet.

Det har fra Begyndelsen, hvad jeg ogsaa har sagt Biskop M., været mit Ønske og min Tanke at ende som Landsbypræst. I en 4 a 5 Aar havde jeg dog forandret denne Tanke. I *Kjendskab osv. som 173, S. 274 Lin. 11—13* har jeg <tillige for min egen Skyld> ønsket at blive ansat ved et Pastoral-Seminarium. [*I Marginen: Jeg har <i Aarenes Løb> indstændigen foredraget dette for Biskop M. Men nei!*] Maaskee *Lin. 15—21* derfor. §Jeg er ogsaa i dette Øieblik af den Mening, at dette Arrangement itide havde været en heldig og ønskelig Combination.‡ Dette Ønske er <nu> opgivet.

O, hvor uforklarlig dog, maaskee hvor skjebnesvanger denne lille Passus i den sidste Bog! Med den lille Skare, der fra Begyndelsen har bevaret, med de Mange, der have bevaret, hvad de have modtaget, fra de Mange, der allerede gik i Graven: Beundringen for Biskop M., har jeg deelt Glæden over, at han, skjøndt, Olding er aldeles uforandret og usvækket. Ja i mine Tanker staaer han just i de sidste Aar paa sit Høieste: „tidligt — o, Livets Alvor! — en Olding i Viisdom“, nu — o, skønne Alvor! — en Olding i Alder og Besindighed [*rettet fra: Viisdom*] men hjertefrisk som en Yngling! Hvad er det og nemlig, som Mand, at bevare sig selv? Det er, i Ungdommens Dage, medens Blodet er varmt og Hjertet banker heftigt, da at kunne svale næsten med en Oldings Besindighed; og det er, naar det lakker ad Aften, og Dagen hælder, da at kunne opflamme næsten med en Ynglings Ild!

[*I Marginen med Blyants-Sammenvisning: Har jeg feilet — og vi have jo Alle Feil! Er der noget i min Forfatter-Virksomhed, Biskop M. misbilliger [i Blyants-Parenthes: , maaskee høiligen]: Du min Gud — saa tale⁵. Biskop M. er en stor Magt; det vilde jeg vel blive nødsaget til at erkjende, hvis jeg ikke altid havde gjort mig en Glæde af at honorere ham som saadan. Men har han villet mig tillivs: hvor er det faldet den Mand ind, til den Ende at begynde*

med at svække sig selv — ved <og ved saaledes> at tilkalde G. Skulde det være Intrigue: ak, Intrigue af Biskop M.! Skulde det være Intrigue: i Sandhed den for Biskop M. uheldigste Intrigue — <og> af Biskop M.!

§han, den Myndige!]

Blot Eet endnu, et Ord jeg ξ, hvad vistnok <heller> ikke kan være skjult for Nogen, ζ længe har haft paa Hjerte, og som jeg haaber <nu> netop osv. som 190 Lin. 18—20. Enhver, som vil agte paa Lin. 20—22 fortræffelige, enestaaende. Selv kan jeg ikke noksom paaskjønne, hvad jeg skylder disse hans Prædikener, (de trykte arvede jeg [rettet fra: , hvilke jeg arvede] efter min Fader) disse hans Prædikener, hvilke S. 306 Lin. 2 f. atter, disse hans Prædikener, med hvilke jeg har raadført og agter at raadføre mig hver Gang jeg skal handle. See derfor har jeg bukket dybt for ham; det vil vistnok være de Fleste bekendt, — ogsaa dem, der have fundet, jeg bukkede altfor dybt! See derfor har jeg, saavidt efter mine Begreber Sandhed tillod det, efter størst mulig Maalestok gjort Plads for ham i Literaturen; det vil vistnok være de Fleste bekendt — ogsaa dem, af hvem jeg derfor har maattet høre ilde privat eller paa Prent. Jeg har havt en usigelig Glæde af at gjøre det; jeg beholder Glæden, hvilken Ingen kan tage fra mig: at have gjort det.

Dette er, især af Biskop M., en Fornærmelse mod mig; saaledes maa jeg forstaae det. 197
U. D.

Men mod en Fornærmelse, <—> selv om denne er af saa alvorlig Betydning og kommer fra saa høit og saa agtværdigt Sted som fra Biskop M.[§], kan jeg ikke værge mig; dette ligger hverken i min Tænkning Medfør ell. i min Opgave.

I Forhold til Alt hvad der angriber, haaner, nedsætter <mig> eller min Stræben, har jeg at tie; saaledes betjenes en Sag religiøst. Kun hvor en Anerkjendelse, en Ytring af Beundring o: D: bli-

1851

ver mig zeller min Stræbenz til Deel — dersom der da er en Misforstaaelse i denne Anerkjendelse, da har jeg at værge mig og min Stræben; saaledes betjenes en Sag religiøst.

§, som væsentligen uforandret er den Samme selv efter at have, og saaledes at have tilkaldt G. — mod en Fornærmelse

198
U. D.

En Yttring af Biskop Mynster†

Yttringen findes p. 44.

- 3 Den Talende osv. som 171 Lin. 16—19, er: Goldschmidt, for
Tiden Ethikeren, Aristokraten, den elegante Redakteur af „Nord
og Syd“, uden at han dog hidtil har fundet sig foranlediget til
6 (hvad der jo heller ikke i fjerneste Maade vedkommer S. 256 Lin.
1 f. Værge [Med Rødkridt: †]) end med et Ord at tilbagekalde sit
6aarige offentlige Forbigangne. Den „begavede“ (thi Lin. 4 f.
9 Talent!) den begavede Lin. 5 f. citeres er mig, S. Kierkegaard.

- Hermed er i Grunden nok sagt, idetmindste Sapiienti; hvad jeg
tilføier ligger egentligen i det Sagte z, og er i Overeensstem-
12 melse med alt mit Tidligere; thi jeg blander mig aldrig ind i An-
dres.z. Jeg drager mig herved ud af dette — ja, naar man er ene
med Biskop M., efter mine Begreber (derfor „i dyb Ærefrygt“)
15 det hæderligste Selskab i Danmark, men saasnart G. kommer

†Anm. i hans sidste Bog

[Med Rødkridt: †] Paalangs ad Siden foroven i Marginen: Anm.

- 18 Paa mig gjør det derfor et Indtryk som af Vanvid, naar i samme
sidste Bog, pag. 5, Biskop M. (Biskop Mynster!) forbindtligt pro-
tegerende „takker“ — Goldschmidt! — for den Meddelelse efter
21 en fransk Forfatter, at „intet er agtværdigere, end“ „et Folk, der
forsvarer sine Sæder“! Det var formodentlig dertil G. gennem
6 Aar brugte „Corsaren“! Lader os takke ham, eller idetmindste
24 takke Biskop M., at han ikke har glemt at „takke“ ham, til hvem
vi vistnok Alle, paa Sædernes Vegne, er i en Slags National-Gjeld.

med, isærdeleshed saaledes ganske udendvidere — det, efter mine Begreber, besynderligst blandede Selskab i Danmark ξ , i hvilket jeg er blevet indblandet. $\geq$. Biskop M., som enestaaende, er i mine 3 Tanker, den største, den hæderligste Magt i Danmark; jeg er, „i dyb Ærefrygt“ absolut for ham som en for det kirkelig Bestaaende aldeles uundværlig Repræsentation. Hvad G. angaaer, |da| 6 glæder det mig, for hans Talent og for Forholdenes Skyld, at han opgav „Corsaren“. ξ ; og — hvis det kan glæde ham — jeg har gode Ønsker for hans Stræben, han, hvem jeg visseligen aldrig 9 har villet ilde. $\geq$ Men Combinationen M. og G. er, efter mine Begreber, en Urimelighed; og <i ethvert Fald> jeg kan idetmindste ikke have den besynderlige Ære at være med. Forresten mener 12 jeg ogsaa, at denne Combination er de Tvendes gjensidige Svækkelse: Biskop M. svækker herved (ved et Skridt, en Æsthetiker, en Politiker kan gjøre) betænkeligt nok sin Anseelse; og G. faaer 15 herved (ved at komme under Belysningen „Biskop Mynster“) svækkende for stor en Maalestok, især hvis han ikke angrende tilbagekalder sit offentlige Forbigangne. 18

Dixi, et animam meam liberavi; jeg takker af; G. er tilfældigviis allerede gaaet; jeg bukker som altid i dyb Ærefrygt for den højærværdige Olding, Sjellands beundrede Biskop, det lærte min 21 Fader mig, og jeg har hverken glemt min Fader eller Lærdommen.

Men uagtet dette er saaledes, uagtet jeg her — hvad der smerter! — dels ikke kan forstaae Biskoppen, dels ikke billige hans Adfærd, forsaavidt jeg kan forstaae den, hvad jeg ikke har kunnet fortie ||baade for Historiens Skyld||, blandt Andet fordi Goldschmidt kan benytte Biskoppens Yttring, dobbelt, hvis jeg nu tier: derfor kan jeg jo — hvad der glæder og opmuntrer! — ligefuldt, aldeles uforandret, tale uforandret og lige fuldt om denne vor eneste 30 Prædikant, betræffende hvem jeg kun har Eet at sige til Enhver, som agter paa min Røst: hører ham, læser ham, og atter siger jeg, hører ham, læser ham. 33

1851

Maaskee — 182, S. 296 *Lin.* 2 f. : jeg den, hvad mit Liv vidner,
 dog nok baade *Lin.* 4 f. : jeg, der — og ikke for min Æres Skyld,
 3 ei heller for min Æres Skyld ved at gjøre det — har stillet mig
 saa „langt borte“; eller som (risum teneatis!) den næsten *Lin.*
 8—11 takker! Dog naturligviis, vil Nogen sige „har || da || Bi-
 6 skop M. <ikke> holdt og skrevet Prædikener?“ da er mit Svar:
 derfor har jeg, tidligere, atter og atter takket „i dyb Ærefrygt“,
 takket atter i denne Artikel. Ønsker Nogen at høre den Historie
 9 endnu en Gang? Dog jeg kjeder vel. Thi for mit Vedkommende,
 jeg ønskede saare gjerne at fortælle denne Historie endnu man-
 gen Gang, sigende: hører ham, læser ham. I mit, som det en Deel
 12 Aar er ført, stillere, eensformigere Liv „paa Værelset“ spørges
 kun lidet Nyt (om hvo der nu er første Prædikant, har fleest Til-
 hørere, gjør meest Lykke) derimod *Lin.* 20—22, den Historie
 15 glemmer *Lin.* 22 f. ham!

S. K.

199 Kladde til [198]:
 U. D.

1 3 Den . . . 9 S. Kierkegaard.]

<Den Talende er Hs Exc. o: s: v:>

Den første Passus, dog uden Bitterheder mod Redakteuren
 af N. og S. saa de Prædikater der udelades: den elegante,
 galante piquante. <Rødkridts-Dobbeltkors cfr. p. Bagsiden af
 dette Blad.>

[I Marginen: den talentfulde, een af vore o: s: v: er: *Lin.*
 3 f. N. og S. o: s: v: Den *Lin.* 8 f. mig: S. K.]

2 16—24] Rødkridts-Dobbeltkors cfr. paa Forsiden af dette Blad. Til
 det Sted i første Passus, hvor der staaer: Sædernes beskikkede
 Værge† tilføies en Anmærkning

† Anm. *Lin.* 16—24.

3 S. 31 | 19 Forbigangne.] Forbigangne.

[S. K.]

S. 311²⁴ Lærdommen.] Lærdommen.

4

||S. K.||

S. 311²⁶ fortie . . . , blandt] fortie, blandt

5

S. 312¹ Maaskee . . . ¹⁶ S. K.]

6

Saa den Slutnings Passus af „Gjensidig Svækkelse“ Maaskee
— maaskee ikke — vil man nu forsøge o: s: v:

S. K.

Til 198:

En Yttring af Biskop M.

200

U. D.

At Biskop M. i sin sidste Bog p. 44. har, udendvidere, anerkjendende, draget G. frem <som „en af vore talentfuldeste Forfattere“ > (uden engang at lade ham give saa meget som en Tilbagekaldelse betræffende sit 6aarige offentlige Forbigangne [*med Rødkridt*:†]) og at han har gjort det just paa det Sted, hvor han ogsaa, anerkjendende, drager mig frem <som ogsaa en „begavet Forfatter“ >: dette har jeg ikke kunnet billige; og det at jeg er kommet med, er Anledningen til at jeg siger det,

Men uagtet dette er saaledes o: s: v: den Passus

Maaskee — maaskee ikke — o: s: v: den Passus.

[*Med Rødkridt*:†] Anm. For Goldschmidts Skyld maa jeg bemærke: Eet er at man maatte vente og fordre dette af Biskop M., et Andet er, at i Handel og Vandel kan det godt lade sig gjøre uden dette at accreditere G.

1851

201

U. D.

Et Ord.

- I sin sidste Bog[†] har Biskop M. *<med Blyants-Sammenvisning:*
- 3 (hvad vistnok er bemærket) udenvidere accrediteret Goldschmidt som en af vore talentfuldeste Forfattere, uden engang at
- 6 gøre saa meget som at forlange en Tilbagekaldelse af ham be-
træffende hans sexaarige, offentlige Forbigangne, Redaktionen
- af „Corsaren“. Dette er, efter mine Begreber, en mislig Handling af Biskop M.
- 9 Man forstaae mig vel. Jeg siger her Intet mod G. *<som jo ogsaa*
- her er hverken den Talende eller den Handlende;>; tværtimod,
- kan denne Anerkjendelse af Biskop M. paa nogen Maade tjene ham
- 12 til Gavn, skal den være ham vel undt [*rettet fra*: det glæde mig],
- selv om det var gjort, hvad det ogsaa maaskee er, paa min Be-
kostning. Jeg har aldrig villet G. det ilde, har *<i sin Tid>* ønsket
- 15 ham bort fra „Corsaren“, glædet mig over, at han gik bort og
- saa til noget Bedre; og forresten har jeg haft ganske andre Ting
- for Øie end G.
- 18 Men jeg siger, at den 75aarige Biskop M. ikke kan bringe denne
- Handling i Overeensstemmelse med sit Liv, han, *<gjennem en*
- Msk.-Alder[‡] Aristokratiets høifornemme Repræsentant, han, der
- 21 *gjennem en Msk.-Alder* har taget Æren og Anseelsen af at gjælde
- som Overhoved for Ærens Literatur, han den christelige Biskop
- med sin strenge Prædiken: han har ved denne Handling *<, efter*
- 24 mine Begreber,*>* svækket sig selv. [*Med Rødkridts-Sammenvis-*
- ning*: Var der nogen Mand i Kongeriget, der ved Indtrykket af sit
- hele Liv som offentlig Charakter, ved sin Stilling i Samfundet,
- 27 ved sin geistlige Værdighed *<ved sit Ansvar som Sædernes be-*
- skikkede Værge*>* just var forpligtet til *<(medens vi Andre maa-*
- skee letsindigere vilde sige: lad nu det Forbigangne være glemt)*>*,
- 30 uden Vrede, uden Rigorisme, men i Alvor at gøre G. Overgangen
- streng: da er det Biskop M. Han har gjort ham den næsten let-
- færdig let; lad G. have hvad Gavn han kan have deraf, men Bi-
- 33 skop M. har svækket sig selv. *<Og til, om end — Gud veed det!*

[†]Anm. Yderligere Bidrag

— ugjerne, at sige det, er vel Den meest foranlediget og forpligtet, der fra Første og uforandret i Forholdet til Biskop M. som Forfatter har bukket „i dyb Ærefrygt“. >]

3

Et Ord.

202
U. D.

I sin sidste Bog[†] har Biskop M. accrediteret den bekendte G.s ikke ubekendte Talent som tilhørende „en af vore talentfuldeste Forfattere“ ξ eller han har protegerende taget G. ved Haanden, $\geq$, uden engang at gjøre saa meget som at lade ham give en Tilbagekaldelse betræffende hans 6aarige Offentlige, Redaktionen af „Corsaren“ „bag Sjoueren.“

3

Herved har, efter mine Begreber, Biskop M., christelig, svækket sig selv. Han kan nu fremtidig — naturligviis mesterligt som altid — fremstille det, christelig, Sande, at Verden endnu bestandig har Haan og Spot i Beredskab ell. ved Haanden for enhver bedre [rettet fra: agtværdigere] Stræben; hvo turde ξ , især ligeoverfor Biskop M., $\geq$ nu negte Sandheden deraf, Beviset haves lige ved Haanden ξ og som i Beredskab $\geq$: Biskop M. har jo <nu> || ξ (efter først, for at jeg skal antyde Proportionen, <protegerende> at have taget G. ved Haanden) han har jo nu G. ved Haanden. $\geq$ || taget || G. ved Haanden <, hvis der ellers skulde være en eller anden bedre Stræben, som ikke var eller <ikke> tilstrækkelig var forhaanet.> Dette er en gavnlig Indøvelse i Chrstd. <og Stadfæstelse af en Bog, som hedder: „Indøvelse i Chrstd.“> [Med Blyant indklammet: Vi Msker ere saa tilbøielige til at mene, at Verden er bedre. <Men nu staaer det fast.> Thi som Prædikant fremstiller Biskop M. mesterligt, at den bedre Stræben forhaanes; og oplysende tilføier han existentielt: ville I ikke troe, hvad jeg siger, skulle I nok faae det at føle — dertil har jeg G. ved Haanden. Det er <let> Forvirrende med denne Prædiken⁵. Naar man hører en Prædikant sige: den bedre Stræben forhaanes — saa tænker man: men hos denne Prædikant vil den <da> have Til-

12

15

18

21

24

27

[†]Anm. Yderligere Bidrag

1851

hold. Saa kommer den existentielle Commentar: det er sandt, hvad jeg siger, det vil vise sig som sandt, hvad jeg siger <den
3 bedre Stræben forhaanes> — jeg har jo G. ved Haanden.

§derfor maa man tillige agte paa det Existentielle.]

Vi ere nu, som Præsten siger, i den Deel af Aaret, som kaldes
6 „Fasten.“ Dette er virkelig ogsaa en Fasteprediken. Fuldstændig-
gjørende vilde det vistnok være om Biskop M. tillige udgav den
Fasteprediken han har holdt iaar, der — deiligt, fuldendt som
9 Alt fra hans Haand — paa een ell. anden Maade maa have frem-
stillet (hvad der jo er al Faste-Prædikens Gjenstand): hvorledes
det gik Sandheden, og hvad deraf igjen følger, hvorledes det, <om
12 end> efter en uendelig langt mindre Maalestok gaaer Den, der
dog noget er af Sandhed.

203

U. D.

Et Ord.

3

[I Marginen: For Sætteren

[Med Rødkridt: NB] Anmærknin-
gerne blive ikke at trykke under
Texten, ei heller at bemærkes i
Texten, men blive et Stykke for
sig selv, som følger efter Texten
trykt som Text (men med mindre
Skrift) og under Overskrift: An-
mærkninger, og med Angivelse
af Linie og Ord, hvortil hver en-
kelt hører.]

6

9

12

Den høiærværdige Olding, Biskop Mynster pleier jeg (hvad
vistnok er almindelig bekjendt) at takke „i dyb Ærefrygt“, hver
15 Gang en Anerkjendelse fra ham bliver mig til Deel.

I sin sidste Bog†, hvor han citerer nogle Ord af mig, sætter
han (dog maaskee kun ved en Reticents) mig, anerkjendende, gan-

18 †Anm. Yderligere osv. som 171 Lin. 22 f. Pag. 44. osv. som
182, S. 294 Lin. 12—18.

ske uden videre[†] au niveau med — lysende „Fremtoning“! — „Corsarens“^{††} Goldschmidt, hvad vistnok forresten baade literairt og historisk vil interessere Flere, hvorfor det ogsaa af den Grund bør fremhæves af den Dunkelhed, hvori det er kommet til at staa ved Navnenes Udeladelse, af hvilken Dunkelhed da iøvrigt ξ , den ærede Medinteressent, $\geq$ Goldschmidt nok vil vide, om ikke strax, saa om nogen Tid, at faae det draget frem.

For denne Anerkjendelse ξ (der maaskee tillige paa en fin Maade skal minde mig om, at jeg nu er blevet for gammel og for stor til at blive ved med dette Barnlige: dyb Ærefrygt) $\geq$ kan jeg, hvis jeg skjønner rigtigt, ikke takke „i dyb Ærefrygt“, vel derimod i dybeste Ærbødighed Hs Excellence. Thi i Henseende til hvad der er mig (og hvad der jo ifølge „Mynsters Prædiken“, ved hvilken jeg er opdragen af min afdøde Fader, bør være et Meneske) det Vigtige er der Intet at indvende mod Anerkjendelsen: de Ord af mig, hvilke Biskoppen citerer, ere ganske forstaaede, som jeg kunde ønske dem forstaaede. Og det er kun mod misforstaaende Anerkjendelse jeg pleier at gjøre Indsigelse; til anden Anerkjendelse ξ samt til det Modsatte deraf, ||til|| Fornærmelse, | at jeg nu er blevet for gammel og for stor, til at blive ved med dette Barnlige: dyb Ærefrygt) $\parallel \geq$ pleier $\langle$ jeg $\rangle$ at tie; og for Anerkjendelse af Biskop Mynster pleier jeg at takke.

[†]Anm. Thi osv. som 182, S. 294 Lin. 23—34.

^{††}Anm. Thi den elegante Redakteur af „Nord og Syd“ har endnu ikke fundet sig foranlediget til (hvad der jo heller ikke i fjerneste Maade vedkommer „Elegancen“, vel derimod Christendommens Lærer, den øverste Geistlige, Sædernes beskikkede Værge — med mindre da Christendommen skal indskrænkes til Divertissementet i „de stille Timer“ og i Virkeligheden afskaffes) end med et Ord at tilbagekalde sit 6aarige offentlige Forbigangne „bag Sjoueren“, om ikke den bedste saa den ulige længste Deel af hans Forfatterliv. Vil G. beklage sig, at der saaledes rippes op, maa han desangaaende holde sig til Biskop M.; jeg er uskyldig deri.

1851

Saaledes har jeg overholdt [*rettet fra*: stræbt] at simplificere mit Forhold i Literaturen, at det kunde staa tydeligt, hvem jeg
 3 marquerer, hvorledes jeg forholder mig til det Bestaaende. Jeg har gjort det af Interesse for Sag, og en høist alvorlig Sag — thi det er dog virkelig Christendommen

6

S. Kierkegaard.

204   *Kladde til [203]:*

U. D.

1   ¹⁴ bekjendt] bekjendt | og hvad i mere end een Henseende er mig magtpaaliggende at være bekjendt|

2   ¹⁸] †Anm.   :   p. 44. De 5 Linier citeres saa med Navnene ind i Citatet. Fædrelandet No 26 S. Kierkegaard her tilføies: om hvem det saa nogle Linier længere nede, igjen ved et Citat af hiin Artikel i Fædrelandet, hedder: den begavede Forf.

3   S. 317²² takke.] takke.

[S. K.]

4   S. 318^{6 f.} Christendommen. S. Kierkegaard.] Chrstdommen!
 [Med Blyant indklammet: Derimod var det kun i sørgelig Forstand Alvor (hvad der er Sandhed, hvad der ogsaa historisk vil kommes tilbage paa, om ikke af mig) at „Corsaren“ i sin Tid (thi nu er Udbredelses-Forholdet et andet, og har tillige Livet i Danmark faaet et mægtigt pathetisk Opsving) var et Opløsningens-Symptom <i Danmark>, Corsaren som den var, da G. æskjult bag „Sjoueren“, > 6 Aar igiennem, med sørgeligt stigende Fremgang, arbeidede æ, lønnet med Rigdom, > for at indføre en udenlandsk Demoralisation i vort lille Land. Og det var dog i Grunden ogsaa nok Alvor — dette blive nu glemt ell. erindret — at da Ingen af Dem, der kunde, vilde, at da jeg, baade christeligt og redeligt vilde gjøre Mit for dog om muligt at tilveiebringe en Standsning. Jeg blev udleet nok? Var det af de Vise? Næsten skulde man nu troe

det! Med den største Udbredelse i D., med den privilegerede Prostitutions Ugenerethed rasede (som naturligt var) G. mod mig med hele sit Talent — og han er jo een af vore talentfulde Forfattere cfr. Mynster. Det sagde ogsaa Mængden den Gang (Noget jeg forresten ogsaa har sagt men tillige noget Andet) det siger Biskop M. nu. Og han siger ikke mere, ikke eet Ord mere, ikke eet Ord om, at denne Forf. dog nok i sex Aar <sørgeligt> misbrugte sit Talent i forskjellig Forstand og paa mangfoldig Maade? Er der da ingen Anledning til at sige et saadant Ord? Mig synes dog, der er, naar man just i samme Øieblik vil nævne mit Navn. Men ikke eet Ord. Nei; der er to, siger Biskop M., to talentfulde eller begavede Forf.: Corsarens G. og S. K. Ja lad dem kun staae sammen disse to Navne; de have dog meget med hinanden at skaffe. || Men var jeg Biskop M. — o, fra hans Høide, især som jeg saae den fra mit lave Sæde, derfor „i dyb Ærefrygt“ — jeg skulde vel vogte mig for at nedlade mig til saaledes udenvidere at sætte dem sammen som to Talenter. || O, seet fra Biskop M.s Høide — og som jeg saae den fra mit lave Stade, derfor i dyb Ærefrygt! — at Sagen kan tage sig saaledes ud: det er for mig næsten foruroligende? Har jeg da ganske misforstaaet mig selv, mit Liv, slagen med Blindhed, og det er Oldingen, der seer rigtigt med sit forklarede Blik; eller seer jeg rigtigere, og det er Synet, der skuffer den gl. Mand!]

Et Ord.

205
U. D.

Fra Begyndelsen og uforandret har jeg, som Forfatter, i Forholdet til Biskop Mynster (hvad vistnok er almindelig bekjendt) 3
bukket saa dybt som muligt. Jeg ønskede, det skulde staae ret tydeligt, hvem jeg marquerer, og derved igjen, hvorledes jeg, en Privatiserende, forholder mig til det Bestaaende. Ogsaa har jeg, 6
naar en Anerkjendelse fra denne Mand blev mig til Deel, bukket, bøiede mig saa dybt som muligt.

1851

I hans sidste Bog[†] bliver (Pagina 44.) en saadan Anerkjendelse mig til Deel. De Ord af mig, hvilke Biskoppen, bifaldende citerer, ere forstaaede ganske som jeg kunde ønske dem forstaaede. Saaledes er Alt i sin Rigtighed med Anerkjendelsen.

Men da den er fra Biskop M., er der Noget, jeg efter mine Anskuelser endnu har at gjøre (hvad jeg ellers ikke gør for en forstaaende Anerkjendelse, hvorimod jeg pleier at tage til Gjenmæle mod en misforstaaende Anerkjendelse) Noget jeg endnu har at gjøre, nemlig at takke. Saa takker jeg da i dybeste Ærbødighed Hs høiærværdige Excellence.

Blot et Ord endnu for dem, der agte paa mig: efter mine Begreber er Biskop M. en for det kirkelig Bestaaende aldeles uundværlig Repræsentation. Kan det derfor i denne Henseende paa nogen Maade være ham til Hjælp, saa er det jo klogt, at han just ved den Leilighed ξ , i den Passus, i det Punktum, ζ , hvor Ord af mig og ξ hvor ζ jeg fremdrages som „begavet Forfatter“, at han benytter just den Leilighed til ogsaa, aldeles udendvidere, at accreditere og pointere den bekjendte Goldschmidts ikke ubekjendte Talent som tilhørende „en af vore talentfuldeste Forfattere.“ Aldeles udendvidere; thi, christeligt, kunde det dog blive et Spørgsmaal, hvorvidt man, i Forhold til et, gennem en Række Aar og med sørgeligt stigende Fremgang, offentligt misbrugt Talent, kan, i Charakter af at være Christen, som f. E. ved at være Geistlig (thi en Æsthetiker, en Politiker kan gjerne gjøre det) udendvidere accreditere Talentet, hvor meget man end forresten er villig til at erkjende og æsthetisk anerkjende det, med hvor megen og med hvor oprigtig Glæde man end forresten er viden-dede om, at dette samme Talent i et Par Aar er blevet brugt paa en ξ ulige ζ bedre og hæderligere Maade, med hvor megen Deel-tagelse man end forresten seer, at denne nye Stræben ogsaa i udvortes Forstand lykkes for ham.

S. Kierkegaard

---

33   [†] Anm.

1851

Kladde til [205]:

206

⁶ Privatiserende] ||stakkels| Privatiserende

U. D.

1

S. 320⁵ Men . . . ⁹ takke.] Tilføjelse i Marginen; i Texten:

2

||Det staaer nu blot tilbage at takke.||

Videnskabeligheden — Biskop Mynsters Jubilæum.

207

U. D.

Videnskabeligheden — Biskop M.^s Jubilæum.

Pernille, i den Stundesløse, fortæller om et Besøg, hvor hun var med, hos en Familie paa Landet. Neppe vare de Fremmede ankomne, førend Konen i Huset fik travlt; hun rendte fra Køkkenen i Kjælder og fra Kjælder i Køkkenen, saa Pernille, der, som bekjendt, har en god Forstand, sluttede: her vil vanke Noget, idetmindste 3 a 4 Retter og Kage — ||og| det Hele blev: en klumpet Meelgrød og nogle haardkogte Æg. >hvad saa Pernille senere forklarede sig af, at det maa have været Tilfældet med hiin Madame ligesom med Hr. Vielgeschrey, hun har haft nogle fermenterende Vædske i sig.>

Saaledes med det Videnskabelige hersteds. Efter hvad jeg hører, skal der i Kredsene, i godt Laug, kort hvor man er unter uns, være en forskrækkelig Talen om Videnskab og det Videnskabelige og Videnskabelighed og Videnskab, saa jeg, der dog maaskee har det tilfælles med Pernille, at jeg har en god Forstand, har tænkt: det vil blive til Noget, her maa komme en meget betydelig Præstation — det Hele blev: —

Det er om ikke vor speculerende saa dog vor gratulerende Prof. E., hvem det skyldes det Hele, det blev til. Det er ved Bisk. M.^s Jubilæum, Prof. E. — gratulerende; og det er jo ogsaa Stedet for det Videnskabelige, ikke i Bøger, ikke paa Cathederet, ikke ved Disputationer, nei ved Gratulationer. Gratulerende træder Hr. Prof. frem og holder „saadan Tale“, en Tale, som nu kan læses

²⁰⁷ [Jubilæum] M. var ordineret 1801. i den Stundesløse] 1. Akt, 1. Sc. E.] > Prof. C. T. Engelstoft, der sammen med Prof. C. E. Scharling fra 1837 udgav „Theologisk Tidsskrift“ (sml. VII A 158).

1851

i Fædrelandet og Berlingske, allerede lidt tidligere <kunde læses> i kort Udtog i Flyve-Posten, og som vel saa senere vil blive optaget i det videnskabelige Tidsskrift af den vidensk. Prof. Sch. og E. ell. E. og S., hvor <den>, som videnskabeligt Arbeide, ganske hører hjemme. ξhvad vistnok Enhver vil erkjende, der (som Prof. Martensen siger, og som, efter ham, Prof. N. siger, og nu efter ham Prof. E. siger, og nu jeg efter Prof. E.) „agter paa Tidernes Tegn.“ > I denne Tale gjør Prof. E. det af med Paradoxet (som det heed i Flyve-Postens Referat) lader Videnskaben seire, thi det er naturstridigt at adskille Tro og Videnskab. Det er kun faae Ord, men det er afgjørende, Sagen afgjort. Saa er ogsaa Prof. E., hvad maaskee hidtil ikke <er> erkjendt, hvad vel i ethvert Tilfælde jeg er den Første, der siger: Prof. E. er stor.

Snurrligt nok forresten, ξtrøstende for de Overvundne, > at just paa samme Tid er — hvad der jo næsten er en Begivenhed — et nyt Ordsprog blevet til. Og at have et Ordsprog paa sin Side, det er godt; et Ordsprog gaaer jo fra Mund til Mund. Ordsproget lyder: „jeg troer dog virkeligen, at Løgneren er Videnskab, sagde Fanden“. Jeg vilde sige: „min gode Mand, <hvor Fanden> har De været henne i al den Tid og ikke opdaget det før“; det er jo en gl. Opdagelse; det er jo Chrstds Sætning: Løgneren er Videnskab, Sandheden et Paradox.

Det var ved Bisk. M.s Jubilæum. Excellencen, den højærv. Olding, hvem man emphatisk kunde kalde: den Gamle, var altsaa nødsaget til med et Par Ord at besvare Lykønskningen. Men var der maaskee i Prof. E.s for meget af Øieblikkets, saa kan man maaskee sige om Biskop M.: han opdagede det øieblikkeligt. Saa gav han Sagen en mere almdl. Vending, hvad Prof. E. vil kunne tage sig til Indtægt som Vederlag for hans Forsøg paa at tage Biskop M. til Indtægt.

Fædrelandet] 1851, Nr. 154 (7. Juli). Berlingske] 1851, Nr. 154 (7. Juli.); sml. Nr. 150 (2. Juli). Flyve-Posten] 1851, Nr. 152 (4. Juli). Martensen] sml. 162. 208. Prof. N.] sml. 171. 208. Ordsprog] sml. X⁴A 337.

Det var ved Biskop M.s Jubilæum. Maaskee kan det indrømmes ogsaa mig, at sige et Par Ord i denne festlige Anledning — tillad det, høiærv. Hr. Biskop, lad det ikke mishage Dem!

Hvad nemlig <vistnok> de fleste Yngre have modtaget fra de Ældre: en Ærbødighed og Ærefrygt for Sjellands Biskop, det har jeg ganske særligen modtaget fra en afdød Fader, og har jeg, til mit eget Bedste, med sønlig Pietæt bevaret det redeligt. Det er dette jeg her ønskede at lade komme til Orde ved en lille Udtalelse, der, i sin øvrige Ubetydelighed, dog maaskee kunde have een Betydning, at den, i een Forstand (hvis man er <lidt> føielig) er |netop| lige saa gammel, og — ak kun ved Hjælp af Afløsningen! — lige saa ung som Gjenstanden, den høiærv. Olding, der ung overlever Slægterne, tidlig — o, belærende! — en Olding i Besindighed, nu — o, skjønt! — en Olding i Alder og Besindighed, men hjerte-frisk som en Yngling. Hvad er det og at bevare sig selv? Det er i Ungdommens Dage, medens Blodet er varmt og Hjertet banker heftigt, at kunne svale næsten med en Oldings Besindighed; og det er naar Dagen hælder og det lakker ad Aften, da at kunne opflamme næsten med en Ynglings Ild.

Men saaledes bevarende sig selv, har han tillige bevaret et Bestaaende; han har aldrig rokket ved det Bestaaendes Piller, han har tværtimod staaet og han staaer urokket som dets fasteste. Aldrig har han havt noget Nyt at bringe, det var altid det Gamle. Naar han for det nye Oplags Skyld gennemseer første Udgave af sine første Prædikener, finder han „i det Væsentlige Intet at forandre“, som havde han maaskee siden den Tid været saa heldig at overkomme een ell. anden frisk arriveret |systematisk Nyhed,|| Nyhed. Og naar han paa Dødsleiet <til Vitterlighed> gennemseer alle sine Prædikener vil han finde i det Væsentlige Intet at forandre. Nei, det var altsammen det Gamle Bekjendte fra Fædrene Overleverede, der dog i ham fandt et saa friskt, saa riigt, saa mægtigt, saa veltalende, saa indtrængende, saa uforglemmeligt indtrængende Udtryk, at han gennem et langt Liv bevæger Mange ved dette Gamle, og at naar han engang er død, Mange

Fader] sml. 171.207. Naar han osv.] sml. VII B 235, S. 43, og se Note dertil.

1851

ville længes efter denne Gamle og dette Gamle som man i Sommerens Hede kan længes efter Kildens Kølighed.

Der er kun Eet at sige om Biskop M.s Prædiken, hvad jeg ønsker at sige til Enhver, som agter paa min Røst: hører ham læser ham, og atter siger jeg, hører ham læser ham. I mit, som det en Deel Aar er ført, stillere eensformigere Liv paa Værelset spørges kun lidet Nyt (om hvodernu er første Prædikant, gjort meest Lykke, har fleest Tilhørere) derimod elskes maaskee des inderligere det gamle Gode. Og „Biskop M.s Prædiken“, den Historie glemmer jeg aldrig: lad mig fortælle den endnu en Gang: hører ham, læser ham. Ønsker Nogen endnu en Gang at høre denne Historie? Dog, jeg trætter vel! Thi jeg for mit Vedkommende, jeg ønskede gjerne endnu mangen Gang at fortælle denne Historie, sigende: hører ham læser ham.

For Intet at fortie, især da ikke Noget, der kunde bidrage til at give denne lille Lovtale Sandhedens Præg, maa jeg bemærke, at jeg naturligviis ikke er uvidende om, at Biskop M. i sin sidste Bog („Yderligere p. 44) saa omtrent i een Linie har, anerkjendende, sat mig saa omtrent paa lige Linie med Corsarens Goldschmidt.

208
U. D.

[Et Ord om

min *rettet fra*: Min] Stilling i Literaturen. Til <„min Læser.“>

Hidtil har det været saadan Skik og Brug, at der egl. slet ingen offentlig Notits blev taget af min Forfatter-V., saa min Stilling paa en Maade var: at staae udenfor Literaturen, langt borte for mig selv, en Udmærkelse? Maaskee en Nedsættelse? Maaskee.

Efterhaanden vil det vel forandres. Jeg kan ikke sige jeg glæder mig dertil, thi jeg har dog været glad ved at staae som jeg fik Lov at staae. Men det vil vistnok forandres. Saa vil der da ogsaa blive taget Notits af mig. Nu og hvorfor skulde jeg ikke have

Fjender saa godt som Andre, og hvorfor skulde jeg mere end Andre undgaae, at der intrigeredes lidt mod mig. Nei! Det skal jeg heller ikke beklage mig over, i en vis Forstand morer det mig endogsaa, uden selv at bruge Intrigue, at gjøre Intriguer aabenbare. Det morer mig — jeg kan maaskee endogsaa sige: det har moret mig; thi intrigueret mod mig er der dog allerede længe blevet.

Men, som sagt, da formdl. nu efterhaanden min Forf. V. vil blive draget mere frem, og der maaskee ogsaa vil komme Angreb o: D: : saa har jeg tænkt det kunde interessere min Læser, at have en Forestilling om fra hvilke Kanter Sligt muligt kan komme. Jeg troer det kunde interessere ham, og i visse Henseender kan han maaskee behøve, at det siges ham, thi muligt han ikke drømmer om Mulighed af Angreb fra den Kant. Jeg vil derfor nu antyde, hvordan jeg staaer mig i Literaturen.

I Fortalen til sin Dogmatik siger Prof. M.

Dette var møntet paa mig. Det var et Forsøg paa, med et Par Overlegenhedens Ord $\approx$ saa omtrent $\approx$ at cassere hele min Forf. V. Maaskee var det, som der staaer i Comedien, en Feiler; det lykkedes vistnok heller ikke, Indtrykket blev vel snarere et Minus for <Prof.> Martensen i Retning af uhyre Overlegenhed — men i ethvert Tilfælde: denne Mand kan saa dog vel ikke just siges at være min Stræben gunstig, han som med et Par Ord ønskede at kaste det hele til Siden. At det ikke lykkedes ham, er jo noget Andet; men bidrager vel neppe til at gjøre ham mere gunstig stemt mod min Stræben.

I den sidste Bog af Hs Ex. Sjællands højærv. Biskop findes etsteds en lille Passus, en uskyldig ubetydelig lille bitte Passus, deter vistnok Ingenting — maaskee? maaskee er det dog ogsaa Noget. Det Hele er en Linie, det er en Linie, hvor Hs Ex. Biskoppen i forbindtligst protegerende Udtryk aldeles udenvidere fremdrager Corsarens G. som „een af vore talentfuldeste Forfattere.“ Og snurrigt nok — ja det er som en Skjebne — det er just lige paa

[I Fortalen osv.] sml. 112, S. 140, og se Note dertil. Prof. M.] sml. 207.212. i Comedien] se J. L. Heiberg, De Uadskillelige, 11. Sc.

1851

det samme Sted, hvor Linien efter min Ringhed af Hs. Excellence ogsaa fremdrages som en begavet Forf. Det Hele er naturligviis Ingenting. Men jeg troer dog det vil interessere min Læser, at blive gjort opmærksom paa det Sted. Noget, der seer ud som Ingenting, kan stundom længere hen faae en Belysning eller give en Belysning, som ikke er for Ingenting at regne. En mig gunstig Constellation er det aabenbart ikke, da min Læser jo nok veed, hvad vel enhver <i> Danmark <— undtaget Biskop M. —> nok veed, at jeg har et Mellemværende med Goldschmidt.

Lad os tænke, at jeg havde en Uven, og han vilde, i Literatur, intriguere mod mig, hvorledes troer Du, min kjære Læser, at han omtrent vilde gaae tilværks. Han vilde idet han kastede sit Blik over Personalet i Literaturen, for at finde, hvem han kunde bruge, vilde han vel sige: G. er det eneste brugbare Msk., som man i Italien taler om at købe eller leie en Dolk, saaledes var det hans Pen man maatte see at sikkre sig. Men Ulykken er, G. er nu for meget i Welten, til at der kan være Tale om saadan at byde ham 10rd eller 100rd. Nei. Imidlertid, der er en anden Side, fra hvilken han er tilgængelig nok, naar jeg blot var istand til at kunne berøre ham fra den Side. Han har maaskee som Barn lidt adskilligt som Jøde, det har forbitret ham noget — og derfor har han en lidenskabelig Higen efter at naae Anerkjendelse i Samfundet. Han har i 6 Aar været Redakteur af Corsaren, fundet sig i denne foragtelige Tilværelse — nu er han blevet anstændig: med dobbelt Lidenskab higer han efter Anerkjendelse i Samfundet. Der er een Mand i Danmark — var jeg blot i hans Sted — han har det i sin Magt at berøre G. saaledes, at han kan sikkre sig ham. Denne Mand er Biskop M., en <offentlig> Anerkjendelse af ham, vil G. vurdere ubetinget. Han er den meest anseete Mand i D., den høifornemme straalende Excellence, han er <i> Literaturen feteret som Overhoved, han Sædernes ærværdige Lærer, den alvorsfulde christelige Biskop: det er just hvad G. behøver. Et Ord af denne Mand — jeg veed ikke Noget, som G. vilde sætte høiere Priis paa. Ja, det skulde være om Anerkjendelsen endogsaa kunde faae en lille raffinerende Tilsætning. Saaledes f. E. Der er en Yngre i

dansk Literatur, Mag. K., i hvem G. har meent at see noget Stort og udtrykt sin Beundring, den Mag. har paa den meest saarende Maade ladet G. føle, hvad det vil sige at være Chefen for Foragtelighedens Literatur — hvis jeg var Biskop M. saa vilde jeg anbringe Anerkjendelsen af G. saaledes, at jeg, just paa samme Sted ligeligt, omtrent ligeligt, pari anerkjendte <Mag.> K. : og jeg vilde være forvisset om at have sikkret mig G. Det Hele vilde kunde gøres med to Ord paa Prent, det vil maaskee neppe blive bemærket af enhver Læser, det Hele kan see ud som Ingenting, og vil paa 17 Maader kunde lade sig forklare.

Og i Biskop M.^s sidste Bog findes en lille Passus, hvor G. og jeg blive, om man saa vil, literairt confirmerede af Hs Exc. Sjællands højærv. Biskop: den ene talentfuld, den Anden begavet, den christelige Biskop en velvillig Mæcenat ligelig for dem begge. Min Læser vil vist være enig med mig, at for mig er det ingen gunstig Constellation. Det Hele er Ingenting — maaskee? Ikke noget der er værd at tale om — nu, jeg har ogsaa tiet, thi det er allerede en Tid siden det skete. Men naar jeg skal orientere min Læser betræffende hvorledes jeg staaer mig i Literaturen: tør jeg ikke fortie dette.

„Men“ hører jeg En sige „naar det er som Du selv har sagt i den lille Bog om Din Forf. V., at Du forsvare det Bestaaende, hvor kan der saa være Tanke om, at der skulde være Noget Prof. M. Biskop M. og Dig imellem, disse to Mænd repræsentere jo netop det Bestaaende, saa veed jeg da, de maa være tilfredse med, at Du, forsvarende det Bestaaende, udsætter Dig for Angreb, som de maaskee ikke vilde udsætte sig for, at Du lægger Dig ud med hvad der synes at ville være Ven med Dig.“ Hertil maa jeg svare. Det kunde jo have forskjellig Grund; det kunde jo f. E. være Misundelse. Dog det mener jeg ikke. Men det Bestaaende kan forsvares paa to <meget> forskellige Maader. Og her stikker Vanskeligheden. Jeg vil at vi skal være ærlige, at vi skal gøre sand Status op, tilstaae, hvor vi ere ̤: saa mener <jeg>, at det Bestaaende, christeligt, lader sig forsvare ved at henflye til Naaden̤ — derimod ikke, at der skal skjules og glattes over og frem-

kogles et Skin: just det mener jeg, er, christeligt, det Uforsvarlige.

Men trods alle de Fata jeg har gennemgaaet som offentlig Person, turde det dog nok være muligt, at ingen Anseet paa det religiøse Gebeet finder det endnu i dette Øieblik raadeligt med Navn under ligefrem at angribe mig.

Saa kunde det jo gøres saaledes: at man først lod Anonymer rykke frem, Smaaskrifter, og vel at mærke, ikke strax begyndende med voldsomme Angreb, nei gjørende <mig> endog store Indrømmelser, men dog saaledes, at der bestandig blev taget et lille Stykke fra hvad Anseelse jeg kan have. Disse anonyme Piecer sørgede man saa for ved Hjælp af Pressen, anonymt, at henlede Opmærksomheden paa. Saa kunde man efterhaanden nok faae Folk dresserede ind i den Vane at tænke saaledes og saaledes, at tale i mere og mere nedsættende Udtryk om mig — og saa var det maaskee Øieblikket, da en navngiven Anseet med Tryghed kunde slaae sig til Ridder paa mig.

Du vil saaledes min kjere Læser bemærke, at jeg eller min Stilling er temmelig udsat. Jeg kan risikere Angreb fra de der paa en Maade repræsentere det Bestaaende, hvilket dog jeg, og efter mine Begreber, sandest forsvarer, medens jeg ikke kan forsvare, at man har villet gjøre sig sin Stilling saaledes verdslig fordeelagtig eller har villet være saaledes verdslig klog, eller saaledes søge at fremkogle et Skin som enkelte af det Bestaaendes Officianter.

Oppositionen, Bevægelses-Partiet, har jeg lagt mig ud med, det veed Du, jeg gjorde det i det Bestaaendes Interesse — men det kan jo ogsaa benyttes af det Bestaaendes Officianter mod mig.

Hvad Prof. Nielsen angaaer, da kan jeg ikke med Bestemthed vide, hvorledes jeg staaer mig med ham. Maaskee har han ventet og fordret af mig, at jeg skulde have pointeret hans Optræden (hvilket jeg ikke har gjort, fordi jeg er Noget uenig med ham, og

1851

jeg ikke har villet angribe ham) og da det ikke er skeet maaskee bliver han vred og jeg har Intet mindre end en Ven i ham.

1852

En [*rettet fra*: Foranlediget ved en] Yttring af Biskop Mynster. 209
U. D.

Yttringen findes i hans Bog: Yderligere
p. og lyder saaledes:

Her saa blot den første Passus af det Oprindelige: Den Talende er Hs. Ex. Sjellands højærv. Biskop. Den talentfulde Forf.
o: s: v:

Hermed er nok sagt, idetmindste Sapienti.

Disse Ord osv. som 210 S. 331 Lin. 10—14 <ikke> tør lade den Yttring ubemærket, at det er min Pligt, |just fordi jeg ellers saa stærkt fremhæver Biskop M., min Pligt| mod mig selv og mod Forholdene her ikke at tie. G. hvem S. 331 Lin. 22—25 til Nord og Syd; jeg beklager, at det i en senere Tid næsten seer ud, som skulde han komme til at lide for Nord og Syd, medens han triumpherede ved Corsaren.

Men Biskop M. forstaaer jeg ikke. Skulde det virkelig være hans Mening, at Statskirken eller Folke-Kirken, kort den bestaaende Kirke, skulde i den Grad være i Fare, at den maatte hjælpes ved G. [*med Blyants-Sammenvisning, i Marginen med Blyant*: cfr. Hoslagte Anm.] I Sandhed lige ubegribeligt: at tænke saa ringe om den bestaaende Kirke, at den skulde behøve den Hjælp, eller saa ringe <om den>, at den vilde benytte den Hjælp! Er Yttringen <derimod> blot for at sige mig en Ubehagelighed, i saa Fald forstaaer jeg atter ikke Biskop M. Har jeg gjort Noget, der mishager ham: han er jo den anseete, den mægtige Mand — og

³⁰⁰ Hoslagte Anm.] mangler.

1852

her faaer man Indtrykket som af En, der gjerne vilde slaae, men ikke tør og derfor vælger paa en forblommet Maade at gjøre det. Dette forstaaer jeg ikke. Har Biskop M. da saa ringe en Forestilling om sin egen Anseelse og Magt? Og seer han da ikke, at den Smule Vinding, at jeg, hvis jeg vilde svare, ikke kan komme til at røre Biskop M. uden per G. (hvad kun i sin Tid <kunde være farefuldt>, da han var, men i det Ondes Tjeneste, en Magt, ||hvad han nu ikke er||) seer han ikke, at den Smule Vinding er dyrt kjøbt ved saaledes sædeligt at forvirre.

Dette forstaaer jeg ikke. Hvad jeg derimod har forstaaet og forstaaer er, at, efter mine Begreber kan ingen Ærens Forf. ville accreditere G.s Talent, førend man har ladet ham give en Tilbagekaldelse af hans 6aarige offentlige Forbigangne. Enhver Forf. af Ære er vistnok heri enig med mig, | og|| Biskop M. fremfor Alle [rettet fra: dog vel ogsaa], det tør jeg, i Tillid til hans „Prædiken“, være fuldt forvisset om. I Sandhed, jeg har altid tænkt [rettet fra: Jeg [rettet fra: Ak, jeg] tænkte] mig Forholdet saaledes. Skulde det hælde mig, den Yngre, engang i et utaalmodigt, lidenskabeligt Øieblik at glemme dette <om hvad Æren fordrer>, da har vi jo >hvad der er mere end <at være> de kongelige Ordeners Biskop, vi har jo> Biskop M. til at minde mig derom. Ak, og her er det mig, den Yngre, der maa minde Biskop M. om, hvad jeg forresten i dybeste Ærbødighed taknemlig paaskjønner at have lært — af Biskop M.

210
U. D.

[I Blyantsklammer: En Yttring af Biskop M.

=====]

[I Marginen: En Yttring af Biskop M.

og

et Ord om mit Forhold til ham.

Med Blyant: =====]

- 5 Yttringen findes i hans Bog: Yderligere
p. og lyder saaledes.

Den osv. som 213 Lin. 13 f. adopterer Lin. 14 f. galante, elegante Redakteur af N. og S., uden at det dog hidtil er faldet ham ind (hvad Lin. 17 derimod ξ , og paa det Nærmeste, $\geq$ Lin. 18 f. Værge) end med et Ord angrende at tilbagekalde sit 6aarige Forbigangne [rettet fra: Offentlige] bag Sjouren. Den „begavede Forfatter“ 5 (thi Biskop M. ξ — Forfatteren af „Mynsters Prædikener“, denne vir gravis! — $\geq$ synes at spørge ene om Talent) er mig: S. K.

Hermed er nok sagt, idetmindste Sapienti.

Disse Ord bleve skrevne strax i sin Tid. Imidlertid ventede jeg, thi det var jo dog muligt, at Biskoppen selv, opmærksom paa det 10 Uforsvarlige i denne Yttring, havde fundet en Leilighed til at faae den bort. Da dette ikke er skeet, vender jeg tilbage til min første Tanke: at jeg ikke tør lade denne Yttring ubemærket, at det er min Pligt mod mig selv og mod Forholdene her ikke at tie. Jeg vender tilbage til min første Tanke, ja jeg mener endog nu, at hvis 15 jeg ikke lader denne Yttring ubemærket bliver det min [rettet fra: denne Yttring gjør mig det til] Pligt overhovedet at sige et Ord om Biskop M. [med Blyants-Sammenvisning, paalangs i Marginen: hvori jeg bestyrkes, naar jeg maa nære en Mistanke om, at der i en senere Tid fra en vis Kant <vistnok> gjøres Eet og Andet, om 20 end skjult, ad Snigveie, for at modarbeide den Sag, hvilken jeg tjener.] — G., hvem jeg, hvad han vistnok selv bedst veed, aldrig har villet ilde, under jeg gjerne en saadan Opmuntring; jeg glæder mig over den betydelige Forandring til det Bedre som det er: fra Corsaren til N. og S., jeg beklager, at det i en senere Tid[†] næ- 25 sten seer ud, som skulde han komme til at lide for N. og S., medens han triumpherede ved Corsaren.

|[†] Anm. cfr. Hoslagte|

1852

211
U. D.

<Angaaende mit Forhold til Biskop M.

Hvad jeg her skriver [*rettet fra*: videre tilføier], falder det mig ikke let [*rettet fra*: endnu tungere *rettet fra*: ikke let, nei saare tungt] at skrive, det vil vistnok Enhver, der endog blot i fjerneste Maade kjender det Mindste til mig, $\lesss$ saadan $\gtrsim$ kunne forstaae; men selv om jeg vidtløftigere vilde udtale mig om, hvor tungt det falder mig, hvordetsmerter, hvorledes, hvor inderligthvor afgjørende, der var dog neppe en Eneste, der ganske kunde forstaae mig, derfor tier jeg herom. Følelserne, (Beundringens, Hengivenhedens, Taknemlighedens, Pietetens) Stemningerne, Sindsbevægelserne $\lesss$ ja, i Sandhed de $\gtrsim$ ere skete deres Ret, indtil Taarer $\lesss$ — hvorfor skulde jeg gjøre mig stærkere end jeg er! $\gtrsim$. Dog dette er nu for mig et Tilbagelagt, nu skal der handles $\lesss$ bestemt, hensynsløst — det kan jeg med Guds Hjælp ogsaa, hvorfor skulde jeg gjøre mig svagere end jeg er! $\gtrsim$

Efter Aaret 48 er Biskop M. [overhovedet blevet mig uforklarlig *rettet fra*: vanskeligere at forstaae *rettet fra*: overhovedet blevet mig uforklarlig]. Enten har han forandret sig, eller han har tidligere heller ikke været, hvad man af hans „Prædiken“ var berettiget til at forestille sig, men Omstændighederne, Forholdene have <maaskee> gjort, at det ikke <saaledes> kunde sees $\lesss$ eller at det ikke saaledes kom til at vise sig. $\gtrsim$ Egentligen kan og skal en christelig Kirke til enhver Tid væsentligen kun styres ved Tro. I Fredens og Tryghedens Dage, <, i Besiddelse af verdslig Magt,> kan man maaskee benytte Surrogatet verdslig Klogskab, naar man da holder paa, at Søndags-Foredraget høirøstet gjenlyder af Tale om Tro og Tro og Høimod og Uegennyttighed, og at Guds Rige ikke er af denne Verden. Men naar Tilværelsens Sammenhold brister, naar Alt vakler, $\lesss$ naar Scenen for det Religiøuse forlægges fra Søndagens kunstneriske Festligheder til Mandagens voldsomme Optrin i Virkeligheden $\gtrsim$: da maa det blive aabenbart, om Ens Viisdom var Troen eller kun verdslig Klogskab, og da er tillige verdslig Klogskab det allerfarligste, hvis ellers den christne Kirke ikke skal styres paa Grund og Chrstdommen aldeles af-

skaffes ved at blive <ganske> ukjendelig blandt de 17 andre Entrepriser, der fra Morgen til Aften ere paaferde for ved Hjælp af verdslig Klogskabs smaae Midler at see at <vinde Fordelen eller dog at> slippe igjennem.

Men naar jeg ikke længere [*rettet fra*: nu vanskeligere *rettet fra*: ikke længere] forstaaer Biskop M., da er det, ||for Gud!||, min Pligt ||, og det er min Pligt for Gud||, at jeg med nogle faae Ord oplyser om mit Forhold til Biskop M.

Fortsættelse til 211:

|Angaaende mit Forhold til Biskop M. finder jeg mig forpligtet til et Par Bemærkninger i dette Øieblik.}| 212
U. D.

[*Overstreget med Blyants-Streger overkors*:]

|1).| Jeg har fra Begyndelsen forstaaet mig saaledes i at forstaae Biskop M.: i Inderlighed for Gud tilstaaer Biskop M. selv, at den Christds-Forkyndelse han repræsenterer, egl. ikke er Chrstd. men en, paa meget væsentlige Punkter formildet, Tilnærmelse til Chrstd. Nu, og jeg har ingen Myndighed; jeg dømmer Ingen. Tværtimod det er jo netop det, jeg siger om mig, at jeg kun er en Digter, <at jeg> henflyer til Naaden, fordi jeg kun repræsenterer en formildet Tilnærmelse til Chrstd. —

Saaledes har jeg forstaaet mig i at forstaae Biskop M. ≤Og det har jeg just anseet for det Gode hos Biskop M., at han ikke som Oppositionen, uden at forpligte Existentsen stærkere end den gjør, har givet sig Mine af at repræsentere det Apostoliske. ≥ Kun har det forundret mig, hvorfor han aldrig følte Trang til at sige dette ligefrem om sin Christds Forkyndelse. ≤Men, vel [*rettet fra*: eh bien], jeg har ingen Myndighed; end ikke saaledes falder det mig ind at dømme Nogen. ≥

Skulde det derimod være saa, at Biskop M. paastaaer, at den Christds Forkyndelse han repræsenterer er sand Chrstd. efter det N. T.: saa skal jeg øieblikkelig begynde Angrebet. |

---

²¹² Digter] sml. 121.215.

1852

2) ||Jeg har|| <Jeg er paa en Maade opdragen ved Biskop M.s Prædiken, jeg har senere fra mit 25de Aar> læst M.s Prædiken Aar ud og Aar ind; jeg besinder mig paa Indtrykket fra min Barn-dom ξ, jeg fremkalder Billedet af ham, som jeg dannede mig det svarende til hans „Prædiken“ —ξ, jeg spørger Enhver, der kjen-der denne Mand: var det ikke dette Indtryk, Biskop M. selv har foranlediget os til at faae af sig, at han var den gudfrygtige Al-vorens Mand, [*med Sammenvisning, paa Foden af Siden: Grund-sætningernes Mand, der staaer fast,*] derhos Regjeringsmanden, der troer, at Regjering er fra Gud ikke fra Gaden ξikke ved Hjælp af det Numeriske, ikke ved Bistand af tvetydige Avisskrivere, der maaskee have „Publikum“ξ? || — Dette er Billedet. Og see ham nu efter 48!! [*som Tilføjelse anbragt paa følgende Side med Sammenvisning: Men nu efter 48 <da Biskop M., brydende med sin egen Tradition, blev staaende ganske rolig, og lod som Ingenting var skeet, uagtet Alt var forandret, og just Det omvæltet, hvilket han ved sin Tradition tilhørte, nu efter 48> — ja, jeg veed det ikke, maaskee har den gamle Regjerings Tryghed, det kongelige danske Cancellie o: s: v: skjult over Noget <saa det var anderledes med ham, men kunde ikke komme til at vise sig,>; thi nu synes det mig, at de Handler Biskop M. sætter <ind> staaer i et besynderligt Forhold til „Prædikenens“ Søndags-Høitidelig-hed.*]

Jeg har aldrig tænkt mig, at skulle komme til at angribe Biskop M. Skete [*rettet fra: Skeer*] det, maatte [*rettet fra: maa*] det skee paa den [*rettet fra: er det ogsaa kun muligt paa een*] Maade (thi Op-position er jeg ikke, og har jeg aldrig været) derved , at jeg maatte [*rettet fra: maa*] angribe ham ξ— ved Hjælp af hans Prædiken (thi den <har og> faaer jeg paa min Side ||; og ved den levende Gud jeg har qua Forf. bestandigt stræbt at handle efter Biskop M.s „Prædiken“,) angribe hamξ, fordi han ikke vil <— efter sin Prædiken —> i Guds Navn regjere| [*med Sammenvisning, øverst paa Siden: styre, eller, hvis dette formenes ham, høitideligt i Guds Navn opgive Styret, for paa den Maade christeligt at vidne,*] ikke

<vil> være christelig Biskop <ikke staae fast ene med Gud og Evigheden og Ansaret og Dommen for Øie> — men hellere [*med Sammenvisning, midt paa Siden: |hellere| spille verdslig klogt næsten som en Journalist [med Rødkridts-Sammenvisning: Anm. Herved sigter jeg <blandt Andet> til den Maade, paa hvilken der blev agiteret i den Spandetske Sag.], <velsigne hvad der har Magten [med Rødkridts-Sammenvisning: Anm. Herved sigter jeg <blandt Andet> til, at han ordinerede Monrad.], boie sig efter Vinden, gaee med Strømmen [med Rødkridts-Sammenvisning: Anm. Herved sigter jeg <blandt Andet> til den Maade, paa hvilken han nu, næsten demokratisk, søger at insinuere „Folke-Kirken“, han Stats-Kirkens Eet og Alt.], „vinke [rettet fra: blinke] med Øinene som Den der ikke har godt i Sinde“ (Salomos Ordsprog) [med Rødkridts-Sammenvisning: Anm. Herved sigter jeg blandt Andet til hans Telegrapheringer med Professorerne og Videnskaben, med Martensen tidligt og sildigt, med Engelstoft ved Jubilæet, med Scharling, der ikke for Intet udgiver Michael M., der heller ikke for Intet i Berlingske Tidende anbefales til almdl. Læsning.>] |hellere||] negociere [rettet fra: indlade sig] med tve-tydige Avisskrivere [rettet fra: saadanne Størrelser som G.] [med Rødkridts-Sammenvisning, midt paa Siden: Anm. Herved sigter jeg <blandt Andet> til at han byder paa [rettet fra: Associationen G.], og maaskee per dem [rettet fra: G.] med <et> Publikum. med] [rettet fra: og saaledes over Mægler og Mellemmand at forholde sig formodl. til Publikum.]*

Med Blyant Dobbeltkors og i Marginen: cfr. Hoslagte

[*Med Blyant: —————*]

[3] Jeg har bestandigt, naar jeg talte om Biskop M. brugt Udtrykket: „i dyb Ærefrygt“ — og man sige nu om mig som Forf. hvad man vil, man kalde mig Talent eller ikke Talent stort eller

Spandetske Sag] sml. X³ A 696, og se Note dertil. ordinerede Monrad] sml. X³ A 237, og se Note dertil. Salomos Ordsprog] 10,10. Martensen] sml. 208.232. Engelstoft ved Jubilæet] sml. 207, og se Noter dertil. Scharling ... udgiver Michael M.] Mystikeren Molinos's Lære og Skjæbne. (Et Bil. lede fra det 17. Aarhundredes Kirkekistorie), i: Det kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter, 5te Række. Historisk og philos. Afdeling I, S. 153—359. i Berlingske Tidende] 1852, Nr. 134 (12. juni). Hoslagte] c: 213-215.

1852

lille, blæse være dermed, der er noget Andet som Ingen med Sandhed kan negte, at jeg som Forf. virkelig har tjent Idee, uegen-nyttigt, jeg har Intet begjeret af denne Verden og heller Intet naaet, jeg har arbeidet [*rettet fra*: arbeidet gratis] Aar efter Aar mere anstrengt, <og> saa endog, for at gjøre det Christelige kjendeligt, udsat [*rettet fra*: udsættende] mig for en Pøbel-Forfølgelse, bestilt hos G. een af vore talentfuldeste Forf. som Biskop M. siger — saa har det ogsaa en vis Betydning, naar en saadan Forf., næsten i Strid med en heel Samtid, kun udhæver een Mand, een eneste — og „i dyb Ærefrygt“. Dersom det nu har været Biskop M. Mening at bringe mig i Forlegenhed [*rettet fra*: gjøre mig latterlig] ved hiin Passus i hans Bog: jeg tilstaaer det, det er naaet, jeg er i mere end Forlegenhed [*rettet fra*: blevet latterlig] med min dybe Ærefrygt for Biskop M. Under Synspunktet hans „Prædiken“ er det, efter mine Begreber, et bittert Epigram at skrive sig selv [*rettet fra*: I de sidste Aar har han, efter mine Begreber, under Synspunktet hans „Prædiken“ skrevet sig selv det ene Epigram bitrere end det andet, indtil han tilsidst skrev sig selv det bittreste der maaskee kunde skrives]: M. og G. og G. og M.

Og saa blot eet Ord endnu: man skal ikke, sandt, kunne beskyldes mig for at jeg har ileet med at skrive dette. Ei heller skal man, sandt, kunne beskyldes mig for at jeg har været tilbøilig til at ville see, naar der kunde være Tale om et Misgreb af Biskop M., sandeligen nei [*med Blyants-Sammenviisning*: jeg har endog oftere maattet høre Ondt nok, fordi jeg „aldrig vilde see, naar det var Biskop M.“]; men <hvad det Tilfælde angaaer, jeg har benyttet som Exempel> da er det jo Biskop <M.> selv, der <ved> saaledes i een Linie at stille mig sammen med G., ligesom trækker mig efter Haarene hen, med Magt tvinger mig til, enten jeg vil eller ei, at skulle see, hvorvidt dyb Ærefrygt de søgne Dage [*rettet fra*: her] er paa rette Sted i Forhold til Biskop M. Noget Andet er, at jeg forresten meget godt kan vedblive „i dybeste Ærbødighed“ <(Titulatur til første Classe af Rangen)> at være en Beundrer af Biskop M.s sjeldne Egenskaber som Kunstner, Taler, <Stilist> Verdensmand, Dannet o: s: v:.

Til 212 :

Blyants-Dobbeltkors

213
U. D.

Lad mig tage et Exempel for at belyse hvad jeg taler om, [*rettet fra*: vise, hvad jeg mener,] [*i Marginen*: Misforholdet, som det nu viser sig, [*rettet fra*: dette Misforhold] mellem Søndagens Høitidelighed og Mandagen, Virkeligheden; || og || lad mig kun gjøre 5 det lidt udførligere, det er Noget, der saa sjeldent drages frem; og lad mig tage det Exempel, som Biskop M. har lagt mig saa nær, at jeg i længere Tid har maattet høre for, at jeg ikke allerede har draget det frem, hvad dog vel lader sig forsvare efter den apostoliske Forskrift „hvert Msk. være langsom til at tale“, Noget jeg 10 maaskee kun altfor gjerne er i Forhold til Biskop M.] I Biskop M.s sidste Bog „Yderligere 1851 p. findes følgende Yttring . . . . . — Den Talende osv. som 171 Lin. 16 f., der er Lin. 17 f. reen sproglig Interesse, <adopterer,> er Corsarens Golds. for Tiden den elegante, galante, piquante, interessante, 15 galante, elegante, og elegante Redakteur af N. og S., uden dog hidtil (hvad der da heller ikke i fjerneste Maade vedkommer Elegancen, vel derimod, og paa det Nærmeste, den øverste Geistlige, den christelige Biskop, Sædernes beskikkede Værge) end med et Ord angrende at have tilbagekaldt sit 6aarige Forbigangne bag 20 Sjoueren. Den „begavede“ Forf. (thi Biskop M. — Forfatteren af „Mynsters Prædiken“! — synes ene at spørge om Talent) den begavede Forf., hvis Ord citeres er mig, S. K. — Lad mig tage denne Yttring, den er jo en Handling, og om Mandagen. Jeg tænker da „Mynsters Prædiken“ og saa siger jeg til mig selv, 25 <denne Yttring> er dette Chrstd.? Er det Chrstd., at Biskop M. saaledes vil protegere en tvetydig Avissskriver, der gennem 6 Aar svælgende i Overflod, som den foragtelige Næringsvei kastede <af> sig i det ellers for Literater saa fattige lille Danmark, som Pøbel-Triumphator| haanede, krænkedes Alt, trængte sig besmit- 30 tende ind i Familie-Livet i Skolelivet| ethvert Forhold, demoraliserede den tjenende Classe, forlokkede Ungdom, forbittrede Forstaaelsen [*rettet fra*: Forholdet] mellem Samfundets Classer

²¹⁸ den apostoliske Forskrift] Jak. 1, 19.

- 5 eller befæstede Misforstaaelsen, udsaaede Had, Misundelse, Frækhed, nærede, opelskede <hvad han udsaaede> ikke blot Letsind men alle onde Lidenskaber, forhjalp Piattet til, om muligt, at overdøve Alt> — er det Christendom at drage en saadan Avis-
 10 skriver saaledes frem, naar han saa langt fra at tilbagekalde snarere trodser paa sit Forbigangne; er det Chrstd., at drage en saadan Avissskriver saaledes frem, at man netop sætter ham sammen med Den, der — Gud veed det, det er Sandhed! — rørt ved: „M.s Prædiken“ > i sin Tid> besluttede frivilligt at kaste sig mod dette
 15 Uvæsen, hvorfor han ogsaa blev overvældet saa godt som vor talentfulde G. formaade det, da han stod paa sit Høieste <som> Triumpherende ved Corsaren: er dette Chrstd., at sætte disse to saaledes sammen, at de ligeligt fremdrages den Ene som <talentfuld den anden som> begavet? Mit Svar er ganske kort nei. Der-
 20 imod er det (skjøndt >, hvad da forresten er det Ligegyldige, > under dette Synspunkt dog maaskee mindre heldigt) det er muligt verdslig Klogskab. > G. har jo Udbredelsens Magt, har Publikum, saa kunde det jo være politisk rigtigt at caressere ham. [*med Blyant*: †] Eller maaskee det er møntet paa mig, [*med Blyant*:
 20 † Anm. cfr. Hoslagte.] > maaskee staaer jeg Biskop M. i Veien, saa han, trods al min Hengivenhed for ham, helst ønskede mig langt borte. > og det er en Intrigue, og G. skal bruges [*rettet fra*: i Retning af mig]> [Saa skulde vel G. benytte „Udbredelsens“ Magt, han har jo Publikum, (ak, og jeg ligger jo i en Slags Strid med
 25 Publikum, er [*rettet fra*: og ved Hjælp af G.] i høi Grad lagt for Had som Hovmodig, Overmodig, o: s: v.; skjøndt det jeg forfægter er „Du skal elske Næsten“) og Biskop M. lægge „Anseelsen“ til. Nu og [*rettet fra*: Men] G. har jo <som sagt> Udbredelsens Magt, har Publikum, som det hedder [*rettet fra*: man siger]. Og jeg, ak jeg
 30 ligger i en Slags Strid med Publikum. Imidlertid, hvor megen Udbredelse end G. har, han har saa igjen ikke just saa stor [*rettet fra*: megen] Anseelse, hvilket da muligt kan komme mig lidt til Gode. Men hvad om nu Biskop M. spædte Anseelse til? Saa maatte det jo blive den for mig farligste Coalition, naar „Udbre-

delsen“ og „Anseelsen“ forener sig.] Hvilket Billede! [*rettet fra*: Det fremstiller sig for mig som et Billede,] Det er [*rettet fra*: Dog er det *rettet fra*: I Sandhed det er *rettet fra*: men det er] ikke, som det hedder i M.s P., et skjønt og livsaligt Billede, nei det er <et> stygt Billede! I Forgrunden den renommerede „Corsar“-G. (han er 5 bekjendt som i Italien en Snigmorder, hvis „Dolk kjøbes“ i dyre Domme) han <(og da det skal være> een af vore talentfuldeste Forfattere, er altsaa det farlige Vaaben i farlige Hænder) han >raader over over Calumnien, Grinet, Piattet, der, naar det har Udbredelsens Magt er maaskee endog Farligere end en Dolk; og i 10 Baggrunden — hvor italiensk! — Prælaten, Cardinalen, Eminentsen, der <ligesom> lyser Kirkens Velsignelse over dette gudelige Foretagende. Dog maaskee er det Hele ikke saaledes meent, maaskee er Yttringen <i Retning af mig> (thi det for Forholdene Fordærlige bliver altid: saaledes udendvidere at accreditere G.) > 15 blot en ungdommelig Hidsighed [*rettet fra*: lidt barnlig Arrigskab] af den høiærv. Olding; i ethvert Tilfælde Chrstd. er det ikke, og det er et <kun altfor instruktivt> Exempel paa Misforholdet mellem Søndagens Høitidelighed og Mandagens Virkelighed.

||Dog selv saaledes o: s: v:||

20

Dog <selv>, dette <Misforhold> <betræffende> o: s: v:

Til 213:

[Med Blyant, optrukket med Blæk: †] Anm. For En, der agter 214 om ikke paa „Tidernes Tegn“, saa paa hvad der saadan passerer U.D. kan det <forøvrigt> være curieus nok at bemærke, at Kiøbenhavnsposten, der pleiede at repræsentere den religieuse Radicalisme, just i en senere Tid forsøger sig i at anslaae [*rettet fra*: slaae paa] den Stræng [*rettet fra*: i at tale] om Christd. som den milde, Fredens Lære — den Mynsterske ||Kammertone| Stemme. En Saadan kunde da maaskee falde paa, at muligen G. her var Virtuosen, at |vor elegante, galante, piquante og „dydzirede“| G. <(maaskee|| for at vise sig taknemlig mod Biskop M., hvad jo ikke var at dadle)> nu var i Virksomhed for at foredrage Myn-

o: s: v:] se 215.

stersk Christend. Maaskee! Og det forstaaer sig, „Sæderne“ har da G. allerede frelst — idetmindste takker Biskop M. i den samme sidste Bog <p. >, Biskop M.! takker — G.! — for den Meddelelse efter en fransk Forf. at „intet er saa skjønt som at see et Folk kæmpe for sine Sæder“, hvad vi Alle i 6 Aar vare Vidner til, da G. og Sjoueren kæmpede for Sæderne. [*Indklammet med Blyant*: Til syvende og sidst bliver vel i Danmark G. <ogsaa> Den, der |ikke blot, som Trop, redder Smagen, men ogsaa bevarer Sæderne, opretholder Staten,| frelser Chrstd. — samtidigt med at som man seer af Bladene Rotschild køber det hellige Land.]

Fortsættelse til 213:

215
U. D.

Blyants-Dobbeltkors

Dog [selv dette <Misforhold> betræffende *rettet fra*: ogsaa saaledes (naar jeg tænker paa Misforholdet mellem Søndagens Høitidelighed og Mandagens Virkelighed)] vilde jeg kun i det Tilfælde kunne angribe Biskop M., hvis han vil paastaae at Dette hvad vi faae at se om Mandagen, i Virkeligheden [*rettet fra*: denne Mandagens Virkelighed], er Christendom; vil han det, skal jeg strax begynde Angrebet. Ellers kan jeg, ifølge mine Principer, ikke angribe Biskop M., ξ med *Blyants-Sammenvisning*: jeg er jo uden Myndighed; overhovedet kan jeg, i Retning af det Existentielle, ikke angribe Nogen, jeg er jo uden Myndighed, kun en Digter, der henflyer til Naaden. ξ [*overstreget med Blyantsstreger overkors og paaskraa*: jeg maa jo, <om end Forstaaelsen nu falder mig vanskeligere>, ifølge mine Principer, forstaae mig [*rettet fra*: forstaae mig jo] i at forstaae Biskop M. saaledes: i Inderlighed for Gud tilstaaer Biskop M. selv, at dette ikke er Christ., ξ som sagde han: ξ jeg er dog kun en Digter, (og det er jo mine Ord om mig selv)|| <ak> hvor gammel jeg end er, jeg er langtfra ikke saaledes afdød i Selvfornægtelse saaledes Aand, at jeg i Virkelighed kunde udtrykke Chrstd. — men jeg henflyer til Naaden, thi jeg tilstaaer det, om Mandagen o: s: v: hjælper jeg mig paa bedste Maade med

som Trop] se J. L. Heiberg, Recensenten og Dyret, 7. Sc. ²¹⁵ Existentielle] sml. 121. 221. Digter] sml. 212. 225. Naaden] sml. 29. 221.

verdslig Klogskab &og i saa vanskelige Tider med en simplere [rettet fra: enhver] Art verdslig Klogskab&. Dette kan jeg ikke „dømme“, jeg der er, ak er uden Myndighed, og siger om mig selv: jeg er kun en Digter. &, jeg henflyer til Naaden. Selv i Forhold til En, hvis „Mandag“ var den størst mulige Afstand fra Søndagen, — hvis han siger sig selv at være en Christen: jeg kan Ingen dømme, jeg er uden Myndighed, jeg maa <, om end Forstaaelsen blev mig den vanskeligste det er muligt,> efter mine Principer forstaae <mig i at forstaae> ham saaledes: i Inderlighed for Gud henflyer han til Naaden; ene den „Myndige“ vender Sagen anderledes, og negter udenvidere en Saadan at være Christen.& Den eneste Vanskelighed <for mig> i Forhold til Biskop M. bliver derfor, forhøiet, den, hvorfor han ikke selv siger dette. &Men hvor forstørret denne Vanskelighed end er blevet efter 48, den berettiger ikke mig til at dømme, jeg en Digter uden Myndighed.&]

Saaledes bliver M.s Prædiken det, jeg væsentligen holder og har holdt mig til. Og denne er udmærket, mig uforglemmelig, om der end ere Punkter af Chrstd., der vistnok stærkere burde fremdrages end det skeer i M.s Prædiken, hvad jeg godt kan paatale, thi dertil behøves ikke Myndighed, da dette ikke angaaer det Existentielle hvor enhver Dømmen med Myndighed, hvis der skal være Mening og Sandhed i den, forudsætter, at den Dømmende da selv eksistentielt udtrykker det Christelige sandere.

Altsaa Biskop M.s Prædiken. Og see nu er jeg ved, hvad jeg i et af mine sidste Skrifter (Til Selvprøvelse) har sagt om mit Forhold til Biskop M. „Det han, hans „Prædiken“, har villet, det Samme vil jeg, kun en Tone høiere.“ Der staaer ikke det han har villet det Samme vil jeg, nei, hvorledes skulde det falde mig ind, det han har villet om Mandagen, [derom turde jeg dog virkelig ikke <saadan udenvidere> sige: det er Det, jeg vil *rettet fra*: det vil jeg maaskee slet ikke]. Der staaer derfor, „det han“ — og nu salverende, eller mere end salverende, „hans Prædiken“ har villet, det Samme vil jeg. Og det er sandt. Men „en Tone høiere“, hvorledes det? Ganske simpelt. For det Første vil jeg drage just

1852

de Punkter frem af Chrstd. som ere traadte i Skygge i M.s Prædiken. Og dernæst — hvilket især beskjeftiger mig — jeg vil netop stræbe at bringe os det til Bevidsthed, hvorledes dette kan hænge sammen, hvorledes vi forstaae os i, med hvad Ret vi kalde os Christne, naar Virkeligheden, Mandagen er et |saadant| Misforhold til Søndagens Høitidelighed; om det er Søndagens <kunstneriske> Høitideligheder, der berettiger os til at kalde os Christne, eller om det ikke egl. er Mandagen, der skal afgjøre dette, og om, hvis den saa er, som Mandagen (Virkeligheden) er hos os, om vi saa ikke alle sammen med samt vor Søndags-Høitidelighed nødsages til at gjøre Chrstdommen den Tilstaaelse, at dette, det Bestaaende er egl. ikke Chrstd. men en formildet Tilnærmelse <til> — ak, hvis det ikke er, i modsat Retning, et voxende Affald fra Chrstd. Og denne Tilstaaelse, vel at mærke den, at det er en formildet Tilnærmelse til Chrstd., den har jeg for mit Vedkommende gjort høit og lydeligt nok mig selv betræffende.

Dersom Biskop M. har noget Øie, hvad han visselig har, og hvis dette hans Øie ikke min Stræben betræffende har været slagen med en ganske usædvanlig Blindhed, maa han fra Første have seet, at det jeg (ved mine Skrifter og ved den Maade paa hvilken jeg indrettede mit Liv) stiledede efter, var at faae Scenen for det Religieuse forlagt til om Mandagen [*med Sammenvisning*: i hvilken Henseende Katastrophen i 48 næsten efter altfor stor en Maalestok kom mig til Hjælp.]. Jeg ansaae det for muligt, o, og jeg ønskede det saa inderligt, ja og jeg har sandeligen ogsaa gjort Alt, at jeg i god Forstaaelse med Biskop M. kunde foretage denne Forretning, hvilken jeg vel forstod i een Forstand kunde være Biskop M. meget imod. Dette Ønske maa jeg vel nu opgive; Biskop M. er vel snarere i det Tilfælde, allerede i længere Tid, ved Hjælp af verdslig Klogskab at arbeide min Stræben imod. Saa skal jeg nok, hvad jeg da forresten altid har gjort, passe paa.

216 Skulde Biskop M. eller Nogen for hans Vedkommende vilde
U. D. sige: Biskop M. har jo blot sagt, at G. er een af vore talentfuldeste Forf., hverken mere eller mindre, og det lader sig jo dog ikke negte,

da skal jeg strax oplyse, at denne Vending er blot mere nedsættende for Biskop M. og at der er sagt mere. Tag et andet Tilfælde. Dersom Biskop M. vil føre en Dame ind i et Selskab og siger: vor talentfulde Frøken M. — saa siger han tillige mere, det ligger i, at det er Biskop M. der siger det, han siger, at det da naturligviis er en Pige, paa hvis Charakteer der intet Tvetydigt hæfter. Enten siger han dette, eller han siger: Biskop M. er ikke mere Biskop M. Og saaledes her. Naar Biskop M. siger vor talentfulde G. efter hvem jeg adopterer Ordet „Fremtoning“ saa siger han noget mere, at G. da naturligviis er en reen Forf.-Charakteer, eller ogsaa er Biskop M. ikke mere Biskop M. Og see derfor er denne lille Yttring saa betydningsfuld, thi enten kommer Biskop M. til at overtage Corsaren og Sjouer-Commercen og benegte at der var noget at indvende mod hele det Væsen, eller ogsaa er Biskop M. ikke Biskop M. men en skjødesløs Størrelse, der ikke, ethisk, afgiver nogen Garantie for, hvad han introducerer; men det ethisk at afgive Garantien var just det at være Biskop M.

Noget om <en> Yttring af Biskop M.

217
U. D

I Biskop M.s Skrift (Yderligere p.) findes lige mod Slutningen en noget kurieusk Passus, hvor den høiærv. Omding, just idet han vil citere nogle Ord af mig og gjøre dem til sine, faaer anbragt Seigneur G. ξfra Corsaren (jeg siger Corsaren, da N. og S. er en saa ubestemt Steds-Angivelse)ξ som en af vore talentfuldeste Forfattere, og det Ord „Fremtoning“ (G.s Opfindelse) formodentligen det eneste Ord der her lod sig bruge ξ, da jo en Stilist som Biskop M. nok veed at vælge sine Ord.ξ Man har deri (i saaledes at benytte G. og Fremtoning) seet en Fornærmelse mod mig, og saa fundet det insequent af mig eller min mod Biskop M. sædvanlige Partieskhed, der finder Alt godt hvad han gjør, at jeg ikke litterairt har taget noget polemisk Hensyn dertil. Det var der i sin Tid adskillig Tale om; senere har man igjen bragt dette i Forbindelse med Andet. Saa bliver det vel bedst jeg

1851

med et Par Ord oplyser, hvorledes jeg forstaaer mig i dette, hvor utilbøilig jeg end er til at yttre mig i Anledning af og om Sligt.

Altsaa man har deri seet en Fornærmelse mod mig, og saa fundet det inconsequent eller min sædvanlige Partieskhed for Biskop M., at jeg ikke litterairt tog noget Hensyn dertil. Man har for det Andet [*rettet fra*: Man har dernæst *rettet fra*: Derpaa har man] fundet det dobbelt inconsequent her at tie [*rettet fra*: have tiet], da jeg kort Tid iforveien tog et endog stærkere polemisk H. til en Yttring af Dr. R. Endeligen har man fundet det svagt af mig, at jeg, efter at Biskop M. i den Grad har fornærmet mig, vil bestemme mit Forhold til ham saaledes, som jeg i den sidste Bog (Til Selvprøvelse) har gjort.

Her min Forklaring. Hvad for det Første hiin Yttring af Biskop M. angaaer, da forstaaer jeg den som en Fornærmelse[†] mod mig; men jeg skjønner ikke, at det er inconsequent ell. partisk af mig, at jeg litterairt intet polemisk Hensyn har taget til den, tværtimod jeg mener, at det er consequent just af mig. Hvis man nemlig har lagt Mærke til min Forfatter-V. fra Enten—Eller, vil man ogsaa have seet, at det er holdt i hvad jeg (blandt Andet fordi jeg hverken har megen Tid eller mange Kræfter at give bort, og fordi jeg ikke gjerne begynder paa Noget, jeg ikke kan gennemføre) besluttede at overholde, ikke at tage Hensyn til Fornærmelser o: D: men ene i det Tilfælde at tage Polemik, naar en Anerkjendelse indeholdt en Misforstaaelse af min Stræben eller af dennes Enkeltheder. Men saa er det jo just consequent, og da intet mindre end partisk, at jeg ligeligt intet Hensyn tager, om det er G. eller M., M. eller G. — thi man vil erindre, at det ikke var i en Anled-

[†] i *Marginen*: Anm. Noget Andet vilde det være, dersom det blev mig tydeligt, at hiin Yttring af Biskop M. var en Dom om min Forfatter-V., thi da vilde jeg vistnok være opmærksom derpaa, især fordi den Opfattelse af Chrstd., jeg stræber at gjøre gjældende, paa en ganske særlig Maade forholder sig til den Mynsterske Opfattelse af Chrstd.

Yttring af Dr. R.] sml. S. V. XIII, S. 436; sml. 173. S. 275. i . . . Bog] sml. 215, S. 341, og se Note dertil.

ning af en Fornærmelse af G. jeg tog til Orde, nei, det var af at Spøge-Bladet Corsaren for ramme Alvor lovpriste og udødeliggjorde mig, det var deraf, at jeg — ironisk nok — tog Anledning til at forlange at blive udskjeldt, hvad jeg ogsaa — o, Socrates! — var saa heldig at opnaae, hvilket dog maaskee har bidraget Adskilligt til at klare i vore literaire Forhold.

Hvad det angaaer, at det skulde være dobbelt inconsequent, da jeg kort Tid iforveien tog endog et stærkere polemisk Hensyn til en Yttring af Dr. R.: da skjønner jeg heller ikke, at dette forholder sig rigtigt. Tilfældet er jo her lige det modsatte. Det var ikke en Fornærmelse af Dr. R., nei, det var en stærkere Anerkjendelse, men den forekom mig at indeholde en skjæv Opfattelse af min Forf. V. Og i Anledning deraf pleier jeg jo at tage til Gjenmæle, hvilket jeg gjør aldeles ligeligt, naturligviis med den Forskjel, at jeg er <ganske> anderledes tilmode, naar jeg con amore gjør et saadant Skridt i Retning af Corsarens G., og naar jeg høist unødigt, men for at være consequent, maa gjøre et saadant Skridt lige overfor vor grundlærde Dr. R., „hvem jeg kjender fra min Faders Huus.“

Hvad det endeligen angaaer, at det skulde være svagt af mig efter at Biskop M. i den Grad har fornærmet mig, at omtale mit Forhold til ham saaledes som jeg gjør i „Til S.“: da er jeg atter af en anden Mening. Selv om Fornærmelsen var den størst mulige, jeg vilde finde det svagt af mig, om jeg derfor sagde Andet [*rettet fra*: talte anderledes] om mit Forhold til Biskop M. end hvad Sandhed er; og Andet har jeg i Sandhed ikke sagt.

Ærb.

S. K.

Til

Det om Biskop M.

218

U. D.

Her vilde jeg have standset. Men det Rigtigste bliver dog nok, at jeg føier endnu eet Ord til. Det falder mig ikke let, nei, det

1852

falder mig tungt; men efter hvad der < i en senere Tid >, om end mere skjult, dog maaskee foretages mod mig og min Sag, er det rigtigst, at jeg taler Ordet ud. Det falder mig ikke let; Enhver, der blot kjender Noget til mig, vil kunne gjøre sig Forestilling om, hvor tungt det falder mig; selv om jeg var vidtløftigere, vilde dog maaskee Ingen forstaae, efter hvilken Maalestok det falder mig tungt, og efter hvilken Maalestok det vil forandre mig mit Liv: derfor tier jeg desangaaende. Men lad det saa i Guds Navn være sagt: jeg er ikke enig med Biskop M., jeg er aldeles uenig med ham.

„Hvorledes“ hører jeg Nogen sige „forsvarer Du da ikke det Bestaaende — og < Biskop M. er jo > det Bestaaendes Repræsentant og ivrige Forfægter?“ Jo, jeg forsvarer det Bestaaende, af yderste Evne, „med adskillige Opoffrelser“ som jeg pleier at sige. Men Sagen er, jeg mener at det Bestaaende skal forsvares saaledes, at der først og fremmest gjøres en sand Status op, at alle dets Misligheder blive afslørede, at det for Gud og os selv bliver vedgaaet aabenbare, hvor vi ere. Thi kun paa denne Maade kan der komme Sandhed ind i Forholdene; og efter mine Begreber er, hvad Gud fordrer af os Msk. først og sidst, at vi skulle være sande. Naar vi da saaledes ville gjøre Sandhedens Tilstaaelse betræffende hvor vi, christeligt, ere, mener jeg, at et saadant Bestaaende i dette Øieblik er at foretrække for hvad vi have af Opposition paa det christelige Gebeet. I denne Forstand har jeg kæmpet for det Bestaaende, udsat mig paa mange Maader, hvad Biskop M. meget godt har kunnet see.

Men, Uenigheden stikker i, at Biskop M. forfægter det Bestaaende saaledes, at han omtrent siger: lad det da for Alt ikke blive aabenbart alle Feilene og Manglerne, det maa vi skjule, det er det eneste diplomatisk rigtige. Vel muligt.

[I *Marginen*: Ogsaa saaledes ere vi uenige: Biskop M. tænker vistnok som saa, lad os blot holde hen, har det holdt saa længe, holder det vel og det Par Aar jeg har at leve. Min Tanke er: med hvert Aar, ja med hver Maaned der holdes hen, bliver Sagen forværret, og Prisen dyrere.]

Medens da jeg af al Magt kæmper for at afsløre, kæmper Biskop M. aabenbart for at tilsløre. Men da vi *z*begge*z* af al Magt kæmpe for det Bestaaende, da fremdeles jeg, den varmeste Beundrer af Biskop M.s udmærkede Egenskaber, med en uforklarlig tungsindig Hengivenhed hænger ved denne Magt, da fra den anden Side Biskop M. dog maaskee ikke er utilbøielig til at have en vis Godhed for mig, og da jeg, utvivlsomt, kan siges at have, ogsaa efter Biskop M. Mening, gavnet det Bestaaende ved at tage [*rettet fra*: den Maade jeg har taget] Partes mod Oppositionen: saa kunde det en Tidlang gaae ypperligt, derpaa en Tidlang dog ret godt, saa en Tidlang noget mindre godt men dog taaleligt — og saa? Ja, jeg tilstaaer det, jeg har maaskee ikke oprindeligt gjort mig det ganske tydeligt, hvad der saa vilde skee. Jeg vil tilstaae ligefrem: hvad mig angaaer, da har jeg aldrig ventet at leve længe, og jeg venter — det er fuldkommen Sandhed i mig — jeg venter bestandigt at døe næste Aar. Og paa den anden Side: Biskop M. var jo allerede en Olding. Saa tænkte jeg: det kan gaae, o, og jeg vilde saa gjerne det skulde gaae: saa — Ingen smile, thi Sagen er kun altfor alvorlig! — saa døer med Guds Hjælp nok en af os forinden. Det Samme sagde jeg — og jeg kan da ikke troe, at Nogen skulde støde sig over, at jeg anfører disse Ord som var det en Misbrug af en privat Samtale — det Samme sagde jeg for to Aar siden til den høiærv. Olding selv i Anledning af en ny Bog, jeg udgav: jeg havde haabet og ønsket, at en af os var død forinden jeg udgav den Bog.

„Men“ hører jeg En sige „har Du da ikke selv fra Begyndelsen indseet, at I vare saaledes uenige, hvorledes gaaer det til, at Du nu først kommer med den Forklaring Oplysning, og fremdeles, hvis Du fra Begyndelsen har indseet det, hvorledes vil Du forklare, at Du saa stærkt, som Du har gjort det, har fremhævet Biskop M.“ Hertil maa jeg svare. Jo, jeg har indseet det lige fra Begyndelsen. Jeg har derfor den første Gang jeg havde den Ære at tale med Biskop M., førend jeg satte mig ned (altsaa ikke i Samtalens Løb) saa høitideligt som muligt sagt: jeg er aldeles

1852

uenig med Deres Høiærv.! Men, var det min Mening, Biskop M. er en for vore christelige Forhold saa vigtig Mand, at det, hvis det paa nogen Maade er muligt, er af stor Betydning, at For min Charakteers Skyld maa jeg tillige bemærke, at her vel omtrent er det Modsatte Tilfælde af det man pleier at dadle: privat at lade enig med en Mand (maaskee for at have Fordeel af hans mægtige Indflydelse) og offentlig at angribe ham. Fremdeles var jeg ikke fra Begyndelsen saa opmærksom, som jeg senere er blevet det, paa det Mislige ved en objektiv Forkyndelse. Biskop M.s Prædiken om den var min Dom idel Lovprisning. Det hvori jeg var uenig med ham, er og var: hvorledes skal den christelige Forkyndelse betjenes. Og i denne Henseende var det, at jeg lige fra Begyndelsen var saa uenig med ham som muligt. Men tænkte jeg: Du gjør Dit, lad saa ham gjøre Sit. & Det var mig fra Begyndelsen ikke klart, hvorvidt jeg havde at angribe En, fordi han betjente Chrstd., christelig forstaaet, forkeert, det var mig kun klart, at jeg havde at passe paa mig selv. >

Jeg vedblev da at repræsentere Mit. Men jo bestemtere og bestemtere jeg rykkede frem, desto mere maatte vel Biskop M. selv blive opmærksom paa, at der faldt en forkeert Belysning over ham og hans objektive Forkyndelse. Imidlertid forholdt han sig rolig.

Saa kom der en forblommet Hentydning til mig og mit i en af Biskop M. sidste Bøger. Og saa kom i den anførte en uskyldig, ubetydelig lille Linie om — Goldschmidt. Efter mine Begreber har Biskop M. maaskee ikke mange <Gange> saa stærkt udviist det Mislige ved hele hans Virken, som her.

Biskop M. er en Dobbeltthed. Der er i ham en <religieus> Inderlighed, denne udtømmer han i sin uforlignelige Prædiken, hvilken jeg har læst, læser og vil læse atter og atter, denne uforlignelige Prædiken, der, naar den høres er mageløs, thi Taler er han. Men saa har han et andet Ansigt — ak og Ugen har, som bekjendt, 6 Dage! Verdslig Klogskab fra først til sidst i alle Mønstere, verdslig Klogskab er hans Element. Og her er Misligheden: en Chrstds Forkyndelse betjent ved verdslig Klogskab, og hvad Under da: det Bestaaende forsvaret ved at tilsløre Manglerne.

Dette har jeg seet lige fra Begyndelsen. Kun i een Henseende har jeg forandret min Dom om Biskop M. efter 48. Jeg har virkelig oprindelig været af den Mening, at Biskop M. var — og han har ogsaa taget mod Hyldest i den Retning efter en meget stor Maalestok — en Regjerings Mand, i større Forstand, en vir gravis, en Mand, der stod fast. Det gjorde han ogsaa. Men hvad der undgik mig var, om det ikke var det danske Cancellie, han støttede sig ved, om det ikke maaskee skjulte over Noget, saa han stod saa fast, fordi han sandselig havde Magt.

Saa brast det Hele. Det veed nu Enhver, at man aldrig sikkrere faaer at vide, om en Mand staaer fast, end naar alle Støtter tages fra ham. Men nu foregik der en Forandring med Biskop M. Jeg havde haft et afgjort Eenhedspunkt med ham tidligere, at han som Regjeringsmand i gammel Stiil, saae sin Fjende i Publikum og Bladene; jeg har som bekjendt udsat mig nok i den Retning. Nu har vel Biskop M. tænkt som saa: nu er det ikke mere det kgl. danske Cancellie nu er det Publikum og Bladene, man maa vinde. Der er f. E. Goldschmidt, han skal have Publikum.

I den Grad altsaa betjener Biskop M. Chrstd. ved verdslig Klogskab. Dette er mig det Vigtige, thi hans Klogskab er, efter mine Begreber, ikke engang verdslig Klogskab, er det mindre Vigtige, men i den Grad betjener han Chrstd. ved verdslig Klogskab. Man vil ogsaa, naar man agter nøiere paa Biskop M.s sidste Skrifter, opdage et næsten Journalistisk Sving i Retning af at behage „Folket“ og hvad det ellers er for Instantser, der nu efter det kgl. danske Cancellie ere komne til Regjeringen.

Allerede i Begyndelsen af denne Artikel har jeg sagt, hvorfor jeg har biet, da jeg ventede, at muligen Biskop M. selv skulde tage dette Anstødelige bort. Det skete ikke, og nu har jeg talet.

Maaskee vil Nogen synes, at dette er meget kort. Ham vilde jeg svare: det er tilstrækkeligt, og forresten, er jeg først bragt paa det Punkt, at jeg vil tale og skal tale, saa kan jeg gjerne skrive Bøger for at oplyse, hvorledes Biskop M. har forqvaklet Chrstd. ved at betjene den med verdslig Klogskab.

1852

Til 218:

219

*U. D.**Med Blyant:*Biskop Mynster
bruges ikke.

220

U. D.

Angaaende mit Forhold til Biskop Mynster.

Jeg forstaaer mig i at repræsentere en ganske bestemt Belysning af Chrstdommen. Den skal igjennem (saaledes forstaaer jeg mig selv) — eller jeg skal styrte, det vil sige, den skal alligevel igjennem, den vil ogsaa gaae igjennem derom er jeg evig forvisset, men det er muligt, at jeg maa styrte.

Denne min Belysning af Chrstd. er lige Modsætningen til den Mynsterske. Men derfor har jeg jo meget godt kunne finde en Glæde og Tilfredsstillelse (ei heller mener jeg at have Skam af at jeg har gjort det) i næsten beundrende at forholde mig til den Maade, paa hvilken M. <har> repræsenteret Sit, uden <at> jeg dog har kunnet forandre Noget i mit, jeg har ikke givet mig af med at ville paanøde ham Mit, men fundet Glæden i at sætte mig ind i hans og nu see, hvor fortræffeligt han fuldkomner hvad han har forstaaet som sin Opgave.

Fra første Øieblik af, og saa uforandret har jeg haft et Ønske, et inderligt — hvor inderligt vil neppe Nogen kunne danne sig en Forestilling om — det <inderlige> Ønske i god Forstaaelse med Biskop M. at kunne anbringe denne min Belysning af Chrstd.; det har jeg ønsket, og hvad har jeg ikke gjort i denne Henseende, for at røre den gamle Mand. Det var mit Ønske. Og i Sandhed, dersom Biskop M. kunde beslutte sig til, fuldt og heelt at gaae ind paa denne min Belysning af Chrstd., det skulde ikke kommet hans Sag til Skade. Eller dersom han, om <han> end ikke kunde dølge for sig selv en Bekymring at min hele Stræben var hans Sag skadelig, dersom han dog kunde have besluttet sig til ganske at tvinge enhver Yttring i denne Henseende: jeg skulde have indestaaet ham for, at dog Mit aldrig skulde være blevet til Skade for hans Sag.

Men, den mindste Misbilligelse, blot en Mines blot et lille Ords: i samme Secund er min Belysning den for Biskop M. allerfarligste Belysning af Chrstdommen. Maaskee seer han det ikke strax selv; han vil see det tydeligere og tydeligere med hvert Aar han skal leve, vil selvfølgelig, hvis han vedbliver at leve, formdl. en-gang komme til at vende sig med hele sin Magt mod mig og Mit.

Der undslap ham (i hans Bog: Yderligere) et lille Ord om Goldschmidt og mig. Det er nok ξ , især da den ikke senere er tilbagetaget, $\geq$ for at jeg kan see, at Biskop M. er saaret. Og Ulykken er, jeg tør ikke lade, som havde jeg ikke seet det, thi jeg føler mig forpligtet til at betjene min Sag til det Yderste.

I mine Tanker var det nu vistnok det Uheldigste M. kunde gjøre; thi som sagt, min Belysning af Chrstd. er ham saa farlig, at han ξ med *Blyants-Sammenvisning*: (hvis han ikke kan gaae ind paa den, eller dog ganske forholde sig rolig) $\geq$ hellere strax maatte have reist sig i al den Vælde han har. Maaskee vil han nu i et senere Øieblik see <det> — og maaskee allerede have tabt noget af sin Vælde, thi Belysningen, som jeg anbragte, vil mere og mere gjøre sig gjældende, og M. gik Glip af Øieblikket. Men i ethvert Tilfælde, det var M. selv, der pirrede ved Mit — Gud veed, det var som sagt mit inderlige Ønske, at være i god Forstaaelse med M.

M. er en Magt, han er tillige en klog Mand, endnu i høi Alderdom usvækket; agter han <maaskee> at benytte Goldschmidt som han vinkede ad ξ , han er Publikum, Udbredelse $\geq$: det kan jo blive farligt nok. Vel, jeg er bered, bered, efter at have forstaaet mig selv i i Mynster at see min Fjende. Man kan være rolig fattet, selv naar det man noget nær ansaae for det Tungeste er skeet: det er jeg. Følelserne (Beundringens, Hengivenhedens, Taknemlighedens, Pietetens) Stemningerne, Sindsbevægelserne ja i Sandhed de ere skete deres Ret, indtil Taarer — hvorfor skulde jeg gjøre mig stærkere end jeg er. Dette er nu for mig et Tilbagelagt. Fordres det Næste, at der skal handles, nu vel, det skee bestemt og afgjørende, det kan jeg, med Guds Hjælp ogsaa, — hvorfor skulde jeg gjøre mig stærkere end jeg er.

1852

221 U. D. Da jeg qua Forfatter, for at tage mit Bestik, første Gang tog Sigte efter Biskop M. — og jeg ønskede engang ret bestemt at udtale hvor uundværlig denne Skikkelse har været for mig som Forf. — sagde jeg: hvad er dette? denne Mand udelader jo en heel Side af Chrstd., den som vil gjøre Livet anstrengt, forvandle det at forkynde Chrstd. til Lidelse istedetfor Nydelse, ei heller er hans Liv mærket af den Side af Chrstd.: hvorledes forstaaer Du, christeligt, det? Ganske simpelt: i skjult Inderlighed er han for Gud i Forstaaelse med Gud, og henflyer til Naaden. Saa lader det sig, christeligt, gjøre; og fremfor Oppositionen har han et uendeligt Fortrin, at han ikke, uden at gjøre større Fordringer til Existentsen, slaaer paa det Apostoliske. Nu, og forresten er Bisk. M. en i alle Henseender udmærket, en stor Mand. Og endeligen — hvor meget dette betydede mig, forstaaer neppe Nogen — endeligen er det Biskop M. Altsaa det slaaer til. Den Mand bliver at pointere, den eneste i Danmark, og — hvilken Glæde! — i dyb Ærefrygt. Thi, det med den anden Side af Chrstd., det er da naturligviis [*rettet fra*: vel] i sin Rigtighed, at han strax kjender den, hvis den anbringes. I Sandhed det er en vigtig Sag — blandt Andet ogsaa for Den, der just skulde anbringe denne anden Side, Complementet.[†]

Saa begyndte jeg.

Da jeg kastede mig mod Corsaren, svigtede han mig, efter mine Begreber. Thi det var i høieste Grad en Handling af at være Complementet, og han burde dog idetmindste have med to Ord vidnet for mig, han som bestandig har taget Nydelsens og Fordelens Side af at forkynde Chrstd.

Jeg blev saa ved ene som religious Forf.

[†]Anm. Jeg troer ikke at misbruge privat Samtale ved at fremhæve, hvad der er mig saa vigtigt just i faveur af Biskop M., at han strax den første Gang jeg talte med ham sagde: De er et Complement til mig. Altsaa Alt var rigtigt.

²²¹ Naaden] sml. 215.225. Existentsen] sml. 215.232. Biskop M. ... sagde] sml. VIII A 332.

Ved „Kjerlighedens Gjerninger“ forekom det mig han stand-sede lidt.

Saa kom 48. Det Aar var af stor Betydning for mig og i min Sags Faveur. Efter først at have forstaaet mig selv; saae jeg der-efter oppe ad for at tage Sigtet af Biskop M. „hvad mon han vil gjøre?“ I mine Tanker var Sagen saa afgjørende, at ikke blot min, Complementets, Stilling, maatte blive en anden, men at M. selv maatte paatage sig at repræsentere Complementet, den lidende, ufordeelagtige Christends Forkyndelse. Han gjorde slet Intet, svigtede <endog> eller brød med sin egen Tradition, der bandt ham til ancien regime. Ak, her faldt det mig stærkt paa: det er ikke i sin Rigtighed med Biskop M., at han kjender og erkjender Complementet og forstaaer sig selv i at have udeladt een heel Side af Chrstd.

Jeg gik nu videre. For at gjøre Alt saa skaansomt som muligt, anbragte jeg en ny Pseudonym, og anbragte „Naaden.“ „Nu maa Biskop M. kjende det — eller!“

Jeg staaer nu ved „Indøvelse i Chrstd.“

Hvad jeg leed i den Tid, inden jeg fik nogen Yttring at see af Biskop M. Jeg var forberedt paa Alt, at han vilde gaae ind paa det (hvilken Glæde) at han vilde reise sig i al sin Vælde og sige: det er en vanhellig Leeg med det Hellige.

Der er skeet noget Andet. Det tør jeg ikke lade passere, Sagen er for alvorlig.

Min kjere Læser blot en Bøn. Naar der skal handles, maa man 222
være rolig. Derfor kan man godt have endog megen Følelse, glem U. D.
ikke det! Tænk en Chirurg; ja, om det saa var den Elskede, ham
det Dyrebareste: hans Duelighed som Chirurg vil være i Forhold
til som han er rolig, at han, om muligt er lige saa rolig, og Kni-
ven lige saa rolig i hans Haand, som hvis det var en fra Maanen
nedfalden Hattemagersvend, han skulde operere.

vanhellig Leeg osv.] sml. X^b A 563.

I

At den Yttring om G. og mig tilstrækkeligt beviser, at M. er saaret.

Det bevises lige saa let, som hvis man hørte M. i et Selskab bruge et endog uhøvisk Skjældsord mod en Mand, vilde slutte: M. er endog meget forbittret.

II

Mit Forhold til M. gennem hele min Forf. Virksomhed.

Hertil findes to Sedler i Pulten.

III

At det i hvorledes M. dømmer om min Opfattelse af Chrstd. maa blive aabenbart, hvis der er Misligheder i hans, da min er Complementet til hans

At M. <Chrstds Forkyndelse> udelader en heel Side af Chrstd. at hans Liv heller ikke er mærket deraf, saae jeg strax, kan Enhver let see, er let at vise. Men deraf følger endnu ikke, mindst for mig, der er uden Myndighed, Berettigelse til en christelig Indsigelse. Maaskee har han den anden Side, Complementet, i skjult Inderlighed. Det vil da blive aabenbart, naar den anden Side, Complementet anbringes ξ og han dømmer γ . Har han den, maa han dømme: det er sandt og rigtigt. Dømmer han om Complementet: det er urigtigt, saa har han heller ikke selv Complementet i skjult Inderlighed. Men saa mangler jo hans Chrstds Forkyndelse den anden Side (thi den manglede den, det var let at see, men vi antog, at han havde den i skjult Inderlighed) og altsaa er den usand.

Anm. Maaskee har M. selv været opmærksom herpaa, og <derfor> altid været saa forsigtig med at yttre nogen Dom om mig og Mit.

IV

Et Exempel dannet for at vise den indirecte Methode brugt til at gjøre en skjult Inderlighed aabenbar.

Hvis jeg tænkte mig, en forresten maaskee høit begavet Chrstds Lærer, der var sig bevidst at være en Bedrager ved Hjælp af at lyve Noget om en skjult Inderlighed, han vilde kunne sige: „Ved Hjælp af det om Chrstd. som objektiv Lære, og Det om den skjulte Inderlighed er jeg i den Grad sikkert og tryk i mit Bedrag, at for den Sags Skyld vor Herre gjerne kunne sende 10 Sandhedsvidner, de skulde ikke kunne komme mig tillivs.“ Og det er sandt, han er nemlig een Reflexion høiere eller mere udviklet end Sandhedsvidnet er.

Jeg tænker mig denne hans Samtale hørt af den Alvidende og Allestedsnærværende, altsaa i Himlen — forunderligt den <Ligstiges> skjulteste Samtale høres i Himlen. Tilværelsen er dog i akustisk Forstand bygget paa en egen Maade: hvad vilde saa vel Styrelsen gjøre? Den vilde vel sende ham En, der havde at anbringe hans Complement, helst dertil vælge En, der var saa langt som muligt fra at ansee Bedrageren for en Bedrager og i ethvert Tilfælde optugtet til at have lært ikke at dømme om det Skjulte, men troe det Bedste. Hvis det nu ingen Bedrager var han kom til, saa vilde de To ganske forstaae hinanden. Men en Bedrager vil ikke kunne holde ud med Complementet, der bliver at anbringe stærkere og stærkere. Tilsidst undslipper ham en Dom om det <at det er forkeert, usandt o: D:> — og i samme Øieblik er „den skjulte Inderlighed“ brudt, Indblikket gjort.

Anm. Man seer det saaledes at anbringe Complementet er en Opgave, hvortil enhver Bondekarl kan bruges: jo troskyldigere han gjør det, jo bedre Bedrageren vil see i ham sin sande Ven [*herover*: Beundrer], hvad han ogsaa i <al> sin Troskyldighed virkelig er. Det er vel derfor en Opgave nærmest for upraktiske Msker — og jeg kan da <vel> faae en Attest, naar skal være, af Biskop M., at jeg er aldeles upraktisk.

V

At Sigtelsen mod mig af Biskop M. maatte blive i Retning af Sværmerie.

Hvor upraktisk jeg end er, synes det mig dog at der, om end skjultere, altid opereres i den Retning for at faae den Opinion gjort muligt: at jeg er en Sværmer. En ny Forvandling. Den kolde hjerteløse Ironiker S. K. skal nu være „Sværmeren“ dog maa-skee ligesom „Husar-Officeren og dog en Mand af Ære“ saaledes: Sværmeren — og dog en Mand med en ualmdligere Forstandighed.

Altsaa Sværmeren. Ordentligviis stræber og arbejder ethvert Msk. for et endeligt Maal. At arbeide for Intet eller med Utak til Løn, ansees for Sværmerie og Galskab — kun ikke af Chrstd., der opretholder just denne Betragtning af Alvor.

Men vi ere jo alle Chrstne, ja og 1000 Præster — ja, og vi ere nu alle Præster — idetmindste ere Præsterne aldeles ikke i det Tilfælde at arbeide for Intet eller med Utak til Løn.

Og Præsterne repræsentere jo Chrstd. Ergo er K. en Sværmer.

Ja, det lader sig godt gjøre. I denne Henseende vil M. ogsaa kunne have Gavn af Goldschmidt, den — skal jeg sige fremfor eller næstefter M. meest competente Instant, hvor Talen er om, at Profiten er Livets Alvor, og at arbeide gratis med Utak til Løn Sværmerie.

Dog dømmer M. saaledes om min Opfattelse af Chrstd. er eo ipso godtgjort, at hans Opfattelse af Chrstd. er et Bedrag, thi min Opfattelse er jo Complementet til hans.

VI

At M. ved hiin Yttring om G. og mig egl. har dømt om min Opfattelse af Chrstd. — og derved dømt sig selv, og hvilken Dommen er.

Han har egl. dømt: at min Opfattelse er en Slags Corsar.

Derved har han dømt sig selv, at han ikke i skjult Inderlig-

Husar-Officeren ... Ære] sml. en Titel som: Blodskiender, Mordbrænder og Manddraber, efter Lovene betragtet; og dog et elskværdigt ungt Menneske med en ædel Siel (Kbh. 1785).

hed har den anden Side af Chrstd. hos sig, nei, at han i den Grad er angst for den, at han ikke kan taale den anbragt end ikke af En, der gjør det i dyb Ærefrygt for M., altsaa udtrykkende, at det da aldeles er i sin Rigtighed med M. den Sag betræffende; han er i den Grad angst for denne anden Side af Chrstd., at han maa have en ond Samvittighed, nemlig ved ganske at have udeladt den.

Han har valgt at gjøre Chrstd. og Chrstds Forkyndelse til Nydelse — det har han ogsaa naaet, ganske overordentligt, beundringsværdigt. Hans Chrstds Forkyndelse er et Bedrag.

Smaa-Opsatser betræffende Biskop Mynster.

223
U.D.

Til 223:

Instantser mod Biskop Mynster.

224
U.D.

Den Chrstds Forkyndelse han repræsenterer
er

1) i Forhold til Chrstd. et Bedrag.

2) en Fornærmelse mod os Mske, som var han saa uhyre klog, og vi saa uhyre tossede, at vi slet Intet kunne see.

Naar en Amme vil lokke Barnet til at indtage Noget, som ikke smager godt, bærer hun sig saaledes ad: hun fører det til sin Mund, lader som smagte hun paa det, siger saa: aah, hvad det smager deiligt. Hun vogter sig vel selv endog blot at smage paa det, men det seer Barnet ikke — Barnet er jo kun et Barn — og saa sluger Barnet det. Saaledes med Mynsters Søndags-Høitidelighed, med Suk og Taarer „aah, Chrstd. smager saa deiligt“ — „det er for at faae os til at indtage Chrstd.“ — og nu troer han, at vi slet ikke kan see, at om Mandagen udtrykker hans Liv noget ganske Andet. — og at han altsaa er omtrent lige saa langt som Ammen fra selv at indtage det Prisede. — Dersom han virkelig selv troer, at vi kan see det, saa er det frækt af ham at forkynde Chrstd. paa den Maade. Men Sagen er vistnok den: klog er han, og har

saa selv en ganske uhyre Forestilling om sin uhyre Klogskab, item en ganske uhyre Forestilling om vor uhyre Dumhed: ergo mener han, dette lader sig ypperligt gjøre.

Men dette er en Fornærmelse mod os Andre.

Til 223:

225 Om min Forstaaelse med Biskop M.s Christendoms
U.D. Forkyndelse

[*rettet fra*: Et Ord om mit Forhold til Biskop M.]

[*Med Sammenvisning, øverst paa Siden*:

Uagtet min Forf. V. i een Forstand er af den Beskaffenhed, at det omtrent er lige gyldigt enten jeg levede her eller andetsteds, er den dog maaskee i en anden Forstand, endog i ualmdl. Grad, beregnet paa ganske bestemte Forhold. Imidlertid har jeg hidtil kun gjort eet eneste Skridt for bestemt at bestemme mig ind i de virkelige Forhold. Saa bliver det vel bedst, ja det er endog Pligt, at jeg der dog repræsenterer en bestemt Opfattelse af Chrstd., gjør et Skridt for officielt at faae angivet, hvorledes jeg forholder mig til det Betydeligste vi har, Biskop M.s Chrstds Forkyndelse]

Fra det Første af har jeg holdt mig fuldkommen overbeviist om, at jeg væsentligen er <aldeles> enig med Biskop & og er endnu ganske af samme Mening. >| &| en vis Forstand opdragen ved „Mynsters Prædiken“, ved de mig saa dyrebare Erindringer, senere ved bevidst Beundring knyttet til Forestillingen om denne Mand, hvem jeg qua Forf. strax udhævede, nogle Aar efter saa stærkt det er muligt som den eneste og i dyb Ærefrygt — har jeg fra først af fuldeligt troet, hvad jeg ogsaa ubetinget var forpligtet til at troe, at jeg i at opfatte Chrstd. var i Forstaaelse med Biskop M. Jeg er endnu af samme Mening. > Det Eneste jeg ikke kan faae i mit Hoved er: hvorfor saa dog Biskop M. ikke en Gang saa høitideligt som muligt — det er just ogsaa det Vigtigste hvorom Talen er — vil sige ligefrem: den Chrstds-Forkyndelse jeg repræsenterer er egl. ikke Chrstd., men en paa meget væsent-

lige Punkter formildet Tilnærmelse, jeg er dog kun en Digter, som henflyer til Naaden†. Thi det faaer aldrig Nogen — ja, medtaget Biskop M. selv — mig til at troe, at Biskop M. ikke skulde være klarere over, hvad Chrstd. er og over sig selv i sit Ansvar for Gud.

Og dette maa dog frem, thi her er det dog aabenbart, at Slaget skal staae: Scenen for det Religieuse forlægges væsentligen fra Søndagen til Mandagen. Det er det, som jeg fra Første af (hvad let sees paa mine Skrifter og paa den hele Maade, jeg indrettede mit Liv) har pirret ved. Ak, men hvad er en saadan stakkels Privatiserendes største mulige Anstrengelser i Forhold til en saadan Opgave hvad ere de Andet end de ubetydeligste Barnestreger. Men Katastrophen i 48 den kunde bedre, den hjalp, der fik det religieuse Problem det Skub, som giver Fremtidens Stilling: fra Søndagen til Mandagen, fra kunstneriske Præstationer om Søndagen, til Virkeligheds Spørgsmaal om Mandagen. Spørgsmaalet bliver om hvad der fordres til for at turde kalde sig en Chrsten, om det er Søndagen der afgjør det, eller om det ikke just er Mandagen, og om, naar Mandagen er som den er hos os, om det saa ikke bliver bedst, at vi alle Samtlige med samt vore Søndags-Høitideligheder gjøre Chrstd. den Tilstaaelse, at dette slet ikke er Chrstd., men høist en formildet Tilnærmelse. Jeg gjør mig ikke bedre; skulde jeg have nogensomhelst Fortjeneste, maatte det da blive den — ja, det er baade til at lee og til at græde over! — den, at jeg først har gjort denne Tilstaaelse og om mig selv.

Men var det muligt, at Biskop M. skulde ville paastaae, at den Chrstds Forkyndelse han repræsenterer er sand Chrstd. efter det

---

†Anm. Saaledes har jeg saa høitideligt som jeg formaaede det, sagt det om mig selv. Og saaledes mener jeg at have (hvad jeg naturligviis altid ogsaa har meent Biskop M. at have, da jeg har forstaaet ham saaledes) det Gode paa min Side, christeligt, at være sandere end Oppositionen, der uden at forpligte Existenten strengere end den gjør, har slaaet paa det Apostoliske.

N. T.: saa maa jeg angribe Biskop M., saa alvorligt som muligt, skal ogsaa øieblikkeligt begynde.

Til Oplysning herom udbeder jeg mig nu, i dyb Ærefrygt, et Ord af Biskop M.; Sagen er virkelig saa alvorlig og vigtig, at en christelig Biskop dog vel ikke godt kan unddrage sig for at svare.

Kommer der imidlertid intet Svar fra Biskop M., saa agter jeg, ligesom ved et Proclama, at lade denne Artikel tre Gange aftrykke i et Blad — og kommer der saa intet Svar agter jeg at begynde Angrebet paa Biskop M., og det agter jeg at redigere saaledes: naar Biskop M. ikke selv vil sige: den Chrstd.-Forkyndelse jeg repræsenterer er egl. ikke Chrstd, men en formildet Tilnærmelse — saa er den Chrstds Forkyndelse Biskop M. repræsenterer, usand; just hiin Tilstaaelse er den eneste Maade, paa hvilken den Chrstds Forkyndelse han repræsenterer kan sandt forholde sig til hvad sand Chrstd. er efter det N. T.

226
U. D.

En Bedragers „skjulte Inderlighed“

og

hvorledes den blev opdirket.

En Slags gudelig [*i Blyants-Parenthes: Novelle.*]

[*i Marginen: Criminalhistorie*]

Der var engang en Chrstds Lærer, en Præst. I Besiddelse af ualmdl. Gaver, stor $\leq$ Verdens $\geq$ Klogskab nød han stor Ære og Anseelse, og nød dette endnu engang i selvbehagelig Bevidsthed om sin Klogskab.

Han havde endnu een Bevidsthed: den med sig selv, at han var en Bedrager, der ved Hjælp af at tale om en skjult Inderlighed gjorde sig til noget ganske Andet end han var. Men sagde han til sig selv, naar han i Lønkamret havde lukket Døren, og var ganske sikker, at Ingen var i Nærheden, kunde høre ham, han sagde til sig selv: „ved Hjælp af Det om at Chrstd. er den objektive Lære hvad nu er saaledes sat fast, at Ingen tør modsige det, og ved Hjælp af det om den skjulte Inderlighed er jeg i den Grad

betrygget i mit Bedrag, at om saa vor Herre sendte 10 Sandheds-Vidner, ingen af dem skulde formaae at gjøre mig aabenbart“ Og dette var ikke usandt; thi „Sandheds-Vidnet“, idetmindste som det hidtil var, var en umiddelbar Bestemmelse, han altsaa i sit Bedrag en Reflexion høiere, saa Sandheds-Vidnet ikke kunde fange ham.

Jeg antager nu, at denne hans skjulte Samtale, som han ξ i Løn-kamret ξ førte med sig selv, efter $\langle$ ganske $\rangle$ at have sikkret sig, at Ingen kunde høre ham, jeg antager, at den blev hørt i Himlene — i Sandhed Tilværelsen er i akustisk Forstand vidunderligt construeret, den skjulteste Samtale med sig selv høres — i Himlene, hvilken salig Trøst for alle Lidende.

Altsaa Samtalen er hørt i Himlene. Da tænker jeg mig, at Gud (som det hedder i den hellige Skrift [*rettet fra*: det gl. T.] ogsaa hvor der ikke er Tale om en Samtale) svarede og sagde. Ja, ja min gode Mand, kan Din Kløgt forandre Methoden — jeg kan ogsaa, Du skal blive gjort aabenbart, langsomt [skal det skee!], thi den gudd. Straf er langsom, men dog tilsidst, og det skal skee paa en Maade som Du mindst ventede det, thi Guds Tanker ere ikke Mskenes, dog skal Du fanges ξ ved Din Klogskab ξ i Din Daarskab, som jeg pleier at gjøre det, jeg Herren, der griber de Vise i deres Daarskab. Jeg skal dertil bruge et Msk., som jeg skal sende Dig paa Halsen. Frygt ikke, være ganske rolig, jeg vælger ikke En der er 10 Gange saa klog som Du, nei, kloge Folk kan jeg allermindst betroe Noget, og overhovedet indlader jeg mig sjeldent saaledes med et Msk., at jeg ligefrem bruger ham, ligefrem betroer ham, hvad og hvorfor og hvortil. Nei, jeg bruger Mskene saaledes, at de ikke mærke det, at de følge deres Tanker, og saa bringer jeg noget ganske Andet ud deraf. Vær Du derfor ganske rolig. Den, jeg vil bruge, er — tænk Dig! — en Yngling, ja, hvad mere er, en Yngling, der med den meest brændende Begeistring vil beundrende forholde sig til Dig. Og som det i den uegennyttigste oprigtigste Hengivenhed vil være skjult for Ynglingen, at han, just han, er Den, der — ja, anede han det, fik jeg ham vel

1852

heller aldrig til at gjøre det, uden med Magt! — skal gjøre Dig aabenbar: saaledes vil det ogsaa især fra Begyndelsen være ganske skjult for Dig, hvor farlig denne Yngling vil blive Dig, Du vil — og deri vil Du have Ret — i ham see Din varmeste Beundrer.

Denne Yngling vil være vel underviist i Chrstd. Han vil beundre Dine store Gaver, og alt Det, Du taler om en skjult Inderlighed det vil han troe — og saaledes har Du i ham Din Beundrer. Han vil imidlertid let see, at Din Chrstds-Forkyndelse ved Hjælp af denne skjulte Inderlighed udelader en heel Side af Chrstd. ξ den stridende, ζ ; men Intet vil da være ham fjernere end at fatte nogensomhelst Mistanke til Dig, at det ikke skulde være i Rigtighed med at Du i skjult Inderlighed forstaaer Dig selv i at have denne Side.

Ynglingen vil da fatte det som sin Opgave: at levere Complementet til Din Chrstds Forkyndelse. Og glad vil han saa tage fat paa dette Arbeide, glad være forud forvissat om Forstaaelsen med Dig, han som kun aander Hengivenhed for Dig. ξ Noget tungsindig er han, derfor vil det end ikke falde ham ind at opholde sig over, at Du har taget den taknemlige Side af Chrstds Forkyndelse, og han skal tage den utaknemlige, nei, just det vil røre ham. ζ

Saa begynder han da paa dette Arbeide; men fra Grunden af, saa det ikke strax bliver kjendeligt, hvor han vil hen.

Hvad Under, at Du bliver opmærksom paa ham, som er idel Opmærksomhed for Dig. Du seer nu paa ham. Maaskee vil der <i Dig> være en ganske svag Antydning af en Angest, som var der Noget uforklarligt ved det Msk.; men det vil strax forsvinde. Og det Indtryk, Du — efter at have brugt al Din Klogskab — vil faae, er, det sande: denne Yngling er den mig af alle meest uegennyttigt hengivne.

Saa kommer Du engang til at tale med ham, og Du bevidner ham Din Velvillie, Du siger — og det er efter at have brugt hele Din Klogskab, derfor er det ogsaa ganske sandt, hvad Du siger —: vi ere Complementer til hinanden, vi udfylde hinanden.

Det var et sandt Ord — og et skjebnesvangert Ord. Thi her er

Snaren, hvori Du skal fange Dig selv; Ynglingen aner Intet. Han forstaaer sig blot gudeligt i at fare fort i sin Opgave, at levere Complementet stærkere og stærkere. |og dette forstaaer han for mig som sin Opgave, altsaa vil Intet formaae at holde ham tilbage.|

Der er nu gaaet nogen Tid igjen, og Ynglingen er faret fort med at indfrie sin Opgave: Du, Kloge maaskee begynder Du at ane Noget. Dog skal det ikke hjælpe Dig; thi Ynglingen aner Intet — ellers fik jeg ham vel heller ikke til at blive ved, uden jeg brugte Magt.

Du Kloge see nu Snaren — dog det skal ikke hjælpe Dig, at ville see Dig for, for at undgaae den, thi Du er i den — og Ynglingen aner Intet. Dersom Du nemlig ikke i „skjult Inderlighed“ har den anden Side af Chrstd., men reent vil have den bort, saa er Du en Bedrager. Men, om Du har den eller ikke har den i skjult Inderlighed er ikke saa ligefrem at faae at vide, thi en skjult Inderlighed er et godt Gjemme. Derfor anbringes Complementet uden for Dig af hiin Din begeistrede Beundrer, Ynglingen. Var Du nu ingen Bedrager, saa vilde Ynglingen kunne blive ved lige saa længe og lige saa stærkt han vil at anbringe Complementet, I vilde blive i den bedste Forstaaelse, thi Du eiede Complementet i skjult Inderlighed. Er Du derimod en Bedrager, vil der komme et Øieblik, hvor Complementet bliver Dig for nærgaaende — Ynglingen, ja han aner Intet! — Du vil ikke kunne afholde Dig fra, hvad Du dog en Tidlang var klog nok til at gjøre som det Klogeste, ikke at dømme om Complementet, nei, Du vil dømme, at Complementet er en Vildfarelse: i samme Secund er det gjort aabenbart, at Din skjulte Inderlighed ikke gemte Complementet, og det vil for Msker (thi jeg den Alvidende kan hurtigere see efter) blive aabenbart, at Din Chrstds Forkyndelse er et Bedrag.

Det skete ogsaa saaledes. Da først opdagede Ynglingen, <til sin Forfærdelse> at han havde afstedkommet, hvad han sidst af Alt vilde. Han blev derover saa sørgmodig at han ganske slog sig fra Verden — det var just „Kjerlighedens“ Bestemmelse med ham.

1852

227
U. D.

Theses.

Er ikke, efter det N. T. Lære, Forkynderens Liv $\leq$ (det at vidne, Vidner) $\geq$ den egentlige Forkyndelse, den med Munden $\langle$ alene $\rangle$ $\leq$ (Docentens, Talerens) $\geq$ en tvivlsom, ikke egl., christeligt, „Forkyndelse“.

#

Staaer efter det N. T. Lære ikke det at lide $\leq$ i denne Verden $\geq$ i et nødvendigt Forhold til det sandt at udtrykke Chrstd. i denne Verden, saa man, ifølge det N. T. er berettiget til at slutte, at naar En ikke er kommet til at lide i denne Verden, maa han paa een eller anden Maade heller ikke sandt have udtrykt Chrstd., end sige da, naar han endog som Lærer i Chrstd., ved at være Lærer i Chrstd. har gjort glimrende Carriere?

#

Er der ikke, ifølge det N. T., kun eet Beviis et eneste for at have en Overbeviisning: det at Ens Liv udtrykker den?

#

Er det ikke det N. T.s Mening, at det Christelige, naar det skal sættes ind i Virkelighed vil frembringe den Virkning, som betegnes i det N. T. „I skulle hades af Alle for mit Navns Skyld“ (Forfølgelse).

Men i „Chrsthed“ sættes det Christelige ikke ind i Virkelighed; ved Hjælp af Talere og Docenter (dette er omtrent de officielle Forkyndere) anbringes det kun i Mulighed (rhetorisk, docerende, i Phantasie-Mediet) medens Taleren, Docenten indretter sit Liv efter $\langle$ verdslig $\rangle$ Leve-Klogskabs Regler, altsaa ikke sætter det Chrstlige ind i Virkelighed.

---

²²⁷ Vidner] sml. 226. 261. lide] sml. 103. 232. i det N. T.] Matth. 10, 22. 24, 9.

[I Marginen: Ubrugeligt; det vilde blive
skammeligt misbrugt.] 228
U. D.

Mit Forhold til det Bestaaende.

Maaskee kan det dog være gavnligt, at jeg engang imellem oplyser om mit Forhold til det Bestaaende; i ethvert Tilfælde har jeg saa gjort Mit for at forhindre Misforstaaelse.

Evangeliet siger, at der er Forskjel, <at vel ere Alle Skyldnere, men at> der ere De, som blev *tom Plads* skyldige, og Andre som kun bleve *tom Plads* skyldige.

Til denne Forskjel svarer en anden: der ere De, som ξ —altsaa ikke for deres Dyds Skyld— $\geq$ trænge til en strengere Opfattelse af Chrstd. end Andre.

I det Tilfælde er jeg. ξ , ogsaa saaledes forstaaet, at jeg, med Socrates kan sige om mig selv, at jeg hos mig har fundet Anlæg til alt muligt Ondt. $\geq$ Derimod kjender jeg ikke faa elskelige Msker ξ ogsaa Qvinder $\geq$, der hvile i en mildere Opfattelse af Chrstd., og som vistnok vilde blive høist ulykkelige, hvis de skulde have saa stærke Indtryk af Chrstd., som jeg har og bærer.

Ordentligviis vil det Bestaaende repræsentere en mildere Opfattelse af Chrstd. Dette er ganske i sin Orden.

Til sine Tider kan det da gøres fornødent, at en Enkelt foredrager den strengere Opfattelse af Chrstd. Naar, veed Styrelsen bedst, og naar det er fornødent, kommer han ogsaa nok.

Han har da at foredrage Sit, at det kan høres. Men ikke videre. Naar det saaledes blot høres, naar han ikke (glemmende, hvorfor det er, han selv trænger til dette Strengere) paatager sig at forpligte Andre til Samme, saa vil det ikke blive for strengt end ikke for Den, der kun kan bære og kun behøver det mildeste Indtryk af Chrstd.

²²⁸ Evangeliet siger] Luk. 16, 6f. med Socrates] sml. S. V. III, S. 148.
— Sml. 217.

1852

Hans Opgave er altsaa at foredrage Sit.

Hvad han derimod ikke maa, er, han maa ikke tage sin Opfattelse af Chrstd. og bruge den som Udgangspunkt for et Angreb paa det Bestaaende; saa bliver han usand. Thi fordi han, der blev de mange Pund skyldige, behøver denne Strenghed, derfor behøver det Bestaaende det ikke, behøver i det Høieste kun, at Strengheden høres.

Paa den anden Side <hvis han gjør Sit rigtigt, har> det Bestaaende at forholde sig ganske roligt, at lade ham foredrage Sit, at det kan høres. Hvad det Bestaaende derimod ikke maa, er, det maa ikke benytte sin mildere Opfattelse af Chrstd. som Maalestok til et Angreb paa hans, at den er en Overdrivelse. Saa bliver det Bestaaende usandt.

Jeg for mit Vedkommende mener at have indfriet min Opgave: jeg har foredraget en strengere Opfattelse af Chrstd., men saa langt fra at angribe det Bestaaende, at jeg har stræbt at understøtte det.

Paa den anden Side det Bestaaende har forholdt sig ganske roligt.

Enhver der har læst dette, vil da let indsee, at der, fordi jeg i mine Skrifter har foredraget en strengere Opfattelse af Chrstd., at der intet insequent er i, at jeg bestandigt har fremhævet Biskop M., skjøndt hans Belysning af Chrstd. er en anden. Jeg har nemlig stræbt at forstaae mig selv i hvad der var min Opgave. Derimod har jeg ikke — skal jeg nu sige været consequent nok til at paanøde Biskop M. min Opfattelse eller til at fordre, at han skulde opfatte Chrstd. paa samme Maade. Nei, jeg har stræbt at see, hvad Biskop M. maa have forstaaet som sin Opgave. Saa har jeg agtet paa, om han nu var consequent og tro i hvad han har forstaaet som sin Opgave. Det har han været. Derfor har jeg æret ham. Og da han tillige er i Besiddelsen af ualmdl. Evner og Gaver, paa saa mange Maader en ualmdl. Mand, har jeg beundret ham.

Et [*derover*: christeligt] Samvittigheds-Spørgsmaal
Samtiden forelagt.

229
U. D.

af
S. K.

Hvorledes forsvare vi det, eller lader det sig christeligt forsvare, hvorledes forstaae vi os christeligt i at tjene Penge ved at forkynde Chrstd., ganske i samme Forstand som Børstenbinderen ved sit Arbeide og Kjøbmanden <ved sin Handel> og Skuespilleren <ved sin Kunst> o: s: v: ganske i samme Forstand at tjene Penge ved at forkynde Chrstd.?

Og naar til en given Tid denne er den eneste Art Chrstds Forkyndelse, kan man saa egl. sige, at Chrstd. er til?

Eller ikke snarere, at der er skeet noget Andet, at Chrstd. egl. <er> svundet bort og kun Levebrødene ere blevne tilbage, hvilket desto værre meget godt lader sig gjøre. Thi det er med „Aand“ en egen Ting. En Vind-Mølle kan ikke blive ved at gaae, naar Vinden hører op at blæse; men naar „Aand“ engang har sat et Maskinerie i Bevægelse, saa kan det kun altfor godt lade sig gjøre, at Maskineriet vedbliver at gaae, men Aanden er borte.

Dette er en høist alvorlig Sag. Men Herre Gud en Gang, tidligere eller sildigere, maatte dog det Spørgsmaal reises.

Jeg for mit Vedkommende, det veed Gud bedst, jeg jubler ikke ved at skulle reise dette Spørgsmaal, jeg vilde helst være fri. Paa den anden Side, jeg kan godt forstaae, at denne Samtid, som enhver Samtid, vil være <af den> Mening, at det havde da ingen Hast, at der kunde ventes med den Sags Drøftelse til den næste Generation, jeg kan forstaae, at denne Samtid, som da enhver Samtid, vil være tilbøielig til at ansee mig for en sand Plage: imidlertid maa det nu være saaledes.

²²⁹ [tjene Penge] sml. 114.230.

1852

- 230 Kan man deraf, at der i et Land er 1000 Præster, hvis Leve-
 U. D. brød og Carriere det er at forkynde Chrstd., bevise, at Chrstd. er
 til i det Land?

Til 230:

- 231 Kan man deraf, at der <i et Land> er 1000 Præster, hvis Leve-
 U. D. brød og Carriere det er at forkynde Chrstd., kan man deraf bevise
 at Chrstd. er til i det Land?

[*Overstreget med Blyants-Streger overkors*: Nei, det kan man ikke, med mindre da Chrstd. selv antages at være Læren om Levebrødet, om hvad der forstaaes ved et Levebrød, hvorledes de inddeles, af hvilke ξ og hvor mange $\geq$ Grunde det er godt at have et Levebrød, hvorledes det bedst naaes og sikkert o: s: v.; ellers ikke.]

Dog lad os gaae nøiagtigt tilværks. Der er 1000 Præster, og enhver af dem er det hans Levebrød at forkynde <med Blyant: Chrstd.>. Sandt der er Forskjel, Nogle have kun et tarveligt og knebent Udkomme, men vel at mærke, de have saa ikke paa anden Maade kunnet skaffet sig et rigeligere Udkomme — thi det vil jo være noget Andet, hvis det var Nogle, som havde givet Afkald paa et rigeligere Udkomme for at nøies med det tarveligere Udkomme. Ellers gjør denne Forskjel intet til Sagen, den samme Forskjel er jo mellem de Næringsdrivende, Nogle sidde i en meget lille Bedrift, have kun et tarveligt Udkomme, Andre have Overflod — men Næringsdrivende ere de Alle. Saaledes ogsaa med Præsterne.

Hvad er Chrstd.?

Det naturlige for os Mske er i al vor Stræben at have et endeligt hvorfor, at kunne forklare den af endelig Grund. Saasnart en Mands Stræben ikke lader sig saaledes forklare, ansee vi den for Galskab eller dæmonisk Stolthed.

---

²³⁰ Levebrød] sml. 229. 231.   ²³¹ Levebrød] sml. 230. 258.

Men her ligger just Chrstd., uden dog at være hverken Gal-skab ell. dæmonisk Stolthed.

Chrstd. er at forholde sig til det I-ogforsigværende.

Chrstd. er derfor Forsagelse af denne Verden, Afdøen, som ogsaa det N. T. lærer

---

Nu er der 1000 Præster, der $\frac{3}{4}$ Quarteer hver Søndag forkynde Forsagelsen — men deres Liv er Intet mindre end Forsagelse, er som alle Andres i endelige Formaals Tjeneste.

Beviser saa denne Forkyndelse at Chrstd. er til.

Nei, lige modsat, den vækker en Formodning om, at Chrstd. <slet> ikke er til, naar endog det at forkynde Chrstd. (Forsagelse) er jordisk og timelig Fordeel.

Man misforstaae mig ikke, som meente jeg da at have forsaget Verden, eller som udgav jeg mig for en Christen, jeg har jo atter og atter og atter, i de forskjelligste Vendinger indskærpet det ene Samme: jeg er ikke en Chrsten, jeg er kun en Digter, jeg udtrykker blot en Tilnærmelse til Chrstd.

Man misforstaae mig ikke, som var det min Mening med hvad jeg her siger, at ville, hvis jeg formaaede det, (maaskee benyttende mig af den Omstændighed, at jeg jo ikke er Ordineret, ikke ved Eed forpligtet til at forkynde Chrstd., saa mig kunde tillades, hvad ikke kan indrømmes Præster) forpligte Præsterne til at forsage alt Jordisk. Langt fra. Maatte jeg raade, skulde Præsterne lønnes rigeligere end hidtil, hvad jeg for mit Vedkommende er villig nok til at gjøre, og hvad jeg, hvis jeg formaaede det, gjerne skulle søge at overbevise Andre om Rigtigheden af.

Hvad vil jeg da? Jeg vil have det Skin bort, det Sandsebedrag tilintetgjort, at vi lader ganske alvorligt som var den <hos> os stedfindende officielle Chrstds Forkyndelse <saadan udenvidere> virkelig Chrstd., og ikke meget mere <kun> en Tilnærmelse til

Forsagelse] sml. 29. 233.
225. 232.

Afdøen] sml. 105. 233.

Digter] sml.

1852

Chrstd. Og jeg vil efter bedste Evne modarbeide de Mænd, som jeg seer øve denne uchristelige Kunst kløgtigt at ville bestyrke Mskene i Sandsebedraget. Og Mskene vilde jeg tilraabe: see I da ikke, at denne Kløgt, hvor meget den end lokker for Eder, hvor listigt den end veed at indsmigre sig, dog er Foragt for Eder, er at behandle Eder som umyndige Børn; og indseer I da ikke, at dersom der <er> en Evighed og en Dom, <hvor Dommen vil blive efter det N. T.> saa hjælper det Eder kun lidet om en kløgtig Præst har dysset Eder ind i et Sandsebedrag, thi Evigheden vil ikke, som Præsten, foragteligt behandle Eder som umyndige Børn og Tosser, men strengt <behandle Eder> som Mske, der selv ere ansvarlige.

Men da det er ad vanskelige Veie jeg <gaaer og> skal gaae, og ene, og da maaskee Mange ville være mig imod og blandt disse Mange ikke faae gjøre Forsøg paa at forvirre som sagde og vilde jeg noget ganske Andet end jeg siger og vil: saa beder jeg ret indstændigt Enhver, hvem Chrstd. og Sandhed ligger paa Hjerte, jeg beder ham ret indstændigt, at han af bedste Evne vil først sætte sig ind i min Tankegang, saa den er ham klar og tydeligt, hvad det er jeg vil, at han da ogsaa, naar Leilighed gives, kan gjøre det lydeligt for Andre og sprede Forvirring. Ikke sandt, det lover Du mig? Tak derfor; hvis Du gjør det, Du skal aldrig fortryde det, thi det er endda maaskee ikke saa meget for min Skyld jeg beder derom (jeg, som vel alligevel er en offret Mand) men mig synes at det dog er skjønt, ogsaa for sin Deel at have virket til at noget Sandere fik Fremgang, eller i ethvert Tilfælde at det ikke blev tilintetgjort ved Fordreielser.

Endeligen vil jeg bede Enhver, selv Den, der nødigst vilde opgive det at glæde sig ved Livet, jeg vil bede ham ganske rolig at hengive sig og følge mig; jeg skal ikke føre ham ud i Afgjørelser, saa han (hvad han dog, hvis han havde større Tro, ikke vilde gjøre) bagefter maatte fortryde det. Jeg er kun en Digter, jeg har ikke saaledes forsaget Verden. Og skulde det gøres fornødent for at faae Magt mod en forhærdet Modstand, saa vil det i det Høieste blive mig selv, jeg maatte forpligte, ingen Anden. ||Giv Dig kun derfor ganske rolig hen.||

Min christelige Paastand.

232

U. D.

d. 1853.

S. K.

[Overstreges med Blyants-Streger overkors:]

Først et venligt Ord til Læserne. Man er visseligen ikke vant til, at der $\leq$ og da allermindst i Journal $\geq$ tales saaledes, som jeg her agter at tale og maa tale: vel, saa tilgiv det, taal det [*oven- over: mig*], og optag det i den bedste Mening; jeg kan ikke tale anderledes, og jeg maa tale, og i dette Øieblik just i Journal. Min Læser, og overhovedet Enhver, der er mere religieus udviklet, vil jeg ikke behøve at gjøre denne Undskyldning; han vil forstaae, at der maa og skal tales just saaledes.

*

*

Medens jeg som Forf. i Sandhed er mig bevidst, ikke at have eftertragtet noget Endeligt, Jordisk, Timeligt, hvorfor jeg ogsaa er kommet til at staae underlig fremmed, for ikke at sige latterlig i vor kloge Tid, hvor $\langle$ næsten $\rangle$ enhver Stræben kun altfor vel $\langle$ veed $\rangle$, hvad Endeligt og Jordisk og Timeligt den tragter efter: har jeg derimod i strengeste Forstand som Forf. Noget paa min Samvittighed. Lad mig ganske nøiagtigt betegne, hvorledes jeg føler det. Der er noget ganske bestemt jeg har at sige, og det har jeg saaledes paa min Samvittighed, at jeg — saaledes føler jeg det — ikke tør døe, uden at have faaet det sagt. Thi i det Øieblik jeg dør, og altsaa forlader denne Verden, da vil jeg — saaledes forstaaer jeg det — jeg vil endnu i samme Secund — saa frygtelig hurtigt gaaer det! — endnu i samme Secund vil jeg være uendelig langt borte herfra, paa et andet Sted, hvor endnu i samme Secund — frygtelige Hurtighed! — det Spørgsmaal vil blive mig forelagt: har Du besørget det [*rettet fra: Dit*] Ærende $\leq$ har Du sagt det Bestemte ganske bestemt $\geq$? Og hvis jeg da ikke har gjort det, hvad saa! [*i Marginen: Dog $\langle$ har det $\rangle$ fra første af $\langle$ i een Forstand $\rangle$ ikke været saaledes, der var tværtimod først en Tid, hvor jeg just haabede ved Døden at blive fritagen for at sige dette Bestemte ganske bestemt, om jeg end vilde komme til at sige det, forsaavidt jeg skriftligt vilde efterlade mig det sagt ganske bestemt. Saa kom der en Tid, da det stillede sig saaledes for mig:*

1853

Du skal see, Du døer ikke ung, Du bliver snarere en gl. Mand, og i ethvert Tilfælde Du kommer til at leve saa længe, at Enden bliver, at Du i levende Live maa sige det Bestemte, Du har at sige, ganske bestemt. Saa kom det Sidste, der allerede har varet i længere Tid, da det, og med hver Maaned mere og mere paatrængende, stiller sig saaledes for mig: jeg tør ikke døe uden at have sagt det Bestemte ganske bestemt.]

Tænk en [*i Blyants-Parenthes*: |kongelig|] Tjener. Han sendes i et bestemt Ærende etsteds hen; der er noget ganske Bestemt han har at sige og til en bestemt Mand. O, men dette han har at sige, det vil han saa uendelig nødigt sige, thi det er ikke noget Glædeligt, og han vil især saa uendelig nødigt sige det, just til den Mand. Saa reiser han; han ankommer til Stedet; han er paa Stedet — ak, men han lader Tiden gaae hen. Han skubber af sig og skubber af sig, som et Barn skulker fra Skolen, saa skulker han fra Opgaven — dog bestandigt ængstet; thi dette veed han ikke i fjerneste Maade, hvor lang Tid der er ham indrømmet til Opholdet; hvad han derimod veed, og med den fuldviste Bestemthed, er, at hvis Tilbagekaldelsen kom f. E. idag, og han maatte vende hjem, og han havde ikke besørget sit Ærende: saa, ja som vi Msker sige, saa skeer ham en Ulykke.

[Saaledes med mig.] Der er noget ganske Bestemt jeg har at sige. Men sandeligen jeg er ikke forhippet paa at komme til at sige det, tværtimod, jeg saae uendelig gjerne, at en Anden vilde sige det, hvilket dog alligevel ikke vilde hjælpe mig, da det jo |dog| alligevel, eftersom jeg forstaaer det, var og blev min Opgave <at sige> det. Men forhippet er jeg ikke ||paa at komme til at sige det||, lige omvendt, jeg har ønsket, ||og| begjeret |og| stundom <ogsaa> næsten haabet, at jeg dog maaskee kunde slippe fra at sige det. Thi det er ikke glædeligt, dette Bestemte, og der <er> Adskillige, mig kjere, hvem jeg ikke kan Andet end troe, at det vil være ukjert, at det bliver sagt. Fremfor Alt ||, der er iblandt os en høiærv. Olding|| ser der eet Hensyn, der bestandigt har holdt mig tilbage, lagt Baand paa min Tunge eller min Pen, Hensynet til> denne Kirkes øverste Geistlige, en Mand til hvem jeg, ogsaa

i Mindet om en afdød Fader, føler mig dragen med en uforklarlig næsten tungsindig Kjerlighed || — og jeg maa troe, at ham just ham vil det være saare ukjert, at det bliver sagt||.

Hvorledes har jeg saa baaret mig ad? Lad mig fortælle det <Forbigangne> korteligt, men i historisk Stiil, altsaa som et Nær-værende.

Jeg bærer mig saaledes ad. Jeg gør mig det Bestemte, jeg har at sige, tydeligt — derpaa, ja, om det er Skarpsindighed, om det er stor eller liden Skarps., lad Andre dømme derom; men hvad jeg selv tør sige, og i al mulig Sandhed, er: med en saare bekymret Skarpsindighed søger jeg at udfinde den mildeste, mildeste Form, hvorunder det kan siges — — og derpaa sætter jeg det da ud i Verden. I samme Øieblik kaster jeg mig saa over til den anden Side. Selv gør jeg Alt for at bortlede Opmærksomheden derfra, og i mit Indre raaber og skriger <ja, eller sukker> jeg: give nu blot Gud, at Alt maa gaae stille af. Det er gjort saaledes — det veed jeg — at kun meget Faae kunne see det sande Sammenhæng, blot nu disse Faae da ere kloge nok ξ til ikke at styrte sig ind paa mig for at ville tvinge, thi saa er Det, jeg meest gyser for, uundgaaeligt, men kloge nok ξ til at forholde sig ganske stille: saa, saa er det lykkedes, jeg har frelst min Samvittighed, jeg har jo sagt det Bestemte, og | jeg har frelst min Kjerlighed til den gamle Mand. | ξ jeg har undgaaet Sammenstødet med Biskop M., ja i de Flestes Øine antages jeg vel endog at styrke hans Regjering, hvad jeg i een Forstand ogsaa ganske bogstaveligen gjør. ξ

Og det skeer saaledes, Alt gaaer <ganske> stille af. Da er jeg glad; jeg siger til min Sjæl: vær nu glad, thi nu tør Du være det og Du har Grund til at være det.

Men Samvittigheden, denne, som Digteren siger, rødmende, undseelige Aand, der gjør et Msk. idel Uro, Samvittigheden er et forunderligt Noget og vidunderligt beregnet paa Enkeltmand. Thi medens der saaledes vistnok ere Adskillige, om hvem det maatte siges, at de, om man saa vil, have en lang klogere Samvittighed

Fader] sml. 207. Digteren siger] Shakespeare, Kong Richard den Tredie. 1. Akt, 4. Sc.; i P. F. Wulff's Overs. 6. Deel (Kbh. 1818. — Se til II A 454, S. 174), S. 224.

end jeg har, fordi de nemlig ere langt klogere end jeg, og medens der paa den anden Side vel ogsaa ere Adskillige, om hvem det maatte siges, at de, om man saa vil, have en langt mere indskrænket Samvittighed end jeg, fordi de ere langt mere indskrænkede end jeg: saa gjælder det bestandigt for den Enkelte, at hans Samvittighed er — hvilken sindrig gudd. Opfindelse Samvittigheden er, saa ganske mageløst beregnet paa Enkeltmand — netop, aldeles netop lige saa klog som han er, saa hans Samvittighed vil bestandigt være just klog nok til at kunne gennemskue det af ham aller, allerklogest Opfundne.

Dette har jeg maattet sande. Naar der nemlig er gaaet nogen Tid, saa er det en Dag som kaldte Samvittigheden paa mig, og sagde: men, min gode Ven, hvorledes var det saa med dette Bestemte, Du har at sige, tør Du sige at Du har sagt det? jeg veed jo lige saa godt som Du, hvor listigt Du bar Dig ad. —

See, det var en anden Historie, nu hedder det ikke mere: min Sjel fryd Dig og vær glad. Nei, jeg begynder |saa| igjen. Jeg gjør mig hiint Bestemte ganske tydeligt — og jeg kan ikke sige Andet, end at det med hver Gang ogsaa bliver mig tydeligere og tydeligere. Saa er jeg færdig. Derpaa sætter jeg mig hen, jeg bestiller ikke Andet fra Morgen til Aften end med — ja, om det er Skarpsindighed, om den er stor eller liden, lad Andre dømme derom, hvad jeg i Sandhed tør sige er, at det er en uendelig bekymret Skarpsindighed, med hvilken jeg stræber at udfinde den mildeste Form hvor under det kan siges. Derpaa sætter jeg det saa ud. I samme Øieblik kaster jeg mig over til den anden Side: jeg gjør Alt for at bortlede Opmærksomheden, i mit Indre raaber og skriger eller sukker jeg o: s: v: o: s: v:

Men Samvittigheden, denne <som Digteren siger> rødmende undselige Aand, der volder et Msk. idel Uro, Samvittigheden er et forunderligt Noget o: s: v: o: s: v:.

Gjennem hele min Forfatter-Virksomhed kunde jeg Skridt for Skridt eftervise dette. Jeg mener, at det er lykkedes mig at faa sagt det Bestemte jeg har at sige, men dog saaledes, at det kan gaae ganske stille af — jeg hjælper selv til: det gaaer ganske

stille af — „nu vil jeg da ogsaa være glad“: men Samvittigheden er vidunderligt beregnet paa Enkeltmand o: s: v:

Dog saaledes at gennemgaae den hele Forf. V. agter jeg ikke gjøre. Jeg vil blot tage det Sidste.

Der udkom i Aaret 1850 en Bog, som heed: Indøvelse i Chrstd. Der er det virkelig sagt, det Bestemte jeg har at sige.

Men, men. For det Første blev der brugt en stor Bog; thi jeg veed meget godt, at kun Faae læse Bøger, især større. For det Andet, der blev brugt en Pseudonym, hvilket fjerner det Sagte næsten digterisk fra Virkeligheden. For det tredie, i et tre Gange gjentaget Forord, lod jeg Bogen komme til at gaae ud over mig selv, og parerede atter saaledes, at den ikke kommer til ret at ramme Virkeligheden. For det Fjerde gjorde jeg Σ saa, da Bogen var udkommen, $\geq$ hvad jeg formaaede for at bortlede Opmærksomheden — og hine Faae, som jeg taler om, de vare, — netop efter mit inderlige Ønske — ganske rigtigt kloge nok til at forholde sig aldeles rolige: og det lykkedes, Alt gaaer ganske stille af.

„Nu vil jeg da være glad, glæde mig ved Livet, hvad jeg har Grund til; thi det i mine Tanker saare, saare Vanskelige, hvortil ogsaa fordres sjelden Lykke fra den anden Side, det er lykkedes, jeg har frelst min Samvittighed jeg har talt, sagt det — og jeg har undgaaet Sammenstødet med Biskop M. [*rettet fra*: frelst min Kjerlighed], der er egl. Intet skeet.“

||Men Samvittigheden — ja den er vidunderligt beregnet paa Enkeltmand! Og denne Gang har den tillige fundet paa noget Nyt.||
 Σ Men Samvittigheden . . . dog nei, ganske saaledes gik det ikke denne Gang som de forrige, førend der var gaaet lang Tid nok hen, skete der noget Andet. I en lille Bog ( ) fandt Biskop M. ved en rask Vending Leilighed til at anbringe mig som Forf. paa Linie sammen med Corsarens G. Hvad er dette, sagde jeg til mig selv, er dette den gamle Mand, den, for ikke at sige mere, fornemme, straalende Excellence Biskop M. Imidlertid saae jeg det an, og jeg

digterisk] sml. 231. 234. et tre Gange gjentaget Forord] sml. 173, S. 275, og se Note dertil. I en lille Bog] sml. 171, og se Note dertil. Corsarens G.] sml. 207. 249.

blev tilsidst af den Mening, at det kunde betragtes som var der Ingenting skeet — hvad er en Linie naar man hænger saa fast ved en Mand, som jeg ved Biskop M. Der gik nogen Tid, da meldte Samvittigheden sig. Den sagde omtrent saaledes: tør Du negte, at Du meget godt forstaaer, hvad hiin Linie betyder, at Du kun altfor godt kan læse denne Hieroglyph, at den betyder, at Biskop M. er opbragt endog i høi Grad, høit oppe i Vredens Scala, siden han nedlader sig dybt, at bruge sligt Middel, at medens maaskee hans verdslige Klogskab har sagt, der er egl. Intet at gjøre eller det er ikke klogt at gjøre Noget mod Mag. K., at han saa dog har været saa opbragt, at han, vistnok et sjeldnere Tilfælde, dog ikke ganske har kunnet tvinge sin Vrede ind i sig, men at den paa een eller anden Maade maatte ud — har Du ikke forstaaet dette, og tør Du saa lade det gaae hen uden at bringe Sagen til Afgjørelse, nu da det er en Virkelighed, hvor uenig han maa være med Dig. — Det grundede jeg saa paa. — Der gik igjen en Tid, da begyndte Samvittigheden igjen at ville have mig i Tale, og om den samme Sag, tillige gav den nu Sagen en ny Vending. Thi sagde den til mig, antag |nu|, at hiin gamle Mand var død, saa mener Du jo lettere at kunne rykke ud med Sproget og faae det Bestemte Du har at sige, sagt ganske bestemt, kort og godt. Du antager, at det er — og det vil jeg ikke <ganske> negte Dig — at det er Hengivenhed for den gl. Mand der holder Dig tilbage: see Dig dog vel for, kunde det ikke ogsaa være lidt Selvkjerlighed, at Du vil spare Dig selv, at Du mener, at Sagen ikke kan blive hverken saa alvorlig eller saa smerteligt anstrengende for Dig, saa snart <blot> han er borte. O, men betænk saa Regnskabet! |Sæt Du paa Spørgsmaalet „har Du besørget det Ærende?“ turde svare: ja; men| Sæt Spørgsmaalet blev |rettet fra: sæt saa, at Examinationen begyndte|: hvorfor lod Du det Øieblik gaae ubenyttet, da Du vidste, at Sagen vilde være blevet alvorligst, det Øieblik, da hiin gamle Mand, der repræsenterer det Modsatte, stod paa sit Høieste, i Besiddelse af Magten, baaret af hele sit Livs Tradition, i Besiddelse af alle Fordelene af at være Olding, dog |ovenover: derhos| endnu ung og frisk? Eller vidste Du ikke, at just det havde Du

at sørge for, at Sagen blev saa alvorlig som den er? Men dette har Du undraget Dig! ||Altsaa kan Du ikke med Sandhed svare ja paa Spørgsmaalet „har Du besørget det Ærende?“ men Du maa tie|| [*i Marginen*: Du maa altsaa til Svar paa dette Spørgsmaal tie] — og til Løn for at Du ikke benyttede Tiden til at tale, kan Du faae en Evighed til at tie, ja eller til at sidde hen fortvivlet, grublende over, at Du ikke talte.]

|Vel, saa skal der tales <, kort og ligefrem.>. Og alt Dette [*rettet fra*: al denne — saa vilde Luther sige — al denne Sladder] med <de> store Bøger skal have Ende. †Der skal — og det er ikke for det, jeg kan ogsaa nok, o, men jeg vil saa uendelig nødigt, og jeg vilde saa uendeligt gjerne være fri — der skal tales kort, bestemt.]

[*I Marginen*: †<Hvad jeg hovedsagligt har at sige, skal blive kort og bestemt.> Har Prof. M. fundet, at jeg var for vidtløftig — blot jeg ikke <nu> bliver <ham> for kort; har Biskop M. — forresten godmodigt — stiklet paa, at jeg gjorde for mange Kunster — blot jeg nu ikke gaaer <ham> for lige paa [*rettet fra*: til Sagen].]

| ————— |

Min christelige Paastand er: **Chrstd. er** — jeg taler om Danmark ξ og naturligviis i den Begrændsning [*rettet fra*: Relativitet], hvad man ||officielt kan|| mskligt kan være vidende om ξ — **slet ikke til.**

Chrstd. er slet ikke til; ξ <men> ved Hjælp af at have den objektive Lære ξ <ere> vi ||Msker||, mere eller mindre, bedaa-rede i den Indbildning, fangne i det Sandsebedrag, at vi ere Chrstne.

O, Luther! Og dog ξ i een Forstand ξ lykkelige [*med Blyant rettet fra*: lykkeligere] Vilkaar, den Gang var der dog 95 Theses og Strid om Læren — nu er der kun een Thesis: at Chrstd. slet ikke er til.

Det er ikke Kjætterie i Læren, ikke Schisma, nei, det er det

Luther] sml. 145. 233. Prof. M.] sml. 212. 252. **Chrstd. er . . . slet ikke til]** sml. 97.

Farligste af Alt, den msklige Natur-Underfundigheds listigste Opfindelse, det kan være [*rettet fra*: er] Affaldet [*rettet fra*: Affald] fra Chrstd., <det er> et Blendværk, idet bag dette Objektive ξ , hvorpaa man trodser og freidigt beraaber sig, dette Objektive ξ , at vi har den objektive Lære, og, objektivt, Præster og Kirker, bortledes Opmærksomheden fra det Afgjørende, dette Subjektive, at vi ikke ere Chrstne.

[*Med Blyant: Dobbeltkors, og i Marginen: Dobbeltkors*
cfr. Hoslagte]

[*Overstreget med Blyants-Streger overkors:*

Biskop M.^s Chrstdoms-Forkyndelse.

Det Biskop M. repræsenterer er egl. ikke Chrstd., er kun i uegentlig Forstand Chrstd., er ikke Chrstd. — Det han sætter isteden, er blot msklig talt, fortryllende, o, saa fortryllende, beundringsværdigt, o, saa beundringsværdigt, ak, og jeg kun altfor bedaaret af dette Bedaarende og altfor tilbøilig til at beundre — var det ikke saaledes, var Biskop M. en ubetydelig Personlighed, vilde Enhver let see, at Det han repræsenterer egl. ikke er Chrstd. I Forhold til en Mand, der ikke kan tælle til fem, er det let at forvisse sig om, hvorvidt han svarer paa et bestemt Spørgsmaal, om han ikke vil det, hjælper ham ikke stort; anderledes i Forhold til en overordl. interessant Mand, thi hvad han siger er saa fængslende, o, saa fængslende, og paa den anden Side, han er saa opfindsom, o, saa opfindsom, at man slet ikke kommer til Sagen, bestandigt fængslet af det Interessante han opfindsomt sætter istedet.

Til Chrstds-Forkyndelse hører et Dobbelt: Det der siges, og den Talendes Liv, Forkyndelsen og Forkynderen — og alene dette er et Beviis for, at Chrstd. ikke er til, at vi har bortledet Opmærksomheden herfra, og væsentligen henledet den paa den objektive Forkyndelse, paa Det, der siges, medens det skal være Personlighed dette — som just dog er det afgjørende Chrstlige — hvor-

ledes det har sig med Forkynderens Liv, da vi i andet Fald faae Forkynder til at betyde: Digter, Taler, Skuespiller. Forskjellen mellem disse og en Chrstds-Forkynder er nemlig: Personligheden, det personlige Liv.

Hvad nu Biskop M. angaaer, da har han faaet Forkyndelsen objektivt anvist „de stille Timer“ — i det praktiske Liv gaaer det ganske anderledes. Det vil sige: en Forkyndelse af Chrstd. betjener han ikke i christelig Charakter.

Dette vil blive Hoved-Indvending.

Men selv dette fraseet, hvilket vi senere skulde belyse, selv hans objektive Forkyndelse, Det han siger i de stille Timer, hans Prædiken fortier aabenbart visse Sider, især de for Livet meest afgjørende Sider af det Christelige, han fortier dem eller fortøner dem saaledes, at de i Grunden forsvinde. Han fortier saaledes eller han fortøner, at Chrstd. er Msk. til Forargelse. Og han fortier eller fortøner: Christi Efterfølgelse, at til at være Chrsten fordres at følge Chrstum efter og som dette beskrives i det nye T., han fortøner det: at forsage denne Verden, at fornegte sig selv, at afdøe, at hade sig selv, at gjenfødes, at lide for Læren — saa, medens det N. T. lærer, at det at være Chrsten er at lide i denne Verden, faaer M. (ved enten at fortie Noget eller ved at sige lidt anderledes) ud, at Chrstd. er understøttende i Retning af at nyde dette Liv.

Dette angaaende Forkyndelsen i de stille Timer om Søndagen.

Men istedetfor nu — hvilket fordres til christelig Forkyndelse — om Mandagen o: s: v:, i det praktiske Liv at træde christeligt i Charakter af de stille Timers Forkyndelse, saa anbringer Biskop M. her noget ganske Andet, det er Udmærket i sit Slags, Beundringsværdigt, men det er ikke det Christelige. Det han anbringer er egl.: Verdens-Klogskab.

En halv Sides tom Plads

Naar saa er, kan <, christelig betragtet,> Resultatet af Biskop M.s Chrstds Forkyndelse ikke være andet end hvad det ogsaa er:

Charakter] sml. 221. 233. Efterfølgelse] sml. 135. 240. lide] sml. 227. 233.

1853

ikke at have virket til at vække os, til at rive os ud af Sandsebedragene, men vel til at berolige os i Sandsebedrag, saa hvis nu En i Virkeligheden gjorde Alvor af eller med at blive Chrsten, saa vilde Enhver, der kun af det Mynsterske veed hvad Chrstd. er, bona fide maatte briste i Latter over denne latterlige Overdrivelse, thi i Virkeligheden at forsage Verden, at give Afkald paa jordisk Fordeel, at hade sig selv saa man kommer til at lide for Læren, i Virkeligheden at gjøre dette (noget Andet er det nemlig i stille Timer om Søndagen at fremstille det — og saa forresten i Virkeligheden at være trods Nogen klog paa sin Fordeel) det er jo dog virkelig en latterlig Overdrivelse, naar Alvor og Chrstd. just er Klogskab, der endog er saa klog at tage den Fordeel med, at dette er Chrstd.

Nu har jeg talet; jeg har lettet min Samvittighed; jeg tør, som jeg forstaaer det med mig selv, jeg tør døe. Egl. har jeg nu kun det Ønske, at det saa da ogsaa maa skee; thi hvad jeg uendelig har ømmet mig ved, det har jeg maattet gjøre, og det har bedrøvet mig mit Liv, der allerede iforveien ikke just var saa glædeligt.]

[i Marginen, med Blyants-Sammenvisning:]

Biskop M. er Repræsentanten for den officielle Chrstds Forkyndelse i D., den officielle Chrstds Forkyndelse, der <(hvad jeg let skal vise)><har> slaaet af paa Forkyndelsen, saavel naar der ved Forkyndelsen tænkes paa Læren, der foredrages, Det der siges — hvilket man i vor Tid, uchristeligt, næsten ene forstaaer ved „Forkyndelsen“ — som ogsaa naar der ved Forkyndelsen tænkes paa, hvad Chrstd. saa stærkt fastholder, at nu ogsaa Forkynderen er i Charakter af Forkyndelsen, at hans personlige Liv og Existeren er i Livets Virkelighed Forkyndelsen — thi Chrstds Mening er, at naar dette ikke er Tilfældet, er Forkyndelsen af Chrstd., om den end til Punkt og Prikke foredrager det N.^s Lære, dog ikke christelig Forkyndelse, ikke Chrstd.]

At Biskop M. just har meent, at det, religiøst, var hans Pligt,

at bruge al den Klogskab han har brugt, for at faae Mskene til at gaae ind paa Chrstd., kunde det aldrig falde mig ind at betvivle, medens det dog ogsaa maatte bringes i Erindring, at den samme Klogskab har sikkert ham et saa nydelsesrigt Liv, som Faae have ført, og jordiske Fordele, som Faae have naaet dem.

Men min Opfattelse af Chrstd. er: christelig forstaaet har jeg ikke Lov til at bruge verdslig Klogskab, ikke Lov til at fortie eller fortone det Afgjørende, ikke Lov, verdslig klogt trods nogen Statsmand og Diplomat at lempe og fire.

Kun paa een Betingelse mener jeg, at en saadan Chrstds-Forkyndelse dog endnu kan christeligt passere, naar nemlig Vedkommende selv i eetvæk indskærper: dette hvad jeg forkyn- der og hvad mit Liv udtrykker, er ikke egl. Chrstd., det er en Formildelse.

Saaledes har jeg baaret mig ad; og mener ved Hjælp deraf, hvor ufuldkommen end min Fremstilling af det Christelige er, og fremfor Alt hvor kummerligt mit Liv end udtrykker det Chrstlige, jeg mener dog ved Hjælp af hiin atter og atter gjentagne Tilstaaelse, at være i Forhold til det sande Chrstlige.

Men noget Saadant er da aldrig faldet Biskop M. ind, tværtimod han vilde vel — og her staaer vi ved Punktet igjen — han vilde vel sige: det var da det Aller uklogeste man kunde gjøre. [*Med Sammenvisning, paa Foden af Siden:* Thi Biskop M. mener dog vistnok: Mskene ere Børn, og maa behandles som Børn, hvem man ikke tør lade faae Sandheden <heel> at vide. Jeg derimod har Tro til Mskene, hvor galt det saa end gaaer, og jeg vil ikke behandle dem som Børn, hvor desperat det saa bliver, og fremfor Alt vil Chrstd. ikke, at eet Msk. understaaer sig at behandle andre som Børn; nei siig dem Sandheden reent ud — og maa- skee gaaer det meget bedre end Du tænker.]

Nu har jeg talet; jeg har lettet min Samvittighed. [jeg føler mig, om man saa vil, let til at døe] [*rettet fra:* jeg tør, som jeg forstaaer det med mig selv, jeg tør døe. Egl. har jeg ogsaa nu kun eet Ønske, at det saa ogsaa maatte skee, thi] Hvad jeg uendelig har

1853

ømmet mig ved, det har jeg maattet gjøre; |og| det har bedrøvet mig [nu, mit Liv var da allerede *rettet fra*: <maaskee> mit Liv, der <da> allerede] iforveien ikke just var saa glædeligt. [*I Marginen, med Sammenvisning, overstreget med Blyants-Streger overkors*: Hvad jeg fra først af ømmede mig ved at skulle sige og derfor unddrog mig fra at sige, fordi jeg troede, at det vilde være Biskop M. ukjert, at Sligt sagdes, uagtet min Tanke var, udtrykkeligt i dyb Ærefrygt at holde Biskop M. udenfor, det maa jeg nu sige saaledes, at jeg ingenlunde gjør Biskop M. til Undtagelsen. Selv er han vistnok (hvad de meget Underrettede ville vide, og Andre mere og mere blive opmærksomme paa) ikke uden Skyld i dette Sammenstød, hvad jeg betragter som en Uret mod mig, thi jeg havde som sagt, fra først af tænkt mig at holde Biskop M. udenfor, om jeg end skulde volde ham den Bekymring i hans levende Live at skulle sige hvad jeg havde at sige. *rettet fra*: Og uden Skyld for, at det er skeet, er Biskop M. ikke (hvad de meget Underrettede ville vide, og Andre mere og mere blive opmærksomme paa) saa hvis dette Skridt ender med — og det var jo muligt — Biskop M.s fuldkomneste Seier og mit fuldkomneste Nederlag, er der dog skeet Uret mod mig, forsaavidt han har Skyld i dette Sammenstød.]

Men at jeg, christelig, har Ret, ja derom er jeg evig forvisset, der er i min Sjæl desangaaende ikke mere Tvivl end der er Skov paa Bjergenes Sneetop eller Spektakel i de Dødes Rige. Om Publikum, Bladene, Satan selv vil reise sig mod mig: det skal ikke gjøre mig min Ret tvivlsom. Ja, om min <afdøde> Fader stod op [*rettet fra*: reiste sig] af sin Grav for at vidne mig imod, jeg vilde svare: Du, en Afdød, veed bedst, hvorledes jeg har Ret. Ja, om <saa> vor Herre selv faldt paa, for at prøve mig, pludselig ligesom at tale saaledes til mig: hvad er det for Galimathias Du har hittet paa, Du har jo Uret mod Biskop M. jeg vilde svare: „nei, Herre; mod Dig, ja det er en anden Sag, mod Dig ξ , o Herre, ζ har jeg her som altid Uret men ikke mod Biskop M.“, eller jeg vilde svare, som hiin Kone siger til sin Mand: det <er> bare

---

hiin Kone siger] sml. J. L. Heiberg, Seer Jer i Speil, 3. Sc.

Drillerie; der er jo dog Ingen der bedre end Du maa vide, hvor uendeligt nødigt jeg har villet gjøre dette Skridt; og saa kunde Du ville forskrække mig — men det er bare Drillerie.

Saa vis er jeg i min Sag. Var jeg det ikke det var frygteligt! Thi hvorledes jeg havde glædet mig til — ogsaa altid erindrende en afdød Fader — at forskjønne Biskop M.s sidste Dage: det veed kun jeg; og at jeg, efter mine Begreber, turde kunne have haabet et glædeligere Vilkaar i Livet, hvis der kunde være styret igennem uden Sammenstød med Biskop, ξ og da især, hvis Biskop M. kunde have erklæret sig for den Belysning af Chrstd. som jeg har anbragt, ξ det veed ogsaa kun jeg. Dette er nu forstyrret — saa var det dog frygteligt, om jeg ovenikjøbet havde Uret.

Til 232:

Blyants-Dobbeltkors

233
U. D.

Denne Skikkelse af christelig Syggen [*rettet fra*: Fordærvelse (Corruption)] kan væsentligen kun fremkomme i Protestantismen, thi den er Forfængeliggjørelsen af det Inderligheds-Princip, som hiin redelige Mand [*med Blyant rettet fra*: Guds-Mand *rettet fra*: Mand] Luther satte ind i Verden; og den vil lettest fremkomme i et protestantisk Land, der end ikke har den Modvægt, at der ogsaa er Catholicisme i samme Land. Den vil fremdeles snarest fremkomme i et lille Land, der ξ allerede ξ ved at være lille kun altfor nær forholder sig til Smaalighed, Middelmaadighed, Aandløshed; og atter vil den snarest fremkomme i dette lille Land, naar det endog har eget Sprog, og saaledes ganske Sit for sig, ξ og ξ end ikke $\langle$ ved $\rangle$ Sproget deeltager i mulig Bevægelse andetsteds. Den vil snarest fremkomme i et saadant lille Land, naar det er et jordisk lykkeligt Folk, der boer i dette Land, ingen store Livets Forskeligheder, men almindelig og jævn Velstand, hvad kun altfor let forholder sig til verdslig Tryghed. Den vil snarest fremkomme i eller vise sig som Frugten af Fredens gode Dage — under en Kirke-Styrelse, der $\langle$ selv $\rangle$ Intet frygter mere end just hvad Chrstd. forstaaer ved „Aand“: Uro, Opvækkelse, Bevægelse, og derimod

²³² [Luther] sml. 232. 242.

1853

— at jeg skal nævne det mildeste — kunstnerisk elsker Ro, der er Betingelse for at kunne nyde Livet, forvexlende — og jo fuldendtere, <kun> desto farligere — det Kunstneriske og det Christelige, msklig Dannelse og christelig Charakter, msklig Klogskab og christelig Hensynsløshed, msklig Fornemhed og christelig Værdighed, Skinnets fortryllende Herlighed og det Sandes uanseelige Daglig-Kjole, en jordisk, at jeg ikke skal sige, hedsensk Søndags-Chrstd. og det N.T.s Mandags-Chrstd.; [*med Blyant indklammet*: forvexlende Kunst-Alvor i at lege Chrstd. og Chrstds virkelige Alvor, de stille Timers nydelsesrige Idyll og det N.T. smertelige [*rettet fra*: blodige] Afgjørelse; forvexlende det at lide og det at nyde, det at forsage Verden og det at vinde Verden, det ||smerteligt|| at afdøe og det at forhøie Livs-Lysten; forvexlende det at lege et Forbigangent efter og det — det Christelige — at gjøre det til det Nærværende, saa Faren bliver virkelig, og Lidelsen virkelig, og Forsagelsen virkelig og Offeret der bringes virkelig, at det ikke bliver ξ — og var det end nok saa kunsterisk fuldendt — $\geq$ et Skin hermed, medens Virkeligheden bliver Fordelen, Lønnen, Profitten, Livs-Lysten, <Verdslighed.>]

Til 232:

234
U. D.

Efterskrift

Lad mig benytte denne Leilighed til — om ikke for Andres, nu saa for min egen Skyld — at faae sagt Noget betræffende hvad jeg pleier at kalde „min Position som religious Forf. i Chrsthed“ eller hvad jeg har villet og vil. Den, hvem Sagen interesserer, vil det dog maaskee ogsaa interessere at læse dette; og Enhver, hvem min Stræben paa nogen Maade, er kjer, han vil gjøre sig en Fornøielse af at læse det saaledes, at han ogsaa kan tydeliggjøre Andre det. Dette [*med Blyant rettet fra*: Og dette] kan maaskee vel gjøres fornødent; thi baade har man og fremtidigen vil man vel

Charakter] sml. 232. 235. lide] sml. 232. 235. forsage] sml.
231. 235. afdøe] sml. 231.

fra en vis Kant, muligt fra flere Kanter, søge at gjøre mig til noget <ganske> Andet end hvad jeg er og har udgivet mig for.

Det man vil gjøre mig til er vel nærmest, en overspændt Phantast, eller maaskee en Pietist, maaskee en Asket, en Faster, eller til En, der om han end ikke selv er <eller> vil forpligte sig selv saaledes, dog kunde ville gjøre Andre til Saadant eller lægge saadanne tunge Byrder paa dem. Og det forstaaer sig, kunde det lykkes at gjøre mig til en Saadan, da maatte det vel ogsaa lettere lykkes at blive mig qvit.

Men saaledes forholder det sig ikke i fjerneste Maade.

Om mig selv har jeg lige fra Begyndelsen, atter og atter — næsten maatte jeg frygte, at man maatte blive kjed af at høre det; men dog maa jeg gjentage det, da man ikke bliver træt af at udsprede en anden Opfattelse — jeg har sagt: „jeg er uden Myndighed“, jeg forpligter Ingen. Er dette overspændt, skrækindjagende? Fremdeles har jeg sagt: jeg er kun en Digter. Er dette Forførdende, jeg troede det var det mildest mulige. Jeg er en Digter, som tilføies der, „vil røre ved Hjælp af Idealerne.“ At røre, kan det være at træde noget andet Msk. for nær, eller kunde noget andet Msk. end en Forhærdet vilde unddrage sig fra at <ville> røres — af Idealerne? <Kunde Du ønske at leve, at have levet, at døe — og Eet havde Du ikke oplevet, Du var ikke blevet rørt af Idealerne!>

Saaledes mig selv betræffende. Og den Chrstds Forkyndelse jeg, om man saa vil, repræsenterer, den er lige saa mild som den officielle.

Saavidt er jeg altsaa enig med den officielle Forkyndelse. Men, men — o, og hvo Du end er, ikke sandt, det finder Gjenlyd i Dig etsteds derinde hvad jeg nu siger — jeg vedbliver <nemlig>: naar vi tillade os at kalde en saadan Formildelse af det Christelige at kalde den Chrstd., saa lader os ærligt oprigtigt, ligefrem tilstaae det, tilstaae Gud og os selv og hinanden det, at dette er ikke den Chrstd., som læres i det N. T. Eller kunde Du virkelig paa nogen

Digter] sml. 232. 235.

1853

Maade i dit Forhold til Gud ville gjøre Kunster, istedetfor at være oprigtig og ligefrem! $\leq$ Thi jeg vil ikke engang tale saaledes, jeg vil ikke spørge Dig, om Du da virkelig mener, at det i Evigheden vilde end i fjerneste Maade hjælpe Dig, at Du her i Livet havde givet Dig Skin af at være Chrsten efter det N. T. uagtet Du dog vidste, at Du ikke var det. $\geq$

Det er dette jeg føler Trang til, dette jeg vil, jeg føler Trang til og jeg vil have — og ikke sandt, Du ogsaa — Du vil have Sandhed mellem Gud og Dig, Sandhed mellem det N. T. og Dig.

Til den Ende meente jeg det gjordes fornødent, at der var en Mand med, som paatog sig ganske hensynsløst at vise hvad Chrstd. er. Dette Arbeide har jeg paataget mig. Ved Du Nogen, der kan og vil gjøre det bedre, vel, jeg skal sandeligen ikke spille Tiden paa utidig Kævl, eller sinke ved at lege den Leeg „ogsaa“ at ville gjøre det, nei, kan han gjøre det bedre og vil han gjøre det, jeg skal øieblikkelig underordne mig ham som hans Anmelder eller paa anden Maade ham tjenende.

Men Sandhed mellem det N.T. og mig det vil jeg, det maa jeg have. Da jeg var Barn (og dersom Du er Fader eller Moder Du vil fordre dette af Dit Barn, at det saaledes skal være redeligt, dersom Du er Lærer, Du vil fordre det af Discipelen, dersom Du er Foresat, Du vil fordre det af den Underordnede, og dersom Du — dog det er saa besynderlig en Tale, thi ellers vilde jeg sige, dersom Du var Gud i Himlene, Du vilde fordre dette af Msket) da jeg var Barn (og hvo Du end er, Du føler dog, at saaledes bør det være) da jeg var Barn — naar der da blev fordret Noget af mig, som jeg enten virkelig meente, at jeg ikke formaaede, eller som jeg ikke kunde beslutte, overvinde mig til at gjøre: Eet har jeg aldrig kunnet, jeg kunde ikke gjøre Kunster for at skjule, ikke lade som gjorde jeg det Fordrede, uagtet jeg vidste med mig selv, at jeg ikke gjorde det. Nei, jeg fandt ikke Ro, jeg følte en uimodstaelig Trang til at sige Læreren eller min Fader eller hvo det nu var det sande Sammenhæng, det var mig, for at faae Fred, mere magtpaaliggende, at jeg ligefrem, aldeles uforbeholdent havde sagt ham, hvor langt det var fra, at jeg gjorde det Fordrede.

Det er dette der kommer igjen i mig som Ældre. Ja, jeg kunde maaskee nok fristes til, naar jeg ret var enig med mig selv om at jeg kunde og vilde gjøre „Faderens Villie“ da som hiin ene Søn i Evangeliet, at sige til ham „nei,“ — for saa ret paa Kraft at gjøre den: men mærker jeg, at jeg enten endnu ikke kan gjøre „Faderens Villie“ eller der er Noget i mig, som holder mig tilbage, saa er det mig uendeligt vigtigt, at Sandheden dog bliver imellem os derved, at jeg faaer det sagt aldeles uforbeholdent — og det er dette, jeg som Forfatter har villet. ξ , jeg der uden Myn- dighed, kun er en Digter, som vil røre ved Hjælp af Idealerne. ζ

Denne er da Forskjellen mellem den officielle Chrstds Forkyn- delse hos os og hvad jeg foredrager, hvis der skulde blive Strid, her er Stridspunktet, hvis der bliver Slag, her skal Slaget staae, ikke saaledes: den officielle Chrstds F. er Chrstd. efter det N. T., det jeg foredrager en Overdrivelse; ei heller: den off. Chrstds F. er den milde Chrstd., det jeg foredrager den strenge Chrstd.; nei, den officielle Chrstds Forkyndelse er en Formildelse (at den er det, skal jeg let vise) Det jeg foredrager er ogsaa en Formildelse — men, men, jeg vil tilstaae det, jeg vil gjøre Alt for at gjøre det aabenbart, ja det er mig det uendelig Vigtige at dette bliver aaben- bart, den officielle Chrstds F. vil skjule det, vil lade som var det Chrstd. efter det N. T.

Denne er Forskjellen; at den fastholdes, er naturligviis mig magtpaaliggende, jeg beder derfor Enhver, hvem Sagen inter- esserer, beskæftiger, at han vil gjøre sig den ret tydelig, saa han — og ikke sandt, det vil Du ikke betragte som for meget forlangt af Dig — saa han ogsaa, om det behøves, kan tydeliggjøre <den> for Andre.

Maaskee kunde det behøves, hvis der nu maaskee skulde paa nogen Maade blive Strid eller Kamp, som jeg dog roligen gaaer imøde, hvis det, som sagt, maaskee skulde komme dertil. Vel sandt Biskop M. er jo en mægtig, en høitstaaende Mand, vel sandt han raader over store Midler, og han forsmaaer ikke at bruge smaae Midler, [*i Blyants-Parenthes*: han har jo <vel> ogsaa nu

[i Evangeliet] Matth. 21, 28-32. Biskop M.] sml. 232. 235.

1853

Corsarens G. til Allieret eller dog ved Haanden]; men alligevel er det ikke umuligt, at hvad jeg har at sige dog finder Gehør hos Samtidige, mod hvem jeg vel <som religiøs Forf.>, naar Alt kommer til Alt, har den Uret, at jeg har elsket Biskop M. altfor høit. Thi Eet er, redeligt, ærligt, Intet mindre end knebent at erkjende hvad stort og Udmærket der er i denne Mand, noget Andet er den — at jeg selv skal bruge et Ord, der fra en vis Kant vistnok er brugt ofte nok om mig — <den> „Overdrivelse“, til hvilken jeg engang, næsten tungsindigt tabende mig selv, havde drevet det, i at vurdere Biskop M. som noget uendelig langt høiere end hvad han, baade i den ene og i den anden Forstand, var før han blev det, er og bliver: Excellence.

235
U. D.

Enten — Eller.

d. 1853.

S. Kierkegaard.

Enten maa der fordres, at man standser denne Tale om og Vigtighed med, at det, christeligt, gaaer fremad, at vi nu, christeligt, staae høiere end Middelalderens Christendom, den klosterlige Forsagelse af denne Verden

— — og man erindre, at det er hvad jeg fra Første af og derpaa uforandret bestandigen har foreslaaet: lader os dog tilstaae os selv og Gud og hinanden det sande Sammenhæng, betræffende, hvor vi christeligt ere, hvor langt tilbage, og lader os saa henflye til Naaden!

Eller der maa fordres, at De, som føre hiin Tale om, christeligt, at staae høiere end Middelalderens klosterlige Forsagelse, at De da ogsaa vise os det, saa vi <see> Deres Liv udtrykke det

— — men, christeligt, høiere end Middelalderens klosterlige Forsagelse er der kun Eet: Martyriet.

*

*

Christendommen er „ikke af denne Verden“, er Ueensartethed med denne Verden.

²³⁵ Forsagelse] sml. 233.240. Liv udtrykke det] sml. 233.247.

At forsage, bogstaveligen at forsage denne Verden er Christendommens Fordring — at der hvis man gjorde det, deri skulde ligge det for Gud Fortjenstlige, var en løgnagtig msklig Tilsætning, Noget som var „over“ hvad der staaer i det N: T:, derfor „af det Onde“.

Middelalderens Σ ufordærvede Σ klosterlige Forsagelse gav virkeligen bogstavelig Afkald paa denne Verden; greb saa til den Lindring at faae Lov til at flygte bort fra Verden, og fra hvad det N. T. forudsiger den, hvis den blev i Verden: Forfølgelse.

Dette var den klosterlige Forsagelse. Christeligt er der kun eet Høiere: ganske bogstaveligen at give Afkald paa denne Verden — og saa at blive i Verden, vel at mærke, — o, hvis hundrede Udraabstegn kunde hjælpe, her var Stedet at anbringe dem! — vel at mærke: bevarende den christelige Ueensartethed med Verden, Σ hvilken ligger i at have givet og give ganske bogstaveligen Afkald paa Verden, Σ og saa at „lide for Læren“ forfølges, offres, blive Martyr. [*i Blyants-Parenthes*: hvad enten det nu var Mængden eller det var Herskerne der øvede Forfølgelsen.]

Men at blive i denne Verden, og saa (omtrent det Modsatte af at give Afkald paa den) at bestemme sig aldeles eensartet med denne Verden, at eftertrakte dens Goder, nyde dens Glæder trods nogen Verdensmand, Σ gjøre Carriere, maaskee en glimrende Carriere, Σ væsentligen at udfylde sin Tid Σ vel ogsaa sit Sind Σ med at stræbe efter og med at nyde <det> Jordiske: hvis dette skal være Chrstd., saa kan det dog kun være Chrstd., naar man redeligt tilstaaer, at dette ikke er, christeligt, høiere end Middelalderens klosterlige Forsagelse, og derfor henflyer atter til Naaden, eller „henflyer til Naaden betræffende, hvorledes man bruger Naaden“[†] — — og dette er det jo (man glemme det ikke!) hvad jeg fra Første af uforandret foreslaaer Σ hvad der ogsaa mere og mere

---

[†]*I Marginen*: An m. cfr. det tre Gange gjentagne Forord til „Indøvelse i Chrstd.“

[lide] sml. 233.237. [Naaden] sml. 225. tre Gange gjentagne Forord] sml. 173, S. 275, og se Note dertil. 232, S. 375.

1853

finder Indgang og Gjenlyd hos de Samtidige, hvilket jeg heller aldrig har betvivlet: lader os dog være oprigtige mod os selv og mod Gud og mod hinanden og tilstaae, hvor vi, christeligt, ere, <hvor langt tilbage.> Skal dette derimod være, christeligt, høiere end Middelalderens klosterlige Forsagelse: da er det ξ (det seer Enhver, saasnart det siges), det er ζ Frækhed.

„Men kan det nu dog ikke i Grunden være det Samme hvilket der er det Høieste?“ Dertil maatte jeg svare for det første: hvis det kan være det Samme, saa lad os da ogsaa blive fri for denne Tale om at det reent Profane er det, christeligt, Høiere. Og dernæst maatte jeg svare: o, Kjere, det er af uendelig Vigtighed, at vide og at tilstaae sig selv, hvilket der er det Høiere — thi denne Viden og denne Tilstaaelse er Betingelsen for enhver Stræben. At være langt borte fra det Fuldkomnere, men saaledes, at man dog selv seer det og tilstaaer det: nu det er Afstand. Men at være saaledes langt borte fra det Fuldkomnere at man mener at være ude over det, <staae> høiere end det: frygtelige Afstand! Dette er nemlig enten Aandløshedens, eller hvis man har Viden om det sande Sammenhæng, saa er det Hykleriets Afstand. Her er enhver Stræben umuliggjort, det er som naar en Dør ikke blot er lukket men i Baglaas. <Enhver Stræben er umuliggjort og — hvad der især beskjeftiger mig, thi det er jo (man glemme det ikke!) bestandigt i denne Retning jeg gjør Forslaget — det er afspærre sig selv fra at forholde sig til Naaden. Thi Naaden — og er den som intet Mskes, men som kun guddommelig Naade er det, saa uendelig! — Naaden maa jo dog fordre Eet — dog nei, end ikke saaledes ønsker jeg at udtrykke Forholdet, jeg siger ikke, at Naaden maa jo dog fordre Sandhed, nei, Naaden kan jo ikke komme til, kan ikke — hvor gjerne den end vilde! — trænge ind hvor man lukker den ude ved ikke at ville tilstaae det sande Sammenhæng, kan ikke tilgive, hvor man ikke vil tilstaae.>

*

*

[*Overstreget med Blyants-Streger overkors:*

Det synes mig nu at være passende, om den høiærv. Olding, vor Kirkes øverste Geistlige, Hs Ex. Biskop M. blot med to Ord — mere begjærer jeg ikke, og derfor drister jeg mig dertil, lægger heller ikke Dølgemaal paa, at det virkelig vil være mig i samme Grad kjerere, jo kortere det er — med to Ord lod os forstaae, at eller hvorvidt han billiger denne Tale som christelig og sand. Man kan i dette Øieblik ikke med Sandhed sige, at jeg ikke er læst i Danmark, thi jeg er endog temmelig meget læst, muligt bliver jeg det mere og mere, heller ikke var det umuligt at jeg <engang> maatte forstaae det som min Opgave at gjøre dette Enten—Eller endnu stærkere gjældende: dersom det nu er uchristeligt og usandt hvad jeg foredrager, da var det jo godt, om Overhyrden blot med to Ord, jo kortere jo bedre, varede Menigheden og Præsterne, at ingen af Faarene eller Hyrderne skulde tage Skade. Det forekommer mig i dybeste Ærbødighed, at Taushed er for Biskop M. i dette Øieblik for Lidt. Det er min Mening. Men at det ikke ogsaa maaskee skulde siges om mig, at jeg har gjort for lidt, fordi jeg aldrig har nærmere foranlediget Biskop M. til at ytre sig: saa gjør jeg det her. Jeg troer heller ikke, jeg gjør for meget, thi som sagt, det er kun to Ord jeg andrager paa, jo kortere jo kjerere.]

[*I Marginen, i Blyants-Parenthes:* Gjentagelsen af Stadier paa Livets Vei.]

Gjerne skal jeg endnu en Gang gentage; jeg bliver ikke træt. Og det er jo dog saa vigtigt — thi det er jo dog saa forfærdeligt, om Nogen kunde saaledes dvaske Livet hen Regnskabet og Evighedens Afgjørelse imøde, at han ingen sand Forestilling har om sin Gjeld, ja endog gjør Gjelden større ved at nære en falsk Indbildning om sin sande Tilstand, og saaledes tillige forhindrer sig selv at kunne benytte den Tid der er tilbage, til at blive opmærksom! Forfærdeligt! Og fra en anden Side: har Du aldrig forelagt Dig selv det Spørgsmaal, hvilken Sorg der vel maatte være den

1853

tungeste, den meest knusende? har Du det ikke, saa lad mig forklare, hvorledes jeg tænker mig det. Den tungeste Sorg, der naar den kom over et Msk., maatte falde saaledes knusende paa ham, at han ligesom aldrig mere blev Msk., maatte vel være den: at have været Gjenstand for Kjerlighed, en sjelden stor og ædel Kjerlighed — men ikke at være blevet opmærksom paa ξ , altsaa heller ikke taknemlig og skjøn som for $\geq$ denne Kjerligheds Størrelse, ja endog <at have> forhindret sig deri, ved ξ (hvad der jo paa en Maade gjør Kjerligheden mindre) $\geq$ at indbilde sig selv, at være <langt> fuldkomnere end han var, medens dog Straffen ikke blev dette Forfærdelige, at Kjerligheden ophørte, nei, men dette Forfærdeligere, at Kjerligheden vedblev uforandret fra Dag til Dag den samme, om muligt endnu større ved hans ξ Sandsesløshed hans $\geq$ Utaknemlighed og Uskjønksomhed: dette maatte være den tungeste Sorg, knusende maatte den falde paa ham som kunde han aldrig mere blive Msk., naar han <endeligen> engang fik Øine op, blev opmærksom, og da vel i Fortvivelse maatte sige til sig selv: o, jeg Asen, jeg tykhudede Fæ, at kunne leve saaledes hen, saa dyriskdumt og saa mere end dyrisk utaknemlig, medens en saadan Kjerlighed Dag fra Dag vedblev at ødsles paa mig uforandret den samme, frygtelige Straf — jeg overlever det heller ikke, jeg er knust — frygteligste Straf, at Kjerligheden forblev uforandret. Saaledes ogsaa i Forhold til den guddommelige Kjerlighed: Den er jo længst fra at være opmærksom paa, taknemlig og skjøn som for den gudd. Kjerlighed, Den, som end ikke kjender sin sande Tilstand men indbilder sig at være fuldkomnere end han er — frygteligt naar han endelig engang faaer Øine op og seer — forfærdeligt! — at Straffen <var>, at denne uendelige Kjerlighed var vedblevet uforandret! Lader os vogte os! ξ Og lader os, for at vogte os, passe paa Følgende! $\geq$ I Forhold til den gudd. Kjerlighed gjælder det, at Den som ikke har den sande Forestilling om den christelige Fordrings uendelige Størrelse, han har heller ikke den sande Forestilling om sin uendelige Afstand fra at opfylde Fordringen, og naar saa, har han heller ikke den sande Forestilling om sin Gjelds uendelige Størrelse, og selvfølgelig heller ikke om Naadens

uendelige Størrelse, og selvfølgelig heller ikke om Kjerlighedens uendelige Størrelse, den Kjerlighed, af hvilken han er elsket, den Kjerlighed som af Naade tilgiver ham Gjelden. Lader os vel passe paa dette! Kan derfor Nogen med Sandhed fremstille den christelige Fordring endnu større end jeg gør det: jeg beder ham, at han da for Gud i Himlens Skyld vil gøre det; kan Nogen med Sandhed udvise min Afstand fra at have opfyldt Fordringen, endnu større end jeg selv udviser den, at han da for Gud i Himlens Skyld vil gøre det. Thi < mig > beskjeftiger det uendeligt, at jeg dog for Alt maatte have den sande Forestilling om den christelige Fordring, for derved at have den sande Forestilling om min Afstand fra at have opfyldt Fordringen, og derved den sande Forestilling om min Gjelds uendelige Størrelse, og derved om Naadens uendelige Størrelse, og derved — see, her kommer det, det som beskjeftiger mig uendeligt — den sande Forestilling om Kjerlighedens uendelige Størrelse.

Altsaa det var fra denne Middelalderens Tanke „at flygte bort“ vi gik ud. Der var da, om Du saa vil, tre Classer. Bogstaveligen at give Afkald paa denne Verden — og saa at flygte bort fra denne Verden, det var Middelalderens Christend.; dette er anden Classe. Det Høiere er: bogstaveligen at give Afkald paa denne Verden, saa at blive i denne Verden — og blive Martyr; dette er første Classe. Saa er der endnu en tredie Classe: at blive i Verden — og blive ligesom Verden. Og betræffende denne tredie Classe, er det — man erindre det vel og glemme det ikke — er det ikke mit Forslag, selv at spille en Satans Karl, der haaner, spotter, dømmer denne tredie Classe. Nei, mit Forslag er: „lader os dog (thi jeg regner mig selv til denne tredie Classe) lader os dog for Alt være oprigtige, tilstaae det sande Sammenhæng“ o: s: v: Kun forsaavidt det kunde falde Nogen af disse mine ærede Classe-Kammerater ind, at ville benytte sig af, hvad der jo vistnok med Sandhed kan siges om ham, at han ikke flygtede (desaarsag og formedelst at han blev hjemme) at ville benytte sig deraf til at tale nedsættende om Dem, som „feigt flygtede ud af Verden“ og i høie Toner om sig selv, „at han ikke saaledes feigt

1853

var flygtet ud af Verden“ (desaarsag og formedelst at han blev hvor han var), kun i det Tilfælde kunde jeg fristes til at sige til en Saadan: „ja, Høistærede, det er unegteligt, De flygtede ikke, De blev i Verden!“, hvad jo Enhver let seer, der veed hvad Verds-lighed er. Videre vil jeg ikke gjøre. At sigte Nogen i Retning af Hyklerie kunde ikke let falde mig ind, desuden har jeg forvisset mig om at Ironie rækker lige saa langt til at gjøre aabenbart, hvad der skal gjøres aabenbart. Dog selv Ironie ønsker jeg nu ikke at bruge, jeg foretrækker langt for dette Spidse dette Bløde „at røre“, thi „jeg er dog kun en Digter der rører ved Hjælp af Idealerne.“ Og at det vil lykkes mig, tror jeg fuldt og fast, taber ei heller Modet fordi jeg (af theol. Tidsskrift sidste Hefter) seer, at det <dog> endnu ikke ganske er lykkedes mig at røre — Prof. Scharling.

Men røre kun røre det er hvad jeg vil *xi Blyants- Parenthes* : o, lad det lykkes!> Du Fattige — ja, „Guld og Sølv haver jeg ikke“, men hvis Du ikke allerede er *xi tilgavns*> opmærksom, hvis Du ikke allerede veed det, kunde Du ikke ønske, at faae at vide, hvor uendelig Du er elsket; Du Syge — ja, Lægedom har jeg ikke, endnu mindre, at jeg ved et Mirakel kunde give Dig Helbredet, men hvis Du ikke allerede er tilgavns opmærksom, kunde Du ikke ønske at faae at vide, hvor uendelig Du er elsket; Du Tjenende — ja, forandre Dit Vilkaar i Verden det formaaer jeg ikke, jeg kan ikke skaffe Dig Uafhængighed, men hvis Du ikke allerede er tilgavns opmærksom, kunde Du ikke ønske at faae at vide, hvor uendelig Du er elsket; Du Forurettede, Du Krænkede, Du Forfordeelte, Du Forladte — ja, jeg kan ikke skaffe Dig Ret, ikke skaffe eller gjengive Dig Selskabet, det staaer ikke i min Magt, men hvis Du ikke allerede tilgavns er opmærksom, kunde Du ikke ønske at faae at vide, hvor uendelig Du er elsket; Du Mægtige, Rige, Høitstaaende — ja, sikkre Dig mod Misundelsens Efterstræbelser det gaaer over mine Kræfter, men hvis Du, hvem maaskee saa meget vil bringe det i Glemsel, hvis Du ikke allerede er tilgavns opmærksom, kunde Du ikke ønske at faae at

Digter] sml. 234. sidste Hefter] se Nyt Theol. Tidsskr. (sml. X⁵ B 11) 4. Bd. (1853), S. 383 f. Scharling] sml. 137. Guld og Sølv osv.] Ap. G. 3,6.

vide, hvor uendelig Du er elsket; og Du, o, Qvinde, Du om hvem det vel ganske i Almdl. maa siges, at Du sammenlignet med Manden, altid valgte den bedre <Deel>, fordi det der beskjeftiger Dig meest er det at være elsket, hvis Du da ikke allerede er tilgavns opmærksom kunde Du ikke ønske, at faae at vide, hvor uendelig Du er elsket: og Dette baade kan og vil jeg saa gjerne forklare Dig Du Fattige, Du Syge, Du Tjenende, Du Forurettede, Krænkedede, Forfordeelte, Forladte, Dig Du Mægtige, Rige, Høitstaaende, Dig o, Qvinde. Men for at jeg skal kunne gjøre dette, maa jeg jo først vise den christelige Fordrings uendelige Størrelse, thi ellers kan Du, som sagt, ikke see hvor langt Du er tilbage, Afstandens uendelige Størrelse, altsaa heller ikke Din Gjelds uendelige Størrelse, men saa heller ikke Naadens uendelige Størrelse, men saa — ja saa heller ikke Kjerlighedens Størrelse, saa skjules det for Dig, Du faaer det ikke at vide, det som Du dog maaskee saa gjerne vilde have at vide, som ogsaa vilde gjøre Dig saa godt: hvor uendelig Du er elsket. Kunde Du ville, at der skulde slaaes af paa den christelige Fordring, <den> nedsættes til almindelig Torvepriis, kunde Du ville, at man skulde smigre Dig og forklare Dig, at Du var meget fremmelig, maaskee endog efter Maalestokken „almindelig Torvepriis“ noget ualmindeligt: see Dig vel for, thi ved at ville dette, vil Du, hvad Du maaskee ikke tænker paa, forhindre Dig i at faae at vide, hvor uendeligt Du er elsket. Lad os vel passe paa dette.

Til 235:

Ja „Enten-Eller“ der skal Kampen staae, og derfor er det mit første Ord: Enten—Eller; og jeg kan sige om mig selv som der staaer i Enten-Eller: jeg er et Gaadefuldt Væsen paa hvis Pande staaer Enten—Eller. 236
U. D.

Men hvorledes dette skulde forstaaes, kunde ikke strax sees, først maatte der saare Meget lægges til Rette. Dertil en heel Produktivitet uno tenore; en heel Productivitet, der dog forholder

²³⁶ Enten-Eller] S. V. II, S. 145.

1853

sig til <en> Gjentagelse: det Hele skal tages op igjen. Just derfor blev der arbeidet saa forceret, saa hurtigt — hvilket Klogskaben hersteds fandt uendelig taabeligt — fordi Alt tilsigtede en Gjentagelse, som der derfor staaer i den lille Bog „Gjentagelsen“: Gjentagelse er den Categorie, som det vil komme til at dreie sig om.

Dog ikke blot maatte der først forinden Enten-Eller ret anbragtes, lægges saa meget til Rette, men jeg maatte ogsaa opdrages, derfor staaer der i det lille Skrift om min Forf.-Virksomhed: det Hele er min egen Opdragelse; og derfor er et af de første Ord som Assessoren siger til det unge Msk.: naar jeg seer Dig saaledes steile o: s: v: tænker jeg paa en utilkjørt Hest, men jeg seer ogsaa den Haand der holder Tømmen, jeg seer svære Skjebners Svøbe løftet over Dit Hoved — og derfor er det Sidste jeg har sagt (i Til Selvprøvelse): der var en Tid da det behagede Guddommen selv at være Kudsk o: s: v:

---

i ... „Gjentagelsen“] S. V. III, S. 189.   i ... Forf.-Virksomhed]
 S. V. XIII, S. 501.   Assessoren siger] S. V. II, S. 6.   i Til Selvprøvelse]
 S. V. XII, S. 369.

DIVERSE

(1849—51)

„Lidelses-Historien“!

237

U. D.

Christelige Taler.

Til Indledning maa anbringes en heel Undersøgelse om, hvori Christi Lidelse er uendelig qualitativt forskjelligt fra ethvert Mskes Lidelse. Hertil findes Eet og Andet hist og her i Journalerne. Denne Indl. kunde overskrives: Lidelses-Historien! ell. hvad jo deri ligger, at denne er eneste i sit Slags. Det Emphatiske.

De enkelte Taler skal være de fremtrædende Punkter i Fortællingen.

f. E.

No 1.

„Der de havde sjunget Lovsangen“

„i det Samme goel Hanen tredie Gang — og Chrstus
saae paa Peder.“

og saaledes videre de enkelte Punkter.

Til 237:

Til

„Lidelses-Historien“

238

U. D.

Der er et deiligt Vers af Liguori, som ogsaa findes anført etsteds i Journalen NB¹¹ ell. NB¹⁰ det lyder saa:

Süsser Jesus, um zu sterben
Gehst Du hin aus Lieb' zu mir
Um das Leben zu erwerben
Lass mich sterben Herr mit Dir

Dette Vers kunde trykkes bag paa Titelbladet.

---

²⁸⁷ Lidelse] sml. 235. 239. Der... Lovsangen] Matth. 26,30. i...
Peder] Luk. 22,60 f. ²⁸⁸ etsteds i Journalen] s: X¹ A 352.

(1849-51)

Til 237:

239

Bøn.

U. D.

Du der kom til Verden for at lide, saa Du bar den tungeste af alle Lidelser; fra Dit Livs første Øieblik at bære Bevidstheden forud — forøget i den tungeste af alle Smerter, forsaavidt Du leed frivilligt, hver Øieblik at have det i Din Magt at forhindre Lidelsen: Du som saa leed hele Dit Liv igjennem, til sidst den forsmædelige Død: hav Tak, at Du har helliget det at lide, at Du ved Dit hellige Liv og Levnet har saligt forklaret hvad der er det naturlige Msk. som idel Mørke: det at lide. Hav Tak derfor; at aldrig en Lidende maatte glemme dette, der over al Maade kan trøste og styrke og forklare; men at hell. ingen Lidende <formasteligt> maatte glemme Forskjellen <der ydmyger>: at Du leed, den Uskyldige for de Skyldige, denne Forskel, som dog atter trøster over al Maade, at Din Død var Forsoningens.

Til 237:

240

ad Lidelses-Historien.

U. D.

Indgang.

Lidelses-Historien!

Det christelige Syn.

Hvor mildt og kjerligt end Chrstd. indbyder Menneskene, ja alle Msk. til sig, er dog vist at denne Indbydelse ikke er saa ganske ligefrem at forstaae; og vist er det ogsaa, at for den blot msklige Betragtning er Chrstd., Chrsti Liv, især da hans Lidelse og Død i den Grad Rædsel og Forfærdelse, at intet mere gysende lader sig tænke, ja, at der, dette undtaget, ikke lader sig tænke noget saa gysende. Mskligt talt er nemlig al Trøst og Viisdom indeholdt i følgende Tanke. Opgiv det Jordiske og Verdslige, fornægt Dig selv, tving hele Selvkjerligheden i Dig, bliv ganske Kjerlighed: saa er det umuligt, at Du i Dit Liv kan støde sammen med noget

²³⁹ lide] sml. 237. 240. Forsoningens] sml. 240. X⁵ A 158 og Sammenvisninger. ²⁴⁰ Lidelse] sml. 239. 241.

eneste Msk. Sammenstødet mell. Msk. og Msk. ligger nemlig i Selvkjerligheden, der igjen forholder sig til det Verdslige og Jordiske; men naar Du bliver ganske Kjerlighed og ganske opgiver det Jordiske og Verdslige, bliver idel Selvfornegtelse og Opoffrelse, kort bliver ganske Kjerlighed: saa er Sammenstødet umuligt. Indtræder det alligevel, saa maa det være, fordi det dog alligevel ikke ganske er lykkedes Dig at opgive Din Selvkjerlighed.

Saaledes den blot msklige Betragtning, her standser den. Nu kommer Chrstd., og forkynder, at Jesus Chrstus, der var „Kjerligheden“, at han alligevel stødte sammen og rædsomt stødte sammen med Verden, at han blev forfulgt, forhadet, tilsidst bespottet, bespyttet, behandlet som en saa afskyelig Forbryder, at Barrabas blev et Slags retskaffent Msk. i Sammenligning med ham, og endeligen korsfæstet. — og han var Kjerlighed, han var fra Evighed af Kjerlighed, han var fra det Øieblik af, han lod sig føde, og i ethvert Øieblik af sit Liv, indtil det sidste Kjerlighed — han var „Kjerlighed“.

Σ Al msklig, deri ogsaa indbefattet den jødiske, Fromheds Trøst er indeholdt i følgende Tanke, som kan udtrykkes med et Ord af det gl. T., hvor den erfarne, gudfrygtige, fromme Viismand taler „jeg har været ung og er blevet gl.; men aldrig har jeg seet den Retfærdiges Sag forladt af Gud“ — og saa kommer Chrstd. og forkynder, at Chrstus, der jo, som aldrig nogensinde noget Msk., var den Hellige og Retfærdige, at hans Sag tidlig var, msklig talt, som tabt, og saaledes msklig talt som forladt af Gud, og endeligen sukker Chrstus selv (den Hellige og Retfærdige den eneste Hellige, Retfærdige, der har levet) han sukker min Gud, min Gud hvi haver Du forladt mig. >

Forbarmende Gud hvad vil dette sige. Den blot msklige Betragtning maa fortvivle, og skal den indlade sig paa dette Christelige kan den kun faae den vanvittige Trøst ud deraf: ja, Gud skee Lov, jeg for min Deel er da endnu langt fra at være „Kjerligheden“ ell. Kjerlighed, jeg har endnu en god Slump Selvkjerlig-

---

Selvfornegtelse] sml. 235. Ord af det gl. T.] Ps. 37,25.

(1849-51)

hed i mig, saa mig vil det vel endda gaae ganske godt & jeg vil formdl. heller ikke blive forsøgt i den Qval <, som kun er forbeholdt den eneste Hellige og Retfærdige, at være forladt af Gud, og <vel> tilnærmelsesviis forbeholdt En i samme Grad som man blot tilnærmelsesviis nærmer sig til at blive renere og retfærdigere.>>; lad mig blot passe paa, ikke i altfor høi Grad at opgive min Selvkjerlighed, saa slipper jeg nok <baade for de kvalfulde Anfægtelser og tillige> ganske godt fra det i denne Verden, — der korsfæster Kjerlighed, og gaaer i Forbøn for Barrabas. Det vil sige for den blot msklige Betragtning er Chrstus det Forfærdende, Barrabas det Opmuntrende.||

Saaledes for den blot msklige Betragtning af Chrsti Liv, Lidelse og Død. Men hvad betyder dette da christeligt? Det betyder, at Verden ikke blot er &ufuldkommen, svag,> middelmaadig, smaalig, selvkjelig men at den er ond, ja at den ikke blot er ond, men at den er djævelsk. Og videre betyder det, at Chrsti Liv, Lidelse og Død er for den blot msklige Betragtning som Forfærdende og Afskrækkende, ja Rædselen selv, det betyder christeligt, at kun Syndensbevidsthed og denne Bevidstheds Qvaler kan saaledes om jeg saa tør sige, hugge Sporerne i Siden paa Msket, at de (tiltrods for den blot msklige Betragtning af Chrstd., og tiltrods for at <for> den blot msklige Betragtning er Chrstd. Vanvid) tvinge Msket hen til Chrstum; det betyder, at Enhver, der af nogensomhelst anden Grund end fordi Syndsbevidsthedens Qval driver ham, indlader sig med Chrstd. og med Chrstus, er i en Misforstaaelse, en Vildfarelse betræffende, hvad Chrstd. er.

Men naar det derimod er saaledes, naar det er Syndsbevidsthedens Qvaler, der drive et Msk. hen til Chrstum: er han ifærd med at blive Chrsten, og saa forvandler Chrstd. sig for ham og det Christelige fra at være det meest Forfærdende og Afskrækkende, til det kjerligst Indbydende og den saligste Trøst; thi da forklarer Chrstd. at Chrsti Død om den end biløbigt er Forbilledets er den dog væsentligt Forsoningens, Forsoningens Død og

saa for hans Synder, saa om han end ikke drev det til *herfra paa-langs i Marginen* stræbende efter Lighed med Forbilledet at døe for Chrstd., naar han blot troer, at Chrstus er død for ham, Chrsti Død Forsoningen for hans Synder: saa er han Chrsten, fuldt saa vel som Den, der offerer sit Liv for Chrstd., hvilken jo ogsaa, selv om han offrede sit Liv 10 Gange for Chrstd. lige fuldt vilde behøve, at Chrstus var død for ham.

Dette een Gang for alle for at forebygge Misforstaaelsen som var Chrsti Lidelse og Død væsentligen Forbilledets, medens den væsentligen er Forsoningens, <og> først saa Forbilledets, først saa kan benyttes i almdl. Forstand til Opbyggelse for Lidende, der lide i Lighed med Chrstum, lide i denne Verden.

Til 237:

ad Lidelses-Historien! Indgang. ²⁴¹
U. D.

Chrstus er Forbilledet; men som Forbilledet skruer han For-
dringen endnu høiere op end Loven. Han siger til Msk.: er Du
saaledes, er Du saaledes Kjerlighed <o: s: v:> — ligner Du mig;
og selv om Du i gode og lykkelige Dage maaskee har lidt af Kjer-
lighed o: s: v: det er jo ikke at ligne mig. Nei, naar Alt er ondt
mod, hader og forfølger Dig o: s: v: er Du saa Kjerlighed som
jeg, ligner Du mig. Saa fortvivler Msk. Men i samme Øieblik for-
vandler Forbilledet sig er tillige — „Frelseren“ der frelsende
rækker ham Haanden for at hjælpe ham til at ligne Forbilledet.
Han kaster sig i Forbilledets Arme. Men da gyser han igjen til-
bage han er jo Synder. Men Forbilledet forvandler sig atter og er
Forsoneren. Dette er Kjerligheden i Chrsto Jesu; forsaavidt der
skal stræbes er han Forbilledet, som man skal ligne, men For-
billedet er tillige Frelseren og Forsoneren der hjælper den Chrstne
til at ligne Forbilledet.

²⁴¹ Forbilledet] sml. 240. lidt] sml. 240. 242. Frelseren] sml. 240.

(1849-51)

Til 237:

242
U. D.

[Med Blyant: ad Lidelses-Historien!]

2

Forskiellen mell. Chrsti og et blot Mskes Lidelse.

cfr. Luthers Prædiken over Epistelen paa anden Søndag efter
Paaske p. 228. Christi Forskjellighed:

1) han har efterladt os <Alle> et Exempel.

2) han har lidt for os

3) han har lidt aldeles uskyldig.

forresten kan ogsaa eftersees Talen paa Langfredag i
Epistel-Prædikenerne.

Til 242:

243
U. D.

Under dette Afsnit behandles saa ogsaa hvad jeg vilde
kalde:

de overmenneskelige Lidelser.

Fromheden har haft en Gru for at indlade sig paa at fremstille
Chrsti Lidelser; men det er dog nok tillige fordi den mangler psy-
chologiske Forudsætninger til endog blot at kunne begynde der-
paa. Thi det Legemlige ved hans Lidelse, det har den jo havt travlt
nok med at fremstille; i en ældre fik, Mænd og Qvinder, som
senere bleve Helgene, ved Aabenbaringer af Chrstus at vide, hvor
mange Bødler, der havde været om at hudflette af (efter Ens Efter-
retning ifølge Aabenbaring: 60) og hvor frygtelig store Svøberne
vare o: s: v:

Til 237:

244
U. D.

ad „Lidelses-Historien!“

Msklig talt, reent msklig talt, forsaavidt man tør tale saaledes,
maatte man sige, at Chrstus havde een Lettelse, at han, der fri-

²⁴²Lidelse] sml. 241.243. Luthers] sml. 233. p. 228] i: En christelig
Postille (se til VII A 192), 2. Deel. i Epistel-Prædikenerne] anf. Skr. 2.
Deel, S. 198 ff. ²⁴³Lidelsen] sml. 242.244.

villigt paatog sig at lide (kom for at lide) med Evighedens Visshed vidste, at det var det han skulde, saa der altsaa ingen, ingen slet ingen Vaklen var i H: t: Opgaven og ingen deraf flydende Lidelse.

Dog maa erindres de Ord: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig — hvor denne Lidelse er antydet.

I Journalerne findes Adskilligt herom, især, vistnok, i den fra ifjor Foraar.

En indstændig Opfordring
af
S. K.

245
U. D.

Høitideligt [*rettet fra*: Saa høitideligt som muligt] har jeg een Gang for alle bedet, om man <ikke> vilde iagttage dette, om man, forsaavidt man overhovedet vil citere noget af mine Skrifter, hvis det er et pseudonymt — om man da vil citere Pseudonymen. Bekymret bærer jeg som Forf. et stort Ansvar, derfor gør <jeg> saa villigt Alt, hvad jeg formaaer for at betrygge at Meddelelsen bliver sand. Og paa den anden Side, det er dog saa let at efterkomme, saa jeg synes man gjerne kunde føie mig deri. Det er Frugten af lang Overveielse, hvorfor og hvor jeg bruger Pseudonym; jeg kunde gjerne skrive hele Bøger derom. Men iagttages denne Forskjel ikke ved Citationen saa frembringes der Forvirring stundom Meningsløshed.

Det Ansvar, at gjøre Indsigelse hver Gang det <alligevel> skete, havde jeg rigtignok et Øieblik tænkt at kunne paatage <mig>, deels fordi den danske Literatur er saa lille, og deels fordi jeg paa en Maade har staaet <og været sat> udenfor Literaturen. Men deels kan det jo dog ikke hjælpe at jeg gjør Indsigelsen bagefter, thi naar det er gjort, er det gjort; og deels indseer jeg dog nok, at et saadant Ansvar kan man ikke paatage sig.

Saa indskrænker jeg mig til en gentaget indstændig Anmodning. Sagen ligger mig meget paa Sinde og jeg beder ret indstændigt, om man vilde tage Anmodningen til Følge.

[lide] sml. 243. de Ord] Matth. 27,46. ²⁴⁵ har . . . bedet] sml 145, og se Note dertil.

(1849-51)

246
U. D.

Velvillig Henvendelse til Samtidige.

Udsat for de forskielligste Domme, de uretfærdigste, de taabeligste, har jeg hidtil taus holdt ud at passe mit Arbeide som Forf. Det er faldet mig paa, at jeg dog engang burde ganske ligefrem sige et Par Ord i den Anledning. Thi selv om jeg nu kan udholde at leve paa den Maade: vist er det, der vil altid være en Deel Samtidige, som kunde have meget mere Gavn af mig, end de have, hvis de ikke lode sig forlede af saadanne Domme, eller vel endog forlede til at dømme med. Det Meste nemlig af hvad der udenvidere dømmes som Særhed, Stolthed o: s: v:: jeg tør høitideligt forsikkre at en saare stor Deel deraf i ethvert Fald er noget meget omhyggeligt Overveiet og Gjennemtænkt, og Meget deraf ligefrem Chrstdom, kun at Folk i Almdl. ikke forstaae sig slet saa godt paa Christendom som jeg.

Selv den meest overfladiske Betragtning vil let kunne skjønne, at jeg ingen jordisk Løn har for min Flid og min Stræben. Jeg tjener ikke Penge som Forf., stundom giver jeg Penge til, medens det dog er vist, at neppe nogen Yngre er budet saa brillante Vilkaar som mig, hvis jeg vilde tjene Øieblikket; men er da dette en Brøde, at jeg for egen Regning skaffer det lille Land en Forfatter, hvis Skrifter vilde existere, naar Øieblikkets Frembringelser ere glemte! Jeg har udsat mig for Pøbelagtighedens og Raahedens Mishandling, efterstræbt tillige af mangan de Anseeteres misundelige Rænke: hvad jordisk Løn skulde jeg saa kunde have; selv om jeg overøstes med Hæderstegn og Udmærkelser, hvad vilde det hjælpe mig, Pøbelagtigheden vilde blot hver Gang finde en ny Anledning til Mishandling, ja det vilde vel næsten være den kiærkomment, blot for at kunne med fornyet Interesse fortsætte ||Mishandlingen.|| det Begyndte.

Men forholder dette sig nu saaledes [*i Blyants-Parenthes*: , at <jeg> ingen jordisk Løn har for min Flid og min Stræben], saa bør dog ogsaa enhver Redeligere og Alvorligere indsee — vistnok ikke, at det dermed er afgjort, at jeg tjener Sandheden, men

at man maa dømme lidt langsommere, at der af mig, hvordan man vender og dreier det, maa være Noget at lære.

Dette Skridt vil vel atter blive misforstaaet af Mange; mit Haaber, at det dog maaskee ogsaa vil blive forstaaet og taget til Eftertanke af en Deel Enkelte; og i et hvert Fald min Trøst er, at jeg har gjort Mit og maaskee Det, som faldt mig vanskeligst at gjøre.

Et ligefremt Ord om
mig selv.

247
U. D.

Mit Vilkaar som Forf. i Danmark er saaledes, at jeg vel kan begribe, [at] det maa forekomme de Fleste sært og besynderligt, at jeg overhovedet gider vedblive; og naar saa er kan jeg igjen vel begribe, at Adskillige endog lægge mig <det> til Last at jeg vil vedblive, da det er „sært og besynderligt.“ *Blyants-Dobbeltkors* [*i Marginen: Blyants-Dobbeltkors* [*med Blyant: Anm.:*] Dette Punctum bliver en Anmærkning.] Om de Uartige, der vistnok have villet tiltrodse sig at jeg for længe siden skulde ophørt som Forfatter, vil jeg slet ikke tale, saa meget mindre som jo det Glædelige er skeet at idetmindste een af de Uartige er blevet ret artig, <og <næsten> hver Maaned eller hver Uge faaer for Opførsel mg ell. <dog> mg?>

Her nu mit Svar. Det er min, og dog nok temmelig vel begrundede Dom, at den Maade, paa hvilken Chrstd. ordentligviis forkyndes i Christenheden, er hildet i mangfoldige Sandsebedrag, og bestyrkende Menneskene i Sandsebedrag, saa gennem en Række Aar den Omsætning, der har været Christends-Forkyndelse, ikke saa meget har tjent til at bringe Chrstd. ind som til lidt efter lidt at practisere Chrstd. ud.

Her maa altsaa gjøres opmærksom.

Mit Liv, den daglige Existeren udtrykker nogenlunde det Chrstliges væsentlige Collision. Udrustet med Aands Evner til at kunne,

²⁴⁷ er blevet ret artig osv.] sml. 125. Existeren] sml. 235. 251.

(1849-51)

⚭med Villighed til at ville af yderste Kraft anstrenge mig,⚭ tjener jeg Sandheden. Men jeg har ingen Løn derfor — ganske rigtigt, thi havde jeg Løn derfor, tjente jeg Penge derved, da vilde mit Liv ikke udvise det Chrstliges væsentlige Collision; fremdeles jeg ansees for sær, underlig, forhaanes, udlees — ganske rigtigt, thi hvis jeg <ved> min Stræben erhvervede vitterlig Ære og Anseelse, vilde mit Liv ikke udvise det Christeliges væsentlige Collision. Det Christeliges væsentlige Collision, ja ell. det væsentlige Christeliges Collision, hvilken strax fremkommer naar det Chrstlige sættes ind i Virkelighed, hvørimod det Omvendte, det Uchristelige fremkommer, naar det Chrstlige langt, langt langt borte fra Virkeligheden ⚭(jo længere borte jo bedre <forsaavidt man ønsker, at det <Omvendte, det> Uchristelige skal fremkomme)>⚭ forkyndes i en stille, stille, stille Søndags-Time — saa fordres der blot ⚭med Blyants-Sammenvisning: at man <i en klædelig Præstekjole> er en smuk Mand, der kan <sine Ting item kan> declamere ||og forsikkre, gesticulere betydningsfuldt||: og Chrstds Forkyndelse⚭ |Skuespiller-Gaver, og Chrstds-Forkyndelsen| vil forskafe En baade Penge, Ære og Anseelse; det er ved Hjælp af denne Forkyndelse ⚭indrammet med Blyant: (det alvorsfulde, festlige Divertissement paa det stille Sted i en stille, stille, stille Søndags-Time)⚭, at Chrstd. er blevet praktiseret ud af Chrstheden. <Selv om det Sagte forresten var Eet og det Samme, dette Eet og det Samme bliver dog uendelig forskielligt, tager sig lige omvendt ud i Forhold til hvorvidt det sættes existentielt ind i Virkelighed, eller det holdes hen paa Mulighed af en Taler, hvis personlige Existeren maaskee endog udtrykker det <Modsatte af Det> han forkynder, en Taler, som derhos vel vogter sig for at komme Tilhørerne for nær, som vilde han forpligte dem til existentielt at udtrykke det Sagte, kort en Taler, der forsigtigt holder sig paa den sceniske Kunsts Afstand fra Virkelighed.⚭

See derfor er det, at jeg har villet holde det yderst anstrengende og meget utaknemlige Liv ud, hvilket jeg har ført som Forf. Jeg har villet holde det ud en Tid omtrent saa lang som det passende

kan svare til den Kategorie: at gøre opmærksom. Mere har jeg ikke villet, maaskee hell. ikke kunnet; jeg har aldrig i fjerneste Maade marqueret i Retning af at være en Apostel, en Reformator o: D.; o, langt fra, jeg har fra det Øieblik jeg begyndte, og stereotypet gjentaget, indskærpet „jeg er uden Myndighed“.

Det er kommet mig for Øre, at adskillige af de strenge Christne her hjemme finde, at min Fremstilling af Chrstd. er altfor overdreven, for høi, overmenneskelig. Fortræffeligt! *<med Sammenvisning, paa Foden af Siden: ! Fortræffelige Beviis for, at det forholder sig rigtigt med min Dom om Christenheden!>* Jeg bevidner for Gud, at jeg er mig bevidst, i Forhold til Evangeliets egen Fremstilling, at have slaaet 35, ofte 50 p. C. af i Retning af Idealitet — og saa finder „de strenge Christne“ at min Fremstilling er for ideal. See i den Grad er det gaaet i Glemme hvad Christendom er, at Existentser, der hvis man vilde revidere dem *<formodentlig>* vilde findes væsentligen at være verdslige med en lille bitte Tilsætning af lidt Christelig at de i „Christenheden“ (hvor Alle ere Chrstne) ansees for *<de>* strenge og alvorlige Christne, der dømme en Fremstilling som Overdrivelse, en Fremstilling, hvis Forf. i Frygt og Bæven ofte har betænkt sit Ansvar, om han har Lov til at slaae saa meget af. *<Dog min Tro er rigtig nok hell. ikke til de „strenge Christne“, men min Tro er, at der iblandt os lever en Deel, der for Alvor ville gaae ind paa Christend., naar den fremstilles dog nogenlunde som den Magt og som det Ideale, den er.>*

Til 247:

Personligt beskæftiger eet mig ubetinget, saa stærkt som muligt, at udtrykke min Taknemlighed mod den Styrelse, der fra første Øieblik af og indtil dette har gjort for mig saa ubeskriveligt meget Mere end jeg nogensinde havde ventet, kunne have ventet, turde have ventet.

248
U. D.

(1849-51)

249
U. D.Et ligefremt Ord om mig selv som Forf.^[†]

Det var fra Begyndelsen aldrig min Tanke i mange Aar at skulle være Forf., hvad jeg heller ikke har Raad til — og det har da baade i den ene og i den anden Forstand været mig 7 dyre Aar, i hvilke jeg har været Forf. i det Sprog, der, som jeg haaber og trøster mig til, dog ikke skal have Skam af, at jeg har havt den Ære at skrive det.

Min Beslutning var, at standse med „Afsluttende Efterskrift“. Pøbelagtighedens Rasen [*rettet fra*: Opstand] mod mig forstod jeg som en Forpligtelse til at vedblive for det Første.

Med den Udbredelsens Proportion, som „Corsaren“ nu har, med saadanne Redakteurer, som den nuværende, anseer jeg den for ufarlig, tilmed da der jo nu er saa megen Begivenhed i Danmark. Derimod holder jeg mig fuldt forvisset om, at med den næsten vanvittigt uproportionerede Udbredelse den i sin Tid havde, med et Talent som G. og et saa intriguant Hoved som P. L. M. til Redakteurer [*i Marginen*: med Nyhedens bedaarende Magt] var yderst, yderst farlig. Det er min Dom, at der var Andre, som vare nærmere <end jeg> forpligtede til at handle under saadanne Omstændigheder: det bliver deres Ansvar, at de taug.

Over G. & der nu i Nord og Syd for Martz ell. Februar 1848 en passant har vedgaaet at han var Forf. af Corsaren. > beklager jeg mig ikke. Snaren, der blev sat, var af den Beskaffenhed, at > at jeg gennemskuende maatte lære ham kjende, hvis han gik i den, maatte det nødvendigviis blive aabenbart, at han foragtede sig selv. Han gjorde det: vel, derover kan jeg jo ikke beklage mig.

[†] *I Marginen*: Her kunde maaskee benyttes som Motto det Ord af Thomas a Kempis om Paulus: han forsvarede sig undertiden, at ei de Svage skulde forarges formedelst hans Taushed.

3die Bog 36 Cap.

---

²⁴⁹ ikke har Raad] sml. X³ B 18 og Sammenvisninger. den nuværende] for Corsaren 6. April 1849-30. Marts 1855 stod som „Ansvarhavende Redacteur“: N. P. Olsen (o: Niels Peter O., Mønstertegner). G.] sml. 232. 250. i Nord og Syd osv.] sml. VIII A 553, og se Note dertil. af Thomas a Kempis] om Christi Efterfølgelse (se til X¹ A 286), S. 131.

[I *Marginen*: Jeg var maaskee den Eneste her hjemme eller dog een af de Faæ, der <virkelig> i god Forstand haabede paa G. — altsaa jeg gjorde ham Uret, jeg havde, i Prøven, for store Tanker om ham:] || At jeg der maaskee var den Eneste her hjemme ell. dog een af de Faæ, der i god Forstand haabede paa G. — at jeg blev bedraget: || vel, derover kan jeg jo hell. ikke beklage mig. At han <saa> af yderste Evne gjorde Alt for at hidse Pøbelen paa mig: dette har jeg aldeles ingen Grund til at beklage mig over.

Σ Skulde jeg beklage mig over Noget, da maatte det være over, at et Land vil være det bekjendt at udvise saa omvendte Vilkaar: at jeg har maatte give Penge til for at være Forf., og kun samlet Rigdom i Retning af Forhaanelse, medens samtidigt „Foragtighed“ var i dansk Literatur ubetinget af alle den brillanteste Næringsvei, næsten den glimrende Vei til Anseelse. Σ Skulde jeg beklage mig over Nogen, da maatte det være over de Ærens og Anseelsens Forf. og Journalister, der efter længe nok privatim ell. mundtligt at have præket om, at dette Uvæsen med „Corsaren“ var utaaleligt, at der burde gøres Noget, saa, da jeg endelig handlede, taug stille og forraadte mig Σ glemmende, at jeg i det Øieblik (medens jeg reent personligt forstaaet, handlede religiøst) handlede høimodigt, men ikke glemmende den deres Misundelse, med hvilken de taust havde fulgt min Stræben, uden Mod til at vove Slag, nu glade ved at jeg selv styrtede mig i en Dobbelt-Fare, hvilken dog just blev til ved dette Forræderie, der negtede Fortolkningen af mit Skridt, saa denne blev, at det var en Ubesindighed, en Slags Galskab. Σ. Jeg negter det ikke, jeg beklager mig derover. <jeg „beklager“ mig, dette Præsens er Præsens i den historiske Stil.>

I en højere, i gudelig Forstand beklager jeg mig imidlertid dog hell. ikke herover, nei, langt fra: ved at handle afgjørende og vove mig ene i Faren, forraadt af Dem, for hvis Skyld† jeg gjorde, hvad

---

† Anm. dette er ogsaa udtrykkelig bemærket i hiin første Artikel mod P. L. Møller.

---

i hiin første Artikel] S. V. XIII, S. 430.

(1849-51)

jeg forresten af indre Grunde alligevel havde betænkt, vandt jeg at blive opmærksom paa Chrstd., som jeg ellers aldrig var blevet opmærksom paa den — en evig Vinding.

Ved Slutningen af 47 og Begyndelsen af 48 var jeg atter betænkt paa at ende ξ som Forf. for saa at blive Landsbypræst hvad bestandigt har været mit Ønske, at ende ξ med christelige Taler, hvis sidste Afdeling er „Taler ved Altergangen om Fredagen“, af hvilke to ere holdte i Frue Kirke: da kom Aaret 1848 — for mig <uden al Sammenligning> det rigeste og frugtbareste Aar jeg har oplevet som Forf.

Productiviteten fra 1848 har jeg endnu ikke udgivet, med Undtagelse af det lille Skrift af den nye Pseudonym Anti-Cl. „Sygdommen til Døden“, af hvilket dog en Deel er ældre end Catastrophen i 48. Den øvrige Productivitet ligger fix og færdig til Udgivelse, saasnart jeg forstaaer, at Øieblikket er der til.

Dømmer nu selv, hvorledes jeg er blevet behandlet som Forf., jeg vil ikke dømme. Er jeg blevet behandlet uskjønsomt: det bliver de Uskjønsommes [*rettet fra*: de Skyldiges *rettet fra*: deres] Sag, og vedkommer ikke egl. mig. Hvad der derimod vedkommer mig, og hvad der er mig saa kjert, at det vedkommer mig, er at takke for den Deeltagelse og Velvillie og Imødekommen, der i Almdl. ell. af den Enkelte særligen er blevet mig beviist som Forf.

²⁵⁰ U. D. Nei, nei Goldschmidt; det var ikke fordi De var Jøde at de blev stødt udenfor. Det var fordi De Aar efter Aar vedblev at ville tjene Foragtelighedens Penge og leve i dens Overflod, fordi De — (nu et Par Træk til at karakterisere Corsaren). Derfor var det, at De, der hertillands dog nogenlunde skulde opretholde Ærens-Fordringer maatte støde dem udenfor, udelukke Dem ell. rettere at De havde udelukket Dem selv, medens De i en anden Forstand slap altfor godt fra det, ved at have et talrigt Publikum.

Landsbypræst] sml. 173. ³⁵⁰ Goldschmidt] sml. 249. 251.

Saa kunde maaskee det Sted af den Tale i Kjerlighedens Gjær-
ninger i den Tale Kjerlighed skjuler Syndernes Mangfoldighed,
det Sted citeres: O, der gives Synder, som Verden ikke straffer
o: s: v: det om Bagvaskelse.

En ethisk Dom over <Stud.> Goldschmidts Senere ell.
om hans Overgang til det Senere.

251
U. D.

af
S. K.

Hans Første er som bekjendt „Corsaren“, en gennem 6 Aar
fortsat Stræben, der, hvad ogsaa en af mine Pseudonymer gjorde
meest betegnende kan sammenlignes med de offentlige Fruen-
timers — Foragtelighed og saa at tjene mange Penge, et vist
overdaadigt Liv — en Stræben, der egl. er at betragte, om ikke
som det Frembringende saa dog som Symptomet paa Opløsningen
i Danmark, en Stræben der skaffede Danmark „Pøbel“, stræbte
at demoralisere den tjenende Classe, Skole-Ungdommen, forbit-
trede Stand mod Stand og saaledes vanskeliggjorte den chris-
telige Løsning af Problemet om „Næsten“, en Stræben, der ikke
var saa farlig ved hvad den skrev som ved for hvem den skrev,
idet et Par<fortvivlede>Talenter, som mistvivlede om en betyde-
ligere Plads indenfor Ærens Grændser i Literaturen, valgte at
blive Heltene for et saadant Publikum, der nu misbruges paa
enhver Maade.

Naar i smaa Forhold Alt <ellers> viser sig gunstigt for Foragte-
ligheden (den pecuniaire Fordeel, Udbredelsens Magt o: D:) saa
gjælder det desto mere om, hvis Forholdet da ikke skal blive reent
afsindigt, at Dommen: Foragtelig, Foragtelighed faaer <tilgavns
noget at betyde, faaer> et behørigt <tyngende> Eftertryk. Gjøres
dette ikke, saa har Landet selv underskrevet sin Undergang. Men
desto værre ere Charakter-Mennesker saa faae i Antal, at denne
Dom let ikke kommer til at betyde stort, den bliver piattet ind

---

det Sted... i Kjerlighedens Gjærninger] S.V.IX, S. 277f. ²⁵¹ Gold-
schmidts] sml. 250. 256. en af mine Pseudonymer gjorde] S.V.XIII,
S. 434.

(1849-51)

med mell. Andet — og bliver intetsigende. Det er foragteligt siger man — og subscriberer; det er foragteligt siger man — og læser det; det er foragteligt siger man og fortæller selv Indholdet; han er en Foragtelig — og derpaa gaaer man i Selskab med ham.

Da ingen Anden vilde besluttede jeg mig i sin Tid til at accentuere ethisk.

Men ikke mindre gjælder det om, at der passes en lille Smule ethisk paa, naar en saadan Foragtelig forsøger paa at danne Overgangen til et nyt, o: til et anstændigere Liv. Er det end glædeligt, maa der dog ogsaa passes paa, at det skeer paa en ethisk Maade. Fra Foragtelighed til Anstændighed kan ikke dannes Overgang udendvidere, at den Foragtelige saadan en smuk Morgen bliver anstændig. Men endnu mindre lader det sig gjøre paa den Maade som Stud. Goldschmidt gjorde det. Han forklarede nemlig: at „Corsaren“ var en Gjennemgang i hans Udvikling. Dette er <i en anden Forstand> Frækhed, |og fuldkommen lige saa frækt som Corsaren|| det er nemlig ikke Frækhed som Corsaren var det, men Frækhed i at opfatte sit vita ante acta. Det er som En, der var confirmeret i en Straffe-Anstalt vilde kalde Opholdet der et Moment i sit Livs-Udvikling.

Nei skal Overgangen ethisk gjøres. Maa der fordres. Først en Afbigt. Og denne Afbigt maa være redigeret i de strengeste ethiske Udtryk. Dernæst maa der, i Betragtning af at Skylden er skeet ved Pressen og altsaa har havt Udbredelsen og er fortsat i 6 Aar, fordres at denne Afbigt et halvt Aar igjennem trykkes hver ottende Dag saavidt muligt i alle Landets Blade. Endeligen kunde det blive et Spørgsmaal om det (hvis Forf. ellers ønsker at blive regnet blandt de Anstændige) ikke var i sin Orden, at han gjorde dog et Forsøg paa at tilbagebetale lidt af de saa lumpent fortjente Penge: saa redelig var dog selv Judas, at han gav Pengene tilbage.

Da dette ikke er skeet, da det Modsatte er skeet, da Stud. G. har forskyldt en ny Frækhed ved at fortolke sit vita ante acta, saa er der ikke Andet at sige om ham end det Gamle.

Han er at betragte som et Opløsningens Phænomen i Danmark.

---

ethisk] sml. 247. 261. Han forklarede osv.] sml. X² A 605, og se Note dertil.

Charakterløs. Som Redakteur af Corsaren var han en Magt, han commanderede Pøbelen (hvad derved forstaaes). Som Udgiver af Nord og Syd er han en Ubetydelighed, just fordi han selv i Forhold til dette Foretagende synes at ville gjøre Fordring til det Anstændige. Det Farlige er, at der ingen <fast> Dom er om ham. Vil man behandle ham <og angribe ham> som en Forfatter: saa hedder det: han er foragtelig, hvad er det værd. Gaaer man ud fra den Betragtning, at Foragtelighed kan gaae saavidt at der maa bruges Magt mod den: saa hedder det: han har lidt saa meget som Jøde i sin Barndom, det har han selv fremstillet rørende i Jøden : man har Medlidenhed med ham. Dette er det Farlige. Det saae jeg strax i sin Tid, da han udgav Jøden, at hvis han nu længere blev ved Corsaren maatte han blive farlig, da han blev Gjenstand for Medlidenhed ved Hjælp af dette: Ach Vei mir! som Jøden var. Forvænt ved at nyde Foragtelighedens privilegium flebile paa at gjøre Alt, fordi han indtog Standpunktet <ikke blot> under alle Partier <men under al Kritik>, har dette nu forfængeligt faaet ham indbildt, at han nu indtager Standpunktet over alle Partier, nu da han er meget mindre end han var som Redakteur af Corsaren. Thi det var, som sagt, Demoralisationen i Danmark, og som den kan være just i Danmark, en Smaalighedens og Bysnakkens og Bagvaskelsens Trælle-Aand, der fandt sin Helt — ja det er poetisk saa sandt — der fandt sin Helt i en Jøde, ligesom Fornuftens Gudinde i Frankrig, som bekjendt, var et offentligt Fruentimmer.

Dette har jeg anseet for min Pligt mod Gud, mod mit Fødeland, mod Sandheden, mod enhver agtværdig Stræben her hjemme, mod mig selv. Nu det forstaaer sig Sagen kan da denne Gang ikke let blive farlig. Thi naar Stud. G: paa anstændigt Sted med Navn under skal skrive <og> mod mig: saa har det ingen Nød. Det sees jo i Livet: En der paa en Dandsebod er en Satans vittig Karl og frygtet Slagsbroder, naar Fløidørene aabnes for ham til den brilliant oplyste Sal, hvor enhver Tilstedeværendes Blik udtrykker Ærens Fordringer: saa har han ikke meget at sige, han krøb gjerne ind i Væggen, ell. søger Tilhold hos Tjeneren, om

1849-51)

han ikke kan hjælpe ham ud igjen. Modig var G. i 6 Aar, modig, ja det vil sige saaledes modig, at det var om muligt at være feigere end det at være feig; thi endnu feigere end det at være feig er at være modig — bag en Sjouers Ryg. At han paa Dandseboden i Sammenligning med mig var langt, langt den Stærkeste: ja det vidste jeg. I Sandhed havde jeg ikke været religiøst bestemt, var det hell. aldrig faldet mig ind, at gaae ind paa Dandseboden for at hente den drabelige Golds. frem. Han seirede jo ogsaa, han den Modige, den mig saa langt Overlegne: skjult bag Sjoueren viste han Mod, under disse Tusinders Jubel, der meente, han viste stort Mod. Nu er han jo navngiven paa et forholdsvis dog anstændigere Sted: nu kunde vi jo <faae at> see disse store Kræfter og dette overordentlige Mod. Det kommer igjen. Da jeg i sin Tid hjalp ham til at forløbe sig, var det min Agt, blot at sikkre mig ham. Straffen kommer nok, men en Sjouer slaaer jeg ikke paa. Nu troer jeg Øieblikket er der til at lade komme over ham den Dom, som alt hvad der er af Hæderligt og Agtværdigt i mit lille Fødeland længst maa have fordret over ham.

252

U. D.

Reflexioner.

↓

I Sandhedens Navn svinger en Digter Satirens Svøbe over den fordærvede Slægt, og gjør sig derved værdig til at agtes næsten som et Sandheds-Vidne. Det er især Øieblikkets Magter, og ganske særligen Journalisterne <in effigie> han lader det gaae ud over. Hvad skeer? Hele Landet rundt lyder der fra alle Journalerne en Lovtale over dette Digterværks sædelige Alvor — og Digteren tier. Hvad er saa det? Ja det er blind Allarm. Og hvad Fordeel har Digteren af denne Adfærd? En dobbelt; den at agtes næsten som et Sandhedsvidne, og tillige at nyde det demoraliserende Øieblik Beundring, Hæder og Ære — det er Raffinement,

eller det er Indskrænkethed, eller det er Feighed. Og hvad Skade gjør Digteren ved en saadan Adfærd? Den ubodelige, at han forvandler sand Alvor til en Slags latterlig Overdrivelse. Er hans Adfærd nemlig Alvor, saa er jo Leflerie Alvor, Leflerie, der lader som man slaaer og slaaer ikke endda; og er Leflerie Alvor, saa er sand Alvor, der virkelig slaaer til, Overdrivelse.

2

I den pragtfulde Domkirke [*rettet fra*: Slotskirke] træder en stadselig [*med Blyantsudslettelse rettet fra*: pyntelig] Oberhof-prædikant, det dannede Publikums Udvalgte, frem for en udvalgt Kreds af Fornemme og Anseete <og Udvalgte>, og prædiker over de Ord: „Gud har udvalgt [*rettet fra*: udvalgte] det [*med Sammenvisning*: i Verden] Ringe og Foragtede“ — og Ingen leer! [*Blyants-Parenthes*: Nei, — de græder!]

3

Eet er at profitere (profiteri) en Kunst, en Videnskab, en Lære; et Andet at have Profit deraf [*i Blyants-Parenthes*: — er det ikke sandt Prof. Martensen.]

4.

„Klædt i Purpur og kosteligt Lindklæde“ med mere end een Ordensstjerne funkende paa sit Bryst, træder Hans Eminentse frem i en Kreds [*rettet fra*: for en Menighed], hvor Alt bøier sig ærbødigt for hans høie Rang [og Værdighed], og i Beundring for hans Talent. Han prædiker om hvorledes Sandheden forhaanes i Verden; <og> alt som han prædiker græder han næsten hulkende. — Jeg skylder Sandheden at tilstaae, at jeg tør troe ganske godt at have forstaaet Talen; kun Eet forstod jeg ikke; da jeg gik bort kom jeg til at tænke derpaa, har senere ikke kunnet blive denne Tanke

I den pragtfulde osv.] sml. S. V. XIV, S. 217. de Ord] 1. Kor. 1, 28. Martensen] sml. 232. Klædt... Lindklæde] Luk. 16, 19.

(1849-51)

quit: <men> hvorfor græder han? Der er jo slet ingen Grund for ham til at græde. Snarere maatte han da lee, eller hvis han ikke vil det, dog i en roligere Tone tilføie: hvad mig angaaer, da skylder jeg Sandheden at tilstaae, at denne Lære om at Sandheden forhaanes, den har hjulpet mig til at gjøre en glimrende [*rettet fra*: styrtende] Carriere, som I jo selv see. Men hvorfor græder han da? Og dog jeg fatter det; det at græde hører med; dersom han ikke græd, saa havde han heller ikke gjort saa styrtende Lykke; just det at han græder, det gjør Comedien fuldkommen, eller gjør det fuldkomment til Comedie.

Han slaaer sig for sit Bryst, der hvor Stjernerne funkler med verdslig Glands, han siger: da Paulus stod i Lænker, var han dog fri — og jeg indrømmer det, Armbevægelsen [*rettet fra*: hans Armbevægelse] er mesterlig, Skikkelsen et Kunstværk [*med Sammenvisning*: det forundrer mig ikke, at en ung Dame, der sad i Nærheden, just da reiste sig op for med sin Lorgnet at betragte Hans Eminent,] — forresten forekommer han mig ikke at have den fjerneste Lighed med Paulus — ikke som stod han ikke i Lænker, jo netop, og <det er Uligheden> Paulus stod fri i Lænker; hans fritstaaende Eminentse just han staaer <fangen> i Lænker, lænket i alle disse Verdsligheds forfængelige Hensyn, under hvilke han træller.

5

I idyllisk Ro der ude paa Landet, hvor Alt er Smilende og er Fred, der boer Hans Velærværdighed, af Menigheden kaldet „vor Fa'er“, anseet og æret snarere som mere end et Menneske: han prædiker om, hvorledes den sande Christen bliver bespottet og forhaanet af Verden, — see, det er ogsaa Comedie. Og naar Hans Velærværdighed saa rigtigt tilgavns har prædiket derom, behaget sig selv i at lege Martyr: saa offerer Menigheden endnu rigeligere til ham, bukker endnu een Gang dybere for ham — og saa er Comedien fuldkommen.

[hvorfor græder osv.] sml. X¹ A 532, og se Note dertil. da Paulus osv.] sml. X¹ A 614, og se Note dertil.

[Indklammet med Blyant:

253

Ein, Zwei, Drei

U. D.

eller

[Med Blyant: Reflexioner.]

3 Aphorismer.]

<ærbødigst tilegnede et høistæret
[rettet fra: det høistærede] Publi-
kum af Forfatteren, der udbeder
sig en skaansom Bedømmelse af
<dette> hans første Forsøg ||paa
Forfatter-Banen||, hvis Ufuld-
kommenhed Ingen — naturlig-
viis undtaget et høistæret Publi-
kum, der veed ||af|| Alt — bedre
kjender end Forfatteren.>

1

Genierne ere som Tordenveir: de gaae mod Vinden; forfærde
Menneskene; rense Luften.

Det „Bestaaende“ har opfundet adskillige Torden-Afledere mod
eller for Genier: det lykkes — saa meget desto værre for det Be-
staaende; thi lykkes det een Gang, to Gange, tre Gange — „det
næste Tordenveir“ bliver desto forfærdeligere.

Af Genierne er der to Arter. Den første Arts Charakteristiske
er Bulderet, Lynet derimod er sparsomt, <og> slaar sjeldent ned.
Den anden Art har en Bestemmelse af Reflexion i sig, ved hvil-
ken de tvinge sig eller tvinge Bulderet tilbage. Men Lynet er saa
desto intensivere; med Lynets Hurtighed og Sikkerhed rammes
[rettet fra: rammer det] de udseete enkelte Punkter — og død-
bringende.

2

„Havde <Apostelen> Paulus noget Embede?“ Nei, Paulus
havde ikke noget Embede. „Havde han da et Levebrød?“ Nei,
han havde ikke noget Levebrød. „Tjente han da paa anden Maade
mange Penge?“ Nei, han tjente paa ingen Maade Penge. „Var

²⁵³ Genierne ere osv.] sml. X¹ A 590. S. V. XIV, S. 219. „Havde <Apo-
stelen> osv.] sml. VIII A 206. S. V. XIV, S. 218.

(1849-51)

han da idetmindste ikke gift?“ Nei, han var ikke gift. „Men saa var Paulus jo ingen alvorlig Mand!“ Nei, Paulus var ingen alvorlig Mand < i *Blyants-Parenthes*: | — det vil især enhver Næringsdrivende let forstaae. | >

3

Naar en Mand har Tandpine, siger Verden: stakkels Mand! Naar en Mand er i Pengeforlegenhed, siger Verden: stakkels Mand! Naar en Mands Kone bliver ham utro, siger Verden: stakkels Mand! — Naar Gud lader sig føde <, bliver Menneske> og lider, siger Verden: stakkels Menneske! Naar en Apostel i guddommeligt Ærende har den Ære at lide [*rettet fra*: lider] for Sandhed, siger Verden: stakkels Menneske! — — stakkels Verden!!!

4.

I den pragtfulde Domkirke træder en stadselig Overhofprædikant, det dannede Publikums Udvalgte, frem for en udvalgt Kreds af de Udvalgte, og prædiker rørt [*med Sammenvisning*: — jeg siger „rørt“ jeg siger ikke „tørt“ || — || nei han prædiker rørt] over disse Apostelens Ord: Gud har udvalgt det i Verden Ringe og Foragtede — og Ingen leer!

5.

Eet er at profitere (profiteri) en Kunst, en Videnskab, en Tro — et Andet at have Profit deraf.

6.

Naar man spørger en Mand „veed Du Det og Det“ og han da strax svarer Ja eller Nei, saa er dette Svar et populært Svar, beviser, at han er en Eenfoldig, Seminarist o: D.: Varer det derimod f. E. 10 Aar inden Svaret kommer; kommer det saa i Skikkelse af en udførlig Afhandling, der nøiagtigt [*med Sammenvisning*: som Holophernes siger] tager Tempo'et [*rettet fra*: det systematiske Tempo] iagt „Ein, Zwei, Drei,“; og er det saa ved Slutningen af den udførlige Afhandling ikke ganske klart, om han

Naar en Mand osv.] sml. VIII A 113. S. V. XIV, S. 217 f. I den pragtfulde osv.] sml. 352, og se Note dertil. Eet er at profitere osv.] sml. 352. Holophernes siger] Holberg, Ulysses von Ithacia. 2. Akt, 3. Sc.

veed det eller ikke: saa er dette et ægte speculativt Svar, beviser, at den Spurgte er Professor i Speculation, eller idetmindste saa udspeculeret, at han burde være det.

7.

Den Reflexion som findes under No 1 af Reflexioner, som ligge paa et løst Papir i Pulten, den er om en Digter der vil forvexles med et Sandheds-Vidne.

< ærbødigst _____ [Indklammet med Blyant:
Victorin Victorius Victor.] ærbødigst
Johannes de silentio.]

Ein, Zwei, Drei

254

eller

U. D.

3 og $\frac{1}{2}$ Aphorismer.

No 1. Den om Genier og Tordenveier

maaskee under Titlen: en meterologisk Bemærkning

No 2 den som ender: ergo var Paulus ingen alvorlig Mand.

maaskee under Titlen: en Gravblomst ærbødigst plan-

tet paa „den bestaaende Christenheds“ Grav.

No 3. Den som ender: stakkels Verden.

maaskee under Titel: For Mundharpe.

No 4) Den efter deres eget Begreb forfærdeligste Straf, med hvilken Propheterne truede det jødiske Folk er denne: Drengene skulde dømme Eder — — — — det er kun en halv Aphorisme, Eftersætningen mangler.

1851

< Det Tilsigtede staaer i Adresseavisen for 18 Sept. 255

< 1851 > under Rubrik: Literatur. >

U. D.

I Adresseavisen.

„Der existerer, som bekendt, hos os en Avis — for Tænkere“. Maaskee studser Læseren, seer forundret paa mig, spørgende

Den Reflexion] se 252. ²⁰⁴Sml. 253. Drengene skulde dømme Eder] sml. X⁶ B 36, og se Note dertil. Adresseavisen osv.] Nr. 220.

1851

„hvad er det for en Avis?“ Nu, den har ogsaa et andet Navn; og saasnart jeg nævner det, er den kjendt af Enhver. Jeg mener „Adresseavisen“. Og sandt er det dog, er det ikke en Avis for Tænkere, saa er det en Avis for Speculanter. Her er Stedet, hvor den talrige, agtværdige Classe i Samfundet „de Næringsdrivende“ speculere, og speculere — i Publikum ξ , nogle med andre uden smaalig Jalousie, nogle snart med snart uden ξ ; her speculerer Urtekræmmeren i Publikum, og Modehandleren og Grønthandleren og Boghandleren, og Skomageren i Publikum ξ , og Børstenbinderen, og nok en Børstenbinder ikke uden en lille smule Jalousie ξ o: s: v:. Og som kjert Barn har mange Navne, saaledes har dette kjere Barn Publikum, mange mange Navne: det ærede, det høistærede, ξ det ærede høistærede ξ det høistærede $\langle$ ærede $\rangle$ dannede, det gentile, det udvalgte, det store, det oplyste og atter igjen ξ med feed Skrift: ξ det ærede, det høistærede, det høistærede dannede og dannede høistærede ξ , og atter igjen med Lapidar Stil og paa tvært $\langle$ med udstrakte Arme: $\rangle$ det ærede, det høistærede dannede og dannede høistærede dyrebare Publikum o: s: v: ξ Saaledes er det til daglig Brug i Adresseavisen, hvor der af Speculanter speculeres i Puklikum.

Men igaar er der optraadt en Tænkere i Adresseavisen — han har formodentligen været af den Mening, at det er Avisen „for Tænkere“, især for Tænkere, der tænke over det Begreb „Publikum“, ξ hvad jeg virkelig har gjort. ξ

Han opstiller to Sætninger og underskriver sig derpaa: || Invalid. Det er ikke || at sikkre sig|| nogen glimrende Bortgang! Dog maaskee ere de to Sætninger han opstiller i den Grad sande, at det er ved at have født noget saa sandt ξ af sig ξ , han er blevet afkræftet og Invalid. Nei, Dette kan ikke forklare Underskriften. Derimod er der en vis Mening i det Hele, naar man forvisser sig om, at de tvende opstillede Sætninger ere aldeles invalide — saa er det jo ganske i sin Orden, at de ere af en Invalid.|| ξ Forfatter af Invaliden. I dette Sidste maa man give ham Medhold; thi de tvende Sætninger han opstiller i sit Inserat, ere invalide, saa han, som Forf. af dette Inserat, med Rette kan kaldes Forf. af Invaliden. ξ

Hans første Sætning <er>: naar Een paastaaer, at Publikum har Uret gjør han sig latterlig. Hvorledes? Altsaa antaget, at Publikum en Gang har Uret — og ufeilbart er dog vel Publikum ikke — saa maa Een ikke sige det, nei — dette er tydeligt Forfatterens Mening — saa maa det siges i Publikums Navn, saa skal Een paatage sig at kalde sig „Publikum“ og sige — i Publikums Navn! — Publikum har Uret. Det er nemlig ikke latterligt. Jeg troede, at det er en evig Consequents, at den Sætning „Publikum er Usandheden“ kan kun — consequent — siges af Een, uden at deraf følger, at enhver Een, der siger det, har Ret. Men i Publikums Navn kan det ikke siges, thi siges det i Publikums Navn, siges der jo: Publikum har Ret.

Den næste Sætning er: og sæt saa Ingen køber Bogen (af denne Ene, der paastaaer, at Publikum har Uret) hvad saa? Forfatteren eller Tænkeren i Adresseavisen siger ikke mere, han mener vel, at Enhver, at Alle og Enhver, og især et æret, høistæret, høistæret dannet gentilt Publikum selv vil kunne besvare sig Spørgmaalet. Hvad mig angaaer, jeg kan ogsaa; men mit Svar er dog maa-skee anderledes end han mener. Antaget, at det virkelig er saa, at slet Ingen køber Bogen hvad beviser saa det? slet Intet. Ja, havde Forfatteren beraabt sig paa Publikum, saa var der dog noget i den Indvending (antaget at den er sand) at Ingen køber hans Bog. Men Forfatteren paastaaer jo (ifølge hvad Tænkeren i Adresseavisen angiver) at Publikum har Uret — saa er det jo ganske i sin Orden at Publikum ikke køber, intet Modbeviis mod Forfatteren. Tænkeren i Adresseavisen troer aabenbart fuldt og fast paa Publikum. Om Noget er Sandhed afgjøres ved det om det har Publikum ||^{en} Sætning der aabenbart er mislig, hvorimod, hvad der er Adresseavisens Hoved og Grundsætning, kan være ganske sandt: at hvorvidt der er Profit forbunden med Noget, det beroer paa, hvorvidt det har Publikum.²¹ Nu opstiller En den Sætning: Publikum har Uret. Om dette er Sandhed, siger Tænkeren i Adresseavisen, skal vi faae at see. Dersom nemlig denne Bog sælges godt — saa har Manden Ret. Ja godt nok; men saa har jo Publikum ikke Uret, og det var det Manden sagde — altsaa har Manden Uret, og Publikum har Ret, og hans Sætning om

1851

at Publikum har Uret, blev ikke beviist ved den rivende Afsætning men modbeviist.

Naar Alt kommer til Alt, denne Mand i Adresseavisen er dog egl. ikke en Tænker, han er bestemt kun en Speculant, maaskee en literairt Næringsdrivende der speculerer i Publikum og glemmer, at en Bogs Afsætning ikke afgjør, om Forfatteren har Ret eller Uret, men kun om han har Profit eller ikke. Og denne Adresseavisens Hoved og Grundsætning: at hvorvidt der er Profit forbunden med Noget, beroer paa, hvorvidt det har Publikum ξ , den er ganske sand. $\exists$. Og Gud veed, det er, efter mine Begreber, en yderst ærlig Sag, at en Næringsdrivende er om sig. Noget ganske Andet er det, naar man vil overføre denne hele Betragtning af Livet paa Spørgsmaalet om Sandhed. Dog dette forskylder den talrige, agtværdige Classe i Samfundet ξ de Næringsdrivende $\exists$ ordentligviis ikke. || At der er foragteligt Næringsdrivende beviser Intet mod denne Classes Agtværdighed, saa lidet som Skøgers Tilværelse beviser, at den danske Qvinde ikke er ærbar. Sandeligen nei! Men gid Samfundet efterhaanden maatte lære med samme Sikkerhed at vise de litteraire Skøger udenfor, som det borgerlige Selskab udviser de Prostituerede. Der er dog ingen, ingen Sammenligning mellem hvad Skade en Skjøge gjør ξ ved at faldbyde sit Legeme $\exists$, og hvad Skade disse litteraire Skøger gjøre ved at faldbyde deres Aand. ||

[I Marginen: Men apropos, er det nu ogsaa vist, at den Bog, til hvilken der sigtes i Inseratet, at den, som Tænkeren siger, ikke sælges, slet ikke sælges, at „Alle“ tænke, det er besynderligt, at „Ingen“ kjøber den. Sæt det var Usandhed [rettet fra: Sæt nu det f. E. var Løgn]. || Ja, der falder mig Noget ind, hvad om den just kjøbtes — og derfor dette Inserat. || Sæt Forf. af Inserat veed det, maaskee er det < saa > just derfor han ivrer mod det at være „ene“ om, at paastaae, at Publikum har Uret, maaskee mener han (hvad hiin Forf. < vel > neppe har tænkt paa) at der er Noget at profitere, at man da godt kunde være To, maaskee endog „nogle Stykker“ om Profiten, at der til en Afvexling kunde vindes Publikum for den Sætning, at Publikum — og saa vil sku Tænkeren i Adresseavisen være med.]

Til 255 :

Denne lille Opsats havde jeg henkastet strax efter at have læst 256
Avisen. Der var Eet og Andet, som kunde vække en Formodning *U. D.*
om, at det muligt var møntet paa mig ((det om Publikum; at Bo-
gen kostede 4 Mark (det gjør „til Selvprøvelse“) Underskriften
„Invaliden“ o: s: v:)). Og i en vis Forstand var det maaskee ikke
saa uheldigt, engang at have faaet den Situation at belyse det om
Publikum i Modsætning til — Adresseavisen.

Imidlertid maatte jeg dog naturligviis først sikkre mig en Vis-
hed. Saa spurgte jeg Gjødvaad, hvad det var. Han vidste strax Be-
skeed: Inseratet er af Lector Buchvald; der virkelig har skrevet
en Bog, som hedder „Invaliden“ og koster 4 Mark.

Dette er naturligviis releverende. Forresten, da jeg ikke vidste
at der var en virkelig Bog som heed Invaliden, var det ganske
naturligt, at jeg kom til at tænke paa, hvad Goldschmidt i sin Tid
bragte op i Corsaren, og senere ogsaa har hentydet til, at jeg
skulde være blevet en „Invalid“ i Kampen med Publikum; saa-
ledes stod der til Slutning i Nord og Syd Noget om, at det gjaldt
at høre op i rette Tid, at man ikke blev sine egne Ideers Invalid.

Indkomstsskatten — det Interimistiske —

||Grev Spouneck.||

257
U. D.

Finantsministeren har forelagt Thinget Udkastet til en Ind-
komstsskat. Han mener at behøve disse Penge; dette er det Pec-
niaire ved Sagen. Han mener at en Indkomstsskat vil være en
passende Maade at skaffe dem tilveie, og mener tillige, at man
vil være saa meget villigere til at gaae ind derpaa, da det kun
skal være interimistisk.

Det er denne Tankes Forkeerthed jeg ønskede at gjøre ind-
lysende.

Det er en ganske almindelig Tanke og Vending, der forekom-
mer i store og smaae Forhold, at naar En foreslaaer een ell. an-

²⁵⁶ Buchvald] o: Henrik Buchwald, f. 1787, 1828 Lektor i Kiel, 1848-52
bosat i Kbh.; hans „Udv. Skrifter“ (Kbh. 1851), 1. Deel indeholder: Invaliden eller
Soldater-Perspective. Goldschmidt] sml. 251. i Nord og Syd] 6. Bd., S.
344 (28. Marts 1851). ²⁵⁷ Finantsministeren har osv.] se Berl. Tid. 1851,
Nr. 276 (26. Novbr.).

den Forandring, at han da mener lettere at faae den ell. de Vedkommende til at gaae ind paa den foreslaaede Forandring, naar han tilføier: Forandringen skal kun være interimistisk. Det er der ogsaa meget god Mening i. Men som i alt Mskligt saa er der ogsaa her en Grændse; naar denne overskrides er der ingen Mening mere i denne Tale om, at det kun er interimistisk.

At bestemme denne Grændse er ikke vanskeligt. Overalt hvor en restitutio in integrum i ethvert Øieblik ell. dog ved det Interimistiskes Ende er mulig, eller vel endog let mulig: der er der Mening i den Tale, at man kan være tilbøiligere til at gaae ind paa den foreslaaede Fordring, fordi den kun er interimistisk. Hvor derimod denne restitutio in integrum er vanskelig, meget vanskelig, umulig: der er der ingen Mening i denne Tale — som f. E. hvis En vilde hænge sig interimistisk, menende, at det at hænge, som ellers kan være en meget alvorlig Sag, et Skridt man ikke skal gjøre uden moden Overveielse, at det var ikke saa farlig en Sag, naar man gjorde det interimistisk. Eller tag et mindre Exempel. En Mand tilbyder en Pige Ægteskab; maaskee staaer Partiet hende ikke an, imidlertid beslutter hun dog at tage den Sag under Overveielse. Da melder der sig en anden Frier, en gesvind ung Mand, en fiin og galant Fyr, et Pokkers-Msk. Han frier, og tilføier, at han formoder, hun vil være saa meget tilbøiligere til at gaae ind paa Sagen, da hans Mening er, at det kun skal være et interimistisk Ægteskab. Et interimistisk Ægteskab! Jeg tænker Pigen vil svare: nei, tak, selv om jeg ellers ikke var tilbøilig til at gaae ind paa dette Ægteskab, naar det kun skal være interimistisk, saa maa jeg paa det Bestemteste svare nei.

Altsaa den Omstændighed, at det kun skulde være interimistisk viste sig at virke lige omvendt, istedetfor at gjøre Pigen tilbøiligere til denne Forandring gjorde den hende bestemtere imod den. Og hvorfor vel? Fordi et Ægteskab er saa afgjørende Skridt, der medfører saadanne Consequentser, at naar det er skeet, saa er ingen restitutio in integrum mulig. Og er der ingen restitutio in integrum mulig, saa er det Spilfægterie, Letfærdighed, Tankeløshed at tale om, at Sagen jo ikke er saa farlig, da den kun skal være interimistisk, thi saa er den ikke interimistisk om man saa

10 Gange siger det, for at faae Vedkommende til at gaae ind derpaa eller lokkede i Fælden.

En Moralist kunde vistnok gjøre megen Gavn, ved at eftervise den letfærdige Misbrug af det „Interimistiske“, der er saa karakteristisk for vor Tid. Istedetfor at samle Sind og Eftertanke paa den alvorlige Afgjørelse — og saa lade det være Alvor, har man hittet paa noget ganske Nyt: at de alvorligste og meest gennemgribende Forandringer dem kan man gaae ind paa som Ingen-ting, „da det kun skal være interimistisk“. O, I Sophister! Naar det nu er Afgjørelser af den Beskaffenhed, at ingen restitutio in integrum er mulig: hvad saa?

Saaledes med en Indkomstsskat og især i Danmark med de smaae Forhold, hvor Smaalighed altid ligger saa nær. I Sandhed det er en yderst vigtig Afgjørelse, en gennemgribende Forandring i hele vort sociale Liv — er det skeet, det kan ikke igjen gjøres ugjort i een Generation. Og saa mener Finantsministeren, at det kan man saa meget lettere gaae ind paa som det kun er interimistisk.

Enhver der har nogen sund Tænkning at disponere over, vil vistnok være af lige den modsatte Mening — skal det kun være interimistisk, saa bestemt: nei! Der vil altid blive saare meget at indvende mod en Indkomstsskat; men, eh bien, er det fornødent, nu saa lad den Sag blive taget frem for Alvor og som Alvor; men skal det blot være interimistisk, i Sandhed det er meningsløst.

Finantsministeren kan <maaskee> have Ret i at kalde Skatten interimistisk; thi muligt kan den falde bort om nogle Aar. Men i Forhold til at det var en Indkomstsskat, dette kan ikke falde bort igjen. Forvandlingen i vore sociale Forhold er skeet — om Indkomstsskatten kun varede 14 Dage den er skeet alligevel. Her viser det sig igjen, at det Interimistiske, naar man tænker sundt, i saadanne Forhold, hvor en restitutio in integrum er umulig, virker omvendt; just det, at det kun skal være interimistisk gjør, at man bestemtere maa protestere. I Forhold til hvad der dog kun skal være interimistisk ligner det virkelig Ingenting at sætte saadanne Motiver i Bevægelse.

1851

Min Mening er ganske simpelt: at just Det, hvorved Finantsministeren har meent at indynde Sagen eller rettere letfærdigt at faae den paa Glead og til at glide ind i Folk, maaskee ogsaa Folk til at gaae i Fælden, at just Det bør blive Protesten mod den. Og jeg mener det vil skee, dersom der er et overveiende Element af sund Tænkning i Rigsdagen. Lad det engang blive afgjort som Alvor og for Alvor, hvorvidt vi skulle have en Indkomstsskat; men lad os ikke gjøre os latterlige som hiin Frier, der meente, at Pigen saa meget lettere vilde beslutte sig til at ægte ham, da hans Tanke var, at det kun skulde være et interimistisk Ægteskab, ell. som hiin Mand, der meente, at det da ikke var saa afgjørende et Skridt at hænge sig, da hans Tanke kun var at gjøre det — interimistisk.

258
U. D.

<Evangeliet: den gode Hyrde.

cfr. Journalen NB²⁵
p. 214.>

„Hyrden“ — „Leiesvenden.“

≤eller

At først da bliver Forskjellen mellem „Hyrden“
og „Leiesvenden“ ret kjendelig — naar Ulvene
komme.≥

Hvor forbrugt Billedet „en Hyrde“ end er, opbrugt bliver det dog aldrig; hvor misbrugt det end er, næsten latterliggjort i smægtende Overdrivelse; hvor vanhelliget det end er blevet fra sin første høitidsfulde Betydning: det er og bliver dog et deiligt Billede: en Hyrde.>

En Hyrde! Hist i Dalen ved Bjergenes Fod der boer Hyrden. (udføres lidt). Stille, eensformige, idylliske Liv. Landlige Uskyld. Der boer Hyrden, kjendt af Faarene, om end ikke forstaaet af

²⁵⁸ Evangeliet] Johs. 10, 11-18. Journalen NB²⁶ p. 214] 5: X⁴A526-527.

dem, dog elsket af dem; og som de have Føde og Kildens Vand fornødent, saa Eet endnu at høre Hyrdens Stemme, den gode, den trofaste Hyrde, hvis Stemme varer dem for enhver Fare; og naar de uforvarende komme i Fare, blot det at høre hans Stemme vilde give dem Haab, han den gode Hyrde, der sætter sit Liv til for Faarene.

En Leiesvend. Tænk Dig en rødmende Yngling, eller det endnu Finere en qvindelig Ungdoms Undseelse — at være en Leiesvend vilde da være det Frygteligste. Ak, saaledes er det i Ungdom: hvor let at skjelne mellem en Hyrde og en Leiesvend. Men i det praktiske Liv — maaskee ogsaa hiin rødmende Yngling endte med at være en Leiesvend og at være glad derved, blot Leien eller Lønnen rettelig udbetaltes, og lige saa Pigen. I Ungdommen undflyer man Skyld for ikke at rødme — den praktiske Dannelselærer En ikke at rødme eller blegne ved nogen Skyld.

Saaledes er Hyrden og Leiesvenden i det praktiske Liv for os praktiske Mske, vi som have tabt saa meget af den oprindelige Undseelse, der gjør Adskillelsen saa let, ikke saa let at adskille; det er ikke som Forskjellen mellem Sort og Rødt, hvilken man strax opdager med et halvt Øie.

Men dertil kommer en anden Vanskelighed. Leiesvenden siger naturligviis ikke selv: jeg er Leiesvend. O, langt fra, langt fra; Intet Intet er ham saa vigtigt, <som> at holde det skjult i den dybeste Hemmelighedsfuldhed. Og videre, det er en heel Opgave, et langt, langt Studium, og Frugten af et langt, langt Studium, at han saa skuffende som muligt ligner „Hyrden“, ligner ham paa Stemmen, Talen, Skikkelsen o: s: v: — men dog er Leiesvend. [*I Marginen:* Han forsikkrer, forsikkrer, at han er villig || til || at sætte sit Liv til for Faarene, han forsikkrer det med Taarer — ak, maaskee er det kunstige Taarer, i ethvert Tilfælde kun en øieblikkelig Stemning, som det uægte Metals Sølvblink — og Faarene troe ham. Ja, den virkelige gode Hyrde, som veed med sig selv at han vil sætte sit Liv til, han vilde vel end ikke tale om Sligt, naar der ingen Fare er, og derfor af Faarene blive anseet for en mindre

god Hyrde, ikke saaledes elsket som denne kunstneriske Leiesvend, der passer sit Snit med at lege Hyrde.]

Saa lad os betænke: at først da bliver Forskjellen mellem Hyrden og Leiesvenden ret kjendelig — naar Ulvene komme.

Der var engang i Chrstds første Tid, da hørtes Ulvenes Tuden <Nat og Dag>. Der var Livsfare forbunden med at være Chrsten (udføres). [*i Marginen*: ogsaa spæde Jomfruer satte Livet til.]

Men saa forandredes Alt. Der hvor før Farer truede, der vinkede nu den jordiske Løn — Ulvene vare formodl. fortrængte ud af denne civiliserede Verden (udføres).

Nu blev Forskjellen mellem Hyrden og Leiesvenden næsten ukjendelig uden for Hjertekjenderen.

Vistnok var ogsaa hele denne Tilstand (Alle Chrstne — hele Verden Chrsthed) en Frugt af Leiesvendenes Stræben, der meget vel indsaar, at i denne Ukjendelighed, dette Mørke blev der ingen Forskjel paa Hyrde og Leiesvend.

Men — naar Ulvene komme! Dog det vil jo Hyrden af al mulig Magt forhindre, saa naar Du seer En paa Færde tidlig og sil dig for at passe paa, at Ulvene ikke komme, saa kan Du være vis paa, at det er en Hyrde. Maaskee. Men maaskee det ogsaa er en Leiesvend. Thi atter her er en skuffende Lighed mulig. Leiesvenden er maaskee nok saa ivrig for at forhindre, at Ulvene ikke komme, som Hyrden, idetmindste har han flere Grunde dertil. Hvad der bestemmer Hyrden er naturligviis Kjerlighed til Faarene; og hvad der giver ham Ro, er den gode Bevidsthed, at han veed med sig selv, at han er villig til at ofre sit Liv for Faarene.

Anderledes med Leiesvenden, han har, som sagt endnu flere Grunde til at frygte Ulvenes Komme. Han frygter for sin egen Skyld — at han skal miste Levebrødet o: s: v:.

Og ikke blot dette, men han frygter, fordi han veed, at Ulvenes Komme vil gjøre det aabenbart, at han er en Leiesvend. Tænk

en Ældre, længst perfectioneret over al Maade i den Kunst at ligne en Hyrde — og de gode Faar have elsket æret ham som en Hyrde, den gode Hyrde — og nu skulde det blive aabenbart, at han var en Leiesvend! Frygteligt. Næsten fristes Leiesvenden, for at forhindre dette, at sætte sit Liv <til>, hvis han derved kunde forebygge Ulvenes Komme — men det er ikke af Kjerlighed til Faarene.

Saa Du seer, at man ikke ubetinget af den store Iver for at forhindre, at Ulvene skulde komme, kan slutte: denne er en Hyrde, det kan netop ogsaa være en Leiesvend, en Ulv, der med Held har praktiseret som Hyrde — og nu frygter Faren, der vil gjøre det aabenbart, hvo han er.

Thi just en Hyrde for Faarene kunde maaske handle lige modsat.

I Skriften læse vi: Høsten er stor, Arbeiderne faae. Dette Ord har man sindrigt vendt om og ikke uheldigt betegnet Tilstanden i „Chrsthed“: Arbeiderne ere mange, Høsten lille. Hyrder, gagerede Hyrder er der nok af — om det er Hyrder eller Leiesvende, ja, det vil først vise sig — naar Ulvene komme.

Saa kunde maaske denne Hyrde tænke som saa: var det saa ikke bedst, at vi fik Bud efter Ulvene for engang at see, hvilke der ere hvilke. Sandt, det vil ogsaa gaae ud over Faarene; men paa den anden Side, det er jo dog ogsaa fordærveligt for Faarene at de vænnes til denne Forvexling af at betragte Leiesvende som Hyrder. Dog, nei jeg kan ikke bringe det over mit Hjerte, jeg tør ikke vove at hidkalde Ulvene. Men hvis de skulde komme, jeg siger det vil være os gavnligt at de komme, jeg vil heller ikke gjøre saa megen Støi og Larm for at forhindre, at Ulvene ikke komme. Selv er jeg villig at sætte mit Liv til for Faarene — men, som Forholdene ere, lad kun Ulvene komme, at vi kunne faae at see, hvo der er Hyrde og hvo Leiesvend, og at Faarene kunne faae Øine op til selv at gjøre Forskjel.

1851

259

U. D.

**Natten og Dagen eller Nicodemus og Stephanus
eller
den bestaaende Christenhed og den stridende Kirke.**

Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet.

Udkastet til Nicodemus findes i en Convolut i Qvart med Udkast til Prædiken, hvilken staaer paa Kant i en af Hylderne i Piedestalen. Der staaer maaskee ikke paa Convoluten: Nicodemus, men saa staaer der: Trinitatis Søndag. („den lange Trinitatis“ som man kalder den begyndes ret karakteristisk med „Nicodemus“).

Udkastet til Stephanus findes i Journalen for iaar strax i Begyndelsen. Det er nok NB²⁵.

Paa Omslag:

260

U. D.

Udkast til to Prædikener: Trinitatis Søndag og 2den Søndag efter Trinitatis.

Udkast eller Antydning til et Skrift: Himmeriges-Rige ligner.

Til 260:

261

U. D.

Trinitatis Søndag.

Nicodemus eller den bestaaende Chrsthed.

At vi alle, ja at just „den bestaaende Chrsthed“ er som Nicodemus — vi komme til Chrstum om Natten.

1) Vi komme til ham, vel ikke skjulte af Natten, men af hvad der, om muligt skjuler endnu bedre: Sandsebedrag. Det Hele er blevet et stort Sandsebedrag, hvori vi skjule os — og saa leve vi dog i det Sandsebedrag igjen, at vi komme aabenlyst om Dagen til Chrstum.

(at vi ere døbte som Børn, confirmerede som Børn o: s: v: deraf bevise vi, at vi ere Chrstne; at vi leve i et christeligt Sam-

---

²⁵en Convolut] se 260. i Journalen] X⁴ A 434-436.

fund, deraf bevise vi, at vi ere Chrstne o: s: v: lutter Sandse-
bedrag.)

2) Vi have i Chrstheden afskaffet Faren som er forbunden med
det at bekjende Chrstum — fordi vi have afskaffet at det at be-
kjende Chrstum er kun muligt ved Gjerning, — — er dette ikke
igjen det Nicodemiske: at komme om Natten.

Gud er Aand, han kan derfor ikke i Sandhed tilbedes ved Digte
(om det saa var Mesterværker) ved Taler (om det saa var Mester-
værker). Sligt er for Gud som Kage eller Slikkerie, det behager
ham ikke. Nei, vil Du tilbede Gud i Sandhed saa maa det være i
Gjerning, naturligviis, at Du da ikke bliver Dig selv vigtig og ind-
bildsk af denne Din Gjerning som af noget Fortjenstligt, thi saa
er denne Tilbedelse Gud modbydelig. Men Gjerning, Handling
det er Offeret, som dog skal frembæres i Ydmyghed, Tro.

Saaledes ogsaa med det at bekjende Chrstum; man kan kun
bekjende Chrstum ved Handling. At synge digterisk til hans Priis
(om det saa var Mestersange) at declamere vidunderligt deiligt
til hans Priis (om det saa var forbausende mesterligt) er ikke at
bekjende Chrstum, Sligt er ham imod som Slikkerie. Nei, Hand-
ling, Dit Liv skal bekjende ham. Men gør det det — saa vil og-
saa Faren komme.

See dette har man afskaffet i Chrstheden, er det saa ikke igjen
det a la Nicodemus at komme til Chrstum om Natten? Thi hvad
vil det dog egl. sige, dette om Natten? Det vil sige: at ville holde
sig til Chrstum — men at ville have Faren bort, skjult at ville
holde sig til Chrstum, skjult ja som Nicodemus, skjult ja som
den bestaaende Chrsthed, hvor vi Alle i skjult Inderlighed holde
os til Chrstum. Om vi gjøre det, nu derom veed jeg Intet, men
gjøre vi det — det at det er i „skjult“ Inderlighed gjør os dog
lige med Nicodemus ikke et Haar bedre, forsaavidt værre; thi
han var dog kun en enkelt Mand, men her er der et heelt Skram-
lerie af et Bestaaende med Levebrød og Levebrød — og alt Dette
er lutter Nicodemisk Chrstd. Det Nicodemiske er nu blevet det

Gjerning] sml. 251. Levebrød] sml. 258.

1851

Bestaaende — o, Dyb af Forvirring. Nicodemus maatte dog lide det, at det var ham selv klart, at det var Skulkerie at komme om Natten; men nu, nu er det Nicodemiske det Officielle, saa vi slet Intet udsætte os for — „thi vi komme jo aabenlyst til Chrstum, ikke som Nicodemus, Pfui, nei vi ere ikke saadanne Msker, nei vi komme aabenlyst til Chrstum“ — ja, efter skjult eller aabenlyst at have gjort det Hele Bestaaende til Vrøvl, og efter at have taget alle Farer bort fra det at bekjende Chrstum ved at forandre det at bekjende Chrstum til noget ganske Andet. Det var dog muligt, at En kunde have controlleret Nicodemus, det maa han være forberedt paa — men os kan Ingen kontrollere, thi vort Bedrag er absolut vi komme aabenlyst til Chrstum — og komme dog ikke til ham, vi komme til ham om Dagen ved høilys Dag — og dog om Natten.

Er det da min Mening, for at ogsaa jeg skal tale om, hvad der nu tales saa meget om, er det min Mening, at jeg vil have Stat og Kirke adskilt og ved udvortes Midler? Nei, nei!

Jeg mener, at Stats-Kirke, bestaaende Chrsthed er et Sandsebedrag. Jeg vil nu gjøre opmærksom paa, at det er et Sandsebedrag, vil, at man skal blive opmærksom — og saa vil jeg Inderliggjørelse i Chrstd.

Men denne kan godt naaes, uagtet Sandsebedraget bestaaer; ja den høieste Form af Inderlighed er altid den: med et Sandsebedrag, tiltrods derfor at bevare Inderlighed. Den udvortes Afgjørelse er mislig, kan let føre til et endnu større Sandsebedrag. En Mand, har været forfalden til Drik, lover sig nu selv at ville lægge det af — og til den Ende begynder han med at slaae Flaske og Glas istykker (en symbolsk Handling) — nu veed jeg da, at han aldrig mere vil drikke — Maaskee! Bedre dog at kunne have Glas og Flaske staaende for sig — og ikke drikke. Pigen, som brænder Brevene fra den Troløse; nu veed jeg da, at hun har glemt ham. Men sæt nu, at hun samme Dag svinger lidt af sin Vei paa Gaden — for at see ham. Nei, det er sikkrere, at kunne see Brevene fra ham — men holde at glemme ham.

Dette er min Mening. Men i ethvert Fald skal Stat og Kirke adskilles, saa er dette en saa kvalificeret religieust Handling, at der maa en Mand i Charakter <til> (næsten en Apostel, idetmindste et Sandheds-Vidne); ved Hjælp af lavere Former (Vrøvl og Ballotation) maa det ikke skee. Forsaavidt agter jeg at forsvare det Bestaaende, at holde Sagen hen, indtil Manden kommer, og især at tage polemisk Sigte paa alle vrøvlevorne Reformationer.

Til 260:

Anden Søndag efter Trinitatis.

262

U. D.

At det var de Indbudne — der ikke kom med.

Dette Evangelium er vistnok et af de allermeest foruroligende for den bestaaende Chrsthed ell. os i den, thi det forkynder just, at det var de Indbudne der ikke kom med.

1) Vi Msker ere kun altfor tilbøilige til at sætte megen Priis paa at blive indbudne, at trøste sig med at være indbudne („vi have Abraham til Fader“).

2) Gud er <af> lige den modsatte Mening: det farligste er, at være indbudne, en uhyre ansvarlig Tilstand at være i, at leve i — det er saa langt at foretrække ikke engang at være indbudne.

Til 260:

<„Hvad er Guds Rige ligt? og hvorved skal jeg ligne det?“ (Luc: 13,18).>

[Paalangs ad Siden: Der findes i den hellige Skrift kun een statistisk Angivelse angaaende dette Himmeriges Rige,: Porten er snever.]

263

U. D.

Himmeriges-Rige ligner?

Christelige Taler.

I en Indledning vises saa først, at dette Rige ikke er af denne Verden, og dog skal være i denne Verden, ja, at det i en vis Forstand

Sandheds-Vidne] sml. 227. ²⁶² Dette Evangelium] Luk. 14,16-24. vi... Fader] Johs. 8,39. ²⁶³ Porten... snever] Matth. 7,13.

1851

just til at være kjendeligt behøver denne Verden (i Modsætning til hvilket det er) men dog ikke af denne Verden.

At den hellige Skrift deler paa to Maader hvilket Parablerne vise: enten Guds Rige er i Himlene — eller det er inden i Eder.

I Forhold hertil ordnes Parablerne.

(Der findes en Bemærkning i det Exemplar af det N. T., af hvilket Bindet er revet, til det Sted i Matthæus, hvor Parablerne ere).

Men at uagtet Guds Rige saaledes er inden i Msket, er dette dog ikke den absolute Ukjendelighed, identisk med, at det slet ikke var til. Saaledes var jo Chrstus heller ikke Incognito, ikke i den Grad, at det aldrig mærkedes at han var Gud-Msk., skjøndt i ringe Tjeners Skikkelse gjorde han dog f. E. Mirakler. Men dette er ikke den ligefremme Kjendelighed; saaledes ogsaa med Guds Rige, som er inden i Eder. Den ligefremme Kjendelighed er i Forhold til hvad der forholder sig som commensurabelt til Udvortes-hed, saaledes et jordisk Rige, det har ingen høiere Inderlighed end dets Udvortes-hed.

Parablerne ordnes da efter følgende tre Bestemmelser: 1) Guds Rige er paa Jorden, saaledes Parablen om Fiskedrættet <, en Mand, der saaede god Sæd i sin Ager o: s: v:> 2) Guds Rige er inden i Eder cfr. hiint Sted i Mtth: 3) Guds Rige er i Himlen.

---

en Bemærkning] se C1, 11. Guds Rige er inden i Eder] Luk. 17, 21.

C

Exemplar af Nye Testamente (København 1820), med følgende Bemærkninger og Udhævelser af S. K.: I
U. D.

S. 10. Matth. 5,22: . . . men hvo som siger: du Daare[†]! skal være i skyldig til Helvedes Ild.

[†] cfr. 23,17.

S. 12. Matth. 5,47: Rødkridts-Understregning og indbøjet Bladhjørne (foroven) til: Og dersom I hilse Eders Brødre alene

S. 18. Matth. 8,8: men siig ikkun et Ord[†], saa bliver min Tiener helbredet.

[†] Dette kunde bruges til en Prædiken, hvis ||Text|| Thema kunde blive det Psalmevers: eet Ord af Dig helbreder For Evigheder. Det at trænge til et Ord, stundom endog blot i Forhold til et Msk. f. E. Jaordet for den Elskende, et Tilgivelsens Ord af Den, man gjorde Uret o: s: v:

S. 19. Matth. 8,19—22: herudfor lodret Blæk-Streg og ^{*)}, og paa langs i Marginen: det er dog vel ikke just at lokke til sig, men at støde fra.

^{*)} paa Foden af Siden: disse Vers kunne benyttes som frastødende Indlæg i en Prædiken over de Ord: kommer hid alle I, som arbejde og ere besværede.

S. 24. Matth. 10,8: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: I have an- næmmet det for Intet, giver det for Intet.

S. 26. Matth. 10: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: 33. Men hvosomhelst vil nægte mig for Menneskene, den vil jeg og nægte for min Fader, som er i Himlene.

---

¹ Exemplar af osv.] Ktl. Nr. 33. ^{1,2} det Psalmevers] sml. X² A 51, og se Note dertil.

(1849-52)

- 7 S. 28. *Matth. 11,9—10: hertil paa Foden af Siden*: „I ere gangne ud for at see — istedetfor at I skulde være gaaet ud for at høre og lære“. Menken.
- Johannes d. Døber er deri forskjellig fra andre Propheter, at hans Komme er forudsagt eller dog hans Embede og Gjærning (Jes. 40. Mal: 3,1)
- 8 S. 28. *Matth. 11,14: . . . han er Elias, som skal komme.*
NB. Joh: 1,21.
- 9 S. 32. *Matth. 12 33: hertil et Blæk-Kors, og paa Foden af Siden*: v. 33. Der staaer: ποιῶσατε, altsaa Msket sammenlignes med et Træ; men han er ikke som et Træ; han gjør sig selv til det Træ, han er; og nu gjælder det som om Træet: han maa enten bære gode ell. onde Frugter, eftersom han enten er et godt eller ondt Træ, hvad han dog selv gjør sig til.
- 10 S. 35. *Matth. 13,21: Blyants-Dobbeltunderstregning, Rødkridts-Enkeltunderstregning og indbøjet Bladhjørne (forneden) til: . . . men naar Trængsel eller Forfølgelse kommer for Ordets Skyld, forarges han strax.*
- 11 S. 37. *Matth. 13,44—45: herudfor lodret Blæk-Streg, og paa-langs i Marginen*: Himmeriges Rige er inden i Eder.
Paa Foden af Siden: Lignelsen om Ageren og om Vodden er Himmeriges Rige paa Jorden.
- 12 S. 38. *Matth. 13,57: Rødkridts-Understregning*: Og de for-argedes paa ham.
- 13 S. 42. *Matth. 15,12: Rødkridts-Understregning*: . . . veed du, at Phariseerne have forarget sig, der de hørte den Tale?
- 14 S. 46. *Matth. 16,23: Rødkridts-Understregning*: . . . du er mig en Forargelse; thi du sandser ikke, [derefter tillige Rødkridts-Dobbeltkors i Marginen] hvad Guds er, men hvad Menneskens er

⁹ Menken] o: Gottfried Menken, Betrachtungen über das Evangelium Matthäi. 2. Theil (Schriften. Volst. Ausg., 1. Bd. Bremen 1858), S. 343. — 1. Udg. 1822.

¹¹ smbl. B 263.

S. 48. Matth. 17,17: lodret Blyants-Streg udfor: . . . hvor længe 15
skal jeg være hos Eder? hvor længe skal jeg taale Eder?

S. 49. Matth. 17,27: Rødkridts-Understregning: Men paa det vi 16
skulle ikke forarge dem

S. 60. Matth. 21,28: Blyants-Dobbeltkors, og paa Foden af Si- 17
den: v. 28—31 Text til en Fredags-Prædiken.

S. 67. Matth. 23,17: I Daarer[†] 18
[†]Paa Foden af Siden: cfr. 5,22.

S. 68. Matth. 23,31: Saa bære I da Vidnesbyrd om Eder selv, 19
at I ere deres Børn, som have ihielslaget Propheterne.

Herudfor i Marginen. nemlig ved dette deres Hyklerie, at tale
saaledes.

S. 69. Matth. 24,10: Rødkridts-Understregning: Og da skulle 20
Mange forarges

S. 69. Matth. 24,12: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: . . . skal 21
Kierligheden blive kold i Mange.

S. 76. Matth. 25: 44. Da skulle de ogsaa svare ham, og sige: 22
Herre, naar have vi seet dig hungrig . . . 45. Da skal han svare
dem, og sige: sandelig siger jeg Eder: hvad I ikke have gjort mod
Een af disse Mindste, have I heller ikke gjort mod mig.

Hertil paa Foden af Siden: ad 44.45

Men Sagen er Mskene kunne ikke kjende Chrstus i den For-
nedrede men blot i den Ophøiede.

S. 76. Matth. 26,4: Og de holdt Raad, at de kunde gribe Jesum 23
med List, og ihielslaae ham.

Hertil: cfr. Joh: 11,57.

S. 79. Matth. 26: 40. Og han kom til Disciplene, og fandt dem 24
sovende, og sagde til Peder: saa kunne I da ikke vaage een Time
med mig! 41. Vaager og beder, at I ikke falde i Fristelse! . . .

---

²⁴Sml. X⁴ A 163.

(1849-52)

Hertil paa Foden af Siden: v. 40. Her er Chrstus et Øieblik det lidende Msk., der for sin egen Skyld ønsker en Andens Deeltagelse. Men i samme Øieblik (v. 41.) er han atter Læreren, der viser, at det er ikke for hans men for deres egen Skyld de skulde vaage.

- 25 *S. 84. Matth. 27: 19. Men der han sad paa Domstolen, skikkede hans Hustru til ham, og lod sige: befat dig intet med denne Retfærdige, thi jeg haver liidt Meget i Dag i en Drøm for hans Skyld.*

Hertil paa Foden af Siden: v. 19. „en Drøm om Dagen“ hvilket upraktisk Snik-Snak; Pilatus, en ægte praktisk Mand, lader sig heller <ei> forstyrre af Sligt, nei, ægte praktisk er han idel Tingen og Prutten og Hensyn-Tagen.

- 26 *S. 85. Matth. 27,40: . . . er du Guds Søn, da stiiig ned af Korset.*[†]

[†]*Paa Foden af Siden:* nei, just fordi han var Guds Søn, derfor blev han paa Korset; men Msket fatter ikke hvad Guds er, og beviser derfor altid omvendt. [rettet fra: ;]

- 27 *S. 86. Matth. 27: 42. Han haver frelst Andre, sig selv kan han ikke frelse*[†]

[†]*Paa Foden af Siden:* Her sige de igjen noget Andet end de tænke; thi det er just for at frelse Andre, at han ikke vil frelse sig selv.

- 28 *S. 88. Matth. 28,5: Blæk-Understregning og i Marginen et Kors udfor: frygter I ikke! thi jeg veed, at I lede efter Jesum den korsfæstede.*

Paa Foden af Siden: Kors Text til en Fredags-Prædiken. At Synderens første Forhold til Chrstus er at flye ham, at frygte ham.

cfr. Journalen NB¹¹ p. 186.

- 29 *S. 88. Matth. 28,8: Rødkridts-Understregning: Frygt og stor Glæde*

---

²⁶⁻²⁷Sml. X¹ A 73. ²⁸Sml. X² A 51. NB¹¹ p. 186] α: X¹ A 473.

S. 93. Marc. 1,45: lodret Blyants-Streg udfor: han ikke mere 30
kunde gaae aabenbare ind i en Stad, men han var udenfor paa
øde Steder, og allevegne fra kom de til ham.

S. 103. Marc. 5,26: Blæk-Understregninger: ... lidt ... Læger 31
... blevet værre ...

Paa Foden af Siden: v. 26 hun havde lidt meget — af mange
Læger; ja saaledes hjælpe Lægerne.

S. 110. Marc. 7,9: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: smukt af- 32
lægge I Guds Bud, paa det I kunne holde Eders Skik.

S. 112. Marc. 7: Rødkridts-Understregninger: 33. ... tog ham 33
afsides fra Folket ... 34. og saa op til Himmelen

S. 114. Marc. 8: Rødkridts-Understregninger: 19. ... fem ... 34
fem tusinde ... tolv. 20. ... **syv** ... **fire tusinde** ... **syv**.

S. 120. Marc. 9,50: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: Haver 35
Salt i Eder selv og holder Fred med hverandre.

S. 126. Marc. 11,14: indbøjet Bladhjørne (foroven) og Rødkridts- 36
Understregning: Og Jesus talede til det: aldrig mere æde Nogen
Frugt af dig; og hans Disciple hørte det.

Paa Foden af Siden: v. 14. som var det sagt for Disciplenes
Skyld.

S. 129. Marc. 12,14: Blyants-Understregning: skiotter om 37
Ingen

S. 143. Marc. 15,29: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: Og de, 38
der gik forbi, bespottede ham, og rystede med deres Hoveder

S. 143. Marc. 15,32: Rødkridts-Understregning: de, som vare 39
korsfæstede med ham, forhaanede ham

Paa Foden af Siden: v. 32. Dette er paa een Gang Udtrykket
for hans Heterogenitet, men ogsaa en Lidelsens Potensation, at

(1849-52)

selv De, der lide paa samme Maade som han, ikke ville vedkjende sig ham — selv af medkorsfæstede Røvere er han forskuddt.

- 40 S. 150. Luc. 1,48: *Blyants-Understregning*: nu herefter skulle alle Slægter prise mig salig

Paa Foden af Siden: v. 48. Maria anticiperer, hvilket altsaa dog vel er tilladt; selv Chrstus gjør det, f. E. naar han siger om den Qvinde, der salvede ham, hendes Gjerning skal mindes indtil Dagens Ende.

- 41 S. 159. Luc. 4,4: . . . *Mennesket lever ikke aleneste af Brød, men af hvert Guds Ord.*[†]

[†] *Paa Foden af Siden*: det er den rene Bestemmelse af „Aand“, som er et Msk. for høi — i bogstavelig Forstand at „leve“ — af Guds Ord!

- 42 S. 165. Luc. 5,31: *Blæk-Understregning*: de Karske have ikke Læge behov

Paa Foden af Siden: v. 31 Thi den formeentlig Karske behøver Lovens Forkyndelse af en Dommer; men en Dommer er ingen Læge.

- 43 S. 168. Luc. 6,26: *indbøjet Bladhjørne (forneden) til*: Vee Eder, naar alle Mennesker tale vel om Eder!

- 44 S. 174. Luc. 7,47: *Blyants-Understregning optrukket med Blæk*: men hvem Lidet forlades, elsker lidet.[†]

[†] *Paa Foden af Siden*: Text til en Fredags-Prædiken

- 45 S. 182. Luc. 9,21: *indbøjet Bladhjørne (forneden) til*: at de skulde Ingen sige dette.

- 46 S. 182. Luc. 9,25: *Blyants-Understregning*: tabte sig selv, eller leed Skade paa sig selv

- 47 S. 187. Luc. 10,23: *Rødkridts-Understregning*: Og han vendte sig til Disciplene i Særdeleshed, og sagde til dem: salige ere de Øine, som see det, I see.

⁴⁴Sml. X³ A 39; S. V. XII, S. 271 ff.   ⁴⁵⁻⁴⁶Sml. X¹ A 255.   ⁴⁷Sml. X¹ A 482.

S. 196. Luc. 12,26: *Rødkridts-Understregning*: Formaae I da ei engang det **Mindste**, hvi bekymre I Eder for det **Øvrige** 48

S. 196. Luc. 12,29: *Blyants-Understregning og indbøjet Blad-hjørne (forneden) til*: og værre ikke vankelmødige 49

S. 204. Luc. 14,17: *Rødkridts-Kors udfor*: at sige til de Budne: kommer 50

Paalangs i Marginen (knyttet til Rødkridts-Korset): v. 18 o: fl. kunde blive Text til 3 Fredags-Taler. — ere vi da værdige, blot ved at komme? Nei, Han der ikke havde Bryllupsklæderne paa.

S. 204. Luc. 14,23: *Og Herren sagde til Tierenen: gak ud paa Veiene . . . og nød dem til at gaae ind, paa det mit Huus kan vorde fuldt.*† 51

† *Paa Foden af Siden*: det Opbyggelige i den Guds Kjerlighed, for hvilken det er som en Trang, at faae Huset fuldt, ak som var det ikke Mskene der trængte til ham.

S. 205. Luc. 14,34: *herudfor*:† 52

† *Paa Foden af Siden*: det at være Discipel sammenlignes med det at være Salt; thi Discipelens ubetingede Opoffrelse af Alt er ogsaa en Bestemmelse af det Absolute, der er Opvækkelse i Sammenligning med det Dorske: til en vis Grad.

S. 205. Luc. 15: *Iodret Rødkridts-Streg udfor*: 1. Men alle Toldere og Syndere holdte sig nær til ham, for at høre ham. 2. Og Phariseerne og de Skriftkloge knurrede, og sagde: denne annammer Syndere, og æder med dem. 53

Herudfor paalangs i Marginen: Text til Fredags-Prædiken.

S. 209. Luc. 16,15: *med Rødkridt Understregning og i Marginen en vandret Streg*: I ere de, som retfærdiggjøre Eder selv for Menneskene 54

S. 210. Luc. 16,23: *hertil paa Foden af Siden*: v. 23. Billedet vender sig om: nu ligger den Rige i Helvede og seer Lazaruss 55

(1849-52)

Herlighed — saaledes laae Lazarus for den rige Mands Dør, hver Dag et Vidne til al denne Herlighed, af hvilken dog endog Smu-
lerne bleve ham negtede.

- 56 S. 215. *Luc. 18,11: Blæk-Understregning: Phariseeren stod for sig selv, og bad saaledes: jeg takker dig, Gud! at jeg er ikke som de andre Mennesker, Røvere, Uretfærdige, Hoerkarle, eller øg, som denne Tolder.*†

† *Paa Foden af Siden*: deri stikker just Phariseerens Synd, at han for Gud **sammenligner** sig med „denne Tolder“. og taler om: **de andre Msker.**

- 57 S. 217. *Luc. 18,42: hertil paa Foden af Siden*: v. 42: „Din Tro haver frelst Dig“ det er som var det hans Tro, ikke Christus, der havde gjort Miraklet, hvorved han blev seende. (cfr. ogsaa Luthers Prædiken over dette Evangelium, som er hos ham Fastelavns-Søndags)

- 58 S. 218. *Luc. 19,9: Men Jesus sagde til ham: i Dag er dette Huus vederfare Frelse, efterdi ogsaa han er en Abrahams Søn*

Hertil paa Foden af Siden: v. 9. Dette er et Ord ligesom det: denne Qvinde (som salvede mig) skal erindres til Dagenes Ende.

- 59 S. 220. *Luc. 19,37: Blyants-Understregning: Disciplenes ganske Hob*

- 60 S. 230. *Luc. 22,36: Blæk-Understregning: . . . og hvo som ikke haver Si ærd, sælge sit Klædebon, og kiøbe et. Hertil i Marginen*:†

† *Paa Foden af Siden*: og dog vilde han jo ikke, at de maatte bruge Sværd.

- 61 S. 236. *Luc. 23,32: Rødkridts-Understregning: Men der bleve og to andre Misdædere førte ud for at henrettes med ham.*

- 62 S. 240. *Luc. 24,31: Rødkridts-Understregning: Da bleve deres Øine aabnede og de kiendte ham, og han blev usynlig for dem. Hertil i Marginen*: ‡

‡ *Paa Foden af Siden*: Text til en Fredags-Prædiken.

---

⁶¹ Luthers Prædiken] En christelig Postille (se til VII A 192). 1. Deel, S. 194 ff., særl. S. 198. ⁶² Sml. 1,40. ⁶³ Sml. X¹ A 575. X² A 40.

S. 240. Luc. 24,41: *Rødkridts-Understregning: der de for Glæde* 63
endnu ikke troede

Hertil med Blyant: Apost. G. 12,14.

S. 241. Luc. 24,51. *Rødkridts-Understregning: Og det skede,* 64
der han velsignede dem, skiltes han fra dem

S. 243. Joh. 1,21: *Og de spurgte ham: hvad da ? er du Elias ? og* 65
han sagde: jeg er det ikke;†

†NB. Mtth: 11,14.

S. 244. Joh. 1,33: *med Blyant Understregning og i Marginen et* 66
Kors: Og jeg kiendte ham ikke

S. 246. Joh. 2,4: *Blæk- Understregning: Jesus sagde til hende:* 67
Qvinde! hvad vil du mig ? [I Marginen:]†

†Paa Foden af Siden: Han siger ikke: Moder.

S. 256. Joh. 5,18: *indbøjet Bladhjørne (forøden), med Blyant* 68
Understregning og i Marginen et Kryds: Derfor søgte da Jøderne
end mere at slaae ham ihjel

S. 259. Joh. 6,6: *(Men han sagde dette, for at forsøge ham; thi* 69
han vidste selv, hvad han vilde gjøre.)

Hertil paa Foden af Siden: v. 6 kunde blive Thema i en Præ-
diken over det Evangelium.

S. 261. Joh. 6,29: *indbøjet Bladhjørne (forøven) og Blyants-* 70
Understregning: dette er Guds Gierning, at I skulle troe paa
den, som han udsendte

S. 263f. Joh. 6,66: *Blyants-Understregning: Fra den Tid traadte* 71
mange af hans Disciple tilbage, og vandrede ikke mere med
ham.

67. *Derfor sagde Jesus [i Marginen lodret Blyants-Streg:] til de*
Tolv: monne og I ville gaae bort ?

(1849-52)

- 72 S. 264. Joh. 7,1: med Blyant Understregning og i Marginen vandret Streg: fordi Jøderne søgte at slaae ham ihjel
- 73 S. 265. Joh. 7,12: Blyants- Understregning: Og der blev meget mumlet om ham iblandt Folket; herefter i Marginen lodret Blyants-Streg: nogle sagde: han er en god Mand; men andre sagde: nei, han forfører Folket.
- 74 S. 265. Joh. 7,13: Blyants-Understregning: Dog taledes ingen frit om ham, af Frygt for Jøderne.
- 75 S. 277. Joh. 10,11: Jeg er den gode Hyrde . . .
Hertil paa Foden af Siden: v. 11 cfr. Luthers Prædiken, der sammenstiller Ezechiel 34 om de onde Hyrder.
- 76 S. 278. Joh. 10,24: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: Da omringede Jøderne ham, og sagde til ham: hvor længe holder du vor Siel i Forventning? Dersom du er Christus, da siig os det frit.
- 77 S. 278. Joh. 10,27: i Marginen lodret Blyants-Dobbeltstreg: Mine Faar høre min Røst, og jeg kiender dem, og de følge mig;
- 78 S. 278 f. Joh. 10: i Marginen lodrette Blyants-Streger udfor: 31. Da toge Jøderne atter Stene op, for at stene ham . . . 33. . . . for en god Gierning stene vi dig ikke, men for Gudsbespottelse, og fordi du, som er et Menneske, gør dig selv til Gud. . . . 39. Derfor søgte de atter at gribe ham; men han undkom af deres Haand.
- 79 S. 283. Joh. 11,57: Men baade de Ypperste-Præster og Phariseerne havde givet en Befaling, at, dersom nogen vidste, hvor han var, skulde han give det tilkiende, at de kunde gribe ham.
Hertil i Marginen: cfr. Mth. 26,4, 5.
- 80 S. 284. Joh. 12,10: indbøjet Bladhjørne (forneden), med Blyant Understregning og i Marginen lodret firdobbelt Streg med to Tværestreger: Men de Ypperste-Præster raadsloge om, ogsaa at ihjelslaae Lazarus

⁷⁸⁻⁷⁴Sml. X¹ A 580.⁷⁵Luthers Prædiken] En christelig Postille se til VII A 192). 1. Deel, S. 294 ff., særl. S. 296.⁸⁰Sml. X¹ A 287.

S. 286. Joh. 12,27: *indbøjet Bladhjørne (foroven) til: Nu er min 81*
Siel forfærdet; og hvad skal jeg sige? Fader, frels mig fra denne
Time! Dog derfor er jeg kommen til denne Time.

S. 286. Joh. 12,32: *Rødkridts-Understregning: Og jeg, naar jeg 82*
bliver ophøiet fra Jorden, vil jeg drage Alle til mig.

S. 287. Joh. 12: i *Marginen med Blyant lodret firdobbelt Streg 83*
med to Tværstreger udfor: 42 . . . men for Pharissæernes Skyld be-
kiendte de det ikke, at de ikke skulde blive udelukte af Syna-
gogen. 43. Thi de elskede Menneskens Ære mere end Guds Ære.

S. 290. Joh. 13,30: *Blyants-Understregning: men det var Nat. 84*

S. 290. Joh. 13,35: *Blæk- Understregning: Derpaa skulle Alle 85*
kiende, at I ere mine Disciple, dersom I have indbyrdes Kierlighed.

S. 301. Joh. 18,4—5: *hertil paa Foden af Siden: v. 4.5. Her er 86*
ikke det, at Judas forraader ham med et Kys.

S. 302. Joh. 18,9: *Paa det de Ord skulde fuldkommes, hvilke 87*
han havde sagt: jeg mistede end ikke een af dem, som du haver
givet mig.

Hertil paa Foden af Siden: v. 9. (cfr. 17,12) Chrstus forklarer
Ordene aandeligt.

S. 310. Joh. 20,17: *Jesus siger til hende: rør ikke ved mig; thi 88*
jeg er ikke endnu opfaren til min Fader herudfor i Marginen med
Rødkridt: ?

S. 314. Ap. Gj. 1,1: *Blæk- Understregning: baade at giøre og 89*
lære

Paa Foden af Siden: v. 1 først det: at giøre; thi som Arndt
(sande Chrstd. 1ste Bog Cap. 11) siger: Livet er vigtigere end
Læren, ja Læren er egentligen hans Liv.

---

⁸⁹ Cap. 11] § 1. — Sml. II A 16.

(1849-52)

- 90 S. 322. Ap. Gj. 3,17: *Rødkridts-Understregning og indbøjet Bladhjørne (forneden): I have gjort det af Uvidenhed i Marginen med Rødkridt: ?*

Paa Foden af Siden: v. 17 cfr. Journalen NB¹² p. 36.

- 91 S. 325. Ap. Gj. 4,19: *Rødkridts-Understregning: om det er ret for Gud, at lyde Eder mere end Gud*

- 92 S. 327. Ap. Gj. 5,4: *Var den [Ageren] ikke din, der du eiede den, og det den blev solgt for, var i din Magt? Hvi haver du sat dig denne Gierning for i dit Hierte? Du haver ikke løiet for Menneskene, men for Gud.*

Paa Foden af Siden: v. 4. Altsaa Redelighed er det, der fordres, at man redeligt skal sige: jeg formaaer ikke ell. kan ikke overtale mig til at give Alt, men ikke løgnagtigt opsminke det at give det Halve til Alvor, og gjøre det Andet til Phantasterie.

- 93 S. 334. Ap. Gj. 7: *Blyants-Kryds i Marginen og indbøjet Bladhjørne (foroven) til: 25. Men han meente, at hans Brødre skulde forstaaet, at Gud gav dem Frelse ved hans Haand; men de forstode det ikke.*

- 94 S. 335. Ap. Gj. 7,39: *Blyants-Understregning: vendte med deres Hierter tilbage til Ægypten*

- 95 S. 352. Ap. Gj. 12: *Blyants- Understregning og indbøjet Bladhjørne (forneden): 14. Og da hun kiendte Petri Røst, aabnede hun af Glæde ikke Døren . . .*

Hertil med Blyant: Luc. 24,41

- 96 S. 353. Ap. Gj. 12,19: . . . *at de skulde afstraffes*[†] . . .

[†]*Paa Foden af Siden: saa altsaa Vagten kommer til uskyldigt at lide, fordi en Engel frelser Peter.*

- 97 S. 358. Ap. Gj. 13,48: *i Marginen lodret Blyants-Streg udfor: troede, saa mange som vare skikkede til det evige Liv.*

---

⁹⁰NB¹² p. 36] α: X¹ A 577.

S. 369. Ap. Gj. 17,17: *indbøjet Bladhjørne (forneden) til: Der-* 98
for talede han i Synagogen til Jøderne og de Gudfrygtige, og paa
Torvet hver Dag til dem, som han traf paa.

S. 380. Ap. Gj. 20: *i Marginen lodret Blyants-Streg udfor: 24.* 99
Men jeg agter Intet, holder og ikke mit Liv selv dyrebart, paa
det jeg kan fuldkomme mit Løb med Glæde, og den Tieneste, som
jeg haver annammet af den Herre Jesu, at forkynde Guds Naades
Evangelium.

S. 399. Ap. Gj. 26,22: *Blyants-Understregning: bekommet* 100
den Hielp, som er fra Gud

S. 404. Ap. Gj. 28: *Blyants-Understregning: 4. Som nu Barba-* 101
rerne saae Dyret hænge fra hans Haand, sagde de til hverandre:
sikkert er dette Menneske en Morder, hvem Giengiel-
delsen ikke lader leve, alligevel han er frelst af Havet.
5. Men han rystede Dyret af i Ilden, og der skede ham intet Ondt.
6. . . . [I Marginen lodret Blyants-Streg udfor:] kom de paa an-
dre Tanker og sagde, at han var en Gud.

S. 430. Rom. 9,33: *Blyants-Understregning: . . . en Anstøds-* 102
Steen og en Forargelses Klippe; og hver den, som troer paa
ham, skal ikke beskæmmes

S. 440. Rom. 14,22: *indbøjet Bladhjørne (foroven) til: Salig er* 103
den, som ikke maa dømme sig selv i det, han vælger.

S. 444. Rom. 16,18: *Blyants-Understregning: ved søde Ord og* 104
smigrende Taler forføre de de Eenfoldiges Hierter

S. 444. Rom. 16,19: *Blyants-Understregning: vise til det Gode,* 105
og eenfoldige til det Onde

S. 446. I Cor. 1,17: *Blyants-Understregning: Thi Christussendte* 106
mig ikke for at døbe, men for at prædike Evangelium

(1849-52)

- 107 S. 446. 1 Cor. 1,18: *Rødkridts-Understregning*: Thi det Korsens Ord
- 108 S. 451. 1 Cor. 3,21: *Blyants-Understregning*: thi alle Ting ere Eders
- 109 S. 452. 1 Cor. 4,10: *Blyants-Understregning* og i Marginen lodret *Blyants-Dobbeltstreg*: I herlige, men vi foragtede
- 110 S. 458. 1 Cor. 7,31: *Blyants-Understregning*: de, der bruge denne Verden, som de, der ikke nyde den
- 111 S. 462. 1 Cor. 9,18: *Blyants-Understregning*: Hvad er da **min Løn?** at jeg, i det jeg prædiker, kan fremsætte Christi Evangelium uden Bekostning
- 112 S. 463. 1 Cor. 9,26: . . . jeg fegter, som den, der ikke slaaer i Veiret[†]
[†]Paa Foden af Siden: Og Den, der er strengest mod sig selv, han fegter heller ikke i Luften.
- 113 S. 468. 1 Cor. 11: i Marginen: lodret *Rødkridts-Streg* og med *Blæk et Dobbeltkors udfor*: 31. Thi dersom vi dømte os selv, dømtes vi ikke. 32. Men naar vi dømmes af Herren, revses vi, at vi ikke med Verden skulle fordømmes.
Paa Foden af Siden: Dobbeltkors Text til Fredags-Prædiken.
- 114 S. 476. 1 Cor. 15,2: *Blyants-Understregning*: med mindre I have troet letsindigen
- 115 S. 480. 1 Cor. 15,58: *Blyants-Understregning*: bliver faste, ubevægelige, frugtbare altid i Herrens Gierning
- 116 S. 489. 2 Cor. 4,17: *evig Vægt af Herlighed*
Herover: Job 6,2.

---

¹¹¹Sml. X³ A 41. ¹¹³Sml. X³ A 39.50.

S. 490. 2 Cor. 5,11: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: Efterdi 117
vi da kiende Herrens Frygt, søge vi at vinde Mennesker; men
for Gud ere vi aabenbare

S. 490 f. 2 Cor. 5,17: Blyants-Understregning: det Gamle er 118
forbigangen, see, Alt er blevet nyt

S. 493. 2 Cor. 7,5: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: udvortes 119
Strid, indvortes Frygt.

S. 530. Eph. 6,13: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: og bestaae, 120
efter at have overvundet Alt.

S. 536. Philipp. 2: Blyants-Dobbeltkryds til: 21. Thi de søge 121
alle deres Eget, ikke hvad der er Christi Jesu.

S. 539. Philipp. 4,4: . . . atter siger jeg: †glæder Eder! 122
†*Paa Foden af Siden: Apostelen standser. I dette Mellemrum*
hører man ligesom et Orchester af alle Sorger og Lidelser, naar
de have altonet, selv den forfærdeligste Sorg — da gjentager han
ganske roligt glæder Eder o: til trods for alt Dette siger jeg atter:
glæder Eder.

S. 539. Philipp. 4,6: Blyants-Understregning: lader Eders Be- 123
gieringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn, med Tak-
sigelse

S. 550. 1 Thess. 2,1: Blyants-Understregning: I vide selv, Brødre, 124
at vor Indgang hos Eder ikke var i Forfængelighed

S. 550. 1 Thess. 2: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: 5. Thi hver- 125
ken omgikkes vi med smigrende Ord

S. 550. 1 Thess. 2,8: Blyants-Understregning: . . . villige til at 126
dele med Eder, ikke alleneste Guds Evangelium, men
ogsaa vort eget Liv

(1849-52)

- 127 *S. 553 f. 1 Thess. 4,11: med Blyant Understregning og i Marginen vandret Streg: at søge Ære i at leve stille*
- 128 *S. 555 f. 1 Thess. 5: Blyants-Understregning: 16. Værer altid glade. 17. Beder uden Afladelse. 18. Frembærer Taksigelse i alle Ting*
- 129 *S. 561. 1 Tim. 1: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: 5. Men Summen af Budet er Kierlighed af et reent Hierte, og af en god Samvittighed, og af en uskrømtet Tro*
- 130 *S. 565. 1 Tim. 4,7: Blyants-Understregning: . . . skye de vanhellige og kierlingagtige Fabler*
- 131 *S. 567. 1 Tim. 5: Blyants-Understregning: 11. Men undslaae dig for unge Enker, thi naar de af Kaadhed opsætte sig imod Christum, ville de giftes, . . . 14. Derfor vil jeg, at de unge Enker skulle giftes, . . .*
- 132 *S. 572. 2 Tim. 2,5: Dersom og Nogen møder i Veddekamp, bliver han dog ikke kronet, dersom han ikke kæmper lovmæssigen.[†]*
[†] *Paa Foden af Siden: Altsaa, naar man skal kæmpe gudeligt, er det, selv om det ikke var En selv til en Hinder, en Feil at møde med de verdslige og endelige Formaals Oppakning.*
- 133 *S. 573. 2 Tim. 2,12 f.: med Rødkridt Indklamning og Understregning: dersom vi fornægte, skal han og fornægte os; 13. dersom vi ere utroe, bliver han dog tro; han kan ikke nægte sig selv.*
- 134 *S. 577. Tit. 1,1: Blyants-Understregning: . . . Erkiendelse af Sandheden til Gudfrygtighed*
- 135 *S. 585 f. Hebr. 2,10: Blyants-Understregning: . . . føre de mange Børn til Herlighed, ved Lidelser at indvie deres Saliggjørelses Stifter*

¹⁸¹ Sml. X¹ A 445.

S. 586. *Hebr. 2,18: Blyants-Understregning: Thi efterdi han leed, og selv blev fristet, kan han komme dem til Hielp, som fristes* 136

S. 588. *Hebr. 4,2: Rødkridts-Understregning: men Ordet, som de hørte, hialp dem ikke, fordi det ikke forenede sig med Troen i dem, som hørte det* 137

S. 590. *Hebr. 5,2: Blyants-Understregning: . . . eftersom han og selv er omgivet med Skrøbelighed* 138

S. 602. *Hebr. 10,34: Rødkridts-Understregning: . . . I skikkede Eder med Glæde deri, at man røvede Eders Gods, vidende, at I have i Eder selv et bedre og blivende Gods i Himlene* 139

S. 604. *Hebr. 11,16: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: derfor blues Gud ikke ved dem* 140

S. 610. *Hebr. 13,9: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: thi det er godt, at Hiertet styrkes ved Naaden, ikke ved Mad* 141

S. 618. *Jac. 4,5: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: Eller mene I, at Skriften taler forgieves? Mon den Aand, som boer i os, opvækker Avind? Den giver jo større Naade.* 142

S. 626. *1 Pet. 3,7: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: paa det Eders Bønner ikke skulle forhindres.* 143

S. 628. *1 Pet. 4,8: Blæk-Understregning: thi Kierligheden skal skiule Synders Mangfoldighed i Marginen: †* 144

† *Paa Foden af Siden: Text til en Fredags-Prædiken: her, ved Alteret gjælder det ganske særligen, at „Kjerlighed“ (Chrsti Kjerlighed) skjuler S. M. Chrsti Forsoning var i strengeste Forstand „Kjerlighedens Gjerning“ ell. „Kjerligheds-Gjerningen“* *κατ' ἐξοχην.*

¹⁴⁴ Sml. X³ A 39. S. V. XII, S. 283 ff.

(1849-52)

- 145 S. 642. 1 Joh. 3,20: Rødkridts-Understregning: om end vort Hierte fordømmer os, da er Gud større end vort Hierte
- 146 S. 653. Aab. 1,9: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: Jeg Johannes, som og er Eders Broder, og meddeeltigt i Trængslen
- 147 S. 659. Aab. 3,20: indbøjet Bladhjørne (foroven) til: See, jeg staaer for Døren, og banker; dersom Nogen hører min Røst og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvere med ham, og han med mig.
- 148 S. 694. Aab. 22,17: indbøjet Bladhjørne (forneden) til: og Aanden og Bruden sig: kom! Og hvo som hører, sig: kom!
- 2 Exemplar af Vollständiges Betrachtungs- und Gebetbuch von U. D. dem heiligen Alphons von Liguori. Neu aus dem Italienischen übersetzt von einem Priester aus der Versammlung des allerheiligsten Erlösers. (Aachen, 1840.), med følgende Udhævelser af S. K.:
- 1 S. 300: lodret Blyants-Streg udfor:
... die heilige Theresia ... ausrief: „Ich sterbe, weil ich nicht sterben kann!
- 2 S. 313: lodret Blyants-Streg udfor:
Nur Eins thut Noth: dass wir selig werden.
1. Nur Eins ist nothwendig, es ist nicht nothwendig, dass man hier auf Erden Reichthümer, Ehren, Gesundheit und Freuden besitzt und geniesst, aber es ist nothwendig, dass man selig werde, denn es giebt ausser dem Himmel und der Hölle kein Drittes und wir werden, wenn dieses kurze Leben endet, entweder ewig glücklich im Himmel, oder ewig unglücklich in der Hölle seyn.
- 3 S. 328: lodret Blyants-Streg udfor:
7. Die heiligen Väter sagen, dass Gott die Zahl der Sünden, die Er einem Jeden verzeihen will, bestimmt habe. Da wir nun

¹⁴⁷ Sml. X³ A 50.³ Exemplar af osv.] sml. X¹ A 137, og se Note dertil.

diese Zahl nicht kennen, so müssen wir, bei jeder Sünde, die wir begehen, fürchten, dass Gott uns verlassen werde. Dieser Gedanke: wer weiss, ob Gott mir noch verzeihen werde? muss uns von der Sünde zurückhalten

S. 332: lodret Blyants-Streg udfor:

4

Die ehrwürdige Mutter Strada sagte: Wenn der Teufel nicht viel haben kann, so begnügt er sich mit wenigem, aber mit dem Wenigen gewinnt er hernach viel.

S. 335 f.: lodret Blyants-Streg udfor:

5

4. Der Sterbende hat den Geist aufgegeben, die Anwesenden zweifeln noch an seinem Tode. — Unterdessen ist er schon in die Ewigkeit eingegangen. Der Priester, nachdem er sich vom Tode überzeugt hat, besprengt den Leichnam mit Weihwasser und ruft die Engel und Heiligen an, damit sie der armen Seele helfen. „Kommt zu Hülfe ihr Heiligen Gottes, eilt herbei ihr Engel des Herrn.“ Aber wenn die Seele verurtheilt wäre? — Ach, dann können ihr die Engel und Heiligen nicht mehr helfen.

Jesus wird zum Gericht mit denselben Wunden erscheinen, die Er für uns in Seinem Leiden empfangen hat. Diese Wunden werden der Trost der Büsser seyn, die auf Erden mit wahrem Schmerz ihre Sünden beweint haben — aber sie werden zugleich denen zum Schrecken gereichen, die in der Sünde gestorben sind.

S. 346: lodret Blyants-Streg udfor:

6

... Darin besteht das Wesen der Hölle, dass man nicht mehr das höchste Gut, Gott lieben kann.

S. 356: lodret Blyants-Streg udfor:

7

... denn alles was man nicht für Gott thut ist für die Ewigkeit verloren.

S. 362: lodret Blyants-Streg udfor:

8

... Der heilige Augustin sagt: „Das Gesetz ist gegeben, damit wir die Gnade begehren, die Gnade wird uns gegeben, damit wir das Gesetz erfüllen.“

(1849-52)

- 9   *S. 374: lodret Blyants-Streg udfor:*
       ... *Der heilige Bernhard sagt*, der Himmel ist ein Ort, wo sich nichts befindet, das wir nicht wünschen, wo alles ist, was wir nur wünschen können.
- 10   *S. 390: lodret Blyants-Streg udfor:*
       ... *Der heilige Augustin sagt*, „dass Jesus Christus nach Seiner Geburt in eine Krippe, in der die Thiere ihre Nahrung finden, hat gelegt werden wollen, um uns dadurch anzudeuten, dass Er auch desshalb Mensch geworden ist, um Sich uns als Speise schenken zu können.“
- 11   *S. 407: lodret Blyants-Streg udfor:*
       2. Indess war der Schlaf Jesu sehr verschieden von dem Schlafe anderer Kinder; die andern Kinder erhalten durch den Schlaf neue Kräfte für den Leib, aber ihre Seele ist alsdann unthätig und ruhet. Wenn Jesus schlief, war das nicht der Fall. „Ich schlafe aber mein Herz wachet.“ (Hohel. V. 2.) Sein Körper schlief, aber Seine Seele wachte. Das kam daher, weil das göttliche Wort mit der Menschheit Jesu verbunden war, und weil Gott weder schlafen noch schlummern kann. Das heilige Kindlein schlief, allein während Es schlief, dachte Es an alle die Leiden, die es, aus Liebe zu uns, Sein ganzes Leben hindurch, und besonders bei Seinem schmerzlichen Tode, erdulden wollte. Jesus dachte damals schon an das Ungemach, das Ihn in Egypten erwartete, Er dachte an das arme und verachtete Leben, das Er in Nazareth führen würde. Aber vor allem dachte Er an die Geisseln, an die Dornenkrone, an die Schmähungen der Juden, an Seinen Todeskampf, an Seine Verlassenheit am Kreuze, an Seinen schmerzvollen Tod.
- 12   *S. 408: lodret Blyants-Streg udfor:*
       ... *Dieser Schlaf, den Gott den Ihn liebenden Seelen schickt, besteht darin, dass man, nach dem heiligen Basilius, durchaus „Alles vergisst;“ er findet statt, wenn die Seele an nichts Irdisches mehr denkt*

S. 429 f.: *Iodrette Blyants-Streger udfor:*

13

. . . Es ist unmöglich, dass eine Seele, welche an das Leiden Jesu glaubt und welche dasselbe häufig erwägt, fortfahre, ihren Heiland zu beleidigen, es ist unmöglich dass sie Ihn nicht lieben, ja, dass sie nicht sogar auf heilige Weise thöricht werde, wenn sie einen Gott erblickt, der aus Liebe zu uns, so zu sagen, thöricht geworden ist; denn, sagt der heil. Lorenz Justinian, wir haben gesehen, dass die Weisheit Selbst vor Uebermaass der Liebe thöricht geworden ist. Daher kommt es, dass die Heiden, wenn man ihnen das Leiden des gekreuzigten Heilandes predigte, nach dem Ausspruche des heiligen Paulus, dasselbe für eine Thorheit ansahen . . . Wie ist es nur möglich, riefen sie aus, dass ein allmächtiger Gott, der so vollkommen glücklich ist, wie man es uns lehrt, für Seine Geschöpfe habe sterben wollen?

S. 432: *Iodret Blyants-Streg udfor:*

14

. . . „Mein Vater, wenn es möglich ist, so gehe dieser Kelch vor mir vorüber.“ (Matth. 26.) Aber war es denn nicht mehr derselbe Jesus, welcher so sehr gewünscht hatte, für die Menschen zu leiden und zu sterben, da Er ausrief: „Ich muss mich mit einer Taufe taufen lassen, und wie drängt es mich bis es vollbracht ist.“ (Luc. 12.)

S. 454: *Iodret Blyants-Streg udfor:*

15

. . . Die grosse Liebe, die Du zu uns Menschen getragen, ist Deine Sünde, vielmehr sie, als Pilatus, hat Dich zum Tode verurtheilt.

S. 474: *Iodret Blyants-Klamme udfor:*

16

. . . Die Liebe wird nicht geliebt, ach die Liebe wird nicht geliebt.

S. 479: *Iodret Blyants-Streg udfor:*

17

. . . Ein grosser Diener Gottes pflegte zu sagen: Wenn etwas meinen Glauben an das Geheimniss des allerheiligsten Altars-

(1849-52)

sakraments erschüttern könnte, so wäre dies nicht der Zweifel, wie es möglich sei, dass das Brod das Fleisch Christi werde, oder wie Er zu gleicher Zeit an mehreren Orten gegenwärtig seyn könne oder wie Er in einem so kleinen Raume sich befinde, denn auf diese Zweifel würde ich sogleich antworten, dass Gott alles vermag; aber wenn man sich fragen würde, wie es möglich sei, dass Gott die Menschen so sehr liebe, dass Er sogar ihre Speise hat werden wollen, dann bleibt mir keine andere Antwort übrig, als dass dies eine Glaubens wahrheit sei, die meine Erkenntniss übersteigt und dass die Liebe Jesu unbegreiflich sei. O Liebe meines Jesu, mache, dass die Menschen Dich erkennen, dass sie Dich lieben.

18   *S. 567: lodrette Blyants-Streger udfor:*

... Als ein gewisser Fürst einmal auf die Jagd ging, so begegnete er im Walde einem Einsiedler, der Fürst fragte ihn, was er denn in dieser Einöde suche. Und was suchst denn du, mein Fürst? erwiederte der Einsiedler. Ich mache Jagd auf wilde Thiere, antwortete jener, und ich, entgegnete der Einsiedler, ich mache Jagd auf Gott.

Als ein Christenverfolger dem heiligen Clemens Gold und Edelsteine anbot, wenn er Jesum Christum verleugnen wolle, rief der Heilige seufzend aus: „Wie ist es nur möglich, dass man einen Gott mit ein wenig Koth vergleichen kann.“ . . .

19   *S. 569 f.: lodret Blyants-Streg udfor:*

Es giebt wenige Heilige, und wenn wir selig und heilig werden wollen, so müssen wir leben, wie Wenige, sagt Johannes Climacus. . . .

20   *S. 577: lodret Blæk-Streg udfor:*

3. Beeile Dich, o heilige Jungfrau, ruft der heilige Bernhard Maria zu, warum zögerst Du noch, Deine Einwilligung zu geben? Das ewige Wort erwartet diese Deine Einwilligung, ehe Es Fleisch annimmt und Dein Sohn wird; wir alle, die wir unglücklicher Weise zum ewigen Tode verdammt sind, wir alle, o Maria, warten

darauf; wenn Du einwilligst, die Mutter Jesu zu werden, o dann werden wir alle befreit. Beeile Dich also, o meine Königin, gib Dein Jawort, sei nicht Ursache, dass das Heil der Welt, welches von Deiner Einwilligung abhängt, noch länger verschoben werde.

S. 654: lodret Blyants-Streg udfor:

21

Süsser Jesus, um zu sterben,
Gehst Du hin, aus Lieb' zu mir,
Um das Leben zu erwerben,
Lass mich sterben, Herr! mit Dir!

Text-Udhævelser i et Exemplar af: Christelige Taler af S. Kierke- 3
gaard (S. V. X, S. 3—317):

U D.

S. 32 Lin. 23 ff. ombøjet Bladhjørne til: den Tanke, at han be- 1
siddet og eier denne Rigdom og Overflod som sin

S. 55 Lin. 10 ff. ombøjet Bladhjørne og i Marginen med Blyant 2
en s-bøjet Linie til: ikke er Gud det Mindste vigtigere end det
ringeste — og end Spurven, som falder til Jorden

S. 75 Lin. 37 ff. lodret Blyantsstreg med Skraastreg udfor: Al 3
jordisk og verdslig Bekymring er i Grunden for den næste Dag.
Den jordiske og verdslige Bekymring muliggjordes just derved,
at Mennesket sammensattes af det Timelige og det Evige, blev
et Selv; men idet han blev Selv, blev den næste Dag til for ham.
Og her er det i Grunden, at Slaget staaer. O, verdslig og jordisk
Bekymring — naar man nævner dette Ord: hvilket uhyre Ind-
begreb af Forskjellighed, hvilken broget Lidenskabernes Mængde,
hvilken Modsætningernes Blanding! Og dog er det Hele kun eet
Slag, Slaget ved den næste Dag! Og den næste Dag, det er saa-
dan en lille Flække, som dog er blevet og bliver navnkundig; thi
det var og er ved den, at det største Slag leveres, det meest af-
gjørende — der afgjøres Timelighed og Evighed. Den næste Dag;
det er Entrehagen, ved Hjælp af hvilken Bekymringers uhyre
Masse faaer fat i „den Enkeltes“ lette Skib

³¹ Sml. X¹ A 352.

(1849-52)

- 4   *S. 87 Lin. 1 ff. lodret Blyantsstreg med Skraastreg udfor: Den Christne tjener kun een Herre, „Herren“; og han ikke blot tjener ham, men han elsker ham, han elsker Herren sin Gud af sit ganske Sind og af sit ganske Hjerter og af al sin Magt*

- 5   *S. 87 Lin. 29 ff. lodret Blyantsstreg med Skraastreg udfor: men hvad ethvert Menneske i Grunden elsker meest, mere end sit eneste, Forjættelsernes Barn, mere end sin baade i Himlen og paa Jorden eneste Elskede, er dog den egne Villie*

- 6   *S. 88 Lin. 18 ff. lodret Blyantsstreg med Skraastreg udfor: Som Fuglen uafbrudt synger til Skaberens Ære, saaledes er den Christnes Liv, eller han forstaaer idetmindste og tilstaaer, at det burde være saaledes; og allerede denne Forstaaelse, denne Tilstaaelse er dog en Æres-Erklæring.*

- 7   *S. 89 Lin. 32 ff. lodret Blyantsstreg udfor: jo mere Du afskjærer Troen al Tilførsel fra Omverdenen (Tvivlraadighedens, Vankelmødighedens, Trøstesløshedens — ja der er intet andet Tilsvarende til hvad Tilførsel en Fæstning behøver udenfra), desto sikkrere er Fæstningen; Du tager Feil, naar Du mener, at Du angriber den, Du befæster den*

- 8   *S. 91 Lin. 7 ff. lodret Blyantsstreg med Skraastreg udfor: At vælge Gud er vistnok det meest afgjørende og det høieste Valg; men „Ak“ over det Menneske, som her behøver lang Overveelse, og „Vee“ over ham, jo længere han behøver den*

- 9   *S. 181 Lin. 16 f. ombøjet Bladhjørne til: Men frivilligt at opgive Alt, det er Christendom*

- 10   *S. 183 Lin. 15 ff. ombøjet Bladhjørne til: der er en Forskjel, paa hvilken man ikke altid synes tilstrækkelig opmærksom, den mellem Øieblikkets Synd eller Synd i Øieblikket, og den stadige, daglige Synden*

S. 186 Lin. 1 f. ombøjet Bladhjørne til: første Fordring paa Din 11
Kjerlighed

S. 187 Lin. 30 ff. ombøjet Bladhjørne til: Thi vel sandt, Gud kan 12
fordre Oprigtighed af ethvert Menneske — altsaa af „mig“; men
deri ligger jo dog ingenlunde, at jeg skulde være opfordret til paa
Guds Vegne at kræve den af Andre

S. 189 Lin. 7 ff. ombøjet Bladhjørne til: flygtede ud i Ørkenens 13
Eensomhed, eller stræbte at blive forfulgt i Stædernes Vrimmel

S. 210 Lin. 11 ff. ombøjet Bladhjørne til: Men paa een af to Maa- 14
der maa Sagen stilles; man kan ikke være to Steder paa een Gang,
ei heller arbeide med sine Tanker to Steder paa een Gang

S. 211 Lin. 19 ff. ombøjet Bladhjørne til: Thi dette er da et tomt 15
Spilfægteri, at forsikkre, at man troer, at det er af Naade — og saa
dog at være ganske sikker

S. 227 Lin. 2 ff. ombøjet Bladhjørne til: hvad især er vigtigt at 16
indskjærpe, uforsvarligt at fortie med Hensyn til disse mod al Re-
gjerens gjenstridige Tidens Paastand paa, at denne Gjenstridighed
endog skulde være Christendom

S. 241 Lin. 28 ff. ombøjet Bladhjørne til: Thi at dette dersom 17
har været til for mig, hører med til Pagten med Ham, og igjennem
dette dersom velsigner Han hvert mit Forhold til hvad der er mig
gavnligt at elske

S. 243 Lin. 1 f. ombøjet Bladhjørne til: Trangen fører Nærin- 18
gen med sig — o, saa nær er den, det siger jo Ordet

1852

Excerpter. Bogtitler o: d:

4

1852 Oktbr. 24.

d. 24 Octbr. 1852.

Til 4:

NB. Bagfra findes nogle Bogtitler fra en ældre Tid.

5

U. D.

1852

6

Til 4:

U. D.

- 1 **Zeller:** Die Philosophie der Griechen. Tübingen 1844.

1ster Band. Dritter Abschnitt. Die Sophistik. p. 256. Af Plato betegnes det ganske i Almindelighed som Sophisternes Eienommelige: at disputere om Alt for og imod (*αντιλογικη τεχνη*) og at undervise Tilhørerne deri: *αμφισβητητικους ποιειν*. Og samme Kunst er det ogsaa Aristophanes sigter Socrates for, at han underviser baade i det retfærdige og det uretfærdige Foredrag. Dette er denne Skin-Viisdom, som Plato sigter Sophisterne for, thi den bestaaer just i, at Viisdommen ikke søges i objektiv Viden, men i den subjektive Reflexion, der kan kaste sig lige saa godt paa den ene som paa den anden Side, eller den Evne, som Hippias roser sig af hos Xenophon (Memorb. IV, 4. 6.) bestandig at kunne sige noget Nyt over enhver Gjenstand.

- 2 **Rheinisches Musæum für Philologie** v. F. G. Welcker und A. F. Nake.

1ster Jahrgang 1833: Prodikos v. Keos, Vorgänger des Socrates v. F. G. Welcker p. 1—40 og p. 533 til Enden.

P. er Forfatter af „Herkules paa Skilleveien“ og deraf det Udtryk: at være visere end P., saa anseet var han. (cfr. p. 14.)

2 udarbejdede Foredrag af ham: Hercules; om dette Livs Besværligheder og Befrielsen derfra ved Døden; endelig: at Rigdom uden Dyd ikke er et Gode (cfr. p. 21.) Overhovedet talte P. om saadanne Materier som: om Dyden, om Ungdommens Opdragelse, om Fordelen ved at leve paa Landet, om Foragt for alle jordiske Goder i Betragtning af et himmelsk Liv, om Gud (cfr. p. 11.) — — — ganske som Præsterne i vor Tid.

- 3 **Rheinisches Musæum für Philologie.** Aargang 1834. I en Afhandling: Unächtheit der Rede des Lysias anføres p. 398, at Dionysius skal have sagt betræffende L., at naar han var uvis, om en af de Taler, der tillægges L. virkelig var hans, saa tog han sin

Tilflugt til den <for L.> meest eiendommelige og karakteristiske
Egenskab: Ynde Det hvad lige saa lidet lader sig forklare som
hvad ὥρα er i Forhold til Legems Skjønhed, eller το ευαρμωστον
i Forhold til Sang og Tonernes Slyngning, eller ταξις og το
ευρυθμον i Forhold til Tidens Afmaalthed, eller καιρος i Forhold
til enhver Ting og ethvert Værk, eller hvori το μετριον bestaaer,
ἢ χάρις και ὁ παντα μετρων καιρος.

#

Zumpt: über den Bestand der philosophischen Schulen in Athen. 4
Abhdl. der Berliner Academie 1842. Hist. ph. Klasse.

#

A. Planck: Lucian und das Christenthum i: Studien und Kri- 5
tiken 1851. p. 882 fl.

#

Waitz: Aristoteles Organum, er nok mere end eet Bind, da det 6
(hos Zeller: die Philosophie der Griechen 2det B. p. 405 Anm.,
citeres 1 B.)

Sammesteds citeres ogsaa: Heyder kritische Darstellung und
Vergleichung der Aristotelischen und der Hegelschen Dialektik.

#

Trendlenburg om det aristoteliske: τι ην ειναι i Rheinisches 7
Musæum ≡ Rheinisches M. für Philologie, Geschichte und grie-
chische Philosophie v. Niebuhr und Brandis. Den haves i Athe-
næum. ≧ 1828, II. 457 fl.

#

Spengel: Ueber die unter dem Namen des Aristoteles erhal- 8
tenen Schriften. Abhandl. der Münchner Academie III, 2 1841.
p. 439—551.

#

Heinroth i hans Lebens-Studien (som jeg har hjemme fra Athe- 9
næum) citerer ogsaa nogle andre Skrifter af sig selv: Gesam-

1852

melten Blätter; Über die Wahrheit; Pisteodicee; Orthobiotik; Lehrbuch der Seelenstörungen.

#

- 10 St. Vincens (Forstander for Collegiet: des bons enfans, der ophøiedes til Congregation af Paven 1632) † 1660. Hans Liv beskrevet af Flere, af Abelly og Gossen, af Stolberg paa Tydsk. (cfr. Reuchlin das Christenthum in Frankreich. Hamburg 1837 p. 215.)

#

- 11 I samme Bog af Reuchlin p. 230 citeres et Skrift: Die barmherzigen Schwestern in Bezug auf Armen- und Kranken-Wesen und das Bürgerhospital zu Coblenz in ihrer Pflege. Ein Almosen für die Arme-Kinder-Schule des milden Frauen-Vereins, hvilket Skrift han tilskriver Clemens Brentano.

#

- 12 Vincent: Vues sur le protestantisme en France. 1829. citeret i samme Bog af Reuchlin som de foregaaende p. 362.

#

- 13 Sinai und Golgatha. Reise in das Morgenland. v. F. A. Strauss. 4de Oplag 1852.

#

- 14 Gerhard Joh. Vossius: Oratoriæ Institutiones.

#

- 15 Heinrich: Epimenides von Kreta. Denne Afhandling findes citeret i Aristoteles Rhetorik <übers.> v. Knebel Stuttgart 1840 3die Bog 17 Capitel Anm. 3. p. 207.

Det er paa det Sted, at Aristoteles siger om denne Epimenides, at han ikke gav sig af med at spaae tilkommende Ting men forbigangne han spaaede (εμάντευετο) ikke om det Tilkommende men om det dunkle Forbigangne (περι των γεγονοτων μεν, αδηλων δε).

#

#

Ernesti: Lexicon Technologiæ; et andet Sted citeres: Ernesti 16
Lexicon Rhetor.

Det er i Knebels Oversættelse af Aristoteles Rhetorik til Alexan-
der i Anmærkningerne til 3die Capitel og til 15 Cap.

#

Alcibiades, der Statsmann und Feldherr; nach den Qvellen 17
dargestellt v. Dr. Hertzberg. Halle 1853.

#

Bog-Titler:

7

U. D.

#

I Anledning af en Forespørgsel paa Universitets-Bibliotheket, 1
om det havde en Monographie af **Abælard** svaredes:

Bibliotheket har kun: Frerichs de Petri Abælardi doctrina
dogmatica et morali Jena 1826. Qto; og Rheinwald P. Abæl.
epitome theol. christ.; foruden Ouvrages inédits d' Abæl. p.
Cousin Paris 1836 4to; og Petri Abæl. opera ed. Cousin. T. 1.
Paris 1849 Qto.

#

Spener: theologische Bedenken.

2

#

Erhard Schmidt: Adiaphora wissensch. und historisch unter- 3
sucht.

#

Herzog: Charakteristik v. Calvin.

4

#

Gottfried Arnold (Forf. af unpartheiischen Kirchen und Ketzer- 5
ges.): das erste Marterthum 1695; die erste Liebe 1696; Historie
und Beschreibung der mystischen Theol. 1703.

¹⁷ Statsmann] skulde være: Staatsmann

1852

#

- 6 Stobæus: *Eclogæ physicæ et morales* ed. Heeren Goett. 1792—1801. 2 Voll. 8.

#

- 7 Philostratus: *βιοι σοφιστων* ed. Kayser Heidelberg 1838.

#

- 8 Bonnell: *de mutata sub primis Cæsaribus eloquentiæ Romanæ condicione, inprimis de Rhetorum scholis.* Berlin 1836. Skoleprogram.

#

#

- 9 Delprat: *die Brüderschaft des gemeinsamen Lebens*, übers. v. Mohrike. Leipzig 1840.

#

- 10 Macarii sämtlich. Sch: übers. v. Casseder. 2 B. Bamberg 1819.20.

#

- 11 Franz. v. Assis *kleine Werke oder dessen Leben und Regel* aus dem Lateinischen v. H. Haid. 2 B. München 1828.29.

#

- 12 Lassaulx: *die Gebete der Griechen und Römer.* Würtzburg 1844.

#

- 13 Rossweid: *vitæ Patrum.*

#

- 14 Wigger: *Versuch einer Charakteristik des Socrates als Mensch, Bürger und Philosoph.* Neustrelitz 1811.

#

- 15 Zitte: *Lebensbeschreibung des Joh. Huss.*

---

¹¹ Regel] skulde være Regeln

#

Zachar. Theobald: Hussitenkrieg oder Leben, Lehre und Tod 16
des Joh. Huss. Nürnberg 1621.

#

(I. F. Fischer) Joh. Hussens Leben. Leipzig 1804. 17

#

Theiner: die Einführung der erzwungenen Ehelosigkeit bei 18
den christl. Geistlichen. Altenburg 1828.

#

Voigt: Hildebrand als Gregor VII und seine Zeit. 19

#

Frank: Arnold v. Brescia und seine Zeit. Zürich 1829. 20

#

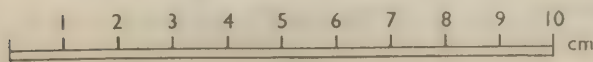
May 5. Birdseye &

ing. before Dec. 21st 1860. (P.)

Ein Brief an die Frau
 aus dem Jahre 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479,

The other, containing a statement of the
 results of the investigation, was
 forwarded to the
 Hon. Sec. of the
 War Dept. and
 the Hon. Sec. of the
 Navy Dept. and
 the Hon. Sec. of the
 Army Dept. and
 the Hon. Sec. of the
 Marine Corps.
 The Hon. Sec. of the
 War Dept. has
 been informed of
 the results of the
 investigation and
 has been requested
 to forward the
 same to the
 Hon. Sec. of the
 Navy Dept. and
 the Hon. Sec. of the
 Army Dept. and
 the Hon. Sec. of the
 Marine Corps.

Do not know the date of the meeting at which he told the
Board of the fact of the gift from the State, nor the date of the
letter to the Board of the fact of the gift from the State, nor the
date of the letter to the Board of the fact of the gift from the State.

KILDE-ANGIVELSE,
MANUSKRIFT- BESKRIVELSE
OG TEXTKRITISKE
OPLYSNINGER

Med B-Fortegn.	betegnes:	Fortegnelse over de efter Søren Aabye Kierkegaards Død forefundne Papirer. 1865 optaget af H. P. Barfod. Manuskript.
— L-Fortegn.	—	Fortegnelse over Manuscripterne af S. Kierkegaard. optaget efter hans Død af Henr. Lund. d. 17 Januar 1856. Manuskript. (Se Fortale I, S. VIII).
— U-Fortegn.	—	Universitets-Bibliotekets Fortegnelse over Søren Kierkegaards Manuskripter.
— * ved Stykkernes Numre	—	de Stykker, som tidligere enten sletikke eller kun delvis har været trykt.
— Tal med X imellem	—	Tvær- og Længdemaal i Millimeter.
— 1 S., 2 SS. osv	—	at en Side, to Sider osv. er helt eller delvis beskrevet.
— <i>Kursiv</i>	—	Udgiver-Bemærkninger i citeret Text.

⊥ betyder: vinkelret(te) paa

4. — Kvart

8. — Oktav

< — fremkommet ved S. K.s Rettelse af

| | — udslettet af S. K. med Blyant

|| || — — — — Blæk

Forøvrigt er brugt følgende Forkortelser:

adsk.	adskillige	Overskr.	Overskrift(en)
Anm.	Anmærkning(er)	Pag.	Pagineret
Beg.	Begyndelse(n)	pag.	pagineret
beg.	begyndende	Pap.	Papiret
Bl. Bll.	Blad Blade	Rett.	Rettelse(r)
efterh.	efterhaanden	S. SS.	Side(n) Sider(ne)
enk. St.	enkelt(e) Sted(er)	S. K.	Søren Kierkegaard
f. ff.	og følgende Side(r)	sign.	signeret
	Nummer (Numre) osv.	Skr.	Skriften
Forgyldn.	Forgyldning	sl.	sluttende
forøvr.	forøvrigt	Slutn.	Slutning(en)
gennemg.	gennemgaaende	Slutn.-Tilf.	Slutnings-Tilføjelse(n)
gull.	gullig	sml.	sammenlign
indv.	indvendig	spr.	sprængt
Kt. Ktt.	Kant Kanter	Tilf.	Tilføjelse(n)(r)
Lin.	Linie	ubeskr.	ubeskrevet
Læsn.	Læsningen	udv.	udvendig
Marg.	Marginen	upag.	upagineret
Marg.-Tilf.	Marginal-Tilføjelse(n)(r)	uregelm.	uregelmæssig
mrk.	mærket	Vb.	Vælskbind

Umiddelbart efter de Tal, der giver Optegnelsernes Numre i Udgaven, følger for en Del af disse Numres Vedkommende Henvisninger til Manuskript-Stykkernes Plads i B-Fortegn.; i de Tilfælde, hvor Identificeringen ikke er umiddelbart givet, men helt eller delvis beroer paa Slutninger, er dette i Henvisningerne tilkendegivet ved Hjælp af skarpe Klammer, med Tilføjelse af Spørgsmaalstegn hvor Identificeringen helt eller delvis er tvivlsom. Ved et: = L-Fortegn. føjet til Henvisningen til B-Fortegn. angives, at det paagældende Nummer hører til den Afdeling af Papirerne, hvorover ogsaa Henrik Lund har optaget Fortegnelse, hvis Nummerering indtil Nr. 382 er den, der følges i B-Fortegn.

Efter en Del af Numrene følger umiddelbart kun en Streg; herved angives, at de paagældende Numre hører til den Afdeling af Udgavens Materiale, der falder udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser. Dette gælder i nærværende Bind for B 1—8, vedrørende „Til Selvprøvelse“, B 31, Exemplar af „Kjerlighedens Gjerninger“, B 36, 38 og 58, vedrørende „En Cyclus ethisk-religieuse Afhandlinger“ og „Tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger“, C 1, Exemplar af Nye Testamente og C 2, Exemplar af „Vollständiger Betrachtungs- und Gebetbuch von dem heiligen Alphons von Liguori“.

I de tekstkritiske Oplysninger henviser Brøktal til Linie i Stykket (altid talt fra oven); almindeligt Tal med Brøktal ved angiver Stykkets Nummer og Linien; hvor vedkommende Stykke strækker sig over to eller flere Sider indskydes (med et S. foran) Sidetallet foran Linietallet, som da gælder vedkommende Side. Til venstre for skarp Klamme anføres med spærret Tryk hvad den trykte Text har, og til højre følger hvad Kilden har, eller med Tegnet < foran hvad Manuskriptet oprindelig har haft, som saa af S. K. selv er bleven rettet til det i den trykte Text optagne. Tilføjeisen af manglende Forkortelses-Punktum, Prik over i, Tøddel over ö eller ä eller ü, samt Gengivelsen ved Chr (chr) af det af S. K. ret hyppigt benyttede χ i Forkortelser for Christus, Christendom, Christne, christelig er der ikke taget Hensyn til i de tekstkritiske Oplysninger; Overstregninger meddeles kun, hvis de sikkert kan tydes og menes at være af Interesse for Texten; men ellers vil enhver Afvigelse fra Kilden findes anført.

48	findes i U-Fortegn.	55 (nyt B Pk. 50, Læg 2)
49	— - —	55 (- - — 50, — 6)
52	— - —	56 (- - — 50, — 6)
53	— - —	57 (- - — 50, — 2)
54	— - —	56 (- - — 50, — 2)
139	— - —	76 (- - — 49, — 4)
140	— - —	48 (- - — 34, — 6)
142	— - —	53 (- - — 34, — 6)
145	— - —	48 (- - — 34, — 6)
149	— - —	48 (- - — 34, — 6)
232	— - —	76 (- - — 34, — 6)
236	— - —	76 (- - — 49, — 1—3)
237,1	— - —	76 (- - — 49, — 3—4)
237,2	— - —	54 (- - — 50, — 2)
237,3—5	— - —	55 (- - — 50, — 6)
237,6—7	— - —	76 (- - — 50, — 6)
237,10—13	— - —	76 (- - — 50, — 6)
240,4	— - —	54 (- - — 50, — 2)
242,2	— - —	48 (- - — 50, — 5)
242,3	— - —	54 (- - — 50, — 2)
243	— - —	54 (- - — 33, — 4)
244	— - —	55 (- - — 33, — 4)
245	— - —	56 (- - — 50, — 6)
246	— - —	55 (- - — 50, — 4)
248—258	— - —	55 (- - — 50, — 6)
260	— - —	54 (- - — 50, — 2)
261	— - —	54 (- - — 50, — 3)

263	findes i U-Fortegn.	53 (nyt B Pk. 33, Læg 4)
271	— - —	54 (- - — 34, — 6)
273	— - —	55 (- - — 52, — 8)
275	— - —	55 (- - — 50, — 6)
276	— - —	55 (- - — 50, — 4)
282	— - —	76 (- - — 49, — 3)
312	— - —	53 (- - — 50, — 1)
319,1	— - —	56 (- - — 50, — 3)
319,2-4	— - —	54 (- - — 50, — 1)
319,8	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,9	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,11-12	— - —	56 (- - — 50, — 2)
319,13	— - —	54 (- - — 50, — 1)
319,14-15	— - —	56 (- - — 33, — 4)
319,16	— - —	54 (- - — 50, — 1)
319,17-18	— - —	54 (- - — 33, — 4)
319,19	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,20	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,21	— - —	54 (- - — 33, — 4)
319,22	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,24-29	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,32-36	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,38	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,40	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,41	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,42	— - —	48 (- - — 50, — 5)
319,43	— - —	50 (- - — 33, — 4)
319,45	— - —	53 (- - — 50, — 3)
319,46	— - —	54 (- - — 50, — 3)
319,49	— - —	50 (- - — 33, — 4)
ad 319,49	— - —	48 (- - — 34, — 6)
324-326	— - —	55 (- - — 33, — 4)
327	— - —	76 (- - — 49, — 3)
330	— - —	48 (- - — 50, — 5)
337	— - —	55 (- - — 33, — 4)
350	— - —	53 (- - — 50, — 2)
351	— - —	53 (- - — 50, — 3)
458	— - —	39 (- C — 10, — 4)

467 findes i U-Fortegn. 27 (nyt B Pk. 38, Læg 7 [C Pk. 10, Læg 3])

B-Fortegn. udgør — 72

L-Fortegn. — — 71

Numrene udenfor Lunds og Barfods Fortegnelser:

B 1—8	findes i U-Fortegn. 36 (nyt B Pk. 48, Læg 1—5)
B 31	— - — 25 (- - — 35, — 7)
B 36	— - — 48 (- - — 34, — 6)
B 38	— - — 48 (- - — 34, — 6)
B 58	— - — 48 (- - — 34, — 6)
C 1	udgør nyt C Pk. 10, Læg 1
C 2	— - - — 10, — 2

B.

1: — Lap af Blad, 4. (124 × 204).

Pap.: Velin. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: paa første Side af Bladet, som forev. er ubeskr.

2: — Sammenhæftning paa 3 Ark, 4. (167 × 204). Pap.: Velin. Skr.: gennemg. rolig, enk. St. hurtig tildels flygtig. — 10 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, beg. midt paa første Side af Bl. 1, sl. nederst paa anden Side af Bl. 5; Bl. 6 ubeskr.; Hæftesnor af rød Silke.

¹ham?] < ham, ¹⁸-sagen.] -sagen. || T || ¹⁸der] < det ¹⁸han] han || d || S. 6⁸Nei,] Nei, || saaledes er der || S. 6⁸frit] frit ||. || S. 7⁸har] har || jeg || S. 7¹⁸lidt) || lidt ||, og dog har jeg Men christeligt er der arbeidet mod Uorden. || S. 7³⁰er] er || en || S. 8³Troes] || U || Troes S. 8¹⁸Dig] Dig ||, || S. 8³⁰en] < et al] < alt S. 8³¹det] || men || det S. 8³³men] || for || men S. 8³³Ordets] Ordets || Gj || S. 9¹⁸at] at || det er || S. 9³⁸medens] medens || dog Ingen advarer || Alles] < alles S. 10⁷Darius] (Darius der] der || sa || S. 10¹⁸Ud-) < Ind- S. 10³⁰

drog] || kom || drog S. 11⁸ikke] || s || ikke S. 11⁸er første Gang] < var S. 11⁷give] || lade som | give

3: — 1 Ark, 4. (167 × 207). Pap.: som 2. Skr.: beg. rolig tildels sirlig, efterh. hurtig tildels flygtig. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, beg. øverst paa første Side af Bl. 1, sl. nederst paa anden Side af Bl. 2.

⁸sagt] sagt ||, || ¹⁸sit tredie Gang] < sin ¹⁷-Historie] < -Historien S. 13⁸ikke] || h || ikke høiet] høiet ||, || S. 13¹⁸den] || Den || den S. 13²⁷jeg,] < jeg: S. 13³⁸mit] || jeg || mit S. 14⁴siger] siger || til ||

4: — [I] 1 Ark og 1 Blad, 4. (167 × 204) + [II] 1 Blad (som I) + [III] Sammenhæftning paa 6 Ark (som I; Hæftesnor af rød Silke) samt 1 Ark (som I; indlagt mellem Bl. 1 og 2), hvori er indlagt en Lap af Blad 4. (167 × . . .) med en Kt. uregelm. afrevet, og 1 Blad (som I; indlagt mellem Bl. 4 og 5) med lille Rest af Arkets andet Blad + [IV]

Sammenhæftning som III; paa første Side af Bl. 1 nummereret 1 + [V] Sammenhæftning som III; paa første Side af Bl. 1 nummereret 3 + [VI] Sammenhæftning som III; paa første Side af Bl. 1 nummereret 4 + [VII] Sammenhæftning som III (de første 6 Bll. med ulige Tal pag. 1-11 paa Bladets første Side, anden Side af Bl. 5 pag. 10, forøvr. upag.) og et Blad (som I; indlagt mellem Bl. 5 og 6 og paa første Side paaskrevet: „ad pag. 10 n.“) + [VIII] Sammenhæftning paa 3 Ark (som I; Hæftesnor af rød Silke) + [IX] Sammenhæftning som III + [X] Sammenhæftning paa 2 Ark (som I; Hæftesnor af rød Silke). Pap.: som 2. Skr.: gennemg. hurtig tildels flygtig; talrige Rett. og Tilf. — 162 SS.

Anm.: [I] Bl. 1 med bred ydre Margen, Bl. 2 med smal ydre Margen; [III]-[X] brækket med bred ydre Margen. 1: i [I] paa første Side af Bl. 1. 2: i [I] paa anden Side af Bl. 1. 3: i [I]; Lin. 1-3: paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr., Resten: paa begge Sider af Bl. 2. 4: i [III] øverst paa første Side af Bl. 1 af det indlagte Ark. 5: i [III] paa det indlagte Blad, sl. i Marg. øverst paa anden Side af Bl., idet dette er vendt paa Hovedet. 6: i [III] nederst paa første Side af Bl. 11. Første Side af Bl. 1 i [III] er ubeskr. 7: i [V] midt paa første Side af Bl. 4. 8: i [V] beg. nederst paa anden Side af Bl. 4, sl. øverst paa første Side af Bl. 5. 9: i [V] nederst paa første Side af Bl. 5. 10: i [VI] nederst paa anden Side af Bl. 1. Texten i [VI] sl. øverst paa anden Side af Bl. 8. 11: i [VII] nederst paa S. 10 og (med Blyantsaammenviisn.) paa det løse Blad, sl.

midt paa Bladets anden Side, hvis nederste Hælvdel er udfyldt med uregelm. Blyants-Linier paa Kryds og Tværs. Anden Side af Bl. 1 i [VII] er ubeskr. 12: i [VIII] øverst paa første Side af Bl. 1. Texten i [VIII] sl. midt paa første Side af Bl. 4. 13: i [IX] beg. nederst paa første Side af Bl. 5, sl. midt paa Bladets anden Side. 14: i [IX] midt paa første Side af Bl. 12. 15: i [X] nederst paa første Side af Bl. 4, sl. i Marg.

S. 15⁴min] ||s|| min S. 15⁸ Pen,] < Pen; S. 15⁹Noget] < noget S. 15¹⁰er] < har S. 15¹¹-skee er] -skee S. 15¹³paa] paa ||at|| S. 15¹⁶For] < Men for S. 15¹⁸til] til ||saa Manges Kundskab som|| S. 15²⁰Nogen] < nogen jeg] ||men|| jeg S. 15²¹for Sagen] Sagen, ||—|| ville] < vil S. 15²¹mit] < min S. 15²²Alle] Alle ||,|| 6^hhvad] ||,|| hvad 7^{Spise}] ||som|| Spise 14^{for-}] ||ikke|| for- 15^{thi}] ||(|| thi 15¹¹let] ||nu|| let S. 18^{nemlig} for] < for nemlig S. 18^{Chrst-}dom] < Xstd.

5: — 30 Bll. + 1 Ark (med Hæftesnor af rød Silke) + 27 Bll. paa første Side af Bladene med ulige Tal pag. 1—117 og ved Afslutningerne af Skriftets tre Afsnit pag. 66, 90, 118. Bll. 1-3, 4. (167 × 207); Bll. 4-27, 4. (180 × 220); Resten som Bll. 1-3. Pap. Bll. 4-27: Konzept; Resten: som 2. Skr. paa Titelbl. (pag. 1): stor; hurtig; forøvr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere; forholdsvis faa Rett. — 114 SS.

Anm.: Bl. 1 med bred, Bl. 2 med smal, Bl. 3 med bred ydre Margen; Resten brækket med bred ydre Margen. 1: nederst paa S. 1. 2: midt paa S. 2. 3: midt paa S. 3; Bladets anden Side ubeskr. 4: paa S. 13. 5: øverst paa S. 28. 6: nederst paa S. 44. 7: paa S. 68. 8: paa S. 92. Texten sl. øverst paa S. 113, som forøvr. er ubeskr.

5⁴-hærdet,] -hærdet, ij,
at

- 6: — 3 Trykblade + 5 Trykark, sign. 1-5; 40 Bll. + 1 Trykark, sign. 6; 6 Bll. Pag. 1-92.

Anm.: 1: paa anden Side af Bl. 1. 2: paa første Side af Bl. 2. 3: paa S. 9. 4: paa S. 10. 5: paa S. 11. 6: paa S. 14. 7: paa S. 15. 8: paa S. 16. 9: paa S. 17. 10: paa S. 20. 11-12: paa S. 27. 13-14: paa S. 57. 15: paa S. 67. 16-17: paa S. 68. 18: paa S. 69. 19: paa S. 70. 20-21: paa S. 71. 22-23: paa S. 75. 24: paa S. 81. 25: paa S. 88. 26: paa S. 92.

- 7: — 2 Trykark, sign. 2-3; 16 Bll. Pag. 17-48.

Anm.: 1: paa S. 20 f. 2-3: paa S. 38.

- 9: 236 a (= L-Fortegn.). — Blad, 4. (. . . × 199); en Kt. afrevet. Pap.: gull. Velin. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

- 10: 236 a (se 9). — Lap af Blad; 2 Ktt. uregelm. afrevet. Pap.: som 9. Skr.: som 9. — 1 S.

- 11: ad 236 b (se 12). — Blad, 8. (135 × 209). Pap.: blaal. Postpapir. Skr.: hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. — 2 SS.

- 12: 236 b (= L-Fortegn.; se 9). — [I] 1 Sammenheftning paa 11 Ark, 4. (167 × 206) + [II] 1 Sammenheftning som I; Heftesnor af rød Silke + [III] 1 Blad + 6 Ark som I; pag. med ulige Tal paa Bladets første Side 1-113. Ialt 57 Bll. Pap.: som 9. Skr.: hurtig tildels flygtig, med talrige Rettr. og Tilføjelser. — 114 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen. 1: paa S. 42; 2: paa S. 43; 3: paa S. 44; 4: paa S. 110 f.

2¹slidt] < sled 4¹For-]
Og For- [< for-]

- 13: 236 c (= L-Fortegn.; se 9). — Lap af Blad, 4. (167 × . . .); 2 Ktt. uregelm. afrevet. Pap.: som 9. Skr.: hurtig. — 1 S.

Anm.: paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

- 14: 236 c (se 13). — [I] 1 Sammenheftning paa 12 Ark, 4. (167 × 206; Pap.: som 9; Heftesnor af rød Silke) + [II] 1 Sammenheftning paa 6 Ark som I + [III] 1 Sammenheftning som II; hver Sammenheftning med Blyant paa første Side betegnet med henholdsvis: I, II og III. Ialt 48 Bll. Skr.: som 12, enk. St. roligere. — 92 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen. 1: i I paa Sammenheftningens sidste Side. 2: i II, beg. nederst paa andet Blads første Side sl. øverst paa tredje Blads anden Side. 3: i III midt paa første Side af Bl. 11. I I er anden Side af Bl. I ubeskr.; i III er de sidste tre Sider ubeskr.

1²Noget] < noget

15: 236 c (se 13). — [I] Blad, 4. (... × 225; Pap.: Koncept); en Kt. uregelm. afrevet; pag. 1 f. + [II] 11 Ark, 4. (som 14); pag. 3-46 (idet dog 18 SS mangler Paginering) + [III] 1 Sammenheftning paa 6 Ark (som II); Heftesnor af rød Silke; paa første Side af Bl. 1 pag. 47, iøvrr. upag. Ialt 36 Bl. Skr.: som 12. — 65 SS.

Anm.: I med smal Margen, II og III brækket med bred ydre Margen. 5 sidste Sider af III ubeskr. 1: øverst paa S. 1. 2: S. 17 f. 3: nederst paa S. 31.

2^aDem] < dem 2^bMske-
ne] < Mske-

16-17: 282 (= L-Fortegn.) — Blad, 4. (163 × 199) med Rest af Arkets andet Bl. Pap.: Post-Velin. Skr. 16: rolig. 17: hurtig. — 2 SS.

Anm.: 16: øverst paa Bladets første Side med Linier beg. ⊥ paa S. dens nederste Kt. 17: paa Bladets anden Side med smal ydre Margen.

17^a-trin] -trin ||†|| 17^{1b}
-skee]-skee ||,|| 17^{1b}-skab,]
< -skab.

18: ad 237,1 (= L-Fortegn.). — Ark, 4. (163 × 199). Pap.: gull. Velin. Skr.: hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere; en Del Rett. og Tilf. — 4 SS.

Anm.: anbragt midt paa første Side af Bl. 1.

¹Nogen] ||noget|| Nogen

19: 327 (= L-Fortegn.). — Blad, 4. (170 × 204). Pap.: gull. Velin. Skr. Lin. 1-4: stor; hurtig. Lin. 5: rolig. — 1 S.

Anm.: Paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

20: ad 236 b (se 12). — Blad, 4. (167 × 205); en Kt. uregelm. afrevet med lille Rest af Arkets andet Blad. Pap.: som 19. Skr.: hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt øverst paa første Side af Bladet. hvis anden Side er ubeskr.

^aer] er ||i fle ²|| ^bui i
uigjennem-] < ug⁷paa] ||over-
alt|| paa

21: ad 236 b (se 12). — Lap af Blad, 4. (... × 205); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 19. Skr.: hurtig tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: paa første Side af Bladet, med Linier beg. ⊥ S. dens nederste Kt. Bladets anden Side ubeskr.

22: 236 c (se 13). — Blad, 4. (167 × 199); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 18. Skr.: hurtig. — 2 SS.

Anm.: anbragt med smal Margen tilhøjre, beg. øverst paa første Side af Bl. sl. midt paa anden Side, som forøvr. er ubeskr.

S. 29^atetet] tet S. 29^bsig]
sig sig S. 29^{1b}kommer...
begynde] < begynder S.
29^{1b}] I ||det|| S. 29^{1b}den]
den ||Pa||

23: 139 (= L-Fortegn.). — Omslag i stør 4. dannet af et Ark Fol. Pap.: Koncept. Skr. 1: Ordet „Reenskrift“: stor; rolig; med latinske Bogstaver; forøvr. hurtig. 2: rolig tildels sirlig. 3 Lin. 1: stor; rolig; med latinske Bogstaver. 3 Lin. 2:

rolig. 4: rolig, enk. St. hurtigere. — 1 S.

Anm.: anbragt som Paategninger paa langs; 1 foroven; 2 forneden tilhøjre; 3 tilvenstre under 5; 4 forneden tilvenstre; 5 foroven tilvenstre under 1; 7 foroven tilhøjre under 1, fra modsat Led. Omslaget indeholder 24-30.

24-26: [139 (se 23).] — Blad, 4. (. . . × 199); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Koncept. Skr. 24: rolig. 25-26: hurtigere. — 2 SS.

Anm.: 24 paa Bladets første Side. 25-26 paa Bladets anden Side med smal Margin til begge Sider.

26³til,] < til: 26⁴Bene-
ne] Bene

27-28: 139 (se 23). — Blad, 4. (170 × 204). Pap.: som 24 ff. Skr.: rolig. — 1 S.

Anm.: paa anden Side af Bl., hvis første Side er ubeskr. 27 paa langs af Siden med Linier beg. ⊥ Siden øverste Kt. 28 forneden paa Siden.

29: 139 (se 23). — [I] Blad, 4. (. . . × 222; Pap.: Velin); en Kt. uregelm. afrevet + [II] Ark, 8. (134 × 210; Pap.: blaal. Postpapir); Arkets andet Bl. ubeskr. + [III] 8 Bll., 4. (180 × 222; Pap.: som I) + [IV] 1 Sammenheftning paa 3 Ark, 4. (180 × 222; Pap.: som I) + [V] 9 Bll. som III + [VI] 7 Bll. + 1 Ark + 5 Bll., 4. (167 × 205; Pap.: gull. Velin) + [VII] 6 Bll. som III + [VIII] 1 Sammenheftning paa 6 Ark som IV + [IX] 13 Bll. som III + [X] 1 Sammenheftning paa 5 Ark

som IV + 1 Blad som VI indlagt ved S. 152 + [XI] 7 Bll. som III + [XII] 1 Ark som VI. Ialt 105 Bll. Skr.: gennemg. rolig tildels sirlig, enk. St. hurtigere. — 177 S.

Anm.: [I] og [II] upag. [III] pag. 1-15 med ulige Tal paa første Side af Bll. [IV] pag. 17-27 med ulige Tal paa første Side af Bll. [V] pag. 29-45 med ulige Tal paa første Side af Bll.; anden Side af Bl. 9 ubeskr. [VI] pag. 46-72 med lige Tal paa første Side af Bll.; anden Side af sidste Bl. er pag. 73. [VII]-[X] pag. 74-84, 86-108, 110-134, 136-154 med lige Tal paa første Side af Bll. [XI] pag. 156-168 med lige Tal paa første Side af Bll.; anden Side af sidste Bl. er pag. 169. [XII] pag. 170-172 med lige Tal paa første Side af Bll.; sidste Side af Arket er ubeskr. Undtagen [II] brækket med bred ydre Margin. 1: i I paa første Side af Bl. 2: i I paa anden Side af Bl. 3: paa S. 33. 4: paa S. 42. 5: paa S. 49. 6: paa S. 70. 7-8: paa S. 103. 9-12: paa S. 104. 13: paa S. 105 f. 14: paa S. 120. 15: paa S. 124. 16: ved S. 152.

7¹Rige,] < Rige. 7³staa-
er] staaer ||,|| 13⁵at] at ||jeg||
13⁸selv] selv ||,|| 13¹⁸af] af
af 13¹⁵hvad første Gang]
hvad ||jeg|| 13¹⁵alt] < Alt
S. 34⁶naar] < fordi

30: 237,† (se 18). — Ark, 4. (163 × 199). Pap.: gull. Velin. Skr.: hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. — 4 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margin; pag. 173 og 174 paa Bladets første Side. 1: paa første Side af Bl. 1. 2: paa anden Side af Bl. 1.

33: 273 (= L-Fortegn.). — Blad, 4. (167 × 204); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Koncept. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt som Paaskrift paa Bladet sammenlagt som Omslag for Manuskripterne til 273, paa langs foroven midt paa anden Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

- 34: 273 (se 33). — Ark, 4. (166 × 204); 2 Bll. Pap.: som 33. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig enk. St. sirlig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig; talrige Rett. og Tilf. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider; Hovedtexten sl. (med 34,^a) lidt under Midten paa tredje Side; Tilf. (34,^a) beg. paa tredje Side under Slutn. af Hovedtexten, sl. paa langs forneden i Marg. tilvenstre paa sidste Side med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.

3-lig.] < -lig,

- 35: 273 (se 33). — [I] 1 Sammenheftning paa 3 Ark (sort Heftesnor), 4. (168 × 204) + [II] 1 Sammenheftning paa 2 Ark (sidste Blad fjernet paa en smal Strimmel nær; sort Heftesnor), 4. (167 × 204) + [III] 1 Ark, som I. ialt 12 Bll. (÷). Pap.: som 33. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig i Tilf. tildels sirlig, for en stor Del hurtigere tildels flygtig; talrige Rett. og Tilf.; Udslettelse i 35,^a med Blæksløjfer. — 24 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen, sl. i III midt paa sidste Side, med to Tilf. paa nederste 1/2 af Siden, som forøvr. er ubeskr.; den smalle Bladrest i II viser, at Bladet har været fuldt beskrevet.

¹¹Hoved-For] < For ²¹U-] < u-

- *36: — Blad, 4. (167 × 202); en Kt. afrevet; med Blyant for-

oven i Hjørnet tilhøjre pag. 70 (i Fortsættelse af Pagineeringen til Manuskriptet til „Cyclus“ Nr. II, se IX B 2), i Hjørnet tilvenstre med Blyant pag. 70-131 (som Pagineering efter Udtagelse af Manuskriptet til „Cyclus“ Nr. III, se IX B 3). Pap.: blaat Koncept. Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal ydre Margen paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr. † anbragt foroven tilhøjre, med Linier ud i Marg.

^aDu anden Gang] < du ⁴svare] svare ||:| ¹³det] < et ¹⁴var] ||er|| var ¹⁷selv?] < selv, ²¹enten jeg anden Gang] enten <jeg> ||jeg forsikkrer eller jeg|| ²²alt] |hvad| alt [²³Alt Rett. foretaget med Blyant]

- *37: ad 319 (= L-Fortegn.), 49 k. — Et Blad som 36; en Kt. afrevet forneden, med Rest af Arkets andet Blad. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, i Beg. og i Tilf. roligere i enk. Ord sirlig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

- *38: se 36.

- *39: ad 319 (= L-Fortegn.), 49 l. — Et Blad som 36; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, efterh. hurtig tildels flygtig. — 2 SS.

An m.: med smal Margen til begge Sider, beg. paa anden Side af Bladet, sl. øverst paa første Side, som for-
øvr. er ubeskr.

⁵hvilket] ||som|| hvilket
¹⁵Feil] ||Ulyk|| Feil ²³nu]
||s|| nu sende] ||dømme||
sende ²⁵Skyliden...Hele]
understreget m. Blyant S. 48⁷
for-] ||den bliver|| for S. 48⁸
bandet] bandet ||,||

- *40: [ad 149]? — Et Blad, 4.
(170 × 205); en Kt. afrevet.
Pap.: blaat Koncept. Skr.:
gennemg. stor; beg. rolig til-
dels sirlig, snart hurtigere, i
Tilf. sirlig. — 2 SS.

An m.: optager, med smal ydre
Margen, begge Sider af Bladet, beg.
paa anden Side, sl. paa første.

⁸-tisk] -tiske ⁶det] <
dett ¹⁶An-] ||Problemer|| An-
S. 49¹⁸hjælpe.] < hjælpe;

- *41: [ad 145]? — Et Blad, 4.
(167 × 201); en Kt. afrevet
med smal Rest af Arkets an-
det Blad. Pap.: blaat Kon-
cept. Skr.: tildels stor; gen-
nemg. rolig, i enk.-Ord hur-
tigere. — 1 S.

An m.: optager, med smal Margen
til begge Sider, første Side af Bladet,
hvis anden Side er ubeskr.

S. 50¹⁸-lig;] -lig <;> ||—||

- *42: 319 (= L-Fortegn.), 49 i. —
Et Blad, 4. (166 × 201); en
Kt. uregelm. afrevet, med smal
Rest af Arkets andet Blad.
Pap.: blaat Koncept. Skr.:
tildels stor; gennemg. rolig, i
enk. Ord hurtig tildels flygtig.
— 1 S.

An m.: anbragt, med smal Margen
til begge Sider, paa anden Side af
Bladet, hvis første Side er ubeskr.

- *43: 319 (= L-Fortegn.), 49 j. —
Et Blad som 40. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. sirlig,
i enk. Ord hurtig tildels flyg-
tig. — 2 SS.

An m.: optager, med smal Margen
til begge Sider, begge Sider af Blad-
det. § øverst tilhøjre paa anden Side;
‡ nederst paa anden Side i to Klamm-
mer.

⁴-bart] -bart ||da|| ⁷Før-
ste] < første Tilfælde ²⁴det]
< den -else —] < -else:
²⁷ved] ||paa|| ved S. 52⁷Onde
... selv] < Onde! —

- *44-47: 142 (= L-Fortegn.). —
Omslag dannet af et Ark Fol.
Pap.: Blaat. Bikube — Vm.:
I WHATMAN; ribbet; svært.
Skr. 44: stor; gennemg. ro-
lig, i enk. Ord hurtigere. 45:
tildels stor; gennemg. rolig
tildels sirlig, i enk. Ord hur-
tig tildels flygtig. 46: stor;
rolig. 47: gennemg. sirlig, i
enk. Ord hurtigere.

An m.: anbragt paa Omslaget sam-
menlagt i 4. 44: omtrent midtpaa.
45: foroven, sl. med korte Linier til-
vensire for 44. 46: forneden tilven-
stre. 47: forneden tilhøjre.

44⁴at] ||i det|| at 45⁵
Pseu-] Psey- Det] ||Jeg||
Det 45⁶det *anden Gang*] <
den 45⁹sig] sig ||gjøre|| 47³
skrevet, udgivet] < skre-
vet 47⁸en *anden Gang*] <
et 47⁶jeg] jeg ||Anticli||

- 48: 142 (se 44 ff.). — Et Ark, 4.
(168 × 202); med Spor af

Heftning; paa første Side med Blyant overkradset Paginerings 269 (som Fortsættelse til Pagineringen i Manuskriptet til „Cycclus“ Nr. VI, se IX B 6). Pap.: blaat Koncept. Skr.: tildels stor; gennemg. sirlig i enk. Ord hurtigere, sl. hurtigere. — 4 SS.

Anm.: brækket Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Texten sl. et Stykke under Midten paa sidste Side, som forøvr. er ubeskr.

¹⁶nemlig] nemlig ||— hvis ellers Nogen|| S. 54¹nok] ||vel|| nok ²(dog) ||—|| (dog S. 54¹¹har] har ||h|| S. 54³⁰tvende] < to S. 54²⁸-anden:] < -anden,

*49-50: 271 (= L-Fortegn.). — [I] beklippet Lap af Blad (Pap.: Koncept) + [II] 1 Blad, 4. (167×202; Pap.: blaat Koncept); en Kt. afrevet med smal Rest af Arkets andet Blad; med Blyant pag. 1-2 + [III] 1 Blad som II; en Kt. afrevet; med Blyant pag. 3-4. 3 Bl. (÷) Skr. 49: stor; rolig. 50: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. — 5 SS.

Anm.: 49: I I, anbragt som Paategning paalangs ad Lappen sammenlagt i 8. som Omslag; Lappen forøvr. ubeskr. 50: I II og III, brækket med bred ydre Margen; Texten beg. paa anden Side (pag. 1) af II, fortsat paa første Side (pag. 2), sl. i III midt paa anden Side (pag. 4), som forøvr. er ubeskr.

50⁹Meget] < meget 50¹⁰for-] < For- S. 56⁶.Jeg]

< ; jeg S. 56⁸-dens] -dens [
< -den/ ||)||

*51: se IX B 1-4 og 6-7.

*52: 149 (= L-Fortegn.). — Omslag som 44 ff. Skr.: gennemg. med latinske Bogstaver; gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig.

Anm.: anbragt paa Omslaget sammenlagt i stor 4.

1⁵Philo-] ||og|| Philo-

*53: ad 149 (= L-Fortegn.; se 52). — Afklippet Rest af Omslag; Pap.: som 44 ff. Skr.: stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord flygtig, i enk. Ord roligere.

54: ad 149 (se 53). — Et Blad, 4. (167 × 201); en Kt. afrevet. Pap.: blaat Koncept. Skr.: i enk. Ord stor; gennemg. hurtig, i enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: anbragt, med smal Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

⁸ved] ||skulde bl. ved
12-stok] -stok ||.||

*55: ad 149 (se 53). — To Blade som 54, med Blyant pag. 269-[272] som Fortsættelse til Manuskript IX B 6 [XXI]. Skr.: gennemg. stor; rolig, enk. St. sirlig. — 3 SS.

Anm.: Titelen (Lin. 1-3) anbragt midt paa første Side (pag. 269) af Bl. 1, som forøvr. er ubeskr.; Texten optager Bl. 2, brækket med ydre Margen.

⁹Saa] ||Efterhaand|| Saa
12der] der ||dog|| S. 59²³-ledes] -ledes ||,||

*56: ad 149 (se 53). — Et Blad, 4. (216 × 275); en Kt. uregelm. afrevet med Rest af Arkets andet Blad. Pap.: blaal. Velin, i øverste Hjørne tilhøjre: Blindtryksstempel BATH; tyndt. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, et Par Steder rolig. — 2 SS.

Anm.: optager begge Sider af Bladet, med smal Margen til begge Sider.

S. 60¹⁶fra] ||d|| fra S. 61⁸ be-] ||)|| be- S. 61¹⁶47] 46

*57,1-3: 140 (= L-Fortegn.). — Et Ark, 4. (169 × 207); 2 Bll. Pap.: Konzept. Skr.: gennemg. stor; i 3 med latinske Bogstaver; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig. — 3 SS.

Anm.: 1: paa første Side af Bl. 1, som forev. er ubeskr. 2: paa første Side af Bl. 2. 3: paa anden Side af Bl. 2.

*57,4-6: se IX B 1.2.4.7.

*58: se IX B 2.

*59: [ad 140; se 57,1-3]? — Et Blad, 4. (169 × 204); en Kt. afrevet. Pap.: Konzept. Skr.: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt med smal Margen til begge Sider paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

*60: [ad 140; se 57,1-3]? — Lap, rektang., af Bl., 4. (169 × ...); en Kt. afrevet. Pap.: Kon-

cept. Skr.: gennemg. stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa første Side af Bladet; Lappens anden Side ubeskr.

S. 64¹at] < an.

*61: [ad 140; se 57,1-3]? — Lap, rektang., af Bl., 4. (169 × ...); to Ktt. afrevet. Pap.: Konzept. Skr.: stor; gennemg. med latinske Bogstaver; hurtig i enk. Ord flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa første Side af Bladet; Lappens anden Side ubeskr.

den anden Gang] den | størst muli|

*62: [ad 140; se 57,1-3]? — Lap, rektang., af Bl., 4. (169 × ...); to Ktt. afrevet. Pap.: Konzept. Skr.: i enk. Ord stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa første Side af Bladet; Lappens anden Side ubeskr.

*63: 232 (= L-Fortegn.). — Et Blad, 4. (162 × 199); en Kt. afrevet. Pap.: gult Konzept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtig tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider: beg. øverst paa første Side, sl. øverst paa anden Side, hvis nederste 2/3 er ubeskr.

³-euse] -eust- ^oellers] ellers ||skulde følge|| ^{1a}-hed, < -hed: saa . . . som] < aile

64-67: 312 (= L-Fortegn.) f. — Hæfte (paa indv. trykt Etikette mrk.: „Wahlske Boglade, Store Kjøbmagergade Nr. 4.“)

paa 12 Ark, 4. (200 × 243);
 graat Omslag; 24 Bll. Pa p.:
 Konzept; grovt. Skr. 64: i
 Overskriften og Marg. stor; i
 Teksten efterh. stor; gennemg.
 rolig, i enk. Ord hurtigere. 65:
 tildels stor; gennemg. rolig, i
 enk. Ord hurtigere tildels
 flygtig. 66: gennemg. stor;
 gennemg. rolig, hist og her
 hurtigere i enk. Ord flygtig,
 et enk. Sted hurtig tildels
 flygtig. 67: tildels stor; gen-
 nemg. rolig, i sidste Stykke i
 Beg. i enk. Ord sirlig, i enk.
 Ord hurtigere tildels flygtig.
 — 5 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen; indført i Heftet bagfra, beg.
 øverst paa første Side af Bl. 1, sl.
 (med sidste Stykke af 67) øverst paa
 første Side af Bl. 3, som forøvr. er
 ubeskr. ligesom hele Resten af Heftet.

64⁸ Skrift-] ||Prø|| Skrift-
 65⁹ Første] < første 65⁹
 Dem] < dem 65⁹ har det]
 har 65¹⁰ anden] Anden 65¹¹
 den Første] < han S. 70²
 om] ||ogsaa|| om 66¹ et] et
 ||Sels|| 66⁸ Kjole-] Skjole-
 66¹⁰ spek-] < spec- 66¹²
 -lig]-lelig 66¹³ di-dater] < t
 66²⁸ een] ||to|| een 67⁶ som]
 ||Stiil|| som 67⁸ øl-] < øld-
 67¹⁸ er skeet] < vil skee
 67¹⁷ og første Gang] ||da vil-
 de|| og

68: 319 (= L-Fortegn.), 13 a. —
 Sammenheftning paa 2 Ark,
 4. (165 × 196); 4 Bll. Pap.:
 svagt ribbet. Skr. i Hoved-

stykket: i enk. Ord stor;
 gennemg. sirlig, enk. St. hur-
 tigare; i Bem. for Sætte-
 ren: stor; rolig. — 8 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen; Heftesnor af fin rød Silke. Slutn.
 optager Marg. paa sidste Side paa-
 langs med Linier beg. ⊥ Sidens øver-
 ste Kt.

³Deres] < deres ¹⁷een]
 < En ²⁹om] om ||T|| S. 73⁶
 De] < de ikke] ikke ||det||
 S. 73¹¹ de] de ||Anstrengelser||
 S. 73²⁵ Det] ||Maaskee|| Det
 selv] selv ||,|| S. 73³⁰ mindst
 jeg] < jeg da mindst S. 73³¹
 Con-] ||P|| Con- S. 73³⁸ mu-]
 ||af|| mu- S. 74¹-inger] -in-
 ger ||,|| S. 74⁵ ret] ||Re|| ret
 S. 74²⁴ og] ||,|| og S. 74²⁸ af]
 af ||det|| S. 75⁶ at] at ||jeg||
 S. 75²⁴ hvad . . . ²⁰ikke] <
 og lader Opbud udgaae til
 „alle Tænkende“ S. 76³ det]
 dette S. 76¹⁴ Dem] < dem
 S. 76¹⁷ thi . . . ¹⁸ikke] <
 men for at belyse, at han ikke
 kan S. 76³⁰ denne Historie]
 < Historien S. 77⁶ slet] slet
 Intet] S. 77¹⁰ der] ||at|| der
 S. 77³¹ ham] ham ||— indre
 <—>||

*69: 319 (= L-Fortegn.), 13 b. —
 Blad som 68. Skr.: tildels
 stor; rolig tildels sirlig; en
 Del Rett og Tilf. — 2 SS.

Anm.: Bladet brækket, den indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen. Overskriften og første Linie an-
 bragt med Margen til begge Sider,
 med Linier ud i Marg.; Slutn. optager
 Marg. paa nederste Halvdel af anden
 Side med en Tilf. yderst tilvenstre

paalangs med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

¹Svar . . ¹laus.] < Svar til Hr. Theophilus Nicolaus *Linieskifte fra Linieskifte Joh. Climacus* ²ved ||J|| ¹⁸Andre] < andre ²⁰men] < og som] som ||saa||

*70-71: 319 (= L-Fortegn.), 13 c. — Ark, 4. (164 × 196); 2 Bll. Pap.: gull. Koncept. Skr. 70: gennemg. stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. 71: gennemg. sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 3 SS

Anm.: med smal Margen til begge Sider. 70 sl. et Stykke under Midten af første Side af Bl. 2; paa første Side af Bl. 1 Tilføjer foroven tilhøjre, paalangs i Marg. tilhøjre (med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.) og paa Foden af Siden. 71: under Slutn. af 70, nederst paa første Side af Bl. 2, hvis anden Side er ubeskr.

70⁵dens] dens ||V|| S. 79¹Noget] Noget ||jeg ikke|| S. 79⁴Deres] < den S. 79⁵Bog,] < Bog. S. 79⁵⁴jeg . . . nemlig] < thi det er klart, at jo mindre S. 79¹¹ret] < dybere efter] efter ||Deres|| S. 79¹⁸Per] ||Men Per d|| Per S. 79¹⁸De første Gang] < de S. 79²¹urolig] urolig ||Stilling|| S. 79²³-tage] < -tagelse S. 79²⁴en] < En S. 79²⁷dog] ||saa|| dog S. 79²⁸og] og ||Catholiken|| Disputen] ||— den|| Disputen S. 80⁴er] ||har|| er S. 80⁹i] ||,|| i 71¹til første Gang] til ||at|| 71²-cus] -cus ||men||

*72-73: 319 (= L-Fortegn.), 2. — Ark som 68; 2 Bll. Skr. 72 i første Halvdel: i enk. Ord stor; sirlig; i Resten: gennemg. stor; beg. rolig til dels sirlig, efterh. hurtigere. 73: stor; rolig. — 4 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, bredere udv. 72 sl. noget over Midten paa Bl. 2 anden Side, som forøvr. er ubeskr.; paa anden Side af Bl. 2 Tilf. paalangs i den udv. Margen, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt. 73: foroven i den udv. Margen paa første Side med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

S. 81⁸-dommen] -dommen ||,|| S. 81¹³blive] blive ||om|| S. 81¹⁵De] < de S. 81²⁶Deres] < deres S. 81³⁰mulig-] ||af|| mulig- S. 82⁷saa] Rett. foretaget m. Blæk S. 82¹⁴en] ||er,| en S. 82¹⁶De] < de S. 82²⁰det anden Gang] ||D|| det 73²der] ||knyttet|| der

*74: 319 (= L-Fortegn.), 3. — Blad som 68. Skr.: hist og her stor; rolig hist og her sirlig; en Del Rett., adsk. Tilf. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider; optager hele Bladet, beg. paa anden Side, sl. paa første Side dels paalangs i Marg. tilvenstre (med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.) dels foroven paa Siden fra modsat Led (uden Margen).

S. 83¹-else.] < -else; Rett. foretaget m. Blæk S. 83³ikke] ||for at|| ikke

*75: 319 (= L-Fortegn.), 4 a. — Blad som 68. Skr.: hist og her stor; gennemg. rolig hist og her sirlig, et enk. St. i enk.

Ord hurtigere; enk. Rett.,
adsk. Tilf. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider; optager hele Bladet, beg. paa anden Side. sl. nederst paa første Side paalangs nederst i Marg. tilvenstre, med Linier beg. $\perp$ Siden øverste Kt. Anm. anbragt paalangs øverst i Marg. paa anden Side, med Linier beg. $\perp$ Siden øverste Kt.

75¹⁰und-] < under-

- *76: 319 (= L-Fortegn.), 4 b. — Lap af Blad 4. (165 × . . .) som 68; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: i enk. Ord stor; gennemg. rolig (i Tilf. sirlig), i enk. Ord hurtigere tildels flygtig; enk. Rett., en Del Tilf. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, bredere udv., paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

- *77: 319 (= L-Fortegn.), 16. — Omslag dannet af et Blad Fol. Pap.: Bikube — Vm. C & I HONIG. Skr.: i enk. Ord stor; sirlig.

Anm.: anbragt som Paategning uden paa Omslaget, som forøvr. er ubeskr.

- 78: ad 319,16 (se 77). — Blad som 68. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. øverst paa anden Side, hvis nederste $\frac{3}{4}$ er ubeskr.

¹troer] troer ||, at|| S. 85⁴
; thi] [< .J ||Men|| thi

- 79: ad 319,16 (se 77). — Ark som 68; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, beg. øverst paa anden Side af Bl. 2, fortsat paa første Side af Bl. 1, sl. nederst paa Siden. Arket forøvr. ubeskr

¹²Troen] ||men|| Troen
¹⁴den] < det ¹⁶A i Absurde]
< ab ¹⁸; thi] ; /> .J Nu
har J|| thi ¹⁹har] ||v|| har
S. 86¹at] at ||skaf|| S. 86⁵
, som] ||i||, som S. 86⁶der]
< det det] < dette Venskab
S. 86¹³lidt] ||s|| lidt

- *80: ad 319,16 (se 77). — Blad som 68. Skr.: hist og her stor; gennemg. rolig enk. St. sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

⁶han] han ||fortæ|| ⁹vel]
||fo|| vel S. 87¹lin.] ||p|| lin.
S. 87²de] de ||A|| S. 87⁵v:
fra] fra S. 87⁷Det anden
Gang] < det S. 87¹²(blot]
||,|| (blot S. 87¹³første] <
Første

- *81: ad 319,16 (se 77). — Lap af Blad 4. (165 × . . .) som 68; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, foroven paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

²Mis-] < mis- ⁶af] af
||det||

- *82: ad 319,16 (se 77). — Blad, 4. (174 × 208). Pap.: Koncept. Skr.: gennemg. stor; gen-

nemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, beg. øverst paa anden Side, sl. foroven paa første Side, hvis nederste $\frac{3}{4}$ er ubeskr.

¹-tigst] -tigst ||at|| S. 88⁸
jeg] jeg ||snildt|| S. 88⁹
ligt — | < ligt, S. 88¹³hvis
Liv] < der S. 88¹⁴Blot]
||Blot Ee|| Blot er] er ||,
S. 88³⁴gjen-] ||oplyse|| gien-

83: 350 (= L-For tegn.). — Omslag i stor 4. dannet af Ark Fol. Pap.: Bikube — Vm. C & I HONIG; ribbet; svært. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt som Paategning paa langs, tilhøjre.

84-85: ad 350 (se 83). — Blad, 4. (170 × 205); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Konzept. Skr. 84: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere. 85: gennemg. rolig i enk. Ord sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

84⁸be-] ||beskr|| be- 84⁶
saa] < om 84¹³+Anm.]
Anm. 84¹⁸, der] ||:||, der
S. 92³F.] < f.

86: ad 350 (se 83). — Ark som 84 f.; 2 Bil. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 1 S.

Anm.: uden Margen, optager første Side af Arket, som forøvr. er ubeskr.

¹-kæmper] -kæmper ||til-dee| S. 93²s i sammen| < S. 93⁶der] < det S. 93¹¹
sørget for] sørget af] ||e|
af S. 93¹³Den| < Det S. 93¹⁴har han] har

87: ad 350 (se 83). — Blad som 84 f.; en Kt. uregelm. afrevet med smal Rest af Arkets andet Blad. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, foroven paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

88: ad 350 (se 83). — Fem Blade Fol. Pap.: som 84 f. Skr.: gennemg. stor (i Afdeling 4 andet til fjerde Stykke kun enk. St. stor); gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. (særlig en stor Del af andet til fjerde Stykke af Afd. 4) roligere. — 5 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa den ene Side af hvert af Bladene 1-4, hvis anden Side er ubeskr., sl. med et Par Linier øverst paa den ene Side af Bl. 5, som forøvr. er ubeskr.

³Hr.] ||Prof.|| Hr. ⁵Som]
||1)|| Som det første Gang]
det ||,|| naar] naar ||Politiet||
⁶i] < af ¹⁴og] < Og ¹⁵In-
gen-] < ingen- ²¹1] I ||For||
²²Op-] ||No|| Op- S. 95¹og]
||Naar den nydeligste|| og S.
95¹⁸en] < et S. 95¹⁹ved]
ved ||Skarpskydning|| S. 95²⁰
Skytte —] < Skytte, S. 96²¹han] <
paa] paa, S. 96²¹af] < til S. 97¹
er] er ||,|| S. 97¹¹noget]

noget ||Eensidig|| S. 97¹⁸
ikke,] < ikke; S. 98⁴min]
||s|| min

- 89: ad 350 (se 83). — Ark som
84 f.; 2 Bl. Skr.: tildels stor;
gennemg. rolig enk. St. sirlig,
hist og her hurtigere i enk.
Ord flygtig. — 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
optager hele Arket.

⁹af] af ||en Bog|| ¹⁶nu] nu
||,|| ¹⁸med] < og frem] ||ene
Læsn.usikker|| frem ²⁸Skrift]
||Stykke|| Skrift S. 99¹der]
||{|| der S. 99⁶Casse.] Cas-
se. ||) Prof. N.|| S. 99⁸Der]
||At|| Der S. 99⁹naar . . .
staaer] < i at see see ham
staae S. 99⁸end . . . ¹¹ene,]
< en kæmpende Mand at
staae ene. Han S. 99¹⁹ene.]
ene ||, i næsten overnaturlig|. S.
100³en] < een S. 100⁹
Kamp] Kamp ||,|| S. 100¹²
at] ||m|| at S. 100¹⁷Staaen-]
< staaen- S. 100²⁴! Nu]
< ; nu ogsaa] ||nu|| ogsaa
||ikke er saa ganske enig i||
S. 100²⁶der] < som S. 100²⁹
-ien] < -erne

- 90: 260 (= L-Fortegn.). — Om-
slag dannet af et Ark som
68. Skr.: tildels stor; rolig.

Anm.: anbragt som Paaskrift
udenpaa Omslaget, som forøvr. er
ubeskr.

- 91-92: ad 260 (se 90). — Blad
som 68. Skr. 91: hist og her
stor; gennemg. rolig hist og
her sirlig, i enk. Ord hur-
tigere. 92: sirlig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, paa første Side af Bladet, hvis
anden Side er ubeskr. 92 anbragt for-
oven tilhøjre, under Overskriften til
91, med Linier ud i Marg.

91¹Nielsen,] < Nielsen;
91⁶han] han ||nu||

- 93: 242 (= L-Fortegn.; sml. X⁸ B
271), 3. — Ark, 4. (169 × 208);
2 Bl. Pap.: svagt ribbet.
Skr. i første Afdel.: sir-
lig; i Resten: hist og her
stor; gennemg. sirlig, i enk.
Ord hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, sl. nederst paa første Side af Bl.
2, hvis anden Side er ubeskr.

¹¹ved] ||var|| ved ³⁰-gave.]
< -gave, ²⁷Ideens] Ideens
|Sta|| ³⁰mig] mig ||endnu||
S. 103⁷man] ||som|| man S.
103¹¹Sags] Sags ||,||

- 94: ad 242 (se 93), 3. — To Blade
som 68, med Blyant pag 1-3.
Skr.: gennemg. stor; gennemg.
rolig enk. St. i enk. Ord sir-
lig, hist og her hurtigere i enk.
Ord flygtig; mange Rett. og
Tilf. — 4 SS.

Anm.: Margen til begge Sider;
første Afdeling paa Bl. 1 (pag. 1 f.),
sl. foroven paa anden Side, hvis ne-
derste ²/s er ubeskr.; anden Afdeling
paa Bl. 2 (pag. 3), sl. midt paa an-
den Side; Tilf. forneden tilhøjre, sl.
med fulde Linier.

5⁸Flid,] < Flid og

- 95: 319 (= L-Fortegn.), 11. — Blad,
4. (169 × 198); en Kt. uregelm.
afrevet. Pap.: Konzept. Skr.:
gennemg. stor; gennemg. hur-
tig i enk. Ord flygtig, i enk.
Ord roligere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

S. 105⁵i eet] eet S. 105⁸ til at] til

96: 319 (= L-Fortegn.), 12. — Blad, 4. (169 × 198). Pap.: som 95. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager hele Bladet, beg. paa anden Side.

¹12] < 10 ¹⁰har] har *Linieskifte* ||2)|| S. 106¹³ved] ved ||at fortie|| S. 106³⁰fordi han] fordi

97: 237 (= L-Fortegn.), 2. — To Ark, 4. (163 × 198); 3 Bll. Pap.: gull. Konzept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, adsk. St. (især i Tilf.) roligere. — 8 SS.

Anm.: Arkene brækket med ydre Margen; sl. i Ark. 2 midt paa sidste Side, som forøvr. er ubeskr.

S. 107¹I i *Ingen-*] < i og] og ||det er|| S. 107³at *anden Gang*] ||hvor meg|| at ind i] ind *Linieskifte* S. 107⁷i Skrift stærkt,] < baade i Skrift har stræbt at udtrykke, og S. 107²⁸her] her ||,|| S. 108¹⁶-grebet] -grebet ||—|| S. 109¹Maaskee] ||Velsandt,|| Maaskee S. 109¹⁶-vidt] -vidt ||hvad enten han nu < i Virkeligheden> betræffende, hvorvidt han|| S. 109²⁴paa] ||I|| paa S. 109³⁰han] hau ||ho|| S. 109³³Til] ||Prof.|| Til er]

||vil vi|| er S. 110²at] at ||hele|| S. 110⁹Skyld] Skylder

98: 240 (= L-Fortegn.), 4. — Blad som 68, sammenlagt som Konvolut, med Laksegl: SAK, aabnet ved Opklipping. Skr.: sir- lig.

Anm.: anbragt som Paaskrift paa Konvoluten, som forøvr. er ubeskr.

99: ad 240,4 (se 98). — Blad som 68; en Kt. uregelm. afrevet med en lille smal Rest af Arkets andet Blad. Skr. i Hovedstykket: gennemg. stor; gennemg. rolig, i Tilf. og Slutn. sir- lig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig; i Anm.: gennemg. sir- lig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager hele Bladet, Anm. anbragt foroven paa første Side uden Margen.

²i] i ||lan|| ³jeg] jeg ||kaldte|| ¹Sag] Sag ||o|| ¹³-ledes] -ledes ||,|| S. 111¹⁸det] det ||der|| S. 111²⁴han] han ||gesticulere|| S. 112²og] ||sandseligt Blod?|| og

100: 48 (= L-Fortegn.). — 1 Sammenheftning paa 4 Ark (hvoraf de tre første Blade er løse) + 1 Blad med smal Rest af Arkets andet Blad og Spor af Heftning; 9 Bll., 4. (162 × 199). Pap.: gull. Konzept. Skr. i Hovedstykket: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere; i Marg.-Tilf. i

Slutn.: i enk. Ord stor; rolig tildels sirilig. — 18 SS.

An m.: brækket med ydre Margen; Heftesnor af rød Silke; sl. (med det ved Blækoverstregning udslettede Stykke) nederst paa anden Side af Bladet; den smalle Rest af Arke's andet Blad har Bogstavrester paa første Side.

⁸LiterairRevisions-Artikel.] *herunder* || — || ⁵bag] „bag ¹²⁰ det let] < let oplyse dette ¹⁸Døende! —] Døende! — || har || ¹⁰hvori . . . laae] < at just Ulykken for mig laae deri for-] || see || for- ²²see . . . hvad] < forstaae som Det ²⁴at] || selv || at S. 113⁸jeg] jeg || det || S. 113¹²var] < kunde være S. 113¹⁰om] < andet S. 113³⁷af] af || min || S. 114⁷Her] || Dog tilbage || Her S. 114¹⁰vil første Gang] < har villet S. 114¹¹-den] < -dens S. 114³³Væsen] || P || Væsen S. 115⁸den] < denne Hat S. 115⁹det første Gang] || nu || det S. 115¹⁰er] < paa S. 115¹³gjør] gjør || vel || S. 115¹⁸Sandten] < Tro S. 115¹⁶nei,] < nei; S. 115¹⁵at anden Gang . . . ¹⁶sig] < derfor hævner det sig ogsaa S. 115¹⁸ikke] || p || ikke S. 115²¹, det] || ja || , det S. 115²⁶„det] det S. 115²⁷blevet] || k || blevet S. 115²⁸derpaa] < paa min Hat S. 115³⁰jeg] jeg || tør || S. 115³⁰den] || — || den S. 115³⁵hende at see] < Lov at see hende S. 116³Det] || Nu || Det [³det] S. 116³Frue] || J || Frue Baga-]

Bag- S. 116⁸, kunde] || saa || <, > kunde S. 116⁹da] < saa S. 116¹²svaret] < sagt S. 116¹⁴for] for || jeg || S. 116¹⁷var] var || denne || S. 116²⁰ellers aldrig] < saa sjældent S. 116²¹(uden] || og jeg vil || (uden S. 116²³Den] < den S. 116²⁶Maaskee er] < Er S. 116²⁹om hvilken] < som S. 116³⁸skeed] skeed || om || S. 117²desangaaende] < derom S. 117⁹Guder;] Guder < > || — || S. 117¹¹Mægtige] < mægtige S. 117¹⁶] || — || I S. 117¹⁹Som] || Men || Som Anden] < anden -strængen] < -strengen S. 117²⁰aflokke] < lokke S. 117²⁴Vilkaar. —] < Vilkaar. *Linieskifte* S. 117²⁶en Saadan] < et saadant Msk. S. 117²⁷Intet[|| al || Intet S. 117³⁹i] || men || i S. 117⁴⁴Brøde] || hellig || Brøde S. 118⁴ruger] || fortv || ruger S. 118¹⁰skulde have] < har S. 118¹³derimod endog er] < er endog S. 118¹⁵-røstet] -røstet || < . . . > || in-] || men || in- S. 118¹⁶aldrig] || ikk || aldrig S. 118¹⁸. Lad] < ; lad S. 118¹⁹-mod] -mod || h || S. 118²⁸forholde] || kun || forholde [³forholdende] S. 119¹om . . . ikke] < at der Sandere] < sandere S. 119²af] af || det Nielsenske. || N. s] N. s || Stræben, || S. 119⁶Uret] Uret || h || var . . . N.] < Prof. N. det var S. 119⁷jeg anden Gang] || medens ||

jeg S. 119⁸Det] < Thi det S. 119⁹om] ||selv|| om ham] ham ||hen i|| S. 119¹¹nok] ||s|| nok fuldkomme] < gjøre S. 119¹⁴ved] ||var|| ved S. 119¹⁸Nielsensk.] < det Nielsenske. S. 119²¹med] beleiligt S. 119²⁶Mod;] < Mod, -lededes] < -ledes S. 119²⁸hvad] ||„|| hvad

101: 53 (= L-Fortegn.). — Sammenheftning paa 2 Ark, 4. (168 × 205; Heftesnor af rød Silke); 4 Bll. Pap.: gull. Koncept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. meget flygtig, i Beg. og Slutn. roligere. — 8 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, optager hele Sammenheftningen, sl. forneden i Marg. paa sidste Side.

S. 121⁸noget] < nogen S. 121¹²dette] ||,|| dette S. 121¹⁹det] ||j|| det S. 121²⁴Mit] < mit S. 122¹i at] i S. 122⁷at] ||d|| at S. 122⁸tør] ||s|| tør S. 122¹²gaaer] < glaaer S. 122¹⁴at] ||s|| at S. 122²⁶hvilken] < hvilket S. 123¹⁹Første] < første

102: 54 (= L-Fortegn.). — Ark, 4. (167 × 205); 2 Bll. Pap.: Koncept. Skr.: tildels stor; i Beg. gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere; i sidste Stykke gennemg. rolig i Beg. i enk. Ord sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen, sl. lidt over Midten paa sidste Blad, som forøvr. er ubeskr.

¹Prof.] ||Angaa|| Prof.⁴bag] „bag ⁷-bar] < -bart S. 124⁸ at betragte] < betragtet S. 124²¹dette] < det S. 124²⁴gjør] gjøre S. 125¹⁰mere] < mindre S. 125¹⁸allermindst . . . ham] < ham kunde det da vel allermindst falde S. 125¹⁸billige] ||bruge|| billige S. 125¹⁸gjøre] gjøre ||f|| hvad] ||de|| hvad S. 125¹⁹Dem] < dem dog!] < dog? S. 125²⁰dog] dog ||forstaaer||

103-104: 319 (= L-Fortegn.), 25. — Ark, 4. (170 × 206); 2 Bll. Pap.: Koncept (som 84 f.). Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager S. 1-3 af Arket, hvis sidste Side er ubeskr.; 104 nederst paa tredje Side.

103⁷han] hans 103¹¹selv.] < selv, 103¹⁴trykker] trykker ||,|| 103¹⁷skarpt] ||<og> sandt|| skarpt 103¹⁸na-] ||da|| na- S. 130⁸Kan] < Tan S. 130¹⁸ Hvad . . . sagt] < Dette S. 130²⁸dem] ||og|| dem 104⁵kan] ||har jeg|| kan

105: 319 (= L-Fortegn.), 26. — Blad, 4. (169 × 203); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Koncept (som 84 f.). Skr. i Hovedstykket: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere; i Tilf.: rolig hist og her sirlig. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet beg. øverst paa anden Side (med Tilf. foroven og paa Foden af Siden, med et „verte“ i Hjørnet nederst tilhøjre), sl. paa første Side (med Tilf. paa Foden af Siden tilvenstre, sl. paalangs i Marg. tilvenstre, med Linier beg. ⊥ Sidsens øverste Kt.).

⁴— i...⁷Liv|>| < <...>
— i... Liv < — i... Liv
¹⁰-heden| -dheden ¹²dem.]
dem. || *Henvinsningstegn til*
²⁰<Joh.:... S. 132⁸ forrykt.>||
¹⁸-tiseren| < -tik ¹⁶ex|
||af|| ex S. 132³Det... bli-
ver| < Tilsidst bliver det
Hele apo-| < Apo- S. 132⁷
I... en| < En -tiseren|
< -tik S. 132¹⁶hvorhen...
¹⁸ogsaa| < hvor hun nu er
reist hende; og S. 132¹⁷ikke|
||dog|| ikke S. 132³⁰som|
||formdl. ogsaa|| som S. 132³¹
sær-| ||O|| sær- S. 132²³fø-
ler| < sporer S. 132³⁶ved|
< veed

106: 319 (= L-Fortegn.), 28. —
Ark, 4 (169 × 204); 2 Bil.
Pap.: Koncept (som 84 f.).
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig tildels flygtig, i
enk. Ord roligere. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, beg. øverst paa sidste Side af Arket, fortsat paa første Side, sl. foroven paa anden Side, hvis nederste ¹/₃ er ubeskr. ligesom hele tredje Side af Arket.

⁴hele| ||v|| hele ⁷-syn|
-syn ||til|| ⁹Detre| < dette
¹⁴De| < de ¹⁵een| ||vilde||
een ²⁵De| < de S. 134¹³jo|
jo ||ogsaa|| disse| < de S.
134¹⁸sikkre| < sikkret *Rett.*

foretaget m. Blyant S. 134³¹
det Sikkreste| < sikkrest

107: 319 (= L-Fortegn.), 19. —
Blad, 4. (178 × 229). Pap.:
blaal. Velin. Skr.: gennemg.
stor; gennemg. hurtig tildels
flygtig, i enk. Ord roligere. —
1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

⁸, dets anden Gang| < —
dets ¹⁰Murrs| Murrs ||Papi-
rer|| S. 135⁵men| men ||Ki||
S. 135⁸sidste| ||en|| sidste
S. 135¹⁰: det| ||,|| : det S.
135¹³paa| ||i|| paa

108: 319 (= L-Fortegn.), 29. —
Blad som 106; en Kt. ure-
gelm. afrevet med ubetydelig
Rest af Arkets andet Blad.
Skr.: tildels stor; gennemg.
rolig, i enk. Ord hurtigere
tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

⁸Et| < et ¹⁰Gjennem-|
||et|| Gjennem- S. 136⁹ind i|
ind *Linieskifte*

109: 319 (= L-Fortegn.), 8. —
Blad, 4. (165 × 197). Pap.:
svagt ribbet. Skr.: gennemg.
stor; gennemg. hurtig i enk.
Ord flygtig, enk. St. (især i
Tilf.) roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. øverst paa anden Side, som forøvr. er ubeskr.; Tilf. paa første Side foroven i Marg. tilvenstre og tilhøjre.

³i| ||s|| i ⁴til| til| ||—||

¹¹Maaskee.] < Maaskee!
¹²en] en || M || dette] < det
¹³ved] || i P || ved ¹⁹faaet]
 faaet, || jeg mener, at || S. 137¹
 skal] skal || < i Danmark > || S.
 137²de] de || i Danmark ||

110: 351 (= L-Fortegn.). — Omslag i stor 4., dannet af et Ark Fol. Pap.: Bikube — Vm. C & I HONIG; ribbet; svært. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: anbragt som Paaskrift foroven paalangs.

111: ad 351 (se 110), a. — Ark, 4. (170 × 206); 2 Bl. Pap.: Konzept. Skr. i Overskriften: stor; med latinske Bogstaver; rolig; i de tre første Stykker: i enk. Ord stor; beg. rolig for en stor Del sirlig, efterh. hurtigere; i sidste Stykke: gennemg. stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. — 3 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, sl. (med Tilf.) nederst paa tredie Side af Arket, hvis sidste Side er ubeskr.

⁸„Johannes] „ „Johannes
⁷anførte] < citerede ⁹Uret]
 < uret ¹³har] har || benyttet ||
¹⁴det] „ det ¹⁶Chri-] „ „
 Chri- S. 138¹¹han] han || har
 l || S. 138¹⁷derimod] < men
 S. 138²⁴Skrifterne] Skrif-
 terne ||, efter hans egne Ord, ||
 S. 138²⁸nu] nu ||, S. 139⁶
 tilmed] || især || tilmed S.
 139⁸-skabets . . . Totali-
 tet] < -skabet hidtil] hid-
 til || har følt ||

*112: ad 351, a (se 111). — Ark som 111; 2 Bl. Skr. i Hovedstykket: stor; hurtig for en stor Del flygtig; i Tilf.: i enk. Ord stor; rolig enk. St. sirlig. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. øverst paa sidste Side, som forøvr. er ubeskr.

⁹ved] ved || at f] S. 140⁵
 -hold] < -holdet S. 140⁶
 er] er || præsteret || S. 140¹¹
 ogsaa] || det || ogsaa er an-
 den Gang] er || all || S. 140¹⁵
 de] < mine hvis || ell. ||
 hvis S. 140¹⁶i] || neto || i S.
 140¹⁹M.] herefter oprindelig
 Tilføjes Lin. 22 f. S. 140²⁰
 kun] < kunne S. 140²²af]
 || (|| af S. 140²² har . . . sig]
 maaskee bestemt S. 140²³
 Navnet] Navnet) S. 140²⁴
 havt] havt || og || S. 140²⁷
 selv] selv || allerede || S. 141¹
 ved,] Komma tilføjet med
 Blyant S. 141³-ben] < -bel
 S. 141⁷R i Rede-] < r

113: ad 351 (se 110), g. — Blad, Fol.; en Kt. uregelm. afrevet, med Rest forneden af Arkets andet Blad. Pap.: Konzept. Skr. i Hovedstykket: stor; hurtig for en stor Del flygtig; i Tilf.: gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet, beg. paa anden Side; Tilf. paalangs i Marg. tilvenstre paa anden Side, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

⁶har] har || ikke || ¹⁶den]
 den || B || S. 142⁴dets] dets
 || Structur || S. 142⁷man] man

||i|| S. 142¹¹fri-] < frig-
S. 142¹⁷-nyttet] -nyttet ||,||
S. 142²⁴Hvad] < hvad S.
142²⁶den kun] ||den in-
gen|| kun S. 142³¹-tyde] -ty-
dede S. 142³⁴af,] < af. S.
143⁹paa] paa ||mig,|| S. 143⁹
eet] eet ||eneste|| S. 143¹⁰
eneste,] < eneste. S. 143¹¹
-lig] < -ligt

114: ad 351 (se 110), c. — Tre
Ark som 111; 6 Bll., med
Blyant pag. a-m. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. rolig,
for en stor Del hurtigere i
enk. Ord flygtig. — 12 SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen; optager alle tre Ark, sl. i
Marg. paa sidste Side (pag. m) af
trede Ark.

⁶Su-] < Sy- S. 144²⁰man
maa] man S. 144²⁶den] <
det S. 145³bliver] ||saa||
bliver S. 145¹⁰der er] der
S. 146¹⁸Dette Skrift] < Det
S. 146²⁰sin] < sit S. 146²⁶
med] ||af|| med S. 147¹i som]
som S. 147²⁷ville gjøre]
ville S. 148⁷M i Madvig]
< Myn

115: ad 351,c (se 114). — Blad
som 111, med Blyant pag. n
(som Fortsættelse til 114); en
Kt. uregelm. afrevet. Skr.:
gennemg. stor; gennemg. hur-
tig i enk. Ord flygtig, i enk.
Ord roligere. — 1 S.

Anm.: brækket med ydre Margen,
optager første Side af Bladet, hvis
anden Side er ubeskr.

⁹en] en ||chris||

116: ad 351 (se 110), b. — To Ark
som 111; 4 Bll., med Blyant
paa hvert Blads første Side
pag. 1, 3, 5, 7. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. hurtig
i enk. Ord flygtig, hist og her
roligere. — 8 SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen, optager begge Ark.

⁷cip]cipt ¹⁰-lig]<-ligt S.
150⁸videre.] videre. ||M|| S.
150⁴kjende.] < kjende? S.
150⁶sgu] ||sku,|| sgu S. 150⁷
tage] ||p:] tage S. 150⁹-tivet.]
<-tivet; S. 150¹⁷Hvorledes]
< ny Linie m. Udgang Hvor-
ledes S. 150¹⁸stærkt] ||volds||
stærkt S. 150²⁹-lig] -lig, S.
151⁷Det] ||Bliver nu|| Det
S. 151¹⁰være] ||have|| været
S. 151¹⁵Hele] < hele S.
151³⁰vilde] < ville

117: ad 351 (se 110), d. — Blad
som 111; en Kt. uregelm. af-
revet. Skr.: stor; gennemg.
hurtig i enk. Ord flygtig, i
enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, optager hele første Side af Bla-
det, hvis anden Side er ubeskr.

³Uan-] ||Fr:] Uan- ⁹ikke]
ikke ||mig,|| ¹⁸Form-] ||Red||
Form-

118: ad 351 (se 110), e. — Blad
som 111; en Kt. uregelm.
afrevet, med smal Rest for-
neden af Arkets andet Blad.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. rolig, i enk. Ord hur-
tigere tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: med smal Margin til begge Sider, optager hele første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

S. 153¹synes] || har det|| synes

119: ad 351 (se 110), f 3. — Lap af Blad 4. (170 × . . .), som 111; to Ktt. uregelm. afrevet, den ene med smal Rest af Arkets andet Blad. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margin til begge Sider, øverst paa Bladets anden Side, Lappen forev. ubeskr.

120: ad 351 (se 110), f 1. — Lap af Blad 4. (170 × . . .), som 111; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: hist og her stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 1 S.

Anm.: med smal Margin til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

⁸er] || d|| er ⁷ved] || i Philosophien lig|| ved

121: 261 (= L-Forsegn.). — Sammenheftning paa 3 Ark, 4. (164 × 198); 6 Bll. Pap.: svagt ribbet. Skr.: enk. St. stor; sirlig. — 12 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margin, optager hele Sammenheftningen.

⁸ Formen] Formen ||, ||
11 en docerende Samtid] < Samtiden saa] saa || fjernt||
¹³hos] < Hr. ¹⁴er] ||, || er
-ende,] < -ende; S. 155⁴
Tvivl] < Tvivlen -ion] < -ionen forholde] < holde

S. 155¹⁵det] < den S. 155³⁶
-cus] -cus ||, || S. 155³⁶for-
pligtes] forplig- Sideskifte
S. 156⁸hiint] ||, || hiint S.
156⁸⁰af] af || min|| S. 157¹
-tens]-tens || bedst|| S. 157¹⁵
vilde] < vil S. 157²⁰halv]
< halvt S. 157²⁸Vold.])
Vold.“ S. 158¹⁵i] i || Noget||
S. 158¹⁸-hed] < -heder S.
158²⁷-søgt] -søgt || at|| S.
159¹¹endog . . . agte] < ag-
ter S. 159¹⁴-ord] -ord ||, ||
S. 159²⁶Syns-] < Stand- S.
160¹⁴jeg] || som|| jeg S. 160³⁶
-tetet] -tet S. 160²⁸om] om
|| en Deel|| jeg] jeg || ved [?] /
den|| S. 161¹⁶ville] ville
|| have med|| S. 161²⁰, blot]
||, og saa] <, > blot S. 161³⁶
-enhed] < -ning S. 161³⁹
tjent] < fortjent S. 162⁸
Aar] Aar ||, || S. 162¹⁸det]
det || sidste||

*122-123: ad 261 (se 121). — [I]
3 Ark som 68, med Blyant
pag. 1-12 + [II] Lap af Blad
som 68; en Kt. uregelm. af-
revet, med Blyant mrk. med
Dobbeltkors „ad pag. 4.“ +
[III] 1 Blad som 68; 8 Bll.
(÷), indlagt i et Ark som 68
med Blyant paategnet: „Con-
cept“ (Arkets forøvr. ubeskr.).
Skr. 122: gennemg. stor;
gennemg. hurtig tildels flyg-
tig, adsk. St. roligere, hist og
her (især i Tilf.) sirlig; adsk.
Rett., talrige Tilf. 123: tildels
stor; gennemg. rolig, i enk.

Ord hurtigere tildels flygtig.
— 15 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider. 122 optager I og II, 123 anden Side af III, hvis første Side er ubeskr.

122,2³-ferere] -fere 122,2⁴ dette] < denne 122,6¹for-] ||i Løb|| for- 122,6⁴i] < af 123⁸ligger,] ligger, ||paa Strømmen||, 123⁵er] er ||ikke|| i . . . Tilfælde] < idetmindste 123⁶kunde blive] < bliver S. 164¹⁰ell.] ell. ||om muligt|| S. 164¹⁹godt] gaet

124: 319 (= L-Fortegn.), 46. — Blad som 107. Skr.: gen-nemg. stor; i Overskriften med latinske Bogstaver; gen-nemg. rolig enk. St. sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

⁸I] ||Da jeg|| I [< i/ 1848] 1848 ||meente at ville om kort Tid have naaet Fuldendelsen for min Forfatter-Virksomhed,|| det mig] det mig [< mig/ ||tydeligt|| ⁶ind] ||fuldstændigere|| ind ⁷høre] ||o|| høre S. 165⁴gjøre] ||q|| gjøre S. 165⁵men] men af S. 165¹² at anden Gang] < og S. 165²²-doxe] -doxe ||Dyrkere||

125: 319 (= L-Fortegn.), 22. — Ark, 4. (170 × 209); 2 Bll. Pap.: blaagraa Koncept; grovt. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, adsk. St. hurtigere tildels flygtig. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Arket.

⁸samt] < og deri] ||og|| deri ¹⁸kunde] kunde ||gjøre mig|| ¹⁴-ien] < -iens ¹⁸Maa-ned] ||Uge|| Maaned ²⁴maat-te] < maa ²²af] ||U|| af S. 167⁸vilde] < maatte S. 167¹¹hører] < veed S. 167¹²have været] have S. 167¹⁸kunde anden Gang] ||d|| kunde S. 167²⁰nyde . . . af] < have S. 167²⁰Jeg] ||Ders|| Jeg S. 167²⁸angribe] < støde til S. 168²d:] d;; Thi] Thi ||den|| S. 168⁸vilde] < vil

126: 319 (= L-Fortegn.), 40. — Blad, 4. (166 × 204); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: gull. Koncept. Skr.: stor; gen-nemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. paa anden Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr.

⁸det] < et ¹⁶uden] < udena

127: 319 (= L-Fortegn.), 41. — Ark, 4. (165 × 204); 2 Bll. Pap.: Velin. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig, efterh. gen-nemg. hurtig tildels flygtig, i enk. Ord roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen tilhøjre, beg. øverst paa anden Side af Bl. 1, hvis første Side er ubeskr., sl. et Stykke under Midten paa første Side af Bl. 2, som forevr. er ubeskr.

⁶selv] selv ||paa det|| ¹⁸T i Tid] < t ¹⁹En-] ||saa|| En- ²³næsten] ||P|| næsten

128: 319 (= L-Fortegn.), 27. — Blad som 125. Skr.: hist og

her stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

²v:] v:] ⁹om] om || dette ||
¹¹end] || er i Tydskland || end
 -mark] -mark ||, || ¹⁸fordi] < Grunden er deels, at ¹⁶og] || og den || og ³⁰saa] saa || kan man || ³⁰den] den || noget nær || S. 171⁸-tion,] < -tion. S. 171⁸var] < er S. 171¹². Videnskabelighed . . . selv] < Dannelse

129: 319 (= L-Fortegn.), 45. — Lap, rektang. af Blad 4. (. . . × 209): en Kt. uregelm. af-revet. Pap.: som 125. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, enk. St. roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, anbragt (paalangs ad Bladet) med Linier beg. ⊥ Lappens korte Led, optager begge Sider af Lappen. Slutn. paalangs i Marg. tilvenstre paa anden Side af Lappen, sl. (med Rødkridts-Sammenvisning) paalangs i Marg. tilhøjre, med Linier beg. ⊥ Lappens lange Led (den uregelm. af-revne Kt. foroven).

¹ell.] < og ⁴For at mod-bevise] < For mod -sons Paastand] -son ⁶Hr.] Her har] har || en stor M || ⁷har] har || havt det || ¹²I Grunden] < Egl. det] det || me-get] af] | i] af ¹⁷der] || med || der S. 172³thi] || ell. den er sig dette bevidst, og saa er || thi S. 172⁸-posten] -postens S. 172¹¹om] om ||, ||

130: 319 (= L-Fortegn.), 1. — To Ark, 4. (166 × 204), med Bly-ant pag. 1, 3, 5; 4 Bll. Pap.: Koncept. Skr.: stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 6 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen, sl. i Ark 2 et Stykke under Midten paa anden Side, hvis nederste ¹/8 er ubeskr. ligesom hele sidste Blad.

⁶lyde] < blive ⁸gav] < paa ¹⁸Dog] || Imidlertid || Dog ¹⁴Herre] < Herre S. 173⁴ til at] til S. 173⁶char-] chara- S. 173³⁰Veie] Veie || — det vil da sige, || S. 173²¹-hedens.] < -hedens; Rett. m. Blyant S. 173²²meest] || b || meest S. 173²⁴en] en || al || S. 173³³Dr.K.] < han S. 173³⁶Til] || F || Til Mag.] < M. S. 174⁷ -ligere] < -lige S. 174¹⁰at] at || sikk || S. 174¹⁶-maal] -maalet ikke] ikke || er || S. 174¹⁷Steder] < Stederne S. 174¹⁸samt] samt || ved at || S. 174¹⁹Smaa-] || Pr || Smaader] der || oftest || S. 174³⁰bon-bon] < bonbon S. 174³⁷hvilket] hvilket || F ||

131: 319 (= L-Fortegn.), 24. — Blad som 126. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, midt paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

⁸Pastor] || Lic. || Pastor ⁴Partie] || af ham paa Conventet || Partie ⁸-digt] < -digt ¹⁰end ikke] < hverken ¹¹indstændigt] < at -taget,]

< -taget. ¹⁴Første] < første O i Omtalen] < o ¹⁹anden] < Anden ²⁰Skridt.] < Skridt;

132: 319 (= L-Fortegn.), 20. — Ark som 125, med Spor af Hæftning; 2 Bll. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig hist og her i enk. Ord sirlig, enk. St. hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, sl. paa tredje Side, hvis nederste ^{2/4} er ubeskr. ligesom hele sidste Side af Arket.

⁵¹.i . . . -tion] < der lønnes efter en omvendt stigende Proportion, og || ganske || i hvilke Mskene have Velbehagelighed ⁹er . . . sikkert] < sikkrer sig aldeles S. 176⁶ da] < saa S. 176¹¹ af] || af Menneskene || af S. 176¹⁷ Løn,] < Løn: S. 176²⁵ -ment] -ment ||. || S. 176²⁹ være at] være S. 177¹¹ ken^a) < ken^a; S. 177¹³ In-Consequents] < Consequents S. 177¹⁴ for] || i en tilovers bleven || for S. 177¹⁶ Nogen] || man || Nogen S. 177²⁰ : mundt-] || var || : mundt- S. 177²¹ Halv-] || en || Halv

133: 319 (= L-Fortegn.), 9. Ark som 68; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 3 SS.

Anm.: første og tredje Side med ydre Margen, anden Side med Margen til begge Sider; al. paa Bl. 2 foroven paa første Side, hvis nederste ^{2/4} er ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet.

¹Øie-] || den || Øie-⁵-kommet.] -kommet *Linieskifte* S. 178³ der] || hv || der S. 178⁷ det] der || dog || S. 178¹² Ord] || H || Ord S. 178¹⁶ -lig] -lig || ikke || S. 178¹⁷ De] < de S. 178¹⁹ De] < de S. 178²⁹ deres] < den S. 178⁴⁴ Denne] || Dette Svar fl || Denne

*134: ad 319,9. (se 133). — Blad som 68. Skr. i de to første Afd.: tildels stor; i Hovedstykket gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere, i Tilf. sirlig; i sidste Afd.: sirlig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, Tilf. med Rødkridte-Sammenvisning øverst tilhøre paa Siden, optager hele første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

⁷endnu] < endnu ¹⁰-roe] -raabe ¹³.da Svaret] < det da S. 180¹ paa . . . man] < der

135-136: 319 (= L-Fortegn.), 32. — 1 Ark + 1 Blad, 4. (164 × 198); 3 Bll., med Spor af Hæftning. Pap.: som 68. Skr. 135: gennemg. stor; gennemg. rolig enk. St. sirlig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. 136: gennemg. sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 6 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager alle aex Sider; 136 paa langs i Marg. tilhøre paa første Side, med Linier beg. ⊥ Siden nederste Kt. Slutn. anbragt med korte Linier i Textdelen tilhøre for Overskriften til 125.

135⁵-ninger.] -ninger. || § || 135¹⁹ i] || a || i 135²⁰ sagt, første Gang] < sagt: S. 181³ af-]

||korsfæstet|| af- S. 181¹⁰lad]
 lad||Dem|| S. 181¹³-tages] <
 -tager S. 181¹⁴Dem] < dem
 S. 181²¹Mønt] Mønt ||p|| S.
 181²²Det] < det S. 181²⁵
 vilde] < vil hvad] hvad
 ||m|| S. 181³⁰den] ||Den|| den
 S. 182³¹Mand] < mand 136³
 -delelse] -delse 136⁸Fløiel-
 els] < fløiels

- 137: 319 (= L-Fortegn.), 33. —
 Tre Ark som 135 f., i Ryggen
 sammenheftede; 6 Bl. Skr.:
 gennemg. stor; gennemg. ro-
 lig, i enk. Ord hurtigere til-
 dels flygtig. — 11 SS.

Anm.: første Side af Bl. 1, Bl. 2,
 første Side af Bl. 3, Bl. 4, første Side
 af Bl. 5 og første Side af Bl. 6 med
 smal Margen tilhøre; anden Side af
 Bl. 1, anden Side af Bl. 3 og anden
 Side af Bl. 5 med smal Margen til
 begge Sider; Heftesnor af fin rød
 Silke. Teksten sl. lidt under Midten af
 første Side af Bl. 6, som forøv. er
 ubeskr.

⁷uden] ||erklærer| uden
⁸For-] ||Dette|| For- ²²De]
 ||Jeg er overbeviist om|| De
²⁰idet] ||blot hun|| idet S.
 185¹den Taktik]. < det
 -sen] < -sens S. 185⁶Mag.]
 (Mag. S. 185⁶intet] < ingen
 S. 185⁹Pose:] < Pose, S.
 185¹⁸den] < det S. 185²¹
 er] < ere S. 186³negte,]
 < negte — S. 186⁴en] ||En||
 en S. 186¹³veed —] < veed,
 S. 186²²han vilde] < saa
 vilde han S. 188¹⁰mere]
 mere ||skyldte||

- 138: 319 (= L-Fortegn.), 34. —
 Ark som 135 f.; 2 Bl. Skr.:

gennemg. stor; gennemg. ro-
 lig i Beg. hist og her sirlig,
 i enk. Ord hurtigere. — 4 SS.

Anm.: Bl. 1 og anden Side af
 Bl. 2 med smal Margen til begge
 Sider, første Side af Bl. 2 med smal
 udv. Margen; optager alle fire Sider.

⁸De] < de ⁶er] ||burd|| er
¹²Glands] ||verdslige| Glands
¹³kun] kun ||vise sig| ¹⁷seet]
 ||dette|| seet ¹⁹De] < de S.
 190³Ud-] ||I|| Ud- S. 190¹⁶
 Dog] ||S|| Dog S. 190¹⁸om]
 ||og saa skal|| om S. 190²²
 paa-] ||f|| paa- S. 190²⁹De]
 < de S. 190³⁰i] ||og|| i S.
 190³⁵det.] < det; S. 191³
 stor,] < stor: S. 191⁶De]
 < der

- 139: 319 (= L-Fortegn.), 35. —
 Blad som 135 f. Skr.: hist og
 her stor; gennemg. rolig i
 Beg. i enk. Ord sirlig, i enk.
 Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
 Sider, paa første Side af Bladet, hvis
 anden Side er ubeskr.

⁷-nes Forhold] < n⁸til]
 ||i Forhold|| til forstaae] <
 see ⁹er... Sandhed] < dog
 ersandt I] < i ¹⁰rigtignok]
 < dog vel ¹¹Men] < Ak
¹⁴denne] < den Andet]
 < andet ²²endnu] endnu
 ||mere gjælder dette om||

- 140-142: 319 (= L-Fortegn.), 36.
 — Blad som 135 f. Skr.:
 gennemg. stor; gennemg. hur-
 tig i enk. Ord flygtig, hist og
 her roligere — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

140⁴lin. 12] < 12 140⁶
18] 18 [1. 4)] 140⁷o.),] < o.).
141⁶forv i forvirret] < forry

- 143: 319 (= L-Fortegn.), 38. —
Blad som 135 f. (164 × ...);
en Kt. uregelm. afrevet med
smalle Rester af Arkets an-
det Blad, en Kt. beklippet.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. rolig i Beg. af fjerde
Stykke i enk. Ord sirlig, i
enk. Ord hurtigere tildels
flygtig. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, optager hele Bladet.

³Prof.] i s| Prof. S. 193¹
-tryk] < -tykk S. 193²skal]
skal ||sige|| S. 193³⁰leve]
leve ||i M|| Mørke.] Mørke.
||Det|| S. 193³⁰ikke] ||kun
glimtviis ha|| ikke

- 144: 246 (= L-Fortegn.). — Blad
som 84 f.; en Kt. uregelm.
afrevet. Skr.: stor; hurtig. —
1 S.

Anm.: som Paategning for Pak-
ken med Manuskripterne til 145-156,
anbragt paalangs (med Linier beg. ⊥
Sidens nederste Kt.) foroven tilven-
stre paa anden Side af Bladet, som
forøvr. er ubeskr.

- 145: ad 246 (se 144). — [I] 5 Blade
+ 1 Ark + 5 Blade (opr. 1
Sammenheftning paa 6 Ark)
+ [II] 1 Lap af Blad (÷) +
[III] 1 Ark + [IV] 1 Blad;
en Kt. uregelm. afrevet + [V]
1 Sammenheftning paa 2 Ark
(med Heftesnor af rød Silke)

som 84 f.; 20 Bil. (÷). Skr.:
hist og her stor; gennemg.
rolig for en stor Del sirlig,
enk. St. hurtigere. — 39 SS.

Anm.: I, III og V brækket med
ydre Margen; II uden Margen; IV
paa første Side med smal Margen til
begge Sider; Anm. S. 198 anbragt
paa II, foroven paa anden Side af
Blader, som forøvr. er ubeskr.; Tilf.
S. 208 ff. optager hele Arket III, sl.
paalangs forneden i Marg. paa sidste
Side, med Linier beg. ⊥ Sidens øver-
ste Kt.; Tilf. S. 214 ff. optager hele
Bladet IV, Hovedstykket paa første
Side, Indkudsstykket (med Blyants-
Sammenvisning) beg. tilhøje paa Fo-
den af første Side, med et „verte“ i
Hjørnet, sl. nederst paa anden Side;
Hovedtexten sl. i Sammenheftningen
V, med to Linier øverst paa sidste
Side, som forøvr. er ubeskr.

¹en] < et ¹⁴er] ||findes||
er ¹⁶-holde] -holde en
¹⁸„saadan en] < en „saad-
dan S. 198⁷snarere] snare
S. 198⁸-meldes første Gang]
-vendes S. 198⁹. I] <, i S.
198¹⁷-tur-Tidende] <-tur-
tidende S. 198¹⁸Subsc-]Subs-
S. 198²⁰Kant] ||Side|| Kant
S. 198²⁶og] ||i T|| og S. 199⁶
her] ||ikke|| her S. 199¹⁸
kan] < vilde blevet] <
blevne i] ||,|| i S. 199²⁴-ligt.]
< -ligt! S. 199²⁴-hed,] <
-hed. S. 199²⁶og] og ||det er
noget af det Eneste jeg kan
være|| S. 200³maaskee] <
vel S. 200¹⁴have] have
||hedt:|| S. 200¹⁷burde] <
burden S. 201⁷vil] ||ved|| vil
S. 201¹⁴præst.] præst. |Gud
skal vide om det ogsaa er en
Landsbypræst|. S. 201¹⁷F i
For-] < f S. 201²⁴han] han
||,|| S. 201²¹at] ||, men er han

ikke Læser, hvorfra vil han
saa|| at S. 202¹ at *anden*
Gang] at ||at|| S. 202⁹ kun-
net] ||med|| kunnet S. 202²⁶
vil] vil ||kun|| Dog] Dog ||,||
S. 202²⁷ ind-] ||saa|| ind- S.
203⁹ har] har ||brugt;|| S.
203³² Du] Dud ||veed|| S. 204⁸
Gavn] ||pos 2|| Gavn S.
204³⁵ nu] ||,|| nu S. 205¹ in-]
ind- S. 205¹³ han] ||han kan||
han S. 205²⁷ Og] < Ogsaa
S. 205²⁹ der er] der *Linie-*
skifte S. 205³⁴ med] ||om||
med S. 206¹⁹ og] ||,|| og S.
206³² n.] < , ø.).] ||.|| ø. S.
207³ Ord] Ord ||i Begeist-
ring|| S. 207³⁰ Og . . . er] <
Imidlertid er der S. 208¹²
men] men ||det|| S. 208¹⁷
og] og ||og|| S. 208²¹ Der er]
Der S. 208⁴⁰ man] ||,|| man
her?] < her, be- *anden*
Gang] bege S. 208⁸¹ Og] <
og S. 209¹¹ dette] < den
S. 209¹⁷ blev] blev ||,|| S.
209¹⁸ vittig] vittig ||o: s: v:||
S. 209²¹ -onen] < -on S.
209²⁶ have] have ||Sandse-
bedraget|| S. 209³⁶ -draget,]
< -draget. S. 209⁸⁴ -doms]
< -dommens S. 210¹ er] ||saa||
er S. 210³ det] ||at|| det S.
210¹² det *anden Gang*] <
denne S. 210²⁶ -tes] -tes ||!||
S. 210³⁶ i eetvæk] < i eetvæk
S. 211¹⁹ Midt-] Mid- *Linie-*
skifte S. 212¹ -ning] -ning ||.||
S. 212⁶ Men . . . ⁶vistnok]
Vistnok er Landsbypræsten
S. 212⁶ at] at ||vi|| S. 212³⁰
det.] det.⁶ S. 212³⁶ Bog.

Linieskifte Og] < Bog. Og
S. 212³⁸ der] ||som|| der
³⁹ligt?] < ligt, S. 213⁴ Fol-
ke-Kirken] < Folkekirken
S. 213⁷ M. s] M. s ||Xstd.|| S.
214¹⁰ en] en ||fort|| S. 214¹¹
Alle] Alle ||,|| S. 214³⁰ ret
første Gang] ||s|| ret S. 215³
en] < eng S. 215¹⁸ Faae]
< faae Dem] ||h|| Dem S.
215²³ gjen-] < igjen - S.
216¹⁶ sagt,] < sagt: S. 216¹⁸
naaet] naaet ||,|| S. 217¹ og]
||den|| og S. 217³ følger] <
er S. 217²¹ til] ||i Modsæt-
ning] til S. 217²⁵ -doms] <
-dommens S. 217³³ skrue]
skrue ||Prisen|| S. 217⁴⁴ op-
bygg-] opbyg- S. 218¹ tægt.]
< tægt, præke] ||prædike||
præke S. 218⁶ og] ||at|| og
S. 218¹⁷ sagt,] sagt, / < :/
||Jeg|| S. 218¹⁸ Gud] Gud ||,||
S. 218³¹ med] med ||,|| S.
S. 218³³ om] < at S. 218²⁶
maa . . . genere] < generer
-heden] < -hed S. 218⁸³
nogen] < en S. 218⁸⁴ be-]
||tage til|| be- S. 219¹⁰ væ-
ret] været ||Læreren.|| S.
219¹⁸ af,] < af. S. 219¹⁶
som] ||,|| som Til] < til S.
219³¹ „at] at

146: ad 246 (se 144). — Ark som
84 f.; 2 Bll. Skr.: hist og her
stor; rolig for en stor Del
sirlig. — 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
optager hele Arket, de sidste to Linier
beg. ude i Marg.

⁴Ord] Ord ||et|| ⁵Frem-]
||Ud|| Frem- ¹⁰som] som

||var|| ³¹har anden Gang] < havde S. 221³⁰det et] det S. 222⁴det] det ||,||

- 147: ad 246 (se 144). — Blad som 84 f.; en Kt. beklippet; Bladet har ved en ombøjet Lap foroven været fastklæbet til første Side af Arket 146. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal ydre Margen, paa Bladets første Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet.

⁶Grunden] Grunden ||,||
⁷mine Forventninger] < min Forventning ⁸blevne] < blevet

- 148: ad 246 (se 144). — Lap af Blad 4. (170 × ...) som 84 f.; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: gennemg. stor; rolig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

- 149: ad 246 (se 144). — Blad som 84 f.; har været fastklæbet til første Side af Arket 146. Skr.: enk. St. stor; i Overskriften rolig, forøvr. beg. sir- lig, efterh. hurtigere. — 2 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen; Overskriften med Linier beg. i Texten, sl. i Marg.; Stykket sl. foroven paa anden Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr.

²²denne] < den ²³me- get,] < meget; snarere] snarere ||for|| ³⁴det...der] < han

- 150: ad 246 (se 144). — Ark som 84 f.; 2 Bll. Skr. i Hoved- stykket: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flyg- tig, i enk. Ord roligere; i Tilf. paalangs i Marg.: gennemg. rolig tildels sir- lig, i Beg. tildels hurtigere. — 4 SS.

Anm.: med Margen til begge Si- der, paa første og tredje Side bredere ydre Margen; optager hele Arket; Marg.-Tilf. paa første Side paalangs i to Kolonner, første Halvdel foroven, anden Halvdel (i flere mindre tildels indrammede Stykker) forneden med Linier beg. $\perp$ Sidenis nederste Kt.

¹for-] < For- ⁶ivre] ivre
 ||f|| S. 225¹²Første] < An- det S. 225²³vil] ||,|| vil S. 225³⁴thi] thi ||den|| S. 225²²og] ||en|| og S. 226¹vil for- vandle] < forvandler S. 226⁸Professor-Mellem- værende] < Mellemværende S. 226¹⁰seet] ||,|| seet ganske] ||—|| ganske S. 226¹⁷dog] dog ||kunde|| S. 226³⁰tiet;] tiet; [$<$. $<$;] ||Men|| S. 226²⁸jeg har] < derfor har jeg S. 226²⁸til] til ||,|| S. 226³⁰Øine] Øine ||,|| S. 226³²mi- ne] mine ||B||

- 151: ad 246 (se 144). — [I] 1 Sam- menheftning paa 6 Ark (Hef- tesnor af fin rød Silke) + [II] 1 Lap af Blad 4. (170 × ...); to Ktt. uregelm. afrevet, den ene Kt. med ubetydelige Re- ster af Arkets andet Blad + [III] 1 Blad; en Kt. uregelm. afrevet med Rest forneden af Arkets andet Blad + [IV] 1

Ark + [V] 1 Blad; en Kt. uregelm. afrevet + [VI] 1 Ark + [VII] 1 Sammenheftning paa 4 Ark (Heftesnor af fin rød Silke) + [VIII] 1 Ark + [IX] 1 Blad; en Kt. uregelm. afrevet med ubetydelig Rest af Arkets andet Blad + [X] 1 Blad; en Kt. uregelm. afrevet; som 84 f. + [XI] 1 Lap af Blad Fol.; en Kt. uregelm. afrevet, sammenhørende med Fol.-Bladet 153. (Pap.: blaat Koncept). Ialt 32 Bl. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, adsk. St. roligere, enk. St. i Tilf. sirlig; talrige Rett. og Tilf. — 53 SS.

Anm.: I og VII brækket med ydre Margen, indeholdende Hovedtexten, sl. med 15. 1: anbragt som Titel i I, paa første Blads første Side, som forøvr. er ubeskr. ligesom hele anden Side af Bladet. 2: i II med Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr. 3: i I paa første Side af Bl. 3. 4: i I i Marg. paa anden Side af Bl. 5. 5: i III med Margen til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.; Stykket i Texten: i I paa første Side af Bl. 6. 6: i I paa første Side af Bl. 6. 7: i I paa første Side af Bl. 2. 8: i IV brækket med ydre Margen, sl. i to Kolonner paa langs i Marg. paa sidste Side af Arket, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.; Stykket i Texten: i I beg. paa første Side af Bl. 8, sl. nederst paa anden Side af Bl. 9. 9: i V med Margen til begge Sider, optagende anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr. 10: i I beg. nederst paa anden Side af Bl. 11, sl. øverst paa første Side af Bl. 12. 11: i I paa Bl. 12, beg. paa første Side, sl. øverst paa anden. 12: i VI, med Margen til begge Sider, optagende hele Arket, med Marg.-Tilf. paa alle fire Sider, tildels paa langs i Marg. 13: i VIII,

IX og XI, i VIII med Margen til begge Sider, sl. paa sidste Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr.; Tilf. til Stykket i VIII: i XI med Margen til begge Sider paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.; langs Lappens øverste uregelm. afrevne findes enkelte Bogstavrester; Tilf. til Stykket i XI: i IX med Margen til begge Sider, optagende første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr. 14: i X, paa første Side med ydre Margen, paa anden med Margen til begge Sider, optagende hele Bladet, Slutn. med Blyants- og Rødkridts-Sammenvisninger anbragt paa anden Side, først paa langs i Marg. tilvenstre med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt., derfra fortsat øverst paa Siden fra modsat Led, sl. paa langs i Marg. tilhøjre med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt. 15: i VII, beg. midt paa anden Side af Bl. 3, sl. midt paa første Side af Bl. 6, som forøvr. er ubeskr. ligesom de to sidste Blade af Sammenheftningen.

4²-viis^a] -viis -en)] -en
8⁴nu] nu ||ogsaa Tale|| 8⁹
med] med ||. At rende med||
8¹⁰de] |c| de 8¹¹Han] |S||
Han 8¹⁵— til] |i| — til
8¹⁸den] < det 8¹⁹den] <
det 8²¹sees] < seer 8²⁰
Hvor] Hvor ||det|| S. 229⁵
er] < var -hed] < -heden
S. 229⁶denne] ||dette|| denne
S. 229¹¹et] et ||Exempel|| S.
229¹²Sand-] ||hvad|| Sand-
S. 229¹³denne Verden]
denne S. 229¹⁶Eet] Eet ||,||
S. 229¹⁷ningen] ningen ||,||
S. 229¹⁹jeg anden Gang] jeg
||da|| S. 229²⁰-ningen] -nin-
gen ||,|| S. 229²²saa] |d| saa
om] < som S. 229²³der] <
det S. 230⁴være] være ||ble-
vet|| S. 230⁵af] af ||,|| Afsl.]
< afsl. S. 230¹⁸Verden] <
Grad S. 230¹⁹Naar] ||S||

Naar S. 230²⁸ man] < de
S. 230⁸³ Agt] ||Tag|| Agt S.
231⁵ Høiere] < høiere 11⁹
meget] meget ||P|| 11¹⁰ man]
man ||saa lidt|| 14a⁴ mig]
||s|| mig 14a⁵ Ind-] In- 14a⁸
jeg *anden Gang*] ||at jeg|| jeg
15⁸-staae,] < -staae: 15⁶
om] om ||,|| 15¹⁵ mit] ||mig,||
mit og] < og saa 15²² No-
get] < Nok S. 233² lige-]
||lidt|| lige- S. 233⁸ var et
Avancement] var et Avan-
cement var et Avancement
S. 233⁴ siger] siger ||: S.
233¹⁴ Dog] ||— Han|| Dog S.
233¹⁷ til hvad] hvad S. 233¹⁸
helst] ||maatt|| helst S. 233²¹
hvad] hvad ||Forfatteren|| S.
233³⁰ at *anden Gang*] at ||j||
S. 233³⁸ Jeg] ||Efter da at ha-
ve takket for Gunst og Vel-
villie o: s: v: ||Jeg „Skulde“
Skulde S. 234¹, Naar] Naar
S. 234⁶ der] der ||godt|| 'S.
234⁸-tig] < -tigt *Rett. m.*
Blyant S. 234¹⁸ godt] ||no||
godt S. 234²⁴ der] jeg

152: ad 246 (se 144). — Blad som
84 f. Skr.: gennemg. stor;
gennemg. rolig, i enk. Ord
hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, paa langs ad første Side af Blad-
et, med Linier beg. ⊥ Sidens neder-
ste Kt., Bladet forøvr. ubeskr.

S. 235¹ i] i ||min|| S. 235²
denne] < dette

153: ad 246 (se 144). — Blad,
Fol.; en Kt. uregelm. afrevet,
med ubetydelig Rest foroven

af Arkets andet Blad, sam-
menhørende med Lappen XI
af 151. Pap.: blaåt Koncept.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig tildels flygtig,
enk. St. roligere; en Del Rett.,
enk. Tilf. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, optager hele Bladet med Marg.
Tilf. paa begge Sider, tildels paa-
langs.

154: ad 246 (se 144). — Lap af
Blad 4. (170 × . . .) som 84 f.;
to Ktt. uregelm. afrevet, den
ene med smal Rest af Arkets
andets Blad. Skr.: tildels stor;
gennemg. rolig, i enk. Ord
hurtigere tildels flygtig. — 2
SS.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, beg. paa anden Side af Bladet
(med et „verte“ med Blyant paa skraa
i nederste Hjørne til højre), sl. øverst
paa første Side, som forøvr. er ube-
skr.

²an-] ||for|| an- ⁹ved . . .
¹⁰alle] < een Gang for alle
see

155: ad 246 (se 144). — Blad som
84 f. Skr.: i enk. Ord stor;
gennemg. rolig, i enk. Ord
sirlig, i enk. Ord hurtigere;
enk. Rett., en enk. Tilf. —
2 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen;
Overskriften med Linier beg. yderst
til højre i Textkolonnen fortsat i Marg.;
sl. øverst paa Bladets anden Side,
hvis nederste ²/₃ er ubeskr.

156: ad 246 (se 144). — Ark som
84 f.; 2 Bll. Skr.: gennemg.
stor; gennemg. hurtig tildels

flygtig, hist og her hurtigere.
— 3 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, sl. lidt under Midten paa Arkets tredie Side, som forøvr. er ubeskr. ligesom hele sidste Side.

¹Hs] < Hr S. 236¹⁰til-
ladt] < tilegnet S. 236³⁷
Dem?] < Dem, S. 236³³at]
at ||for|| S. 236³⁴-tere.] <
-tere; S. 237³: det] ||eller,||
: det

157: 276 (= L-Forsegn.). — Blad,
4. (170 × 204); en Kt. ure-
gel. afrevet, med smal Rest
af Arkets andet Blad. Pap.:
Koncept. Skr.: stor; hurtig.
— 1 S.

Anm.: anbragt som Paaskrift paa
Bladet sammenlagt som Omslag for
Manuskripterne til 276, paalangs for-
neden tilvenstre paa første Side af
Bladet, som forøvr. er ubeskr.

158: 276 (se 157). — Ark som
157, nederste Halvdal af an-
det Blad fjernet med uregel.
Afrivning; 2 Bll. (÷). Skr.:
tildels stor; gennemg. hurtig
for en stor Del flygtig, i Tilf.
rolig i enk. Ord sirlig. — 2
SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, optager første Blad af Arket, med
Tilf. paalangs i Marg. paa anden Side,
med Linier tilvenstre beg. ⊥ Sdens
øverste, tilhøje ⊥ Sdens nederste Kt.

⁶jeg] jeg ||maa|| ¹³af] ||der||
af ¹⁴tages] ||tages|| Linie-
skifte takes ¹⁵derpaa] < nu
¹⁶Intet] < intet ¹⁸mine
Skrifter] < Skrifterne :
... Virksomheden] < det
er hele min Forf. V. S. 238²
komme] < kommet S. 238⁴

at] at ||jeg ved|| S. 238¹⁶at]
at det S. 238¹³holde] holde
||,|| S. 238¹⁸som kunde]
< ell. til at S. 238²⁶Dryp]
Dryp ||, der falde||

159: 276 (se 157). — Ark som
157, med Blyant pag. 1, 3;
2 Bll. Skr.: tildels stor; gen-
nemg. rolig i Tilf. tildels sir-
lig, tildels hurtigere i enk.
Ord flygtig. — 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
optager hele Arket, sl. paalangs i
Marg. paa sidste Side i to Kolonner,
med Linier beg. ⊥ Sdens øverste Kt.

S. 239¹man] < man rig-
tigst i, ikke at ignorere S.
239⁵om] < mod < om S.
239¹⁶Overlegenhedens]
< en overlegen S. 239²⁹at]
at ||gøre opmærk|| S. 239³²
er] er ||høist|| S. 239³⁴Hans]
< Og hans S. 240⁶-lange,]
< -lange: S. 240⁷At] ||Dette
f|| At S. 240³⁰jeg] jeg ||nu||
S. 240³³at] at ||det var|| S.
240³⁹just] just ||at|| -hed]
-hed ||igjen|| S. 241²⁶den
Navngivne] < mig

160: 276 (se 157). — Blad som
157. Skr.: gennemg. stor;
gennemg. hurtig tildels flyg-
tig, enk. St. roligere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, optager hele Bladet med to Tilf.
paa anden Side i Marg. tilvenstre, den
ene forneden paalangs med Linier beg.
⊥ Sdens øverste Kt.

³V. " V ⁴er] er ||et M|
⁵Total-Tanke] < total-tanke
¹⁶om] om ||at|| ²¹Dersom]
< Hvis ²³I] ||En|| I S. 243¹

-vise,] < -vise: S. 243⁸i]
||af|| i S. 243¹⁰har] ||skal||
har S. 243¹⁶Orden] ||Sø||
Orden

161: 276 (se 157). — Ark som
157, paa første Side med Bly-
ant pag. 5 (som Forts. til 159).
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig i enk. Ord flyg-
tig, i enk. Ord roligere. —
3 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
sl. øverst paa tredje Side, hvis ne-
derste $\frac{2}{3}$ er ubeskr. ligesom hele
sidste Side.

¹¹myrde,] < myrde: ¹³
Præster] Præster ||,|| S. 244³
med] < og skaffer] ||eft||
skaffer S. 244⁵dette] dette
||O|| S. 244⁶det] de

162: 319,42 (= L-Fortegn.). — Lap
af Blad, 4. (169 × . . .); en
Kt. uregelm. afrevet (af Arket
168 ff.). Pap.: Konzept. Skr.:
hurtig. — 2 SS.

Anm.: optager med smal Margen
til begge Sider hele første Side af
Lappen sl. med 3 Linier øverst paa
anden Side.

⁹Skyld,] Skyld, [<.] ||4||

163-164: 242 (= L-Fortegn.). —
Ark, 4. (169 × 208); 2 Bil.
Pap.: som 162. Skr.: beg.
rolig, efterh. hurtigere. —
4 SS.

Anm.: 163 optager med smal Mar-
gen til begge Sider nederste Halvdel
af Arkets tre første Sider, anden og
tredie Side forøvr. ubeskr. Tilf. i Beg.
af 163 anbragt øverst tilhøjre paa før-
ste Side. 164 midt paa Arkets sidste
Side

163⁸nu —] < nu, 163⁴
Alvor! —] < Alvor, 163⁶
over-] ||have|| over- S. 248³⁸
dette] < denne S. 248²⁰at]
||ikke|| at

165-167: 242 (se 163 f.). — Ark
som 163 f.; 2 Bil. Skr.: gen-
nemg. hurtig, enk. St. roli-
gere. — 4 SS.

Anm.: 165 optager med bred ydre
Margen Arkets tre første Sider; Tilf.
i Beg. af 165 anbragt øverst tilhøjre
paa første Side, en Tilf. øverst paa
anden Side, Tilf. i Marg. foroven paa
tredie Side med Linier beg. ⊥ Sidens
nederste Kt. 166 midt paa Arkets
sidste Side. 167 paalangs i Marg. paa
anden Side med Linier beg. ⊥ Sidens
øverste Kt.

165⁶-en —] < -en, S. 250³
-ning.] < -ning? S. 250³
som] som |jeg| S. 250⁸at]
at |jeg nærer det|| 167⁸i] i
|den|

168-170: 330 (= L-Fortegn.). — 1 Ark
og 1 Blad som 165 ff. (af Ar-
kets første Bl. er Lappen 162
afrevet); 3 Bil. (÷). Skr. 168:
sirlig. 169: efterh. større;
gennemg. hurtig. 170: rolig.
— 5 SS.

Anm.: 168 midt paa anden Side
af Arket, hvis første Side er ubeskr.
169 optager nederste Halvdel af begge
Bladets Sider, som forøvr. er ubeskr.
170 optager nederste Halvdel af Ar-
kets tredje og fjerde Side, som for-
øvr. er ubeskr. Smal Margen til begge
Sider.

169¹³at] at ||have|| 170⁹
-ne:] < -ne, 170¹³ling.]
< ling;

171: 250 (= L-Fortegn.) A. — 1
Sammenheftning paa 3 Ark

(med Heftesnor af rød Silke)
+ 1 Ark, 4. (169-170 × 202);
med Blyant pag. 1-16; 8 Bl.
Pap.: Konzept. Skr.: hist
og her stor; gennemg. sirlig,
hist og her hurtigere. — 16
SS.

Anm.: brækket med ydre Margen;
sl. paa Arkets sidste Side (pag. 16),
hvis nederste 1/4 er ubeskr.

¹⁸v: " } v: ²⁰-kralen] <
-craten S. 256¹⁴saa] saa
||stærkt| af| af ||—| S. 256²²
der er intet] < intet er
S. 256²⁸-elsen]-sen S. 256³⁴
-ligen] -ligen ||arbeidede for
at|| S. 256³⁵svarede] <
svare — ved] <, ved S.
256³⁶en] en Sideskifte en S.
256³³, is-] ||—|| is- S. 256³⁵
i anden Gang] i ||en|| S. 257¹
de] < det saa] saaled og]
og ||poli|| S. 257³¹virkelig]
||en|| virkelig [< virkelig] S.
257⁴den] < det S. 257⁷og
første Gang] ||.|| og S. 257⁹
væsentligen] < væsent-
ligen S. 257²⁰Firmaet Kts]
< Biskop M. S. 257²⁶over-
hovedet er] < er over-
hovedet < er S. 257²⁸det]
< næsten S. 258³¹er der
... casu] < in casu er der
da S. 258²<ved>... ⁵For-
bigangent] < ved Tilbage-
kaldelse eller Deslige, naar
der er Tale om et offentligt
[< offentligt] Forbigangent S.
258¹⁸, at] < : at S. 258¹⁶
den] ||min|| den S. 258²⁴.
denne Sammenstilling]
< det S. 258²⁸af] <, S.

258²⁹saa] saa |G.| S. 258²²
-sigt;] < -sigt — S. 259⁶
deres Forhold] < Forhol-
det S. 259⁶Ord] ||lig|| Ord
S. 259¹⁴-se:] <-se, S. 259²⁰
der] < det S. 259²²-kel]
-kel ||med|| S. 259²⁴og] <,
S. 260⁵jeg] jeg ||,|| S. 260¹⁸
af] af ||M.|| S. 260¹⁴først]
||enten|| først S. 260¹⁸Gang,]
< Gang! Rett. m. Blyant S.
261¹⁶-et";] <-et". S. 261¹⁸
blev] ||paa det Høit|| blev
S. 261²⁸kunde] kun S. 261²⁸
egentligen er] < var S.
261²⁰en] en ||Yngre,|| S. 262⁶
han] < ham S. 262¹⁰<ny>]
<i ny> S. 262¹⁹som] ||især||
som S. 262²⁰jeg første Gang]
< han S. 262²⁰høiærvær-
dige] < høiærv. S. 263⁹
han] han ||ude|| S. 263⁹
selv] selv ||er|| S. 263¹¹
langt fra] < langt fra S. 263¹²
det] ||me|| det S. 263¹⁴bøier]
bøier ||mit|| S. 263¹⁷mod]
< for S. 264¹An-] ||Herlig-
hed|| An- S. 264¹⁰er] < var
S. 264¹¹fremt.] < frem.†
S. 264²⁸al-] ||i|| al- S. 265²
holde] < gjøre S. 265¹⁶
ikke] ||—|| ikke er det]
< er < er det S. 265²⁰
ikke... ²¹nogen] < ikke
paa ingen S. 265²⁷og] ||ha||
og S. 265²⁸veed] ||det|| veed
S. 265³⁰min Forfatter-
Virksomhed] < mig S.
265²²stor en] en stor S.
266⁵-ede] <-er S. 266¹⁹
at første Gang] at ||d|| S.
266²⁰Tid] Tid ||—|| S. 266²⁹.

forværrede . . . Sagen] <
det var ikke heldigt

172: 250 (se 171) B. — [I] 3 Ark,
med Blyant pag. 1-11 + [II]
1 Blad, med Blyant mrk.: „ad
pag. 3.“; en Kt. uregelm. af-
revet + [III] 1 Blad, med
Blyants-Dobbeltkors og med
Blyant mrk.: „ad pag. 9.“; en
Kt. uregelm. afrevet (opr. sam-
men med II 1 Ark), som 171.
Ialt 8 Bll. Skr.: gennemg.
stor; gennemg. hurtig tildels
flygtig, adsk. St. roligere i
Tilf. enk. St. sirlig; talrige
Rett. og Tilf. — 15 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der. Hovedstykket: i I, sl. ne-
derst paa tredje Side (pag. 11) af Ark
3, hvis sidste Side er ubeskr.; Tilf.
anbragt dels foroven og paa Foden af
Siderne, dels i Marg. (tildels paa-
langs). Tilf. i II beg. øverst paa
Bladets første Side, sl. foroven paa
anden Side, hvis nederste $\frac{2}{3}$ er ube-
skr. Tilf. i III optager hele Bladet,
Hovedstykket beg. foroven paa Blad-
ets anden Side, sl. et Stykke under
Midten af første Side, hvis nederste
 $\frac{1}{4}$ optages af Tilf. til Beg. af Hoved-
stykket (med Rødkridts-Sammenvis-
ning og et „verte“); en Anm. er med
Blyants-Sammenvisning anbragt fra
modsat Led ovenover Beg. af Hoved-
stykket.

173: 251 (= L-Fortegn.) A. — [I]
1 Sammenheftning paa 2 Ark
(med Heftesnor af rød Silke)
+ 1 Blad; med Blyant pag. 1-
10 + [II] 1 Blad, med Blyants-
Dobbeltkors og mrk.: „ad pag.
6.“; en Kt. uregelm. afrevet,
med smalle Rester af Arkets
andet Blad; som 171. Ialt 6
Bll. Skr.: hist og her stor;

gennemg. rolig, enk. St. hur-
tigere. — 11 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen;
Anm. S. 270 f. og Texten fra S. 274².
275² (litte-) anbragt med fulde Linier
uden Hensyn til Marg. Hoved-
stykket: i I, sl. nederst i Marg.
paa sidste Side (pag. 10) af Bladet.
Tilf.: i II optagende hele første Side
af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

S. 268⁵ Dette] < dette S.
268⁶. Hvilket . . . blandet]
< Hvad er dette for et S.
268¹⁸ at] ||at om|| at S. 268²⁷
som] < der S. 268²⁹ mig,]
< mig? S. 269⁴ og] ||,|| og
S. 269⁵ gaadefulde] < gaade
S. 269¹¹ det første Gang] det
||,|| S. 269¹⁴ da] da ||for næ||
Veien] Veien ||,|| har] har
||i|| S. 269¹⁶ er] er ||t|| S.
269²² -tale] -tale ||denne|| S.
269²⁸ siger:] < siger, at S.
269³⁴ støtte] -støtte ||,|| S.
270⁴ det hjælper] < hjæl-
per det S. 270⁷ at] ||hvad|| at
S. 270⁸ er] ||ikke|| er S. 270¹⁴
Uret,] < Uret: S. 270¹⁹ Alt
muligt] < muligt Alt S.
S. 271¹⁷ Foragtelighedens]
< en Pøbel- S. 271²⁶ -lig]
< -lige S. 271²⁶ -det,] <
-det — S. 272¹ i] ||opdragen|| i
-dragen] -dragen ||af|| S.
272²⁶ ikke] ikke ||er til||
men] men ||for|| S. 272³⁰
) Cor-] < — Cor- S. 273¹⁸
Talent første Gang] Talent
||,|| S. 273¹⁸ der maa] < da
man S. 273¹⁸, han] <; han
S. 273²⁰ begge] ||dem|| begge
S. 273²⁸ den] < denne S.
273³⁰ saa] ||Sted|| saa S. 274²

Dette] < dette S. 274¹⁸og]
 ||,|| og S. 274¹⁶-skoppen.)
 < -skoppen: S. 274³⁴et] <
 eet S. 275¹⁸naaer] naar S.
 275¹⁹saa, som] < saa som
 < som S. 275¹⁰siges] <
 sige Tid] Tid ||og|| S. 276¹
 er . . . Dette] er <er det og>
 ||det|| Dette S. 276¹⁰For]
 ||Thi|| For S. 276¹¹kan man]
 kan S. 276³²Alt,] < Alt.

174: 251 (se 173) B. — [I] 1 Ark
 + 1 Blad; en Kt. uregelm.
 afrevet + 1 Blad; med Bly-
 ant pag. 1—7 + [II] 1 Blad, med
 Blyants-Dobbeltkors og med
 Blyant mrk.: „ad pag. 1“, til-
 lige med Blyant pag. 1 (over-
 kradset med Blyant) som opr.
 Begyndelse til 196; en Kt.
 uregelm. afrevet + [III] 1 Ark,
 med Blyants-Dobbeltkors med
 Skraastreg igennem, med Bly-
 ant mrk.: „ad pag. 3“, som
 171. Ialt 8 Bl. Skr.: tildels
 stor; gennemg. rolig flere
 Steder sirlig, hist og her hur-
 tigere tildels flygtig; talrige
 Rett. (tildels med Blyants-
 Udslettelser) og Tilf. (tildels
 med Blyants- og Rødkridts-
 Sammenvisninger), Blyants-
 Bem. om ny Udgang. — 13
 SS.

Anm.: af I er Arket med smal
 Margen til begge Sider, de to Blade
 brækket med ydre Margen. Hoved-
 stykket: i I, sl. (med 174^s) nederst
 paa første Side (pag. 7) af Bl. 2, hvis
 anden Side er ubeskr. Tilf.: i II
 med smal ydre Margen, sl. nederst
 paa første Side af Bladet, hvis anden
 Side er ubeskr. Tilf.: i III med

smal Margen til begge Sider, opta-
 gende hele Arket. Tilf.: i IV med
 Margen til begge Sider, den ydre bre-
 dere, optagende første Side af Bladet,
 hvis anden Side er ubeskr.

3³Nogen] < nogen

175: 257 (= L-For tegn.). — Sam-
 menheftning paa 3 Ark (Hef-
 tesnor af fin rød Silke), med
 Blyant pag. 1-12; som 171;
 6 Bl. Skr.: tildels stor; ro-
 lig enk. St. sirlig. — 12 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
 optagende hele Sammenheftningen.

S. 278⁸som] < der S.
 278¹⁷; men] < . Men S.
 279¹den . . . ⁸G.] < G. er
 skudt saaledes S. 279¹⁸skul-
 de] < skulle S. 279³¹, men]
 < ; men S. 280¹raabes]
 ||s|| raabes S. 280⁸ere] ere
 ||jo al|| S. 280¹⁶paa] paa
 ||agt væ|| S. 280³¹-ende] <
 -er S. 280²⁵, glemme. *Linie-*
skifte Nei] < glemme. Nei
 S. 280²⁸En Jøde] < Jøden
 S. 281⁶hvad] < hans S.
 281¹⁷have *Linieskifte* Men]
 < have. Men S. 281⁸Barn]
 < Barndom S. 281⁹af] ||men||
 af S. 281³³fra ham] < af G.
 S. 281³³, tvært-] < . Tvært-
 S. 281³⁶„Corsaren.“ † *Li-*
nieskifte S. 282¹Dog] <
 „Corsaren.“ † Dog S. 282⁷
 ville] ville ||negte|| negte]
 negte ||det|| S. 282²⁸endog]
 endog ||forsaavidt|| S. 283⁴
 Mynsters] < M⁸ S. 283²¹
 Mand,] < Mand. S. 283³⁶
 mig,] < mig — S. 283³³af]
 ||—|| af S. 284⁷ikke] ikke

||allig|| S. 284^{1b}sige] < gjøre
S. 284^{1b}sige] < gjøre S.
284²¹igjen] ||d|| igjen S.
284^{2b}-ligt] < -ligst pro-
teg-] progt-

- 176: ad 257 (se 175). — Blad som 171; med Blyants-Dobbelkors, med Blyant mrk.: „ad pag. 7.“; en Kt. uregelm. afrevet, med smal Rest af Arkets andet Blad. Skr.: hist og her stor; rolig i Beg. i enk. Ord sirlig. — 1 S.

Anm.: brækket med ydre Margen, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

S. 285⁸kan] kan ||det||

- 177: 258 bis (= L-Fortegn.). — Lap af Blad som 171; to Ktt. uregelm. afrevet. Skr.: i enk. Ord stor; rolig i enk. Ord sirlig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

- 178: ad 257 (se 175). — Lap 4. (169 × 202) af Blad Fol.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 171. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig. i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa anden Side af Fol.-Bladet, hvis første Side er ubeskr.

S. 286¹²derimod] < men

- 179: 258 (= L-Fortegn.). — [I] 1 Ark, med Blyant først mrk. 1, derefter pag. 1^ad + 1 Ark, med Blyant mrk. 2, derefter pag. 6-9, ved Blyants-Overkradsning rettet til 7-10, dette igen med Blyants-Overkrads-

ning rettet til 2-5 + 1 Ark, med Blyant først mrk. 3, derefter pag. 2-5, med Blyants-Overkradsning rettet til 3-6, dette igen med Blyants-Overkradsning rettet til 6-9 + 1 Ark, med Blyant først mrk. 4, derefter pag. 11-14, dette igen (tildels med Blyants-Overkradsning) rettet til 10-12 + [II] 1 Blad, med Blyants-Dobbelkors og med Blyant mrk.: „ad pag. 1 [rettet til: 1^a]“ + [III] 1 Lap af Blad, 4. (169 × . . .), med Blyant mrk.: „ad pag. 10“; to Ktt. uregelm. afrevet + [IV] 1 Blad, med Blyant mrk.: „ad p. 12 [rettet fra: 13.]“; som 171. Ialt 11 Bl. (÷). Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere enk. St. i Tilf. sirlig; talrige Rett. og Tilf. — 20 SS.

Anm.: I brækket med ydre Margen, indeholdende Hovedstykket; 179,^{3c}: i I, beg. under Midten af første Side (pag. 1^a) af Ark 1, sl. nederst paa sidste Side (pag. [I]^d) af Arket; 179,^{3c}: i I, beg. midt paa anden Side (pag. 3) af Ark 2, sl. øverst paa tredje Side (pag. 4) af Arket; 179,^{4c}: i I midt paa anden Side (pag. 7) af Ark 3; 179,^{5c}: i I, beg. midt paa sidste Side (pag. 9) af Ark 3, sl. med to Linier øverst paa første Side (pag. 10) af Ark 4; 179,^{6c} (Texten i Hovedstykket): i I paa første Side (pag. 10) af Ark 4; 179,^{7c}: i I paa anden Side (pag. 11) af Ark 4; 179,^{8c} i I Ark 4: Texten i Marg. beg. nederst paa anden Side (pag. 11), sl. øverst paa tredje Side (pag. 12); den overstregede Text beg. øverst paa tredje Side (pag. 12), sl. med de fire sidste Ord øverst paa sidste Side (pag. blyantsoverkradset 14), som forøvr. er ubeskr. Tilf. (ad 179,^{9c}): i II brækket med ydre Margen

optagende hele Bladet med Tilf. foroven paa Siderne og i Marg. Tilf. (ad 179,e): i III, med Margen til begge Sider, foroven paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr. Tilf. (ad 179,a og 10): i IV, med smal Margen til begge Sider, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

S. 287¹⁰ - føres)] - føres S. 287³⁰ Hangen] < Hang S. 287³⁴ stille-] < Stille- For-] ||C|| For- S. 287³⁵ Pøbel-] < Pøbelagtigh S. 287³⁶ Ingen] ||Naar Alle|| Ingen S. 287³⁰ for at] for S. 287³¹ een] een ||vis|| S. 288³ ud.] < ud; Jeg] ||Derimod|| Jeg S. 288⁶ fra] < af S. 288⁷ tilbagekalde] tilbage S. 288¹⁵ nei] < men 3³ blot] ||en|| blot 7¹-mod.] < -mod; Rett. m. Blyant 7³ har] ||ganske billiger] har 7⁶ skal ||ha|| skal S. 290¹ G. . . . kan] < saaledes kan G. ikke rigtigt S. 290⁵ Sjoueren.] Sjoueren. Punktum m. Blyant S. 290⁶ dog] < men S. 290⁹ ved] ved ||,|| S. 290¹³ Dog] < Men

180: 258 (se 179). — Blad som 171; en Kt. uregelm. afrevet, med ubetydelig Rest foroven af Arkets andet Blad. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere i Rett. og Tilf. tildels sirlig; adsk. Rett. og Tilf. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager hele anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr., sl. (med 180,4) paalangs i Marg. tilhøjre, med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.

4³ ikke første Gang] ||han kan ikke forsvare det||, ikke 4⁷ kjendt] kjender.

181: 258 (se 179). — Lap af Blad Fol.; to Ktt. uregelm. afrevet. Pap.: som 171. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere; enk. Rett. og Tilf. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.

182: 254 (= L-For tegn.). — Sammenheftning paa 2 Ark som 171 (med Heftesnor af fin rød Silke), med Blyant pag. 1-7; 4 Bll. Skr.: enk. St. stor; gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

Anm.: brækket med ydre Margen, sl. et Stykke under Midten paa Siden pag. 7, hvis nederste ²/₃ er ubeskr. ligesom hele sidste Side af Sammenheftningen.

4(hvad] <, hvad ⁵-mærket)] < -mærket, S. 292⁹ hvad] ||(| hvad Grad] Graade S. 292¹² ham] ham ||)| S. 292¹⁶ var] ||s|| var S. 292²³ saa] ||v|| saa S. 292²³ . M.] <; M. S. 293³ Ak] ||Og|| Ak S. 293⁶ og] og ||kjøbt det|| S. 293⁸ snarere] < snare S. 293¹³ sige,] sige, |saa at sige,| S. 293¹⁶, til] < til, S. 293¹⁸ blive . . . Minde] < bevare Mindet S. 293¹⁹ til den] til Ordet] < Det S. 293²³ απo-] < απ S. 294⁶ den første Gang] < denne S. 294¹² I-] „I- S.

294¹⁶-landet"]-landet , om]
 ||hævede sig mod den „Troen
 paa“ o: s: v: || , om S. 294²¹
 skal] skal ||ene og alene
 spør|| S. 295⁹Byen"] Byen"
 ||)|| S. 295¹¹jeg|| jeg ||,|| -el-
 se] -else ||,|| S. 295¹³være]
 være ||at|| S. 295²¹kun] ||til||
 kun S. 295²⁷var just] < er
 S. 296¹¹sige] sige ||:|| S.
 296¹⁶-nu] -nu ||en|| S. 296¹⁹
 spørges] ||,|| spørges

183: ad 254 (se 182). — Blad
 som 171, med Blyants-Sam-
 menvisning mrk. „ad pag. 5.“
 (med Blyant, optrukket med
 Blæk); en Kt. uregelm. af-
 revet. Skr.: enk. St. stor;
 rolig for en stor Del sirlig.
 — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
 Sider, optagende første Side af Blad-
 et, hvis anden Side er ubeskr.

²har] < havde ⁶-lig] <
 -ligt S. 297¹⁴vilde være] <
 er S. 297¹⁷for] for [< fordi]
 ||det|| S. 297¹⁸det] < dette

184: 254 (se 182). — [I] 2 Ark,
 med Blyant pag. 1-5 + [II]
 1 Lap af Blad som I, med Rød-
 kridts-Sammenvisning mrk.:
 „ad pag. 3.“; en Kt. uregelm.
 afrevet, med smal Rest af Ar-
 kets andet Blad; som 171.
 Ialt 5 Bil. (÷). Skr.: gen-
 nemg. stor; gennemg. hurtig
 tildels flygtig, hist og her ro-
 ligere, i Tilf. enk. St. sirlig; tal-
 rige Rett. og Tilf. — 6 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
 der. Hovedstykket: I I, sl. nederst

paa første Side (pag. 5) af Ark. 2,
 som forøvr. er ubeskr.; Tilf. foroven
 (tildels fra modsat Led) og paa Fo-
 den af Siderne og i Marg. (tildels paa
 langs). Tilf. 184, s: I II, paa Blad-
 ets første Side, Lappen forøvr. ube-
 skr.

5⁶-tig] < -tigt Det] ||Ak,||
 Det 5⁷A i Ak] < a 6⁶
 -frygt"]-frygt 7⁶en] < een
 S. 299¹¹i] ||Forf|| i S. 299²
 (S.) S. S. 299³Færdl.]
 Færdl.

185: 254 (se 182). — Lap af Blad
 4. (170 × . . .); to Ktt. ure-
 gelm. afrevet. Pap.: som 171.
 Skr.: tildels stor; gennemg.
 hurtig i enk. Ord flygtig, enk.
 St. roligere i enk. Ord sirlig;
 kun faa Rett. og Tilf. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Si-
 der, optager Bladets første Side, sl.
 paa langs i Marg. til højre med Linler
 beg. ⊥ Sdens nederste Kt.; anden
 Side af Lappen ubeskr.

²om] om jeg

186: 254 bis (= L-Forategn.). —
 Ark som 171; 2 Bil. Skr.:
 tildels stor; gennemg. rolig
 for en stor Del sirlig, sl. hur-
 tigere. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge
 Sider, sl. et Stykke under Midten paa
 tredje Side, hvis nederste 1/3 er ube-
 skr. ligesom hele sidste Side af Ar-
 ket; Anm. § anbragt paa første Side
 foroven i Marg. til højre med Linler
 beg. ⊥ Sdens nederste Kt., sl. (med
 Rødkridts Sammenvisning) foroven
 paa Siden fra modsat Led.

²men] ||kund|| men ⁷-en-
 dende] < -ende S. 300⁴
 siges] siges ||,|| S. 300¹⁰
 midt] ||i de forvirrede|| midt
 S. 300¹⁶selv] < selv S.
 300²¹„om] < om „ S. 301²

Evigheden] < evigt S. 301¹²
G.^s] < hans blev] blev ||at||

187: 254 bis (se 186). — Ark som 171; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i Anm. (svarende til 186, S. 300 Lin. 28 ff.) tildels sirlig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig; en Del Rett. og Tilf. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. nederst paa tredie Side af Arket, hvis sidste Side er ubeskr.; Anm. svarende til 186, S. 300 Lin. 28 ff. anbragt forneden paa første Side.

188: 248 (= L-Fortegn.). — Ark som 171; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere. — 4 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, sl. paa sidste Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr.

⁴F i Første] < f ⁶den] den ||M|| ¹¹Σ...Σ lyde] < lyde Σ. . . Σ ¹⁰mig] < jeg ¹¹ogsaa] ogsaa ||det|| ¹³og|| idet-mindste er det ik|| og ¹⁸snare] snare ¹⁶Der] < Det ²¹-heden,] < -heden! ²²ak,] < ak! ²⁶hermed . . . optaget] < at optage ⁸⁰at] at ||f|| ²³sige;] < sige — S. 303²³ hvorpaa . . . reflekteres] < som derfor naturligvis ikke omtales S. 303²³ og] ||maa denne Side|| og S. 303²⁴-seer] -seer ||C|| S. 303²⁸Ingen] < ingen S. 303²³Gamle] ||Gi|| Gamle S. 303²³her] her ||,|| S. 303²⁴-hed] -hed ||.||

189: 248 (se 188). — Ark som 171; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 3 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, sl. midt paa tredie Side, som forevr. er ubeskr. ligesom hele sidste Side.

²Stemning] ||Yttr|| Stemning ¹³sige] < som ¹⁴enten G.] < G. enten ²¹nævne . . . antyde] < tale om ²⁰samt] < som og < som ²⁷Anerkjendelse] < „Anerkjendelse“ ³¹vil finde] < finder ²²op-] ||for|| op- S. 305⁷-syn,] < -syn. S. 305⁹ikke af] < uden

190-i91: 258 bis (se 177). — Blad som 171; en Kt. uregelm. afrevet. Skr. 190: tildels stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere. 191: rolig, tildels sirlig. — 1 S.

Anm.: med smal ydre Margen, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr. 190 beg. et Stykke nede paa Siden, sl. paalangs i Marg med Linier beg. ⊥ Sdens nederste Kt. 191 anbragt øverst paa Siden fra modsat Led, Slutn. (med Rødkridts-Sammenvinsning) indskudt i Mellemrummet mellem Beg. af 191 og Beg. af 190.

190¹³Ting] Ting ||,|| S. 306³atter,] < atter. 191²-vidt] -vidt ||Sandhed|| 191⁷-ærv.] -ærv. ||og holdt Plad|| 191¹¹hvilken] < som

192: 258 bis (se 177). — Lap af Blad 4. (170 × . . .); to Ktt. uregelm. afrevet. Pap.: som 171. Skr.: i enk. Ord stor; rolig. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa Bladets første Side, Lappen forøvr. ubeskr.

- 193: 258 bis (se 177). — Lap af Blad 4. (170 × . . .); to Ktt. uregelm. afrevet, den ene Kt. med Rest af Arkets andet Blad. Pap.: som 171. Skr.: stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa Bladets anden Side, Lappen forøvr. ubeskr.

²M.] < M: ³Landet.] < Landet!

- 194: 258 bis (se 177). — Lap som 192. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa Bladets anden Side, Lappen forøvr. ubeskr.

- 195: 258 bis (se 177). — Lap af Blad 4. (167 × . . .); to Ktt. uregelm. afrevet. Pap.: som 171. Skr.: stor; rolig. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa Bladets anden Side, Lappen forøvr. ubeskr.

¹Secund-] < Second-

- 196: [251]. 256 (= L-Fortegn.) — [Blad 174 II, med Blyant pag. 1] + 1 Ark som 171, med Blyant pag. 2-5. Ialt 3 Bll. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i Beg. og i Indskudsstykket i Marg. i enk. Ord sirlig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. — [1] + 4 SS.

Anm.: Arket brækket med ydre Margen, optager hele Arket.

⁹dog] dog ||f|| ¹³nu] ||s|| nu ¹⁴Ære] ||H|| Ære ¹⁶kunde] < kunne S. 308⁴Det] ||Jeg har|| Det S. 308⁶en] en ||2 p a|| S. 308⁷tillige] < ogsaa S. 308¹²Ønske] ||e|| Ønske S. 308¹⁶have] have ||modtaget|| S. 308²³g i Yng-] < d S. 308³⁹Alle] < alle S. 308⁸¹tale] < tal S. 308⁸⁴til...Ende] < først S. 309⁶kan] < har kunnet S. 309⁶vil] ||a|| vil S. 309¹⁶ham;] < ham —

- 197: 256 (se 196). — Blad som 171; en Kt. uregelm. afrevet med smal Rest forneden af Arkets andet Blad. Skr.: gennemg. rolig enk. St. sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, midt paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

²-staae] < -staaet ¹I... til] < i Forhold til < Mod S. 310³værge] være mig] mig ||;||

- 198: 252 (= L-Fortegn.). — Blad, Fol. Pap.: som 171. Skr. i første Afdeling og Anm. 1: tildels stor; gennemg. rolig, et enk. St. og i Tilf. sirlig, i enk. Ord hurtigere; i de to sidste Afdelinger og i Anm. 2: enk. St. stor; gennemg. sirlig, enk. St. hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, sl. midt paa anden Side, som forøvr. er ubeskr.; Tilf. paa første Side i Marg. tilvenstre og tilhøjre samt paalangs i Marg. tilvenstre beg. ⊥ Siden øver-

ste Kt.; Anm. 2 anbragt foroven i Marg. tilhøjre paa første Side, med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.

¹⁴-ber]-ber||,|| ²⁰-elelse]-else ²¹agtværdigere, end] < saa agtværdigt, som ²²Sæder“] Sæder““ S. 311²be-] ||det|| be- S. 311²¹, det] < ; det S. 311²⁴Men] < Og S. 312¹den] den ||dog nok|| S. 312²dog] ||baade|| dog S. 312⁴som] som ||den|| S. 312¹⁰denne] < den

199: 252 (se 198). — Blad som 171. Skr. i Hovedstykket: tildels stor; i Beg. hurtig tildels flygtig, i de tre sidste Stykker: rolig i enk. Ord sirilig; i Rett., Tilf. og Anm. 2: gennemg. sirilig, i enk. Ord hurtigere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager begge Sider af Bladet med et „verte“ med Blyant i nederste Hjørne tilhøjre paa første Side; Hovedstykket sl. lidt under Midten paa anden Side, med Tilf. i Margen til begge Sider (tildels paalangs), paa første Side tillige paa Foden af Siden; Anm. 1 anbragt øverst paa første Side tilhøjre, Anm. 2 under Blyantsstreg med Linier paaskraa i nederste Hjørne tilvenstre paa anden Side.

2²Sted] Sted ||f||

200: 252 (se 198). — Blad, 4. (168 × 203); en Kt. uregelm. afrevet, med smal Rest af Arkets andet Blad. Pap.: gull. Konzept. Skr.: i enk. Ord stor; rolig tildels sirilig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider; med tomme Mellemrum paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

“(uden] < , uden ⁶¹han ogsaa . . . mig] < ogsaa jeg drages, anerkjendende, ⁹jeg siger] < sige

201: 249 (= L-Fortegn.). — Blad som 171; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig i Beg. og Tilf. sirilig; enk. St. hurtigere i enk. Ord flygtig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager første Side af Bladet, hvis anden Side er ubeskr.; Slutn. anbragt dels i to Kolonner øverst paa Siden, dels paalangs i Marg. tilhøjre med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

¹Dette] Dette ||anseer|| ⁹. Jeg] < ; jeg ²²som] ||for|| som S. 315¹meest] meest ||forpligtet og||

202: 249 (se 201). — Blad som 171; en Kt. uregelm. afrevet, med smalle Rester af Arkets andet Blad. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

“eller... Haanden,] < altsaa, at jeg /< han har altsaa, / skal antyde Proportioner, protegerendetage G. ved Haanden, ⁹Of-] < af- ⁸Bi-skop] Biskop. ¹³haves] < er < ligger ¹⁶for] ||(|| for -nen]-nen ||) ¹⁷Haanden] Haanden ||. der] < det ¹⁹Ind-] ||”|| Ind- Chrstd.] Xstd. ||“|| ²²bedre] bedre ||stræben|| ²⁵skulle] ||1|| skulle S. 316⁹Maade] ||m||

Maade S.316¹²dog] dog ||er||
-hed.] < -hed;

- 203: 255 (= L-Fortegn.). — Ark
som 171. Skr. i Hoved-
stykket: i enk. Ord stor;
gennemg. sirlig, i de to sid-
ste Stykker hurtigere; i Bem.
for Sætteren: gennemg.
stor; gennemg. rolig, i enk.
Ord hurtigere tildels flygtig.
— 2 SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen. Hovedstykket sl. et Stykke
under Midten paa anden Side, hvis
nederste ¹/₃ er ubeskr. ligesom hele
andet Blad; Anm. 2 og 3 anbragt med
fulde Linier uden Hensyn til Marg.
Bem. for Sætteren med Linier paa-
skraa øverst i Marg. paa første Side.

^ablive] < bliver ^atrykt]
||i Try| trykt ^aunder] under
||Un|| S.317¹⁰Barn-]<barn-
S.317¹⁴Fader] Fader ||)|| S.
317¹⁰-ende] < -et S.317¹⁰
samt] ||(|| samt S.317¹⁴den
. . . Redakteur] < Redak-
teuren har] ||af „Nord og
Syd“|| har S.317²²hans]
hans ||Liv.|| S.318¹simp-]
< simpf-

- 204: 255 (se 203). — To Blade
(opr. 1 Ark) som 171, med
Blyant pag. 1-3. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. hurtig
tildels flygtig, i Rett. og Tilf.
roligere hist og her sirlig;
adsk. Rett. og Tilf. — 3 SS.

Anm.: med Margen til begge Si-
der, sl. nederst paa anden Side (pag.
3) af Bl. 2, hvis første Side er ube-
skr.; Tilf. paa første Blad i Marg.
baade tilvenstre og tilhøjre (tildels
paalangs); Anm. 2 (med Rødkridts-
Sammenvisning) anbragt foroven paa

første Side (pag. 1), fra modsat Led,
Anm. 3 umiddelbart under Anm. 1
paa Foden af første Side (pag. 1),
med Tilf. tildels under Streg paaskraa
i Hjørnet tilhøjre; Bem. for Sætteren
anbragt foroven tilvenstre for Over-
skriften, sl. i Marg. tilvenstre. 4 beg.
midt paa anden Side (pag. 2) af Bl.
1, sl. nederst paa anden Side (pag. 3)
af Bl. 2.

4^avar] < er 4¹(hvad]
< , hvad 4¹¹— at] < , at
S.319⁷Ord] Ord ||,|| S.
319¹⁰vil] ||som og|| vil S.
319¹⁴jeg første Gang] jeg ||fr||
S.319¹⁶saaledes...dem]
< at sætte dem saaledes S.
319²²-rede] -re

- 205: 253 (= L-Fortegn.). — Ark,
4. (168 × 202); 2 Bll. Pap.:
som 171. Skr.: hist og her
stor; i de tre første Stykker
gennemg. sirlig, sl. hurtigere;
i sidste Stykke i Beg. rolig
hist og her sirlig, sl. hurtigere.
— 2 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
sl. nederst paa anden Side af Arket,
som forøvr. er ubeskr.

S.320⁷-ende] < -et S.
320¹⁶hvor] hvor jeg S.320²¹
-maal] -maal ||om|| S.320²⁶
det] ||Talente|| det S.320³⁰
man] < mand S.320^{30f}.og-
saa...Forstand] < i ud-
vortes Forstand ogsaa

- 206: 253 (se 205). — Ark som
171; 2 Bll. Skr.: gennemg.
stor; gennemg. hurtig tildels
flygtig, hist og her roligere;
talrige Rett. og Tilf. — 2 SS.

Anm.: brækket med ydre Mar-
gen, sl. midt paa anden Side af Arket,
som forøvr. er ubeskr.

207: 275 (= L-Fortegn.). — [I] 1 Blad, 4. (170 × 204); en Kt. uregelm. afrevet, med smalle Rester af Arkets andet Blad + [II] 1 Ark, 4. (168 × 204) + [III] 1 Blad som II; en Kt. uregelm. afrevet, med ubetydelig Rest forneden af Arkets andet Bl. ialt 4 Bll. Pap.: Koncept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere. — 7 SS.

Anm.: Første Linie anbragt i I som Paategning paa Bladet sammenlagt som Omslag for Manuskriptet til 275, paalangs foroven midtpaa, paa første Side af Bladet, som forævr. er ubeskr.; Stykket selv i II og III, med Margen til begge Sider, sl. i III paa anden Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr.

⁸¹ hvor . . . Landet] < hos en Familie, hvor hun var med ¹⁸Efter] || | Efter ¹⁶saa] || — | saa ²², Prof.] || — ||, Prof. S. 322⁴som] som | det | S. 322⁹thi] | ved | thi S. 322¹² vel . . . jeg] < i ethvert Tilfælde jeg vel S. 322¹⁹ „min] min S. 322²⁶ kan . . . maa-skee] < maa man < maa S. 322²⁷ han . . . det] < det opdagede han S. 323¹-skop] -skop. S. 323⁹ ved] < i S. 323¹⁰ (hvis) || — || (hvis S. 323¹⁶ Dagen] | det | Dagen S. 323²⁰ Og] | N | Og S. 323²⁰ han] han | i det | S. 323²⁰ Gamle] < gamle S. 323²¹ der] | som | der S. 324³ Der] | Jeg har | Der S. 324⁶-set] -set ||, || S. 324¹⁸ gjerne]

gjerne || at fortælle || S. 324¹⁷ er] ere

208: 245 (= L-Fortegn.). — Sammenheftning paa 2 Ark, 4. (170 × 204; Heftesnor af fin rød Silke); 4 Bll. Pap.: Koncept. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere. — 8 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen, optager hele Sammenheftningen.

⁸været] være ¹⁰og] og || Venner — ja, om jeg har Nogen || S. 325³-des] -de S. 325⁴endogsaa] end Linieskifte ogsaa S. 325²²et-] < eet- S. 325²⁷findes] findes || en || S. 325²¹-tryk] -tryk || f || S. 326¹hvor] || i den || hvor S. 326¹³i] ||, || i bruge,] < bruge: S. 326¹⁵at] at || le || S. 326¹⁶nu for] nu Linieskifte S. 326¹⁸Nei.] < Nei, S. 326¹⁹at] at || berøre || S. 326²⁵higer han] higer S. 326²⁷G.] G. ||, || S. 326²⁸Priis paa] Priis S. 327³ladet] lade S. 327¹²jeg] jeg ||, || S. 327¹⁹mig i] mig S. 327²²Noget] Noget || D || S. 328⁵det] det || i || S. 328²¹skulde] < skulle have] have || taget || S. 328²²ham] ham || ||

209: 237 (= L-Fortegn.), 5. — Ark, 4. (163 × 199); 2 Bll. Pap.: gull. Koncept. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig enk. St. sirlig, efterh. gennemg. hurtig tildels flygtig, i Rett. og Tilf. roligere i enk. Ord sirlig. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, sl. nederst paa første Side af Bl. 2, hvis anden Side er ubeskr.

¹⁶ikke.] ikke. ||Jeg forstaaer ikke, om han|| ²¹eller] < og vilde] vilde ||hjælper|| Er] ||Eller|| Er ²², i] < . I ²³-skop]-skop. Noget] < noget S. 330¹slaae] slaae ||En|| S. 330⁶kun] < vel S. 330¹⁰Hvad . . . derimod] < Men hvad jeg S. 330¹³en] en ||6|| S. 330¹³-gangne.] < -gangne; S. 330²¹derom] < om

210: 237,5 (se 209). — Blad som 209; en Kt. uregelm. afrevet, med smal Rest af Arkets andet Blad; med Blyant pag. 1-2. Skr.: tildels stor; gennemg. rolig, i Tilf. i enk. Ord sirlig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. — 2 SS.

Anm.: med Margen til begge Sider, bredere tilhøjre; sl. et Stykke under Midten paa anden Side, hvis nederste 1/4 er ubeskr. i Textkolonnen, men med Tilf. paalangs i Marg. tilhøjre med Linier beg. ⊥ Sidens nederste Kt.

S. 331²³aldrig] ||h|| aldrig
S. 331²⁶at] ||i|| at

211: 237 (= L-Forategn.), 3. — Ark som 209; 2 Bl., med Blyant pag. paa første Side: 1-3 (rettet fra: 3 som opr. Forts. til 210), paa anden Side: 4. Skr.: gennemg. stor; gennemg. rolig, i Rett. og i Tilf. i enk. Ord sirlig, i enk. Ord hurtigere, sl. hurtig. — 2 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen, sl. nederst paa anden Side af Bl. 1,

Bl. 2 ubeskr. paa en Blyants-Paategning nær: „Biskop Mynster“, anbragt paalangs i Marg. foroven paa anden Side, med Lin. beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

⁵for-] < paa- ¹⁸handles] handles |||| ²³kan . . . skal] < skal og kan < skal kan ²⁴F i Fredens] < f ²¹: da] < — da S. 333²for . . . ⁴igjennem] < ved Hjælp af verdslig Klogskabs smaae Midler

212: 237,3 (se 211). — Ark som 209; 2 Bl., med Blyant pag. paa første Side: 5 (som Forts. til 211), paa tredje Side: 7. Skr. i Hovedtexten: gennemg. stor; gennemg. hurtig for en stor Del flygtig, i sidste Stykke roligere; i Rett. og Tilf.: rolig for en stor Del sirlig. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Arket, sl. paa sidste Side dels paalangs i Marg. til venstre, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt., dels øverst paa Siden fra modsat Led.

⁵i] ||han er|| i ||s|| for] ||tilsta|| for Biskop M.] < han ⁸Nu] ||Men|| Nu og] < Og ¹³for] < som ¹⁶Kun] ||S|| Kun S. 334⁸ind;] < ind, S. 334⁶det] < dette ikke] ||I|| ikke Biskop] ||han|| Biskop S. 334¹⁰Det] < det S. 334²⁰at] at ||s|| nu] nu ||d|| S. 334²⁴-skop]-skop. S. 334²⁸an-] ||han|| an- S. 334²⁹Side] Side |||| S. 334²²høi-] ||i|| høi- S. 335³An-] ||D|| An- S. 335²⁰, i] i S. 336⁵endog] endog ||udsæt-

tende mig|| S. 336¹¹M.] ||M
at|| M. S. 336²⁷da . . . det}
< det er S. 336²⁹til|| til ||at
skulle see||

213: 237,³ (se 211). — Ark som
209; 2 Bl., paa første Side
foroven i Marg. med Blyant
mrk.: „ad p. 7 med.“, og før-
ste Side med Blyant pag. a,
tredie Side: c, fjerde Side: d.
Skr.: tildels stor; gennemg.
rolig i Beg. og i Tilf. tildels
sirlig, i enk. Ord hurtigere.
— 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
al. midt paa sidste Side (pag. d), som
forevr. er ubeskr.

¹-skop] < -skop. ¹⁶uden]
uden ||at det|| ²²-synes] <
) synes ²⁵siger jeg] siger
²⁸-ende] < -ede ³⁰Alt] <
alt ³³forl-] ||for|| forl- S.
338⁶at] ||ved|| at S. 338⁸
ved:] < ved Biskop S. 338⁹
fri-] ||at|| fri- S. 338¹⁰æ i
overvældet] < e S. 338¹¹sit
Høieste] < sin høieste S.
338¹³Tri-] < tri- -ren:] <
-ren — dette] dette ||er||
S. 338¹⁶under] ||vistnok|| un-
der S. 338²⁰maaskee] <
Maaskee S. 338²⁴en] < et
S. 338²⁹ak] ||i|| ak S. 339¹
han] ||og i|| han S. 339¹⁷i]
||men|| i

214: 237,³ (se 211). — Lap af
Blad som 209 (163 × . . .);
en Kt. uregelm. afrevet; med
Blyant foroven tilhøjre mrk.:
„ad pag. |d| 7 c.“ Skr.: enk.
St. stor; gennemg. rolig i Beg.

i enk. Ord sirlig, i enk. Ord
hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, paalangs ad første Side af Bla-
det med Linier beg. ⊥ Sidens neder-
ste Kt.; anden Side af Lappen ubeskr.

²om . . . passerer] < paa
„Tidernes Tegn“ ⁸da . . .
paa] < det da maaskee falde
ind < da maaskee falde paa
S. 340¹Og] ||Thi|| Og S. 340⁹
at] at ||Rotschild||

215: 237,³ (se 211). — Ark som
209; 2 Bl., med Blyant paa
første Side foroven i Marg.
mrk.: „ad p. 7 med.“ og pag.:
2 (som Forts. til 213). Skr. i
Hovedtexten: gennemg.
stor; gennemg. hurtig, hist og
her roligere, i Slutn. i enk.
Ord sirlig. — 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
optager hele Arket, al. paalangs i
Marg. paa sidste Side, med Linier
beg. ⊥ Sidens øverste Kt., med en
Tilf. øverst paa Siden fra modsat Led.

¹⁶Biskop M.] Biskop Li-
nieskifte ¹⁸end] end ||h|| S.
341¹med] ||tvinges man til||
med S. 341³. Dette] . Dette
S. 341⁴mig] ||sig|| mig S. 341⁴
er] er ||dog|| S. 341⁵størst
mulige] < største S. 341⁷
er] ||hen Linieskifte henflyer
til|| er S. 341⁸den] < det
S. 341⁹saaledes . . . han]
< i, at han i al Inderlighed
for Gud henflyer S. 341¹⁰
ene] < Ene S. 341¹¹. Den
. . . Vanskelighed] < Van-
skeligheden < S S. 341¹³.
bliver . . . den] < er S.
341¹⁴48] < 49 S. 341¹⁷Og]

||Sandt|| Og S. 341²⁴er] <
staaer S. 341²⁶-skop] -skop.
S. 341³⁰det første Gang] Det
S. 342¹¹dette] ||vi|| dette S.
342¹³et] <en S. 342¹⁹usæd-
vanlig] < ualmdl. S. 342²¹
jeg] jeg ||f|| S. 342²⁶at] ||for||
at jeg] jeg ||,||

- 216: 237,5 (se 209). — Ark som
209; en Kt. uregelm. afrevet.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig i enk. Ord flyg-
tig, i enk. Ord roligere. —
1 S.

Anm.: smal Margen til begge Si-
der, optager første Side af Bladet, hvis
anden Side er ubeskr.

²jo] jeg S. 343⁶Biskop
M.] Biskop S. 343⁹efter]
||saa|| efter S. 343¹⁶hvad]
||at|| hvad

- 217: 237,5 (se 209). — Ark som
209; 2 Bll. Skr. i Hoved-
stykket: gennemg. stor;
gennemg. rolig, hist og her
hurtigere i enk. Ord flygtig;
i Anm.: i enk. Ord stor;
beg. sirlig, snart hurtigere.
— 4 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
sl. paalangs foroven i Marg. paa sid-
ste Side, med Linier beg. ⊥ Siden
øverste Kt.

²-gere] -gere ||B|| ⁴af]
||og|| af ⁶bruge] bruge ||.
⁹Man] ||Dette har man for-
staaet|| Man ¹³mod...-hed]
< sædvanlige Partieskhed
mod Biskop M. ¹⁴Det] ||Man||
Det S. 344¹Par Ord] Par
Linieskifte S. 344²t i util-]
< v S. 344⁵jeg ikke] jeg

||dertil|| S. 344⁸iforveien]
< efter S. 344¹⁰be- ||om||
be- S. 344¹³Første] < før-
ste S. 344¹⁶til den] til S.
344¹⁷det] det ||just|| S. 344²⁰
var] ||af|| var S. 344²¹jeg]
jeg ||foredrager|| S. 345¹af
at] < da S. 345⁶var] ||g||
var S. 345⁷an-] ||Andet|| an-
S. 345⁸iforveien] < efter
S. 345⁹f i for-] < F S. 345¹⁶
i] ||lige|| i S. 345¹⁷dig] digt
||maa gi||

- 218-219: 237,5 (se 209). — Tre
Ark som 209; 6 Bll. Skr.
218: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig i enk. Ord
flygtig, hist og her roligere.
219: stor; rolig. — 12 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
218 sl. nederst paa tredje Side af Ark
3; 219: forneden paalangs i Textko-
lonnen paa sidste Side af Ark 3, med
Linier beg. ⊥ nederste Kt. af Siden,
som forøvr. er ubeskr.

S. 346¹hvad] hvad ||jeg s||
, om] ||saadan||, om S. 346²
fore-] ||gjør|| fore- S. 346⁴
blot] blot ||nogenlunde|| S.
346⁶mig;] mig; ||Ingen vilde
dog maaskee|| var] < udtalte
mig S. 346⁶mig] mig ||f|| S.
346¹⁸ere.] < ere, S. 346²⁶
-skop] -skop. S. 346²⁷Men]
||Uen|| ¹Men Biskop M.]
Biskop S. 346²⁹maa] ||e|| maa
S. 347¹kan] ||staa|| kan S.
347⁸gavnet] ||at|| gavnet S.
347¹³saa?] < saa, S. 347¹⁶
at] ||,|| at Aar.] < Aar; S.
347²⁰det] ||,|| det S. 348⁴
af] ||,|| af S. 348⁹var] ||er||
var S. 348¹³saa] ||h|| saa S.

348¹⁶det] ||jeg|| det S. 348³⁷
Der] < Det S. 348²⁹læse]
læse ||li|| S. 348⁸⁰høres]
høres ||mag|| S. 349¹Kun]
< Men S. 349²-skop]-skop.
S. 349⁸Det] ||M|| Det S.
349⁷støttede] < stødte S.
349¹¹Mand] Mand ||er|| S.
349³⁰-skab.] < -skab, er
anden Gang] er ||uvig?|| S.
349²⁷har] ||,|| har S. 349³⁹
-lige] < -ligt

220: 237 (= L-Fortegn.), 4. — Ark
som 209; 2 Bll. Skr.: gen-
nemg. stor; gennemg. rolig,
hist og her hurtigere i enk.
Ord flygtig. — 4 SS.

Anm.: Manuskripterne til 217,4 er
indlagt i et sammenlagt Blad som 209,
med Paategning: „Angaaende mit For-
hold til Biskop Mynster“ (Skr.: stor;
med latinske Bogstaver; sirlig). 220
med smal udv. Margen, optager hele
Arket.

⁸godt] ||k|| godt ⁹at] at
||det|| ¹⁰det] < den ¹⁸i at]
i ¹⁴hvad] ||Sit.|| hvad ¹⁶som]
som ||Sit.|| ¹⁹; det] < Det
²³ikke] ikke ||sk|| ²⁴hans]
hans ||Skade til|| ²⁵dølge]
døgle selv] selv ||, at|| ²⁸
Mit] < mit S. 351⁴det] det
||,|| S. 351²³med] med ||Gud.||
²⁹bered, *første Gang*] <
bered; S. 351²⁸-saae] <
-seer S. 351³⁰ja] ||ere|| ja S.
351³¹Taarer] Taarer /< Taa-
re/ ||,|| S. 351³²er.] < er,

221: 237,4 (se 220). — To Oktav-
Lapper. Pap.: blaalig Kon-
cept. Skr.: hist og her stor;
gennemg. rolig, hist og her

hurtigere i enk. Ord flygtig.
— 4 SS.

Anm.: uden Margen, sl. paa an-
den Side af Oktavlap 2 lidt under
Midten af anden Side, som forevr. er
ubeskr.

⁸i] ||han h|| i ¹⁰har han]
har ¹¹et] < en -ligt] < -lig
¹⁴-tydede] < -tyder ¹⁷Thi]
||Men|| Thi ¹⁹den *første Gang*]
< det ²⁸Jeg] ||Ved ha|| Jeg
³²Alt] ||a|| Alt S. 353²lidt.]
lidt. ||Og i al den T|| S. 353⁸
paa-] ||re|| paa- S. 353¹⁶an-
bragte *første Gang*] an- *Si-
deskifte* Pseu-] Psey-

222: 237,4 (se 220). — Ark, Fol.;
2 Bll. Pap.: gull. Concept.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. hurtig tildels flygtig, i
første Stykke roligere. — 4 SS.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, optager (med tomme Mellem-
rum mellem Afdelingerne) hele Arket.

S. 354⁹to] < en S. 354¹¹
min] ||Forf. Vi|| S. 354¹⁶
kan] ||er|| kan S. 354²⁴den
tredie Gang] < det S. 355⁶
kunne] < kunde „Ved]
Ved S. 355⁹S i Sags] < D
S. 355¹¹end] en S. 355¹²
hans] ||R|| hans S. 355²⁷at]
||er|| at S. 356⁷skal] < er
S. 356⁸Mand af] Mand *Li-
nieskifte* S. 356⁹ualmdli-
gere] < ualmdl S. 356¹⁷
-fælde] -fældet S. 356¹⁹
godt gjøre] < godtgjøre S.
356²⁸At] < Hvorledes S.
357⁴er i] er

223: 237 (= L-Fortegn.), 6. —
Blad, 4. (163 × 208); en Kt.

uregelm. afrevet. Pap.: Koncept. Skr.: rolig. — 1 S.

Anm.: anbragt paa Bladet sammenlagt som Omslag til Manuskriptet til 237, ⁶ paa langs forneden paa første Side af Bladet, som forøv. er ubeskr.

224: 237,6 (se 223). — Blad, 4. (167 × 206). Pap.: Koncept. Skr.: hurtig tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, beg. øverst paa første Side sl. midt paa anden Side, hvis nederste ¹/₂ er ubeskr.

¹-skop] -skop. ⁷vil] vil
||bedrage|| ¹⁴og] ||hv|| og
¹⁷fra] fra at

225: 237,6 (se 223). — Ark, 4 (163 × 208); 2 Bll. Pap.: Koncept. Skr.: tildels stor; hurtig tildels flygtig. — 4 SS.

Anm.: optager hele Arket; første og tredje Side med smal ydre Margen, anden og fjerde Side med smal Margen til begge Sider. Tilf. foroven og i Marg. paa første Side.

¹⁶det Første] < første
-beviist] < -viist ²⁰saa]
||som|| saa ²⁵en] ||engang||
en S. 359¹for-] < For- S.
359⁶Og . . . her] < Her S.
359⁶Første] < første S.
359¹²de første Gang] det S.
359¹⁷det] ||een Fordeel,|| det
S. 360⁸her-] < der- ud-]
||,|| ud- S. 360⁸og] og ||saa||
S. 360¹²Bi-] ||usand|| Bi- S.
360¹³just] ||thi|| just S. 360¹⁵
hvad . . . er] < sand Xstd.

226: 237 (= L-Fortegn.), 7. — 1 Sammenheftning paa 2 Ark (Heftesnor af rød Silke) som

225; 4 Bll. Skr.: stor; hurtig tildels flygtig. — 8 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen optager hele Sammenheftningen sl. paa langs i Marg. paa sidste Side med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

¹³til] ||s|| til ¹⁶,ved] ved
S. 361²formaae] < faae S.
361⁹jeg] ||—|| jeg S. 361¹⁰
er] er |der| -stand] -stand
||mærke|| S. 361²¹pleier] ||b||
pleier S. 362¹det,] < det!
S. 362¹³Du] ||i|| Du S. 362²⁰
denne] ||det|| denne S. 362²²
Velvillie] < Villie S. 363³
stærkere.] < stærkere;
Rett. m. Blyant S. 363²¹for
. . . Opgave] < , som sin
Opgave for mig S. 363¹⁹vilde]
< vil S. 363²¹vilde] <
ville S. 363²⁰blive] ||være||
blive S. 363²⁴just] just ||min||

227: 237 (= L-Fortegn.), 10. — Ark som 225; 2 Bll. Skr.: gennemg. stor; hurtig tildels flygtig, enk. St. roligere. — 2 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen optager Arkets første Blad; Arkets sidste Blad ubeskr.

⁶det] ||a|| det ¹¹som] som
|Xs||

228: 237 (= L-Fortegn.), 11. — Ark som 225; 2 Bll. Skr.: hurtig tildels flygtig. — 4 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen; sl. lidt over Midten paa fjerde Side, hvis nederste ¹/₄ er ubeskr.

¹⁵faa] < faae ²⁴Han]
||Det han|| Han S. 366²og]
og ||vende|| S. 366⁴saa] ||thi||

saa S. 366⁸Side} Side ||,||
S. 366⁹at første Gang} ||gan-
ske|| at S. 366¹³-else.} <
-else; S. 366²⁶til at første
Gang} til ||fo|| S. 366²⁷op-}
||være|| op- S. 366²⁸see}
||forstaa|| see

229: 237 (= L-Fortegn.), 12. —
Ark som 225; 2 Bll. Skr.:
gennemg. stor; flygtig. —
3 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Mar-
gen; sl. øverst paa Arkets tredje Side,
hvis nederste ²/₃ er ubeskr. ligesom
Arkets sidste Side.

⁷ganske} ||at tjene Penge||
ganske ¹⁶En} ||M|| En Vind-
Mølle} < Mølle ²⁶havde}
< har ²⁶den} < dens

230-231: 237 (= L-Fortegn.), 13.
— [I] 1 Blad; en Kt. uregelm.
afrevet med lille Rest af Ar-
kets andet Blad + [II] 1 Ark
+ 1 Blad, pag. 1 paa Arkets
første Side, pag. 5 paa Bla-
dets første Side; som 225.
Ialt 4 Bll. Skr. 230: hurtig.
231: hurtig tildels flygtig. —
5 SS.

Anm.: 230 i I paa første Side af
Bladet (sammenlagt som Omslag til
II) midt paa øverste Halvdel af Si-
den med Linier beg. ⊥ Sidens neder-
ste Kt., Bladet forøvr. ubeskr. 231 i
II brækket med ydre Margen beg. paa
første Side af Arket (pag. 1) sl. midt
paa Bladets anden Side, hvis neder-
ste ¹/₃ er ubeskr. Tilf. paalangs i
Marg. paa Arkets sidste Side i to Ko-
lonner med Linier beg. ⊥ Sidens
øverste Kt.

231⁸bedst} < sikkres 231¹³
F i For-} < f 231¹⁷gjør} <
beviser 231¹⁹et} en S. 369¹
Men} < Og dog S. 369⁰

-ste.} -ste. [<;] ||er deres|| S.
369¹⁵-skærpet} < -skærper
S. 369²¹Eed} Eed S. 370⁴
den} < det S. 370¹³skal
gaae} ||skal gaaer [< gaae/||
S. 370¹⁴og første Gang} ||ib||
og S. 370²³hvis} ||Du|| hvis
skal} < vil S. 370²⁴men}
||s|| men S. 370²⁵ingen}
||men|| ingen Anden.} And-
den. ||Giv|| S. 370²⁶-for}
-for ||k||

232: 52 (= L-Fortegn.). — [I] 1
Sammenheftning paa 3 Ark
+ [II] 1 Sammenheftning paa
2 Ark + [III] 1 Sammenheft-
ning paa 2 Ark, 4. (162 ×
199, Heftesnor af rød Silke);
14 Bll. Pap.: Koncept. Skr.:
gennemg. stor; gennemg. hur-
tig tildels flygtig, hist og her
roligere enk. St. sirlig. — 25
SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen, sl. i III forneden paa første
Side af Bl. 3, som forøvr. er ubeskr.
ligesom hele sidste Blad. Det første
overstregede Afsnit (S 371-377) optager
hele I, sl. øverst paa anden Side af
II; det andet overstregede Afsnit (S.
378-380) beg. i II, nederst paa tredje
Side, sl. i III foroven paa første Side.

⁴¹vandt . . . Journal} >
< sog . . . Journal} vant til,
at der ¹⁴for . . . sige} <
næsten ¹⁶den} < der ¹⁹det
har jeg} < jeg har det ²¹
have} har ||sagt det.|| ²⁴lig}
< ligt ²⁵-lig} < -ligt ²⁶be-}
< Be- S. 372¹⁴lader} ||la-
der|| Linieskifte lader S. 372¹⁶
dog} [Saaledes skulder han]
dog S. 372¹⁸Opholdet} <
Missionen S. 371²⁴tvært-}

||jeg|| tvært- S. 372³³være]
være ||høist|| Frem-] ||Og||
Frem- [< frem-/ S. 373^{7f}.
det . . . sige,] < dette Be-
stemte S. 373¹⁰ⁱ] ||med a|| i
S. 373¹⁴ⁱ. Selv . . . i] < I
S. 373³²saaledes vistnok]
< vistnok saaledes S. 374⁹
just] ||istand til|| just S.
374¹⁴veed] ||har|| veed S.
374³⁴stræber] < stræbere
S. 375¹¹gaae] ||komme|| gaae
S. 375¹⁸Bogen] < den S.
375¹⁸, hvad] < ; hvad S.
375³²skeet.“] skeet. S. 376³
-skop] -skop. S. 376⁴: tør]
< ,tør S. 376^{7er}] er ||i høi||
S. 376¹¹været] været ||, at h||
S. 376²¹Du antager] < Lad
os antage S. 376³² i anden
Gang] < in S. 376³⁵ung og]
ung *Linieskifte* S. 377³det]
||Dit|| det S. 377¹⁰Der] <
Og der S. 377¹³stemt.] stemt.
[< ,/ „saa det skal|| S. 377¹⁶
-skop] -skop. S. 377³⁰Min
...Paastand] < *Min christe-
lige Paastand*. *Linieskifte* Den
S. 377³²det første Gang] der
S. 378⁵den] < det S. 378¹⁴
blot] ||f|| blot S. 378²⁰, om]
< ; at S. 378²¹ⁱ] ||,|| i S.
378²²hvad han] han S.
378²⁷og] ||—|| og S. 378³⁰
væsent-] < væsendt- S.
378³²dette] dette ||,|| S. 379¹
det] ||vi har|| det S. 379¹⁸
Og] ||Og hvad der især er||
Og S. 379³¹sige] < siges
S. 380¹⁵nu] ||kun|| nu S.
380²⁵-sen“] -sen S. 381¹
den] < denne S. 381¹⁵hvor]

hvor ||kun|| -kommen] <
-komment S. 381³⁰-hed.] <
-hed; S. 381³²Hvad] < hvad
S. 382¹gjøre;] < gjøre, *Rett.*
m. Blyant S. 382⁶fordi]
||blot|| fordi S. 382^{10er}] ||har||
er S. 382¹⁶Og] ||Det har og-
saa bedrøv|| Og S. 382¹⁶ikke]
ikke ||,|| S. 382¹⁸paa] paa ||,||
hvis] < selv om S. 382³⁴
eller] < og S. 382³⁴svare,]
< svare: S. 383⁶Dage:] <
Dage, S. 383⁹da] da ||fre||

233: 52 (se 232). — Ark som 232;
2 Bil. Skr.: tildels stor; gen-
nemg. rolig, tildels hurtigere
i enk. Ord flygtig. — 3 SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen, sl. øverst paa tredje Side,
hvis nederste 1/3 er ubeskr. ligesom
hele sidste Side.

¹⁷Den] < Det S. 384⁶og]
||,|| og S. 384⁹og] og ||det||
S. 384¹⁹-Lysten,] < -Ly-
sten.

234: ad 52 (se 232). — Sammen-
heftning paa 2 Ark som 232
(Heftesnor af rød Silke); 4
Bil. Skr.: tildels stor; gen-
nemg. hurtig i enk. Ord flyg-
tig, for en stor Del roligere.
— 8 SS.

Anm.: brækket med bred ydre
Margen, sl. et Stykke under Midten
paa sidste Side, hvis nederste 1/3 er
ubeskr.

⁷en] i en S. 385⁶-dant]
< -danne S. 385⁹maatte
det] maatte *Linieskifte* S.
385¹²maatte første Gang] <
maa S. 385¹⁵hed“,] < hed“.
jeg] ||Erdette|| jeg -gende?]

< -gende, S. 385¹⁸ som] ||ing>||, som tilføies der] < jeg tilføier vil] ||der|| vil S. 385²⁸ som] som ||fo|| S. 386¹ ville] ||ku|| ville S. 386³ Dig] < mig S. 386¹⁶ kan] ||hv|| kan S. 386¹⁹ Barn] Barn ||—|| Fader] Fader ||, Du vil] S. 386²¹ Discipelen] < Din Discipel S. 386²⁵ da] ||—|| da S. 386³¹ fandt] ||fölte|| fandt S. 386³² eller hvo . . . -hæng] < det S. 386³⁴ -holdent]-holdent ||, S. 387¹ der] < som S. 387² ret] < reent Rett. m. Blyant S. 387¹⁰ vil røre] < rører S. 387¹³ hos] ||og|| hos S. 387²¹ det anden Gang] < dette S. 387²³ den] ||det|| den S. 387³⁰ der] < det S. 388¹ ved] < vel S. 388⁴ jeg] jeg ||hidtil||

235: 49 (= L-Fortegn.). — 1 Ark + 1 Læg paa 2 Ark, 4. (168 × 205); 6 Bll., med Spor af Heftning. Pap.: gull. Koncept. Skr. første Afsnit: hist og her stor; rolig i Beg. sirlig; andet Afsnit: gennemg. stor; gennemg. rolig i Beg. i enk. Ord sirlig; i enk. Ord hurtigere tildels flygtig; tredje Afsnit: i enk. Ord stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere; fjerde Afsnit: gennemg. stor; gennemg. rolig, hist og her hurtigere i enk. Ord flygtig. — 12 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen; andet Afsnit el. paalangs øverst i Marg. paa sidste Side af det

Søren Kierkegaards Papirer. Xa

enkelte Ark, med Linier beg. i S. dens øverste Kt.; tredje Afsnit optagende nederste Del af Textkolonnen paa sidste Side af det enkelte Ark, fortsat og sl. i Marg., nedenunder Slutn. af andet Afsnit; fjerde Afsnit beg. foroven paa første Side af Lægget, sl. forneden i Marg. paa Læggets sidste Side.

⁵standser] standser |>og gjøre en Ende paa>| ⁴-ad,] -ad, [Komma tilf. m. Blyant] [med Xstd, og] ⁷hvad] < dette ⁷derpaa] < saa ¹²om] om ||at st|| S. 389⁶ Middel-] 1) Middel S. 389⁷ greb] ||blev ueensartet med denne Ver|| greb S. 389¹⁰ Dette] 2) Dette Christ-] ||Det|| Christ- S. 389¹³ og] ||men|| og S. 389¹⁶ saa at] < saaledes S. 389¹⁷-tyr.] < -tyr, Rett. m. Blyant S. 389¹⁹ Men] Men ||ikke|| S. 389²¹ at] at ||ville|| S. 389²³ ud-] ||ville|| ud- S. 389²⁴ hvis] ||—|| hvis S. 390³ ere,] < ere. S. 390⁴ dette] < det S. 390⁵ det første Gang] < dette S. 390⁸ første:] < første, S. 390¹³ det] det ||Høiest|| S. 390¹⁶ mener . . . være] < er S. 390¹⁷ ude] < udover staae] < staaer det:] < det, Dette] < Det S. 390²⁶ maa] ||kan jo ikke|| maa S. 390³⁰ gjerne] ||uenkelig|| gjerne S. 391⁴ læg-] |og| læg- S. 391⁹ læst,] < læst og Rett. m. Blyant muligt . . . jeg] < det synes at jeg skal blive S. 391¹⁰ heller ||ei|| heller S. 391¹⁶ mig] mig ||, at T|| S. 391¹⁷ Men] Men ||for|

S. 391²⁰ jeg gjør] < det er
 S. 391²⁶ Regn-] ||Evi|| Regn-
 S. 391²⁸ ved at] ||ved at|| ,
 ||idet han nærede en|| <ved>
 at S. 391²¹ For-] ||Fra en||
 For- S. 392¹ mig] mig ||vise||
 S. 392⁴, maatte] < : maatte
 været] være S. 392⁵ for] for
 |en| S. 392¹⁵ knusende . . .
 den] < der knusende maatte
 Rett. tildels m. Blyant S. 392¹⁷
 da] < saa S. 392²¹ Straf —]
 < Straf, S. 392²⁵ som] som
 ||endog|| men] men ||endog||
 S. 392²⁶ -ligt] -ligt [< lige/
 ||Straf over ham|| S. 392²⁷
 seer —] < seer, at for-]
 < For- S. 392³⁰ I] ||Men|| I
 [< i/ det] det ||jo|| S. 392³³
 drings . . . Størrelse] <
 dring S. 392³³ uendelige] <
 egen S. 393¹⁸ min Gjelds]
 < Gjeldens S. 393¹⁵ -dens]
 -dens ||Stø|| S. 393¹⁷ det] <
 der bort] < ud af [< bort
 fra] Verden S. 393¹⁸ da] <
 saa Bog-] ||At|| Bog- S.
 393²⁰ Nogen] < nogen S.
 393²¹ hvad der] < at det S.
 393²² at anden Gang] ||blev||
 at S. 393²⁴ tale] ||fi|| tale
 -sættende] < -sætte Dem]
 < dem S. 393²⁵ feigt] ||flyg-
 tede|| feigt S. 394⁴ veed] ||h||
 veed S. 394¹² Hefter] <
 Hefte S. 394¹⁴ Men . . . vil]
 < Ja, røre vil jeg S. 394²¹
 er] ||har|| S. 394²⁰ til-} er
 til- S. 394²⁰ faae] faae ||,||
 S. 394²¹ hvis] < dersom S.
 395⁹ dette] < det S. 395²¹
 -ligt] -ligt ||—|| S. 395²² Du

første Gang] Du ||forhindre||
 S. 395²⁴ elsket.] < elsket!

236: [ad 49]? — Ark, 4. (167 ×
 205); 2 Bil. Pap.: gull.; Vm.:
 KLIPPAN. Skr.: stor; hur-
 tig for en stor Del flygtig. —
 2 SS.

Anm.: med brækket ydre Margen,
 optager første Blad af Arket, hvis an-
 det Blad er ubeskr.

¹Kampen] < Slaget ⁵
 kunde] kunde og ||skulde||
 kunde ⁷uno] ||in|| uno S.
 396¹¹ det] < den

237: 263 (= L-For tegn.). — Blad,
 4. (169 × 207); en Kt. ure-
 gelm. afrevet, med smal Rest
 forneden af Arkets andet Blad.
 Pap.: Konzept. Skr.: hist og
 her stor; gennemg. rolig i Beg.
 i enk. Ord sirlig, i enk. Ord
 hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Si-
 der, midt paa anden Side af Bladet,
 som forøvr. er ubeskr.

⁷¹-phatiske] -patiske ⁹
 fremtræ-] fremtræn- ¹⁴i
 det Samme] < Hanen

238: 263 (se 237). — Blad, 4.
 (168 × 204). Pap.: som 237.
 Skr.: stor; gennemg. hurtig i
 enk. Ord flygtig, i Verset ro-
 ligere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
 Sider, midt paa anden Side af Bladet,
 som forøvr. er ubeskr.

⁷zu] ||st|| zu

239: 263 (se 237) — Blad som
 237; en Kt. uregel. afrevet.
 Skr.: gennemg. stor; gen-

nemg. hurtig i enk. Ord flygtig, i enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, midt paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

³fra] fra ||første Ø|| ⁴i] i ||Sm|| ⁵aldrig] ||vi|| aldrig

240: 263 (se 237). — Ark som 237, paa første Side af hvert Blad pag. henholdsvis 1 og 3; 2 Bil. Skr.: gennemg. stor; beg. rolig i enk. Ord sirlig, efterh. gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her igen roligere. — 4 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, optager hele Arket, sl. paa langs forneden i Marg. paa sidste Side, med Linier beg. $\perp$ Sidens øverste Kt.

⁶-byder] -byder ||alle|| ⁷; og] < . Og ¹⁸i] i ||denne|| S. 401⁶det *trede* Gang] < Du S. 401¹⁰han] han ||blev|| S. 401¹¹han] ||b|| han S. 401¹³be-] ||korsfæste|| be- S. 401¹⁸et] < en S. 401¹⁸Al] ||Menneskeligt er nemlig|| Al [$\leq$ al] S. 401¹⁹som] som ||jo|| S. 401³⁰taler] taler ||:|| S. 401³³Gud] Gud ||:|| S. 401³⁴Sag] Sag ||var|| talt] ||tabt|| talt S. 401³⁶selv] selv ||,|| S. 401³⁶mig. $\geq$ *Linieskifte* For-] < mig. $\geq$ For- S. 401³⁶dette] dette [$\leq$ det/ ||,|| Chri-] < chri- S. 401³¹Trøst] ||, mindste|| Trøst S. 402¹vil *første* Gang] ||d|| vil S. 402³blive] blive ||forladt af Gud|| som] som ||er|| S. 402⁸det] < den S. 402⁹

-bas] -bas || $\leq$ og saa slipper jeg vel ogsaa for at forsøges i den Qval, som osv. som *Lin. 2-6* digere $\geq$ || S. 402¹³af] ||. Men hvad betyder da det Christelige? Det betyder|| af S. 402¹⁶Og] Og ||b|| S. 402²¹de] ||den,|| de ||,|| S. 402²⁷det *første* Gang] det ||da er|| S. 402³⁸er] ||saa forvandler Xstd.|| er S. 402³³Død] Død ||ikke|| S. 403¹til] til ||i Lighed||

241: 263 (se 237). — Blad som 237; en Kt. uregelm. afrevet. Skr.: stor; hurtig tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa Bladets første Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr. ligesom hele anden Side.

¹mod] mod ||Dig|| ¹⁸Dette] ||Saal|| Dette forsaavidt] < hver Gang

242-243: 263 (se 237). — Blad som 237, pag. 5 (som Forts. til 240). Skr. 242: i Overskrift og Slutn. stor; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere. 243: i enk. Ord stor; gennemg. rolig i Beg. i enk. Ord sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, optager anden Side (pag. 5) af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

243⁵men det] men *Linieskifte*

244: 263 (se 237). — Lap af Blad, 4. (168 $\times$ . . .); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 237.

Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, i enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, anbragt paa Bladets anden Side, Lappen forøvr. ubeskr.

245: 243 (= L-Fortegn.). — Blad, 4. (168 × 202). Pap.: Koncept. Skr.: hist og her stor; gennemg. rolig et Par Steder i enk. Ord sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, paa anden Side af Bladet, hvis første Side er ubeskr.

¹i nd-] in- ¹P i Pseu-] < p²⁰ kan] kan || jeg dog||

246: 319 (= L-Fortegn.), 21. — Blad, 4. (169 × 208). Pap.: blaat Koncept. Skr.: gennemg. stor; med latinske Bogstaver; gennemg. rolig, i enk. Ord hurtigere tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet.

⁴ganske] ||1| ganske ⁶Maade] Maade, ⁹Det] ||Hvad|| Det ¹³O i Over-] < o G i Gjen-] < g ²¹hvis] ||der|| hvis ²⁸mis-] ||M|| mis- ³¹, saa] < : saa Rett. m. Blyant

247-248: 319 (= L-Fortegn.), 17. — Ark, 4. (169 × 198); 2 Bil. Pap.: gull. Koncept. Skr. 247: gennemg. stor; gennemg. med latinske Bogstaver; gennemg. rolig i Tilf. tildels sirlig, tildels hurtigere i enk. Ord flygtig. 248: i enk.

Ord stor; med latinske Bogstaver; rolig. — 4 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen, optager hele Arket. 247 sl. paalangs i Marg. nederst paa sidste Side, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt., med Slutn.-Tilf. beg. med Linier paalangs sl. med Linier paa tværs nederst i Marg. (paa samme Led som Texten i Textkolonnen) 248: foroven paalangs i Marg. paa sidste Side, ovenover Slutn. af 247, med Linier beg. ⊥ Sidens øverste Kt.

247⁹Om de] < De vistnok] < formodl. 247¹⁰for . . . ¹¹Forfatter] < skulde ophøre 247¹¹tale] tale ||om|| 247¹³ret] ||til en vis Grad|| ret 247¹³artig,] < artig. 247¹⁷-dige] -dige |og| 247²⁰til at] til 247²⁴Aands] ||Forudsætning|| Aands S. 408¹jeg første Gang] jeg ||af yderste Formue|| . Men] < — men -for -] < -for, S. 408⁶min] ||o|| min er-] ||tjen|| er- vit-] ||æ|| vit- S. 408⁸hvilken] hvilken ||Xstd.]] S. 408¹⁶ge-] ||og|| ge- S. 408¹⁸det] ||—|| det /< der/ S. 408²⁸til] til ||personligt|| S. 409¹⁸an-] ||nyde|| an-

249: 319 (= L-Fortegn.), 18. — Ark som 247 f.; 2 Bil. Skr. i Hovedstykket: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, hist og her roligere; i Tilf.: hist og her stor; gennemg. rolig hist og her sirlig, i enk. Ord hurtigere. — 4 SS.

Anm.: brækket med bred ydre Margen; optager hele Arket, sl. nederst i Marg. paa sidste Side.

³det] det ||er|| ³-ning]
-ningen ¹³nuværende] <
nu har ¹⁴mig] med ¹⁷var]
var ||af|| ¹⁸-lig.] -lig. ||for||
²¹en passant] < i Artiklen
mod Folket ²⁸sig] ||stundom
sig selv, for|| sig S. 411⁸
gjorde] ||har|| gjorde havde]
havde ||for store T|| i Prø-
ven] < idet jeg dialektisk
anlagde Maalestokken S. 411⁶
mig.] mig. ||, over, at jeg har
havt for gode Tanker om ham.||
S. 411⁸over.] < over, S. 411¹⁴
ste] ste ||, næsten den|| S.
411²⁰Jeg] < Og jeg S. 411²¹
, hvad... S. 412¹betænkt,]
< det S. 412¹Grunde]
Grunde ||vel|| havde be-
tænkt] < var betænkt paa
< havde gjort S. 412⁴Ved]
||Jeg var atter ved|| Ved S.
412⁷-dagen"] -dagen S.
412¹³af] ||det|| af S. 412¹⁷
blevet] ||af Nogen ell. af
Nogle|| blevet

250: 319 (= L-Fortegn.), 43. —
Lap af Blad, 4. (167 × . . .);
to Ktt. uregelm. afrevet med
lille Rest af Arkets andet Blad.
Pap.: Konzept. Skr.: hurtig.
— 1 S.

Anm.: optager med smal Margin
til begge Sider hele første Side af
Lappen, hvis anden Side er ubeskr.

⁶opret-] oprette- ⁶støde]
||il|| støde ⁷De første Gang]
< de S. 413²i] ||om|| i S.
413⁸O] < o

251: ad 319 (= L-Fortegn.), 49. —
2 Blade, 4. (171 × 206). Pap.:

Koncept. Skr.: hurtig, efterh.
flygtig. — 4 SS.

Anm.: optager med smal Margin
til begge Sider begge Blade.

²hansOvergang]<Over-
gangen ¹¹stræbte] ||demora-
liserede|| stræbte ¹⁸paa] ||til||
paa ²⁶Charakteer-Men-
nesker] < Charakteererne
S. 414¹mell.] ||a|| mell. S.
414⁸siger] ||—|| siger S.
414⁸jeg] ||mig|| jeg S. 414¹³
, at] < ; at S. 414¹⁴Stud.]
||Ca|| Stud. S. 414¹⁸En] En
||vilde|| S. 414²⁰at] at ||af|| S.
415⁶ingen] ||ikke|| ingen S.
415⁷: han] ||,|| : han S. 415¹⁴
mir] < mihr S. 415²⁰skal]
skal ||svare: saa|| S. 415²⁰Det]
||En, der|| Det S. 415²³Til-
stedeværendes Blik] <
der er tilstede S. 416¹⁰Ju-
bel] ||Me|| Jubel S. 416¹⁴
hjalp] < foranledige

252: 319 (= L-Fortegn.), 15. —
Ark, 4. (166 × 203); neder-
ste ¹/₃ af andet Blad fjernet
med uregelm. Afrivning; 2
Bll. (÷). Pap.: Konzept.
Skr.: gennemg. stor; gen-
nemg. rolig i Tilf. og i Stykke
5 i enk. Ord sirlig, i Stykke
4 hist og her hurtigere. —
4 SS.

Anm.: med smal Margin til begge
Sider, optager hele Arket.

⁹Hvad] ||Og hvad var saa
det? Det|| Hvad /< Men hvad/
saa] < dog ¹⁰Fordeel har]
< vinder den] ||først|| den
S. 417⁸I] ||F|| I den] < en
S. 417⁹Oberhof-] Oberho-

S. 417¹⁰-kant] -kant ||frem
foren|| S. 417¹⁸—og|| — og
leer!] < leer? S. 417³⁰
een] een ||<funklende>|| S.
417³¹sit] < sin S. 418¹Der]
< Det S. 418⁷jeg] jeg||forst||
S. 418¹⁸ i Lænker] Lænker
S. 418¹⁹fri i Lænker] <
i Lænker og dog fri S. 418³⁰
just] ||skjønnes ikke at være||
just S. 418³⁸f. Hans Velær-
værdighed] < han

253: 319 (= L-Fortegn.), 14. —
Ark, 4. (169 × 204); 2 Bl.
Pap.: Konzept. Skr.: tildels
stor; gennemg. rolig hist og
her sirlig, i enk. Ord hur-
tigere. — 3 SS.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, sl. nederst paa tredje Side af
Ark, hvis sidste Side er ubeskr.;
Tilf. til Titlen sl. med to Linier paa-
længs i Marg. tilhøre, med Linier beg.
⊥ Sides øverste Kt.

²³Genierne] < Genier
Arts] Arts [< Art/ ||har|| ²⁶
. Men] < ; men S. 420⁸
Verden] < Verdens S. 420¹⁴
Overhof-] Overho- S. 420³⁵
svarer] < svare Ja] < ja
S. 420³⁶Varer] < Var S.
421³i] i ||Philoso|| S. 421⁶i]
||oven|| i

254: ad 319,14 (se 253). — Blad
som 253; en Kt. uregelm. af-
revet med ubetydelig Rest af
Arkets andet Blad. Skr.: stor;
gennemg. rolig, i enk. Ord
hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
Sider, optager første Side af Bladet,
hvis anden Side er ubeskr.

255-256: 244 (= L-Fortegn.). —
[I] 1 Ark + [II] 1 Blad (en
Kt. uregelm. afrevet, med
smalle Rester af Arkets an-
det Blad) + [III] 1 Ark, 4.
(168 × 205); 5 Bl. Pap.:
Koncept. Skr. 255 i Hoved-
stykket: gennemg. stor; beg.
sirlig, forøvr. gennemg. rolig
i Tilf. tildels sirlig, hist og
her hurtigere i enk. Ord flyg-
tig; Udslettelse dels ved Over-
stregning, dels ved Streger
overkors eller paaskraa; i
Slutn.-Tilf.: gennemg. sir-
lig, i enk. Ord hurtigere.
256: gennemg. stor; gen-
nemg. rolig, i enk. Ord hur-
tigere. — 8 SS.

Anm.: 255 brækket med ydre
Margen, optager I og II, med Slutn.-
Tilf. forneden i Marg. paa anden Side
af II. 256 anbragt i III, paa anden og
tredie Side beskrevet som Fol., med
Margen til begge Sider, med Linier
beg. ⊥ anden Sides lange Led. Arket
har været sammenlagt som Kuvert for
Manuskripterne I og II og har som
saadan Paategning: „I Adresse-Avi-
sen.“ (Skr.: rolig) paalængs ad sid-
ste Side af Arket, hvis første og sid-
ste Side forøvr. er ubeskr.

S. 422³er] ||nik|| er S. 422⁷
nogle] nogle||baade|| S. 422⁸
Grønt-] < Grøn- S. 422¹⁰
en første Gang] < een S.
422¹⁸og]||,|| og S. 422¹⁹Saa-]
||o: s: v:|| Saa- til daglig]
< daglige S. 422²⁴kum“,]
< kum“. S. 422²⁸I dette
Sidste] < Heri S. 422³⁴
han anden Gang] han ||med
Rette|| S. 423¹at] ||her|| at
S. 423⁶sige] < siges S.
423¹⁰enhver . . . det,] <

han S. 423¹¹ det første Gang]
 < den S. 423¹⁸ Hvad . . .
 ogsaa] < Nu, det kan jeg
 ogsaa er] ||at|| er S. 423²³
 ifølge] < ifølger S. 423²³
 vi] vi ||nu|| S. 423²⁴ Bog]
 Bog ||kj|| S. 424⁵ en] en ||s||
 og] ||,|| og S. 424⁶ om] om
 ||en Ma|| S. 424¹⁶ Skøgers]
 < Skjøgers S. 424¹⁹ vise]
 < udvise Skøger] Skøger
 [< Skjøger] ||af Sa|| S. 424²⁰
 dog] dog ||Ingen|| S. 424³⁰
 at] ||,|| at S. 424³¹ Uret]
 Uret ||“|| 256⁴-else“] -else

257: 337 (= L-Fortegn.). — To
 Ark, 4. (168 × 207), med Bly-
 ant pag. 1-7; 4 Bll. Pap.:
 svagt ribbet. Skr.: stor; gen-
 nemg. rolig, adsk. St. hur-
 tigare i enk. Ord flygtig. —
 8 SS.

Anm.: brækket med ydre Margen,
 optager begge Ark.

S. 426⁶ om] ||,|| om S. 426¹⁰
 man] ||de|| man S. 426¹⁴ det]
 < dette S. 426¹⁶ O i Over-]
 < o S. 426¹⁹ hende] hende
 |maaskee| S. 426²¹ Mand] ||P||
 Mand S. 426²³ da] ||som de||
 da S. 426²⁵ kun] ||s|| kun S.
 426²⁶ thi] thi ||e|| S. 427⁷
 man] ||h|| man S. 427¹³ de]
 < det S. 427¹⁹ der] der ||end||
 at] ||ti|| at S. 427²⁰ — om]
 ||,|| — om S. 427²⁹ den] <
 det S. 427³¹ en] ||ingen|| en
 umulig] mulig S. 427³³ dog]
 ||k|| dog S. 428³ maa-] ||at||
 maa- S. 428⁴ bør] ||,|| bør S.
 428⁵ er] ||end|| er S. 428⁴ bør]

||,|| bør S. 428⁵ er] ||end|| er
 S. 428¹⁰ et] < en

258: 324 (= L-Fortegn.). — Sam-
 menheftning paa 3 Ark, 4.
 (164 × 199; Heftesnor af rød
 Silke); 6 Bll. Pap.: gull. Kon-
 cept; svært. Skr.: gennemg.
 stor; gennemg. rolig et Par
 St. sirlig, tildels hurtigere i
 enk. Ord flygtig. — 11 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen, sl. nederst paa første Side af sid-
 ste Blad, hvis anden Side er ubeskr.

¹²et] < en -de:] < -de.
¹⁵U-] < Ud- S. 429¹⁴ und-
 flyer . . . rødme] < rød-
 mer man S. 429²¹ og] ||men||
 og S. 429²⁴ Fare er] Fare S.
 430⁹ før] ||F|| før S. 430²² er]
 < en S. 431⁵ at] ||til|| at S.
 431⁶ K i Komme] < k S. 431¹⁶
 Til-] ||X|| Til- S. 431²⁴ væn-
 nes] ||vendes|| vænnes S.
 431²⁹ at] ||t|| at S. 431³¹ at
 anden Gang] at ||vi||

259: 325 (= L-Fortegn.). — Blad,
 4. (171 × 204). Pap.: Kon-
 cept. Skr.: gennemg. stor;
 gennemg. rolig, i enk. Ord
 hurtigere. — 1 S.

Anm.: med smal Margen til begge
 Sider, paa første Side af Bladet, som
 forøvr. er ubeskr.

⁸der:] der: ||Ni|| ¹⁰-mus“]
 -mus

260: 326 (= L-Fortegn.). — Om-
 slag i 4., dannet af et Ark
 Fol. Pap.: svagt ribbet. Skr.:
 gennemg. stor; gennemg. ro-
 lig, i enk. Ord hurtigere. —
 1 S.

Anm.: anbragt som Paaskrift foroven paa langs ad Omslaget, som forøvr. er ubeskr.

261: 326 (se 260). — 1 Ark, 4. (167 × 204), pag. 1-4 + 1 Blad, 4. (168 × 204), pag. 5. Ialt 3 Bil. Pap.: Koncept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig tildels flygtig, hist og her roligere. — 6 SS.

Anm.: i Arket med Margen til begge Sider, Bladet brækket med bred ydre Margen, sl. paa Bladets anden Side, hvis nederste $\frac{1}{4}$ er ubeskr.

⁷et] < en stort] || S || stort S. 433²-drag.]) -drag. S. 433⁷han] || vil || han S. 434⁸ Of-] < of- S. 434⁹-kjende] -kjende til S. 434¹⁶min] || mig || min S. 434²⁸Glas] Glads S. 434³⁹-skee!] < -skee? S. 434⁸¹veed] ||, || veed

262: 326 (se 260). — Blad, 4. (169 × 205); en Kt. uregelm. afrevet, med smalle Rester af

Arkets andet Blad. Pap.: Koncept. Skr.: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, i enk. Ord roligere. — 1 S.

Anm.: med Margen til begge Sider, paa første Side af Bladet, som forøvr. er ubeskr.

⁶til at] til *Linieskifte* ¹⁰ leve] < levei

263: 326 (se 260). — Blad, 4. (170 × 204); en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: Koncept. Skr. i Tilf. foroven tilvenstre: rolig tildels sirilig; i Resten: gennemg. stor; gennemg. hurtig i enk. Ord flygtig, enk. St. roligere. — 2 SS.

Anm.: med smal Margen til begge Sider, optager hele Bladet; Tilf. paa langs foroven tilhøjre for Overskriften med Linier beg. ⊥ Sdens nederste Kt.

⁴Rige,] Rige, || (|| ⁶er] er || trang || S. 436⁴vise] || ofte || vise

C.

1: — 3⁴For] < for 25⁶prak-] pra- 57⁸-let,] < -let. 87⁴ 12] < 11

4-7: — 1 Hefte paa 12 Ark, 4. (203 × 251); 24 Bil. Pap.: ribbet; svært; Vm.: I WHAT-MAN. Omslag af blaåt Koncept. (Heftesnor af gul Silke). Skr. 4: tildels stor; sirilig.

5: rolig. 6: gennemg. rolig enk. St. sirilig. 7: rolig tildels sirilig. — 9 SS.

Anm.: 4: udv. midtpaa Forsiden af Omslaget. 5: øverst paa Indsiden af Omslaget foran. 6: paa Heftes 3 første Blade (brækkede Blade, indre Halvdel Textkolonne ydre Halvdel Margen), sl. lidt over Midten paa første Side af Bl. 3, som forøvr. er ubeskr. 7: optager Hefkets sidste Blad fra modsat Led (brækket, indre

Halvdel Textkolonne ydre Halvdel
Magen). Hefte forøvr. (20 Bll.) ube-
skr.

6,1¹Die] ||G|| Die 6,1⁶
Ari-] ||S|| Ari- 6,2⁵og] og
||her|| 6,2⁹er] er ||G|| 6,3²
an-] ||p|| an- 6,3⁴tog han]

tog [< agtede] han ||især paa
den|| 6,3⁶Det] „Det 6,6²
405] 405 ||,|| 6,7¹Rhein-]
Rhen- 6,7²und] ||,|| und 6,9⁴
Lehr-] < Hand- 6,11⁴
-eins] -eins ||)|| 7,1⁵Ouvr-]
„Ouvr-

3 2400 00285 6692

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

← Barcode (over)

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

